

Universitat Autònoma de Barcelona

FACULTAT DE CIÈNCIES

Secció de Ciències Ambientals

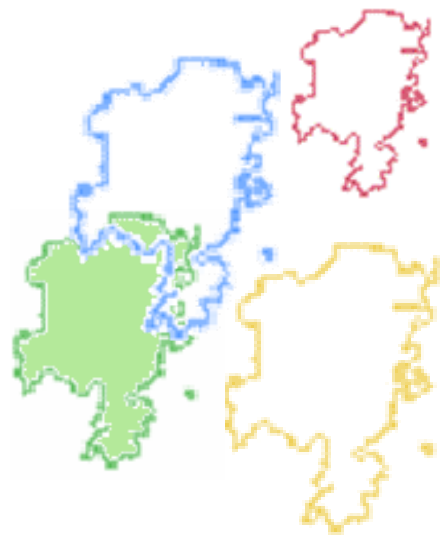
**DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE
DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I
SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS.
2007-2013**

Memòria del Projecte Fi de Carrera de
Ciències Ambientals
presentada per:
Marina Vilaseca Puigpelat
i dirigida per en/na Jordi Rossell Foxà

Bellaterra, a 18 de setembre del
2006

*La identitat pròpia de cada comunitat serà el pilar fonamental,
la mobilització de la població condició imprescindible,
i la adopció d'un enfoc de desenvolupament integral un element central.*

Alexi Sanz Hernández, 2001

Índex

A. INTRODUCCIÓ.....	1
I. INTRODUCCIÓ I MOTIVACIÓ DE L'ESTUDI.....	1
B. AVALUACIÓ ESTRATÈGICA.....	24
II. ANÀLISI DE L'ENTORN O ANÀLISI CONTEXTUAL: EVOLUCIÓ SOCIOECONÒMICA DE L'AGRICULTURA TRADICIONAL AL SISTEMA AGROINDUSTRIAL.....	26
III. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ I POSICIÓ.....	39
IV. ANÀLISI TERRITORIAL.....	45
1. Anàlisi dels recursos naturals.....	45
2. Anàlisi del medi socioeconòmic.....	84
3. L'activitat agrària al Solsonès.....	175
4. Productes agrícoles d'alt valor afegit.....	284
5. El sector secundari i terciari.....	303
6. Els equipaments.....	335
7. Les infraestructures.....	350
8. Elements dinamitzadors del territori.....	370
C. DIAGNOSI	403
V. DIAGNOSI SECTORIAL.....	404
VI DIAGNOSI ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL MÓN RURAL DEL SOLSONÈS.....	426
D. DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE, PER AL PERÍODE 2007-2013.....	440
1. ELECCIÓ DE L'ESTRATÈGIA GLOBAL DE DESENVOLUPAMENT: RESULTATS DEL TALLER DE FUTUR I POSICIONAMENT IDEOLÒGIC.....	443
2. ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS. 2007-2013.....	449
E. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS.....	508
F. BIBLIOGRAFIA.....	514
G. ANNEXES.	

A. INTRODUCCIÓ

I. INTRODUCCIÓ , MOTIVACIÓ I ABAST DE L'ESTUDI

I. INTRODUCCIÓ I MOTIVACIÓ DE L'ESTUDI

I.	INTRODUCCIÓ I MOTIVACIÓ DE L'ESTUDI	2
1.	INTRODUCCIÓ, OBJECTIU I ABAST DE L'ESTUDI	3
2.	METODOLOGIA EMPRADA	8

1. INTRODUCCIÓ, OBJECTIU I ABAST DE L'ESTUDI

La comarca del Solsonès és fonamentalment una comarca agrícola i rural i ha presenciat grans canvis territorials que s'ha esdevingut com és ara.

Des de les primeres etapes del *desarrollismo*, als anys seixanta, s'ha primat el desenvolupament industrial i la intensificació de l'agricultura. El primer element va conduir a grans episodis d'èxode rural degut a l'atractiu d'una oferta de treball ben remunerat als centres urbans-industrials. D'altra banda, la intensificació de l'agricultura promoguda des de polítiques productivistes de l'època franquista, i la intensificació d'aquestes polítiques a partir de l'any 1986 (amb la introducció d'Espanya a la Unió Europea), ha provocat una modernització del camp català amb una substitució de capital humà per tecnologia. Aquest fet ha esdevingut en episodis crònics d'èxode rural, procés intensificat pel desplaçament de petites explotacions que no han pogut adaptar-se al nou context econòmic ni assolir la rendibilitat productiva requerida.

El procés d'intensificació s'ha caracteritzat per una transició important des d'unes explotacions familiars que tenien varies activitats agrícoles integrades (ramaderia, silvicultura i agricultura) cap a unes explotacions especialitzades en un únic sector agrícola. És així com s'ha produït un canvi paisatgístic i econòmic molt important: la baixa rendibilitat del bosc ha dibuixat un escenari on, malgrat ser una comarca amb molt terreny forestal, l'aprofitament d'aquest és molt escàs. Alhora la manca d'aprofitament del bosc ha significat excloure d'aquest el seu principal gestor natural, l'home.

Il·lustració 1: Època de sega al municipi de la Molsosa (1940) Autor: Bonaventura Vilaseca Palà

El canvi paisatgístic ha configurat un escenari on el bosc guanya terreny tant a nivell horitzontal (per ocupació de terrenys agraris) com a nivell vertical (augment dels estrats arbustius i herbacis a causa d'una manca de gestió i de viabilitat econòmica).

Al mateix temps, els agricultors que s'han pogut adaptar al mercat han intensificat les seves explotacions, amb conseqüències ambientals com la contaminació aquífers i de major vulnerabilitat de les seves explotacions envers factors biològics, climàtics i de mercat.

En les últimes dècades s'ha produït una *uniformització* del paisatge ,amb les conseqüents pèrdues de biodiversitat agroecològica i també econòmica. Aquesta uniformització és inherent a un augment de la vulnerabilitat a factors externs, tret característic del món rural d'avui en dia.

El món rural no ha estat mai deslligat del món urbà. Des del segle XVIII, que proveïa als nuclis urbans de la costa de fusta per a la construcció de molls, fins a l'abastament d'aliments, el món rural ha interferit de manera determinant en el desenvolupament del món urbà. Però en el context actual d'economia globalitzada la funció de proveïdor d'aliments del món rural s'ha minimitzat: la *sobirania alimentària* és un concepte que ha quedat difós en aquesta nova era.

Font: El país, Opinió

Quin és el rol de la pagesia en l'actualitat? Què demana la societat urbana? Després d'uns anys on la opinió pública recriminava a la pagesia unes males pràctiques agrícoles amb greus perjudicis ambientals, en l'actualitat s'està vivint la consolidació d'un nou *contracte social* entre el món rural i el món urbà. L'augment del temps d'oci, i possiblement la major consciència ambiental, ha aconseguit que la societat urbana i la societat en general reclami al món rural unes funcions de gestió del paisatge i una oferta de patrimoni cultural i paisatgístic. És en aquest sentit que alguns pobles recobren dinamisme social i econòmic. Però aquest dinamisme cal que sigui equilibrat.

El Solsonès és una comarca amb una gran població disseminada i per davant de tot rural. Per tant no està exempt dels canvis sociològics, econòmics i territorials anteriorment esmentats tan sols a pinzellades. El territori rural de la comarca perd cada dia habitants, i amb ells, gestors del paisatge. Per a evitar el declivi econòmic, humà i ecològic del territori cal pensar en noves opcions de desenvolupament que tinguin com a objectiu fixar persones en ell i garantir-lis els drets socials i humans que tenen com a ciutadana.

És la necessitat de refer el contracte social i econòmic de la pagesia, juntament amb la percepció que desenvolupar-se significa molt més que concentrar-se en l'espai i acumular riquesa, que m'ha motivat a desenvolupar el present projecte.

El projecte s'estructura en diferents parts. En el context actual és imprescindible emmarcar l'agricultura catalana i el món rural dins de les dinàmiques econòmiques globals per tal de poder-ne entendre les característiques actuals i les possibles tendències de futur. Amb aquest objectiu la primera part del present estudi tracta d'analitzar l'entorn i l'evolució socioeconòmica de l'agricultura tradicional al sistema agroindustrial. Un cop contextualitzada el territori comarcal en la conjuntura econòmica actual, cal analitzar la situació concreta de la seva comarca: la seva situació i posició, en comparació amb altres comarques veïnes i amb característiques similars.

La tercera part del projecte és el cos central i és on s'analitza profundament. En una primera part s'estudien els principals factors del territori: els recursos naturals, els medi socioeconòmic, els principals sectors econòmics i els elements de dinamització social i territorial. El primer anàlisi és elaborat en base dades estadístiques i formals (procedents de diferents departaments de la generalitat i institucions públiques). Però les conclusions que es poden desprendre d'aquestes fonts no estan exemptes d'errors , sigui per la metodologia, per la representativitat d'aquestes i per l'any a què es remeten (l'últim cens agrari és del 1999). Al mateix temps moltes fonts disposen de dades recents de diferents anys, i això les fa incomparables.

És per aquest motiu que les conclusions en l'anàlisi formal extretes se sotmeten posteriorment a un *judici* amb la gent del territori, en grups de discussió on hi assisteixen representants de diferents entitats. Són ells, amb els seus criteris, avalats per l'experiència de viure en el territori, qui decidiran si les conclusions són certes o falses i constituïran, entre tots, una diagnosi del món rural del Solsonès.

Un cop feta la diagnosi cal saber quin és l'escenari de futur òptim per al desenvolupament integrat i sostenible de la comarca. Integrat en la mesura que no només té en compte el sector agrari, sinó també altres oportunitats econòmiques que ofereixen la resta de sectors i, evidentment, les persones i el potencial social i humà. Sostenible, en la mesura que l'estratègia de desenvolupament permeti garantir la seva continuïtat a les generacions futures.

És en base a l'estratègia global de desenvolupament que s'elaboraren les estratègies de desenvolupament rural per a la comarca, per al període 2007-2013.

Serà en base a l'escenari de desenvolupament futur acordat que s'establiran les diferents línies estratègiques per als anys 2007-2013 i més enllà.

La finalitat fonamental d'elaborar les línies estratègiques de desenvolupament rural integrat i sostenible és promoure una dinàmica d'interrelació entre els diferents agents socials i administracions públiques presents en un territori.

D'acord amb aquesta finalitat, es fixen els següents objectius generals:

- Afavorir interrelacions entre els diversos agents del territori i les administracions públiques que incentivin el consens i treball conjunt.
- Realitzar una diagnosi que serveixi com a base per a orientar el treball entorn de cadascun dels eixos del nou reglament de desenvolupament rural en el territori.

- Obtenir una estratègia de desenvolupament de la comarca que compti amb el suport i la implicació dels agents locals i les administracions públiques.

Un cop definides les línies estratègiques, l'ideal fora continuar el treball de recerca i de camp per a programar diferents mesures i actuacions per a poder-les materialitzar.

La idea és oferir el present treball al Consell Comarcal ,a la Direcció de Desenvolupament Rural , a la Fundació del Món Rural i als agents socials del territori. L'objectiu és que el present treball s'usi de document de treball a l'hora de negociar el nou Programa de Desenvolupament Rural per al 2007-2013, que es tancarà aquest any 2006, i per a la reflexió i judici de la ciutadania de la comarca. Degut a la magnitud del projecte i amb l'objectiu de fer-lo operatiu, s'adjunta a l'annex un resum executiu.

2. METODOLOGIA EMPRADA

La concreció de les estratègies de desenvolupament rural integrat per a la comarca del Solsonès s'ha basat en un anàlisi estratègic territorial.

L'anàlisi territorial , com a eina per a projectar estratègies de desenvolupament local i rural, cal que satisfaci els següents requeriments:

- Detectar les claus de l'organització i la dinàmica del territori
- Identificar i avaluar els recursos existents
- Conèixer les potencialitats i els obstacles
- Prevenir els riscos
- Aprofitar les oportunitats
- Formular propostes d'ordenació i dissenyar estratègies d'intervenció

Amb l'anàlisi es pretén nodrir-se d'una comprensió global del funcionament del territori , que permeti entendre i detectar les interdependències entre els factors econòmics, socials i culturals que actuen en el medi.

L'anàlisi estratègic territorial és la base necessària per a establir estratègies de desenvolupament. El procés d'anàlisi estratègic està dotat de diferents passos:

1. Avaluació estratègica

- a. Elecció de l'àmbit d'intervenció
- b. Anàlisi de l'entorn o contextual
- c. Anàlisi de la situació i posició
- d. Anàlisi per sectors

2. Diagnosi

- a. Diagnosi per sectors
- b. Diagnosi integrada

3. Hipòtesis de futur

- a. Escenaris territorials alternatius
- b. Elecció del futur model territorial
 - i. Elecció de les estratègies de desenvolupament

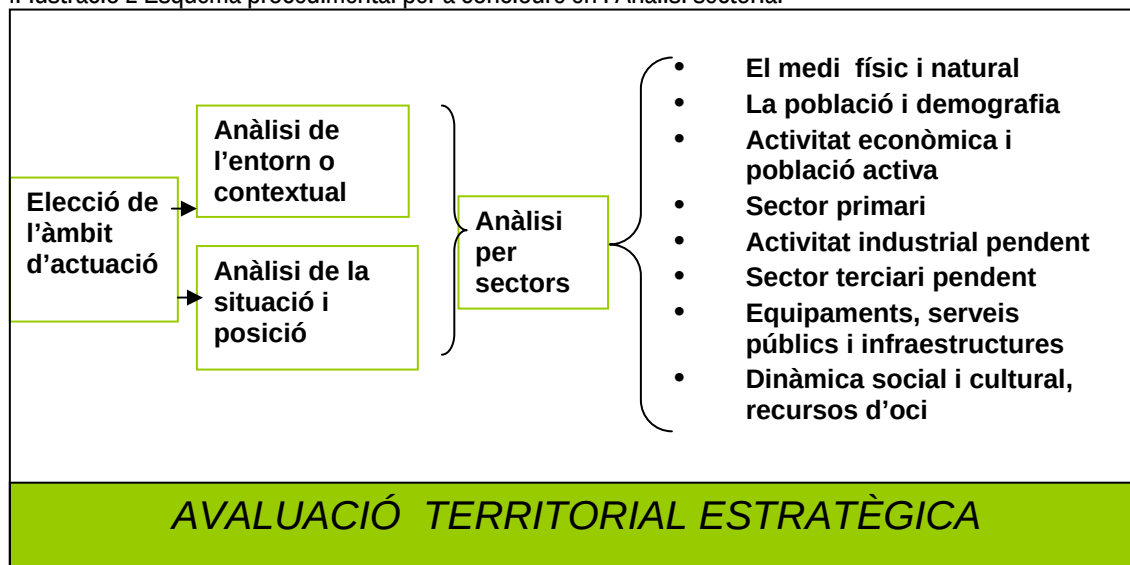
4. Planificació

- a. Eixos, objectius i directrius
- b. Mesures i actuacions
- c. Programació i finançament de les actuacions
- d. Mecanismes de gestió.

L'objectiu de la present recerca és establir línies estratègiques generals per al desenvolupament rural. Per tant el projecte s'atura amb l'elecció de les estratègies de desenvolupament, que posteriorment s'haurien de materialitzar i planificar, tal i com descriu l'apartat 4 de la programació anterior.

Il·lustració 2 Esquema procedimental per a concloure en l'Anàlisi sectorial

FONT:Elaboració pròpia

1. Elecció de l'àmbit d'intervenció

L'àmbit d'intervenció elegit és la comarca del Solsonès, comarca eminentment agrícola. La unitat territorial comarcal permet disposar d'estudis estratègics anteriors, que són absents a nivell municipal o inframunicipal, així com establir estratègies de desenvolupament horitzontals generals i apropiades per al territori.

2. Anàlisi de l'entorn o anàlisi contextual

Per entorn s'entén el conjunt de tendències i processos que afecten al medi on es plantegen un programa de desenvolupament.

Les tendències i processos poden ser internes o externes. Les tendències i processos externs poden tenir un origen proper (per exemple la influència de la centralitat urbana sobre la perifèria rural, la presència de focus d'activitat industrial, etc) o llunyana (la globalització de l'economia, la competència de productes d'altres continents, la reducció de la mà d'obra agrícola, la deslocalització

industrial, etc). Aquestes afecten a les tendències i processos endògens o interns i per tant és de cabdal importància analitzar-les.

Per contra , les tendències i processos internes responen a causes estructurals, històriques o bé a raons conjunturals. Totes elles, que conformen les modalitats de comportament socials, tenen el seu origen en les tradicions locals i les formes d'actuació propiciades per l'adaptació al medi de la comunitat local, o pel seu aïllament geogràfic o per la seva relació amb altres comunitats.

Molt sovint les tendències i processos interns són intangibles. Cal conèixer la realitat social del territori i els elements que composen la seva identitat social. Per contra, difícilment es trobaran les claus que serveixen per a impulsar el desenvolupament.

3. Anàlisi de la situació i posició

L'anàlisi de la situació i posició del territori és una de les parts més rellevants en l'anàlisi estratègic.

Analitzar la situació del territori segons la posició que ocupa en relació amb l'àmbit polític, cultura o econòmic al què pertany posarà de manifest les debilitats i potencialitats del territori en qüestió.

És un anàlisi comparatiu amb altres territoris, pròxims i llunyans.

Cal analitzar també els problemes estructurals de l'àrea en el qual s'enquadra el territori, en aquest cas els problemes associats al món rural.

4. Anàlisi per sectors

El primer estadi per a l'anàlisi per sectors és recórrer a la informació quantitativa estadística, amb font principal procedent de l'Institut d'Estadística de Catalunya i diferents departaments de la Generalitat.

Aquesta informació cal contrarestar-la amb els coneixements dels habitants del territori.

L'anàlisi es fa de manera independent per a diferents sectors. A la comarca rural del Solsonès, els sectors seleccionats han estat:

1. El medi físic i natural
2. La població i demografia
3. Activitat econòmica i població activa
4. Sector primari
5. Activitat industrial
6. Sector terciari
7. Equipaments, serveis públics i infraestructures
8. Dinàmica social i cultural, recursos d'oci (elements dinamitzadors del territori)

La descripció estadística s'exposa als diferents grups de treball formats (veure apartat *diagnosi per sectors*) per tal de verificar la coherència entre els dades estadístiques i la realitat del territori.

Per a consensuar les característiques del territori, integrant la informació procedent de fonts estadístiques i oficials, amb els coneixements i experiències de la gent del territori, es dedicarà una primera reunió per grups de treball a aquest afer .

5. Diagnosi

Per diagnosi es pot entendre la determinació del caràcter d'un sistema mitjançant el descobriment, el coneixement i la interpretació dels seus signes i reaccions.

La diagnosi s'ha elaborat en base les conclusions de l'anàlisi sectorial i amb la participació de gent del territori en grups de discussió. S'han fet dos grups de discussió, un per als municipis del nord del Solsonès més Olius i Solsona, i un altre pels municipis del Sud del Solsonès. La divisió respon tant a realitats territorials diferents com per la major possibilitat d'assistència per part dels participants si es dividia el territori, Així, el grup dels municipis del sud del Solsonès està format pels municipis on es

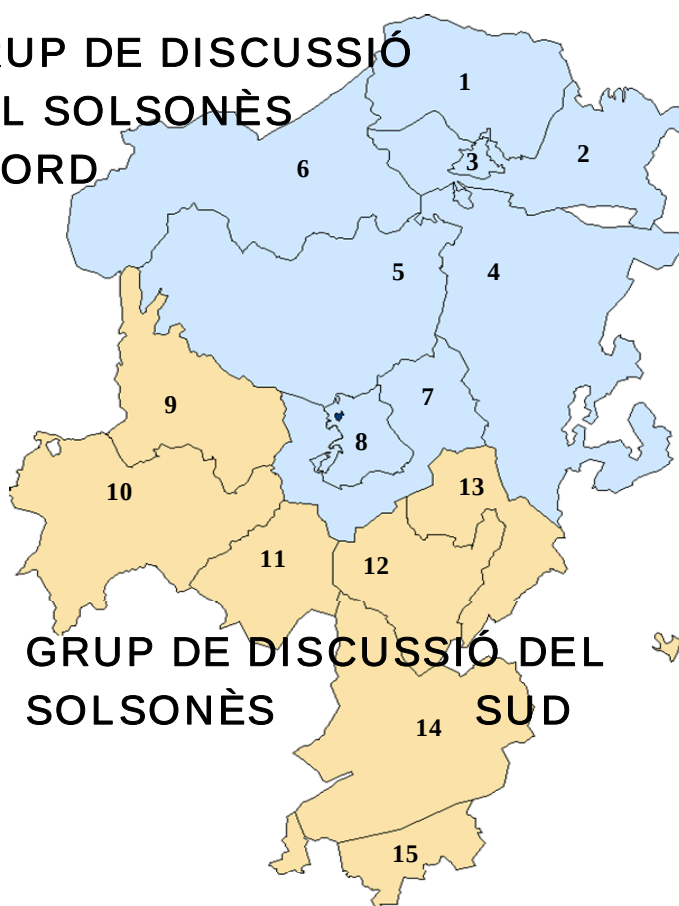
cultiva més cereal, amb pocs nuclis de població i un poblament molt disseminat i característiques orogràfiques de poca altitud. Tots ells són municipis afectats pel gran incendi del 1998.

Aquest són: Riner, Pinós, La Molsosa, Clariana de Cardener, Castellar de la Ribera, Pinell de Solsonès i Llobera.

GRUP DE DISCUSSIÓ DEL SOLSONÈS NORD

Mapa 1 Grups de discussió del treball de camp

Font: Elaboració pròpia

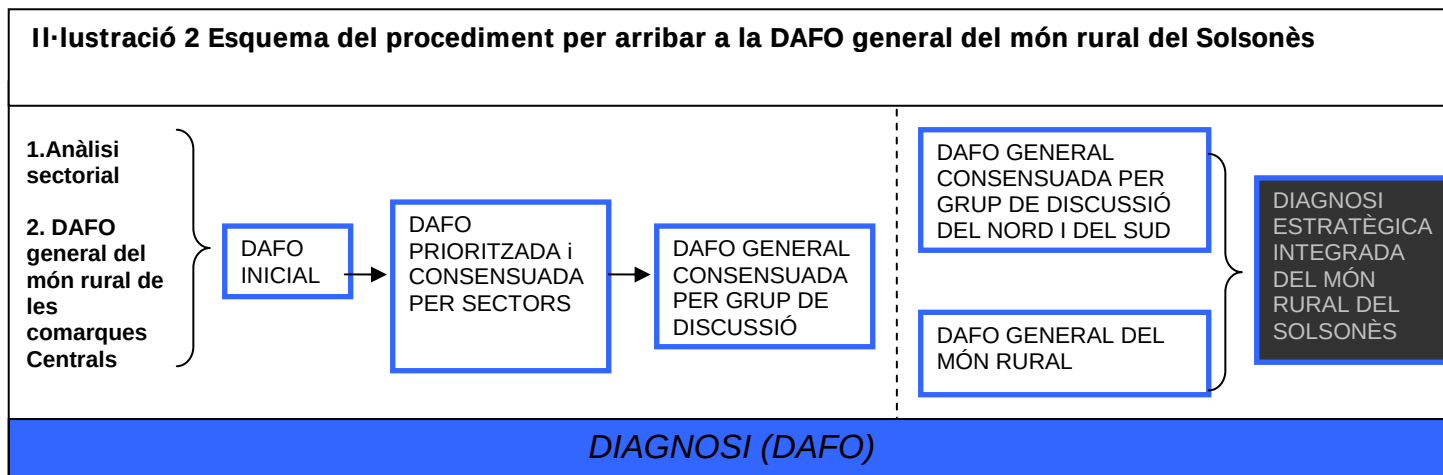
1. La Coma i la Pedra
2. Guixers
3. Sant Llorenç de Morunys
4. Navès
5. Lladurs
6. Odèn
7. Oliu
8. Solsona
9. Castellar de la Ribera
10. Pinell de Solsonès
11. Llobera
12. Riner
13. Clariana de Cardener
14. Pinós
15. La Molsosa

D'altra banda, els municipis del grup de discussió del Nord són municipis on ja existeixen limitacions orogràfiques per al desenvolupament de l'agricultura i l'ocupació forestal del sòl és important. Inclou tots els sistemes urbans de la comarca (Sant Llorenç i Solsona-Olius), i també la zona amb més oferta turística. Els municipis que conformen aquest grup són: La Coma i la Pedra, Guixers, Lladurs, Odèn, Navès , Sant Llorenç de Morunys, Solsona i Olius.

a. Diagnosi per sectors

-Per a cada un d'aquests sectors es realitza una matriu DAFO, elaborada i consensuada en diferents grups de treball.

FONT: Elaboració pròpia

Els grups de treball seran:

- 1.El sector primari
2. El sector secundari i el sector terciari
3. Qualitat de vida i medi socioeconòmic

4. Paisatge cultural¹

Participants en els Grups de Treball

Per a cada àmbit temàtic, caldrà realitzar un llistat de tots els agents del territori que haurien de participar en el procés de la diagnosi. El llistat següent mostra els diferents agents com a orientació per a realitzar les llistes de participants:

Administracions:

- Ajuntament
- Consell comarcal
- Parcs naturals
- Etc.

Agents econòmics i socials:

- Organitzacions agràries: UP, JARC, ASAJA, IACSI, etc.
- Cambres de comerç
- Organitzacions de productors
- Organitzacions sectorials d'àmbit local
- Consells reguladors: DO, IGP, ETG, CCPI, CCPAE, etc.
- Associacions de ramaders
- Associacions de turisme
- Cooperatives agràries
- Indústries agroalimentàries
- Etc.

Altres:

16_____

¹ Per al grup temàtic "paisatge cultural" no existeix un grup de discussió propi, sinó que aquest tema serà tractat per a tots els grups de discussió

- Col·legis professionals
- ONG ambientals o altres
- Universitats
- Etc.

Els grups de discussió del present estudi comptarem amb:

GRUP DE DISCUSSIÓ DEL SOLSONÈS NORD		
MEDI SOCIOECONÒMIC	SECTOR PRIMARI	SECTOR SECUNDARI I TERCIARI
Càritas Solsona	Plataforma de Defensa del Solsonès	Turisme Rural. Casa Corral
Fundació Volem Feina	Grup Natura del Solsonès	Turisme Rural SOLSONA
Consorci Desenvolupament del Solsonès	Dones d'Unió de Pagesos	Plataforma de Defensa del Solsonès
Casal de Jubilats Estel	Unió de Pagesos de Solsona	Unió de Bnotiguers de la Vall de Lord
Associació de propietaris de la urbanització del Port del Comte	Agricultor de Lladurs	Cenre Natura d'Odèn
Esplai Riallera	Agricultor d'Odèn	Casal la Fura
Plataforma de Defensa del Solsonès	Tècnic UP	
CEDRICAT	Tècnica del CTFC, Plantes Aromàtiques i Medicinals	
Grup Natura del Solsonès	Associació La Fura	
Associació SOM	ADF Sol Verd	
CEIP SETEL SIS		
IES Francesc Ribalta		
EAP Solsonès		
Tècnic CTFC		

GRUP DE DISCUSSIÓ DEL SOLSONÈS SUD		
MEDI SOCIOECONÒMIC	SECTOR PRIMARI	SECTOR SECUNDARI I Terciari
Associació de Dones del Solsonès	Dones de la Unió de Pagesos	Indústria Rigoletó, pasta fresca
Habitant de Freixenet (geògraf)	President de la ADF Natura Viva	Casa de Colònies La Carral
El Comú (partit polític)	Bombers Voluntaris de Pinós	cal Gambada, agroturisme
Ajuntament de la Molsosa	Membre de la Unió de Pagesos	Agroturisme de Pinós
Membre de la Zona Escola Rural del Solsonès	Ajuntament de Pinós	
Associació Cultural d'Ardèvol	Ajuntament de Pinell de Solsonès	
Associació cultural de Prades	Associació de Caçadors de Castellar de la Ribera	
Associació Cultural dels Quadrells		

El material de partida per a elaborar la DAFO serà :

- el llistat de característiques dels sectors segons l'anàlisi estadístic i en base fonts formals
- Elements DAFO del Pacte Territorial de la Catalunya Central (vegeu annex1 de l'annex metodològic)

Cada grup de treball temàtic, definit en funció de la voluntat del participant, se li atorgarà la matriu corresponent, on hi consten les diferents característiques temàtiques concloses a l'anàlisi sectorial (en base dades estadístiques i de fonts formals).

La matriu es desenvolupa classificant les característiques es creguin certes o falses pel grup de discussió. Només en cas de què es considerin certes (característiques que es marquen amb un 1 a la columna "V" de la matriu, vegeu taula adjunta) , es classificaran segons siguin percebudes com a Debilitat, Amenaça, Oportunitat o Fortalesa.

taula 1 Exemple de la matriu base dels grups de discussió per a elaborar una DAFO

PAISATGE CULTURAL				
V		D	A	F O
1	importnat patrimoni arqueològic			3
	Manca de pressupost per a gestionar la proposta actual de Xarxa Natura 2000			
	Gran superfície de bosc			
	Afectació pels incendis			
	48%superfície forestal ordenada			
	Existència experimental d'aprofitaments secundaris del bosc (Plantes medicinals, tòfones, bolets)			
	Protecció del medi natural per PEIN principalment ala zona nord			
	18% delt erritori comracal proposat com a xarxa Natura			
	Reserva Nacional de Caça del Cadí Moixeró			
	78% de la supèrfície forestal arbrada és coemrcialitzable			
	Falta de planejament urbanístic municipal			

FONT: Elaboració pròpia

EL significat de cada element DAFO és el següent:

- Debilitats: punts febles interns actuals a corregir. Emanen del propi territori, dels agents locals,etc.
- Amenaces: fan referència als elements i situacions que condicionen i poden impedir el desenvolupament del territori: mercat, política,...
- Fortaleses: punts forts interns actuals a mantenir.
- Oportunitats: fan referència a aquelles vies de desenvolupament futures que s'obren pel territori/sector/àmbit d'actuació.

Un cop decidit de quin element DAFO es tracta cada ítem, cal prioritzar d'1 a 3 la importància que el grup li atorga a aquest (veure l'exemple de la taula anterior) . D'aquesta manera els ítems de menys importància (els de nivell 1) s'obviaran en la DAFO general del grup de discussió. Alhora la priorització permet establir diferències interessants entre el grup de discussió dels municipis del Nord i els del Sud.

b. Diagnosi integrada

És a partir de la DAFO sectorial consensuada pel petit grup i prioritzada, que es posaran en comú els elements DAFO de cada grup de treball amb els de la resta de grup de treball, de manera que així es construirà una DAFO general del grup de discussió. A partir de les DAFO general dels dos grups de discussió es generarà la DAFO estratègica integrada del Solsonès, resultant dels ítems classificats en prioritat 2 i 3 en cada grup de treball.

Amb les DAFO s'elaborarà la diagnosi sectorial i a partir de la DAFO estratègica integrada es diagnosticarà de manera integrada la situació del món rural de la comarca.

c Diagnosi estratègic integrat

Un cop feta la diagnosi per sector, el què resta és obtenir una visió del conjunt del territori i que ens serveix per a orientar les propostes d'intervenció: el tractament necessari per a iniciar un procés de desenvolupament amb el què pal·liar les deficiències en renda, nivells d'ocupació o nivell de benestar de la comunitat local.

Alhora la visió del conjunt ha de servir-nos per a sintetitzar els coneixements adquirits de forma global i facilitar l'ordenació de les estratègies a seguir. Aquesta eina és l'anomenada diagnosi estratègica integrada.

Als sistemes territorials les relacions entre causa i efecte generalment no són lineals. i tendeixen a ser dependents entre si. Les causes dels problemes territorials, socials o econòmics són produïts per una sèrie de factors interns i externs que es retroalimenten i es reforcen mútuament per a generar un entramat complex.

La diagnosi estratègica integrada es constitueix a partir de:

-La síntesi descriptiva del sistema territorial. Aquesta síntesi recull:

- Com és el territori
- Com funciona
- Quins problemes té
- Quin és el seu grau de dependència
- Quines unitats territorials inferiors el conformen
- Quins recursos usa
- De quins recursos pot disposar
- Quin és el nivell de cohesió de la comunitat
- Quin és el grau de dinamisme
- Quins són els seus interessos

En definitiva, la DAFO general del món rural.

- La composició de la matriu la DAFO dels sectors. A partir d'aquesta s'elabora la matriu

6. Elecció dels escenaris territorials alternatius.

Un cop definit l'escenari estratègic general, i amb l'ajuda de les línies estratègiques presents en el Pacte Territorial 3 , es consensuarà l'estratègia global de desenvolupament.

Les estratègies, com hem assenyalat anteriorment, es dedueixen de les actuacions que cal dur a terme per utilitzar òptimament les fortaleeses i minimitzar o pal·liar les debilitats a fi i efecte d'aprofitar

les oportunitats i evitar les amenaces, en funció de l'escenari consensuat i la resta d'escenaris projectats.

En un primer moment es presentaran diferents escenaris (veure punt 3) i , en base a la DAFO sectorial consensuada i, es decidirà la línia general de desenvolupament

Aquesta línia es dissenya a partir d'una imatge futura de la societat i el territori que serveix de referent per a dirigir el procés. Es tracta d'una construcció voluntarista del futur, d'una intenció.

La metodologia per a la construcció d'un escenari futur requereix construir quatre escenaris:

- *L'escenari actual*, o sigui , la descripció ordenada de la realitat territorial i social actual de l'àmbit d'intervenció, que es construeix amb l'anàlisi i la diagnosi (correspon a l'anàlisi integrat)
- *L'escenari tendencial o inercial*, que reflexa les tendències que impulsen al territori en un futur, suposant que es mantinguin les tendències que operen en ell.
- *L'escenari contextual*, que descriu l'entorn i el context en què s'inclou el territori des del punt de vista geogràfic i socioeconòmic.(correspon a l'anàlisi contextual)
- *L'escenari estratègic*, que representa el futur al què es durà l'aplicació d'una determinada política de desenvolupament.

Els grups de discussió , després d'haver treballat les DAFOs i prioritzar-les, ja disposen de l'escenari actual,i també del contextual i tendencial (el contextual el disposen en paper i el tendencial resulta dels debats que s'engendren en els grups de discussió i de l'anàlisi evolutiu en base dades estadístiques, que permet predir què passarà en un futur si les condicions es mantenen en *status quo*.) .És en base a aquests coneixements i a la pròpia experiència de viure en el territori, que responen a un formulari que forma part del taller "impacte del futur".

Taller l'Impacte del futur.

L'objectiu d'aquest taller és generar un debat sobre el futur, sobretot referent a les amenaces i a les oportunitats del territori. Es tracta d'un qüestionari que es passa a tots els assistents. Aquest qüestionari (en aquest cas de 18 preguntes, vegeu annex) és un recull de frases o opinions referents a diferents temes o qüestions d'índole ètica i d'un mateix posicionament socio polític respecte a accions a realitzar o no per part del col·lectiu.

El participant respon el seu grau d'acord amb cada afirmació i li atorga una puntuació que valora el grau d'acord (d e 11 al 5). Al final, la suma total dels punts de grau d'acord permeten associar la ideologia de desenvolupament dels assistents amb la seva puntuació. Partint d'aquesta base s'hauria de dividir el grup en tres grups amb rang de puntuació diferent (o siguin amb valors i posicionaments socio-polítics diferents) i llavors engendrar debat fins a consolidar una argumentació sobre l'estratègia de desenvolupament que creuen més idònia. Posteriorment cada grup ideològicament homogeni es dissolt i es formen grups heterogenis formats per una persona de cada grup. En aquest petit grup és on s'engendraria el debat fins a arribar a un consens. Seguidament s'unirien dos grups heterogenis i es procediria d'igual forma, fins a obtenir un consens o com a mínim, un segon posicionament.

No obstant tot i la viabilitat del taller per definir l'estratègia general de desenvolupament rural, les puntuacions del formulari són molt homogènies i no ser possible localitzar tres estrats diferents de posicionament.

La tècnica d'aquest taller es va ampliar demanant als assistents si creien més o menys viable cada hipòtesi de futur que el formulari apunta. D'aquesta manera s'obté una idea de la força de l'escenari tendencial i de les possibilitats de canvi.

El treball amb gent del territori finalitza aquí.

Un cop copsada l'estratègia de desenvolupament general que la gent del territori creu més convenient, el treball continua definint estratègies que estiguin d'acord amb el posicionament sociopolític del formulari.

Les estratègies, com hem assenyalat anteriorment, es dedueixen de les actuacions que cal dur a terme per utilitzar òptimament les fortaleeses i minimitzar o pal·liar les debilitats a fi i efecte d'aprofitar les oportunitats i evitar les amenaces, en funció de l'escenari consensuat i la resta d'escenaris projectats.

El qüestionari del taller de futur s'exposa a l'annex 2 de l'annex metodològic.

Consideracions finals

Per a materialitzar aquestes línies estratègiques caldrà que es vegin recolzades per un pla de desenvolupament local, unes mesures i actuacions concrets, així com el seu finançament. Alhora, caldrà que hi hagi un òrgan de seguiment.

El present projecte finalitza en la determinació d'estratègies. Per a culminar la materialització del pla de desenvolupament caldrà, en mans de qui sigui factible, dur a terme les diferents accions de planificació esmentades més amunt.

B. AVALUAVIÓ ESTRATÈGICA

- I. ANÀLISI DE L'ENTORN O ANÀLISI CONTEXTUAL: EVOLUCIÓ SOCIOECONÒMICA DE L'AGRICULTURA TRADICIONAL AL SISTEMA AGROINDUSTRIAL
- II. ANALISI DE LA SITUACIÓ I POSICIÓ
- III. ANÀLISI TERRITORIAL

II. ANÀLISI DE L'ENTORN O ANALISI CONTEXTUAL: EVOLUCIÓ SOCIOECONÒMICA DE L'AGRICULTURA TRADICIONAL AL SISTEMA AGROINDUSTRIAL

II. ANÀLISI DE L'ENTORN O ANALISI CONTEXTUAL: EVOLUCIÓ SOCIOECONÒMICA DE L'AGRICULTURA TRADICIONAL AL SISTEMA AGROINDUSTRIAL.....	27
II.1. Escenari general: el camp espanyol.....	27
II.2. 1940-1960: La contribució de l'agricultura al desenvolupament econòmic espanyol de la postguerra i la crisi de l'agricultura tradicional.....	28
II.3. Els inicis de la intensificació: 1960-1980	30
II. 4. El sistema agro-rural català i la Política Agrària Comunitària: 20 anys de canvis (1986-2006)	33
II 5.Factors endògens.....	34

II. ANÀLISI DE L'ENTORN O ANÀLISI CONTEXTUAL: EVOLUCIÓ SOCIOECONÒMICA DE L'AGRICULTURA TRADICIONAL AL SISTEMA AGROINDUSTRIAL.

El Solsonès és una comarca eminentment agrícola i forestal.. Per tant, per a analitzar l'entorn i el context actual no es pot prescindir de l'anàlisi històrica de l'agricultura catalana, que a partir de la segona meitat del segle XX ha patit canvis determinants per a entendre la realitat territorial actual.

II.1. Escenari general: el camp espanyol

Indiscutiblement un dels canvis més importants en l'escenari rural sorgeix arran de la Revolució Industrial. A principis del segle XIX existeix clarament una condició d'inferioritat de l'agricultura respecte els rendiments econòmics i productius de l'economia general , diversificada i intensificada en el sector industrial i el sector serveis, que absorbeix gran part de la mà d'obra efectiva de la població.

D'aquesta manera territoris com el de Catalunya deixen de ser un poble de pagesos per iniciar-se en una xarxa de ciutats, aquestes comencen a deixar de dependre del camp i el camp comença a dependre d'elles . Alhora l'agricultura , cada cop més especialitzada, tendeix a evolucionar tècnicament i a rebutjar mà d'obra. Es produeix el primer èxode rural cap a la ciutat.

Mentrestant, i durant el segle XX, a Europa hi ha un augment del poder de la burgesia que acaba consolidant una societat composta per dues classes antagòniques i confrontades en varies ocasions: els propietaris i els no propietaris. Els processos d'expropiació de terres s'acceleren, la burgesia concentra béns, nombrosos pagesos són expulsats i s'elaboren normes que garanteixen els drets dels nous propietaris. Mentrestant té lloc un augment del proletariat del camp, passant a consolidar-se una ruralia anteriorment considerada d'autoconsum i autosuficient, a una ruralia de jornalera. És així com apareix una pobresa en el proletariat camperol.

Anys més tard la introducció del sistema capitalista fa que el camp es materialitzi, deixant de ser autosuficient, esdevenint un factor productiu ja integrat en el mercat. Aquest nou estil de vida margina al pagès no competitiu o tradicional, i condueix a la dissolució de les formes de vida comunitàries que havien perviscut des de sempre en la societat rural, provocant canvis en els valors ambientalistes del pagès.

II.2. 1940-1960: La contribució de l'agricultura al desenvolupament econòmic espanyol de la postguerra i la crisi de l'agricultura tradicional

Abans d'iniciar-se el desenvolupament capitalista, l'agricultura era fonamentalment una economia natural, on quasi la totalitat d'inputs procedien de la mateixa explotació. A l'explotació existien diferents activitats integrades: el bestiar pasturava als prats, terres ermes o boscoses, on hi trobava font d'aliment. El bestiar s'usava com a tracció animal, alhora que dotava als propietaris d'aliment i s'aprofitaven els seus excrements per a fertilitzar les terres en guaret per on pasturaven.

Les particularitats de l'agricultura tradicional són: l'alt grau d'autosuficiència productiva, on la unitat domèstica agrària depèn de l'entorn físic més immediat per a la seva subsistència. La fórmula econòmica que preval és la de l'autoconsum. Les unitats domèstiques agràries són capaces d'autoabastir-se amb la pràctica d'una activitat mixta; escassos intercanvis amb l'exterior; utilització de tècniques intensives en mà d'obra; reutilització dels productes consumits com la reposició de la fertilitat amb adobs naturals.

Però aquesta modalitat d'agricultura i d'estil de vida es veu desplaçada dràsticament i minimitzada fins quasi a la desaparició durant el segle XX.

Durant la postguerra l'activitat agrària es legitima com a *única capaç de produir excedents* i de reposar quasi la totalitat de matèries primeres, capital humà i animal utilitzats en la producció.

Mentrestant els salaris del proletariat pagès es mantenen baixos i inferiors que els preus. Per tant no hi havia necessitat d'invertir en tecnologia i mecanitzar el camp: la mà d'obra barata era una bona

manera d'optimitzar la productivitat. Alguns autors han denominat aquesta etapa com a *intensificadora de la mà d'obra* (Carballo, Roberto, 1977), on la inversió en *capital circulant* com adobs i productes fitosanitaris era mínima .La mà d'obra que acaparava el sector agrícola-ramader era superior al del sector industrial

A partir dels anys cinquanta l'Estat espanyol impulsa un nou model econòmic anomenat *desarrollismo*: es comencen a desenvolupar les grans concentracions industrials i urbanes,determinant un augment de la demanda d'aliments a les zones industrial. Per tal de zsatisfier l'alta demanda d'aliments , el món rural es veu obligat a intensificaar encara més l'agriculutra, desplaçant als agriculutros més petits i enmarcats en un model d'agriucultura tradicional. Amb l'augment de la intensificació i mecanització, la vida al camp es troba davant d'una situació de dèficit de mà d'obra degut tant al propi canvi en el model econòmic com pel creixement de la demanda de mà d'obra de la ciutat. Amesura que avança el desenvolupament industrial, la demanda de mà d'obra per part d'aquest sector augmenta i la població agrària activa comença a davallar. Amb la disminució dels actius agraris els salaris del agricultors augmenten i, guiats per la directriu d'optimització econòmica, es substitueix novament treball humà per capital (maquinària), més rentable a llarg termini però que determina una inversió important en l'explotació. La inversió en maquinària és inherent a la intensificació i especialització agrària, processos sinèrgics a l'èxode rural .

Aquesta situació culmina en el gran èxode rural dels anys cinquanta i amb l'augment d'inputs procedents d'altres sectors que això significa, i iniciant-se un període de dependència vers els altres sectors econòmics.

La adaptació del camp a aquest nou escenari es coneix com a la Revolució Verda: s'inicia la mecanització del camp , s'introdueixen varietas agroalimentàries noves i productes fitosanitaris variats, el cultiu s'especialitza (s'inicia el monocultiu) , l'ús d'insecticides és intensificat , igualmetn que la irrigació.. És en aquest moemtn on el camp català passa a ser un contaminador potencial.

Ja en plena implantació del capitalisme el camp català es troba inmers en un gran període de crisi que s'inicia als voltants del 1950 i 1960 (Joan Vilà Valentí, 1973): la primera gran *crisi de la societat agrària tradicional*, desplaçada per la primera gran intensificació productiva.

Als volts dels seixanta l'activitat industrial continua guanyant terreny i el flux de mà d'obra del camp cap a la ciutat continua. Espanya deixa de caracteritzar-se per ser un país eminentment agrícola.

II.3. Els inicis de la intensificació: 1960-1980

L'excedent format durant l'època esplendorosa de l'agricultura (anys 50-60) es destina a millorar el nivell de vida dels beneficiaris de l'explotació, a la compra de noves terres, millora tecnològica de les estructures productives i augment de la inversió a la resta de sectors.

A partir del 1964 s'inicien un seguit de polítiques econòmiques amb l'objectiu ja no d'autoabastiment (típiques del període autàrquic i dels primers anys de la postguerra) sinó de racionalització capitalista de les explotacions (concentració de petites finques que s'han quedat obsoletes, i reforma de les grans finques, via transformació tècnica del camp).

No obstant, el manteniment d'una gran part de les explotacions amb formes de producció tradicionals i precapitalistes constitueix un obstacle per al desenvolupament d'aquesta política, i la gestió pública es veu obligada a inserir una política paral·lela de preus d'intervenció o protecció en benefici de les explotacions no capitalitzades.

L'augment de la inversió en les explotacions fa necessari que la demanda d'aliments es mantingui constant per tal de solventar l'alt cost de producció. Això s'aconsegueix mitjançant la creació d'indústries derivades de l'agricultura, mesura que alhora incentiva la renovació tècnica de les explotacions: es confeccionen els sistemes *agroindustrials*. A partir d'ara el sector agrari passarà a

dependre'n fins al punt de cedir la seva capacitat de decisió dins del sistema a la indústria transformadora.

A principis dels anys cinquanta, coincidint amb un període de canvi substancial dels hàbits de vida, en un context d'expansió econòmica, i de grans transformacions socioeconòmiques (increment important de les rendes familiars, un intens procés d'urbanització acompanyat d'altres taxes d'èxode rural, una massiva incorporació de la dona al mercat del treball, una millora en els nivells d'educació de la població, així com l'aparició i generalització de les tecnologies i equipaments domèstics) els patrons de demanda canvien: l'aportació energètica a la dieta proporcionada per productes d'origen animal es duplica, mentre que l'aportació energètica dels cereals disminueix substancialment. Alhora existeix una creixent tendència vers els productes alimentaris transformats, deixant enrere les compres de productes com farina i olis. Com a la resta de societats de capitalisme *madur*, es tendeix cada cop més a consumir aliments de producció llunyana: el sistema agroindustrial es consolida. D'aquesta manera es consolida el *consum de masses*, fet que es perllongarà fins als anys setanta.

Aquests canvis en el patró de demanda d'aliments tenen greus impactes sobre el medi rural que es veu impulsat a intensificar les explotacions i a adoptar estratègies per tal de ser competitiu en un mercat cada cop més ampli i relativament inestable (inestabilitat que combat amb la consolidació de la indústria agroalimentària).

Novament la marginació del sector tradicional es veu acusada i més susceptible d'esdevenir un nou grup social que emigri a les zones industrials.

És evident que darrere d'aquesta situació de competència asimètrica entre les dues modalitats d'explotació existeix un dèficit en les condicions de vida del camp, existeix insatisfacció interna en quan a les necessitats més elementals derivada d'una alta taxa d'explotació, unida a unes taxes d'atur elevat que constitueixen la base pel procés migratori. Davant d'aquest panorama la societat rural en principi té dues opcions: *la revolució o l'emigració*. La primera opció té molt poc pes ja que

l'episodi més intens d'èxode rural és durant l'etapa autàrquica, on la repressió i la privacitat de *moviment social* és prou coneguda. Per tant la via d'èxode rural és la més viable i a la qual van recórrer milions de persones. En un altre context on les condicions materials siguin anàlogues però amb un context no autàrquic les reaccions possiblement no haurien estat les mateixes (per exemple els moviments anarquistes revolucionaris durant la Restauració...).

En època de dictadura, la emigració es celebrava públicament com un *dret de tots els espanyols de cercar una vida millor*; tot i que no era un dret, ja que un dret només es poden exercir quan hi ha possibilitat d'elecció. Els treballadors van haver d'emigrar, defugint el veritable dret de viure al camp de manera digna, mentre que l'Estat es mostrava totalment permisiu davant l'especulació dels grans propietaris.

A partir dels anys setanta l'èxode rural comença a minvar: l'ajust de l'agricultura està completat i estabilitzat gràcies a la crisi del petroli. És en aquesta dècada on s'inicia el procés de *diversificació econòmica* que permet la viabilitat econòmica al món rural.

En fi, el sector necessita ser cada cop més competitiu, i això determina la *supervivència* del més fort, el qual acumula terreny i alhora intensifica i mecanitza l'explotació. Mentrestant molts propietaris petits es veuen obligats a abandonar l'explotació o dedicar-s'hi a temps parcial, complementant la renda amb altres activitats econòmiques.

Les característiques socioeconòmiques del món rural a les dècades posteriors als anys 80's, són explicades dins del context de la PAC tradicional i de l'informe Mac Sharry (reforma de la PAC).

II. 4. El sistema agro-rural català i la Política Agrària Comunitària: 20 anys de canvis (1986-2006)

Ara fa 20 anys, Catalunya va entrar dins de la Unió Europea. En aquest període l'agro-alimentació i el món rural, acompanyats per la Política Agrària Comuna (PAC) i els marcs normatius supranacionals (comercial, alimentari, sanitari, mediambiental, etc.), han viscut profundes transformacions, socials, econòmiques i tecnològiques, dins un context marcat per la globalització i obertura dels mercats.

Alhora, els consumidors europeus en general i la societat catalana en particular han modificat les seves pautes de conducta i les seves exigències envers l'alimentació, els bens i serveis que ofereixen els espais rurals i, en fi, el paper de les Administracions i de l'acció pública en aquests àmbits. En paral·lel, el marc institucional de referència i aplicació de les polítiques públiques ha canviat:

- l'Estat de les Autonomies s'ha consolidat i la Generalitat s'ha convertit pràcticament en l'administració única pel que fa a l'aplicació al territori català del conjunt d'instruments de política agro-rural, autonòmics, estatals i comunitaris;
- la Unió Europea per la seva banda, a cop de nous Tractats (Acta Unica, Maastricht, Amsterdam) i successives ampliacions, ha augmentat i aprofundit el ventall de les seves actuacions, alhora que ha esdevingut un gran mercat interior, amb 25 membres, i una moneda única
- la PAC ha perdut el monopoli de regulació dels mercats agraris i ha passat de ser una política de preus a una política d'ajuts desconnectats de la producció que cerca sobretot el suport a la renda de les explotacions

- al seu costat, una política de desenvolupament rural s'ha anat reforçant sota tres eixos:
 1. la modernització i competitivitat de les estructures agràries, cooperatives i agro-industrials;
 2. la protecció del medi ambient i la biodiversitat; i,
 3. la diversificació econòmica del món rural i el desenvolupament de les comunitats locals, amb un caràcter endògen;
- i, per acabar, ha nascut l'Organització Mundial del Comerç (OMC) imposant la seva disciplina sobre el conjunt de les polítiques agràries, inclosa la PAC.

II 5. Factors endògens

La crisi del medi rural respon a un canvi del model socio-econòmic general però també a canvis intrínsecs de la població rural. Entre els més importants es troben:

- (1) *Pèrdua del poder adquisitiu en el sector agrari degut a la crisi del sector dels anys setanta, vuitanta i inicis dels noranta.*

La pèrdua del valor adquisitiu davant d'unes potències econòmiques gegants (EUA, CAIRNS -Grup de productors agraris: Canadà, Argentina, Austràlia, entre altres) ha portat a la Unió Europea a adoptar polítiques de proteccionisme del camp mitjançant subvencions. Però l'accelerat ritme de liberalització dels diferents sectors econòmics ha conduït a una renda del pagès cada cop més baixa, situant-se per sota de la Renda de Referència.

Davant d'un panorama recent de crisi reiterada, la prudència i l'escepticisme dins la comunitat pagesa encara no donen lloc a l'optimisme.

- (2) *El grau de parcel·lació de les explotacions agràries*

El tamany de les propietats és petit i això obstaculitza una bona rendibilitat de l'explotació. A més moltes parcel·les es troben en zones difícils de treballar mecànicament i en conseqüència amb alt cost per a explotar-les.

(3) *Falta d'equipaments, serveis i infraestructures*

Davant d'un panorama de creixement del sector de serveis, 'equipaments i de comunicacions típics de la segona meitat del segle XX, el medi rural n'ha quedat marginat i amb un dèficit crònic d'infraestructures, equipaments i serveis de primera necessitat.

En pobles petits són habituals els problemes de subministraments elèctric, retards en la missatgeria, absència d'assistència mèdica domiciliar.

(4) *Qualificació professional dels fills*

Amb relació causa-efecte, l'augment de la qualificació professional dels fills ha contribuït en el despoblament rural. Sobre tot a partir dels vuitanta els fills del pagès han accedit a estudis mitjans i superiors amb més freqüència, deslligant-se de l'ofici del pare i inserint-se en un món laboral fora del nucli rural.

Ahora la feina al camp cada cop es tecnifica més i es necessiten pagesos cada cop més formats.

(5) *Aïllament i atractius del tipus de vida urbà*

Les condicions de vida al camp han esdevingut més dures o menys còmodes, en part degut a la maginació administrativa, i són moltes les persones que decideixen abandonar el camp i anar a la ciutat per a cercar un millor benestar. A partir dels vuitanta, ha nascut al camp una necessitat de viure segons models urbans amb famílies mononuclears, cases confortables, entorns urbanitzats, etc. És així com s'ha anat desplaçant una cultura tradicional de mercats setmanals, festes majors i altres, convertint-se en una situació on *els veïns només comparteixen territori i no poble* (Florinda Plans, 2000).

Els habitants del camp es troben enmig d'un fenòmen anomenat per alguns autors , com F. Molinero (1990), *push*(rebuig rural) o *pull* (atractiu urbà).

III. ANALISI DE LA SITUACIÓ I POSICIÓ

III. ANALISI DE LA SITUACIÓ I POSICIÓ	39
La comarca del Solsonès.....	40

ÍNDEX DE MAPES

Mapa 1: Zona d'agricultura pirinenca.....	38

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013.

PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS. Marina Vilaseca Puigpelat

III. ANALISI DE LA SITUACIÓ I POSICIÓ

Per tal d'assolir els objectius del PDR 2000-2006 es va dividir Catalunya en quatre zones en funció de les característiques de la seva activitat agrària.

El Solsonès és classificat com a zona pirenaica. Aquesta és una zona que es caracteritza per tenir un clima dur, altituds elevades i pendents forts, i un entorn físic ric en recursos naturals, amb aigua abundosa i boscos extensos, però de difícil i costós aprofitament, fet que explica la progressiva pèrdua del sector primari front el sector de serveis, orientat bàsicament al sector del turisme.

Juntament amb el Solsonès, la zona pirenaica està formada per 9 comarques més: l'Alt Urgell, l'Alta Ribagorça, el Berguedà, la Cerdanya, la Garrotxa, el Pallars Jussà, el Pallars Sobirà i la Vall d'Aran.

La mitjana de densitat de població d'aquesta zona és molt baixa, de l'ordre de 19 hab/km². El despoblament rural ha pres un protagonisme important a aquesta zona, a la qual cal afegir-hi l'alt grau d'envelliment de la població (al 2001 un 33,2% de la població tenia més de 55 anys).

Pel que fa a la població activa, al 2001 un 2,88% del total de Catalunya pertanyia a aquesta zona. La població ocupada en l'agricultura era del 8,37%, amb gran disparitat entre comarques, on la comarca més agrícola és el Pallars Jussà.

La RBD per habitant superava la mitjana de Catalunya en un 4,8%.

Als problemes de despoblament rural i d'envelliment de la població s'hi afegeix la baixa productivitat agrícola, habitual a les comarques de muntanya, i la reduïda dimensió de les explotacions. A més, els boscos ocupen una part molt important de la superfície d'aquesta zona i la seva rendibilitat és reduïda.

El nivell de serveis bàsics se situa per sota de la mitjana de Catalunya, que inclou les xarxes d'abastament d'aigua potable, d'electricitat i camins rurals. Actualment es troben poc desenvolupades i impliquen una limitació al desenvolupament tant de l'agricultura com d'altres activitats complementàries, i a l'increment de la qualitat de vida.

La comarca del Solsonès

La comarca del Solsonès és un altiplà de transició entre l'alta muntanya i les planes de la Catalunya central, situat a cavall de les dues grans conques hidrogràfiques de Catalunya, la del Segre i la del Llobregat.

La comarca té una estructura de poblament singular caracteritzada per l'existència de dos nuclis urbans consolidats i la resta de població viu en un hàbitat disseminat, en masies o en petits nuclis.

El paper del consell comarcal ha estat determinat en la prestació de determinats serveis específics, sobretot al poblament disseminat. Un altre àmbit on aquest organisme ha incidit amb força és el de la promoció econòmica, amb la creació d'organismes com el Patronat Comarcal de Turisme o l'empresa pública Iniciatives i Foment del Solsonès, que ha propiciat el creixement del sector secundari.

La comarca del Solsonès és la més meridional de les comarques de muntanya.

D'acord amb la Llei d'alta muntanya són comarques de muntanya: l'Alta Ribagorça, l'Alt Urgell, el Berguedà, la Cerdanya, la Garrotxa, el Pallars Jussà, el Pallars Sobirà, el Ripollès, el Solsonès i la Val d'Aran.

Aquests territoris es caracteritzen per:

- Tenir una altitud, un terreny pendent i un clima clarament limitadors de les activitats econòmiques.
- Disposar de recursos que són escassos en el conjunt del territori de Catalunya, especialment d'aigua, neu, pastures, boscos i espais naturals.
- Tenir una baixa densitat de població en relació amb el valor mitjà de Catalunya.

La posició de transició –entre la plana i la muntanya, entre les conques del Segre i del Llobregat- que ocupa la comarca li determina unes relacions socioeconòmiques, administratives i funcionals

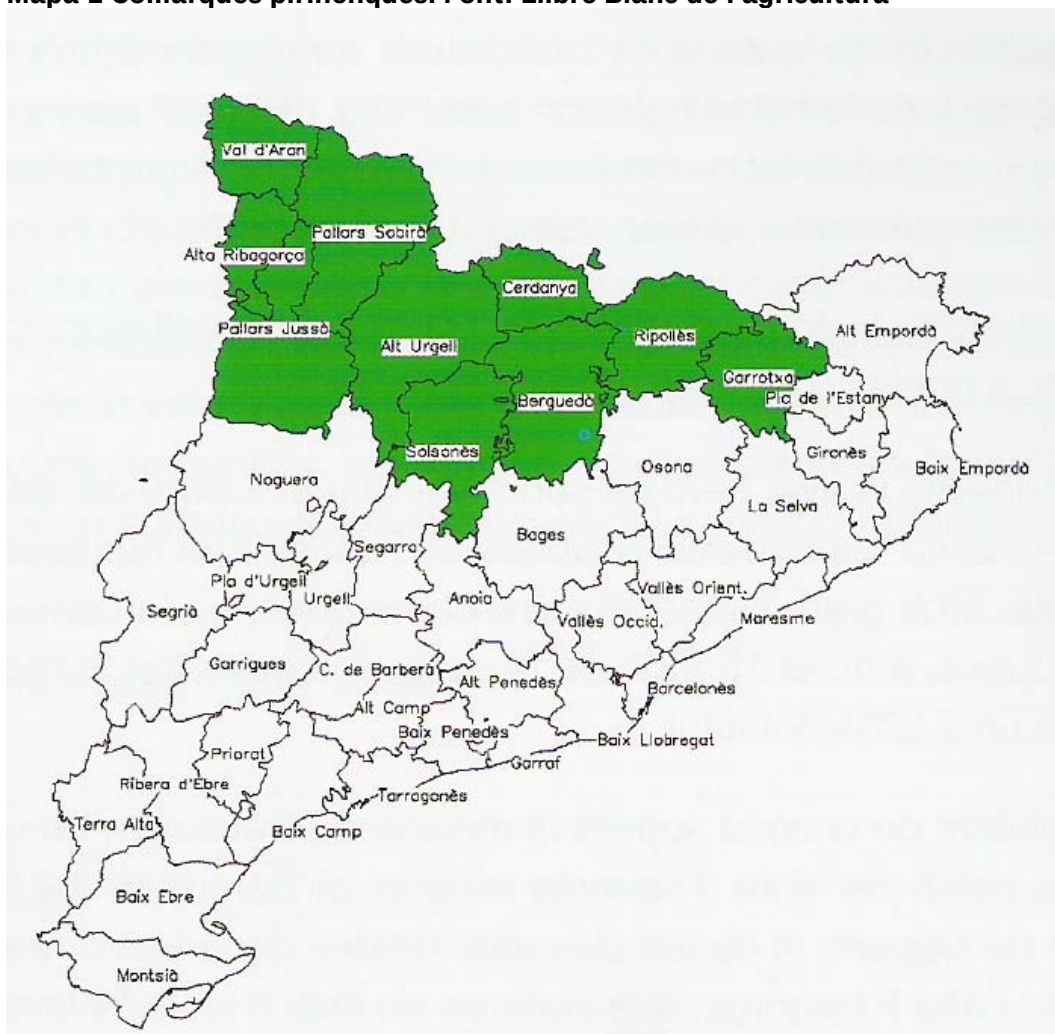

peculiars. Les serres prepirinenques -de Guixers, del Comte, del Verd- dificulten la comunicació longitudinal amb les comarques del nord, formant un cul de sac. Aquest fet històricament ha determinat que les principals relacions econòmiques i els principals fluxos s'estableixin amb la plana bagenca i, en un segon terme, amb els centre del Segre mitjà i del Berguedà. Així els habitants de Pinós i la Molsosa tendeixen a Calaf, els de Llinars i Cambrils (a Odèn) a Ollana o a la Seu d'Urgell; algunes masies de Clariana de Cardener i de Riner properes al Bages es desplacen a Cardona; mentre que Sant Llorenç de Morunys i el conjunt de la vall de Lord han mantingut tradicionalment les relacions principals amb Berga. Tot i això la nova carretera de la Llosa del Cavall ha millorat la connexió del nord de la comarca amb Solsona.

Des d'un punt de vista administratiu el Solsonès és configurat per 15 municipis i 70 entitats de població, amb un elevat predomini de la població disseminada. Una altra peculiaritat administrativa és la presència d'un nombre elevat d'enclavaments i l'existència de l'entitat municipal descentralitzada de Canalda, al municipi d'Odèn, que constitueix l'única experiència de descentralització municipal a la comarca.

Mapa 1 Comarques pirinenques. Font: Llibre Blanc de l'agricultura

IV. ANÀLISI TERRITORIAL

1. Anàlisi dels recursos naturals.....	45
2. Anàlisi del medi socioeconòmic.....	84
3. L'activitat agrària al Solsonès.....	175
4. Productes agrícoles d'alt valor afegit.....	284
5. El sector secundari i terciari.....	303
6. Els equipaments.....	335
7. Les infraestructures.....	350
8. Elements dinamitzadors del territori.....	370

1. ANÀLISI DELS RECURSOS NATURALS

1. ANÀLISI DELS RECURSOS NATURALS.....	45
1. Medi i recursos naturals al Solsonès.....	47
1.1 Altitud i pendents. L'alta muntanya enfront de la terra baixa.	47
1.2 Geologia	50
1.3 Entre la secada mediterrània i els freds alpins	50
1.4 Dominis de vegetació	51
1.5 Anàlisi dels usos del sòl.....	53
1.6 Recursos hídrics al territori	57
1.7 .Espais d'interès natural	62
1.7.1 Els espais PEIN.....	62
1.7.2 Xarxa Natura 2000	69
1.7.3 Reserva Nacional de Caça.....	74
1.8. Els incendis forestals	75
1.8.1 Zones d'actuació urgent.....	77
.....	80

ÍNDEX DE TAULES

taula 1 Aprofitaments hídrics per usos agraris al SOLSONÈS (1999)	59
taula 2 Plans Especials d'Interès Natural al Solsonès (2004)	66
taula 3 Espècies estrictament protegides (2006)	68
taula 4 Espais de la Xarxa Natura 2000 (inclou les propostes) (proposta abril del 2006)	69
taula 5 Afectació de la comarca del SOLSONÈS pels grans incendis (1994 i 1998). Els valors es donen en percentatge respecte la superfície total (última columna de la taula).....	76
taula 6 ADF del SOLSONÈS (1)	77
taula 7 ADF del SOLSONÈS (2)	77
taula 8 Actuacions previstes a les zones ZAU en el Decret del 2003 i el del 2004	78

taula 9 Municipis del Solsonès declarats ZAU	78
taula 10 Cobertes del sòl als municipis del SOLSONÈS (2003)	Error! No s'ha definit l'adreça d'interès.
taula 14 Evolució del nombre d'explotacions i hectàrees forestals comercials (1989-1999). Error!	
No s'ha definit l'adreça d'interès.	

ÍNDIX DE GRÀFICS

gràfic 1 Superfície i usos del sòl. 2003 (en hectàrees)	54

ÍNDIX DE MAPES

Mapa 1: Ortofotomapa de la comarca.....	47
Mapa 2: Hipsometre (en metres).....	48
Mapa 3: Mapa dels dominis de vegetació.....	52
Mapa 3: Usos del Sol del 1992-.....	54
Mapa 4: Usos del sòl del 2002.	55
Mapa 5 Superfície del Solsonès afectada per PEIN i Xarxa Natura 2000.....	72
Mapa 6 Zones afctades per la declaració de ZAU (a l 2004) i risc d'incendi.....	79
Mapa 7 Zona declarada ZAU al 2004 i Petimetre de Protecció Prioritària	80

1. Medi i recursos naturals al Solsonès

La comarca del Solsonès presenta un paisatge molt heterogeni i amb grans desnivells, especialment a la zona nord de la comarca. És un territori eminentment agrícola i aquest és el principal ús del sòl, juntament amb el bosc, que ocupa gran part del territori.

La situació geogràfica i les característiques climàtiques del Solsonès fan que hi hagi diferents dominis bioclimàtics i culmina en una gran diversitat vegetal.

1.1 Altitud i pendents. L'alta muntanya enfront de la terra baixa.

El Solsonès és una comarca a cavall entre la conca del Segre i la del Llobregat. Un llom separa, de nord a sud de la comarca, les dues conques, seguint una línia d'altituds que rarament baixa dels 800 metres d'altitud però que no sobrepassa el 950m.

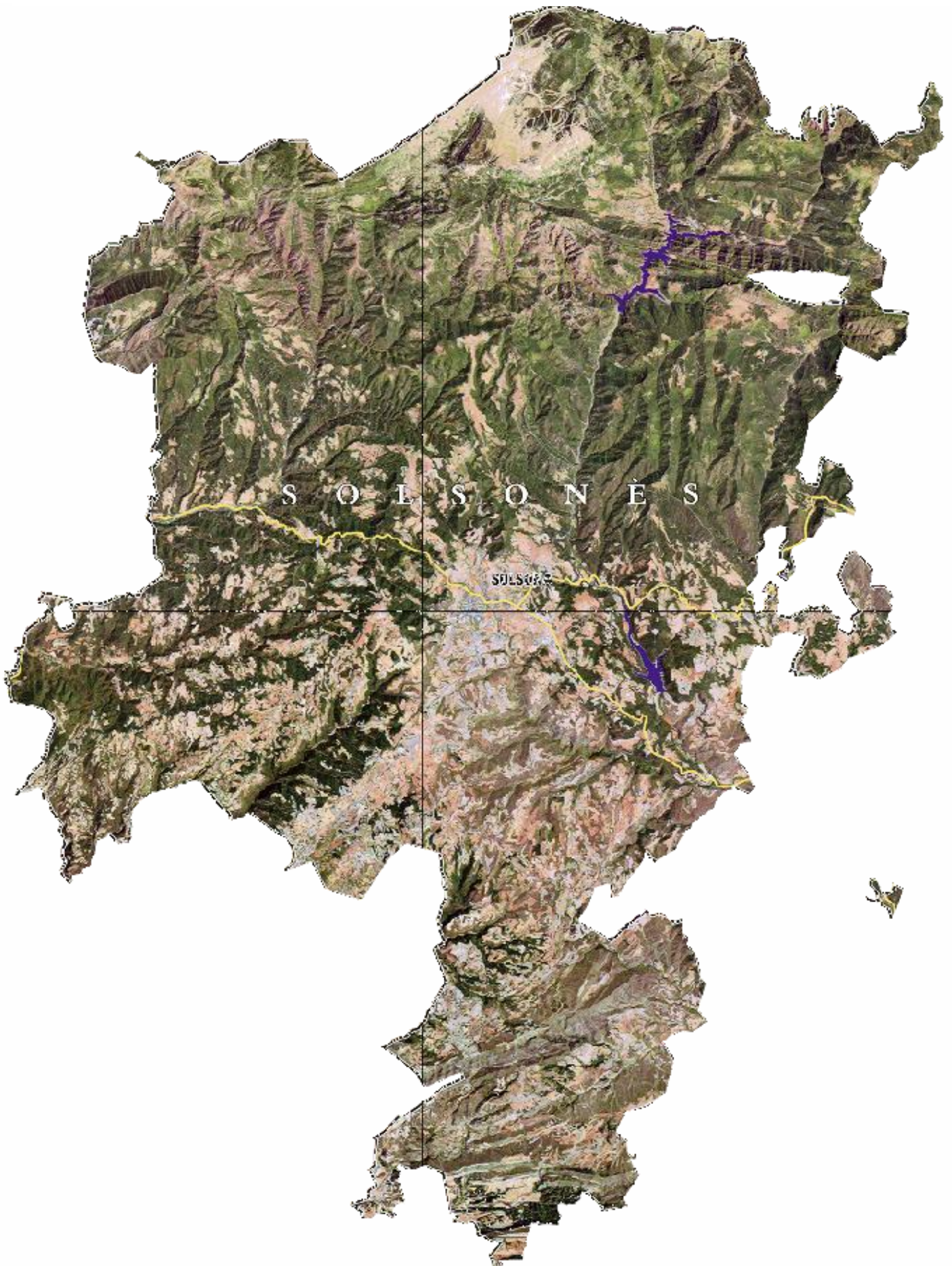
L'element característic de l'orografia comarcal és el gran contrast entre la part nord, alta i abrupta, i la part meridional. La separació entre les dues zones és força neta i es correspon pràcticament, amb una línia recta travessant la comarca entre Montpolt i la vall d'Ora.

El nord muntanyenc ocupa poc més de la tercera part de la superfície comarcal; la resta correspon a la plana, o a la terra baixa, tot i que total la comarca del Solsonès és beneficiada per la Llei d'Alta Muntanya aprovada pel Parlament de Catalunya el 9 de març del 1983.

L'àrea septentrional se situa als peus de les serres del Port del Comte i del Verd i Ensija. Inclou els municipis d'Odèn, la Coma i la Pedra, Guixers i Sant Llorenç de Morunys. Tots ells, tret del petit terme de Sant Llorenç, tenen la major part de les terres per damunt dels 1000 metres d'alçada i s'assoleix la màxima altitud al pedró dels Quatre Batlles, al Port del Comte (2383m).

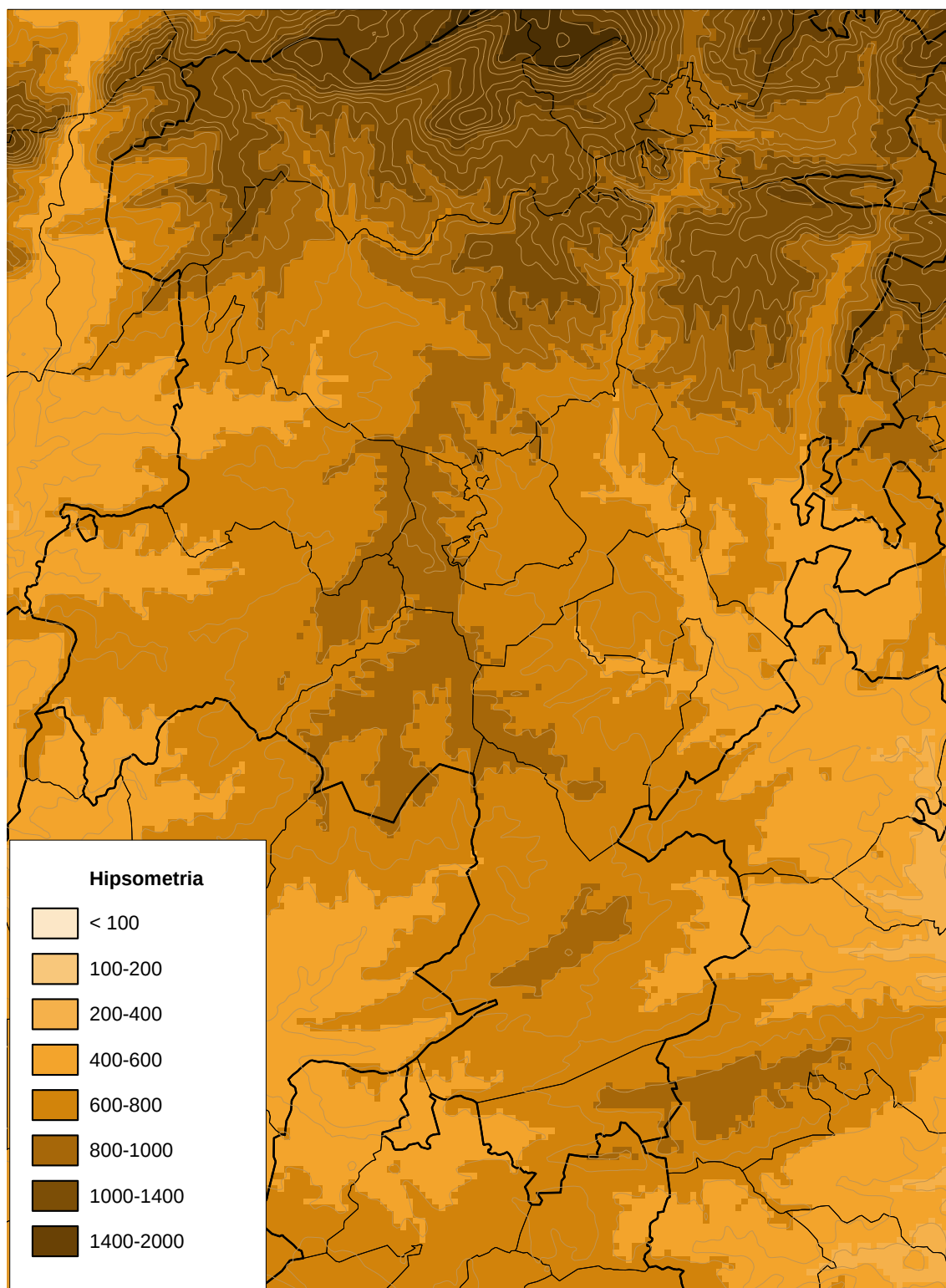
Les pendents de les terres septentrionals rarament es situen per sota del 20%. Una bona part presenta pendents superiors al 35%, que corresponen a superfícies inadequades per a qualsevol implantació urbana o activitat agrícola i industrial.

Per contra, la resta del territori de terra baixa se situa entre els 600 i 800 metres. No obstant la baixa altitud, el trencament i l'accidentalitat del relleu són notables. Les àrees amb pendents inferiors al 10% no són habituals, no ho són tampoc les superiors al 35%:

Mapa 2: Hipsometre (en metres). Font: Elaboració pròpia en base dades del DMAH

1.2 Geologia

Tant la mineria com les roques industrials que corresponen a les unitats geomorfològiques d'argiles de la terra baixa i conglomerats de la zona septentrional, tenen ben poc valor econòmic al Solsonès.

La sal ha tingut una presència puntual, a través de les fonts o aigües superficials que les rescataven d'entremig d'algun banc de guixos. Als Cups de Cardener, a l'municipi d'Olius, brollen aigües amb clorur sòdic. Existeixen també les fonts clorurado-sòdiques de Cambrils, que havien donant origen a unes petites salines i han contribuït a donar nom a la ribera Salada.

Els arrossegalls i els dipòsits al·luvials del Cardener i de la Ribera Salada són aprofitats per a l'extracció de graves i sorres: existeixen dues graveres, situades, respectivament, als municipis d'Olius i Castellar de la Ribera. Els materials procedents d'aquestes serveixen per fabricar la major part del formigó utilitzat a la comarca.

Els minerals i roques existents a l'alta muntanya present una diversitat i un interès superiors als de terra baixa, però a part de les dificultats d'accés, apareixen en masses reduïdes i tampoc tenen gaire qualitat. L'extrem nord-oriental ha estat inclòs dins de la reserva estatal del mineral, per la proximitat a la zona minera de l'Alt Berguedà., però l'aprofitament econòmic és baix.

1.3 Entre la secada mediterrània i els freds alpins

El Solsonès té una climatologia sotmesa a influències ben diverses. A la major part de la comarca, les condicions són típicament mediterrànies, amb un hivern i un estiu secs i amb primaveres i tardors plujoses i temperades. Només a les muntanyes del nord de la comarca, per sobre dels 1300 m o 1700m, ens presenten condicions diferents, de tipus alpi, amb precipitacions força repartides durant tot l'any, temperatures en general fredes i estius temperats.

Observant els diagrames ombrotèrmic i les dades dels observatoris particulars, es pot comprovar que les influències continentals pesen més a la comarca que no pas les mediterrànies, pel què fa

al predomini de les pluges de primavera i a la persistència dels freds hivernals, relacionada també amb l'altitud.

A mesura que augmenta la latitud, i s'eleva l'altitud, desapareixen els inconvenients de la secada, però sorgeix un nou factor limitant; la prolongació de les baixes temperatures hivernals. No obstant, la durada relativament curta del període vegetatiu i la persistència de les gelades primaverals representen fins i tot un cert inconvenient a les àrees més baixes de la comarca.

La neu ha servit com a recurs per a la creació de l'estació d'esquí del port del Comte. No obstant, la neu no és molt abundant a la comarca i l'estació d'esquí ha patit repetidament darrerament de manca de neu.

1.4 Dominis de vegetació

La diversitat climàtica de la comarca evidencia una distribució vegetal molt variada, que va des de dominis de clima típicament mediterrani fins a d'alta muntanya.

Les coníferes han esdevingut les espècies arbòries predominants a tota la comarca, mentre que els planifolis es troben entre algunes pinedes i formant algunes clapes.

En conjunt a la comarca es poden delimitar cinc grans dominis de vegetació:

- El medi mediterrani i continental està representat bàsicament pel pi blanc (*Pinus halepensis*) i ocupa l'extrem meridional de la comarca, comprenent una bona part de les terres de Pinell de Solsonès, Pinós i La Molsosa. La comunitat natural que exemplifica l'estadi natural més desenvolupat de la zona seria l'alzinera de carrasca (*Quercus rotundifolia*), la qual ocupa, a més, extensions relativament importants al terme de Pinell. Sovint, l'alzinar o la mateixa pineda es troben degradats, i aleshores predominen les espècies arbustives característiques del sotabosc: el garric (*Quercus coccifera*) o el romaní (*Rosmarinus officinalis*). L'estrat herbaci de les garrigues o brolles calcícoles que es forma, respectivament, entorn de les dues espècies és encara més pobre que el de les pinedes o dels alzinars.
- El medi submediterrani sec, que avui es troba a tota la terra baixa solsonina, llevat del sector meridional on hi domina el pi blanc. L'arbre dominant és la pinassa (*Pinus nigra*), que tenia al Solsonès (abans dels grans incendis) la localització més extensa

de Catalunya. La pinassa, anomenada al país pi gargallà, ha esdevingut predominant a tota la terra baixa però troba el medi més adequat a la part més septentrional i humida d'aquesta. Al sotabosc de la pinassa és important la presència d'arbustos més medioeuropeus : el boix () *Buxus sempervirens*), el corner (*Amelanchier ovalis*) o la ginesta sissifòlia (*Cytisus sessilifolius*).

La desaparició de l'estar arbori condueix a l'establiment de les comunitats mediterrànies més seques, garrigues i brolles, en darrer terme, de les pastures seques de fenàs de marge (*Brachypodium phoenicoides*) i de jonça (*Aphyllanthes monspeliensis*). D'altra banda, alzinars, garrigues, i brolets de romaní es fan en indrets de tot el medi submediterrani.

El conjunt de la vegetació de la terra baixa es correspon amb un sòls poc desenvolupats i amb un horitzó humífer únic i prim i de reacció bàsica per la forta presència de calç.

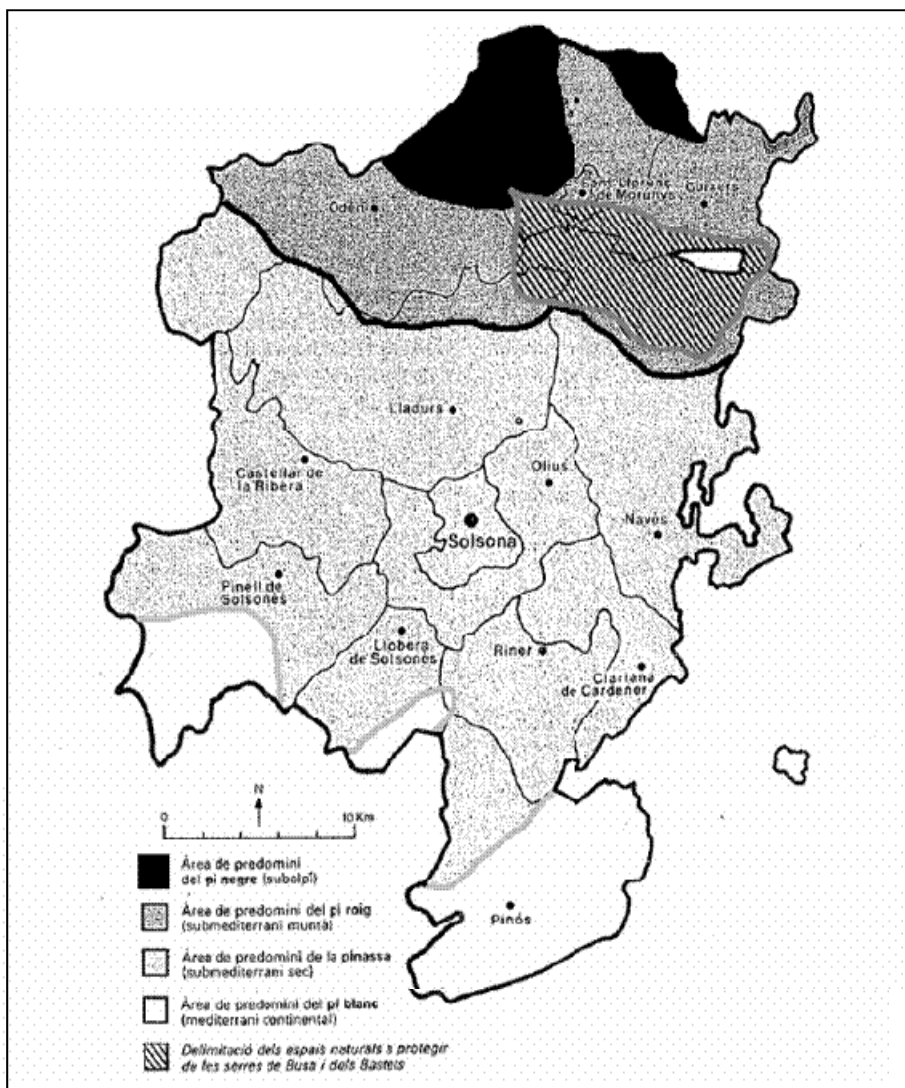
- A la transició entre el medi submediterrani montà i el medioeuropeu la pinassa deixa pas a les pinedes de pin roig o rojalet (*Pinus sylvestris*). Aquest pi ja apareix a les parts més baixes arrecerades dels municipis de Lladurs i Navès, cal als 8520m d'altitud., i esdevé predominant a partir dels 1400 m. Entre les pines es poden trobar exemplars de roure martinenc (*Quercus pubescens*). , a les parts més baixes, o de roure pèrol (*Quercus robur*), a altituds superiors

El sotabosc és pobre, amb boix , marxívol (*Helleborus foetidus*) i lloreret (*Daphne laureola*), especialment . en desaparèixer l'estrat arbori, sobre sòls prims es constitueixen autèntiques boxedes i en indrets més degradats es poden trobar joncedes mediterrànies.

- EL medi subalpí apareix en deixar els boscos de pi roig i passar a les pinedes de pi negre (*Pinus mugo ssp. uncinata*), que s'estenen bàsicament entre els 1700 i els 2300 m d'altitud. El medi subalpí correspon a les àrees culminals de la comarca, restringides al massís del Port del Comte, la serra del Verd i una petita part de la serra d'Ensija. EL sotabosc sovint és representat per gespes d'ussona o matollars de ginebró (*Juniperus communis*) o boixerols (*Arctostaphylos uva-ursi*) Sovint s'observa únicament el sotabosc, ja que el bosc de pi negre apareixen sovint molt esclarissats.

- El medi alpí, entenent per aquest l'àrea on tota forma vegetal superior és impossible, és reduïda als petits llocs culminants per sobre dels 2300m. Les gespes d'ussona, que formen tofes d'herbes rígides i punxents d'escàs valor pastoral, cobreixen la major part de l'àrea.

Mapa 3: Dominis de vegetació del Solsonès. Font: Economia comarcal del Solsonès

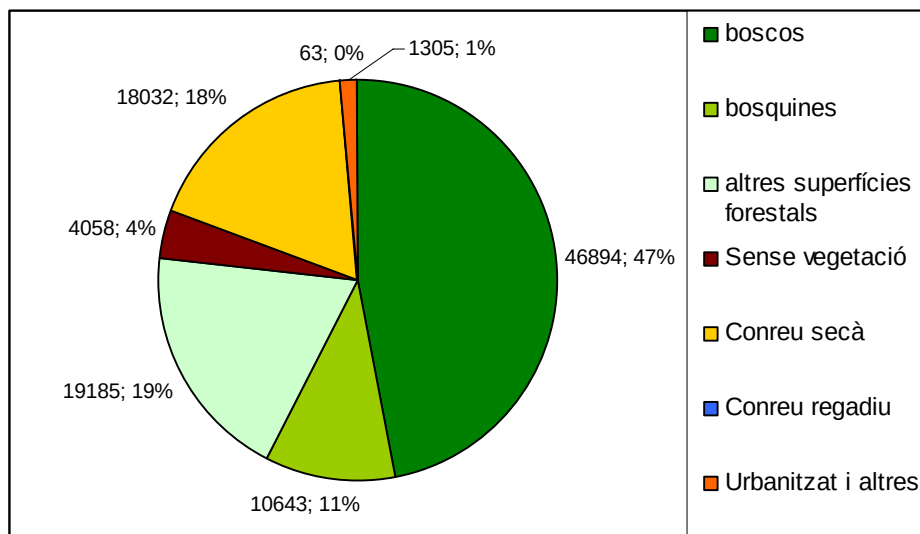
Nota: la font bibliogràfica és anterior a la introducció de la Molsosa a la comarca.

1.5 Anàlisi dels usos del sòl

A nivell comarcal la superfície forestal disminueix tan sols un 0.25 %, mentre que l'erm ho fa en un 80.46 %, el matollar en un 66 % i els *altres* en un 80 %. El descens de l'erm tan gran pot ser un terreny susceptible a d'urbanització , ja que no té usos agrícoles ni ramaders potencials degut a la baixa productivitat del terreny. EL mateix passa amb els matollars i amb els *altres*.

gràfic 1 Superfície i usos del sòl. 2003 (en hectàrees)

FONT: IDESCAT

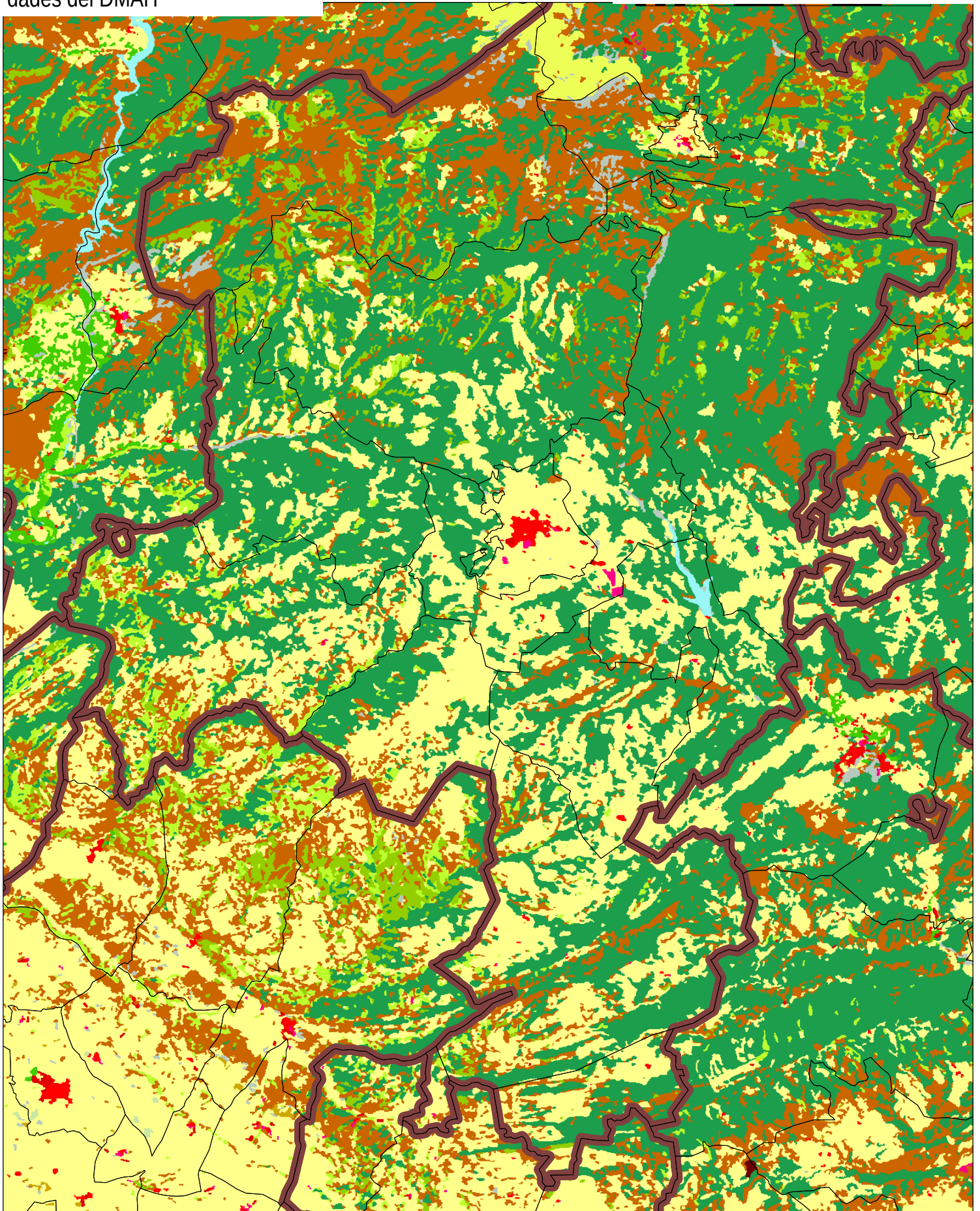
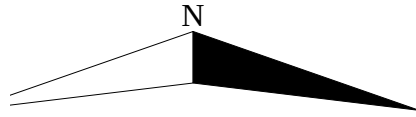
Segons dades de l'IDECAT de l'any 2003, la superfície total del Solsonès era de 100180 hectàrees. D'aquestes, un 76.58% són ocupades per superfície forestal, 76722 hectàrees, 46894 de les quals corresponen a bosc.

Els conreus són el segon ús del sòl més important, i ocupen el 18.06% de la superfície total, equivalent a 18095 hectàrees, on tan sols 63 pertanyen a conreu de regadiu.

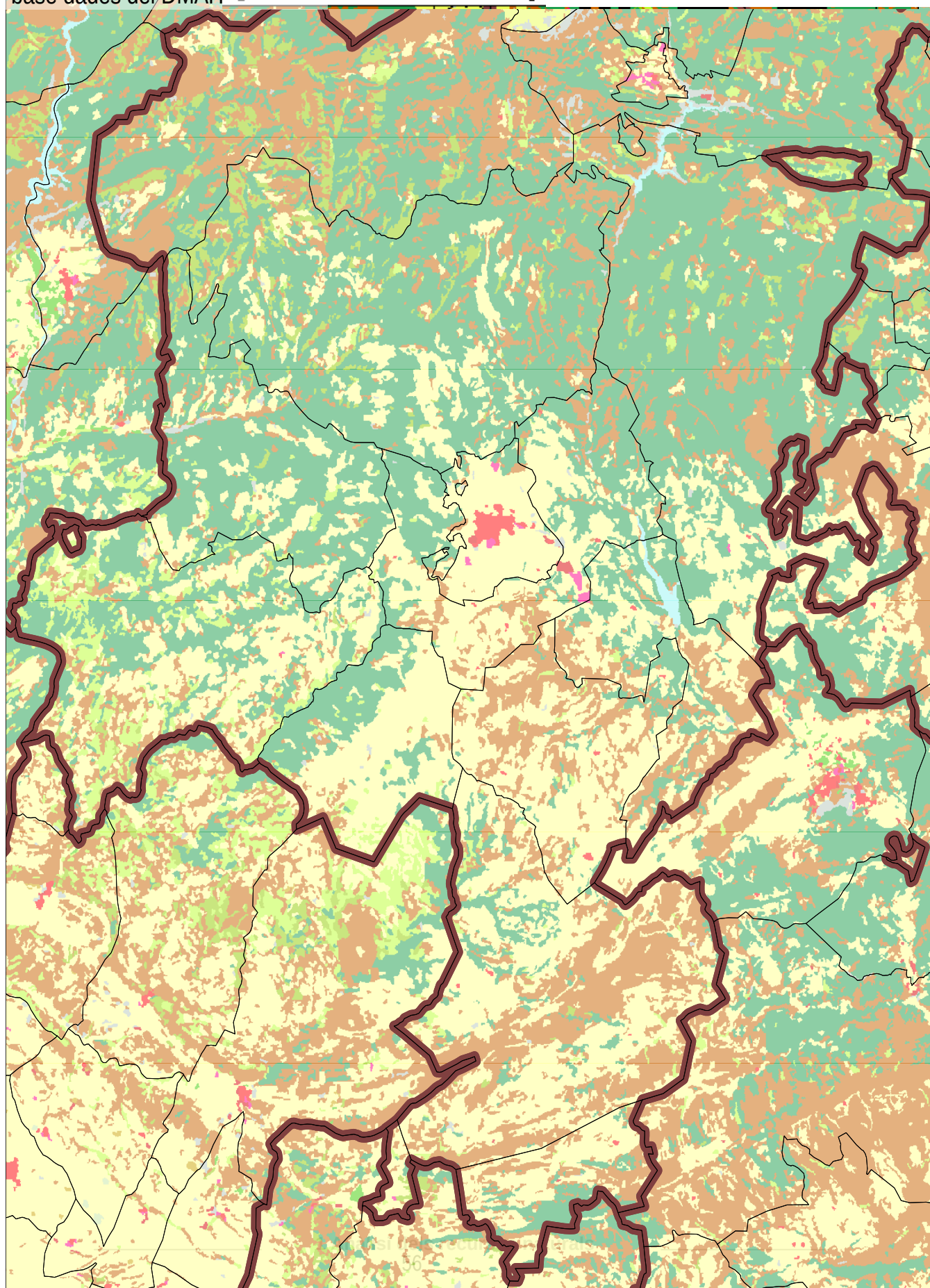
En total 1305 hectàrees són urbanitzades, urbanitzables o ocupades per infraestructures, que ocupen tan sols l'1%% del territori comarcal.

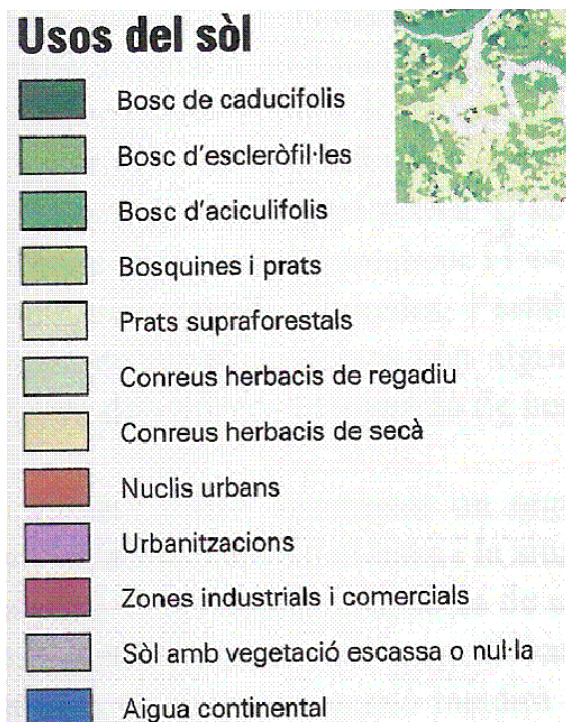

Mapa 3: Usos del sòl del 1992
FONT: elaboració pròpia en base
dades del DMAH

Mapa 2: Usos del sòl del 2002
FONT: elaboració pròpia en
base dades del DMAH

Il·lustració 1 Llegenda dels usos de sòl. Font:

Elaboració pròpia en base dades del DMAH

Tant al 1992 com al 2002 la distribució dels usos del sòl s'esqueia amb l'anterior. Les diferències més significatives, i observables als mapes adjunts, són un important creixement urbà a Sant Llorenç de Morunys i una reducció intensa de la superfície de bosc degut als incendis forestals.

Als mapes també es pot observar un augment de la superfície de conreu de secà, principalment a la zona sud de la comarca.

1.6 Recursos hídrics al territori

El procés de modernització del camp català, iniciada als anys cinquanta, s'ha basat principalment en dos eixos; la industrialització de la ramaderia i la intensificació de les produccions agrícoles. Aquest darrer eix s'ha fonamentat en la reorientació dels cultius, en la mecanització de les tasques agrícoles, en l'increment constant dels consum d'inputs d'origen industrial, i en darrer lloc, en l'impuls de la irrigació de les terres cultivades. La transformació en

reg de les terres de secà ha constituït el principal mecanisme per, d'una banda, evitar produccions agrícoles aleatòries en funció d'elles variables meteorològiques i, d'altra, finançar un increment considerable tant de les produccions com dels rendiments per unitat de superfície. Davant d'un escenari de predomini de les petites i mitjanes explotacions, i tenint en compte la limitació que aquestes tenen a l'hora d'augmentar la superfície cultivada davant al inelasticitat el mercat de terres i de l'encariment del seu preu, la irrigació és un mecanisme idoni per a la intensificació. La major rendibilitat de les terres en regadiu és ben sabuda; al 1997 les terres de secà, que ocupaven el 72% de la superfície total conreada a Catalunya, obtingueren el 44% del valor de la producció final agrícola, mentre que a les terres de regadiu, que representen el 28% del total, van concentrar el 56% del valor econòmic de les activitats agrícoles. No obstant, l'existència de mecanismes d'irrigació amb absència d'unes formes d'organització de la producció més eficients i tecnificades, no condueix necessàriament a l'increment de la productivitat.

El Solsonès pertany a la conca hidrogràfica del Llobregat, que és la principal font de recursos hídrics de la zona, i a la conca de Segre, corresponent, en el mateix ordre, a la meitat est i oest de la comarca.

Els *corrents principals* d'aigua del Solsonès són; l'aigua d'Ora, que neix a l'est de la muntanya de Peguera i desguassa al Cardener, prop de Cardona; l'aigua de Valls que es forma a les muntanyes de Peguera i d'Ensija i s'ajunta al Cardener prop de Sant Llorenç de Morunys; el Cardener, amb 89km de curs i un cabal mitjà de 6.5m^3 ¹ per segon, que té les fonts de la Coma, a 1055 m. d'altitud, i que sorgeix al centre de la comarca i sota Clariana rep la riera del Miracle i el riu Negre, que passa per Solsona. En el seu recorregut es troben els pantans de La Llosa del Cavall (al terme municipal de Sant Llorenç de Morunys) i de Sant Ponç, construït el 1953 entre els termes municipals d'Olius i Clariana de Cardener. Finalment el Cardener desemboca al riu Llobregat.

¹ Dada del cabal present en la Enciclopedia de Geografía de Catalunya, 1982

Il·lustració 1 Fonts del Cardener (a La Coma i la Pedra).Font: www.valldelord.com

D'altra banda existeix també la Ribera Salada, que neix sota la tossa de Cambrils (al municipi d'Odèn) i afluïx al Segre per l'esquerra davant Basella. La Ribera Salada, els torrents de Pinell i de Llanera porten l'aigua al Segre.

taula 1 Aprofitaments hídrics per usos agraris al SOLSONÈS (1999)

	Ha agrícoles totals	Ha totals en ús	Ha totals regadiu en ús	Demanda total en m3	Dotació mitjana m3 ha/any	Font superficial	Font subterrània (unitats hidrogeològiques)	M3 superficial	M3 subterrània	Conca
CLARIANA DE CARDENER	2890	992	21	39606	1886	Cardener	SOLSONA	0	39606	Llobregat
COMA I LA PEDRA, LA	3791	1440	18	33562	1864,556	Cardener	PEDRAFORCA	0	33562	Llobregat
GUIXERS	5412	821	1	1500	1500	Cardener	SOLSONA	0	1500	Llobregat
LLADURS	10195	1921	22	41492	1886	Cardener	SOLSONA	0	41492	Llobregat
MOLSOSA, LA	2556	1110	7	8874	1267,714	Cardener	SEGARRA	0	8874	Llobregat
NAVÈS	13451	3720	19	30797	1620,895	Cardener	SOLSONA	0	30797	Llobregat
OLIUS	5350	2349	4	4916	1229	Cardener	SOLSONA	0	4916	Llobregat
PINÓS	10328	3946	25	30539	1221,56	Cardener	SOLSONA	0	30539	Llobregat
RINER	4192	1762	1	1500	1500	Cardener	SOLSONA	0	1500	Llobregat
SANT LLORENÇ DE MORUNYS	110	61	2	2272	1136	Cardener	SOLSONA	0	2272	Llobregat
SOLSONA	1088	772	8	13388	1673,5	Cardener	SOLSONA	0	13388	Llobregat
CASTELLAR DE LA RIBERA	4517	1562	6	38.737	6.456	Mig Segre	SOLSONA	0	38.737	Segre
LLOBERA	3454	1841	0	0	0	Mig Segre	SOLSONA	0	0	Segre
ODÈN	9744	3014	27	179.089	6.633	Mig Segre	MONTSEC- CONCA DE TREMP	0	179.089	Segre
PINELL DE SOLSONÈS	7289	3065	77	585.437	7.603	Mig Segre	SOLSONA	0	585.437	Segre
Total Solsonès	84367	28376	238	1011709	37477,41				1011709	

FONT: Agència Catalana de l'Aigua

Tal i com s'observa a la taula 1, els recursos hídrics dels municipis del Solsonès són proveïts per la conca del Llobregat i per la del Segre. La conca del Llobregat és una conca interna, mentre que la del Segre és intercomunitària.

La totalitat de l'aigua usada amb finalitat agrícola és subterrània, i prové de la font de Solsona, tot i que en el cas de La Coma i la Pedra prové de la font subterrània de Pedraforca, i en el cas d'Odèn, del Montsec i de la conca de Tremp.

Tan sols 238 hectàrees de la comarca són de regadiu, principalment de farratges per regadiu (80 hectàrees en total, ubicades principalment als municipis de Clariana de Cardener, on hi ha 21 hectàrees, la Coma i la Pedra (17 ha), i Lladurs (22 ha). Precedeix als farratges el cultiu en regadiu d'espècies hortícoles, que en total representa 74 hectàrees ubicades en gran part (70 hectàrees) a Pinell de Solsonès. Finalment 50 hectàrees contenen cereals per gra 24 de les quals estan ubicades a Pinós i 12 a Navès, segons fonts de l'Agència Catalana de l'Aigua.

Abans d'analitzar els cultius de regadiu en base les dades del DARP, comentar la divergència que existeix entre el nombre d'hectàrees de cultiu que regadiu que indica l'ACA (238 a tot el Solsonès) i les 268 que indica el DARP. Cal dir que la font de l'ACA es remet a dades de l'any 1999, mentre que les del DARP corresponen al 2003. Per tant la diferència es pot associar a una tendència a augmentar el cultiu de regadiu, sempre arriscada ja que es fa en base a la comparació de dues fonts diferents.

En total ,segons dades del DARP (2003), 238 hectàrees de regadiu, 205 pertanyents a un *conreu associat*², i localitzades totes elles a Lladurs com a conreu de triticle. Per tant , de les 238 ha de regadiu, només 63 corresponen de regadiu com a conreu principal, que signifiquen només el 0.35% del total de les terres de cultiu.

Del regadiu de conreus principals, cultiu amb reg més abundant és el de praderies profíliques per farratges (19 ha al 2003 segons el DARP, totes ells ubicades a Lladurs)). El segon cultiu més important és l'ordi de regadiu, que representa 18 ha , 10 d'elles a La Molsosa al 2003. Cal dir que

² Els *conreus associats* són conreus que coexisteixen intercalats sobre una mateixa parcel·la o terreny de cultiu en el curs de la campanya agrícola, durant tot o part del cicle vegetatiu i els productes dels quals es recullen per separat. En aquests conreus la superfície s'assigna proporcionalment a l'ús del sòl, per a cadascun dels conreus que formen l'associació.

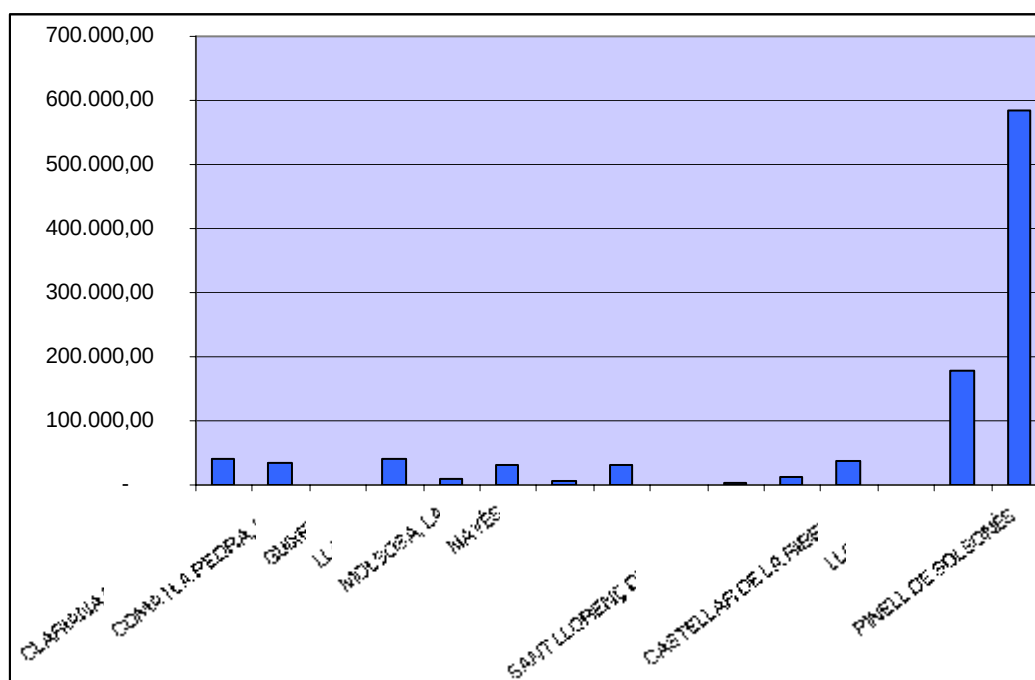
No es considera conreu associat la barreja de cereals o conreus mixtos , els productes dels quals no es recullen per separat i que es consideren com a conreu únic.

el triticle representa 205 hectàrees, totes elles conreades al municipi de Lladurs però, segons el DARP, en forma de cultiu associat.

La *demanda total anual* a nivell comarcal és de 1011709 m³, destinats principalment Pinell de Solsonès i Odèn (corresponents a la conca del Segre), i en segon lloc, ja pertanyents a la conca del Llobregat, a Lladurs, Clariana de Cardener, La Coma i la Pedra, Navès i Pinós. Els municipis de Pinell de Solsonès i Odèn demanden entre els dos, el 75 % de la demanda total comarcal

gràfic 2. Demanda total d'aigua als municipis del Solsonès per a ús agrícola (2003)

FONT: DARP, ACA

En quant a la *dotació mitjana en m³ per hectàrea i any*, la quantitat promig comarcal és de 37477,41 per ha i any. En termes municipals la principal demanda per hectàrea i any es dona altra vegada a Pinell de Solsonès, Odèn i Castellar de la Ribera (tots ells pertanyents a la conca del Segre) i a Lladurs, Clariana de Cardener i La Coma i la Pedra, de la conca del Llobregat.

Per últim anomenar que tots els municipis del Solsonès presenten hectàrees de regadiu, sent Guixers i Riner els què en presenten menys, amb tan sols una hectàrea cada un.

La comarca del Solsonès conté, doncs, eminentment conreus de secà, amb una predominança quasi absoluta. A nivell evolutiu, com a comarca de muntanya, ha experimentat un sensible pèrdua de terres cultivades en regadiu. Aquest comportament s'explica per l'abandonament de

les tasques agràries a les zones muntanyoses, pressionats els agricultors tant per ingressos molt baixos com pels nous usos de l'espai rural com a zones residencials i/o turístiques. El Solsonès ha passat de disposar de 225 ha de regadiu al 1989 a 235 al 1999. No obstant, només han augmentat les hectàrees de regadiu a sis municipis, que de més a menys intensitat són; Clariana de Cardener (passa de no tenir cap hectàrea a tenir-ne 21 al 1999, Pinós (passa de 2 a 25 ha), Solsona (al 1989 no en tenia cap i al 1999 ja en disposa de 8), La Molsosa (passa de 3 a 7), Navès (de 9 de que disposava al 1989 passa a 18 ha), i Odèn (que en tenia 18 al 1989 i 27 al 1999).

1.7 .Espais d'interès natural

El Solsonès presenta en la seva extensió 7 zones regides sota un Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), 4 zones incorporades a la Xarxa Natura 2000, i una reserva Nacional de Caça.

Totes elles són figures de protecció del paisatge, que tenen l'objectiu de preservar indrets i/o espècies d'alt valor ecològic.

Aquests espais de protecció no incideixen d'una manera directa a l'activitat agrària.

1.7.1 Els espais PEIN

El PEIN és un instrument de planificació territorial, amb categoria de pla territorial sectorial. Això significa que el seu abast comprèn tot el territori de Catalunya i que les seves disposicions normatives són d'obligatori compliment per a les administracions públiques de la mateixa manera que per als particulars. En el context de la planificació territorial del país, el PEIN s'incardina amb el Pla territorial general de Catalunya (aprobat pel Parlament de Catalunya l'any 1995), del qual esdevé un instrument de desplegament, de manera que les seves determinacions tenen caràcter vinculant per a tots els altres instruments de planificació física.

Els objectius fonamentals que la Llei encomana al PEIN són d'una banda, establir una xarxa d'espais naturals que sigui congruent, prou àmplia i suficientment representativa de la riquesa

paisatgística i la diversitat biològica dels sistemes naturals de Catalunya. Per a aconseguir-ho s'estableixen mesures per a la protecció bàsica d'aquests espais naturals. Tots els PEINs han de complir amb uns requisits jurídics generals, i alhora el propi Pla en pot introduir de particulars.

Els requisits generals es poden observar al requadre adjunt:

a. Règim jurídic general dels espais delimitats - Règim urbanístic

Aquest és un dels aspectes més importants de la conservació dels espais naturals inclosos dintre de la xarxa del PEIN, ja que l'establiment d'una normativa urbanística adequada ha de conduir, a la pràctica, a evitar en gran mesura les possibilitats de patir grans transformacions.

A tal efecte, dins del límit de cada espai regeix necessàriament el règim urbanístic de sòl no urbanitzable. Això, d'acord amb el que disposa la legislació urbanística vigent a Catalunya, comporta les limitacions següents, sens perjudici d'aquelles altres que puguin establir el planejament urbanístic municipal o l'ordenació específica de cada espai del PEIN:

- Sols poden realitzar-se, en determinades condicions, edificacions complementàries de l'activitat agrària, com també construccions o instal·lacions vinculades a les obres públiques.

No obstant això, amb la tramitació prèvia d'un procediment especial, també es poden autoritzar edificacions o instal·lacions d'utilitat pública o interès social que necessàriament hagin d'anar emplaçades en el medi rural, i també edificis d'habitatges familiars quan no n'hi hagi la possibilitat de formació d'un nucli de població, és a dir, d'assentaments de característiques urbanes com és el cas de les urbanitzacions. En el moment de l'autorització, s'ha de tenir en compte els efectes sobre el medi i les explotacions rurals i forestals.

- Les construccions han d'adequar-se en tot cas a llur condició aïllada. Així mateix, resten prohibides les edificacions característiques de les zones urbanes.
- En les transferències de propietat, divisions i segregacions de terrenys rústics, no s'han d'admetre els fraccionaments realitzats en contra del que disposa la legislació agrària.

Són prohibides les parcel·lacions urbanístiques, és a dir, les divisions de terrenys que puguin donar lloc a un nucli de població.

Com s'ha dit, aquest règim general pot ser objecte de restriccions addicionals segons els requeriments de protecció de cada espai del PEIN o per altres motius. Això pot significar, per exemple, la limitació o fins i tot la supressió de les possibilitats d'edificació esmentades.

- Regulació d'usos i activitats

Als espais delimitats al Pla, tots els projectes d'obres, d'instal·lacions i d'activitats que puguin perjudicar notòriament els valors naturals a preservar han de ser sotmesos al procediment previ d'avaluació d'impacte ambiental. Això significa que els projectes respectius han de contenir un estudi d'impacte ambiental que ha de ser sotmès a informació pública i ser objecte de la declaració d'impacte per l'Administració mediambiental. Aquesta declaració d'impacte ha de determinar la conveniència o no, des del punt de vista ambiental, de la realització del projecte i, en cas afirmatiu, les condicions en què haurà de realitzar-se.

Les Normes del PEIN contenen un annex amb una relació d'obres, instal·lacions o activitats que s'han de sotmetre a avaluació d'impacte ambiental quan afectin espais del Pla. Aquesta relació és sensiblement més extensa que la que s'aplica al conjunt del territori de Catalunya (establerta pel Decret 114/1988, de 7 d'abril, d'avaluació d'impacte ambiental). En efecte, entre altres supòsits, s'ha ampliat amb els continguts a l'annex 2 de la Directriu europea 85/337/CEE, de 27 de juny, amb l'única excepció de les explotacions de granges, que, segueixen sotmeses a la tramitació habitual com a activitats classificades.

Pel que fa a les activitats extractives (pedreres, graveres, etc.), dins de l'àmbit dels espais inclosos al PEIN, hi són aplicables les exigències de la Llei 12/1981, de 24 de desembre, per la qual s'estableixen normes addicionals de protecció dels espais d'especial interès natural afectats per activitats extractives, i de la Llei d'espais naturals i legislació complementària. Aquestes disposicions estableixen, entre altres exigències, l'aplicació del principi de restauració, perquè, un cop acabada l'explotació, la zona afectada quedi ben integrada en el conjunt natural que l'envolta, procurant fer compatibles les explotacions dutes a terme dintre d'espais d'interès natural amb el manteniment de la qualitat d'aquests espais. A les explotacions en espais del PEIN, les fiances que la legislació exigeix als titulars de les explotacions com a garantia del

compliment de les seves obligacions mediambientals, tenen un import que duplica el que s'aplica a la resta del territori.

A l'interior dels espais delimitats, no és permesa la circulació de vehicles motoritzats camps a través ni fora de carreteres o camins habilitats per al pas d'automòbils. Aquesta disposició no afecta les activitats agropecuàries, silvícoles o similars, ni les de prevenció i extinció d'incendis. Igualment, resta prohibit que els circuits de qualsevol de les modalitats motociclistes o automobilístiques esportives transcorrin pels espais inclosos al Pla.

Finalment, pel que fa al règim sancionador, i tenint en compte la consideració legal d'espais protegits de tots aquells delimitats al PEIN, hi és d'aplicació el que preveu la Llei d'espais naturals al seu capítol VI.

b. Normes particulars

Sense apartar-se de la seva funció d'instrument que estableix la protecció bàsica dels espais naturals de Catalunya, i per tant sense arribar a elevar, en aquest moment, la categoria de cap dels seus espais fins a la d'espais d'especial protecció (qualificació que, en tot cas, es podria dur a terme en el tràmit de delimitació definitiva), el PEIN estableix unes normes específiques de protecció, aplicables únicament als espais que el propi Pla indica en cada cas. Aquestes normes fan referència:

- Al planejament urbanístic, per al qual estableixen unes directrius que cal tenir en compte a l'hora de desenvolupar-lo, per protegir determinades comunitats, per preveure transformacions, per possibilitar l'expansió d'alguns nuclis urbans de caràcter tradicional i per determinar la protecció específica d'àrees afectades per activitats extractives.
- A prohibicions específiques, d'obres d'infraestructura i d'actuacions que impliquin modificacions o canvis essencials en determinades formacions vegetals o sistemes naturals (sistemes limnològics, vegetació de ribera...).
- A la protecció de les aigües superficials i subterrànies, per a la qual disposa l'exigència que el planejament i les autoritzacions d'usos de les aigües han d'incloure una justificació de la seva adequació als objectius i el règim del PEIN quan afectin determinades zones o els seus aqüífers. Aquestes mesures afecten 34 espais del Pla.
- A les zones humides. En totes aquelles àrees que, d'acord amb el Programa de desenvolupament del Pla, tenen la consideració de zona humida (20 espais), no s'hi

poden realitzar activitats o usos que siguin susceptibles de provocar-ne la recessió o la degradació.

. Protecció especial de la flora i la fauna

Ampliant la llista d'espècies de la flora i la fauna protegides a tot Catalunya per la seva raresa o pel seu paper dins l'ecosistema, i únicament en els espais concrets que s'hi relacionen, el PEIN declara estrictament protegides un seguit de d'espècies vegetals i animals la preservació de les quals es considera prioritària en aquelles àrees. Aquesta declaració implica l'aplicació a les espècies inventariades del règim legal de protecció estricta, amb les conseqüents prohibicions (d'arrencada, captura, comerç, etc.) i la protecció dels seus hàbitats.

Per tal de fer realitat l'aplicació eficaç del PEIN i que això no comporti perjudicis sobre els ens locals, les entitats, les agrupacions forestals o agràries o bé els particulars, el Pla preveu uns ajuts econòmics i tècnics. Alhora les actuacions previstes al Pla tenen consideració prioritària en l'atorgament dels ajuts de caràcter general quan tinguin la mateixa finalitat, especialment pel que fa referència als plans tècnics de gestió i millora forestal i als plans de producció forestal.)

taula 2 Plans Especials d'Interès Natural al Solsonès (2004)

Espai	Municipi	Hectàrees	Motius inclusió PEIN
Miracle, el	Riner	174,76	Espai natural que acull una petita mostra representativa dels paisatges submediterranis de pinedes de pinassa dels altiplans centrals catalans. El Miracle conserva alhora alguns elements de la flora criptogàmica i de la fauna invertebrada d'especial interès.
	Lladurs	147,52	La Ribera Salada és una mostra excel·lent de les característiques dels rius de muntanya calcària entre la conca del Segre i la del Llobregat. El seu peculiar interès rau a conservar valuosos sistemes fluvials originats d'una font càrstica amb un grau d'alteració actual mínim, especialment pel que fa a la qualitat de les aigües i a les característiques del bosc de ribera. Cal remarcar especialment la seva qualitat biològica i els valors dels seus sistemes limnològics.
Ribera Salada (2)	Odén	365,81	
Serra de Turp (2)	Odén	7,61	L'espai presenta l'interès de constituir una àrea de transició entre les característiques dels sistemes naturals dels Pre-pirineu central i oriental. L'interès de l'espai rau en constituir un relleu perfectament aïllat i individualitzat que ha permès el bon estat de conservació d'alguns dels seus elements. D'altra banda cal remarcar que la serra presenta les característiques de les zones muntanyoses del Pirineu, però en una posició meridional molt avançada.
Continua a la pàgina següent			

Espai	Municipi	Hectàrees	Motius inclusió PEIN
	la Coma i la Pedra	606,65	La serra del Verd acull una mostra significativa de la vegetació característica del Pre-pirineu oriental meridional. Els rasos i prats culminals presenten l'interès d'acollir un dels límits meridionals per a diverses espècies. El principal motiu d'interès és el de conservar una bona representació de les comunitats d'animals de requeriments subalpins i montans, ja quasi bé al límit de la seva àrea de distribució (gall fer, pigot negre, marta...)
Serra del Verd (2, només a Guixers)	Guixers	43,23	
Serra d'Ensija-els Rasos de Peguera	Guixers	58,23	És un dels espais naturals més notables de la subunitat meridional del Pre-pirineu oriental, una àrea excepcional per la seva riquesa en alguns elements naturals, el seu interès biogeogràfic i per la destacable diversitat d'aquestes terres. Un dels factors que individualitzen millor aquest espai és el de constituir un dels límits meridionals a Catalunya de la vegetació alpina i subalpina; cal destacar, per exemple, els prats alpins amb nombroses espècies pirinenques i les pinedes de pi negre amb neret. La fauna invertebrada mostra algunes singularitats, com algunes espècies endèmiques o rares d'aràcnids i heteròpters.
	Guixers	1.683,08	Bon representant de la diversitat dels sistemes naturals del Pre-pirineu oriental meridional, que presenta l'interès de fer la transició entre la regió pre-pirinenca i la depressió central. La complexitat orogràfica, junt amb l'erosió diferencial i fluvial ha ajudat a la formació d'un relleu singular de gran bellesa paisatgística. La marcada dissimetria dels vessants determina una notable diversitat del paisatge vegetal, amb la presència de comunitats de requeriments ben diferenciats com la fageda i el carrascar. L'espai és una zona testimonial en què es troba el límit meridional per a diverses espècies de la fauna.
	Lladurs	150,97	
	Navés	2.636,67	
	Odèn	110,23	
Serres de Busa-els Bastets-Lord (2)	Sant Llorenç de Morunys	91,28	
	Guixers	372,86	Espai que gaudeix encara d'un alt grau de continentalitat (caràcter del Pre-pirineu central) que contrasta amb els vessants humits de llevant. Presenta l'interès de constituir una de les avançades extremes més meridionals del paisatge i alguns elements alpins al Pre-pirineu català. És un bon representant dels paisatges pre-pirinenecs, amb un predomini clar dels elements submediterranis i penetracions importants elements mediterranis i bòreo-alpins.
Serres d'Odèn-Port del Comte (2 ³)	Odèn	2.980,87	

FONT:DEPARTAMENT DE MEDI AMBIENT I HABITATGE

Un total de 9429.97 hectàrees (9.4 % del total del territori comarcal) del Solsonès estan protegides sota algun PEIN. Els municipis que tenen més superfície municipal total protegida són Guixers (32.47% del territori municipal total, equivalent a 2157.40 ha), Odèn (30.29% de la superfície municipal, 3464.52 ha), i Sant Llorenç de Morunys (21.03%, 91.23 ha).

2=La superfície d'aquests espais està determinada per un Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge, els quals ja estan aprovats definitivament.

Il·lustració 2 Serra del Verd. Font: www.valldelord.com

La majoria dels PEIN estan situats a la zona nord de la comarca.

El PEIN del Miracle i de la Serra de Turp contenen els hàbitats que alberguen espècies estrictament protegides. En el cas del Miracle es tracta d'espècies de flora, mentre que a la Serra de Turp es tracta d'una espècie de fauna cavernícola.

taula 3 Espècies estrictament protegides (2006)

Espècies estrictament protegides ⁴ als diferents PEINS	
PEIN	espècie estrictament protegida
	<i>Ephippigerida asella</i>
Miracle, el	<i>Ephippigerida marceti</i>
Serra del Turp	<i>Geotrechus ubachi</i>

FONT: Base de dades PROTNAT

⁴ La declaració d'espècie estrictament protegida comporta:

a) En el cas de la flora, la prohibició de la destrucció, del desarrelament i, si s'escau, també de la collita i la comercialització de les espècies i de llurs llavors, així com la protecció del medi natural en què viu aquesta flora.

b) En el cas de la fauna, la prohibició de la persecució, de la caça, de la captura i de la comercialització dels animals, de llurs despulles o fragments i, en el cas de les espècies ovíparas, de llurs ous i nius, i la protecció, si s'escau, del medi natural en què viu aquesta fauna.

c) En el cas de les pedres i els fòssils, la prohibició d'extreure'ls, de destruir-los i de comercialitzar-los i la protecció del medi natural de l'entorn.

1.7.2 Xarxa Natura 2000

La Xarxa Natura 2000 és la xarxa d'espais naturals protegits a escala de la Unió Europea, creada en virtut de la Directiva 92/43/CEE relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestre, amb l'objectiu de salvaguardar els paratges silvestres més importants d'Europa. La informació que es presenta a continuació està en el període d'informació pública, obert a partir del dia 21 d'abril fins al 15 de juny de 2006 i inclou les modificacions que es van al·legar en el període d'exposició pública anterior, modificacions dimensionades per una denúncia de la CE a l'Estat Espanyol per incompliment de la Directiva Comunitària, degut a una proposta de protecció insuficient.

taula 4 Espais de la Xarxa Natura 2000 (inclou les propostes) (proposta abril del 2006)

Obagues de la riera de Madrona ES5130027							
municipis	Superfície (ha)	% del municipi	% de l'espai				
Pinell de Solsonès	2406	26,40%	67,10%	LIC	ZEPA	Motiu inclusió (hàbitats)	Motiu inclusió (espècies i altres)
Castellar de la Ribera	1171	19,40%	32,70%	S	N	pinades de pinassa	
Olius	7	0,10%	0,20%				
total superfície	3584		100%				
Ribera Salada ES5130028							
municipis	Superfície (ha)	% del municipi	% de l'espai				
Lladurs	2793,906	21,71%	55,80%	LIC	ZEPA	Motiu inclusió (hàbitats)	Motiu inclusió (espècies i altres)
Castellar de la Ribera	1957,737	32,56%	39,10%	S	N	pinades de pinassa	
total superfície	4.752		94,90%				

Serres de Queralt i Els Tossals-Aigua d'Ora ES5130029							
municipis	Superfície (ha)	% del municipi	% de l'espai				
Navès	6020,112	41,28%	64,40%	LIC	ZEPA	Motiu inclusió (hàbitats)	Motiu inclusió (espècies i altres)
Olius	383,268	7,17%	4,10%	S	N	pinedes de pinassa	
Guixers	102,828	1,56%	1,10%	Altres proteccions de l'entorn			
total superfície	6.506		69,60%	PEIN	Forest de propietat pública (propietat de la Generalitat)	Forest de propietat pública (altres propietaris)	Reserva Nacional de Caça
				8,00%		1,00%	
Serra de Turp i Mora Condal-Valldan ES5130009							
municipis	Superfície (ha)	% del municipi	% de l'espai				
Odèn	1946,256	17,00%	62,40%	LIC	ZEPA	Motiu inclusió (hàbitats)	Motiu inclusió (espècies i altres)
(Continua de la pàgina següent)							
Lladurs	43,666	0,30%	1,40%	S	S	pinedes de pinassa	
total superfície	1.990		63,80%				
Prepirineu Central Català ES0000018							
municipis	Superfície (ha)	% del municipi	% de l'espai	LIC	ZEPA	Motiu inclusió	Motiu inclusió
Odèn	1098,16	9,60%	10,60%	S	S	coherència amb límits EIN	
Guixers	51,8	0,78%	0,50%	Altres proteccions de l'entorn			
total superfície	1.150		11,10%	PEIN	Forest de propietat pública (propietat de la Generalitat)	Forest de propietat pública (altres propietaris)	Reserva Nacional de Caça
				60,00%		18,00%	47%

FONT: DMAH

El Solsonès presenta 17982 hectàrees en la proposta de l'abril del 2006 d'inclusió a la Xarxa Natura, 1872 hectàrees menys que les existents a la proposta del 2005. La nova proposta afecta als espais de la *Ribera Salada*, que augmenta en 105 ha a Lladurs i 2 a Castellar de la Ribera, a l'espai *Serres de Queralt i Els Tossals-Aigua d'Ora* (abans anomenat espai Aigua d'Ora), que augmenta en 515 al municipi de Navès, perd 4 hectàrees a Oliu i s'hi incorpora el municipi de Guixers amb 102.8 hectàrees.

L'espai *Prepirineu Central Català* incorpora, en la nova proposta, dos municipis del Solsonès: Odèn (amb 1098 hectàrees protegides en la proposta) i Guixers (amb 51.8 hectàrees protegides)

En quant als motius d'inclusió a les propostes de Xarxa Natura de diferents espais del Solsonès, aquests són l'existència d'hàbitats de pinedes de pinassa, a excepció de l'espai *Prepirineu Central Català*, que es protegeix degut a la coherència amb els límits d'altres EINs (Espais d'Interès Natural).

L'espai proposat està catalogat com a LIC (Lloc d'Interès Comunitari) i ZEPA (Zona d'especial Protecció per a les aus).

Si bé tots els espais són qualificats com a LIC, tan sols és denominat ZEPA Serra de Turp i Mora Condal-Valldan i a l'espai del *Prepirineu Central Català*.

En el cas dels espais de *Serres de Queralt* i els *Tossals-Aigua d'Ora*, i en el *Prepirineu Central Català*, un 8% i un 60% de l'espai, respectivament, formen part d'algun PEIN. Alhora aquests dos espais són els únics dels espais del Solsonès que presenten part de la superfície en propietat pública (no de la Generalitat). EN el cas de l'espai de *Serres de Queralt* i els *Tossals-Aigua d'Ora* aquest percentatge es limita a un 1%, i en el cas del *Prepirineu Central Català* s'eleva el 18% del territori. En aquest últim espai un 47% del territori proposat per a la Xarxa Natura pertany a una Reserva de Caça.

Els usos i les activitats propis dels espais de Natura 2000 es continuaran desenvolupant amb normalitat. La integració de Natura 2000 en el Pla d'espais d'interès natural garanteix alhora l'aplicació del marc normatiu propi de Catalunya. S'hauran d'avaluar les repercussions de 'plans i projectes que no tinguin relació directa amb la gestió de l'espai o que no són necessaris per a aquest, i que puguin afectar de forma apreciable, individualment o en combinació amb altres

plans i projectes, l'espais i els seus objectius de conservació. No obstant, l'estat membre podrà autoritzar un pla o projecte que perjudiqui la integritat de l'espai, i els hàbitats i/o espècies que siguin objectiu de conservació d'aquests, quan no hi hagi solucions alternatives i/o quan es tracti d'un pla o projecte que s'ha de realitzar per raons imperioses d'interès públic de primer ordre, incloses les de tipus social i econòmic.

Per tant, a priori no es prohibeix res, i és la gestió activa qui ha de ser la protagonista. Es dona als estats membres la principal responsabilitat d'aquesta tutela, i en el cas de Catalunya, la Generalitat.

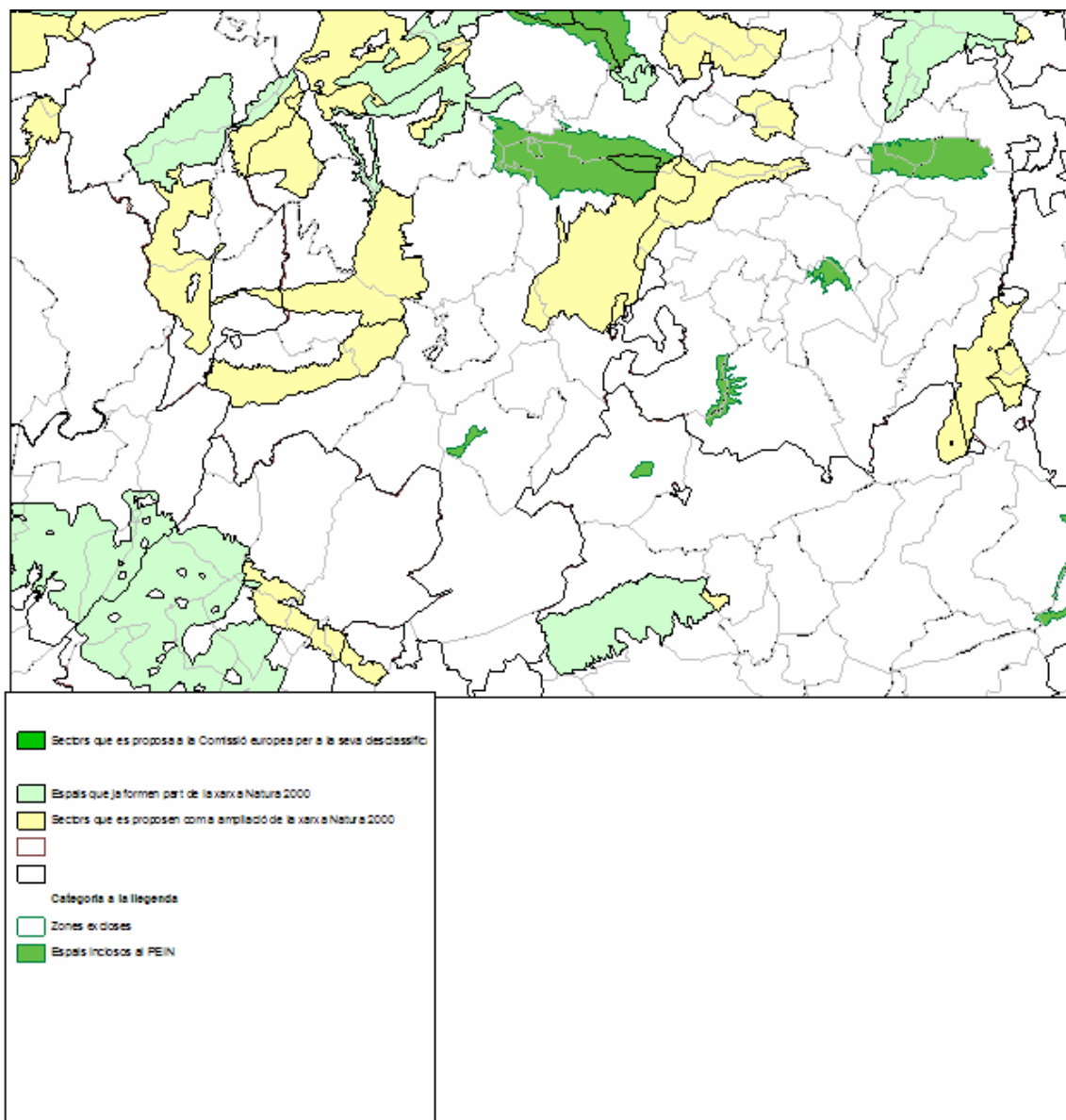
Anualment es convoquen línies d'ajut específiques per a projectes de conservació i restauració, 'd'ús públic, de divulgació i interpretació ,etc.. en aquests espais., i Natura 2000 esdevé un criteri de prioritat per als ajuts a la gestió forestal sostenible, entre d'altres.

Les mesures agroambientals en els espais de Natura 2000 impulsaran una gestió agrària sostenible, reforçant la relació entre la conservació de la biodiversitat i l'explotació agrícola. Alhora, els contractes territorials d'explotació poden fixar les mesures de gestió adequades i la dotació econòmica, en funció dels compromisos adquirits de manera voluntària.

El finançament del territori inclòs en la Xarxa Natura 2000 prové del fons socio-estructural de l'agricultura i el món rural. Aquest fons no depèn de la superfície destinada a Xarxa Natura, per tant existeix un desajust financer per a la gestió d'aquests espais.

Mapa 5 Superfície del SOLSONÈS afectada per PEIN i Xarxa Natura 2000

FONT: Departament de Medi Ambient

1.7.3 Reserva Nacional de Caça

Les reserves nacionals de caça són territoris geogràficament delimitats, de característiques singulars, declarades per promoure, fomentar, conservar i protegir espècies de fauna autòctona. Estan situades en zones de muntanya de gran qualitat ecològica i paisatgística i amb fauna molt característica i del màxim interès, tant pel que fa a espècies cinegètiques com protegides en el nostre territori; entre les primeres destaquen la cabra salvatge, l'isard, el cérvol, i el cabirol. Per la seva gran extensió, aquestes zones mereixen un tractament cinegètic especial. Per caçar en una reserva nacional de caça cal un permís nominal i intransferible.

Al Solsonès afecta als municipis de La Coma i la Pedra i de Guixers i el motiu és la presència de l'isard. Pertanyen a la Reserva Nacional de Caça del Cadí, que en total compta amb 48449 ha, 4832 d'elles ubicades a La Coma i la Pedra (afectant al 79.65% del municipi), i 472 ha ubicades al municipi de Guixers (7.14% del terme municipal).

1.8. Els incendis forestals

El caràcter continental de la comarca, amb estius secs i calorosos, juntament amb elements com l'acumulació de biomassa, el baix nivell de gestió forestal i un poblament escàs i dispers, són factors que han determinat un passat recent força tràgic pel què fa als incendis forestals, com l'estiu de 1998 on un incendi va afectar a més d'11000 hectàrees de la comarca.

Il·lustració 3 Bosc de pinassa de Pinós, després de l'incendi forestal del 1998. Font: www.llobregos.net

El programa *Foc Verd II* del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, presentat a principis el 1999, proposa una política d'actuació basada en l'autoprotecció de la població que viu o freqüenta les zones forestals i la consolidació de l'estructura de vigilància i extinció. Per això estableix el fraccionament del territori forestal de tot Catalunya en 31 àmbits territorials mitjançant l'establiment dels corresponents *perímetres de protecció prioritària*. Els límits d'aquest perímetre es corresponen amb corredors no forestals, com ara la xarxa viària o hidrogràfica, els conreus o les zones urbanitzades. Per a cada una de les àrees definides pels *perímetres de protecció prioritària* s'elaborarà un projecte integrat que defineixi la infraestructura necessària per prevenir i lluitar contra els incendis forestals, i s'elaborarà un esquema interior de prevenció que faciliti una resposta en cas d'urgència.

D'altra banda, i arran dels greus incendis del 1998, el Consell Comarcal del Solsonès endega dos plans específics, elaborats tècnicament pel Centre Tecnològic i Forestal de Catalunya, amb seu Solsona. Aquests programes són destinats a prevenir possibles esdeveniments similars i

són: el Pla d'infraestructures per a la prevenció i extinció d'incendis i el Pla de restauració de la coberta vegetal, actualment en procés.

El Pla d'infraestructures per a la prevenció i extinció d'incendis del Solsonès es basa en dos eixos fonamentals: la compartimentació del territori per evitar incendis de grans dimensions i la dotació d'infraestructures i de mitjans adequats per fer-hi front. Entre aquests es troba el manteniment d'una xarxa bàsica de carreteres i camins d'accés a les àrees forestals, la dotació i l'adequació de punts d'aigua accessibles per a helicòpters i camions de bombers, la formació del personal de les agrupacions de defensa forestal i l'establiment de protocols de coordinació entre bombers voluntaris, mossos d'esquadra, ADF's i propietaris forestals en cas d'incendi.

Per contra, el Pla de restauració de la coberta vegetal proposa mesures per recuperar les àrees cremades i actuacions per rendibilitzar-les amb noves plantacions i sistemes d'explotació alternatius als tradicionals.

taula 5 Afectació de la comarca del SOLSONÈS pels grans incendis (1994 i 1998). Els valors es donen en percentatge respecte la superfície total (última columna de la taula).

	Bosc		Matollars	Prats	Altres	Improductiu		Conreus	Total (ha)
	dens	clar				natural	artificial		
Incendi 1994 (total ha afectades)	71,99	0,58	8,2	0,09	0	0,91	1,04	17,2	38.880
Solsonès	50,51	0,27	37,02	0	0	0	1,27	10,93	421
Incendi 1998 (total ha afectades)	58,4	0,57	8,14	0,01	0	0,02	0,37	32,5	23.886
Solsonès	59,24	0,56	5,66	0,01	0	0,02	0,38	34,13	16.125

FONT: CREAF

El territori i els boscos del Solsonès ha estat castigat reiteradament pels incendis forestals que afectaren la Catalunya Central a la dècada dels 90. En total l'incendi del 1994 i el del 1998 cremaren en total 16546 ha, un 97.46% cremades a l'incendi del 1998.

Aquest fet ha determinat un increment en la venda de fusta, que pot haver repercutit en la contribució del sector de la fusta al PIB agrari a partir del 1998.

Donada l'extensió del bosc, els municipis del Solsonès es troben sota la vigilància de 5 Associacions de Defensa Forestal:

taula 6 ADF del SOLSONÈS (1)

	1,Vall de l'ord			2,Solsonès oriental			3,Sòl verd			
municipis que avarca	Guixer s	Sant Llorenç de Morunys	La Coma i la Pedra	Clariana de Cardener	Navès		Solsona	Llobera	Pinell de Solsonès	Castellar de la Ribera

FONT: Departament de Medi Ambient

taula 7 ADF del SOLSONÈS (2)

	4,Natura viva				5,Alt Solsonès	
municipis que avarca	Cardona	La Molsosa	Riner	Pinós	Lladurs	Odèn

FONT: Departament de Medi Ambient

1.8.1 Zones d'actuació urgent

El DECRET 171/2003, de 8 de juliol, declara *zona d'actuació urgent* els terrenys afectats per incendi forestal que no s'han regenerat naturalment a les comarques del Bages, el Berguedà, el Solsonès i Osona. Aquesta categorització estableix determinats terrenys en què cal preservar especialment els valors naturals, ecològics o paisatgístics, delimitant perímetres de protecció prioritària contra incendis. Posteriorment, al 2004, el DECRET 364/2004, de 24 d'agost, augmenta el nombre de municipis amb territori considerat ZAU.

Els terrenys susceptibles de ser declarats zones d'actuació urgent són , entre d'altres, els terrenys forestals degradats, els terrenys erosionats, els que estan en perill manifest de degradació o d'erosió i els terrenys forestals incendiats per als quals no és previsible una recuperació natural.

Les persones titulars dels terrenys gaudeixen dels ajuts en matèria forestal establerts o dels que pugui establir el Departament de Medi Ambient, en el cas que executin amb mitjans propis les actuacions.

Els terrenys forestals afectats per incendi forestal al Bages, al Berguedà, al Solsonès i Osona, poblats prèviament per pinassa (*Pinus nigra*) no s'han regenerat de manera natural ja que amb el pas dels anys, i com a conseqüència de les dimensions de l'incendi, els mecanismes de recuperació natural del bosc han estat insuficients. És per això que es va veure necessari impulsar l'execució de determinades actuacions que contribuïssin a regenerar els terrenys

forestals afectats. El tipus d'actuacions i termini d'execució que es poden dur a terme a les àrees així catalogades són les següents:

taula 8 Actuacions previstes a les zones ZAU en el Decret del 2003 i el del 2004

Decret 171/2003

Decret 364/2004

Tipus d'actuació	Anualitat	Tipus d'actuació	Anualitat
Reforestació i millora de camins	2003	Repoblació, selecció de tanys, arranjament i construcció de camins	2004
Reforestació, millora de camins i reposició de fallides	2004	Repoblació, selecció de tanys, arranjament i construcció de camins	2005
Reforestació, millora de camins i reposició de fallides	2005	Repoblació, selecció de tanys, arranjament i construcció de camins	2006
Reforestació, millora de camins i reposició de fallides	2006	Repoblació, selecció de tanys, arranjament i construcció de camins	2007
Reforestació, millora de camins i reposició de fallides	2007	(	
Reposició de fallides	2008		
Estassada, primera aclarida i millora de camins	2013		
Estassada, primera aclarida i millora de camins	2014		
Estassada, primera aclarida i millora de camins	2015		
Estassada, primera aclarida i millora de camins	2016		
Estassada, primera aclarida i millora de camins	2017		

FONT: DMAH

Els municipis amb terrenys declarats com a ZAU a la comarca del Solsonès són:

taula 9 Municipis del Solsonès declarats ZAU

Municipi	Superfície declarada (ha)	any de declaració	% de la superfície forestal total
Navès	47,64	2003	0,49%
Castellar de la Ribera	0,5	2004	0,02%
Clariana de Cardener	1412,9	2004	74,48%
Llobera	116,8	2004	7,24%
Navès	13,6	2004	0,14%
Olius	681,1	2004	22,69%
Pinós	5276,3	2004	82,66%
Riner	2416,2	2004	99,43%
Olsona	93,1	2004	29,46%
La Molsosa	659,9	2004	45,64%
TOTAL	10718,04		

FONT: DMAH

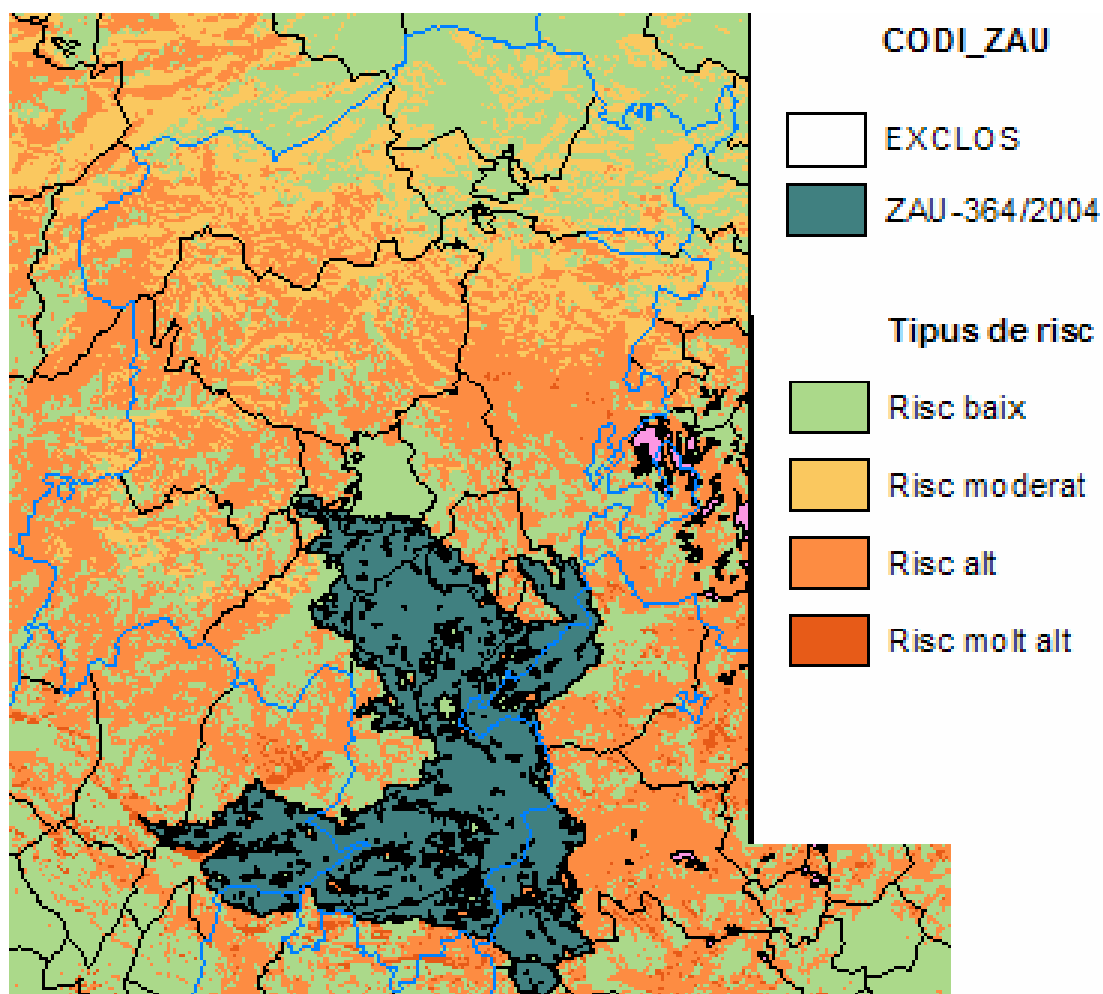

En total 10718.04 hectàrees del Solsonès són catalogades com a ZAU, superfície que representa el 19.15% del territori considerat *Superfície Agrícola Total* ⁵(segons dades de l'IDESCAT , 1999). A la taula anterior s'observen municipis on tres quarts parts del territori no SAU és catalogat coma ZAU; Riner, Pinós i Clariana de Cardener (amb un 74.48% del territori). A l'altra extrem es troben municipis com Navès o Castellar de la Ribera on el territori catalogat és poc abundant.

⁵ Es considera com a Superfície Agrària Total (SAT), el total de terres llaurades, pastures permanents més les zones forestals, erm, espartar, matollar i aquelles terres catalogades com a *altres* (aquelles que, formant part de la SAT, són superfícies que no han estat utilitzades per raons econòmiques, socials o d'altres de característiques semblants i no entren en l'alternança de cultius, que poden ser utilitzades de nou amb els mitjans normalment disponibles en l'explotació, i aquelles terres que sense ser utilitzades directament per a la producció vegetal són necessàries per a l'explotació (sòl ocupat per construccions, quadres, eres, etc) i les superfícies que no són aptes per a la producció agrícola, és a dir, aquelles que únicament es podrien conrear amb l'ajut d'uns mitjans molt poderosos que o es troben normalment a l'explotació (ermossos, pedreres, etc.).

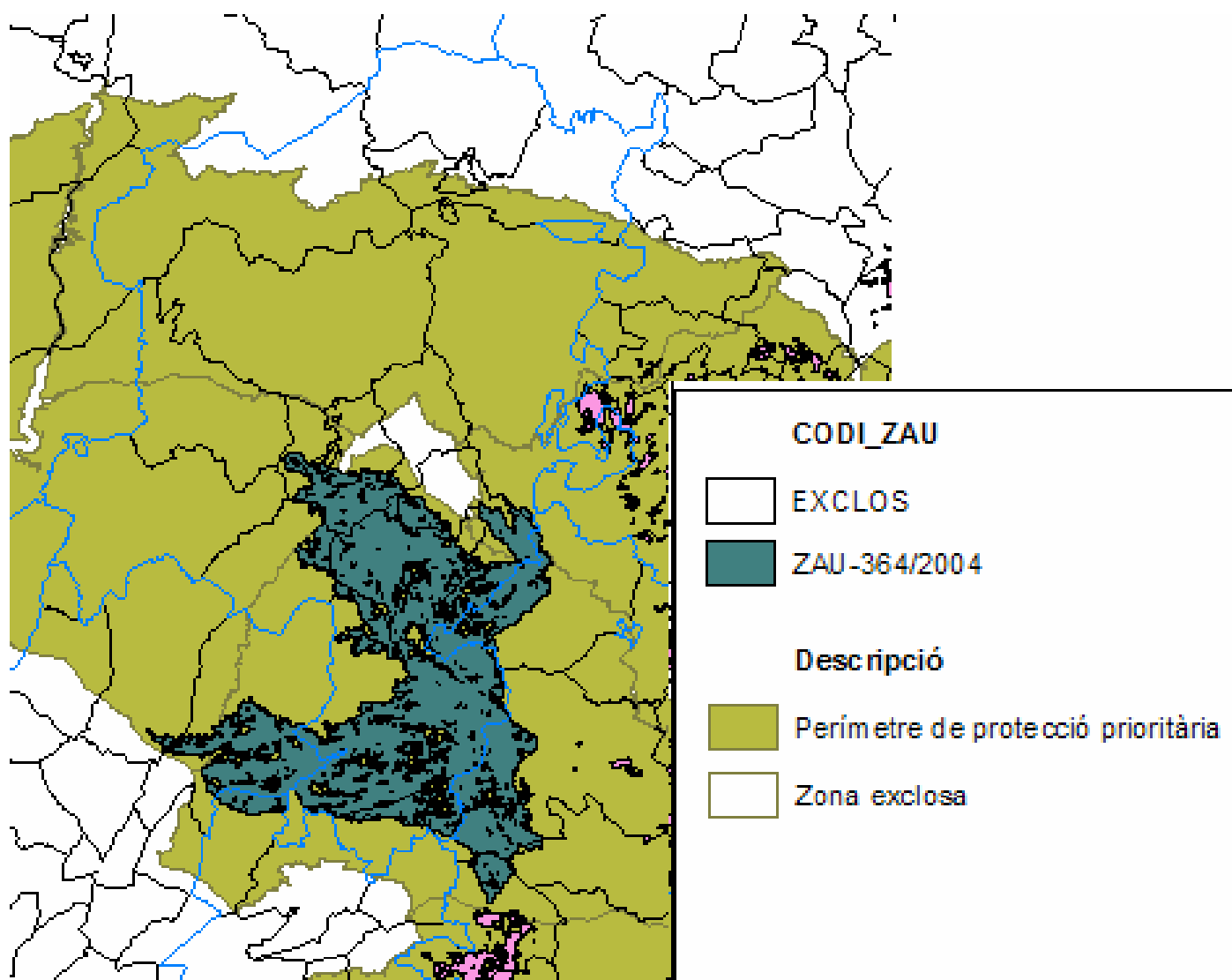
Mapa 6 Zones afectades per la declaració de ZAU (a l 2004) i risc d'incendi

FONT: Departament de Medi Ambient i Habitatge

Mapa 7 Zona declarada ZAU al 2004 i Perímetre de Protecció Prioritària

FONT: Departament de Medi Ambient i Habitatge

2. ANALISI DEL MEDI SOCIOECONÒMIC

2. ANALISI DEL MEDI SOCIOECONÒMIC	84
2.1 Índex de ruralitat	90
2.2. Evolució del nombre de població.	95
3.Estructura de la població i evolució de la població per grans grups d'edat.	99
.....	102
2.3.1 Índexs d'envelliment i de dependència.....	103
2.4 El poblament.....	105
2.5 L' Habitatge.....	110
2.5.1 L'habitatge d'ús principal	114
2.5.2 Habitatge d'ús secundari	115
2.5.3 Habitatge vacant.....	119
2.5.4 El problema del Manteniment de l'Habitatge Rural	123
2. 6. La ocupació de la població.	126
2.6.1 Taxa d'activitat.....	132
2.6.1.1 Taxa d'atur	134
2.6.2 Mobilitat obligada per treball.....	135
2.6.2.1 En funció de les professions	138
2.6.2.2 En funció dels grans sectors d'activitat	142
2.6.2.3 En funció de les branques d'activitat	145
2.6.2.4 Anàlisi municipal.....	148
2.6.2.5 Evolució mobilitat obligada.....	151
2.6.2.6 Mitjà de transport dels desplaçaments obligats	154
2.7 Nivell d'instrucció	158

2.7.1 Nivell d'instrucció del sector agrari.....	160
2.8. El Producte Interior Brut del Solsonès.....	163
2.8.1 Anàlisi del PIB comarcal i el valor afegit brut de cada sector.....	163
2.8.2 El PIB agrari	168
2.9 Renda familiar disponible bruta	171

ÍNDEX DE TAULES

taula 1 Superfície , població i densitat de població pel 2004 per a la comarca i municipis del Solsonès. 2004	92
taula 2 Evolució de la població del Solsonès (1981-2001) (en base al cens)	95
taula 4 Evolució del cens d'habitatges i comparació amb la tendència poblacional (1981-2001)	112
taula 5 Evolució de l'habitatge d'ús principal (1981-2001)	114
taula 6 Evolució de l'habitatge secundari (1981-2001), en comparació amb l'habitatge principal i vacant.	116
taula 7 Evolució dels habitatges vacants, en relació als principals i secundaris (1981-2001)... ..	120
taula 8 Estat del planejament urbanístic actual (agost del 2006).....	123
taula 9 Nombre d'ocupats per grans sectors econòmics, i relació amb l'agrari. 2001.....	127
taula 10 Atur registrat segons grans sectors d'activitat (2004).....	134
taula 11 Percentatge de desplaçaments que treballen fora del municipi, sobre el total de treballadors que viuen al municipi i treballen en ell o no (2001).....	143
taula 12 Nivell d'Instrucció dels ocupats agraris (en % i nombres absoluts) 2001	161
taula 13 Contribució dels subsectors terciaris a la comarca del Solsonès (2004).....	164
taula 14 Contribució dels subsectors secundaris a la comarca del Solsonès (2004).....	164
taula 15 Evolució de la contribució dels grans sectors econòmics a l'economia comarcal del Solsonès (2001-2004).....	166
taula 16 Evolució del PIB comarcal 2001-2004.....	168

taula 17 Evolució del PIB agrari per sectors i contribució sobre el total (en milions d'euros). En valor constant del 2000.....	169
taula 18 Evolució de la contribució al PIB comarcal dels sectors agraris que augmenten la seva contribució al PIB agrari (2004-2001)	169
taula 19 Evolució de la contribució al PIB comarcal dels sectors agraris que disminueixen la seva contribució al PIB agrari (2004-2001)	170

ÍNDEX DE GRÀFICS

Gràfic 1 Evolució de la població per grups d'edat (1981-2001), en nombres absoluts. SOLSONÈS	99
Gràfic 2 Piràmide poblacional del Solsonès al 2001	99
Gràfic 3 Població per grans grups d'edat per municipis i comarca. 2001 (en %)	100
Gràfic 4 Evolució dels índexs d'envelliment i de dependència (1986-2004)	103
Gràfic 5 Evolució de la població que habita en nuclis disseminats, la que ho fa en nuclis de població i evolució de la població total	106
Gràfic 6 Relació percentual de la població en nuclis de població i la població disseminada pels municipis de Solsonès (2005).....	108
Gràfic 7 Distribució municipal de la tipologia d'habitatge (2001).....	111
Gràfic 8 Evolució de la tipologia d'habitatges , en grans grups (1981-2001). Solsonès.....	113
Gràfic 9 Distribució comarcal de l'habitatge secundari, per al 1981 (a l'esquerre) i per al 2001 (a la dreta)	117
Gràfic 10 Ocupació de la població per grans sectors econòmics (en %).2001.SOLSONÈS.....	126
Gràfic 11. Ocupació de la població per sector i municipis.2001 (en %)	129
Gràfic 12 Evolució de l'ocupació (1991-2001).....	130
Gràfic 13 Taxa d'activitat (2001)	132
Gràfic 14 Percentatge de la població en funció de la seva activitat.(2001)	133
Gràfic 15 Localització de l'ocupació laboral (CCO94).Població >=16 anys. 2001.....	135
Gràfic 16 Localització de l'ocupació laboral per professions (CCO94).Població >=16 anys. 2001 (1)	138

Gràfic 17 Localització de l'ocupació laboral per professions (CCO94).Població ≥ 16 anys. 2001 (2)	139
Gràfic 18 Localització de l'ocupació laboral per professions (CCO94).Població ≥ 16 anys. 2001 (3)	140
Gràfic 19 Diferència entre els treballadors atrets i els què treballen fora de la comarca del Solsonès (2001).....	141
Gràfic 20 Diferència o saldo entre els desplaçaments atrets per la comarca i els què treballen fora d'ella. 2001.....	142
Gràfic 21. Localització de l'ocupació laboral per branques d'activitat (CCA93).Població ≥ 16 anys. 2001 Solsonès.....	145
Gràfic 22 Localització de l'ocupació laboral per branques d'activitat (CCA93).Població ≥ 16 anys. 2001 Solsonès.....	146
Gràfic 23 Localització de l'ocupació laboral per branques d'activitat (CCA93).Població ≥ 16 anys. 2001 Solsonès.....	147
Gràfic 24 Diferència entre els treballadors atrets a la comarca i els què treballen fora. Solsonès. 2001.....	148
Gràfic 25 Localització de l'ocupació als municipis del Solsonès (2001).....	148
Gràfic 26 Diferència entre els treballadors atrets pel municipi i els què treballen fora d'ell (2001)	150
Gràfic 27 Evolució de la mobilitat obligada residència-lloc de treball, per grans sectors (1991- 1996), expressat en nombre de desplaçaments diaris.....	153
Gràfic 28 Tipologia de transport usat en els desplaçaments residència-treball Solsonès (2001)	154
Gràfic 29 Tipologia de transport usat en els desplaçaments residència-treball (2001) (1).....	155
Gràfic 30 Tipologia de transport usat en els desplaçaments residència-treball (2001) (2).....	156
Gràfic 31 Percentatge de desplaçaments residència-treball 2001. Solsonès	157
Gràfic 32 Població de més de 16 anys segons els estudis (2001).....	158
Gràfic 33 Estudis de la població de més de 16 anys amb FP o estudis de 3er grau (2001).....	159
Gràfic 34 Nivell d'instrucció de la població ocupada (en %). SOLSONÈS. 2001	160
Gràfic 35 Contribució al PIB dels grans sectors (2004).....	163

Gràfic 36 Evolució de la contribució dels grans sectors econòmics a l'economia comarcal del Solsonès (2001-2004).....	165
Gràfic 37 Evolució de la contribució dels grans sectors econòmics de l'economia del Solsonès sobre el total de les comarques de la Catalunya central (2001-2004)	167
Gràfic 38 Evolució de la RFDB per habitant i evolució de l'índex catalunya=100 (1999-2002)..	171
Gràfic 39 RFDF per recursos (en %)	172

ÍNDEX DE MAPES

Mapa 1 Índex de Ruralitat	94
Mapa 2 CREIXEMENT POBLACIONAL (1991-2001).	98
Mapa 3 Percentatge de població amb més de 65 anys (2001)	102
Mapa 4 POBLAMENT (PLA COMARCAL DE MUNTANYA).....	107
Mapa 5 Pes de l'habitatge secundari (2001).	119
Mapa 6 Pes de l'ocupació en el sector agrari; % sobre el total d'ocupats.....	130
Mapa 7 Pes de l'ocupació a l'hosteleria i restauració; % sobre el total d'ocupats	131
Mapa 8 Dependència de l'ocupació municipal, 2001.....	136
Mapa 9 Població ocupada exterior atreta pels municipis (2001).....	137
Mapa 10 Distribució comarcal de la RFDB, 2001	173

En l'actualitat el món rural es troba en un "moment demogràfic" molt problemàtic i delicat . En moltes comarques o àmplies zones de comarques de Catalunya hi ha una població agrària i rural envellida, sense capacitat de generar recursos econòmics per poder viabilitzar i transmetre les seves explotacions amb garanties de continuïtat futura. Això és més greu en les comarques en declivi sense fonts de renda alternatives o complementàries.

El problema bàsic de mantenir població pagesa en el medi rural està relacionat amb la rendabilitat-viabilitat de les explotacions i qui ho ha de garantir és el propi sector amb la seva activitat, el mercat i les polítiques agràries, a tots els nivells –mundial, europeu estatal o català-. Però no és això sol . Avui la situació de l'agricultura, la ramaderia i la silvicultura en moltes de les nostres comarques depèn també de: a) factors de benestar social, b) d'oportunitats de feina per a bona part dels membres de la família que no fan de pagès, per tant és un afer que implica el conjunt de la població del medi rural (no cal dir que, per extensió, a tota la societat catalana) c) de factors reals -o subjectivament percebuts- relacionats amb l'accés a serveis o lleure.

Si es resolen aquestes situacions i es tenen nivells demogràfics i piràmides de població diguem-ne desitjables, o suficients o de massa crítica suficient els problemes derivats són relativament fàcils de resoldre. O si més no està clar que és factible.. Hi ha situacions en les quals no es veu aquesta "factibilitat".

Això crea problemes socials de primera magnitud referits a: serveis socials (salut, benestar, ensenyament); infraestructures (xarxa de carreteres i transport públic, comunicacions); seguretat ciutadana; conflictes d'interessos (residents a ple temps, visitants o residents de cap de setmana); competència per l'espai o per les condicions mediambientals.

2.1 Índex de ruralitat

El concepte de ruralitat no és un concepte estàtic ni lliure de modificacions. Històricament s'ha referit a rural aquell territori on la població està ocupada majoritàriament en l'agricultura, o on la densitat de població és molt inferior a les densitats de les grans ciutats.

Recentment , però, s'ha reivindicat un enfocament més subjectiu del terme. Així , segons Buciega (2004) *l'experiència d'allò rural depèn en gran mesura de les percepcions i interpretacions personals de la realitat quotidiana*. És l'individu que crea la seva pròpia construcció mental de què és rural, i en funció d'aquesta, se'n sent o no. Per tant, no és possible pensar en un únic espai rural perquè existeixen nombrosos espais socials que es juxtaposen en un mateix espai geogràfic.

D'acord amb aquest enfocament més subjectiu, Romero i Farinós (2004) assenyalen que es produeix un important gir entorn el concepte *ruralitat*, entès també actualment com a construcció o representació social.

Ahora, les zones rurals i urbanes apareixen cada vegada més i més interconnectades, i s'estableixen relacions basades en processos i demandes des de les zones urbanes a les rurals, i viceversa. D'aquesta manera s'estableixen relacions d'interdependència i els seus límits interns tendeixen a difuminar-se.

El dualisme rural-urbà esdevé menys significatiu al mateix temps que les relacions entre ambdós àmbits esdevenen més complexes i es desenvolupen nous tipus de relacions funcionals. Per això, més que insistir en intentar definir les especificitats rurals o escollir entre les diverses definicions oficials o oficioses d'allò rural ja existents, Romero i Farinós aposten per centrar-se en la comprensió del funcionament d'entitats territorials o d'unitats funcionals, a la vegada rurals i urbanes, amb un cert grau de cohesió.

Malauradament, al no disposar encara de la metodologia idònia per a poder copsar la subjectivitat del terme *rural* i que permeti analitzar les interrelacions amb el territori, el present anàlisi de ruralitat es basa en l'índex de ruralitat de la Comissió Europea, basat estrictament en el paràmetre densitat de població.

Seguint el llindar de ruralitat que estableix la Comissió Europea (Comissió Europea, 1997), es considera un territori rural aquell amb una densitat inferior a 150 habitants per Km². Segons aquesta estipulació el Solsonès és un territori que es considera rural, amb una densitat que té com a mitjana 12.28 habitants/Km² . Els únics municipis que es consideren no rurals són Solsona, capital de comarca, i Sant Llorenç de Morunys, municipis que representen tan sols el 2 % del territori i però que concentren 73.71 % de la població.

Il·lustració 1 Sant Llorenç de Morunys, amb la Llosa del Cavall al fons. Font: www.vallde lord.com

La resta de municipis (Castellar de la Ribera, Clariana de Cardener, la Coma i la Pedra, Guixers, Lladurs, Llobera, La Molsosa, Navès, Odèn, Oliu, Pinell de Solsonès, Pinós, i Riner) es consideren territoris eminentment rurals i conformen el 97.8% de la totalitat del territori comarcal.

taula 1 Superfície , població i densitat de població pel 2004 per a la comarca i municipis del Solsonès. 2004

	Superfície	Densitat
	(km2)	(hab2004/km2)
Lladurs	128,02	1,73
Navès	145,27	1,87
Guixers	66,44	2,18
Pinell de Solsonès	91,08	2,36
Odèn	114,38	2,38
Castellar de la Ribera	60,23	2,57
Pinós	104,32	2,98
Clariana de Cardener	40,78	3,75
Coma i la Pedra, la	60,62	4,19
Molsosa, la	26,89	4,83
Llobera	39,23	5,68
Riner	47,1	5,8
Olius	54,45	11,2
Sant Llorenç de Morunys	4,34	215,67
Solsona	18,06	450
Solsonès	1001,21	12,28

FONT: IDESCAT

Dels 15 municipis que configuren la comarca:

- 7 tenen una densitat menor 3 hab. /Km² (Castellar de la Ribera, Guixers, Lladurs, Navès, Odèn, Pinell de Solsonès i Pinós), situant-se en el mínim de densitat el municipi de Lladurs. Tots ells conformen el 71% del territori i un 12.94 % de la població. Excepte Guixers (on hi predomina el sector serveix, amb 5 ocupats més que el sector agrícola) a la resta de municipis contemplats en aquesta categoria l'agricultura és el sector predominant entre els ocupats.

- 5 municipis tenen una densitat poblacional compresa entre 3 i 6 hab./Km² (Clariana de Cardener, La Coma i la Pedra, Llobera, La Molsosa i Riner). Tots ells representen el 21 % del territori i un 8.40% de la població.

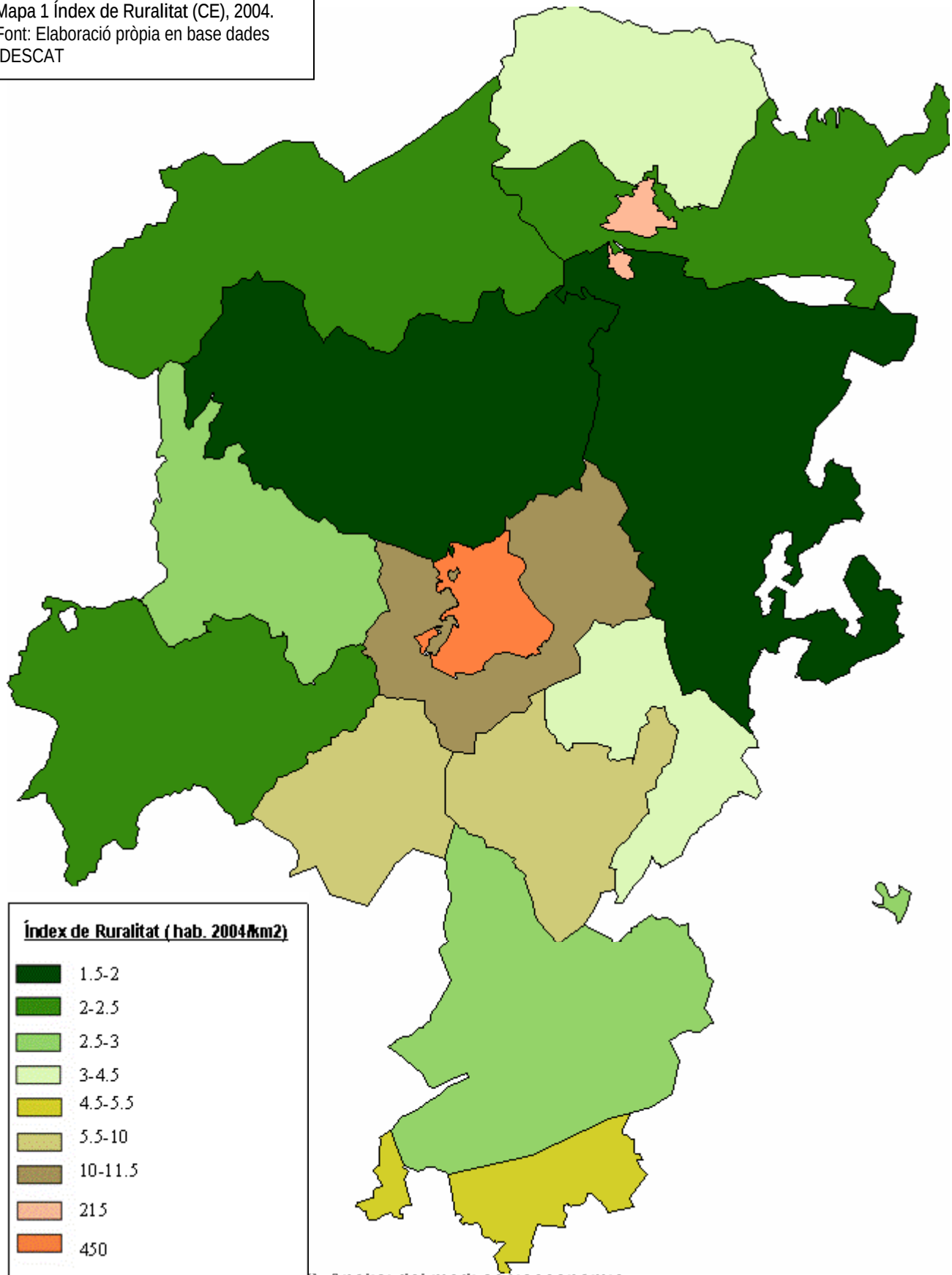
2. Anàlisi del medi socioeconòmic

- Olius és l'únic municipi rural amb densitat de població superior a 6 hab./Km² , amb una densitat superior a 11 hab./Km², que representa un 4.96% del territori i un 5% de la població.

Mapa 1 Índex de Ruralitat (CE), 2004.
Font: Elaboració pròpia en base dades
IDESCAT

2. Anàlisi del medi socioeconòmic

1:186218

2.2. Evolució del nombre de població.

La creixent capitalització, l'increment de productivitat per la introducció de les noves tecnologies, la desaparició de les petites explotacions, van propiciar fenòmens migratoris interns a Catalunya i en intercanvi amb la resta de l'Estat que han canviat molt la realitat de casa nostra. I tant pel que fa al sector agrari estrictament com pel que fa al medi rural i les poblacions que hi viuen.

En la població del món rural català, i sobretot en el sector agrari, s'ha viscut en els darrers anys una situació de despoblament, envelliment i de dificultats de relleu generacional, contraposada a unes exigències en matèria mediambiental i de cura de l'entorn cada dia més grans.

Amb la "crisi" de l'explotació familiar agrària i la reducció dels actius agraris, s'han esdevingut canvis en l'economia familiar i s'ha diversificat la renda familiar sobretot amb la integració de la dona al món laboral (dins i/o fora de l'explotació). Amb les innovacions tecnològiques s'han accelerat canvis en els usos i costums i han sorgit nous serveis-professions, conseqüència de la desaparició de petites explotacions, oficis i costums ...

L'altre gran fenomen que està canviant la demografia en el món rural català és la immigració, amb els problemes i oportunitats que comporta; ja sigui interna, amb l'aparició dels "neorurals" i de "pobles dormitori"; o bé la immigració externa, que està suposant una aportació important a la zona de la base de la piràmide demogràfica de moltes poblacions.

taula 2 Evolució de la població del Solsonès (1981-2001) (en base al cens)

(A) POBLACIONS QUE CREIXEN EN EL PERÍODE 1991-2001				evolució 2001-1991	
	1981	1991	2001	nombres absoluts	en %
Guixers	169	152	154	2	1%
Clariana de Cardener	171	146	151	5	3%
Sant Llorenç de Morunys	843	861	921	60	7%
Riner	284	253	279	26	10%
Solsona	6266	6658	7344	686	10%
Olius	441	486	566	80	16%
Solsonès	10849	10792	11466	674	6%

FONT: IDESCAT

(B) POBLACIONS QUE PERDEN HABITANTS EN EL PERÍODE 1991-2001				evolució 2001-1991	
	1981	1991	2001	nombres absoluts	en %
Lladurs	305	254	220	-34	-13%
Llobera	261	251	218	-33	-13%
Pinell de Solsonès	322	257	224	-33	-13%
Pinós	466	341	308	-33	-10%
Odèn	390	302	277	-25	-8%
Coma i la Pedra, la	228	251	239	-12	-5%
Castellar de la Ribera	191	160	153	-7	-4%
Navès	365	285	278	-7	-2%
Molsosa, la	147	135	134	-1	-1%

FONT: IDESCAT

L'abandonament de grans àrees del país tant per part de la població com per part de les activitats econòmiques, ha fet que les mateixes zones rurals s'hagin estructurat al voltant d'un nucli de població mitjà o gran, creant així noves àrees de centralitat, i sent aquests nuclis els que concentren la major part dels serveis i de les infraestructures.

Aquest model té els lògics beneficis de la concentració de la població, i, per tant, de l'abaratiment dels costos de servir a una població més dispersa pel territori. Però malgrat això, agreuja els problemes d'abandonament de grans àrees del país i amb això, la pèrdua de patrimoni cultural, arquitectònic, mediambiental i social.

Tot i que la població a la totalitat de la comarca creix un 6% en el període analitzat (1991-2001), el creixement es concentra als municipis limítrofs al municipi que alberga la capital, Solsona. La localitat que concentra un major creixement és Oliús, municipi limítrof al municipi de Solsona que creix en 80 habitants. Darrera d'Oliús el municipi que presenta un increment poblacional major és Solsona, amb un increment relatiu del 10% i un increment poblacional de 686 habitants. Presenta un increment d'igual magnitud el terme municipal de Riner, que creix un 10% respecte la població del 1991 i la seva població augmenta en 26 habitants. Per finalitzar Sant Llorenç de Morunys és un municipi que presenta un increment poblacional d'ordre similar; la població creix un 7% respecte al 1991 i l'augment poblacional absolut és de 60 habitants. Cal esmentar que

Sant Llorenç de Morunys i Guixers no són termes municipals molt pròxims a la capital, per tant s'hauran de buscar raons al seu creixement alienes a la centralitat que exerceix Solsona, com podrien ser l'atractiu turístic.

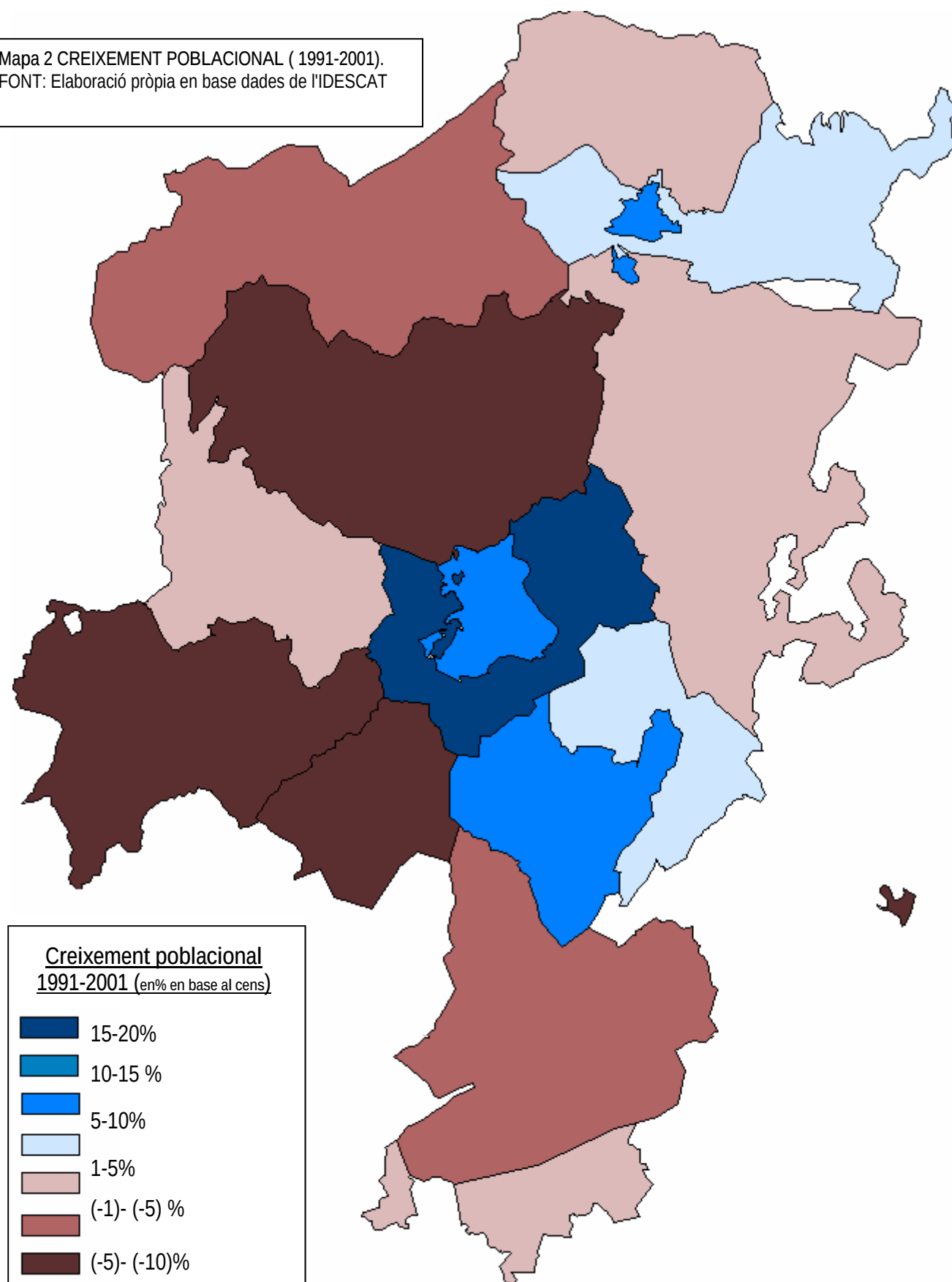
La superfície total que representen els municipis que creixen és d'un 18 % del territori i tots ells presenten un nivell d'ocupació agrària inferior al 35 % dels ocupats.

Cal observar que dels municipis que guanyen habitants, Guixers, Clariana de Cardener i Riner perderen habitants entre el 1981 i el 1991 , a partir del qual la seva població es va recuperar lleument.

Mentrestant, el territori que perd habitants representa el 82% de la totalitat de la superfície comarcal. Conformen aquesta superfície 9 municipis del Solsonès; Lladurs, Llobera, Pinell de Solsonès, Pinós, Odèn, La Coma i la Pedra, Castellar de la Ribera, Navès i La Molsosa. Entre ells els municipis més afectats per la pèrdua de població són Lladurs i Llobera. Tots aquests municipis, excepte La Coma i la Pedra, són municipis on l'ocupació agrària representa més del 35 % de l'ocupació. Per tant el despoblament rural és d'esperar que tingui efectes directes sobre el sector agrícola.

El Solsonès és , doncs, una comarca on la majoria de la superfície perd habitants i on el fenomen de despoblament de territoris rurals és evident.

Mapa 2 CREIXEMENT POBLACIONAL (1991-2001).
FONT: Elaboració pròpia en base dades de l'IDESCAT

1:186218

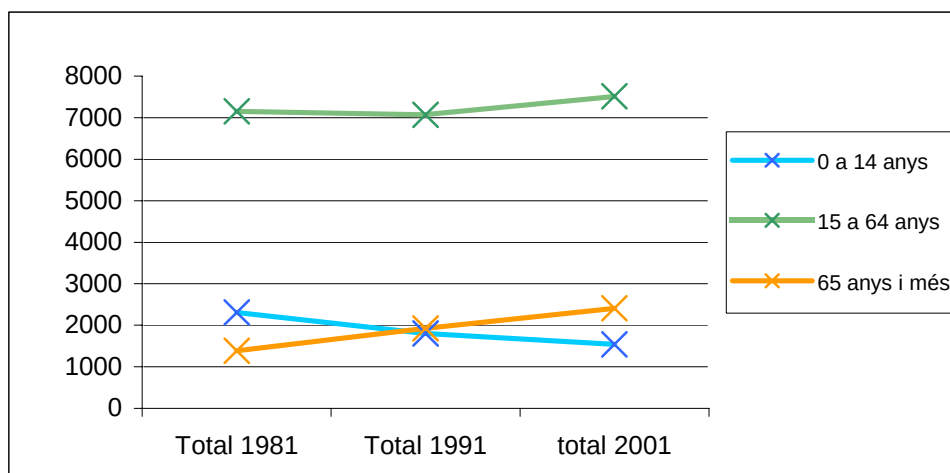

medi socioeconòmic

3. Estructura de la població i evolució de la població per grans grups d'edat.

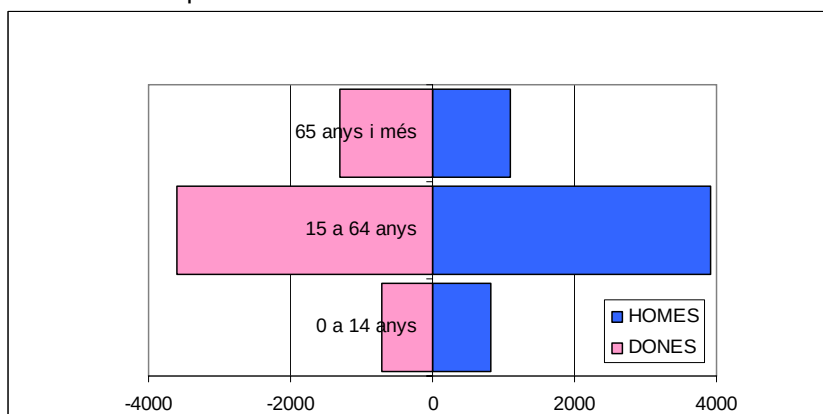
Gràfic 1 Evolució de la població per grups d'edat (1981-2001), en nombres absoluts. SOLSONÈS

FONT: IDESCAT

Analitzant l'evolució de la població per grups d'edat es veu clarament la tendència a l'envelliment poblacional que afecta al territori durant el període d'anàlisi (1981-2001). Mentre que la població de 65 anys i més creix en un 25 %, la reducció de la població del grup d'edat comprès entre 0 i 14 anys és d'un 14%. Alhora la població entre 15 i 64 anys creix i es manté sempre majoritària entre el total. En canvi, a partir del 1991 la població de més de 65 anys sobrepassa en nombre a la població jove, de menys de 15 anys.

Gràfic 2 Piràmide poblacional del Solsonès al 2001

FONT: IDESCAT

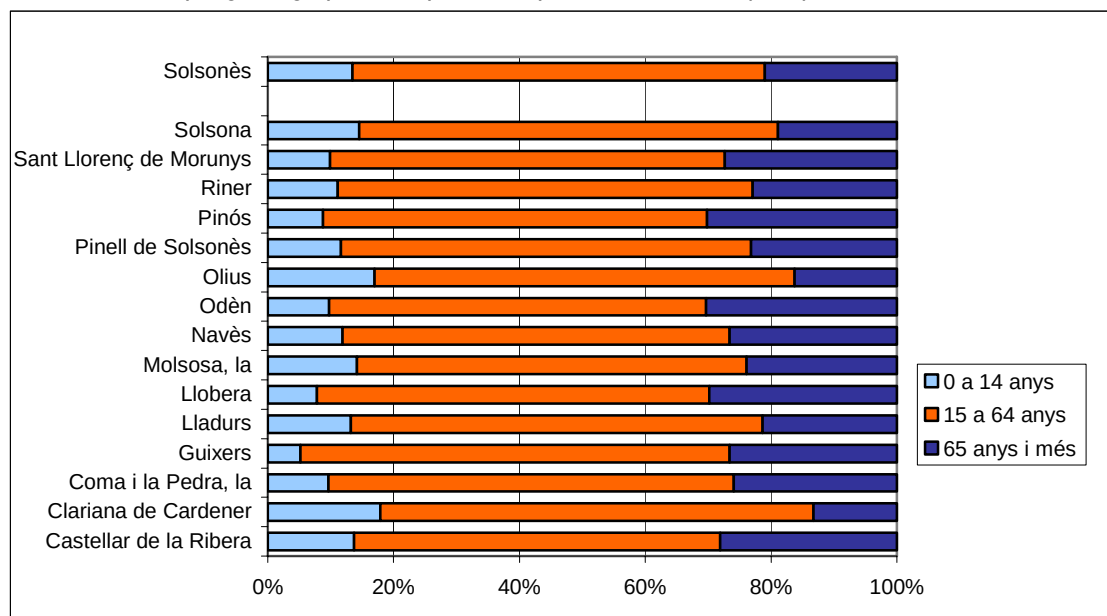

El grup d'edat més predominant en el 2001 continua sent , igual que al 1991, el comprès enter 15 i 64 anys, Aquest estrat d'edat (corresponent a la població activa) conté la major part de la població (el 66% de la població total), i és , seguit en abundància, per la franja d'edat de 65 o més anys, que representa el 21 % de la població del Solsonès. Mentrestant la franja d'edat compresa entre 0 i 14 anys tant sols representa el 13% de la població total comarcal. La diferència entre el percentatge que representa el sector d'edat més jove i el més envellit, condueix a concloure que l'estructura d'edat és envellida i que en un futur pròxim l'estrat d'edat de 65 anys i més pot créixer severament, intensificant-se el procés d'envelliment poblacional.

Cal observar que a la franja d'edat activa, existeixen 319 homes més que dones, fet que pot ser explicat per el fet que les dones en el món rural i en edat de treballar, emigren.

Tant el fenomen d'envelliment com la característica de la piràmide poblacional són coherents amb una tendència generalitzable arreu de Catalunya i en general, a la totalitat de països desenvolupats.

Gràfic 3 Població per grans grups d'edat per municipis i comarca. 2001 (en %)

FONT: IDESCAT

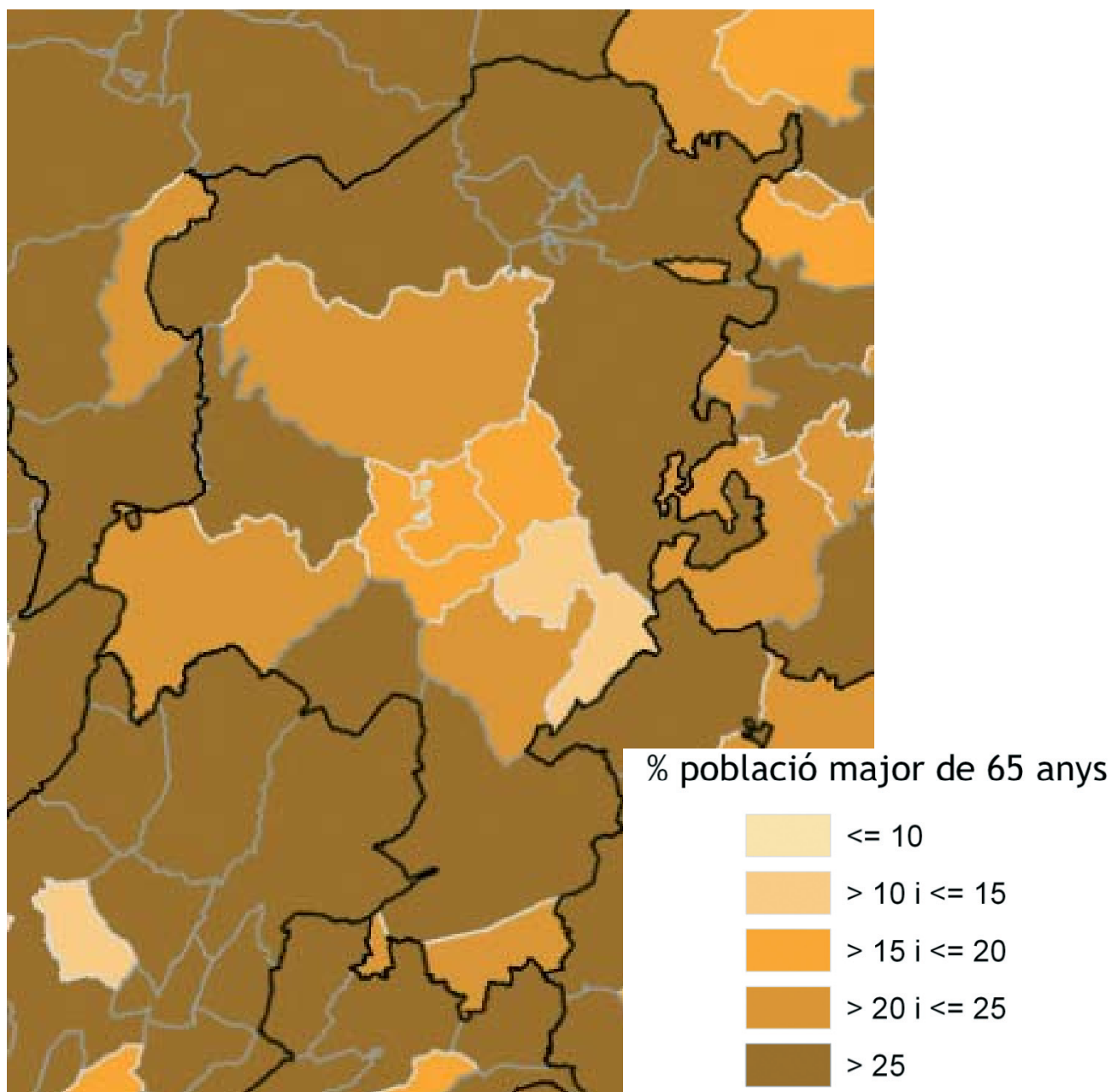

Tal i com ocorre a nivell comarcal, a nivell municipal el grup d'edat més important és el comprès entre els 15 i 64 anys. D'altra banda els municipis que més envelliment presenten són Sant Llorenç de Morunys (27.36%), Pinós (30.19%), Odèn (30.32%), Llobera (29.82%), La Coma i la Pedra (25.94%) , Castellar de la Ribera (28.10%) , Navès (26.62%) i Guixers (26.62%) , tots ells municipis no limítrofs a la centralitat de la comarca.

A tots els municipis, excepte Solsona (19%), Olius i Clariana de Cardener, el grup d'edat comprès entre 15 i 64 anys representa més del 20% de la seva població .

Mapa 3 Percentatge de població amb més de 65 anys (2001)

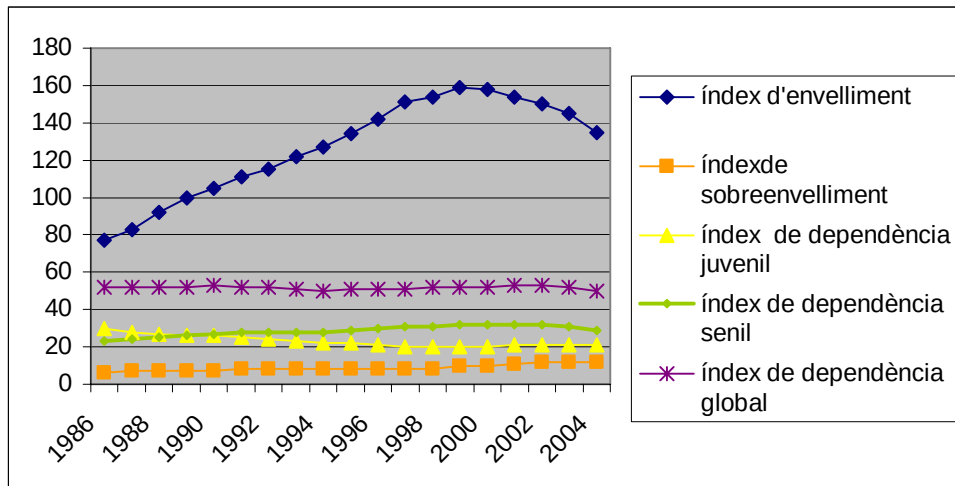

FONT: Ignasi Aldomà, Congrés del Món Rural

2.3.1 Índexs d'envelliment i de dependència

Gràfic 4 Evolució dels índexs d'envelliment i de dependència (1986-2004)

FONT: IDESCAT

Tal i com s'ha conclòs amb les dades de l'estructura d'edats, el Solsonès és una comarca amb problemes creixents d'envelliment. L'índex d'envelliment¹ passa de 77 al 1986, a 135 al 2004, registrant el punt àlgid al 1999, amb un valor de 159.

En quant a l'índex de sobreenvelliment ² aquest passa del valor de 6 a 12, per tant la relació entre persones de 85 anys i més i les persones de més de 65 anys augmenta en sis punts.

Per contra, l'índex de dependència juvenil³ disminueix en nou punts (passa d'un valor de 30 a un valor de 21), amb una certa recuperació a partir del 2000, que té valor de 20 i que creix fins a 21 al 2001 , mantenint-se estable fins al 2004.

L'índex de dependència senil ⁴ torna a evidenciar l'envelliment de la població , i creix entre el 1986 fins al 2002, i a partir d'aquest moment experimenta una lleugera davallada i passa de 32, a 29 al 2004.

¹ Índex d'envelliment : Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de joves menors de 15 anys.

² Índex de sobreenvelliment: Quocient entre el nombre de persones de 85 anys i més i el nombre de persones de 65 anys i més.

³ Índex de dependència juvenil Quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones de 15 a 64 anys

⁴ Índex de dependència senil Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de persones de 15 a 64 anys.

L'índex de dependència global mostra la relació de la població major de 64 anys i els menors de 15 anys respecte al grup comprès entre ambdues edats. Mesura la càrrega que per a la població en edat de treballar representa la població en edats dependents. Aquest índex disminueix paulatinament des del 1986, que té un valor de 52, fins al 2004, que assoleix el valor de 50.

Quan la família decideix fer-se càrrec dels avis, gairebé sempre assumeix la tasca de tenir cura dels avis la dona. Això comporta que en ocasions ha de deixar part o del tot la seva feina professional, o bé, si treballa a l'explotació agrària ha de combinar la nova responsabilitat amb les altres tasques. Aquesta situació pot arribar a provocar problemes importants de salut amb episodis d'ansietat i situacions d'estrès.

Quan la família opta per contractar una persona que cuidi dels avis, es contracta a cuidadors/res. Aquestes persones són una figura important pel desenvolupament rural, ja que suposa una diversificació econòmica per a moltes rendes familiars i l'entrada a la vida laboral de moltes dones de l'entorn rural. Però també plantegen una problemàtica específica.

El 95% de les persones cuidadores són dones. Normalment no està regulat el que cobren, ni tampoc les condicions laborals; han de pagar-se el règim de la seguretat social d'autònoms, però no sempre els surt a compte; no es tracta de feines amb una continuïtat garantida i sovint poden passar dies/mesos entre feina i feina.

2.4 El poblament

Il·lustració 2 Nucli de la Coma, al municipi de La Coma i la Pedra. Font: www.valldelord.com

El Solsonès presenta una estructura de poblament amb una elevada proporció de població en disseminat i tan sols dos nuclis de població rellevants: Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

Existeixen 15 nuclis de població segons l'INE, en els quals destaca Solsona (amb 8045 habitants al 2005), Sant Llorenç de Morunys (amb 900 habitants al 2005) i La urbanització del Pi de Sant Just, a Olius (amb 390habitants). La resta de nuclis no arriben al centenar d'habitants.

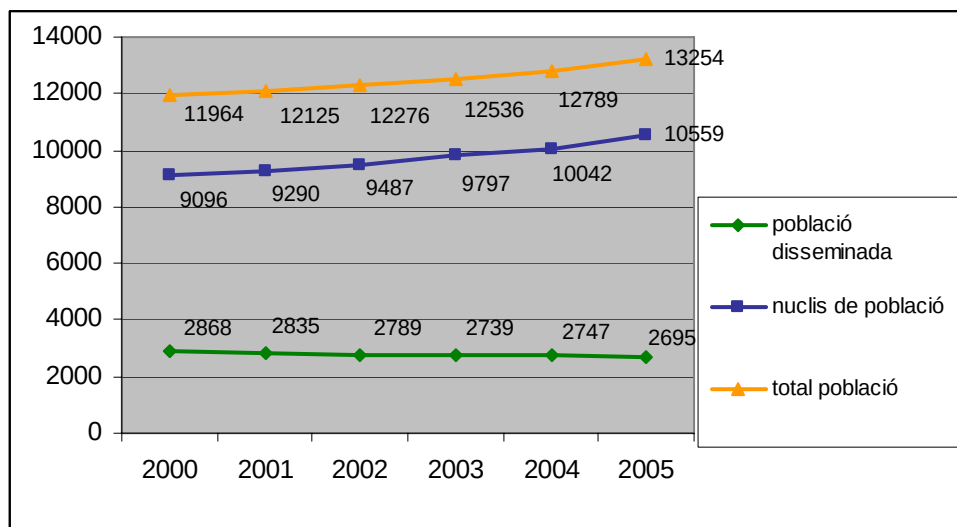
La dispersió de la població és important al Solsonès, fet que li confereix una personalitat territorial pròpia, amb més de 700 masies lligades a explotacions agràries i forestals.

Al 2005 el 20.33% de la població de la comarca es trobava en hàbitat disseminat, un percentatge menor que el del 2000, que equivalia a un 23.97%, equivalent a 2868 habitants .

Entre el 2000 i el 2005 la població total del Solsonès ha augmentat. No obstant, la població que viu en hàbitats disseminats ha disminuït en un 6.03%, corresponent a una pèrdua de 173 habitants. Per contra, la població en nuclis de població ha augmentat considerablement.

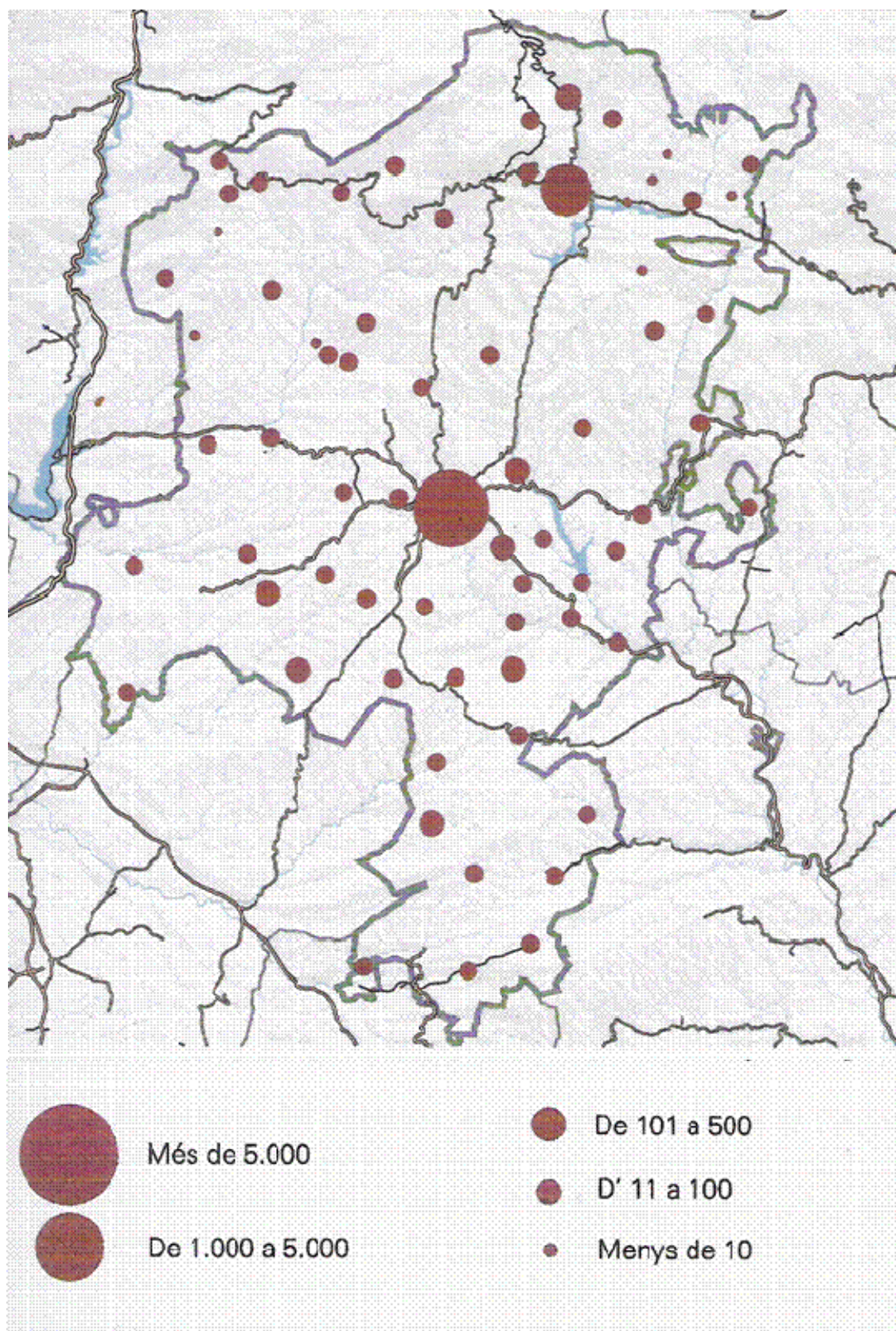
Gràfic 5 Evolució de la població que habita en nuclis disseminats, la que ho fa en nuclis de població i evolució de la població total.

FONT: INE

Mapa 4 Distribució del poblament, 2005. Font: Elaboració pròpia en base dades de l'INE

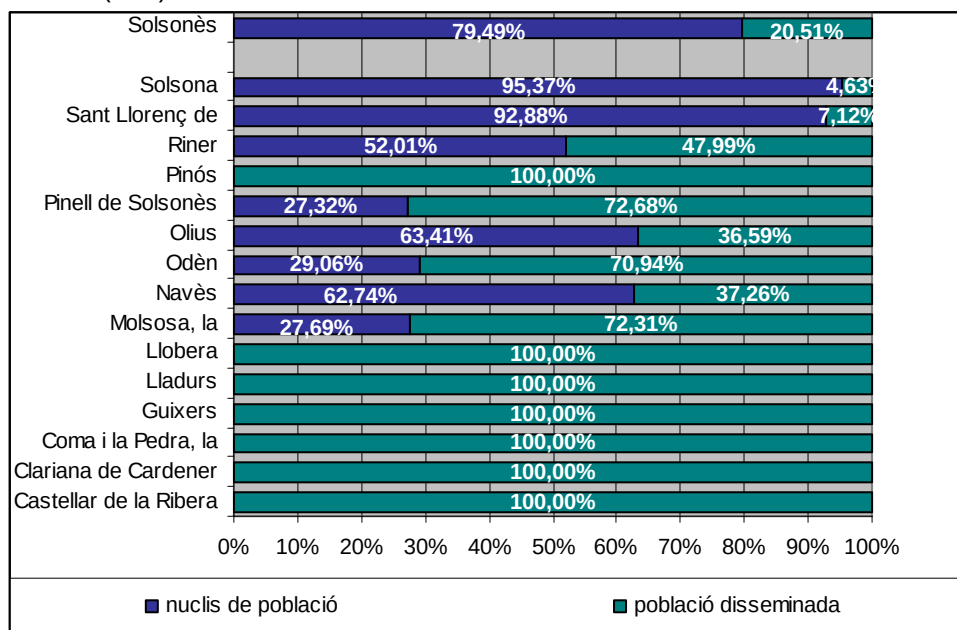

Si traslladem ara l'anàlisi a nivell municipal s'observa que existeixen municipis que presenten tota la població en disseminat. Aquests municipis corresponen a Castellar de la Ribera, Clariana de Cardener, Guixers, Lladurs, Llobera i Pinós.

Altres municipis, tal i com s'observa al gràfic 6, presenten més del 50% de la seva població en habitat disseminat. Aquests municipis són La Molsosa, Odèn i Pinell de Solsonès.

Gràfic 6 Relació percentual de la població en nuclis de població i la població disseminada pels municipis de Solsonès (2005)

FONT: INE

Entre el 2000 i el 2005 tots els nuclis de població han perdut nombre d'habitants, seguint la tendència general de despoblament, excepte la capital, Sant Llorenç de Morunys (un 15% respecte el 2000), el Pi de Sant Just (15%), el Port del Comte (75%) i Su (en un 3.7%).

Als municipis on es troben els nuclis anteriors, mentre la població en nuclis augmenta, la població en habitat disseminat decreix en pro del creixement dels nuclis urbans.

D'altra banda també cal anomenar el buidatge que ha patit el petit nucli de la Coma, a la Coma i la Pedra, en benefici del Port del Comte, nucli que pertany al mateix municipi.

Il·lustració 3 Pista d'esquí del Port del Comte i la urbanització. Font: [www. Valldelord.com](http://www.Valldelord.com)

No obstant, Clariana de Cardener i Castellar de la Ribera presenten tota la població disseminada, i la seva població entre el 2000 i el 2005 creix.

Les causes de la regressió de la població disseminada no són les mateixes que anys enrere. Si bé fa unes dècades les causes principals d'abandó calia cerca-les en la precarietat dels erveis i les comunicacions, en l'actualitat cal cercar-les en la baixa rendibilitat de les explotacions agràries

Tot plegat reforça la tendència a la concentració de la població als nuclis urbans de la comarca, especialment Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

2.5 L' Habitatge

A l'any 2001, segons dades de l'IDESCAT, la majoria dels habitatges, el 57,67% del total, es destinaven a l'ús principal convencional⁵. El 23, 85% s'usaven secundàriament, i el 17, 73% restant eren vacants.

En total al 2001 el Solsonès disposava de 6634 habitatges.

Tal i com mostra el gràfic 7 posterior, al 2001, tots els municipis, excepte La Coma i la Pedra i Sant Llorenç de Morunys, presenten un clar predomini de l'habitatge secundari i amb percentatges superiors al 50% del total.

Cal destacar també, els habitatges d'ús col·lectiu⁶ presents a La Coma i la Pedra (3), Sant Llorenç de Morunys (4), Riner (1) i Solsona (3).

Analitzant el període 1981-2001 s'observa una clara tendència a l'augment dels habitatges totals, que creixen en un 37,09%. En aquest període augmenten totes les tipologies d'habitatges, els principals⁷ (que ho fan en un 32,53%), els secundaris⁸ (que ho fan en un 67,41%), i els vacants⁹(que s'incrementen en un 16,78%)(veure taula 4).

⁵ Equivalent a principal, tot i que dins de la categoria principal també s'hi inclou els allotjaments (Recinte que no respon totalment a la definició d'habitatge familiar perquè és semipermanent, improvisat, mòbil o amb una destinació original diferent de la d'habitatge, però que, malgrat això, constitueix la residència habitual d'una o de diverses famílies en el moment censal)

⁶ Habitatge col·lectiu: Establiment destinat a ser habitat per un conjunt de persones que no constitueixen família, sotmeses a una autoritat o règim comú, o unides per objectius o interessos personals comuns. S'hi inclouen tant els establiments col·lectius en sentit estricte (convents, casernes, asils, residències d'estudiants, presons) com els hotels, pensions i establiments anàlegs on consta població de dret.

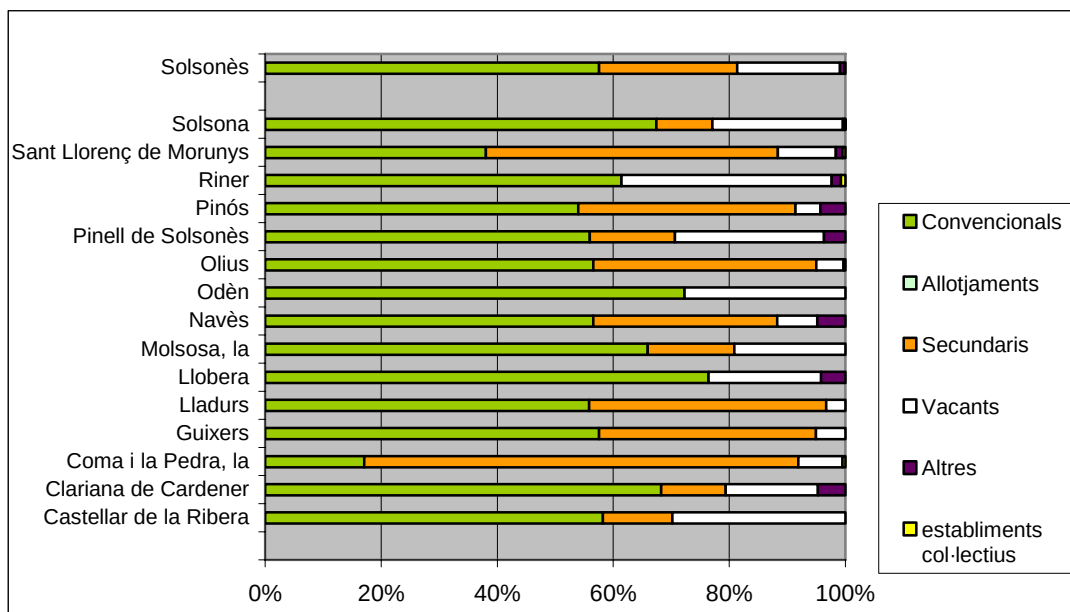
⁷ Habitatge principal: Habitatge familiar destinat durant tot l'any, o la major part d'aquest període, a residència habitual o permanent.

⁸ Habitatge secundari: Habitatge familiar ocupat temporalment en caps de setmana, vacances, etc.

⁹ Habitatge vacant: Habitatge familiar que, sense trobar-se en estat ruïnós ni ser utilitzat com a residència principal o secundària, es troba deshabitat.

Gràfic 7 Distribució municipal de la tipologia d'habitatge (2001)¹⁰

FONT:IDESCAT

Tots els municipis del Solsonès, excepte Guixers i Pinell de Solsonès, presenten un augment d'habitatges durant el període d'anàlisi. Els increments màxims, per sobre de l'increment comarcal, es localitzen a Lladurs (on la flota d'habitatges augmenta un 69,01%), Navès (49,48%), Castellar de la Ribera (48,89%), La Coma i la Pedra (48,33%), i Solsona (44,49%). Els municipis que presenten un increment inferior al 15% són Llobera (12,50%), Clariana de Cardener (12,50%), Odèn (10,99%) i La Molsosa (4,44%).

¹⁰ S'enten com a altres habitatges, aquells que no s'han classificat com a principals, ni tampoc com a secundaris o vacants, perquè no se n'ha pogut obtenir informació, ni tan sols per mitjà d'informants indirectes. Aquest concepte és inclòs en els censos de 1991 i del 2001.

taula 3 Evolució del cens d'habitatges i comparació amb la tendència poblacional (1981-2001)

	habitatge total				Evolució població (1981-2001), en %
	1981	1991	2001	increment (1981-2001)	
Guixers	113	0	99	-12,39%	-8,9%
Pinell de Solsonès	115	0	109	-5,22%	-30,4%
Molsosa, la	45	0	47	4,44%	-8,8%
Odèn	91	0	101	10,99%	-29,0%
Clariana de Cardener	56	0	63	12,50%	-11,7%
Llobera	64	0	72	12,50%	-16,5%
Riner	109	0	126	15,60%	-1,8%
Pinós	138	0	163	18,12%	-33,9%
<u>Sant Llorenç de Morunys</u>	<u>648</u>	<u>0</u>	<u>848</u>	<u>30,86%</u>	<u>9,3%</u>
<u>Olius</u>	<u>244</u>	<u>0</u>	<u>320</u>	<u>31,15%</u>	<u>28,3%</u>
Solsonès	4839	0	6634	37,09%	5,687%
<u>Solsona</u>	<u>2614</u>	<u>0</u>	<u>3777</u>	<u>44,49%</u>	<u>17,2%</u>
<u>Coma i la Pedra, la</u>	<u>389</u>	<u>0</u>	<u>577</u>	<u>48,33%</u>	<u>4,8%</u>
Castellar de la Ribera	45	0	67	48,89%	-19,9%
Navès	97	0	145	49,48%	-23,8%
Lladurs	71	0	120	69,01%	-27,9%

FONT: Elaboració pròpia

L'augment més intens succeeix en els habitatges secundaris, que, juntament amb l'augment dels primaris. Tenint en compte que a tots els municipis la població disminueix en aquest període (excepte a Sant Llorenç de Morunys , Solsona , Olius i La Coma i la Pedra), es fa patent l'emergència de la problemàtica de les segones residències, en primer lloc, i del flux de població nouvinguda però no censada o que no consta al padró municipal

Cal tenir en compte, també, que l'estructura de la llar ha canviat, tendint cada vegada més a cases unifamiliars , evitant la convivència de diferents generacions en un mateix habitatge.

Les llars tendeixen a ser unifamiliars i la convivència entre diferents generacions en un mateix habitatge perd importància.. Aquest fet té dues conseqüències:

Per una banda les masies rurals es queden amb menys habitants i amb una casa de dimensions molt grans per a mantenir, fet que els suposa un sobrecost important.

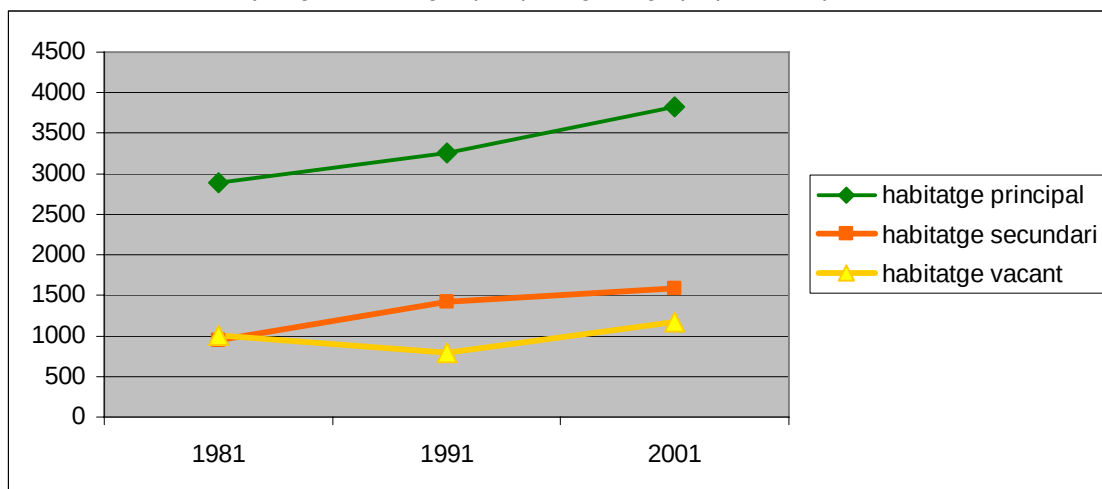
La generació que decideix marxar de casa dels pares i quedar-se a viure al medi rural es troba amb moltes dificultats per a poder habilitar una masia no usada per a habitatge, i alhora, els habitatges de nova construcció sovint són molt cars.

La conseqüència de tot plegat és una pèrdua de patrimoni cultural (les masies són un símbol de l'activitat camperola de la Catalunya Vella), i un estímul a què la gent abandoni el món rural.

D'aquesta manera cada vegada hi ha més masies vacants, i s'ha produït un desajust entre la oferta i la demanda d'habitatge molt important: mentre es van abandonant masies, l'activitat constructora no s'atura.

L'augment de l'habitatge vacant, paral·lel a l'augment de l'habitatge d'ús primari i d'ús secundari, fa palès un greu desajust entre la oferta i la demanda d'habitatge, que ha estat encaminada a la nova construcció i no a la rehabilitació dels ja existents. i a un despoblament rural, compaginat amb un increment de les segones residències.

Gràfic 8 Evolució de la tipologia d'habitatges (en%) , en grans grups (1981-2001). Solsonès

FONT:IDESCAT

L'increment en nombres absoluts no té per què correspondre's a la reestructuració del pes de cada tipologia d'habitatge. Per a analitzar el pes o la importància de cada tipus sobre el total cal analitzar els canvis en la relació percentual en els diferents períodes.

Si bé l'habitatge d'ús principal al 2001 representava el 57,67% del total, al 1981 representava el 59,66%. Per tant, s'ha perdut una representació de l'1,99%. Aquesta pèrdua s'ha vist compensada per un augment del 4,32% de la representació de l'habitatge d'ús secundari, que passa de ser del 19,53% al 1981, a representar el 23,85% al 2001. Per contra, Guixers presenta una disminució del 12,39%, i Pinell de Solsonès, del 5,22% d'habitatge secundari.

L'habitatge vacant també s'ha vist disminuït en representació, i s'ha passat de representar el 20,81% al 1981, a un 17,73% al 2001 (veure gràfic 8).

Es reafirma, doncs, la tendència a l'augment dels habitatges secundaris, associat al despoblament i a l'ús dels habitatges en caps de setmana i estacional.

2.5.1 L'habitatge d'ús principal

taula 4 Evolució de l'habitatge d'ús principal (1981-2001)

	habitatge principal				increment habitatge secundari (1981- 2001)	increment habitatge vacant (1981-2001)
	1981	1991	2001	increment		
Pinell de Solsonès	69	61	61	-11,59%	1600,00%	-39,13%
Pinós	97	80	88	-9,28%	6100,00%	-82,93%
Odèn	79	72	73	-7,59%	0,00%	133,33%
Navès	81	78	82	1,23%	4600,00%	-37,50%
Clariana de Cardener	42	39	43	2,38%	40,00%	11,11%
Llobera	53	56	55	3,77%	0,00%	27,27%
Molsosa, la	29	28	31	6,90%	250,00%	-35,71%
Castellar de la Ribera	36	38	39	8,33%	800,00%	122,22%
Lladurs	58	63	67	15,52%	4900,00%	-69,23%
Guixers	49	49	57	16,33%	-22,92%	-68,75%
Sant Llorenç de Morunys	278	298	324	16,55%	19,83%	608,33%
Riner	59	57	78	32,20%	-100,00%	1050,00%
Solsonès	2887	3254	3826	32,53%	67,41%	16,78%
Solsona	1777	2121	2548	43,39%	108,57%	28,55%
Coma i la Pedra, la	69	90	99	43,48%	128,42%	-66,15%
Olius	111	124	181	63,06%	1,65%	25,00%

FONT:IDESCAT

Només Pinell de Solsonès, Pinós i Odèn perden habitatges d'ús principal durant el període comprès entre el 1981 i el 2001. A aquests municipis la problemàtica de l'augment de

residències secundàries és potencial, ja que en els dos primers casos, han augmentat moltíssim els habitatges d'ús secundari, tot i que han disminuït els vacants, intruïnt-se una reocupació de l'habitatge ja existent.

La resta de municipis augmenten en nombre, i en el cas de Solsona, La Coma i la Pedra i Olius, aquest augment és superior a la mitjana comarcal. En aquests tres municipis, els habitatges secundaris també augmenten, al igual que els vacants, a excepció de la Coma i la Pedra que perd un 66.15% dels vacants. Són justament els municipis de Solsona i Olius els que augmenten de població.

2.5.2 Habitatge d'ús secundari

L'increment intens de l'habitatge secundari existeix a la majoria de municipis del Solsonès.

Tal i com indica la taula 6, al 1981, aquesta tipologia d'habitatge era absent als municipis de Pinós, Lladurs, Navès, Pinell de Solsonès, Castellar de la Ribera, Llobera i Odèn.

Els municipis que al 1981 no presentaven cap habitatge secundari, excepte Llobera i Odèn, al 2001 passen a tenir-ne 41 (Pinós), 13 (Lladurs), 16 (Navès), 46 (Pinell de Solsonès) i 9 (Castellar de la Ribera) habitatges d'ús secundari. L'increment en percentatge en base al 1981 es concentra a aquests municipis.

taula 5 Evolució de l'habitatge secundari (1981-2001), en comparació amb l'habitatge principal i vacant.

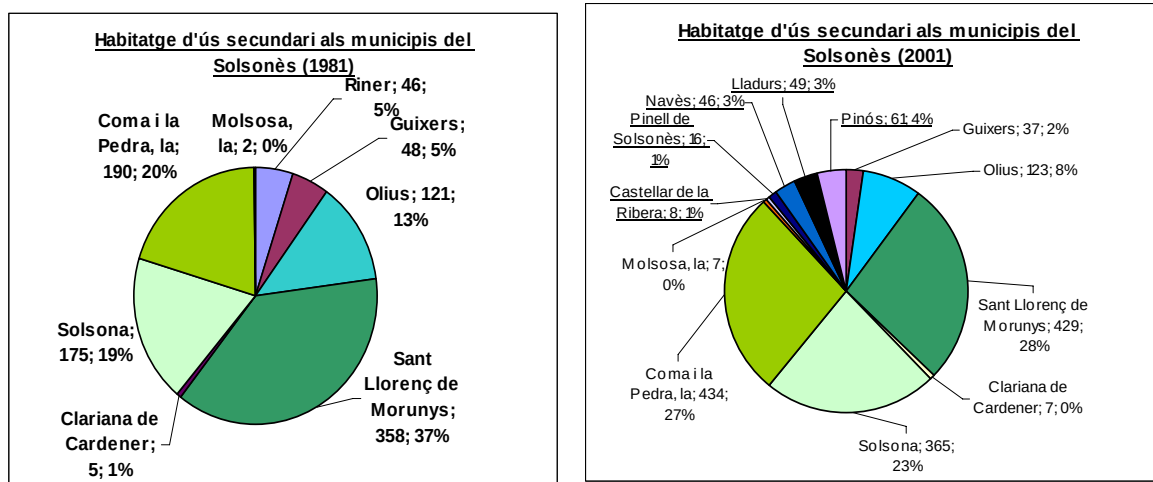
	habitatge secundari				increment dels habitatges d'ús principal (1981-2001)	increment dels habitatges vacants (1981-2001)
	1981	1991	2001	increment (1981-2001)		
Riner	46	60	0	-100,00%	32,20%	1050,00%
Guixers	48	56	37	-22,92%	16,33%	-68,75%
Llobera	0	7	0	0,00%	3,77%	27,27%
Odèn	0	10	0	0,00%	-7,59%	133,33%
Olius	121	113	123	1,65%	63,06%	25,00%
Sant Llorenç de Morunys	358	503	429	19,83%	16,55%	608,33%
Clariana de Cardener	5	14	7	40,00%	2,38%	11,11%
Solsonès	945	1425	1582	67,41%	32,53%	16,78%
Solsona	175	417	365	108,57%	43,39%	28,55%
Coma i la Pedra, la	190	178	434	128,42%	43,48%	-66,15%
Molsosa, la	2	17	7	250,00%	6,90%	-35,71%
Castellar de la Ribera	0	8	8	800,00%	8,33%	122,22%
Pinell de Solsonès	0	4	16	1600,00%	-11,59%	-39,13%
Navès	0	3	46	4600,00%	1,23%	-37,50%
Lladurs	0	31	49	4900,00%	15,52%	-69,23%
Pinós	0	4	61	6100,00%	-9,28%	-82,93%

FONT:IDESCAT

La majoria d'habitatges d'ús secundari al 1981 es concentraven a Sant Llorenç de Morunys (que albergava el 37%(358 habitatges) dels habitatges secundaris comarcals, i el 55% dels habitatges municipals eren d'aquesta tipologia. La Coma i la Pedra al 1981 presentava 190 habitatges (el 20%) comarcal, i a nivell municipal representaven el 26,37% ,essent el segon municipi que més habitatges secundaris presenta. En tercer lloc es troba Solsona, albergant el 19% comarcal i a nivell municipal representa tan sols el 6,69% (corresponent a 365 habitatges). En aquest cas l'elevat percentatge a nivell comarcal, és conseqüència de l'elevat nombre d'habitatges totals, i la representació sobre el total és baixa.

Gràfic 9 Distribució comarcal de l'habitatge secundari, per al 1981 (a l'esquerre) i per al 2001 (a la dreta)

FONT:IDESCAT

Olius presenta també un nombre elevat d'habitatges d'ús secundari, 13% de total comarcal, corresponents a 121 habitatges que representaven el 49.59% del total municipal.

Tots aquests quatre municipis augmenten en habitatges secundaris. La major intensitat es localitza a la Coma i la Pedra (amb un increment del 128,42% respecte al 1981), seguit de Solsona (108,5%), sant Llorenç de Morunys (19,83%) i Olius (1,65%).

Al 2001 tots els municipis havien augmentat la seva representació d'habitatges secundaris sobre el total municipal, excepte el municipi de Riner, que perd els 46 que presentava al 1981.

L'augment de representació màxim es localitza a Lladurs (on s'incrementa en un 40,83%), seguit de Pinós (37,42%), Navès (31,72%), La Coma i la Pedra (26,37%), Pinell de Solsonès (14,68%), Castellar de la Ribera (11,94%) i La Molsosa (10,45%). Tots aquesta municipis presenten un augmenta de representació d'aquesta tipologia d'habitatge per sobre de la mitjana comarcal, que és d'un 4,32%.

Els únics municipis on el pes de l'habitatge secundari ha disminuït en el temps (1981-2001)han estat Riner, Olius, Guixers i Sant Llorenç de Morunys.

Existeix una tendència a expandir en tot el territori comarcal el fenomen de segones residències.

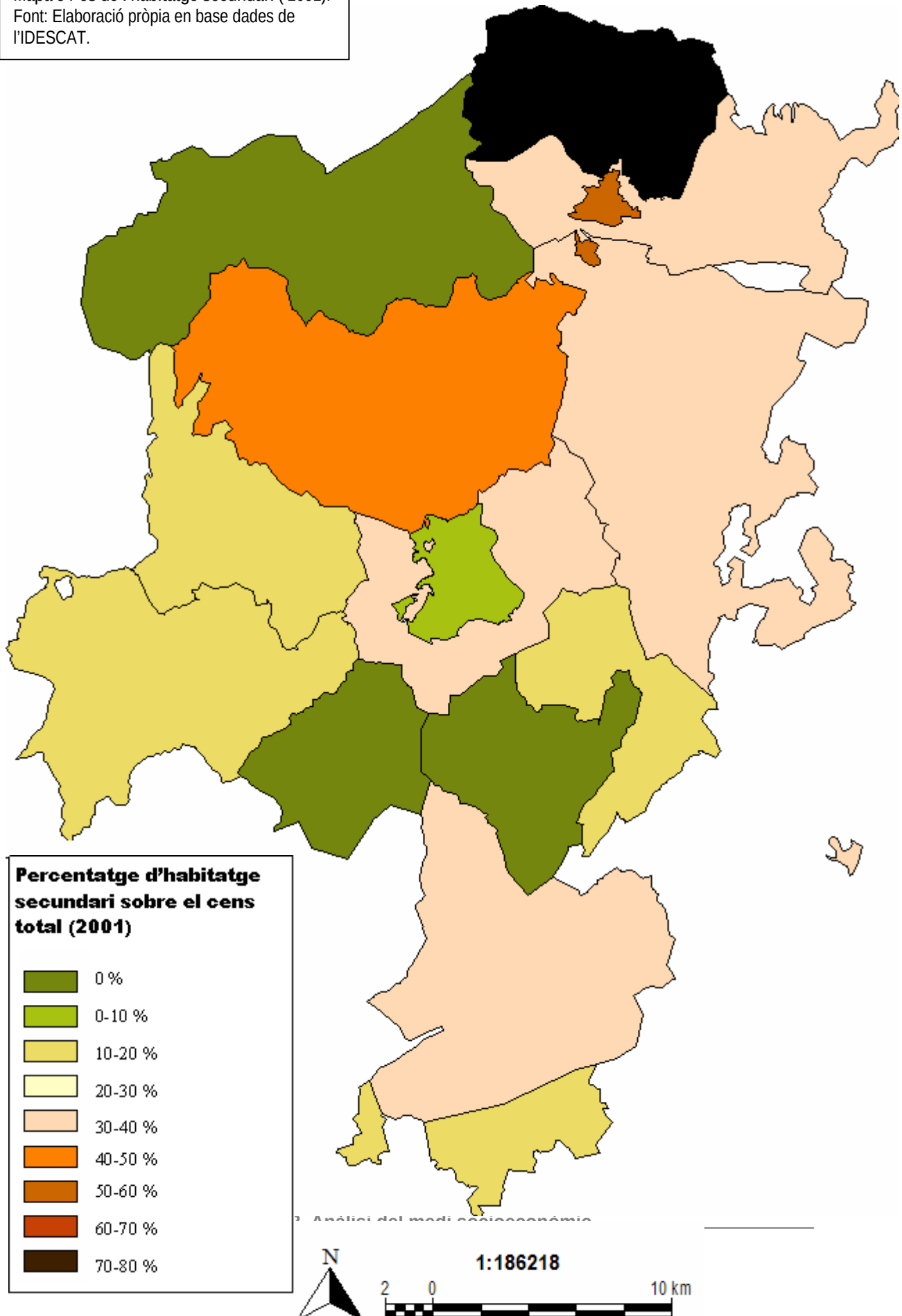

L'escenari global al 2001l torna a ser un predomini dels habitatges secundaris a Sant Llorenç de Morunys (que alberga ara el 28% del total comarcal), La Coma i la Pedra (el 27.43%), Solsona (23%) i Olius (8%).

Els municipis amb més habitatges secundaris continuen sent els mateixos que al 1981, situats tots ells a la zona nord de la comarca i a la vall de Lord

Mapa 5 Pes de l'habitatge secundari (2001).
Font: Elaboració pròpia en base dades de
l'IDESCAT.

Vuit municipis del Solsonès presenten un increment d'aquesta tipologia d'habitatge, associat a un fenomen de despoblament rural. Aquest municipis són en ordre d'intensitat de l'augment; Riner (amb un increment del 1050% respecte el 1981 (passant de tenir 4 habitatges vacants a tenir-ne 46 al cap de vint anys), Sant Llorenç de Morunys (608,33%), Odèn (122,22%), Castellar de la Ribera (122,22%) Solsona (28,27%), Llobera (27,27%), Olius (25%) i Clariana de Cardener (11,11%). Tots aquests municipis (enquadrats a la taula 7 adjacent) tenen un problema de despoblament, ja que la població hi disminueix, excepte a Sant Llorenç i Olius, on el desajust entre la oferta i la demanda és més preocupant, delatant una clara predominança de la nova construcció enfront de la reocupació de les vivendes ja existents.

taula 6 Evolució dels habitatges vacants, en relació als principals i secundaris (1981-2001)

	vacants				increment dels habitatges d'ús principal (1981-2001)	increment habitatge secundari (1981-2001)
	1981	1991	2001	increment (1981-2001)		
Pinós	41	48	7	-82,93%	-9,28%	6100,00%
Lladurs	13	50	4	-69,23%	15,52%	4900,00%
Guixers	16	17	5	-68,75%	16,33%	-22,92%
Coma i la Pedra, la	130	21	44	-66,15%	43,48%	128,42%
Pinell de Solsonès	46	34	28	-39,13%	-11,59%	1600,00%
Navès	16	3	10	-37,50%	1,23%	4600,00%
Molsosa, la	14	1	9	-35,71%	6,90%	250,00%
Clariana de Cardener	9	6	10	11,11%	2,38%	40,00%
Solsonès	1007	798	1176	16,78%	32,53%	67,41%
Olius	12	15	15	25,00%	63,06%	1,65%
Llobera	11	9	14	27,27%	3,77%	0,00%
Solsona	662	465	851	28,55%	43,39%	108,57%
Castellar de la Ribera	9	21	20	122,22%	8,33%	800,00%
Odèn	12	31	28	133,33%	-7,59%	0,00%
Sant Llorenç de Morunys	12	58	85	608,33%	16,55%	19,83%
Riner	4	19	46	1050,00%	32,20%	-100,00%

FONT: IDESCAT

A tots aquests municipis anomenats, el nombre d'habitatges totals municipals augmenta. En el cas dels habitatges d'ús principal, aquests augmenten en tots els casos, excepte a Odèn, municipi on s'intueix en un problema de despoblament greu, ja que els secundaris no augmenten i els primaris també disminueixen.

En tots ells, els habitatges d'ús secundari augmenten, tret d'Odèn i Llobera, que mantenen el mateix nombre d'habitatges secundaris, i de Riner, municipi que els perd tots.

Existeix, doncs, un problema generalitzat de desajust entre oferta i demanda.

La resta de municipis del Solsonès (taula 7) perden habitatges vacants entre el 1981 i el 2001. La reducció principal es localitza al municipi de Pinós, que perd un 82,93% dels habitatges vacants. També els municipis de Lladurs, Guixers i La Coma i la Pedra, presenten una reducció superior al 60%.

Pinell de Solsonès, Navès i La Molsosa presenten una disminució intensa entre el 1981 i el 1991, però un lleuger empitjorament (augment dels vacants) entre el 1991 i el 2001.

Il·lustració 4 Casa abandonada al municipi de la Molsosa. Autor: Marina Vilaseca

La reducció pot ser deguda a una reocupació real (sigui per a habitatge principal o secundari) o per a pèrdua de les condicions de l'habitatge que fa que no es qualifiqui com a vacant.

Guixers i Pinell de Solsonès perden habitatges totals, per tant es veuen immersos en un procés de despoblament intens, ja que la disminució dels vacants pot ser deguda a l'empitjorament de les condicions d'aquests edificis i a la pèrdua de l'habitabilitat.

En el cas de Pinell de Solsonès hi augmenten només els habitatges secundaris, i en el cas de Guixers succeeix el contrari, augmenten els d'ús principal.

La resta de municipis augmenten tots ells els secundaris i també els principals. És en aquests on la hipòtesis d'una real reocupació és més plausible.

Si es passa ara a analitzar la distribució municipal de la tipologia d'habitatges, s'observa que el percentatge municipal de vacants no augmenta a tots els municipis on existeix un augment dels habitatges des del 1981.

És en els municipis on els vacants augmenten de representació on existiran més problemes de despoblament.

El percentatge municipal d'habitatges vacants augmenten en el cas de Riner (que passa de tenir el 3,75% dels habitatges vacants al 1981, al 36,51% al 2001), seguit d'Odèn (passa del 13,19% al 27,72%), Castellar de la Ribera (amb un 20% al 1981 i un 29,85% al 2001), Sant Llorenç de Morunys (passa d'1,85% a 10,02% al 2001) i Llobera(tenia un 17,9% d'habitatges vacants al 1981 i un 19,44% al 2001).

A la resta de municipis el percentatge municipal disminueix, assolint la disminució més intensa a La Coma i la Pedra i Pinós (amb una representació que passa d'un 33,42% i un 29,71%, a un 7,27% i un 36,36%, respectivament)

Al 1981 tots els municipis del Solsonès presentaven ja habitatges vacants. La majoria d'ells se situaven a Solsona (un 65,74% comarcal, equivalen a 662 habitatges), seguit de La Coma i la Pedra (que al 1981 presentava un 12,91% dels habitatges vacants comarcals), Pinell de Solsonès (un 4%) i Pinós (un 4%) . Els valors mínims es trobaven a Riner (amb només 4 habitatge vacants), Clariana de Cardener i Castellar de la Ribera (amb 9 habitatges vacants cada un). Aquests tres municipis presentaven, cada un , menys de l'1% del total comarcal d'habitatges d'aquesta tipologia.

L'escenari final al 2001 és una concentració dels habitatges vacants al municipi de Solsona (en un 72%), seguit de La Coma i la Pedra (en un 3.74%) i Riner (3.91%).

L'evolució de la distribució comarcal mostra que tots els municipis que augmenten la representació d'habitatges vacants municipals, també ho fan sobre la representació comarcal, a excepció de Clariana de Cardener. No obstant la intensitat d'augment no segueix la mateixa distribució que a nivell municipal, i és màxima en el cas de Solsona (que passa de representar el 65,74% al 72,36%) i Sant Llorenç de Morunys (que passa de l'1,19% al 7,23%).

Per tant, els habitatges vacants comarcals es redistribueixen amb el temps, tendeixen a concentrar-se a les zones urbanes.

2.5.4 El problema del Manteniment de l'Habitatge Rural

taula 7 Estat del planejament urbanístic actual (agost del 2006)

	població 2001	superfície (ha)	figura planejament	Publicació al DOGC	sòl urbà	sòl urbanitzable	Estat actual
Castellar de la Ribera	152	6012	no		3,21	0	En redacció
Clariana de Cardener	144	4041	no		4,21	0	En redacció
Coma i la Pedra, la	246	6066	normes subsidiàries	21/03/1997	96,17	166,67	Procés de catalogació de les masies.
Guixers	155	6605	no		11,13	0	En redacció
Lladurs	238	12869	no		8,53	0	En redacció
Llobera	235	3889	no		6,98	0	En redacció
Molsosa, la	129	2672	no		5,65	0	En revisió
Navès	267	14585	normes subsidiàries	31/05/1995	12,31	0	Aprobat inicialment el POUM i el catàleg de masies
Odèn	280	11308	no		7,46	0	En redacció
Olius	564	5346	normes subsidiàries	27/07/1987	12,94	1,5	Aprobat definitivament el Catàleg de Masies com a Pla Especial
Pinell de Solsonès	215	9114	no		8,19	0	En redacció
Pinós	312	10390	no		11,45	0	En revisió
Riner	280	4721	no		15,95	0	En redacció
Sant Llorenç de Morunys	903	428	normes subsidiàries	15/07/1998	58,2	26,97	Aprovació provisional del catàleg de masies
Solsona	7518	1814	normes subsidiàries	28/10/1981	191,2	31,98	Aprovació inicial del POUM

FONT: Departament d'urbanisme i el Consell Comarcal del Solsonès

Tot i que des del 1975 existeix la obligació de què tots els municipis disposin d'un planejament urbanístic que reguli els usos del sòl, a la comarca del Solsonès al 2006 encara 10 dels 15 municipis no presenten cap tipus de planejament, tot i que en l'actualitat ja el tenen en tràmit.

Els únics municipis que en disposen són aquells on caldria protegir el territori d'abusos urbanístics, com és el cas de La Coma i la Pedra (que té l'estació d'esquí del Port del Comte i les corresponents urbanitzacions), Olius (degut a l'aparició de la urbanització del Pi de Sant Just,a tocar a Solsona), Navès, i els nuclis urbans de Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

Els municipis que no disposen de planejament, el sòl es divideix entre l'*urbà* i el *no urbanitzable*. L'urbà és aquell on existeix un teixit urbà suficient i uns serveis bàsics garantits. La resta és considerat com a no urbanitzable que, degut a les característiques del poblament de la comarca del Solsonès, segurament contindrà nombroses masies disseminades que per a rehabilitar-se els propietaris hauran de sotmetre's a un llarg procés administratiu. És per aquest motiu que el planejament a la comarca del Solsonès cobra una importància cabdal: sense ell no hi ha catàleg de masies, i sense catàleg de masies la possibilitat de reconstruir i arreglar un habitatge rural és baixa.

Les masies i cases rurals han esdevingut font alternativa de renda per a explotacions familiars agràries quan les han reconvertit en casa d'agroturisme, com activitat complementària a l'explotació. De manera que han esdevingut un motiu de dinamisme social i econòmic en moltes zones rurals, sobretot en les més deprimides.

La Llei d'urbanisme 2/2002 diu que en sòl no urbanitzable es permet reconstruir i rehabilitar masies i cases rurals que calgui preservar i rehabilitar per raons arquitectòniques, històriques, mediambientals, paisatgístiques o socials. També preveu l'elaboració d'un CATÀLEG DE CASES I MASIES RURALS en sòl no urbanitzable, susceptibles de recuperació o preservació, que s'han de destinar a habitatge familiar, a un establiment hotelier amb exclusió de la modalitat d'hotel apartament, a un establiment de turisme rural o a activitats d'educació en el lleure. El catàleg de Masies ha d'incloure només aquelles masies que se'n pot intuir com era el seu aspecte anteriorment, per a reconstruir la seva arquitectura. No obstant, moltes cases del Solsonès estan en runes i disseminades en el territori, de manera que si algú torna a establir-se al territori segurament haurà de cercar un habitatge disseminat que està en sòl no urbanitzable. Per aquest motiu s'ha proposat a Urbanisme que les cases enrunades també es puguin incloure dins del catàleg de masies, i rehabilitar-les seguin uns criteris propis de l'habitatge rural del Solsonès: planta baixa, primer pis i golfes.

Perquè una masia estigui inclosa en el catàleg s'ha de determinar en el planejament urbanístic les causes de la protecció i el millorament del paisatge. Però si el planejament urbanístic no ha fet el Catàleg de masies es pot autoritzar la reconstrucció o rehabilitació per mitjà del procediment d'activitat d'interès públic que regula l'article 48.2 de la Llei 2/2002, que diu que és l'Ajuntament qui ha de fer l'aprovació inicial i la Comissió d'Urbanisme l'aprovació definitiva.

El Llibre Blanc del sector agrari català ja recull i preveu la necessitat de preservar la riquesa cultural i arquitectònica de les masies rurals aïllades que són residència i domicili de pagesos i pageses. També proposa que es promogui una fiscalitat adaptada i avantatjosa per aquestes masies i cases rurals. Alhora, **contracte territorial d'explotació**¹¹ (que serà obligatori a partir de l'any 2007 arreu de Catalunya) es preveu inversions per a conservar el paisatge tradicional tant dels elements productius com no productius.

En l'actualitat cap municipi del Solsonès disposa d'un catàleg de masies, si bé tots els municipis han iniciat el procés de catalogació de les masies: vuit municipis ja estan redactant el Pla i el Catàleg de Masies, Navès i Solsona ja han aprovat inicialment el POUM i el Catàleg de Masies, i Olius ha aprovat el Catàleg de Masies en forma de Pla Especial.

La Coma i la Pedra està catalogant les masies, i La Molsosa i Pinós està revisant el POUM i el Catàleg proposat de masies proposat.

La manca del Catàleg de Masies és un inconvenient molt important en la mesura que dificulta molt la reconstrucció de les masies, fet que ajuda a dissuadir a la gent a quedar-se a viure en el territori.

¹¹ El contracte vol aconseguir que les explotacions desenvolupin un pla d'actuacions que integri les funcions econòmiques, mediambientals i socials de la seva activitat de manera que se n'asseguri la viabilitat i la sostenibilitat. Amb aquest objectiu, s'estableixen uns compromisos generals obligatoris per a tots els sol·licitants i uns altres de particulars en què podreu escollir les mesures a les quals us acolliu i els conseqüents compromisos a complir.

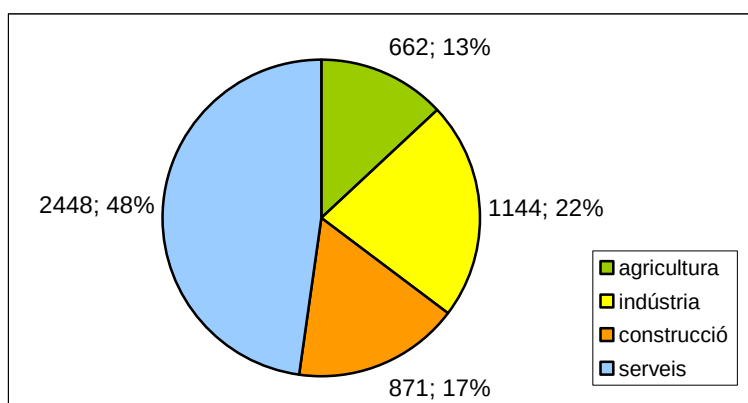

Actualment els principals problemes per a conservar i rehabilitar les masies i cases rurals són:

- i. Que els municipis no han fet els catàlegs de masies i per tant, no es donen permisos per a rehabilitacions.
- ii. Que per a dedicar les masies a turisme rural s'ha d'haver determinat prèviament al catàleg.
- iii. Que les Comissions d'urbanisme estan saturades i triguen molt de temps a fer els seus informes.
- iv. Quan les masies estan en espais naturals protegits s'han de poder fer obres igualment.

2. 6. La ocupació de la població.

Gràfic 10 Ocupació de la població per grans sectors econòmics (en %).2001.SOLSONÈS

FONT: IDESCAT

A nivell català, com totes les economies desenvolupades, la producció d'aliments i matèries primeres ocupa una part molt reduïda del treball social. Històricament, l'augment de la productivitat agrícola va provocar un excedent de la població agrària i el consegüent èxode rural, amb un ràpid augment de la producció industrial. Més tard, l'augment de la productivitat industrial desplaçà la població cap a treballs del sector terciari, i més tard, la tecnificació de certs treballs terciaris ha provocat nous reajustaments del treball. La nova estructura del treball es basa en una tecnologia desenvolupada, en la disponibilitat d'energia barata en grans quantitats i en certes condicions ecològiques que fan possible una producció primària determinada.

Alguns estudis demostren que l'elevada taxa d'atur a Espanya té més a veure amb la ràpida expulsió de pagesos/es del camp, que amb una suposada incapacitat de crear llocs de treball.

La configuració del model productivista ha articulat el procés de modernització continuada del sector agrari a Catalunya. Aquest model s'ha basat, entre d'altres elements, en la substitució de força de treball per capital (maquinària, insums industrials i tecnologia); això, ha suposat una caiguda important del volum d'ocupats a l'agricultura i la ramaderia, que, al mateix temps, que a més s'agreuja per la crisi de viabilitat que, durant aquest procés, han patit bona part de les explotacions familiars que, ens molts casos, ha portat a l'impossibilitat de seguir mantenint activa l'explotació, amb la conseqüent pèrdua d'ocupats.

L'economia del Solsonès mostra una clara característica de terciarització, seguint la tendència de Catalunya. Un total de 2448 ocupats (equivalent al 48% de la població ocupada) correspon al sector serveis. El sector que immediatament proporciona més nombre d'ocupats és el sector industrial, proporcionant feina a 1144 ocupats .

El sector agrari es troba a la cua en quant a nombre d'ocupats (662) , representant tan sols el 13 % de la població ocupada, no molt per sota dels llocs de treball que genera el sector de la construcció (871).

taula 8 Nombre d'ocupats per grans sectors econòmics, i relació amb l'agrari. 2001

	Ocupats					%
	agricultura	indústria	construcció	serveis	Total	sector agrari
Sant Llorenç de Morunys	14	96	78	190	378	4%
Solsona	182	828	635	1674	3319	5%
Coma i la Pedra, la	13	14	28	42	97	13%
Olius	55	49	33	142	279	20%
Riner	37	19	9	58	123	30%
Guixers	23	10	12	28	73	32%
Clariana de Cardener	22	7	4	36	69	32%
Odèn	39	26	12	45	122	32%

Continua de la pàgina anterior						
Molsosa, la	22	11	7	19	59	37%
Navès	45	15	15	45	120	38%
Llobera	39	13	13	29	94	41%
Pinell de Solsonès	42	16	8	34	100	42%
Castellar de la Ribera	26	10	1	24	61	43%
Pinós	60	17	10	48	135	44%
Lladurs	43	13	6	34	96	45%
Solsonès	662	1144	871	2448	5125	13%
FONT: IDESCAT						

No obstant, la meitat del territori comarcal presenta un nivell d'ocupació agrari superior al 35%. Conformen aquest territori agrari, de menys a més nombre d'ocupats agraris, els municipis de La Molsosa, Navès, Llobera, Pinell de Solsonès, Castellar de la Ribera, Pinós i Lladurs, representant el 37% a La Molsosa i el 45 % a Lladurs. Tots aquests municipis conformen una anella al voltant de la centralitat comarcal i alhora queden limitats al nord de la comarca per municipis on l'altitud ja passa a ser un factor restrictiu per a l'activitat agrícola (La Coma i la Pedra, Odèn, Sant Llorenç de Morunys i Guixers), on el sector agrari proporciona pocs llocs de treball. Entre els municipis que generen pocs llocs de treball agrícola es troben Solsona i Sant Llorenç de Morunys, municipis ja no considerats rurals.

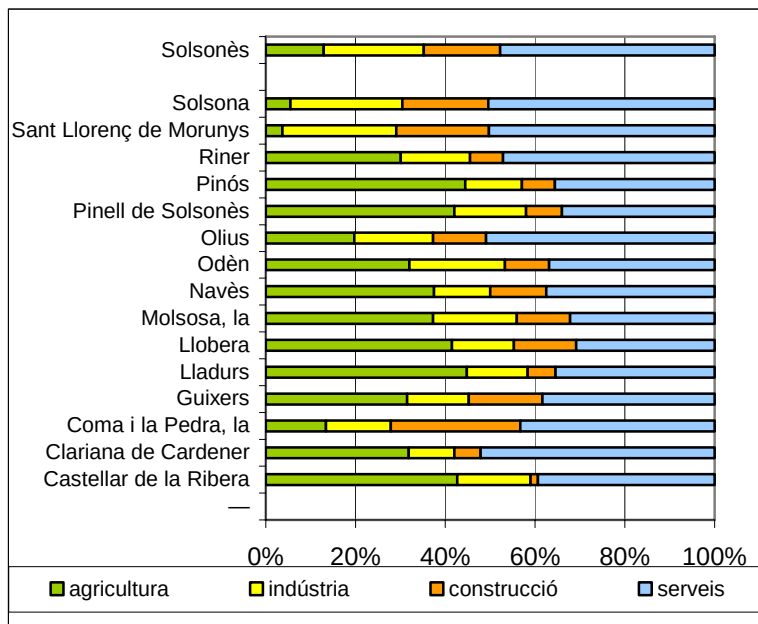
D'altra banda, aquells municipis on el sector agrari proporciona més llocs de treball són aquells que estan afectats clarament pel fenomen de despoblament, i que des del 1981 perden població.

Tal i com es mostra al gràfic 5 adjunt, tots els municipis del Solsonès segueixen la tendència de terciarització i el sector serveis és el que predomina en la majoria de municipis, excepte en els anomenats anteriorment, on l'agricultura representa més d'un 35 % de la ocupació. No obstant , en aquests municipis la diferència entre la contribució del sector serveis i del sector serveis no és molt accentuada (la diferència més important, a favor del sector agrari, es localitzen als municipis de Llobera- diferència del 10.64%-, Lladurs – 9.78%- i Pinós- 8.89%) . Els municipis més terciaritzats són Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Riner, Oliu , La Coma i la

Pedra, i Clariana de Cardener, municipis on el sector agrari no arriba a representar el 35 % dels ocupats i on el sector serveis representa més del 40 % de la ocupació.

Gràfic 11. Ocupació de la població per sector i municipis.2001 (en %)

FONT: IDESCAT

L'anàlisi evolutiu de l'ocupació mostra que entre el 1991 i el 2001, l'ocupació al Solsonès ha augmentat un 20.73%. El protagonisme se l'enduu la terciarització de la comarca.

Els sectors que han augmentat més intensament són, en primer lloc, el sector dels serveis que ha incrementat un 64% els ocupats que disposava al 1991. La representació sobre el total d'ocupats ha passat d'ésser del 35.08% al 1991, al 47.7% al 2001.

En segon lloc es troba el sector de la construcció, que ha augmentat un 46% els ocupats que presentava al 1991.

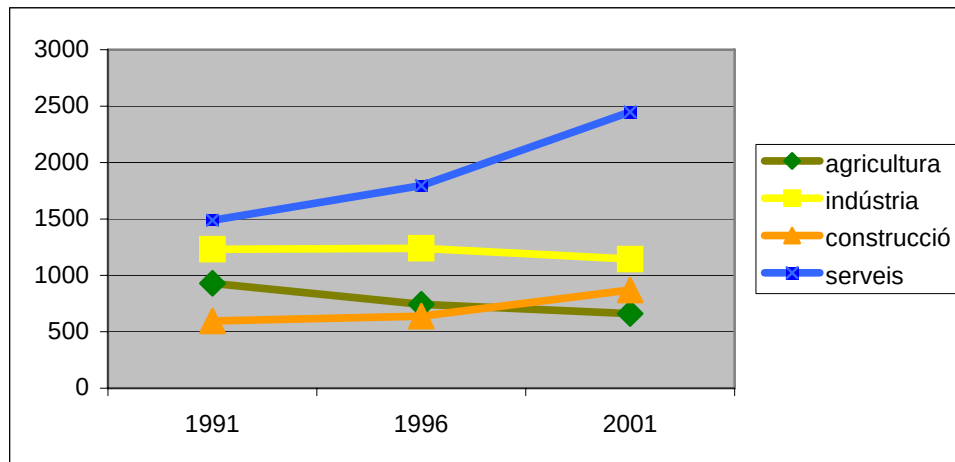
D'altra banda, tant el sector agrícola com l'industrial perden ocupats (226 i 88, respectivament).

La representació del sector agrari passa d'ésser del 21.86% al 1991, al 12.92% al 2001.

Paral·lel a la terciarització existeix, doncs, una **desagrarització** de la comarca.

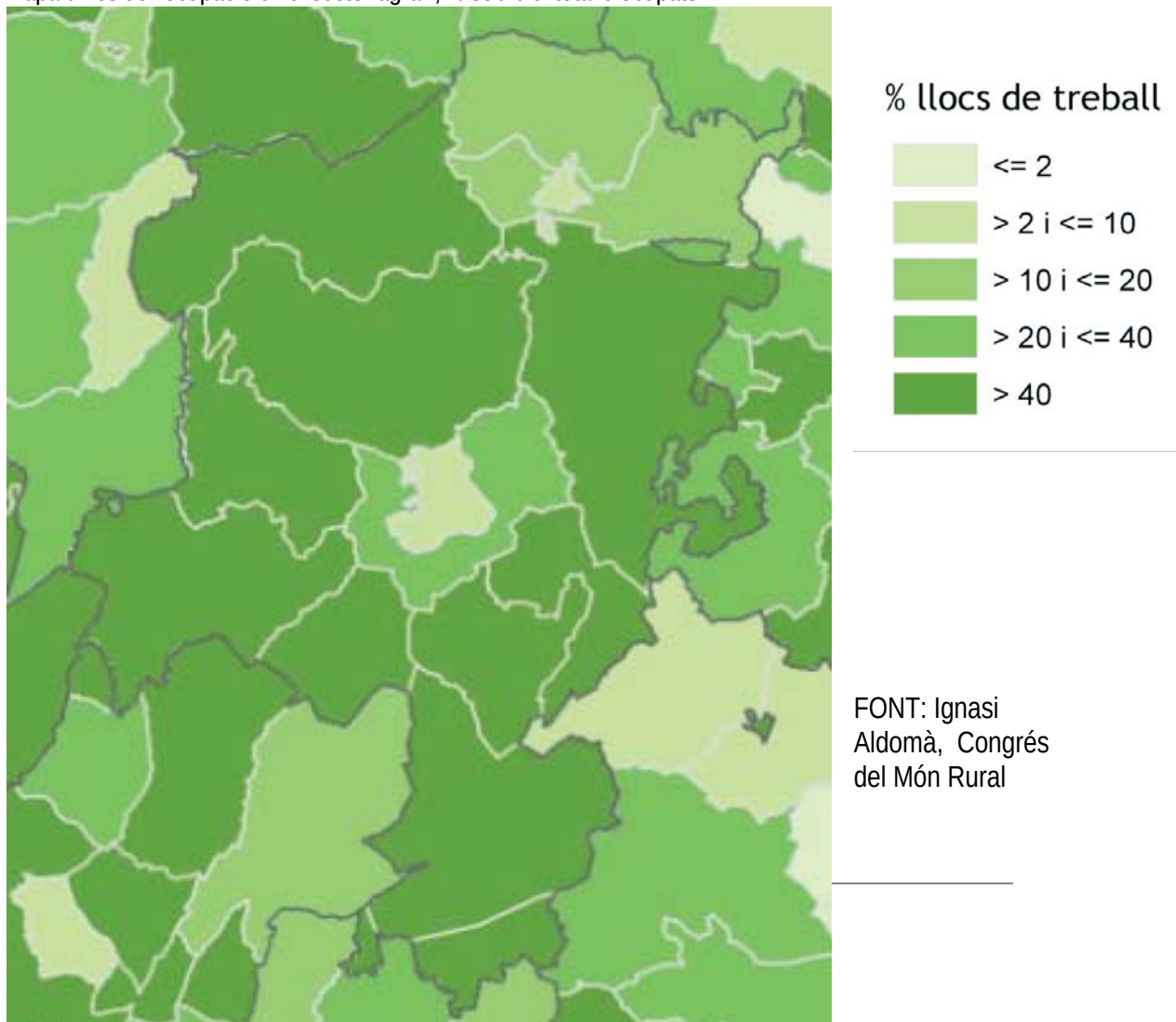

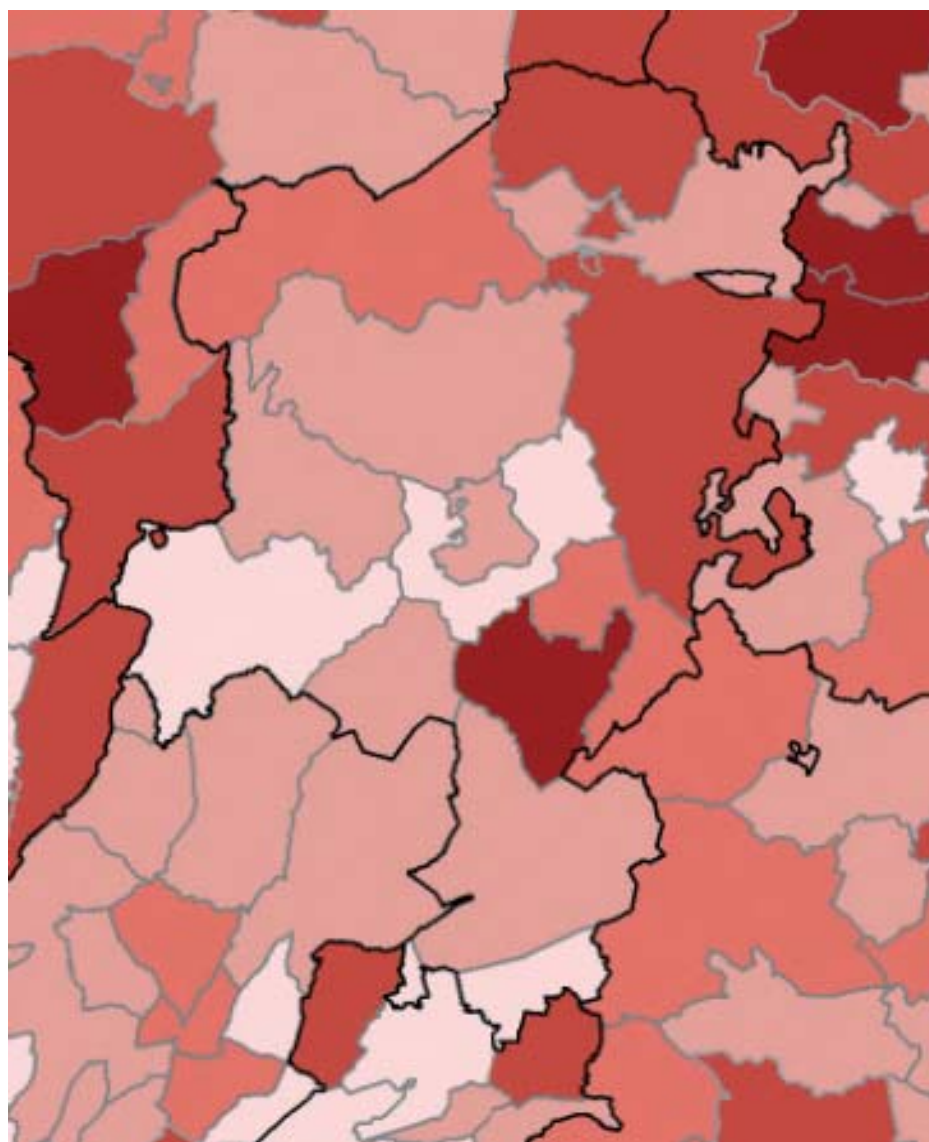
Gràfic 12 Evolució de l'ocupació (1991-2001)

FONT:IDESCAT

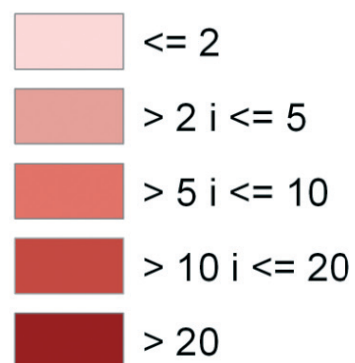
Mapa 6 Pes de l'ocupació en el sector agrari; % sobre el total d'ocupats

Mapa 7 Pes de l'ocupació a l'hosteleria i restauració; % sobre el total d'ocupats

% llocs de treball

FONT: Ignasi Aldomà, Congrés del

Món Rural

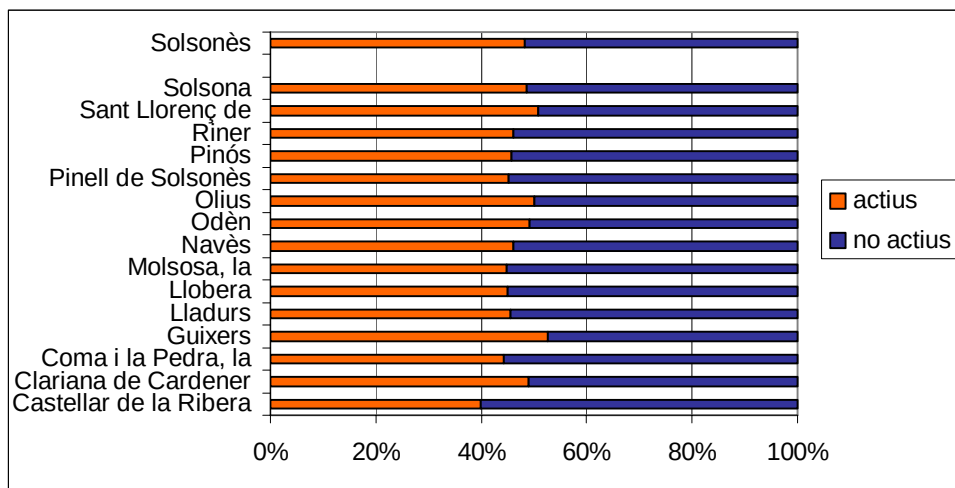
2.6.1 Taxa d'activitat

Segons dades de l'IDESCAT (2001) , al Solsonès la taxa d'activitat ¹² és d'un 56.43%. A nivell municipal, tal i com s'observa al gràfic 8 adjunt, se segueix la mateixa tendència. En cap municipi existeix cap taxa d'ocupació inferior al 46% (valor mínim que correspon a Castellar de la Ribera) , ni se sobrepassa el 60% (màxim localitzat al municipi 60,13%) . Els valors no s'allunyen de la mitjana de les comarques Centrals (52.44%), ni a la mitjana Catalana (53.76%) per a l'any 2001.

Si s'analitza la naturalesa de l'activitat , s'observa que la taxa d'ocupats¹³ és molt alta i superior al 90 % a tots els municipis del Solsonès. Els mínims es localitzen a municipis septentrionals com Sant Llorenç de Morunys i Odèn, amb una taxa del 86% i del 89%. A l'altra banda, es troben municipis com Castellar de la Ribera que no presenta cap persona cercant ocupació.

A nivell agregat de comarca la taxa d'ocupació és del 94.02%, per sobre de la mitjana de les Comarques centrals i de la mitjana catalana, que és de 89.83% i 91.51%, en el mateix ordre.

Gràfic 13 Taxa d'activitat (2001)

FONT:IDESCAT

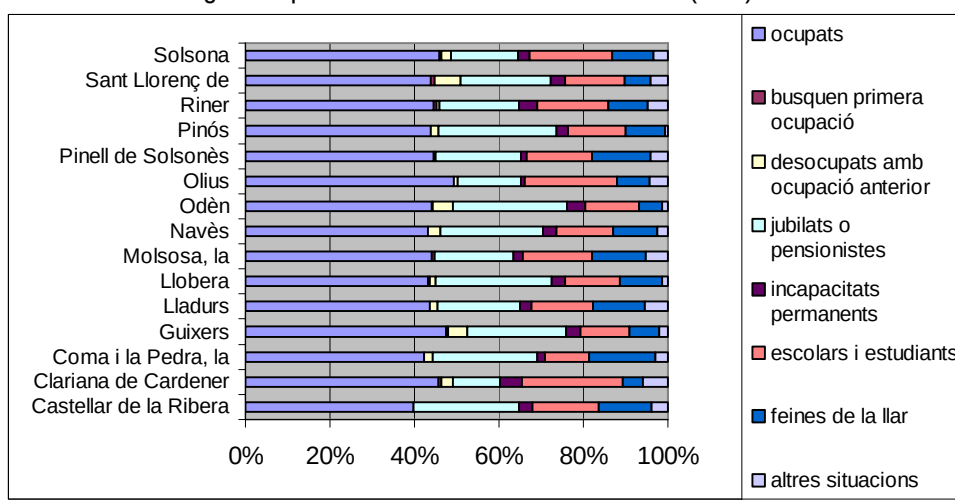
¹² Indicador que correspon a la relació existent entre la població activa i la població en edat de treballar.

¹³ Correspon a la relació entre ocupats i actius

Si es passa ara a analitzar la naturalesa de la població inactiva és en primer lloc, jubilada o pensionista. A nivell comarcal aquest grup de població representa el 34,77% de la població inactiva i el 21 % de la població amb més de 16 anys..A nivell municipal la distribució és més heterogènia i existeix un rang de valors comprès entre el 23% (Clariana de Cardener) i el 53% (Odèn) . Moles dels municipis presenten més del 45% dels inactius en persones jubilades o pensionistes ; Navès, Guixers, Llobera, Pinós i Odèn

Gràfic 14 Percentatge de la població en funció de la seva activitat.(2001)

FONT:IDEGCAT

Sense comptar amb el grup de població inactiva que és escolar o estudiant, el següent grup d'inactius és nombrós és el de les dones treballadores a la llar. A nivell comarcal aquest grup de població representa el 18,16% dels inactius, i l'11,13% de la població major de 16 anys.

Un elevat percentatge de dones que treballen a la llar que no siguin actives representa una amenaça per a la vida futura d'aquestes, ja que en avançada edat no podran ser beneficiàries de partides de jubilació.

A nivell municipal els valors van del 9% al 28% del total d'inactius, valors extrems que corresponen a Clariana de Cardener, i a la Coma i la Pedra, respectivament.

Es troben valors superiors al 20% als municipis de (ordenats de més a menys); La Coma i la Pedra, Pinell de Solsonès, La Molsosa, Lladurs i Castellar de la Ribera.

2.6.1.1 Taxa d'atur

La taxa d'atur en el món rural es inferior a la del món urbà, d'acord amb les estadístiques oficials. Tanmateix el nivell salarial es baix i sovint hi ha una sobreexplotació del treball, que a més sovint no es reconegut en el treball de la dona.

taula 9 Atur registrat segons grans sectors d'activitat (2004)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Sense ocupació	
					anterior	Total
Castellar de la Ribera	0	0	0	1	0	1
Clariana de Cardener	0	0	0	0	0	0
Coma i la Pedra, la	0	2	0	3	0	5
Guixers	0	0	1	0	0	1
Lladurs	0	0	0	0	0	0
Llobera	0	0	0	0	0	0
Molsosa, la	0	0	0	0	0	0
Navès	0	0	1	3	1	5
Odèn	0	0	0	0	0	0
Olius	1	2	1	1	0	5
Pinell de Solsonès	0	0	0	0	0	0
Pinós	1	0	0	2	0	3
Riner	0	0	0	3	0	3
Sant Llorenç de Morunys	0	4	4	9	0	17
Solsona	13	35	18	68	2	136
Solsonès	15	43	25	90	3	176

FONT:IDESCAT

L'atur registrat al 2004 era molt baix i es localitzava principalment als municipis de Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

En quant a sectors, el que menys atur presentava era l'agrícola (tan sols 15 persones).

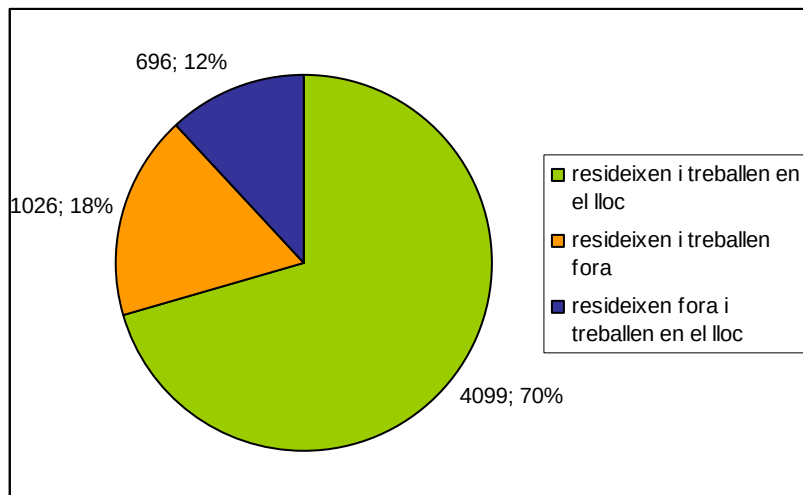
Per contra, el què més atur presentava era el de serveis, seguit de l'industrial (amb 43 aturats).

Clariana de Cardener, Lladurs, Llobera, La Molsosa, Odèn i Pinell de Solsonès no presentaven cap persona en atur.

2.6.2 Mobilitat obligada per treball

Gràfic 15 Localització de l'ocupació laboral (CCO94). Població >=16 anys. 2001

FONT: IDESCAT

La mobilitat obligada és un indicador de sostenibilitat molt ferm, ja que una distància alta entre el lloc de treball i el lloc de residència suposa un alt consum de combustible, de temps i dificulta la consolidació d'un mercat local i un desenvolupament endògen.

Tal i com s'observa al gràfic 15 a tota la comarca del Solsonès, la majoria d'habitants treballen i viuen a la mateixa comarca (4099, equivalent a un 70% dels treballadors).

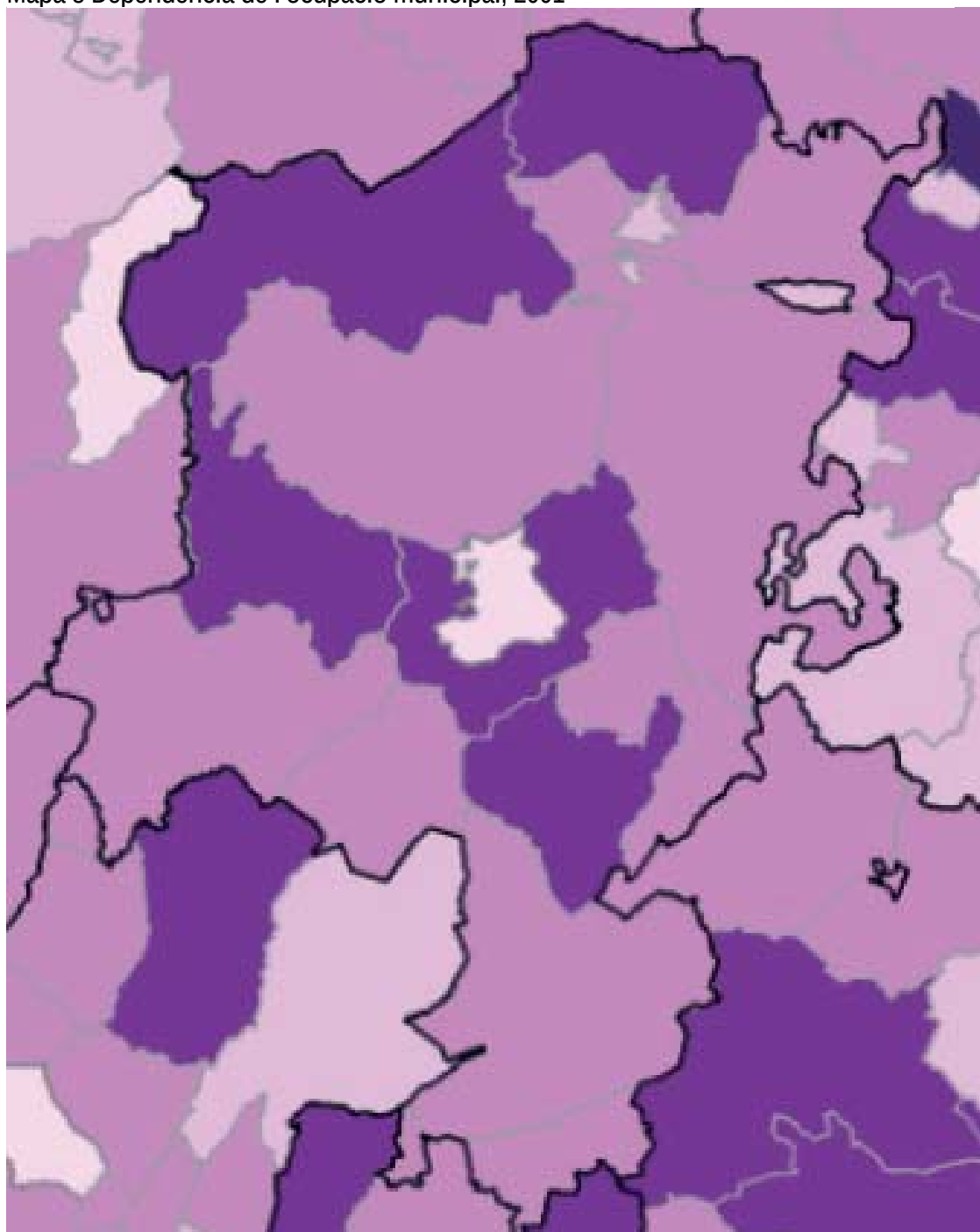
La mobilitat és obligada per a 1026 persones que resideixen al Solsonès i treballen fora (un 18% del total de treballadors), i només 696 persones (el 12% del total) treballen al Solsonès i viuen fora de la comarca.

Dels que treballen i viuen al Solsonès, la majoria (el 22%), són professionals de l'artesania i treballadors qualificats de les indústries i la construcció. Els operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors representen el 15%, els treballadors de serveis i venedors de comerç representen el 13% de la població ocupada, i els treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres representen el 12%.

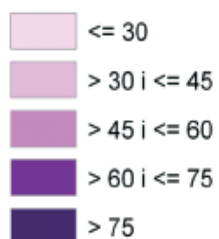

Mapa 8 Dependència de l'ocupació municipal, 2001

Puigpelat

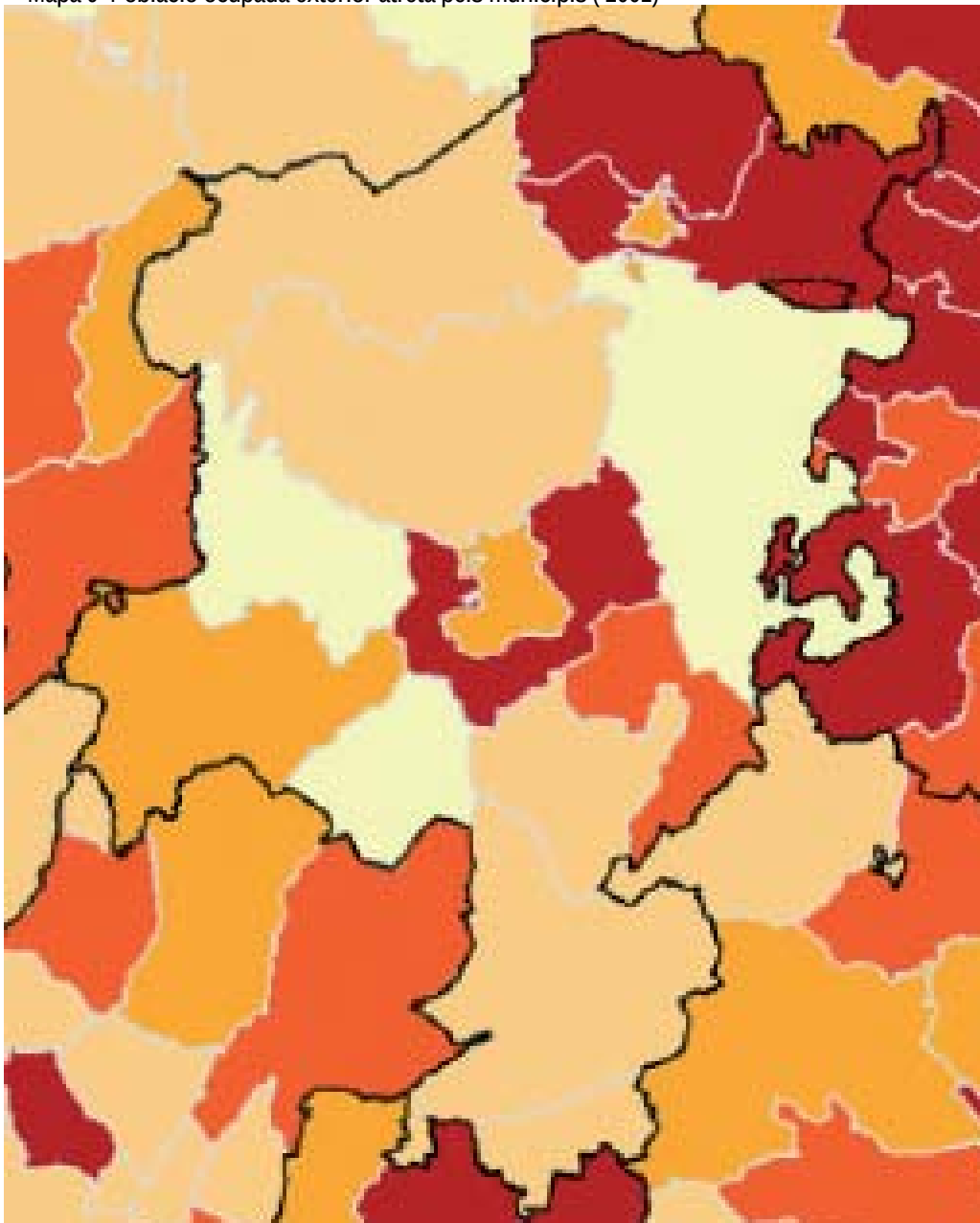
% residents treballant fora

FONT: Ignasi Aldomà, Congrés del Món Rural

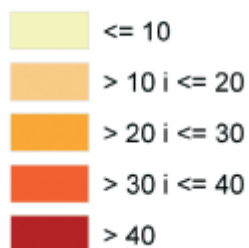

Mapa 9 Població ocupada exterior atreta pels municipis (2001)

% llocs treball ocupats
per forans

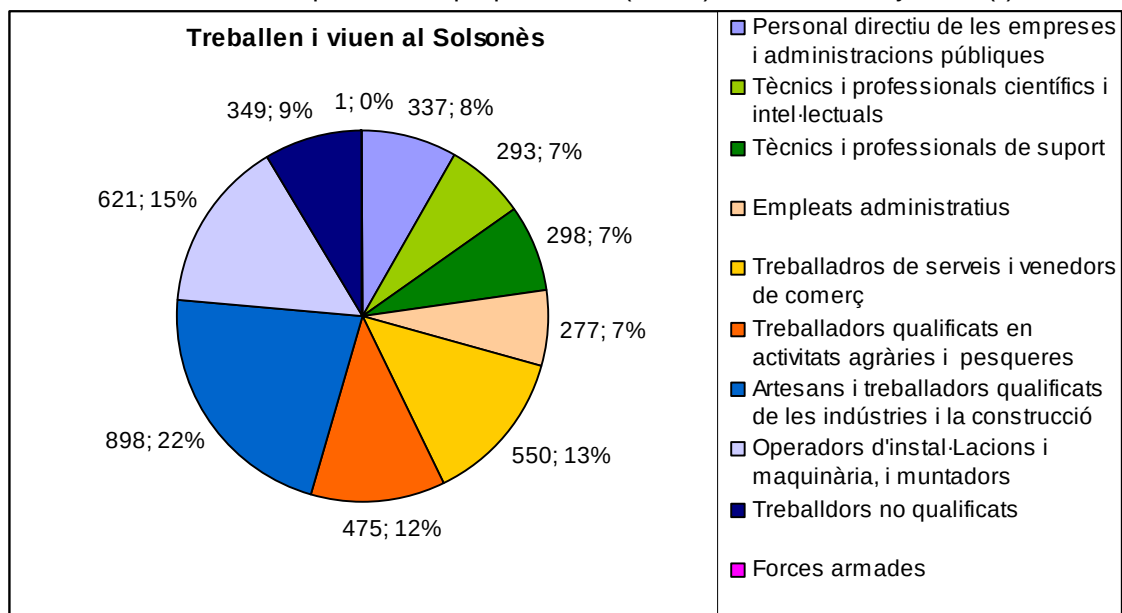
FONT: Ignasi Aldomà, Congrés del Món Rural

2.6.2.1 En funció de les professions

Gràfic 16 Localització de l'ocupació laboral per professions (CCO94). Població >=16 anys. 2001 (1)

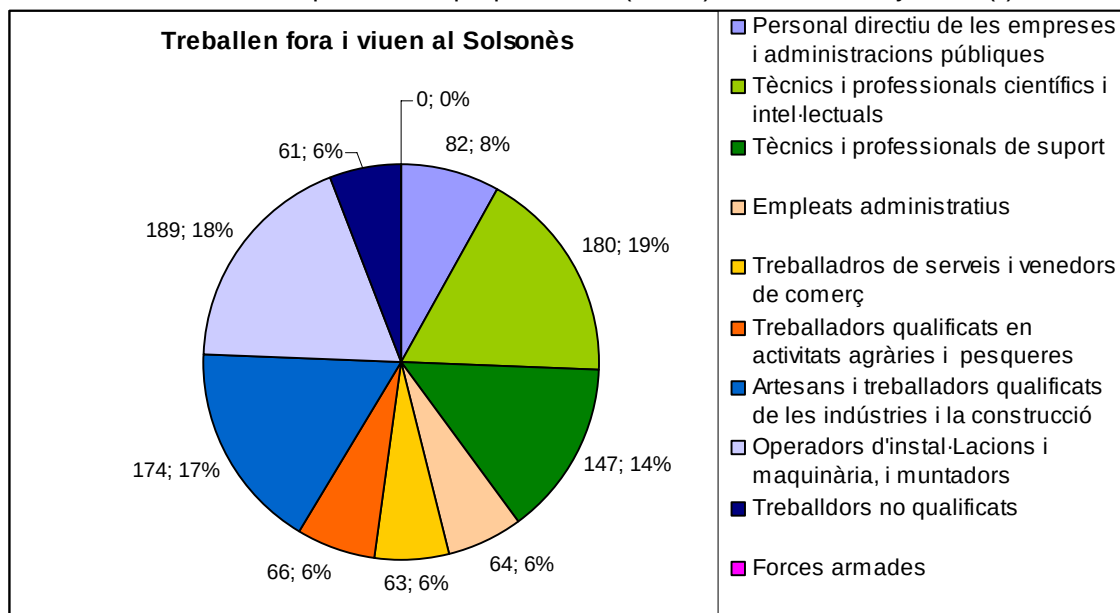

FONT:IDESCAT

En posició minoritària es troben el sector de les forces armades (amb un únic empleat), i els empleats administratius (amb 277 empleats en el total de la comarca, equivalents al 7% de la població ocupada).

Gràfic 17 Localització de l'ocupació laboral per professions (CCO94). Població >=16 anys. 2001 (2)

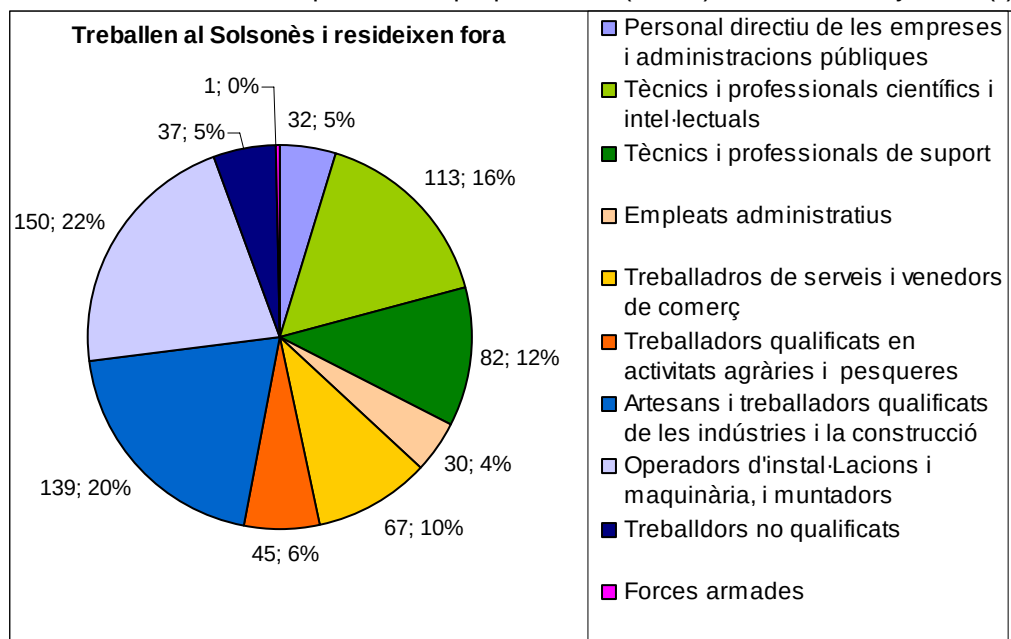
FONT:IDESCAT

D'altra banda, quan s'analitzen els treballadors que tenen el lloc de treball fora el Solsonès, s'observa que són els operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors (189 persones, sent els més abundants, el 18%). Segueix a aquest sector els tècnics i professionals científics i intel·lectuals els què més marxen de treballar a fora de la comarca (en total 180 persones). Els artesans i treballadors qualificats és el tercer grup professional que treballa fora de la comarca, seguit del sector de tècnics i professionals de suport. (gràfic 17).

Un 6% (66 persones) de les persones que tenen qualificació en activitats agràries i pesqueres treballen fora.

Gràfic 18 Localització de l'ocupació laboral per professions (CCO94). Població >=16 anys. 2001 (3)

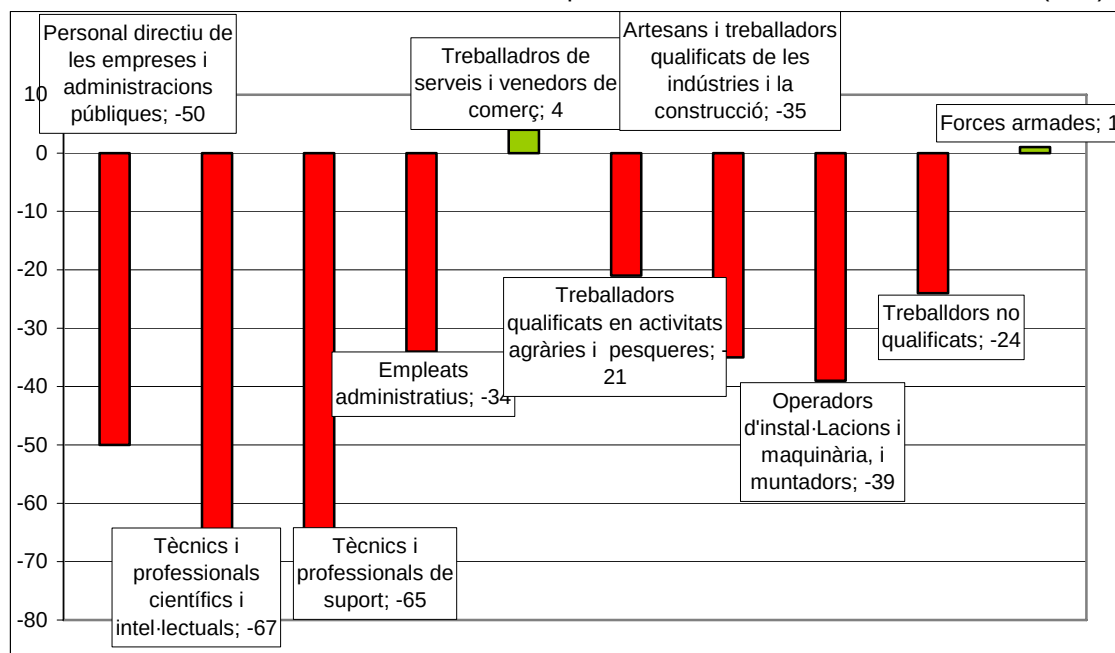

FONT:IDESCAT

Al grup menys abundant els que treballen al Solsonès però viuen fora de la comarca, la tipologia professional que més abunda és el d'operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors (150 persones). Els segueix, amb 139 persones, els artesans i treballadors qualificats de les indústries i construcció, i els tècnics i professionals científics i intel·lectuals (113 ocupats, equivalent al 16%).

Gràfic 19 Diferència entre els treballadors atrets i els que treballen fora de la comarca del Solsonès (2001)

FONT:Elaboració pròpia

Analitzant el saldo de la mobilitat professional (els què es desplacen per anar a treballar al Solsonès i els què marxen a treballar a fora), s'observa que el saldo només és positiu en el cas dels treballadors de serveis i venedors de comerç (amb un saldo de 4 persones), i les forces armades, amb saldo positiu d'un treballador/a (gràfic 19).

Els tècnics i professionals científics i intel·lectuals són els que més saldo negatiu tenen (67 persones), seguit dels tècnics i professionals de suport (65 persones)

El saldo general és de -330 persones, per tant marxen molts més treballadors que els que atreu des de fora del Solsonès.

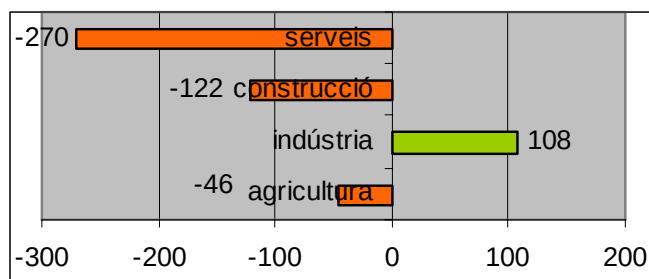
2.6.2.2 En funció dels grans sectors d'activitat

A continuació s'analitza l'activitat dels treballadors, en funció del seu lloc de residència.

Tot i que la majoria de treballadors, treballen i resideixen al mateix indret municipal, analitzar els sectors d'activitat al qual pertanyen és molt útil per a concloure l'estat del mercat de treball.

A nivell de comarca, la diferència entre els atrets i els que marxen a treballar a fora és de -330, sobre un total de 5340 treballadors de tots els sectors, comptant entre ells els que venen a treballar de fora, que equival a un 6% dels totals atrets.

Gràfic 20 Diferència o saldo entre els desplaçaments atrets per la comarca i els que treballen fora d'ella. 2001

FONT:Elaboració pròpia

El percentatge més elevat de treballadors que viuen i treballen al lloc, sobre el total de treballadors del municipi, ocorre en el sector de la agricultura, on un 88% dels treballadors viuen a la comarca. No obstant, a nivell comarcal, la dada agregada mostra que marxen 46 persones més de les que són atretes pel municipi en aquest sector d'activitat.

El sector de la construcció registre un percentatge semblant al dels sectors de l'agricultura (del 82%), amb un saldo negatiu equivalent a -122 treballadors.

L'únic gran sector que atreu més treballadors dels que perd (o sigui, que té un saldo positiu) és l'industrial, amb un guany de 108 treballadors, equivalent a un 9.63% dels treballadors potencials de la zona (els que viuen i hi treballen més dels que hi viuen i no hi treballen).

A nivell municipal existeix una gran heterogeneïtat i s'observa com diversos municipis funcionen com a atractors.

En el sector dels serveis, els municipis que més recursos humans perden (o sigui, que resideixen al municipi però que treballen fora) són Castellar de la Ribera, Pinell de Solsonès i Lladurs, on més del 90% dels residents que treballen en el sector marxen.

El sector serveis és el què presenta una taxa de fugida del municipi més elevada, i tan sols en quatre municipis és inferior al 70%.

En quant al sector de la construcció, hi ha cinc municipis que perden tots els treballadors possibles; Pinell de Solsonès, Lladurs, Odèn, Riner i Clariana de Cardener.

Tan sols tres municipis presenten menys d'un 70% de fuga de treballadors).

Sant Llorenç de Morunys, Solsona i Castellar de la Ribera –municipi on només existeix un treballador en la construcció i aquest treballa al mateix municipi-).

taula 10 Percentatge de desplaçaments que treballen fora del municipi, sobre el total de treballadors que viuen al municipi i treballen en ell o no (2001)

	agricultura	industrial	construcció	serveis
Solsona	30,46%	12,88%	20,42%	19,51%
Sant Llorenç de Morunys	42,86%	39,58%	25,00%	36,36%
Navès	24,44%	92,86%	86,67%	60,98%
Guixers	21,74%	30,00%	75,00%	61,54%
Clariana de Cardener	4,55%	71,43%	100,00%	70,27%
Riner	21,62%	89,47%	100,00%	75,86%
Pinós	6,67%	82,35%	80,00%	77,08%
Odèn	10,26%	100,00%	100,00%	79,55%
Coma i la Pedra, la	15,38%	85,71%	71,43%	80,95%
Molsosa, la	0,00%	72,73%	71,43%	84,21%
Llobera	7,69%	100,00%	92,31%	86,21%
Olius	20,00%	57,14%	87,88%	89,44%
Lladurs	6,98%	92,31%	100,00%	91,18%
Pinell de Solsonès	9,52%	78,57%	100,00%	93,94%
Castellar de la Ribera	38,71%	92,31%	0,00%	96,77%
Solsonès	14,26%	9,63%	22,52%	23,52%

FONT:Elaboració pròpia

Si s'analitza ara el sector industrial, s'observa que dos municipis (Odèn i Llobera) perden tots els treballadors d'aquest sector, 27 i 13 treballadors, respectivament). Tots els municipis del Solsonès, excepte Solsona, Guixers, Sant Llorenç de Morunys i Olius, presenten unes taxes de fugida majors al 70%.

Finalment, el sector agrícola és el que presenta uns percentatges de fugida amb rang més baix (el màxim és d'un 42% a Sant Llorenç de Morunys, i la meitat dels municipis presenten menys d'un 10% de fuga.

Solsona , Olius i Guixers són els municipis que reben més treballadors procedents d'altres municipis, oferint llocs de treball a treballadors de la comarca, (406,107 i 40, respectivament). Tots els municipis creen algun lloc de treball per a treballadors no residents en ell, excepte Llobera Navès i Odèn.

No obstant, quan s'analitza el mercat de treball tenint en compte el territori extracomarcal (gràfic.20) , s'observa que molts municipis presenten un saldo negatiu en diferents sectors d'activitat.

Els únics municipis on l'agricultura té un saldo positiu és a Pinós (amb un saldo de +5), LA Molsosa, Lladurs, i Clariana de Cardener (tots ells amb un valor del saldo de +1). Pinell de Solsonès té un balanç equivalent a zero.

Per contra, els saldos més negatius es localitzen a Solsona (-14) i Navès (-9) .

En quant a l sector industrial, aquest presenta un saldo positiu (atreu més treballadors dels que marxen) a Solsona, (+169), Guixers (+47) i Olius (+44). Per contra, només La Molsosa i Castellar de la Ribera presenten un saldo superior a -10, la resta de municipis perden més de 10 treballadors, assolint el màxim de -27 a Sant Llorenç de Morunys i -20 a Odèn.

La construcció només atreu més treballadors dels que expulsa als municipis muntanyencs de Guixers i Sant Llorenç de Morunys. A la resta, excepte Clariana de Cardener i Castellar que mantenen un saldo equivalent a zero, la resta de municipis presenten un saldo negatiu.

Els valors màxims es localitzen a Solsona (-47) , seguit d'Olius (-18).

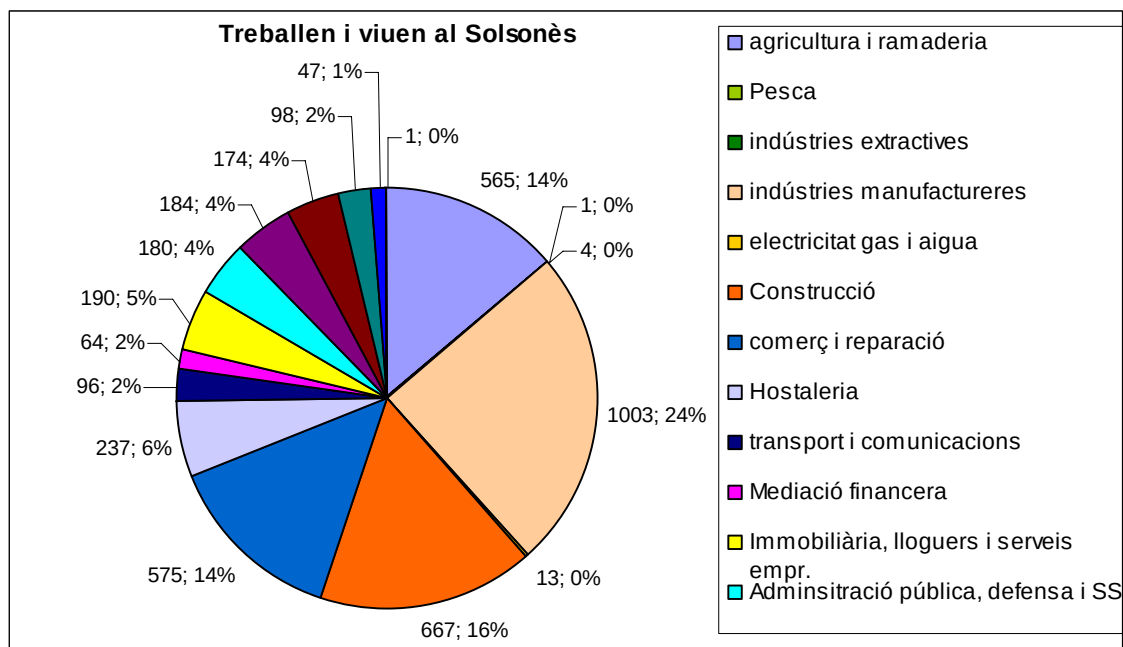
Finalment, el sector serveis només presenta un saldo positiu (de +141) a la capital solsonina. Tota la resta de municipis, excepte Guixers, La Coma i la Pedra i La Molsosa, presenten un saldo més negatiu que -20, assolint el màxim de -95 al municipi d'Olius, seguit de Riner, amb -41.

Per a analitzar la destinació intermunicipal, consultar la taula 1 de l'annex de l'anàlisi socioeconòmic.

2.6.2.3 En funció de les branques d'activitat

Si s'analitza la mobilitat obligada en funció de les branques d'activitat, s'observa que la majoria de treballadors que viuen i treballen al Solsonès pertanyen a les indústries manufactureres (en un 24%), seguit del sector de la construcció (16%, 667 treballadors), el comerç i reparació (575 treballadors), i agricultura i ramaderia (565 persones) .

Gràfic 21. Localització de l'ocupació laboral per branques d'activitat (CCA93). Població >=16 anys. 2001 Solsonès

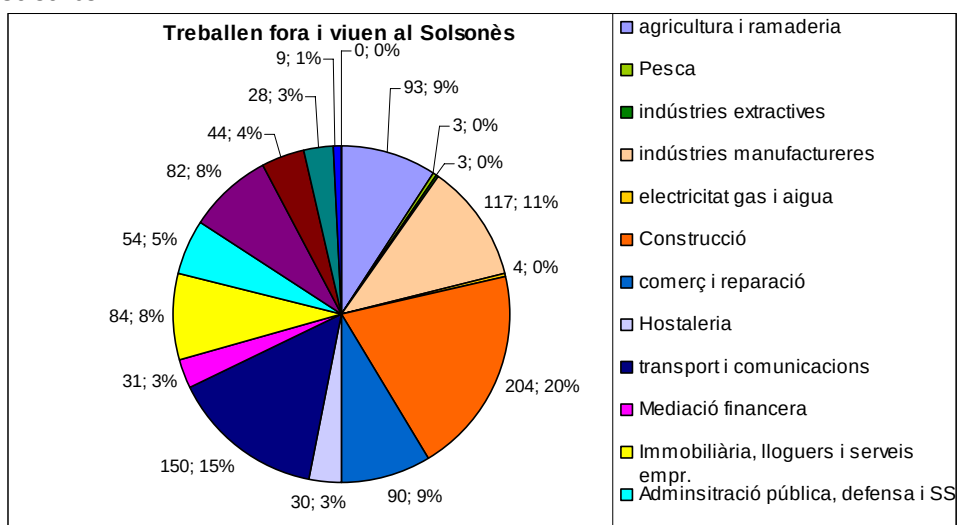

FONT:IDESCAT

Al analitzar la branca d'activitat d'aquells que treballen fora i viuen al Solsonès, es conclou que la ocupació que expulsa més treballadors del Solsonès és el de la construcció (204 treballadors), seguit del sector del transport i les comunicacions i de les indústries manufactures.

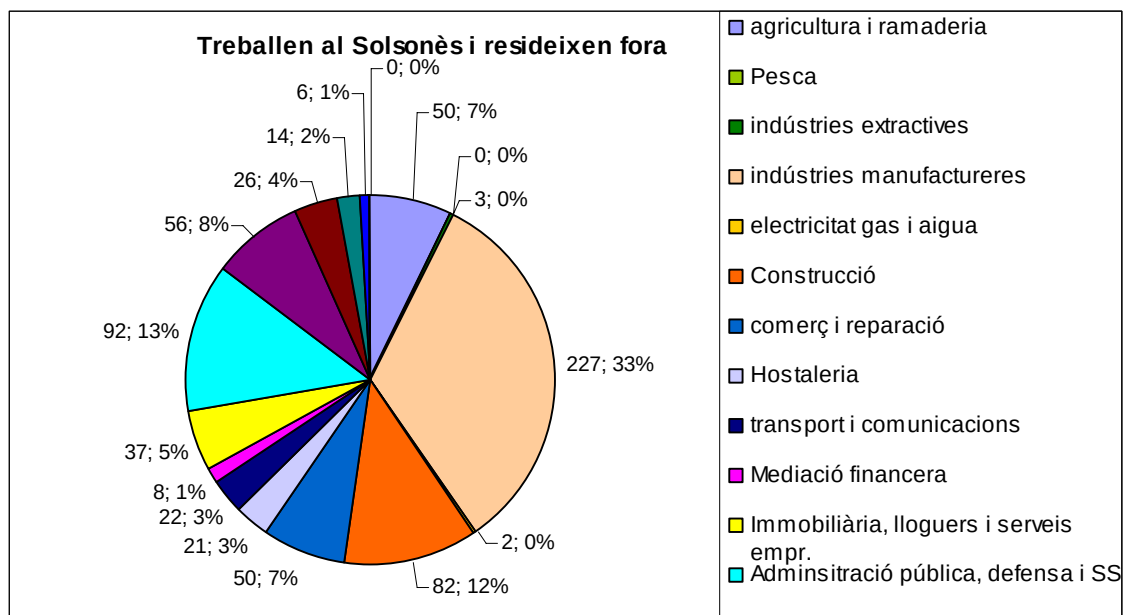
Gràfic 22 Localització de l'ocupació laboral per branques d'activitat (CCA93). Població >=16 anys. 2001 Solsonès

FONT:IDESCAT

Gràfic 23 Localització de l'ocupació laboral per branques d'activitat (CCA93). Població >=16 anys. 2001 Solsonès

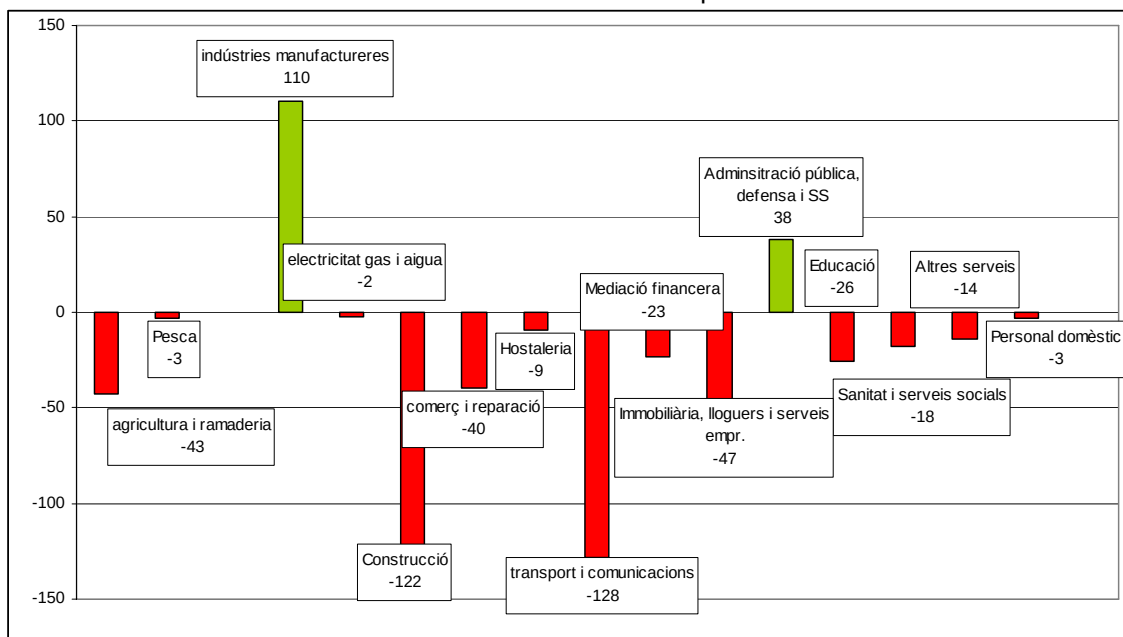
FONT:IDESCAT

Per últim, entre el grup de persones que viuen a fora de la comarca i treballen al Solsonès, s'observa que la branca d'activitat que més treballadors atreu el Solsonès és la indústria manufacturera (227 treballadors), seguit de l'administració pública, defensa i SS (92 persones), i e l sector de la construcció (82).

Si s'analitza ara el saldo , la diferència entre aquells que van a treballar a la comarca menys els que han trobat ocupació fora d'ella, s'observa que les branques d'activitat que presenten un balanç més negatiu són: en primer lloc, les empreses de transport i comunicacions (amb una pèrdua neta de 128 treballadors) , seguit de la construcció (- 122), la immobiliària, lloguers i serveis empresarials (-47), i agricultura i ramaderia (- 43).

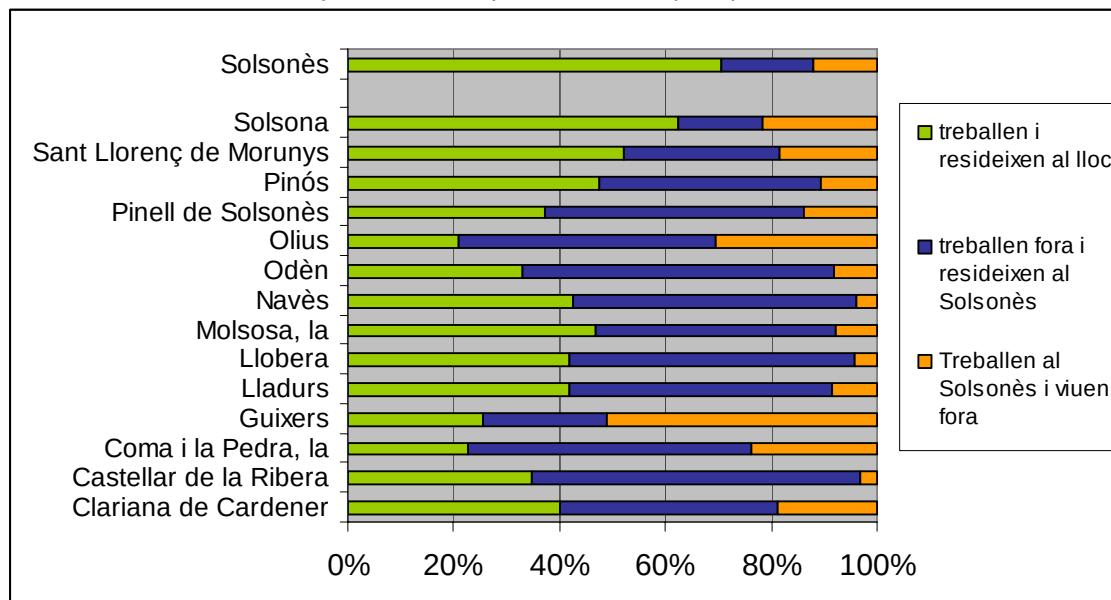
Gràfic 24 Diferència entre els treballadors atrets a la comarca i els que treballen fora. Solsonès. 2001

FONT:Elaboració pròpia

2.6.2.4 Anàlisi municipal

Gràfic 25 Localització de l'ocupació als municipis del Solsonès (2001)

FONT:IDESCAT

A nivell municipal s'observa que els municipis on un percentatge més alt treballen fora i resideixen al seu municipi són; Castellar de la Ribera, Odèn, Llobera, Navès i La Coma i la Pedra. A tots ells presenten més del 50% dels treballadors treballen fora del municipi.

A l'altra extrem, es troben municipis com Solsona i Guixers, que presenten un 15% i un 23%, respectivament, de treballadors amb aquestes característiques. Sant Llorenç de Morunys és el tercer municipi amb menys treballadors fora d'ell (un 29%).

La raó d'aquesta distribució municipal cal buscar-la en la oferta de llocs de treball que existeix a la capital i a les zones més turístiques del nord de la comarca, en el cas de Guixers, La Coma i la Pedra i Odèn i on la majoria d'ocupats treballen fora.

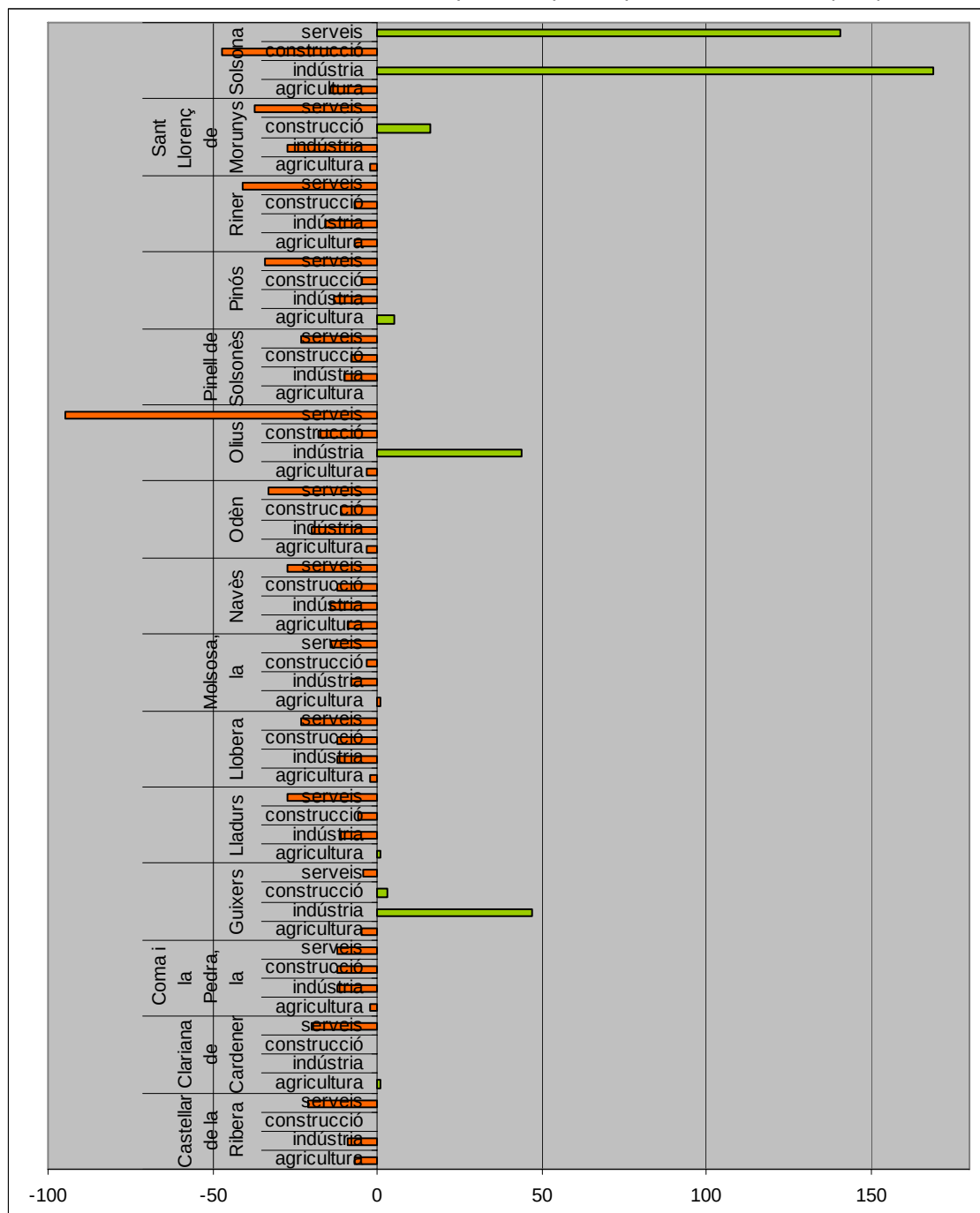
D'altra banda, els municipis que més treballadors atreu són; Guixers (atreu un 51.01% de la seva població treballadora), Oliu (30.60%) i La Coma i la Pedra (un 23.62%).

Per contra, els municipis que menys treballadors atreuen són; Castellar de la Ribera (3.17%), Navès (4%), Llobera (4.08%), La Molsosa (7.81%), Odèn (8.27%) i Lladurs (8.57%). La resta de municipis ja atreuen de fora del municipi més del 10% del total de la població treballadora.

Cap municipi presenta menys del 20% dels seus treballadors que viuen i treballen en el municipi. Els percentatges més baixos es troben a Oliu (20.9%) La Coma i la Pedra (22.83%), i Guixers (25.5%). La resta de municipis ja presenten més del 30% dels treballadors amb aquesta característica.

Gràfic 26 Diferència entre els treballadors atrets pel municipi i els que treballen fora d'ell (2001)

FONT: Elaboració pròpia

2.6.2.5 Evolució mobilitat obligada

La mobilitat obligada residència- lloc de treball fora de la comarca del Solsonès ha incrementat de manera intensa a partir del 1996 (en un 113%) , i en molt major grau que no pas l'increment de desplaçaments interns (que augmenten un 8%).

Tot i que els desplaçaments interns a la comarca són els que prevalen , amb molta diferència, durant tot el període analitzat, la diferència entre entrades i sortides s'incrementa, passant d'un balanç negatiu de -155 treballadors, a -330 al 2001.

Si es trasllada l'anàlisi evolutiu als grans sectors d'activitat, s'observen comportaments heterogenis.

Tal i com s'observa al gràfic 27, l'agricultura i la indústria, són els dos únics sectors que perden treballadors residents al Solsonès, tot i que en molta major mesura en el cas de l'agricultura, on els desplaçaments interns disminueixen , entre el 1991 i el 2001, un 35.17%, mentre que en el cas de la indústria és de l'ordre del 7.52%.

l'augment dels desplaçaments a altres comarques és del 74.5% en el sector de l'agricultura, del 3.88 en la indústria.

Si s'analitza el comportament dels desplaçaments a altres comarques, s'observa que , excepte en la indústria, aquests augmenten en nombre a la resta dels sectors. En el cas de la construcció i els serveis, aquest augment ha existit des del 1991. En el cas de l'agricultura, hi va haver una davallada entre el 1991 i el 1996, a partir d'aquest va augmentar fins a assolir el 96 desplaçaments anuals a altres comarques.

En el cas de la indústria, les xifres referents a l'evolució de l'ocupació mostren que aquest sector perd ocupats, possiblement degut a les causes conjunturals de l'augment de la productivitat de la unitat de treball, que no va en contra de la contribució econòmica del sector.

Excepte en el cas de la indústria, que des del 1991 tendeix a tenir un balanç cada cop més positiu (al gràfic, diferència entre entrades i sortides) , la resta de sectors tots ells presenten una tendència a perdre més treballadors que no pas a atreure'n. Cal mencionar, que en el cas de

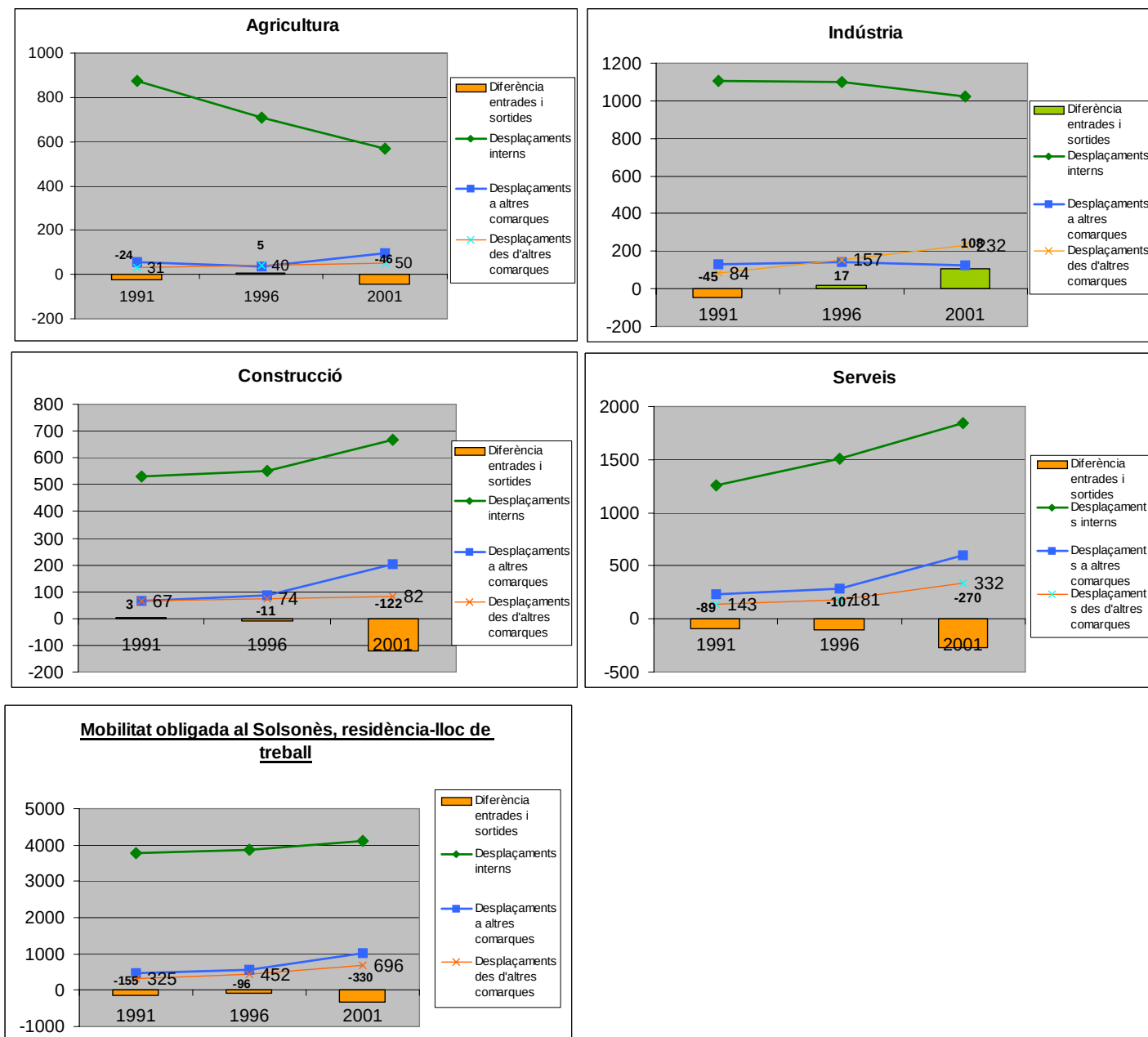
l'agricultura, va tenir lloc un lleuger augment del balanç entre el 1991 i el 1996, fins a arribar a ser positiu, corresponent a -46 treballadors a l'any 2001.

La construcció i el sector serveis augmenten tant a nivell de desplaçaments interns com a nivell de desplaçaments a altres comarques (que presenta un increment superior a l'increment de desplaçaments interns).

En l'agricultura, la diferència entre les entrades i sortides de treballadors és positiu.

Gràfic 27 Evolució de la mobilitat obligada residència-lloc de treball, per grans sectors (1991-1996), expressat en nombre de desplaçaments diaris

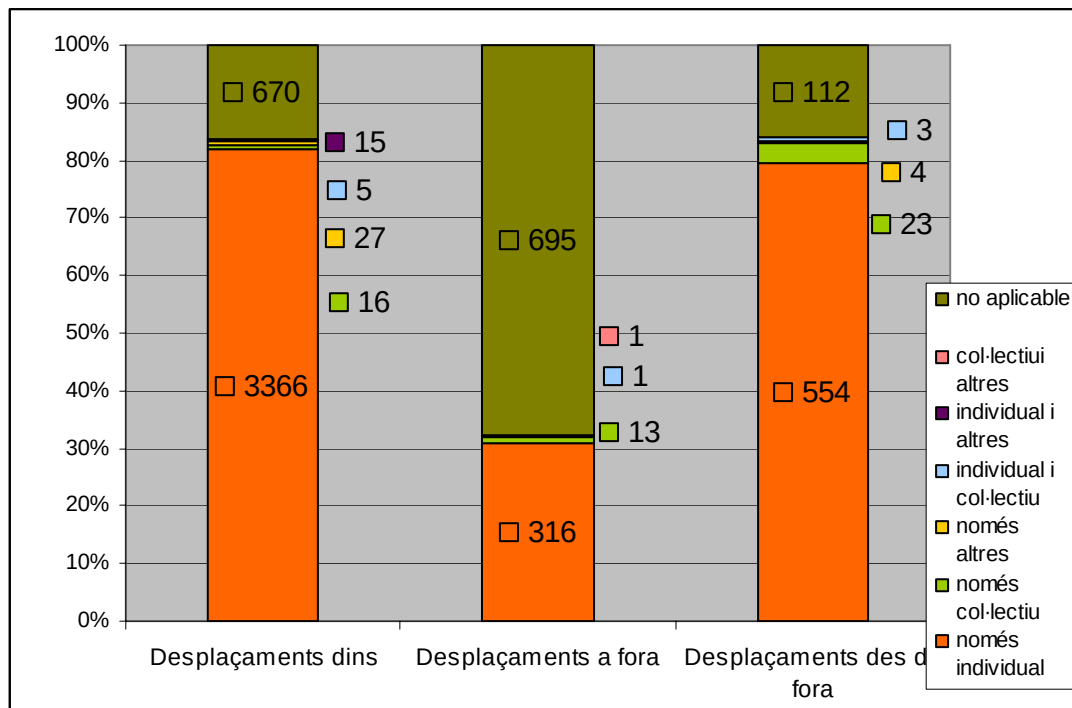

FONT:IDESCAT

2.6.2.6 Mitjà de transport dels desplaçaments obligats

Gràfic 28 Tipologia de transport usat en els desplaçaments residència-treball Solsonès (2001)

FONT: IDESCAT

A nivell comarcal, s'observa com els desplaçaments anuals dins de la comarca l'any 2001 es fan majoritàriament en transport només individual (en un 82%)

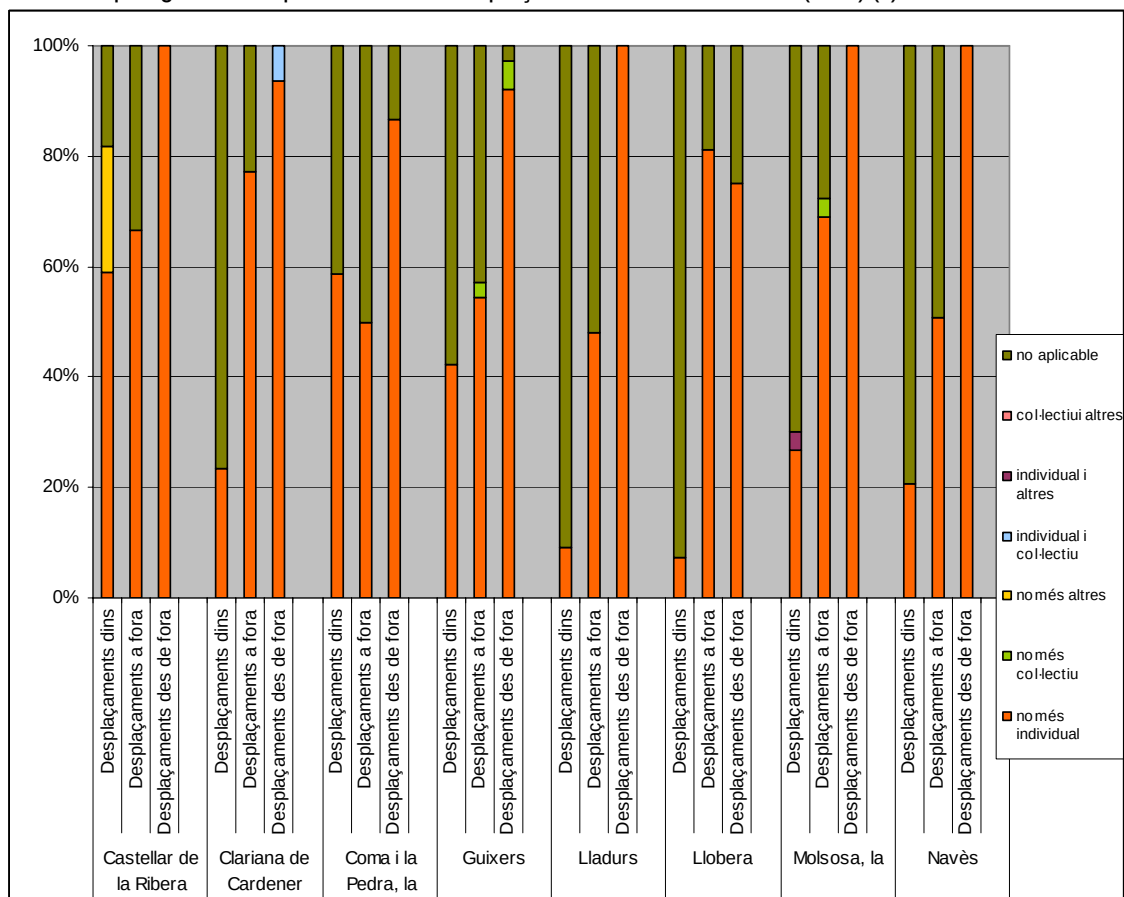
El transport individual segueix predominant en molta mesura quan es tracta de desplaçaments des de fora, on un 80% dels desplaçaments diaris del 2001 es feien en aquest tipus de transport. El percentatge disminueix dràsticament quan s'analitza el mitjà de transport d'aquells que treballen fora de la comarca, i assoleix un valor del 30%.

Cal anar amb compte a l'hora d'interpretar les dades ha que en molts casos les enquestes donaven resultats no aplicables.

L'ús de transport col·lectiu es redueix a un nombre menyspreable de viatges.

Gràfic 29 Tipologia de transport usat en els desplaçaments residència-treball (2001) (1)

FONT:IDESCAT

S i s'analitza la situació municipal, s'observa que a tots els municipis predomina el transport només individual, tot i que en molts casos les dades no són aplicables.

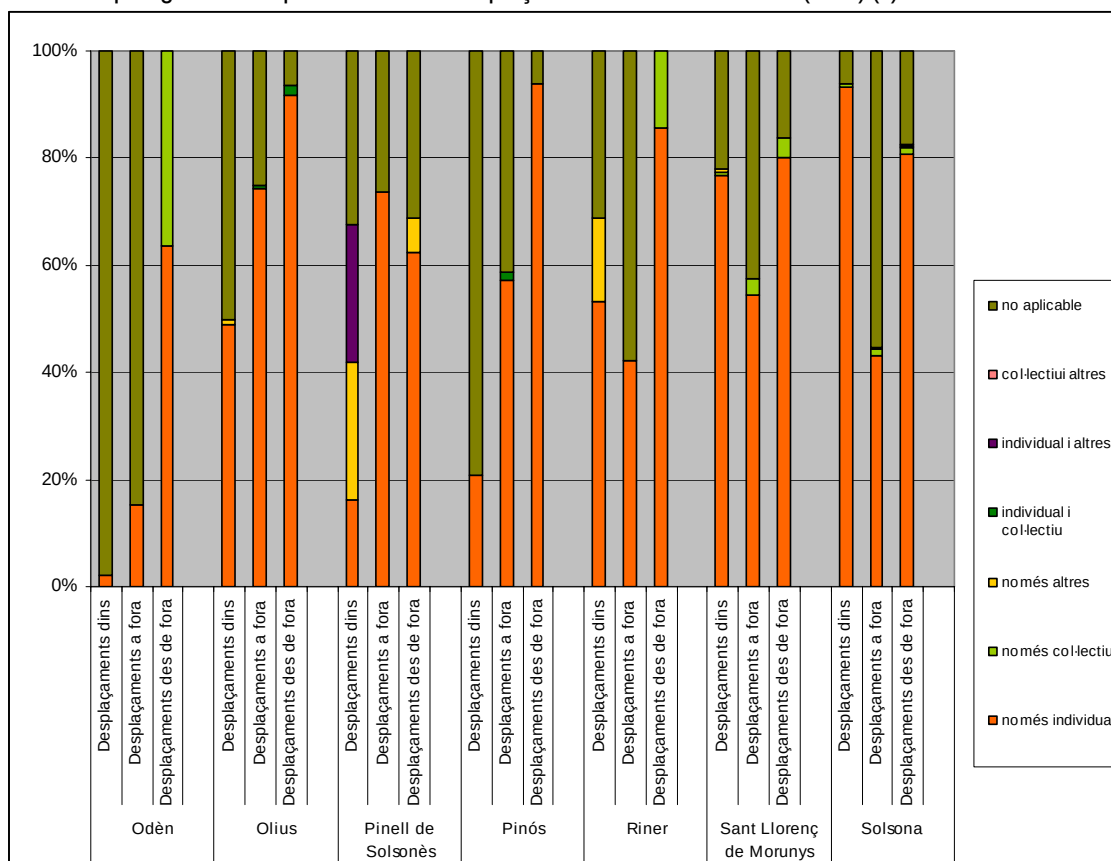
El transport col·lectiu es redueix a molts pocs municipis com Guixers, La Molsosa (amb un sol viatge amb desplaçaments des de fora), Odèn (als desplaçaments des de fora), Riner, Sant Llorenç de Morunys, i Solsona.

On més s'usa el transport col·lectiu és als desplaçaments des de fora cap a Odèn i Riner.

Pel què fa a la categoria *només altres*¹⁴, només s'observa als municipis de Castellar de la Ribera, Pinell de Solsonès (on també s'usa compaginat amb el transport individual). i Riner.
(Per a veure els valors concrets dels desplaçaments segons tipologia de transport, consultar taula 2 de l'annex)

Gràfic 30 Tipologia de transport usat en els desplaçaments residència-treball (2001) (2)

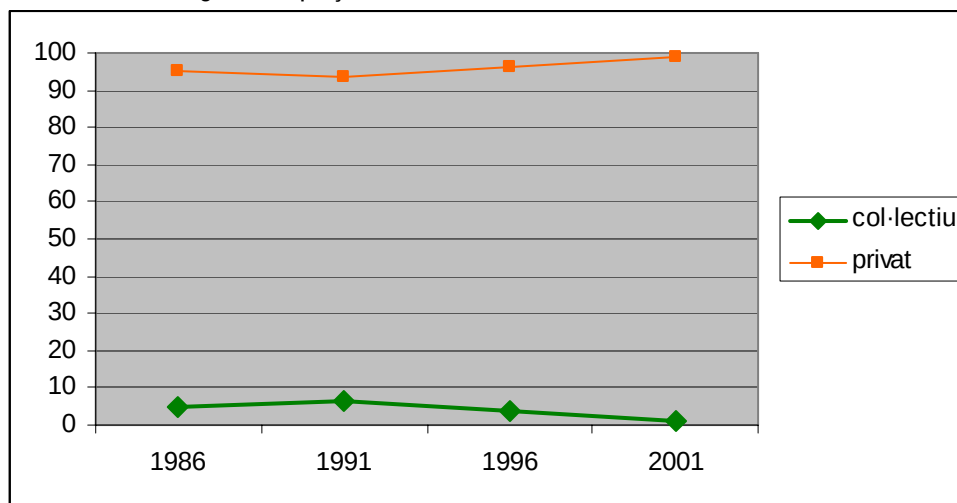

FONT:IDECAT

¹⁴ categoria que equival a desplaçament a peu més un petit percentatge que no deixa la resposta en blanc

Gràfic 31 Percentatge de desplaçaments residència-treball 2001. Solsonès

FONT:IDESCAT

A nivell evolutiu s'observa una tendència comarcal a disminuir en l'ús del transport col·lectiu, passant de representa el 4,9% al 1986, al 0.88% al 2001.

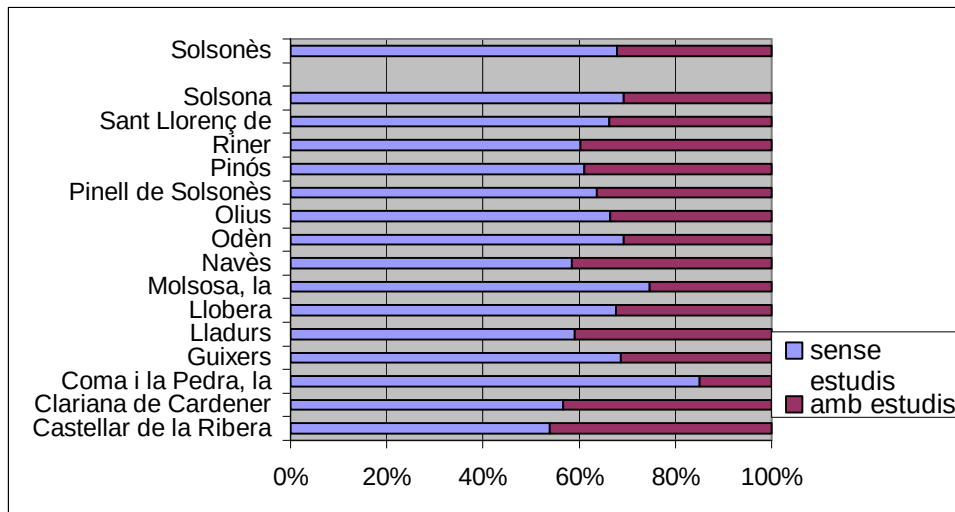
Aquesta tendència és generalitzable a tots el municipis solsonins, i respon a un comportament traslladable a la resta de Catalunya , societats on s'ha primat molt el transport individual.

Tot i així, el percentatge d'ús de transport col·lectiu és molt menor que la mitjana de Catalunya, i també, tot i que la diferència és menor, amb la resta de comarques del Pla territorial de la Catalunya Central .

2.7 Nivell d'instrucció

Gràfic 32 Població de més de 16 anys segons els estudis (2001)

FONT: IDESCAT

A la comarca del Solsonès, la població en edat de treballar no té estudis en un 67%, mentre que el 23% restant sí que disposa d'estudis. A nivell municipal existeix també un clar predomini de l'absència d'estudis, que en tots els casos, excepte a Castellar de la Ribera, Clariana de Cardener, Lladurs i Navès, a tots els municipis restants la població amb edat superior a 15 anys sense estudis suposa més del 60 % e la població, amb valors màxims a La Coma i la Pedra i La Molsosa ,amb valors superiors al 80%.

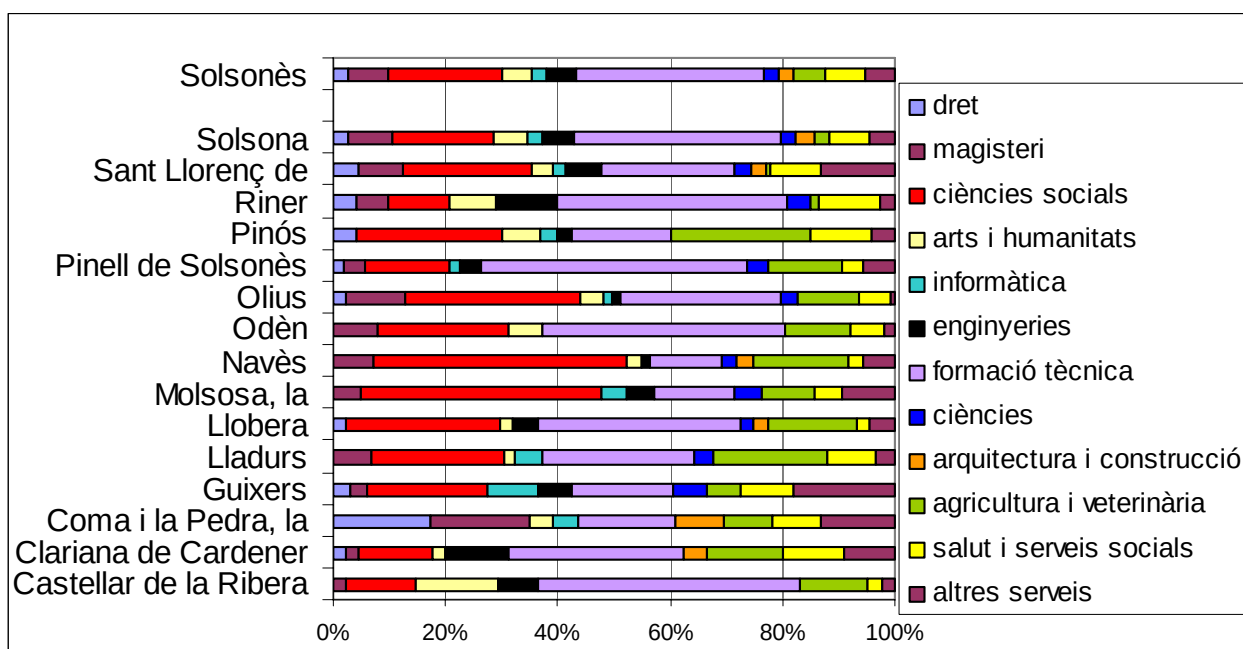
Tal i com s'observa al gràfic adjunt, a la comarca del Solsonès, així com a la majoria dels municipis de la comarca, els estudis que prevalen en el total de població de més de 16 anys , són els de formació tècnica (10%), seguits dels de ciències socials (amb un 6, 51% dels que disposen d'estudis).

En el cas de la formació agrària, aquesta significa tan sols l'1.8% dels habitants de més de 16 anys formats en grau d'FP o 3er grau.

No obstant, a nivell municipal no se segueix el patró comarcal a nivell d'estudis agraris. Cal destacar els municipis de Pinós i Lladurs, que presenten més del 20 % de la població amb FP o 3er grau amb formació agrària. Tan sols Sant Llorenç de Morunys, Riner i Solsona presenten valors inferiors al 5%.

Gràfic 33 Estudis de la població de més de 16 anys amb FP o estudis de 3er grau (2001)

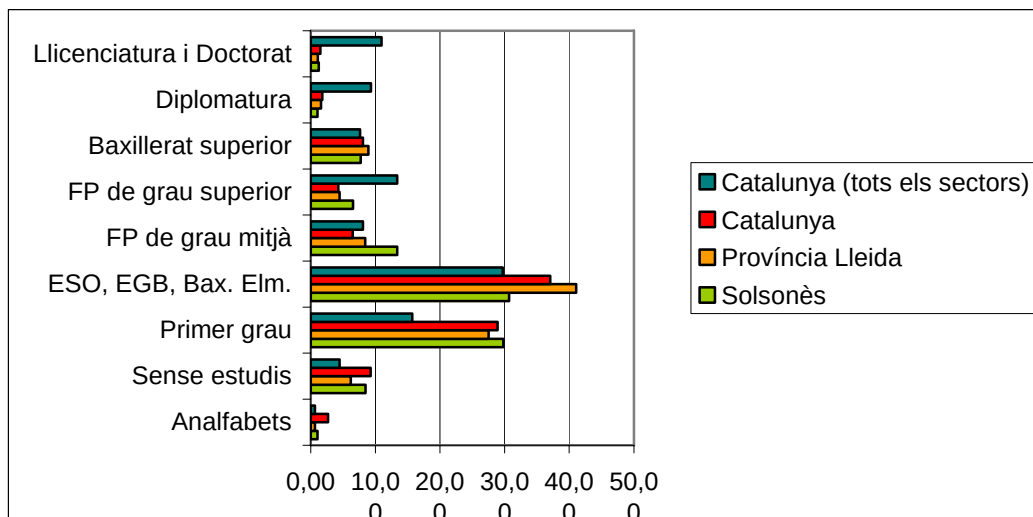

FONT:IDECAT

2.7.1 Nivell d'instrucció del sector agrari.

Gràfic 34 Nivell d'instrucció de la població ocupada (en %). SOLSONÈS. 2001

FONT: IDESCAT

Degut a la importància del sector agrari en l'ocupació de molts municipis del Solsonès, juntament amb la rellevància de la formació en capital humà com a eina de desenvolupament, és important analitzar el nivell d'instrucció agrària i la formació en capital humà.

A nivell català la majoria dels ocupats instruïts estan concentrats al nivells compresos entre el Primer Grau i l'FP de grau mitjà, representant un percentatge menor els estudis superiors i els sense estudis i analfabets. Aquesta tendència la segueixen més o menys els ocupats del sector agrari, tot i que es troben diferències significatives quan es comparen el nombre d'instruïts universitaris, on el % d'instrucció agrària decau ràpidament. A nivell de Catalunya un 20.3% de la població ocupada està dotada d'estudis universitaris. Per contra els ocupats amb estudis universitaris en l'àmbit agrícola a nivell de Catalunya descendeix dràsticament a un 3.2 %, i a nivell de província de Lleida aquest valor es manté una mica per sota de la mitjana catalana en ocupats agraris, representant la instrucció a nivell provincial d'un 2.7 % dels ocupats. La comarca del Solsonès segueix el patró provincial i els estudis universitaris relacionats amb el sector agrari representen un 2.3% del total dels ocupats.

En general, els estudis superiors de tots els àmbits és superior als estudis superiors agraris, tant a nivell provincial, com comarcal.

La diferència és màxima en el cas dels *FP de grau superior*, on els estudis d'altres àmbits no agrícoles estan molt per sobre de l'agrícola a nivell català, on la diferència amb altres àmbits ja no és tant abismal. A nivell comarcal els ocupats amb aquest nivell d'instrucció superen la mitjana provincial en un 2 % més. Aquest fet es pot atribuir, entre altres, a l'existència d'una Escola Agrària a la localitat de Oliu, la qual hauria tingut un impacte molt positiu sobre la ocupació instruïda.

taula 11 Nivell d'Instrucció dels ocupats agraris (en % i nombres absoluts) 2001

Ocupats CNAE-94	Tots els sectors		Sector agrari					
Nivell d'instrucció 2001	Catalunya (tots els sectors)	%	Catalunya	%	Lleida	%	Solsonès	%
Analfabets	18.156	0,64	1.505	2,66	105	0,64	6	1,06
Sense estudis	125.635	4,46	5.240	9,28	1.019	6,21	6	1,06
Primer grau	442.514	15,72	16.340	28,93	4.517	27,54	7	1,23
ESO, EGB, Bax. Elm.	836.619	29,72	20.940	37,07	6.739	41,09	37	6,53
FP de grau mitjà	227.977	8,10	3.667	6,49	1.383	8,43	44	7,76
FP de grau superior	377.720	13,42	2.399	4,25	734	4,48	48	8,47
Baxillerat superior	215.244	7,65	4.569	8,09	1.461	8,91	76	13,40
Diplomatura	262.759	9,33	998	1,77	264	1,61	169	29,81
Llicenciatura i Doctorat	308.502	10,96	829	1,47	178	1,09	174	30,69
TOTAL	2.815.126	100,00	56.487	100,00	16.400	100,00	567	100,00

FONT:IDESCAT

En general, els estudis superiors de tots els àmbits és superior als estudis superiors

Ja a nivells d'instrucció inferiors a l'FP superior, el percentatge d'ocupats agraris amb formació supera a la mitjana d'instrucció catalana per a tots els àmbits Pel què fa a l'instrucció en nivell d'*FP de grau mitjà* en l'àmbit agrari, el nivell comarcal assoleix el màxim percentatge, molt per sobre del provincial i del nivell mitjà català. EL mateix passa en els nivells de *Primer grau* i *Sense estudis*.

El nombre d'ocupats *sense estudis* és molt semblant als d'FP de grau superior o Batxillerat superior, i el % que representa sobre la població ocupada total és força important ; un 8.47 % a nivell comarcal, superior al % que representa a nivell provincial i superior al % que representen els ocupats sense estudis en la totalitat del àmbits.

Referint-nos al % d'*analfabets* entre els ocupats agraris, la ratio comarcal es manté per sobre de la provincial, representant l'1.06% (igual contribució que apareix en els diplomats agraris a nivell comarcal) i el 0.64% respectivament. Cal dir que el percentatge es manté molt per sota de la mitjana d'ocupats agraris analfabets a nivell català (2.66%).

A mode de conclusió, els ocupats agraris de la comarca del Solsonès presenten majoritàriament un nivell d'instrucció a nivell d'EGB, ESO i Batxillerat Elemental (representant el 30.69 % del total d'ocupats agraris), seguit de la instrucció agrària en primer grau (29.81 %).

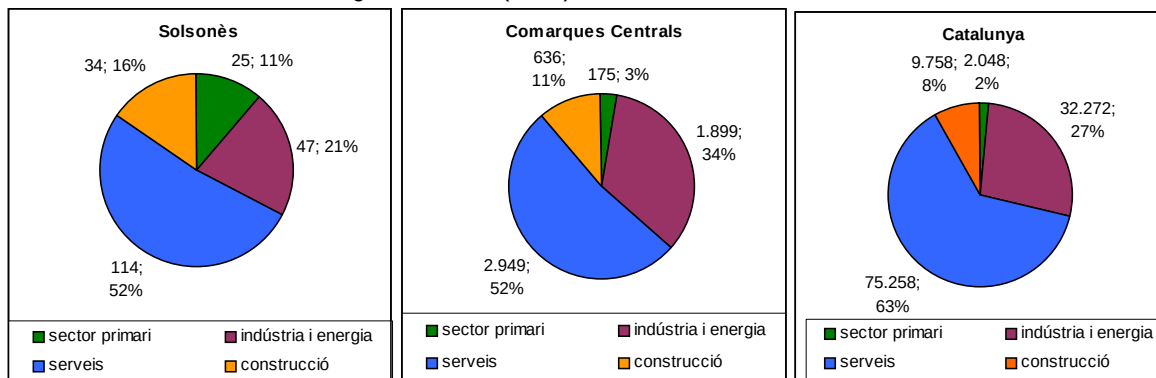
El nombre d'inscrits a secundària en les especialitats agràries presenta una davallada lenta però constant, i enfront un increment de centres d'educació agrària universitària al territori ens trobem amb un progressiu tancament d'escoles rurals i de capacitat agrària degut a què molts abandonen el batxillerat a mig fer o no acaben la ESO i inicien la tasca laboral a la explotació familiar.

2.8. El Producte Interior Brut del Solsonès

2.8.1 Anàlisi del PIB comarcal i el valor afegit brut de cada sector

Gràfic 35 Contribució al PIB dels grans sectors (2004)

FONT: Anuari Estadístic de la Caixa de Catalunya

L'any 2004, la contribució al PIB comarcal dels grans sectors econòmics era la que es pot observar al gràfic anterior. La contribució màxima se l'endua el sector serveis, amb 114 milions d'euros i un 52% de contribució, exacte que la contribució que té a nivell de les comarques centrals, i un pèl inferior a la de Catalunya.

Dins del sector serveis, el subsector que més importància pren a nivell del VAB total, és el del comerç i restauració, que representa el 23% del total, seguit del sector de l'hostaleria, que representa el 18%.

Les Immobiliàries i serveis empresarials és el tercer subsector que més contribueix, i ho fa en un 16%. Per últim destacar el sector del transport i les telecomunicacions, que representa l'11% del VAB total del sector serveis.

El següent sector que més contribueix al PIB comarcal és l'industrial. Dins d'aquest, el subsector amb major pes econòmic és el dels equips elèctrics, electrònics i òptics, amb una contribució de 17%. No a molta distància el segueix el subsector metal·lúrgic i de productes metàl·lics, que contribueix en un 16,84 % en el VAB de la indústria a la comarca del Solsonès.

Altres sectors a anomenar són el de la fusta i el suro (que és el tercer sector industrial que més contribueix en el PIB industrial, i ho fa en un 1276%), seguit d'altres productes minerals no metàl·lics (que contribueixen en un 12,57%). Cal esmentar també que el subsector de l'energia elèctrica i, gas i aigua, no genera activitat econòmica a la comarca i genera una riquesa econòmica quasi inexistent.

taula 12 Contribució dels subsectors terciaris a la comarca del Solsonès (2004)

	valor absolut	contribució en el VAB del sector terciari
Altres activitats socials i altres serveis de no mercat	1,02	1,04%
Intermediació financera	1,72	1,75%
Llars que empren personal domèstic	1,97	2,00%
Sanitat i serveis socials de no mercat	3,17	3,22%
Altres activitats socials i altres serveis de mercat	3,79	3,85%
Sanitat i serveis socials de mercat	4,35	4,42%
Educació de mercat	4,85	4,93%
Educació de no mercat	5,08	5,16%
Administració pública	6,27	6,37%
Transports i comunicacions	11,35	11,54%
Inmobiliàries i serveis empresarials	16,38	16,64%
Hoteleria	17,04	17,31%
Comerç i reparació	21,43	21,77%
SERVEIS	98,43	100,00%

FONT: Anuari Estadístic de la Caixa de Catalunya

taula 13 Contribució dels subsectors secundaris a la comarca del Solsonès (2004)

	valor absolut (en milions d'euros)	contribució en el VAB del sector terciari
Energia elèctrica, gas i aigua	0,00	0,00%
Extracció de productes energètics, altres minerals i refinament de petroli	0,83	1,78%
Paper i arts gràfiques	1,09	2,33%
Cautxú i plàstic	1,12	2,39%
Química	1,46	3,11%
Material de transport	1,56	3,32%
Indústries manufactureres diverses	1,67	3,56%
Aliments begudes i tabac	3,05	6,50%
Maquinària i equips mecànics	3,82	8,13%
Tèxtil, cuir, calçat	4,54	9,67%
Altres productes minerals no metàl·lics	5,90	12,57%
Fusta i suro	5,99	12,76%
Metal·lúrgia i prod. metàl·lics	7,90	16,84%
Equips elèctrics, electrònics i òptics	8,00	17,05%
INDÚSTRIA I ENERGIA	46,92	100,00%

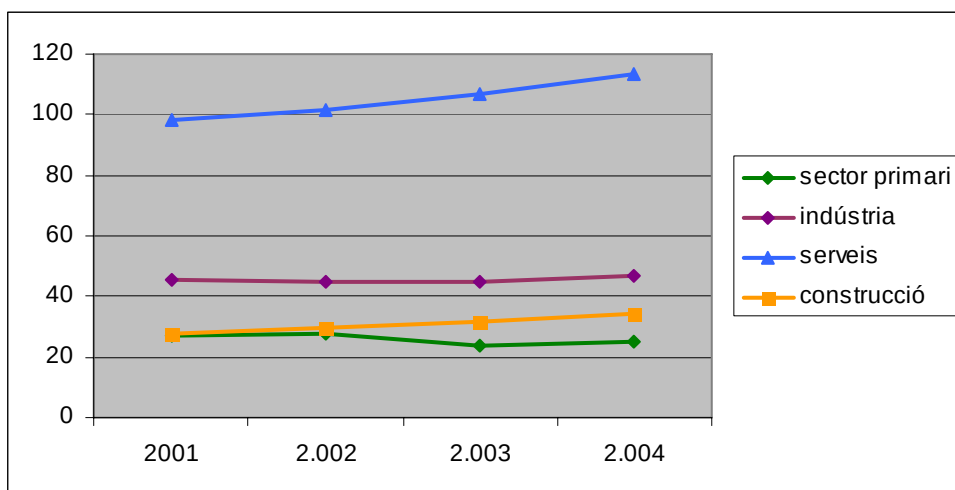

FONT: Anuari Estadístic de la Caixa de Catalunya

El sector de la construcció és el tercer contribuent al PIB comarcal, amb una aportació del 16%. Al igual que passa a les comarques centrals, amb valors agregats, i a Catalunya, el sector de l'agricultura és el que contribueix en menys mesura. Aquest sector s'analitzarà en més profunditat més endavant, ja que representa, en molts municipis, la ocupació principal.

Anàlisi evolutiu 2000-2004

Gràfic 36 Evolució de la contribució dels grans sectors econòmics a l'economia comarcal del Solsonès (2001-2004)

FONT: Anuari Estadístic de la Caixa de Catalunya

L'anàlisi evolutiu dels VAB mostra una tendència a l'alça del sector dels serveis. En tots els períodes analitzats, el sector serveis és el que predomina per sobre dels altres. En segon lloc sempre se situa la indústria, seguida, al 2001, del sector primari (amb 27 milions d'euros, dos dels quals pertanyen a la pesca, que desapareixerà a partir del 2002) i, en igual mesura, del sector de la construcció.

A partir del 2001 s'observa una tendència a l'alça del sector dels serveis, que incrementa en un 15,35% respecte el valor del 2001.

El sector de la indústria es manté estable fins al 2003, a partir del qual augmenta en 2 milions d'euros, per a situar-se al 2004 a 47 milions.

EL sector de la construcció és el què ha experimentat un increment més intens, que equival al 25,72% i passa de generar 27 milions d'euros al 2001 , a generar-ne 34 al 2004.

taula 14 Evolució de la contribució dels grans sectors econòmics a l'economia comarcal del Solsonès (2001-2004)

	2001	2.002	2.003	2.004	increment
sector primari	27	28	24	25	-6,74%
indústria	45	45	45	47	3,87%
serveis	98	101	107	114	15,34%
construcció	27	29	32	34	25,72%

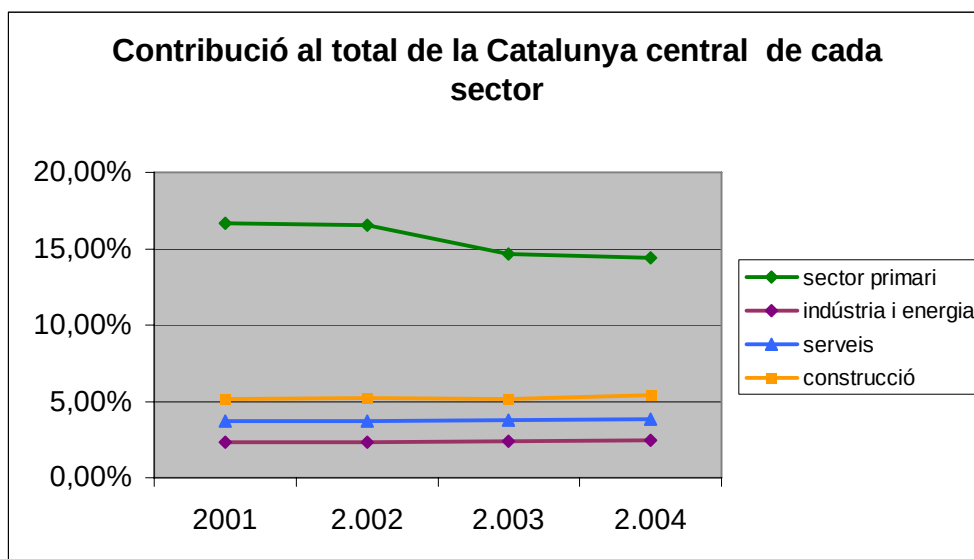
FONT: Anuari Estadístic de la Caixa de Catalunya

Pel què fa al sector primari, aquest presenta un lleuger augment entre el 2001 i el 2002, però a partir del 2002 descendeix fins a perdre 2 dels 27 milions d'euros que generava al 2001, amb un descens del 6,74%, per acabar situant-se per darrere del sector de la construcció pel què fa a producció. L'evolució del sector agrari en qüestió passa de representar 24,84 milions d'euros a 25,15 al 2004, presentant un increment del 1,26%. Per tant el decreixement econòmic del sector primari es deu a la davallada i eliminació de la pesca com a activitat econòmica.

Si s'analitza ara la contribució dels diferents grans sectors sobre el total de cada un a nivell de les comarques de la Catalunya Central, s'observa que en el què més contribueix l'economia del Solsonès és en el sector agrari, tot i que ha disminuït fins a passar del 16,69% al 14,41%.

Gràfic 37 Evolució de la contribució dels grans sectors econòmics de l'economia del Solsonès sobre el total de les comarques de la Catalunya central (2001-2004)

FONT: Anuari Estadístic de la Caixa de Catalunya

El següent sector que més contribueix, i que ho ha fet en augment, és el de la construcció, passant d'un 5,15% al 2001 a un 5,42% al 2004.

La contribució dels dos sectors restants és de l'ordre d'un 4%, en el cas dels serveis, i d'un 2,5% en el cas de la indústria i energia, sense presentar variacions importants durant el període analitzat.

2.8.2 El PIB agrari

taula 15 Evolució del PIB comarcal 2001-2004

	increment del PIB	increment del PIB
	(2001-2004)	agrari
	(2001-2004)	(2001-2004)
nombres absoluts	22	-1,82
en % respecte al 2001	11%	-6,75%

FONT: Elaboració pròpia en base dades de l'anuari Econòmic Comarcal de la Caixa de Catalunya

Tal i com s'observa a la taula adjunta (taula 52), mentre que el PIB comarcal s'ha vist incrementat en un 11 % en el període d'anàlisi (2001-2004) , el PIB agrari ha disminuït en un 6.75%. Aquest fet posa de manifest la disminució de la producció agrària.

La taula 16 mostra que la contribució o pes del PIB agrari sobre el total comarcal ha disminuït en els quatre anys analitzats, passant de tenir un pes del 13 % al 2001 a un 11 % al 2004.

Analitzant els sectors agraris que més riquesa econòmica generen, s'observa que en el cas del Solsonès aquests són el sector dels cereals (amb una contribució del 23.34 % al PIB agrari promig interanual) , el sector porcí , la fusta i el boví, contribuint un 21.78 %, 20.53% i un 15.89% respectivament.

Ja molt per sota d'aquestes magnituds de contribució es troba el sector dels farratges (4.56%), la pesca (4.06%), els tubercles per consum humà (3.33%), cultius industrials herbacis (2.22%, oví i cabrum (1.19%), i l'aviram (1.02%).

Altres sectors com les lleguminoses, el làctic i l'horta representen una mínima contribució.

taula 16 Evolució del PIB agrari per sectors i contribució sobre el total (en milions d'euros). En valor constant del 2000

		2001	2002	2003	2004	Mitjana interanual	sobre la mitjana interanual agrària
PIB		198	203	207	220	207	
PIB AGRARI. Diferenciació per tipus d'activitat	Cereals	5,58	6,06	5,13	6,02	5,70	21,95%
	Porquí	4,65	5,16	5,24	6,22	5,32	20,49%
	Fusta	4,83	4,97	4,96	5,29	5,01	19,31%
	Vaquí	3,90	4,00	3,53	4,09	3,88	14,95%
	Farratges	1,41	1,10	0,97	0,98	1,11	4,29%
	Pesca*4	2,04	1,92	0,00	0,00	0,99	3,81%
	Tubercles*	1,01	0,72	0,70	0,83	0,81	3,13%
	Indust.*2	0,75	0,56	0,39	0,45	0,54	2,09%
	Oví i Cabrum	0,23	0,28	0,31	0,35	0,29	1,12%
	Aviram	0,23	0,26	0,24	0,28	0,25	0,96%
	Llegum.	0,18	0,15	0,11	0,13	0,14	0,54%
	Llet	0,10	0,13	0,13	0,15	0,13	0,49%
	Horta	0,13	0,08	0,09	0,10	0,10	0,38%
	Altres Ramaders	0,08	0,08	0,09	0,10	0,09	0,33%
	Altres Animals	0,05	0,05	0,07	0,05	0,05	0,21%
	Fruita Fresca*3	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Fruita Seca	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Cítrics	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Vi i subp.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Oli d'oliva i subp.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Flor i ornam.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Llavors i Planters	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Altres Agríc.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	Ous	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
	TOTAL PIB agrari	26,97	27,76	23,96	25,15	25,96	100,00%
	Pes del PIB agrari	13,62%	13,67%	11,57%	11,43%		

FONT: Anuari Estadístic de Caixa Catalunya

taula 17 Evolució de la contribució al PIB comarcal dels sectors agraris que augmenten la seva contribució al PIB agrari (2004-2001)

	Oví i Cabrum	Llet	Porquí	Altres Ramaders	Aviram	Fusta	Cereals	Vaquí
evolució (2004-2001). En nombres absoluts	0,12	0,05	1,57	0,02	0,05	0,46	0,44	0,19
evolució en percentatge	55,15%	49,61%	33,70%	32,98%	21,90%	9,61%	7,82%	4,89%

FONT: Anuari estadístic de Catalunya

2. Anàlisi del medi socioeconòmic

taula 18 Evolució de la contribució al PIB comarcal dels sectors agraris que disminueixen la seva contribució al PIB agrari (2004-2001)

	Altres Animals	Tubercles	Horta	Llegum.	Farratges	Industrials	Pesca
evolució (2004-2001). En nombres absoluts	0,00	-0,18	-0,03	-0,05	-0,43	-0,30	-2,04
evolució en percentatge	-0,26%	-17,72%	-20,21%	-28,76%	-30,54%	-40,16%	-100,00%

FONT: Anuari estadístic de Catalunya

A nivell evolutiu s'observa que els sectors que més augmenten la seva contribució al PIB agrari comarcal són , en primer lloc, l'oví i cabrum (que augmenta la seva contribució en un 55.15%) seguit del sector làctic i del porcí (que augmenten la seva contribució en un 49.61 i 33.70% , respectivament).

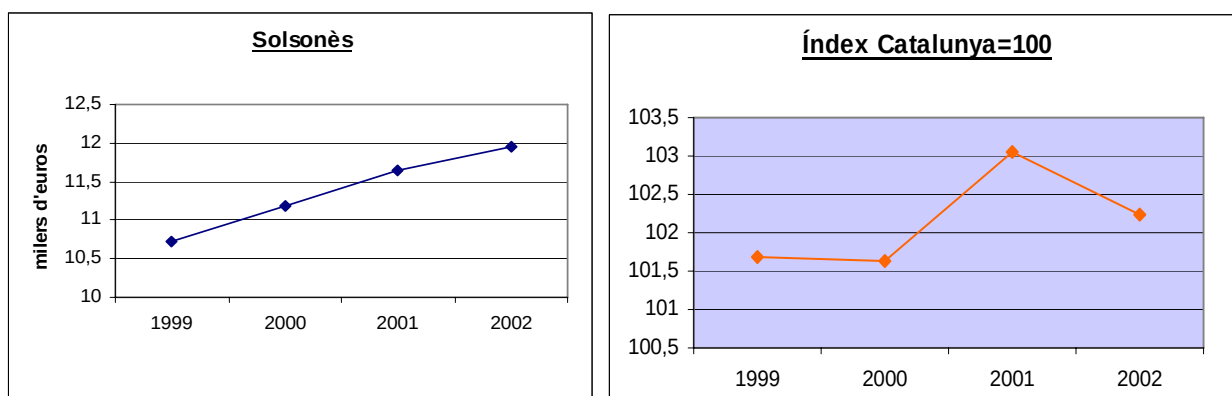
D'altra banda, els sectors que més importància econòmica perden són el de la pesca (que desapareix), el de cultius industrials (que disminueix en un 40.16%), i el de farratges (que disminueix en un 30.54%).

2.9 Renda familiar disponible bruta

Tal i com mostra el gràfic 38, la Renda Familiar Disponible Bruta per habitant¹⁵ del Solsonès, augmenta en un 11,46% respecte l'existent al 1999, passant de ser de 10,73 al 1999, a 11,96 al 2002.

Gràfic 38 Evolució de la RFDB per habitant i evolució de l'índex catalunya=100 (1999-2002)

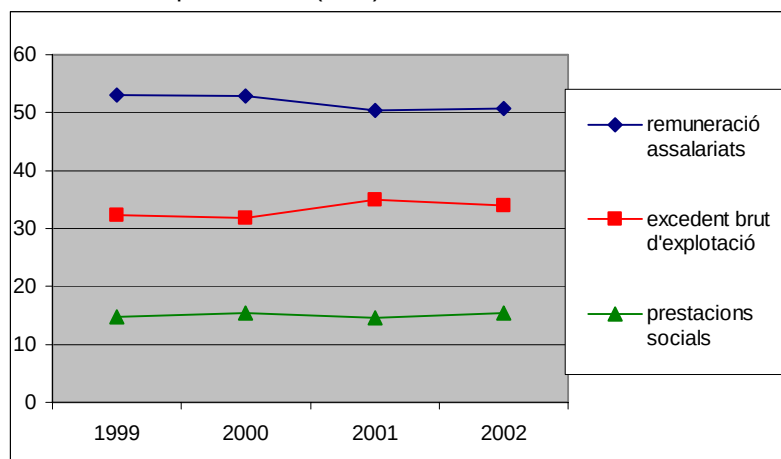
FONT:IDESCAT

Comparant-ho amb l'índex de Catalunya (que equival a 100), es pot observar que la comarca del Solsonès es manté lleugerament per sobre del valor mitjà de Catalunya, assolint màximes diferències al 2001, quan s'assoleix un valor de 103. A partir del 2001, la diferència amb la resta de Catalunya disminueix fins a situar-se a 2.5 punts.

¹⁵ LA RFDB és la macromagnitud que mesura els ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi. Aquesta renda no només depèn dels ingressos de les famílies directament vinculats a la retribució per la seva aportació a l'activitat productiva (remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació), sinó que també està influïda per l'activitat de l'Administració pública mitjançant els impostos i les prestacions socials. Es calcula com a saldo del compte de renda de les famílies, és a dir, és la diferència entre el conjunt de recursos i usos. El caràcter que té és el de renda bruta, atès que no dedueix cap consum del capital fix.

Gràfic 39 RFDF per recursos (en %)

FONT:IDESCAT

Tot i que la RFDB ha augmentat durant els últims anys, aquest no ha estat acompanyat d'un augment de la remuneració d'assalariats ¹⁶, que ha disminuït un 2.22%, fins a situar-se a un 50.72% dels recursos de la RFDB al 2002.

En quant a l'excedent brut d'explotació ¹⁷, aquest ha guanyat un 1.57% de la contribució en el total de la RFDB. No obstant, aquest indicador va davallar del 1999 al 2000, però al 2000 va patir una lleugera recuperació assolint el 35.01% al 2001, per després tornar a disminuir fins al 33.9%.

En quant a les prestacions socials ¹⁸ aquestes es mantenen lleugerament estables i augmenten un 0.66 en representació, possiblement degut a l'augment de l'envelliment amb dependència.

¹⁶ La remuneració d'assalariats comprèn tota la remuneració en efectiu i en espècie a pagar pels empleadors als seus assalariats com a contrapartida del treball realitzat per aquests durant el període comptable.

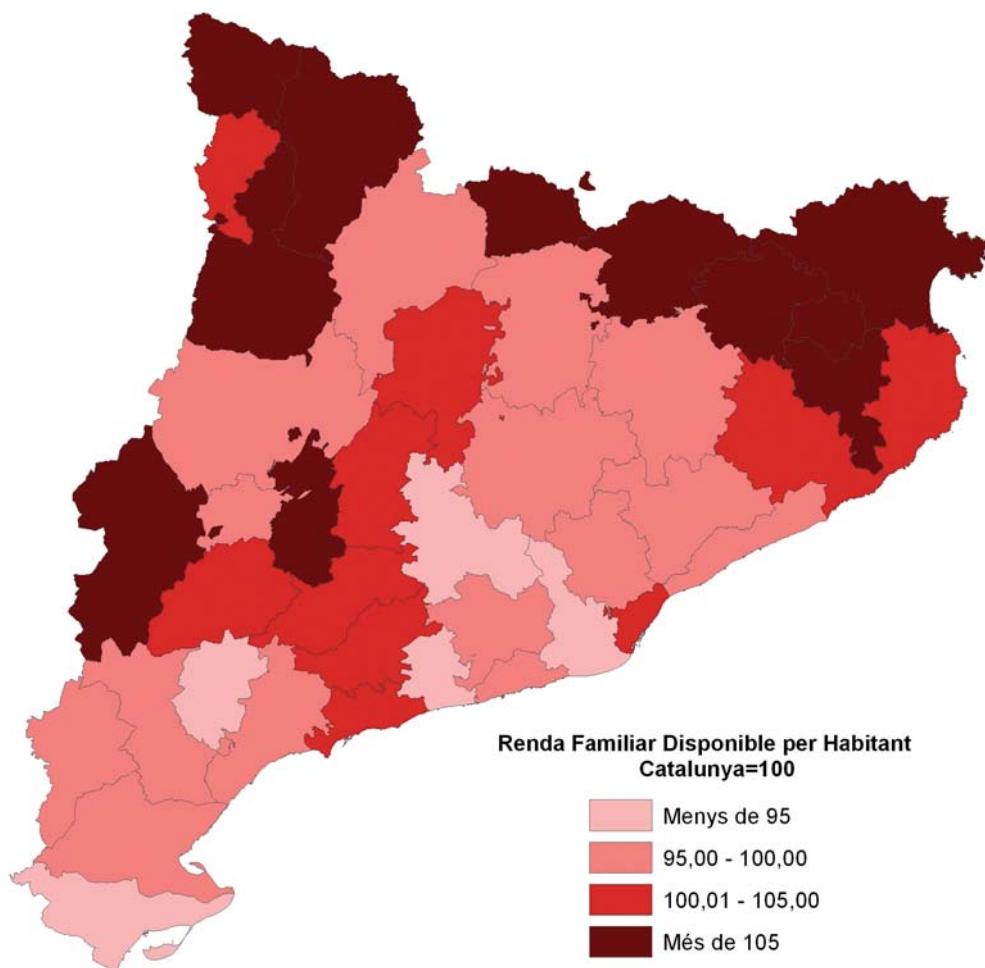
¹⁷ L'excedent brut d'explotació i renda mixta de les famílies és l'excedent d'activitats empresarials i professionals d'empreses individuals i societats personalistes sense personalitat jurídica, diferents de les tractades com a quasi societats, que són productors de mercat.

¹⁸ Per prestacions socials s'entenen totes les transferències corrents proporcionades a les llars amb intervenció d'un tercer (Administració pública, societats, institucions de crèdit, etc.) que són objecte d'assignació personal i tenen com a finalitat cobrir les càrregues que, per a les llars, es deriven de l'existència de certs riscos o necessitats sense que hi hagi una contrapartida equivalent i simultània del beneficiari.

En comparació amb la resta de comarques de muntanya, el Solsonès disfruta d'una posició privilegiada pel què fa a la RFDB, tal i com s'observa al mapa adjunt.

Mapa 10 Distribució comarcal de la RFDB, 2001

FONT: Ignasi Aldomà, Congrés del Món Rural

3. L'ACTIVITAT AGRÀRIA AL SOLSONÈS

3. L'ACTIVITAT AGRÀRIA AL SOLSONÈS	175
3.1. Distribució de la Superfície Agrària Útil (SAU) i Superfície Agrària Total (SAT)	180
3.1.1 Estat actual	180
3.1.2 Evolució de la SAT i de la SAU	186
3.2 Característiques de l'estructura agrària	192
3.2.1. Nombre d'explotacions i base territorial (estat actual i evolució)	192
3.2.2 Dimensió econòmica i orientació tecnicoproductiva de les explotacions del Solsonès	199
3.2.3. Règim de tinença	209
3.2.4. Característiques del treball agrari	212
Mà d'obra de les explotacions	213
Dedicació dels titulars	216
Personalitat jurídica del titular	218
Envel·liment del sector agrari (relleu generacional)	221
Parcel·lació de les explotacions	228
3.3 APROFITAMENTS AGRÍCOLES	232
Distribució municipal de la SAU	233
Evolució dels aprofitaments de la SAU (1989-1999)	236
Evolució de les terres llaurades	236
Evolució dels prats i pastures permanents	237
Evolució dels cultius herbacis de les terres llaurades	240
3.4 APROFITAMENTS RAMADERS	245
3.4.1. Tipologia de bestiar	245
Tipologia de bestiar	246
Evolució del nombre Unitats Ramaderes i d'explotacions per tipologia de bestiar	250
3.4.2 Nombre d'explotacions i de places	253
3.4.3 Sector porcí	256
3.4.4 Sector boví	259
Estat actual	259
Evolució (1989-1999)	264
La ramaderia extensiva al Solsonès	268
3.5 APROFITAMENTS FORESTALS	270
3.5.1 Cobertes del sòl	272
3.5.2 Plans tècnics i plans simples de gestió i millora forestal	273
3.5.3 Distribució de les espècies arbòries forestals	277
3.6 Productes secundaris del bosc	280

ÍNDEX DE TAULES

taula 1	Evolució del nombre d'explotacions i del tamany mitjà (1989-1999)	194
taula 2	Evolució de la base territorial de les explotacions al Solsonès (1989-1999) (en nombre d'explotacions)	196
taula 3	Evolució de la base territorial de les explotacions per municipis del SOLSONÈS. (1989-1999).....	197
taula 4	Distribució de la superfície agrària (nº explotacions i hectàrees) al Solsonès (1989-1999), increment en %	198
taula 5	Distribució de les explotacions segons el Marge Brut Total i en relació a la Renda de Referència (RR). 1999	200
taula 6	Nombre d'explotacions en funció de les OTE. 1999.SOLSONÈS	206
taula 7	Evolució de la mà d'obra familiar i assalariada (1982-1999) SOLSONÈS.....	214
taula 8	Relació UTA/SAU pels municipis i comarca del Solsonès (1999)	215
taula 9	Salari mínim interprofessional 2005 i Pensions mitjanes vigents a gener de 2005, en euros al mes.	227
taula 10	Parcel·lació dels municipis del Solsonès, en dos grans grups segons les explotacions amb 1 parcel·la	230
taula 11	Evolució del nombre d'explotacions i d'hectàrees per terres llaurades. SOLSONÈS. (1989-1999)	244
taula 12	Relació de les Unitats Ramaderes per explotació a nivell municipal, (1999)	249
taula 13	Nombre d'explotacions i places segons tipologia de bestiar al SOLSONÈS (2003)....	255
taula 14	Tamany mitjà de les explotacions de boví (DUC, 2002).....	263
taula 15	Cobertes del sòl als municipis del SOLSONÈS (2003)	272
taula 16	PSGF dels municipis del SOLSONÈS vigents al 2005.....	273
taula 17	PTGMF dels municipis del SOLSONÈS vigents al 2005.....	274
taula 18	Distribució de les espècies arbòries forestals per municipis i comarca del SOLSONÈS (1999)	277
taula 19	Evolució del nombre d'explotacions i hectàrees forestals comercials (1989-1999)	279

ÍNDEX DE GRÀFICS

Gràfic 1 Superfície comarcal ocupada per SAT (Gràfic a), i distribució de la SAT (gràfic b). 2003	180
Gràfic 2. Superfície municipal i comarcal del SOLSONÈS ocupada per SAU, en relació a la SAT. 2003	182
Gràfic3 Distribució de la SAU a nivell de la comarca del SOLSONÈS (en % i ha). 2003	182
Gràfic4. Distribució de la SAU a nivell de municipi i comarca del SOLSONÈS. 2003	183
Gràfic5. Evolució de la SAT i la SAU (1989-1999). En hectàrees. SOLSONÈS.....	186
Gràfic6 Evolució de la SAT vs. evolució de la SAU Municipis on la SAU disminueix (en ha) 1989-1999.	187
Gràfic7 Evolució de la SAT vs. evolució de la SAU	189
Gràfic8 Evolució del nombre d'explotacions (1989-1999).....	194
Gràfic9 Distribució de la base territorial de les explotacions. SOLSONÈS	195
Gràfic10 Distribució del factor productiu terra a nivell comarcal (en ha i %) (1999)	197
Gràfic11 Distribució de la producció econòmica (en UDE) de diferents tipus d'explotacions (en nombres reals i %) (1999)SOLSONÈS	201
Gràfic12. Evolució del nombre d'explotacions segons diferents intervals de rendibilitat econòmica (en UDE) , relacionats amb la Renda de Referència (1989-1999) SOLSONÈS	203
Gràfic13. Evolució del nombre d'explotacions en funció de la OTE. 1989-1999. SOLSONÈS.....	208
Gràfic14. Explotacions de SAU segons Règim de Tinença. (en % sobre les hectàrees totals). SOLSONÈS. 1999	209
Gràfic15 Evolució dels règims de tinença, en funció del nombre d'explotacions i del nombre d'hectàrees (1989-1999)	210
Gràfic16. Mà d'obra de les explotacions segons UTA, per municipis i comarca dels SOLSONÈS. 1999.	215
Gràfic17 Dedicació del titulars per municipis i comarca del SOLSONÈS. 1999	216
Gràfic18 Dedicació dels familiars a les explotacions del SOLSONÈS (1999) (en nombre de persones) .	217
Gràfic19. Personalitat jurídica dels titulars, a nivell de municipis i comarca del SOLSONÈS.1999 (en funció del total d'hectàrees de SAU).....	218
Gràfic20. Resta de personalitats jurídiques dels municipis i de la comarca del Solsonès.	220
Gràfic21 Titulars persona física per edat, per municipis i comarca dels Solsonès.1999	223
Gràfic 22 Evolució de la composició de l'edat dels titulars (1982-1999)	224
Gràfic23 Explotacions segons el nivell de parcel·lació (nombres reals i percentatges) 1999.....	228
Gràfic 24 Evolució de la parcel·lació de les explotacions del Solsonès (1982-1999)	231
Gràfic25 Distribució dels usos agrícoles al SOLSONÈS (2003), en hectàrees i percentatges.....	233

Gràfic26. Distribució municipal de la SAU. 2003	233
Gràfic27. Distribució dels cereals a nivell de la comarca del Solsonès (2003)	235
Gràfic28 Evolució de les terres llaurades (1989-1999) SOLSONÈS	237
Gràfic29 Evolució de les terres destinades a pastures (1989-1999)SOLSONÈS	238
Gràfic31 Evolució de nombre d'explotacions i d'hectàrees de prats i pastures als municipis que al 1989 ja en presentaven (1989-1999).....	239
Gràfic32 Evolució dels cultius herbacis al Solsonès (1989-1999) (en ha)	240
Gràfic33 Municipis on les hectàrees de cultius herbacis augmenten entre el 1989 i el 1999	241
Gràfic34 Municipis on les hectàrees de cultius herbacis disminueixen entre el 1989 i el 1999.	242
Gràfic35 Distribució de les tipologies ramaderes a nivell comarcal (1999)(en UR)	246
Gràfic36 Distribució de la tipologia de bestiar a nivell comarcal i per municipis (1999)(en % en funció de les UR).....	248
Gràfic37 Evolució de les unitats ramaderes i del nombre d'explotacions al SOLSONÈS (1989-1999)	251
Gràfic38 Evolució del nombre d'unitats ramaderes per als diferents ramaders al Solsonès (en UR) (1989- 1999) (1)Principals subsectors ramaders	251
Gràfic39 Evolució del nombre d'unitats ramaderes per als diferents sectors ramaders al Solsonès (en UR) (1989-1999) (2) Subsectors ramaders minoritaris	253
Gràfic40Distribució de les places ramaderes dels sectors porcí, boví ,oví i cabrum (2002)(en nombres reals i percentatge)	254
Gràfic41 Distribució de les explotacions ramaderes (2002).....	254
Gràfic42 Evolució del sector porcí als municipis del SOLSONÈS (1989-1999).....	258
Gràfic 43 Distribució del sector boví comarcal (2002)	260
Gràfic 44 Distribució comarcal de les explotacions de boví (1999)	260
Gràfic 45 Distribució municipal de les explotacions del sector boví.(1999) SOLSONÈS.....	262
Gràfic 46 Evolució nombre d'explotacions. SOLSONÈS. (1989-1999).....	265
gràfic 47 Evolució nombre de caps de bestiar. SOLSONÈS. (1989-1999).....	266
Gràfic 48 Evolució del nombre d'explotacions i d'UR per als municipis del SOLSONÈS on les UR disminueixen per al subsector boví (1989-1999)	267
Gràfic 49 Evolució del nombre d'explotacions i d'UR per als municipis del SOLSONÈS on les UR augmenten per al subsector boví (1989-1999)	268
Gràfic 54 Distribució de les principals espècies arbòries comercialitzables (en % respecte al total d'hectàrees de les explotacions) (1999)	224

ÍNDEX DE MAPES

Mapa 1: Superfícies Agrària Total (2003).....	184
Mapa 2: Superfície Agrària Útil (2003)	185
Mapa 3: Evolució de la SAT (1989-1999)	190
Mapa 4: Evolució de la SAU (1989-1999)	191
..	
Mapa 5: (Explotacions generadores de menys del 50% de la RR del 1999.	203
.	
Mapa 6: Explotacions generadores de més de la RR del 1999.....	204
Mapa 7: Titulars de més de 65 anys.....	226
Mapa 8: Superfície de bosc comercial (1999)	276

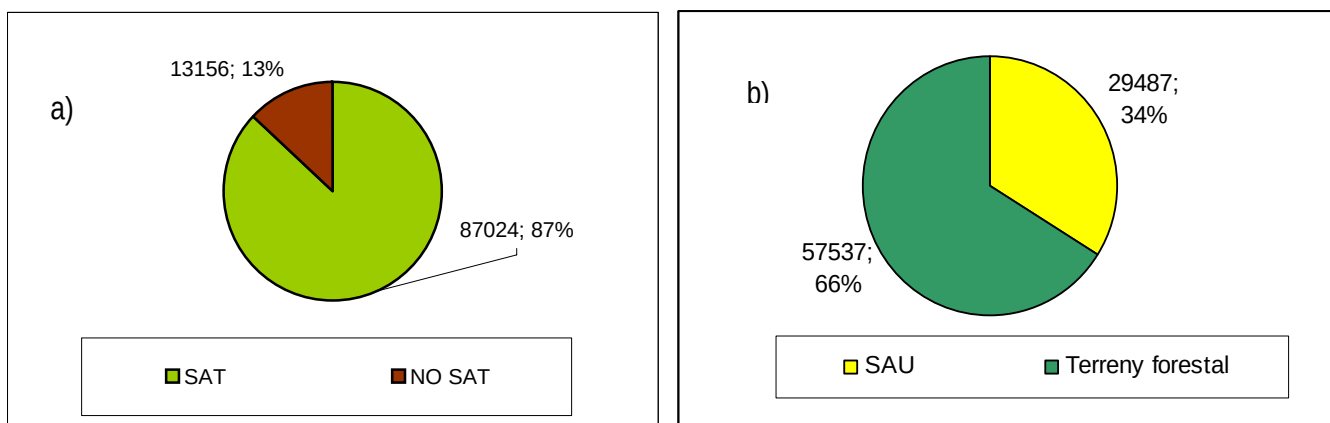

3.1. Distribució de la Superfície Agrària Útil (SAU) i Superfície Agrària Total (SAT)

3.1.1 Estat actual

Segons les dades del DARP del 2003 el terreny comarcal ocupat per SAT equival a 87024 ha, que representen el 86 % del territori total. A nivell municipal la distribució segueix el mateix patró, sempre situant-se el percentatge de SAT per sobre del 80 % de la superfície total, i en molts casos per sobre del 90% (Castellar de la Ribera, La Molsosa, Navès, Olius, Pinell de Solsonès, Pinós i Riner), excepte de Sant Llorenç de Morunys, Solsona, Odèn, Guixers i La Coma i la Pedra, municipis on el SAT representa menys del 80 % del total ¹. Cal notar que aquests municipis són els més septentrionals, a excepció de Solsona que exerceix com a capital, i igualment de l'opció del turisme. Només presenten menys del 90% de la superfície municipal com a SAT Clariana de Cardener, La Coma i la Pedra i Lladurs.

Gràfic 1 Superfície comarcal ocupada per SAT (Gràfic a), i distribució de la SAT (gràfic b). 2003

FONT:DARP

¹ El DARP incorpora a la categoria *Altres*, que complementa a la superfície total agrària per a esdevenir en la superfície total, l'erm per a pastures, l'espartar, el terreny improductiu, la superfície no agrícola, els rius i llacs. Per contra l'IDESCAT incorpora l'erm per a pastures dins de les *Pastures* (incloses a la SAU), i l'espartar dins de *superfície forestal* (inclusa dins de SAT). Per tant la comparativa entre les dues fonts és inviable.

De les 87024 ha destinades a SAT , corresponen a Superfície Agrària Útil² (SAU), representant un 29 % de la superfície total i un 57 % de la SAT . La resta de SAT està constituïda per 57537 hectàrees forestals³, que representen el 66 % del territori que no és SAU, i un 34 % del territori en general. És un percentatge baix, però està al voltant del percentatge mitjà de massa boscosa catalana, al voltant del 40%.

En quant a la distribució de la SAU⁴, s'observa que l'ús agrícola que predomina és el cultiu d'herbacis (representant un 55% del total de la SAU i un 16.41 % del territori. Segueix als cultius herbacis l'ús per a pastures, a representant un 33 % de la SAU i un 9.6 % del territori comarcal. Ja en porcions semblants i amb una contribució total molt inferior, es troben els prats naturals i els guarets i terres no ocupades, les quals representen cada una un 6 % de la SAU. Els cultius llenyosos tan sols es troben a 11 hectàrees de la totalitat comarcal i la seva importància és minsa. Dins la SAU, l'agricultura que hi predomina és quasi exclusivament de secà, amb només 63 hectàrees d'herbacis de regadiu. (consultar taula 6 i 7 de l'annex)

A nivell municipal la distribució és més heterogènia. En general els municipis presenten una superfície de SAU situada entre el 20 i el 40 % de la SAT, però tan Solsona, com Odèn (municipi que presenta menys terreny forestal del Solsonès), Llobera, Guixers i La Coma i la Pedra, presenten més del 40 % de SAU. D'altra banda Navès i Lladurs presenten menys d'un 20 % de SAU i són municipis especialment boscosos

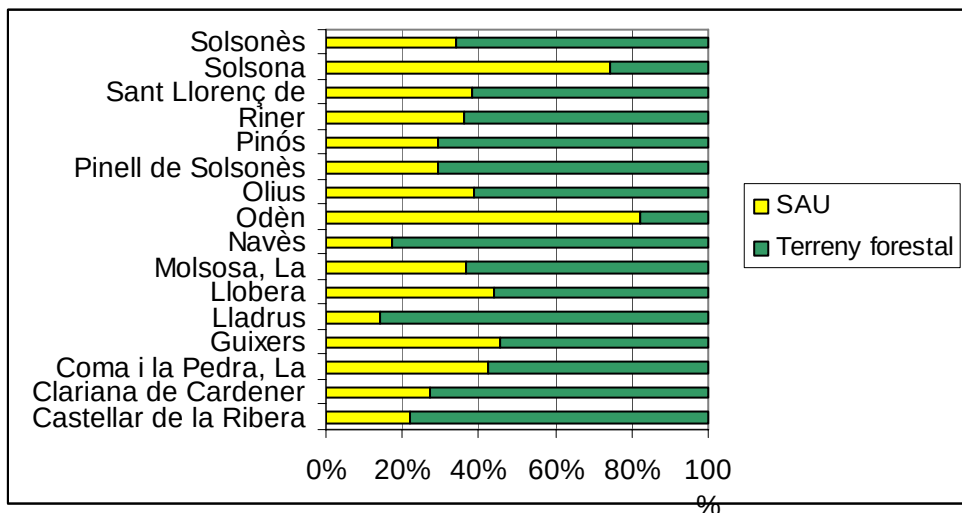
² Es consideren SAU totes aquelles superfícies llaurades i les pastures permanents.

³ El terreny forestal és aquell que compren tan la superfície pròpiament forestal, l'erm, l'espartar, el matollar i els altres, categoria descrita anteriorment.

⁴ Per a calcular la SAU total s'ha agafat la totalitat de tipologies d'ocupació, siguin primeres ocupacions, ocupacions posteriors o associades..

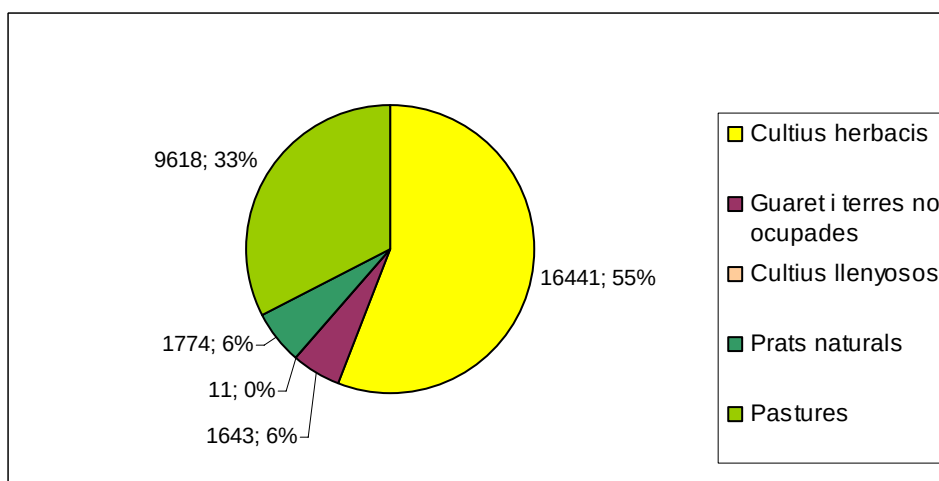

Gràfic 2. Superfície municipal i comarcal del SOLSONÈS ocupada per SAU, en relació a la SAT. 2003

FONT: DARP

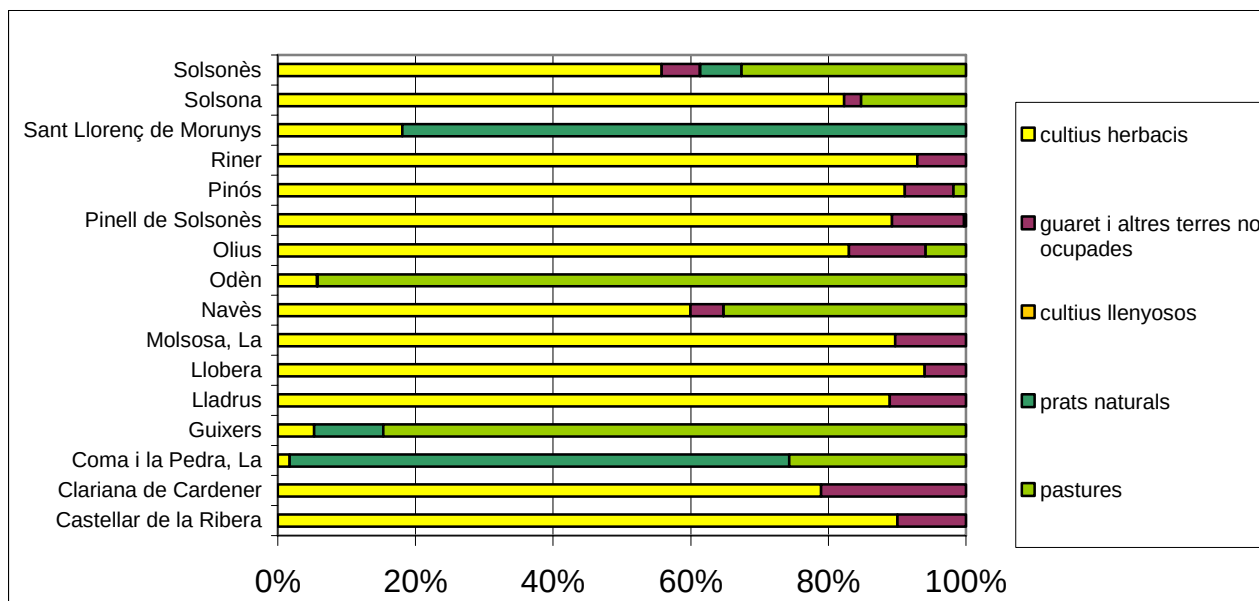
Gràfic3 Distribució de la SAU a nivell de la comarca del SOLSONÈS (en % i ha). 2003

FONT:DARP

Gràfic4. Distribució de la SAU a nivell de municipi i comarca del SOLSONÈS. 2003

FONT: DARP

Tal i com s'observa al gràfic 13, l'ús agrari que predomina a quasi tots els municipis és el de cultius herbacis.

Aquest ús representa més del 60% de la SAU als municipis de Solsona, Riner, Pinós, Pinell de Solsonès, Olius, La Molsosa, Llobera, Lladurs, Clariana de Cardener (arribant quasi al 60 %) i Castellar de la Ribera.

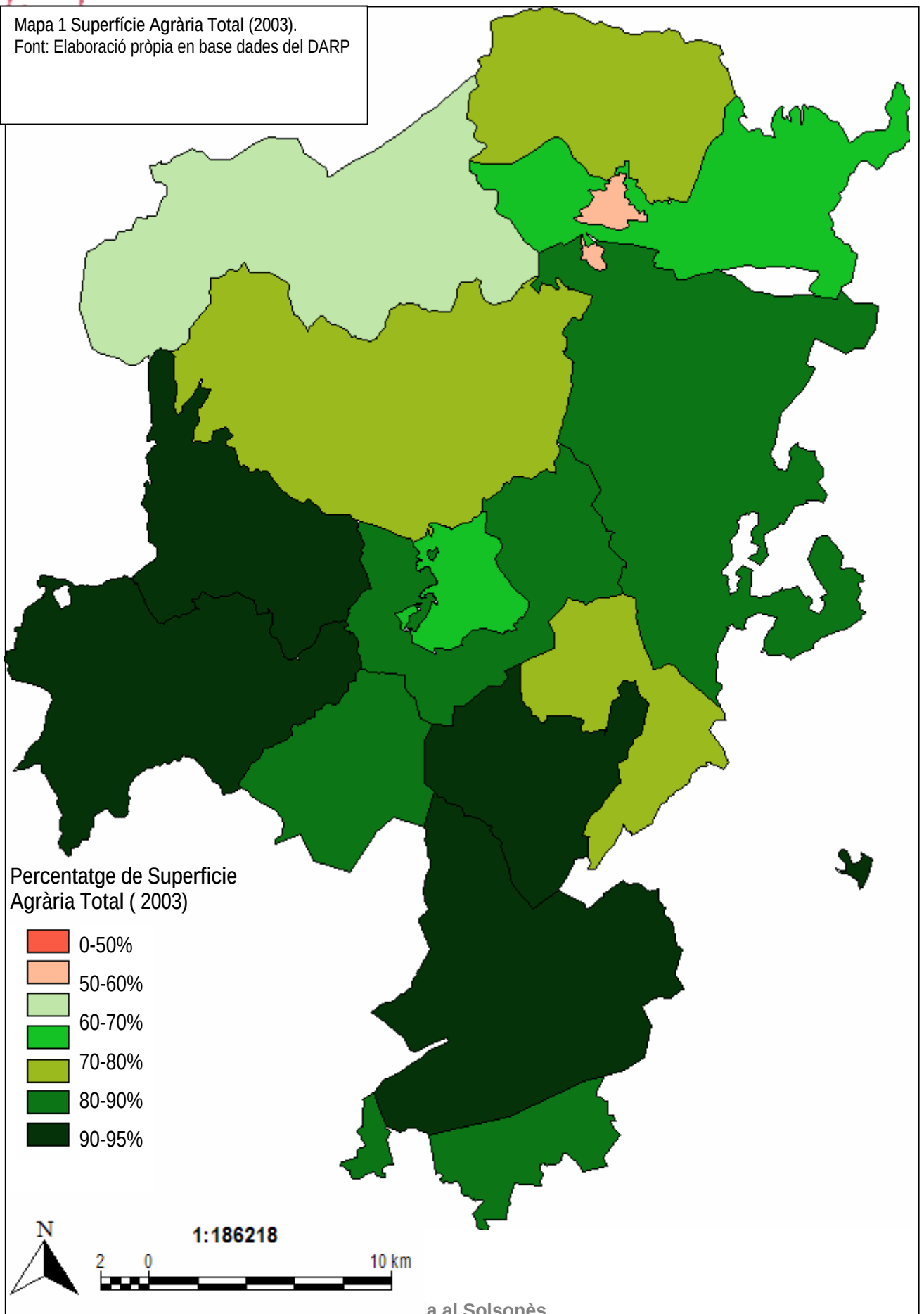
Per contra, aquells municipis on no predomina l'ús per a cultiu herbaci i hi predomina en les pastures són: Sant Llorenç de Morunys (amb predomini dels prats naturals), Odèn (amb predomini de les pastures), Guixers (amb predomini també de pastures), i La Coma i la Pedra (amb predomini dels prats naturals). Aquests municipis pertanyen a la meitat nord de la comarca i és possible que l'ús predominant ramader s'adeqüi a les limitacions orogràfiques i climàtiques de la zona.

En quant al guaret i terres no ocupades, el percentatge que aquest representa no sol passar del 10%, a excepció del terme municipal de Clariana de Cardener

Arreu del territori els cultius llenyosos hi són molt poc abundants i es troben tan sols 7 hectàrees a Pinell de Solsonès, 1 a Navès i 3 a Odèn.

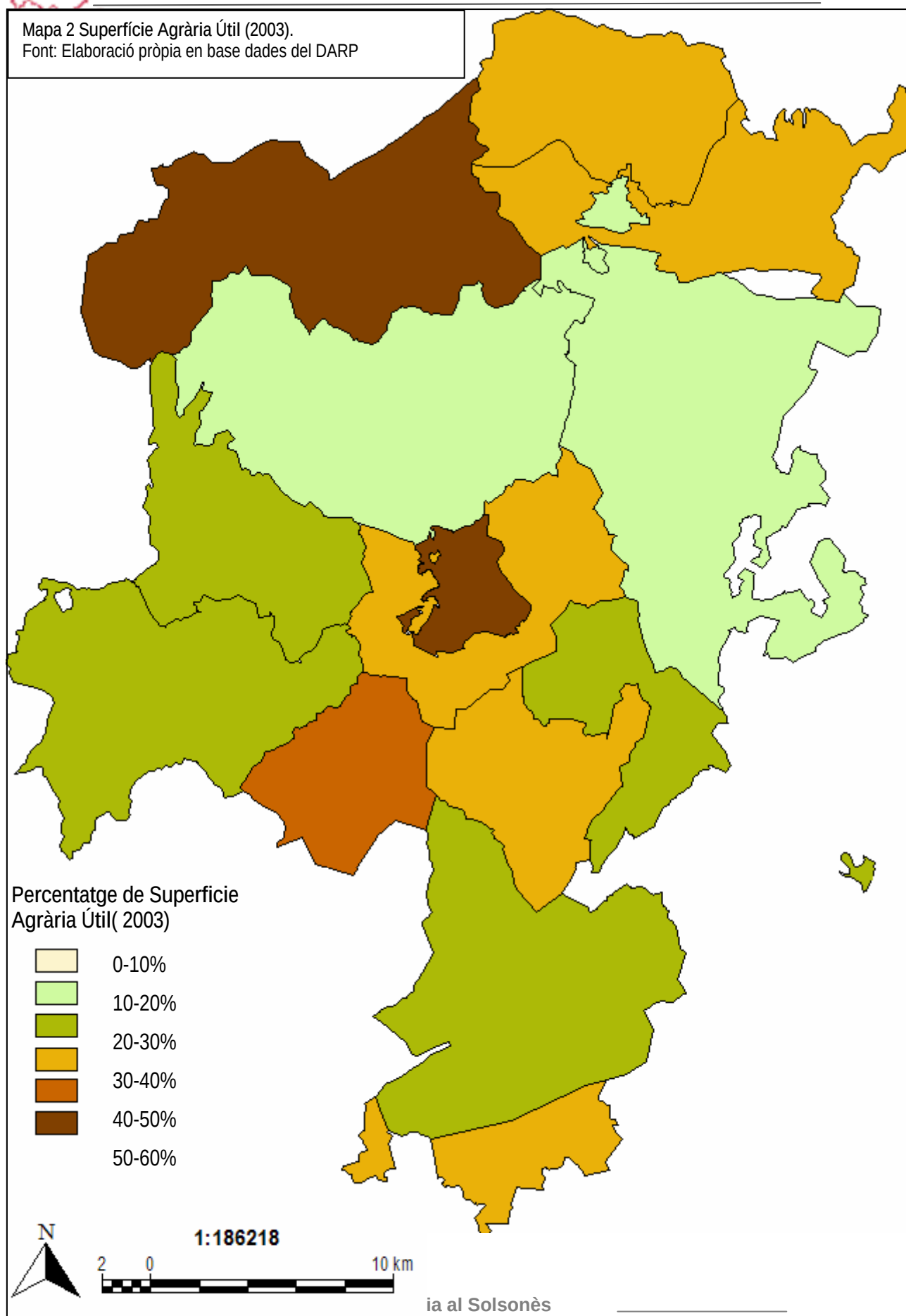

Mapa 1 Superfície Agrària Total (2003).
Font: Elaboració pròpia en base dades del DARP

Mapa 2 Superfície Agrària Útil (2003).
Font: Elaboració pròpia en base dades del DARP

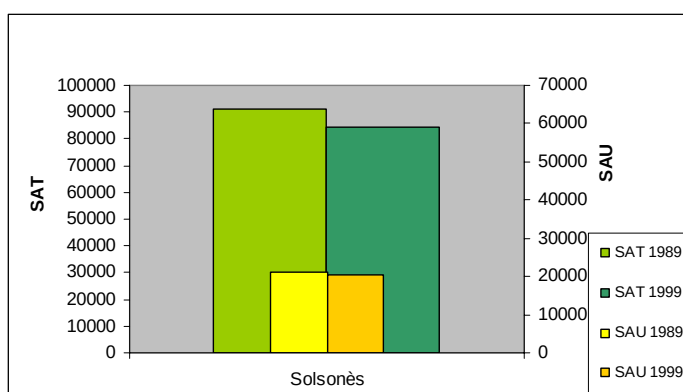

3.1.2 Evolució de la SAT i de la SAU

A nivell comarcal, i segons dades de l'IDESCAT, entre 1989 i 1999 la SAT del Solsonès es va veure reduïda en un 7.7% (corresponent a 7023 ha), mentre que la SAU tan sols ho fa en un 3.4% (732 ha).

Gràfic5. Evolució de la SAT i la SAU (1989-1999). En hectàrees. SOLSONÈS.

FONT: IDESCAT

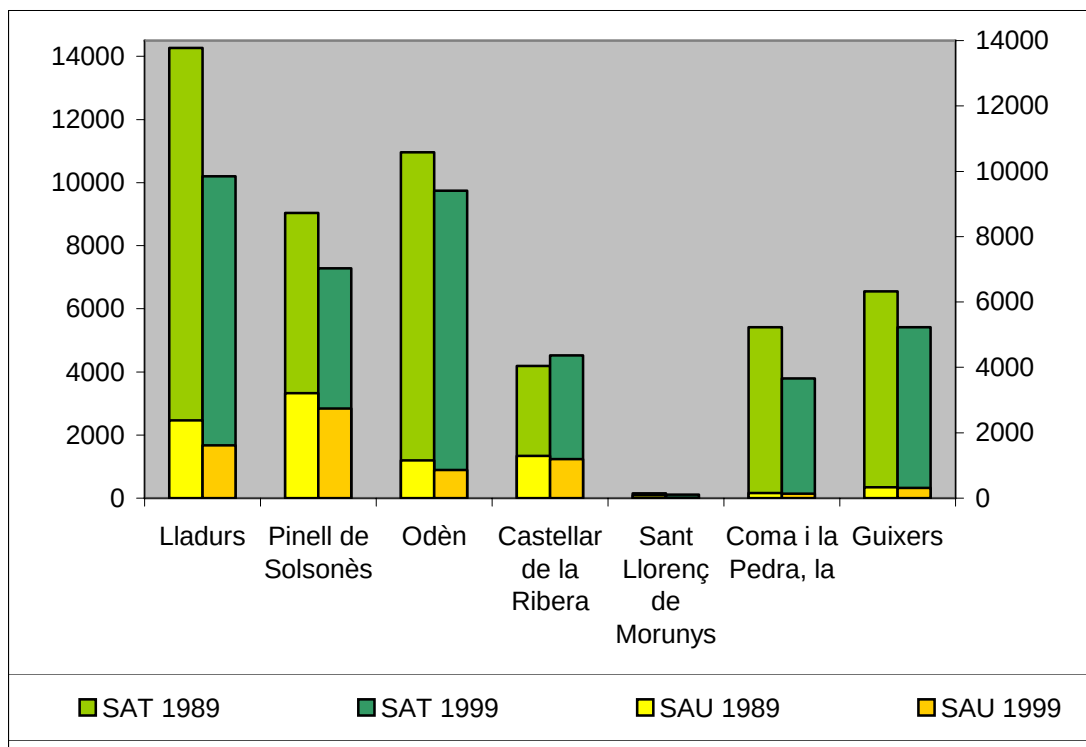
Analitzant les dades a nivell municipal s'observen varies tendències:

-Aquells municipis on la SAU i la SAT disminueixen , a excepció de Castellar de la Ribera on la SAT hi augmenta (gràfic 6)

-Aquells municipis on la SAU augmenta i la SAT pot disminuir o augmentar (gràfic 7)

Gràfic6 Evolució de la SAT vs. evolució de la SAU Municipis on la SAU disminueix (en ha) 1989-1999

FONT:IDESCAT

Els municipis on la SAU disminueix corresponen a la meitat nord-oest del Solsonès, zones on l'agricultura és poc productiva (excepte Pinell de Solsonès). El retrocés de la SAU ha estat acompanyat d'un retrocés també de la SAT, que en casos com Lladurs ha estat d'un ordre molt més gran que la SAU. La disminució de SAU més acusada té lloc a Sant Llorenç del Morunys (reducció d'un 85.7%), que va acompanyada d'una disminució menor de la SAT, indicant que el procés d'abandonament de terres agràries útils és més intens que el procés de desaparició de terrenys forestals de la SAT. Aquest fet pot ser degut a l'abandonament d'una agricultura pot rentable en pro d'altres activitats lucratives emergents al municipi com és el sector el turisme, degut a la proximitat a l'estació d'esquí de Port del Compte. D'altra banda la disminució de la SAT, sempre acusada en aquests municipis tot i que en alguns menys intensament que la SAU, indica un retrocés del sòl rústic en pro de l'urbà degut a processos d'urbanització (per a destí urbà o industrial, tot i que per la zona és més lògic decantar-se per la hipòtesis de sòl urbà associat a segones residències i ús turístic) Els municipis amb

decreixements de la SAU també importants són els seus limítrofs septentrionals; Lladurs (-32.4 %), Odèn(-25.8%) i La Coma i la Pedra (-15.5%) , en els quals la SAT hi disminueix en menys grau, donant peu a pensar en la mateixa hipòtesi que en el cas de Sant Llorenç. D'altra banda cal esmentar que a La Coma i la Pedra la SAT ha disminuït en major percentatge que la SAU. Els municipis de La Coma i la Pedra i Guixers és on la superfície forestal disminueix més (38.7 i 19.4 % , respectivament). En aquests municipis totes les terres que no són SAU però si SAT han disminuït, portant a pensar en l'augment del sòl urbà com a possible agent causant (vegeu taula 22 de l'annex).

Per últim esmentar la excepcionalitat del municipi de Castellar de la Ribera on la SAT augmenta, fenomen degut possiblement a l'abandonament intens de terres de cultiu.

D'altra banda es troben els municipis on la SAU augmenta, que són la resta de municipis del Solsonès. Entre ells es poden distingir:

-Aquells on la SAT també augmenta. Responen a aquesta característica els municipis de Solsona, Pinós, Olius, Llobera i Navès. Els municipis de Solsona, Llobera, Olius i Pinós l'increment de SAT és molt més acusat que l'increment de SAU. Aquest fet és degut a un augment espectacular de la superfície forestal en el cas de Solsona , i també en el cas d'Olius i Llobera. Aquest fet es podria explicar amb el despoblament de pobles rurals i manteniment i augment de les finques o perquè moltes terres es tornen difícilment manejables. . Aquesta característica és molt acusada a Solsona, on l'increment de SAU no arriba al 1% però la SAT augmenta en un 42%. S'aprecia també força diferència en els increments a Llobera i a Olius.

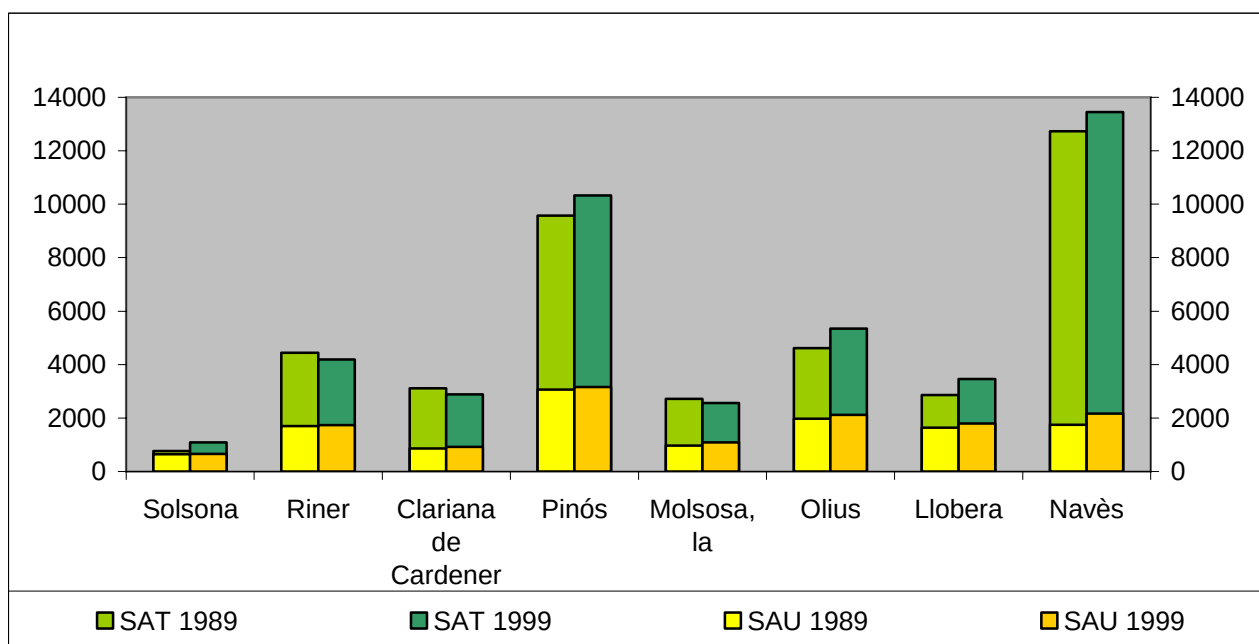
No obstant el municipi de Navès la SAT incrementa molt menys que la SAU, possiblement degut a un augment de les terres de cultiu superior a l'augment de processos de despoblament o inviabilitat de terres anteriorment cultivades.

-Aquells municipis que presenten un increment de SAU i una disminució de SA. Els municipis en qüestió són: Riner, Clariana de Cardener i La Molsosa. Tots ells són municipis on l'activitat agrària ha augmentat i el terreny forestal ha disminuït a favor de urbanitzacions o per a l'augment de l'activitat agrícola.

A nivell comarcal la superfície forestal disminueix tan sols un 0.25 %, mentre que l'erm ho fa en un 80.46 %, el matollar en un 66 % i la categoria *altres* en un 80 %. El descens de l'erm tan gran pot ser degut a que és un terreny susceptible a d'urbanització , ja que no té usos agrícoles ni ramaders potencials degut a la baixa productivitat del terreny. EL mateix passa amb els matollars i amb la categoria *altres* de l'IDECAT.

Gràfic7 Evolució de la SAT vs. evolució de la SAU

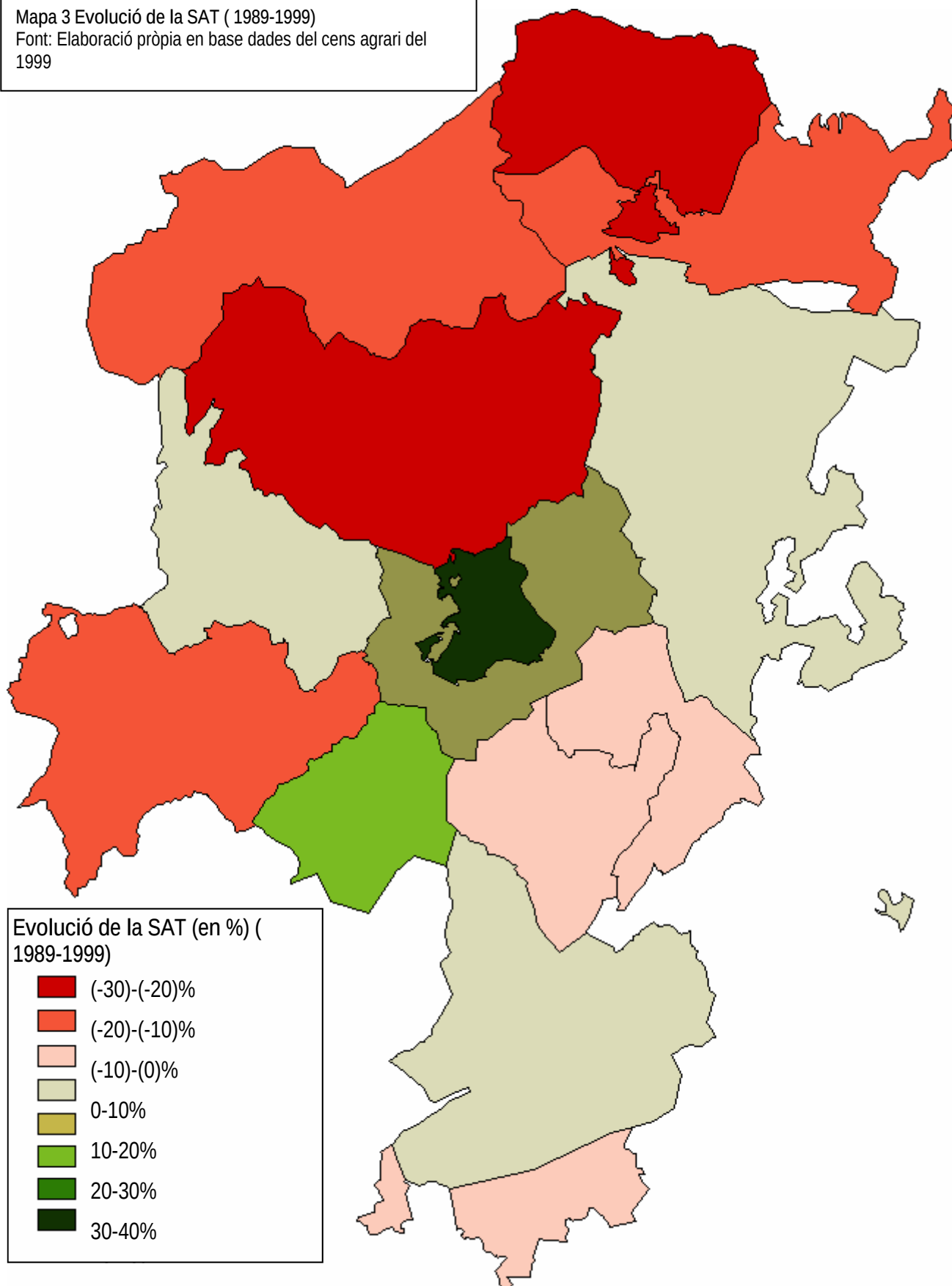

FONT:IDECAT

Mapa 3 Evolució de la SAT (1989-1999)

Font: Elaboració pròpia en base dades del cens agrari del 1999

1:186218

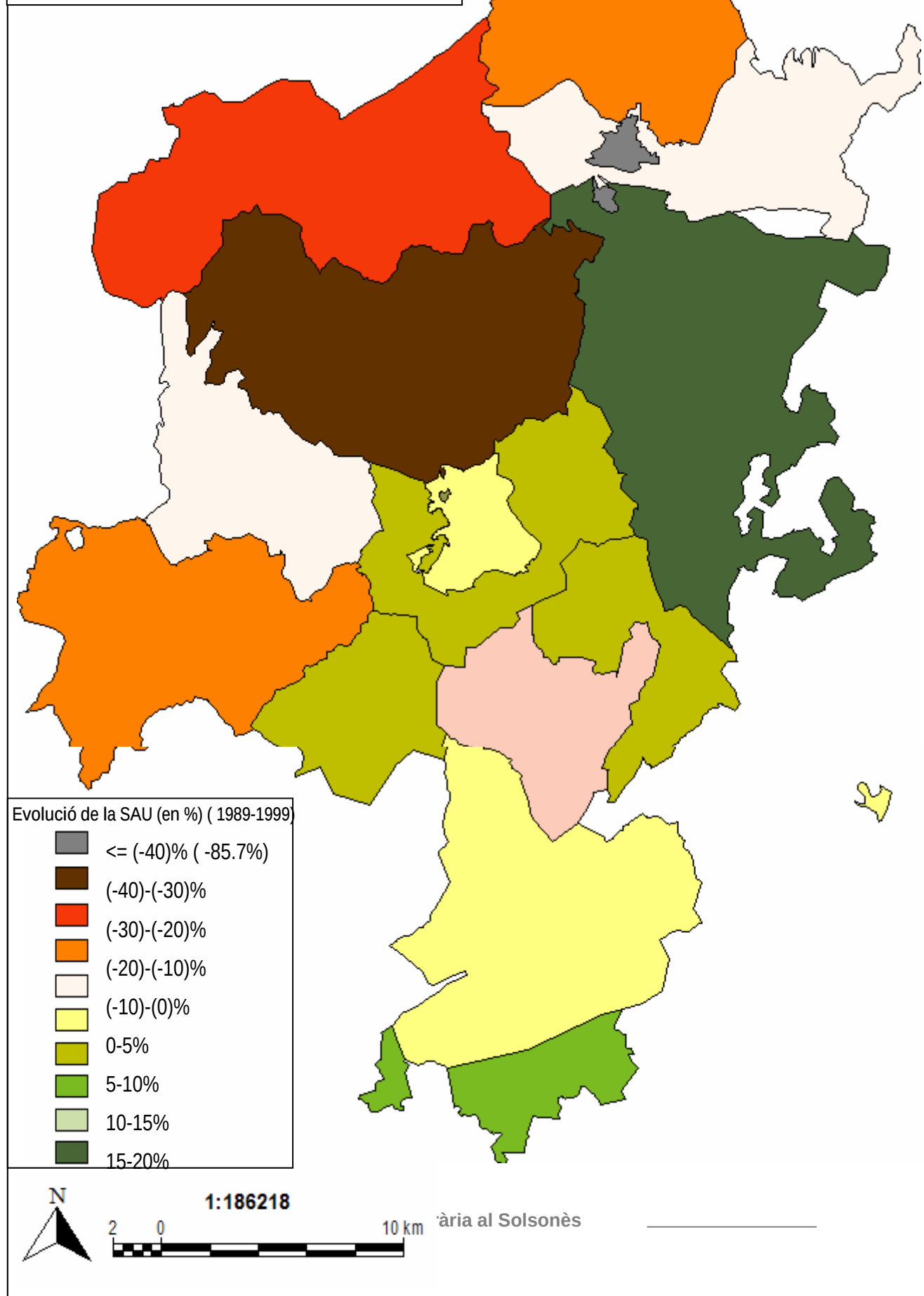

agrària al Solsonès

Mapa 4 Evolució de la SAU (1989-1999)

Font: Elaboració pròpia en base dades del DARP

3.2 Característiques de l'estructura agrària

3.2.1. Nombre d'explotacions i base territorial (estat actual i evolució)

El Solsonès comptava al 1999 amb 637 explotacions (segons dades del cens agrari). Aquestes es concentraven principalment als municipis de Solsona (amb un total de 73 explotacions), seguit de Pinós i Navès, municipis amb 71 explotacions cada un. No obstant el nombre d'explotacions no és proporcional al tamany de les mateixes. D'aquesta manera les explotacions més grans al 1999 es troben als municipis de Pinell de Solsonès (amb un tamany mitjà de 61.3ha/explotació), seguit de La Coma i la Pedra (57.6 ha/explotació), Odèn, Pinós , Navès i Castellar de la Ribera. Tots aquests municipis presenten un tamany mitjà de les explotacions superior a 50ha /explotació. Cal usar aquestes xifres amb prudència ja que poden existir municipis amb explotacions amb base territorial molt heterogènia (veure apartat *Base territori de les explotacions agràries*).

A l'altre extrem es troben municipis com Solsona que si bé presenten un nombre màxim d'explotacions, el seu tamany mitjà és molt baix (10.57ha/explotació).. EL mateix passa amb el municipi de Sant Llorenç de Morunys, amb un tamany de les explotacions mínim (de 8.71 ha/explotació). Ja a certa distància però col·locant-se al tercer lloc dels municipis amb explotacions de menys superfície, en termes mitjans, es troba Guixers, amb un tamany mitjà de les explotacions de 31.57 ha/explotació. L'existència d'explotacions de baix tamany es pot associar a municipis amb baixa rendibilitat econòmica de l'activitat agrària (els tres municipis amb un tamany mitjà de les explotacions més baix, són els què presenten un menor MBT). D'altra banda el tamany gran de les explotacions de Pinell pot explicar la seva alta rendibilitat, mentre que la dels municipis de La Coma i la Pedra, Odèn i Navès (tots ells amb explotacions amb un tamany mitjà superior a 50 ha) , es podria explicar per la rellevància dels prats i pastures en aquests municipis (veure gràfic 23) i per la seva elevada superfície municipal.

Des de l'entrada a la Comunitat Europea l'any 1986, la pèrdua d'explotacions agràries s'ha accentuat molt. A Catalunya, entre el 1987 i el 1999 la reducció va ser del 37.5%, que correspon a una pèrdua de 41400 explotacions. Les causes principals cal cercar-les en:

1. L'envelliment dels titulars i la no continuïtat de l'explotació per part dels familiars.
2. Gran part de les petites explotacions no han pogut assumir els increments dels preus dels inputs i del propi cost de vida, al mateix temps que els preus percebuts obtinguts pels productes agraris han restat bàsicament estancats.
3. Les explotacions situades en la perifèria de les ciutats, i en especial a l'interior de l'Àrea metropolitana de Barcelona, han sofert la pressió dels usos urbans i han cedit en pro d'usos no agraris.
4. La marginació de determinades explotacions del procés de capitalització que pateix Espanya des dels anys cinquanta, i la baixa competitivitat ha conduït en el seu abandonament. Aquest fet ocorre bàsicament a comarques de muntanya.

Tot i que la reestructuració anterior no és un fet aïllat i és identificable a tot Espanya, a Catalunya pren intensitats més importants, possiblement degut a l'existència prèvia d'un gran nombre de petites explotacions i amb nivell de renda agrària baixos, principal ús agrari, tal i com s'observa al gràfic 13.

A comarques de la Catalunya Central cal afegir-hi l'agreujant de la crisi que pateixen determinats cultius tradicionals com el cereal de secà.

En l'interval temporal analitzat, s'observa que el nombre d'explotacions del Solsonès ha disminuït en un 18.12%, seguint la tendència decreixent de les comarques centrals i de Catalunya, tot i que en menor grau (taula 11 i gràfic 9).

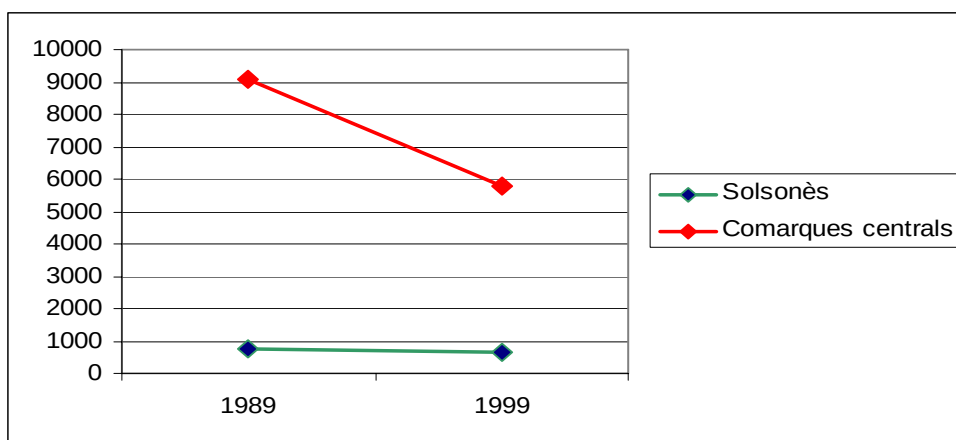

taula 1 Evolució del nombre d'explotacions i del tamany mitjà (1989-1999)

	1989	1999	increment	
			nombre explotacions	increment tamany mitjà
Solsonès	778	637	-18,12%	48,35%
Comarques centrals	9076	5789	-36,22%	76,40%
Catalunya	97941	72006	-26,48%	42,15%

FONT:IDESCAT

Gràfic8 Evolució del nombre d'explotacions (1989-1999)

FONT:IDESCAT

La concentració parcel·lària és una característica de la capitalització de l'agricultura, i tots i els inconvenients d'aquesta pràctica en zones de conreu de secà i l'existència d'una tradició d'herència de terres, el Solsonès n'ha patit les conseqüències.

D'altra banda, paral·lel a la disminució de les explotacions existeix una clara tendència a la concentració parcel·lària i a l'augment del tamany mitjà de les explotacions. En concret en el cas del Solsonès l'augment del tamany ha estat en un 48.35%, corresponent a 14.52 hectàrees per explotació de promig. Aquesta tendència, evident tan a nivell català, com a nivell de comarques centrals, entre elles el Solsonès, resulta d'un intent d'augmentar la rendibilitat de les explotacions.

La pèrdua d'explotacions no ha estat igual a tots els municipis, els que han experimentat les majors reduccions entre el 1989 i el 1999 són: Sant Llorenç de Morunys, La Coma i la Pedra,

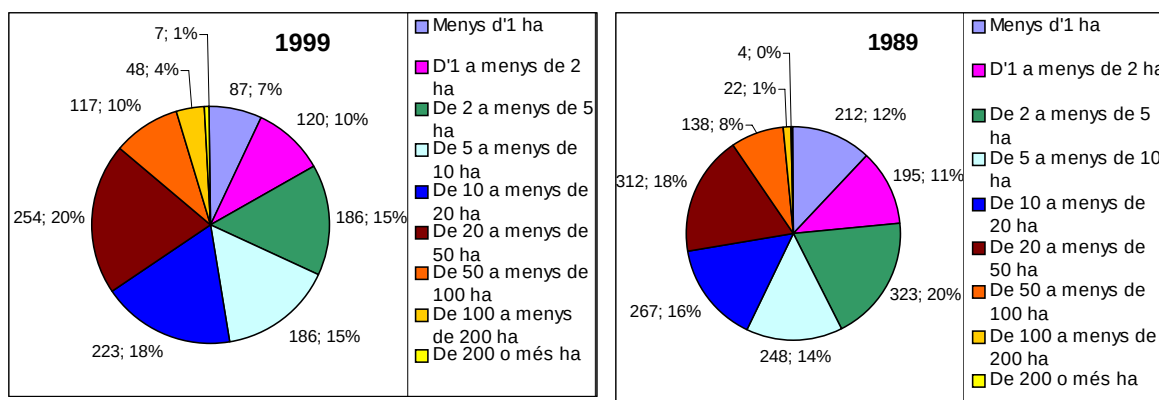

Guixers, Odèn i Riner (en un 70.83 %, 50.98 %, 45.83%, 31.17% i 22 %, respectivament).Els municipis on més s'ha reduït el nombre d'explotacions coincideixen amb els més septentrionals, on l'agricultura hi és menys rentable i on s'ha reduït també la SAU i la SAT en el període d'anàlisi.

D'altra banda anomenar l'excepcionalitat dels municipis de Pinós i de Solsona, on el nombre d'explotacions ha augmenta, i en especial intensitat en el cas de Solsona.

Base territorial de les explotacions agràries

Gràfic9 Distribució de la base territorial de les explotacions. SOLSONÈS

FONT:IDECAT

A nivell comarcal s'observa com les explotacions que més abunden, tant al 1989 com al 1999, són les explotacions que tenen una base territorial de 20 a menys de 50 hectàrees., representant el 33 % de les explotacions al 1999 (gràfic 18), seguides de les explotacions amb una base territorial compresa entre 50 i 100 hectàrees representen un 19% del total. Més de la meitat de les explotacions, concretament un 71.43 %, tenen un tamany inferior a 50 hectàrees. D'altra banda les explotacions de més de 50ha representen un 28.57%.

Les de menys de 10ha representen el 23.08%, i les de més de 200 representen el 2%.

Per tant, la distribució de la base territorial segueix una distribució normal, on predominen clarament les explotacions de tamany entre 10 i 50 hectàrees (48% del total d'explotacions) . Aquesta distribució no dista molt de l'existent al 1989 , on la única diferència considerable rau en un percentatge major de les explotacions de més de 50 ha 1999 (al 1989 representaven el 18.89%), en una disminució de les de més petit tamany (les explotacions de menys de 10

hectàrees al 1989 representaven el 29.95% del total) i la disminució del nombre d'explotacions entre 10 i 50 hectàrees (que al 1989 representaven un 51.16% i al 1999 el 48.35%) . Per tant es constata la tendència a l'augment del tamany mitjà de les explotacions.

taula 2 Evolució de la base territorial de les explotacions al Solsonès (1989-1999) (en nombre d'explotacions)

	Menys d'1 ha	D'1 a menys de 2 ha	De 2 a menys de 5 ha	De 5 a menys de 10 ha	De 10 a menys de 20 ha	De 20 a menys de 50 ha	De 50 a menys de 100 ha	De 100 a menys de 200 ha	De 200 o més ha
1999	17	9	66	55	97	211	118	50	14
1989	26	41	82	84	122	276	111	34	2
increment (en %)	-34,62%	-78,05%	-19,51%	-34,52%	-20,49%	-23,55%	6,31%	47,06%	600,00%

FONT:IDESCAT

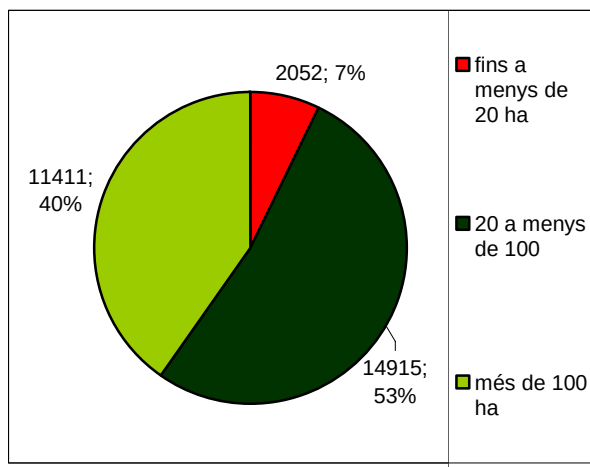
La conseqüència més directa de l'estructura agrària és una distribució del factor productiu *terra* clarament desigual, on les grans unitats productives concentren una part important de la SAU.

Així, al Solsonès al 1999 les explotacions petites, de menys de 20 ha (que representen el 38.30% del total de les explotacions), tan sols contenen el 7% de la SAU, mentre que les explotacions de més de 100 ha (que només representen el 10% del total d'explotacions), controlen el 40% del total de la SAU comarcal.

Les explotacions que més SAU controlen són aquelles amb base territorial compresa entre 20 i 100 hectàrees; controlen el 53% de la SAU comarcal (que representen al 51.6% de les explotacions). Cal dir que aquesta tendència és generalitzable a nivell de Catalunya i de l'estat, on inclús la inequitat és major. La distribució desigual de la terra ha conduït a un escenari on són les petites explotacions les que tenen unes proporcions superiors de terres en regadiu, en ús de maquinària per unitat de superfície més gran o una presència més important de ramaderia industrialitzada, factors intensificadors que permeten aconseguir nivells més alts de productivitat. Cal matisar i tenir en compte que no totes les terres ni tots els productes cultivats tenen el mateix rendiment

Gràfic10 Distribució del factor productiu terra a nivell comarcal (en ha i %) (1999)

FONT: IDESCAT

A nivell municipal esmentar el comportament és molt heterogeni i el comportament no és ni uniforme entre els municipis on l'evolució en el nombre d'explotacions és similar. (taula 19)

taula 3 Evolució de la base territorial de les explotacions per municipis del SOLSONÈS. (1989-1999)

		fins a menys de 10ha			de 10 a menys de 50ha			més de 50 ha		
		1989	1999	increment	1989	1999	increment	1989	1999	increment
municipis on augmentat en nombre d'explotacions	Pinós	2	2	0,00%	41	26	-36,59%	25	22	-12,00%
	Solsona	55	11	-80,00%	15	27	80,00%	2	15	650,00%
municipis que han perdut entre el 10 i el 20% d'explotacions	Olius	12	3	-75,00%	26	28	7,69%	15	11	-26,67%
	Navès	17	6	-64,71%	50	19	-62,00%	10	14	40,00%
	Clariana de Cardener	4	9	125,00%	20	21	5,00%	5	19	280,00%
	Llobera	2	0	-100,00%	33	20	-39,39%	12	6	-50,00%
	Molsosa, la	7	3	-57,14%	14	43	207,14%	6	25	316,67%
	Pinell de Solsonès	2	53	2550,00%	29	18	-37,93%	26	2	-92,31%
	Castellar de la Ribera	1	16	1500,00%	27	3	-88,89%	8	6	-25,00%
municipis que han perdut més del 20% de les explotacions	Lladurs	5	9	80,00%	39	12	-69,23%	18	5	-72,22%
	Riner	9	5	-44,44%	32	34	6,25%	9	11	22,22%
	Odèn	29	7	-75,86%	42	8	-80,95%	6	9	50,00%
	Guixers	28	4	-85,71%	16	15	-6,25%	4	12	200,00%
	Coma i la Pedra, la	40	14	-65,00%	10	32	220,00%	1	25	2400,00%
	Sant Llorenç de Morunys	20	5	-75,00%	4	2	-50,00%	0	0	0,00%
	Solsonès	233	147	-36,91%	398	308	-22,61%	147	182	23,81%

FONT: Idescat

Esmentar que existeixen municipis on augmenten moltíssim les explotacions petites (de l'ordre de 2550 %) , com és el cas de Pinell de Solsonès , Castellar de la Ribera, Lladurs i Clariana de Cardener.

D'altra banda existeixen municipis on, en contra de la tendència comarcal, en el període analitzat es tendeix augmentar els nombre d'explotacions entre 10 i 50ha (com ocorre a La Coma i la Pedra, Solsona, Clariana de Cardener, Riner i La Molsosa). Per últim dir que només presenten un augment de les explotacions de més de 50 ha els municipis de Odèn, Navès i Guixers, sent ,els dos primers, municipis on hi predomina la pastura i possiblement per aquesta raó han augmentat de tamany.

A nivell comarcal s'observa (taula 20) que del total d'explotacions amb terres , les què disminueixen en major nombre són les què tenen ramaderia, tot i que les explotacions amb terra i sense ramaderia disminueixen molt menys de tamany, possiblement degut a la obligatorietat de les explotacions ramaderes de declarar terres per a la gestió de les dejeccions ramaderes.

taula 4 Distribució de la superfície agrària (nº explotacions i hectàrees) al Solsonès (1989-1999), increment en %

	Total explotacions	total sense terres ⁵	amb terres						amb SAU			
			total		amb ramaderia		sense ramaderia				amb altres terres ⁶	
					explot.	ha	explot.	ha	explot.	ha	explo	ha
1989	1029	45	984	93506	601	53755	383	39756	778	23363	645	70146
1999	750	59	691	84353	421	52971	270	31383	637	28378	554	55976
increment	-27,11%	31,11%	-29,78%	-9,79%	-29,95%	-1,46%	-29,50%	-21,06%	-18,12%	21,47%	-14,11%	-20,20%
Evolució tamany mitjà					40,67%		11,98 %		48,35%		-7,09%	

FONT:IDESCAT

⁵ S'entén per una explotació agrària sense terres aquella que amb menys de 0.1 ha posseeix en total un o més caps de ramat boví; dos o més caps entre ramat cavallí, mular o asiní; sis o més caps entre ramat oví o cabrum; dos o més caps de ramat porcí; cinquanta o més aus entre gallines, galls dindi, ànecs, oques, pintades, coloms, guatlles, faisans i perdius criades en captivitat; trenta o més conilles mares, deu o més ruscós. Aquest ramat pot trobar-se en zones rurals o urbanes.

⁶ Són aquelles que, tot i trobar-se en l'explotació, no formen part del que denominem SAU. Corresponen a les espècies arbòries forestals, els erms, espartars ,a matollars i altres superfícies.

De fet, el tamany mitjà de les explotacions amb ramaderia és el què ha augmentat més, per davant del tamany de les explotacions sense ramaderia (l'augment correspon a un 40.67 %, i 11.98% , respectivament)

Els municipis on la superfície ocupada per explotacions amb terres i ramaderia augmenten són: Guixers, Navès, Solsona, Pinós i La Molsosa, on les explotacions de porcí han augmentat molt. D'altra banda, les explotacions amb terres i sense ramaderia han augmentat de superfície en els municipis centrals a la comarca: Olius, Solsona, Clariana de Cardener, Riner, Llobera i Castellar de la Ribera.

Les explotacions sense terres augmenten en un 31.11%. Tan sols disminueixen als municipis de Sant Llorenç de Morunys (que en perd 5), La Coma i la Pedra (en perd 3), Odèn i Solsona (en perden una cada un).

3.2.2 Dimensió econòmica i orientació tecnicoproductiva de les explotacions del Solsonès

El Marge Brut Total (MBT) de les explotacions permet analitzar la dimensió econòmica de les explotacions , permetent fer-se una idea de la rendibilitat econòmica de les explotacions per municipis. La unitat de mesura del MBT és la Unitat de Dimensió Europea (UDE), unitats de mesura combinatòria. Cal usar en compte la variable, ja que no té en compte ni les subvencions ni tampoc valoren les despeses en amortitzacions, impostos, rendes de la terra, salaris a tercers ni les despeses en pagar els interessos del capital circulant . El MBT equival, doncs, al valor afegit brut a preus de mercat.

taula 5 Distribució de les explotacions segons el Marge Brut Total i en relació a la Renda de Referència (RR). 1999

	1999 (en nombre d'explotacions)										
	Total		<1 a <8 UDE		increment respecte el 1989	8 a <16 UDE		increment respecte el 1989	16 a >=100 UDE		increment respecte el 1989
			< 50% RR 1999	% del Total		50% a RR 1999	% del Total		> RR 1999	% del Total	
	explot.	UDE									
Castellar de la Ribera	35	866	10	29%	-82%	7	20%	75%	18	51%	800%
Clariana de Cardener	30	903	6	20%	-75%	10	33%	1000%	14	47%	600%
Coma i la Pedra, la	25	385	17	68%	-56%	2	8%	-71%	6	24%	50%
Guixers	27	224	17	63%	-73%	6	22%	-57%	4	15%	-60%
Lladurs	59	992	14	24%	-70%	18	31%	-14%	27	46%	125%
Llobera	47	1031	10	21%	-74%	11	23%	-58%	26	55%	53%
Molsosa, la	26	976	10	38%	-23%	0	0%	-100%	16	62%	45%
Navès	74	2023	20	27%	54%	18	24%	64%	36	49%	140%
Odèn	54	1016	15	28%	-40%	18	33%	38%	21	39%	-16%
Olius	60	2016	15	25%	25%	12	20%	200%	33	55%	200%
Pinell de Solsonès	53	1607	9	17%	-40%	8	15%	-47%	36	68%	71%
Pinós	76	2422	6	8%	-68%	21	28%	75%	49	64%	123%
Riner	42	1228	9	21%	-47%	10	24%	-50%	23	55%	-15%
Sant Llorenç de Morunys	7	51	5	71%	-62%	1	14%	100%	1	14%	-97%
Solsona	87	1120	62	71%	786%	14	16%	-18%	11	13%	-68%
Solsonès	702	16861	225	32%	-44%	156	22%	-19%	321	46%	28%

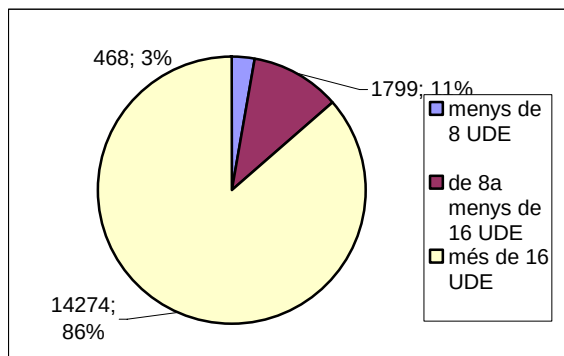
FONT: IDESCAT

Les dades estadístiques de què disposa el cens agrari de l'IDESCAT (1999) mostren que en aquest any la distribució de les explotacions en funció de la rendibilitat era asimètrica, i la majora generaven una riquesa superior a la Renda de Referència⁷ del 1999 (dotada en 17908,37 euros) , conformant el 46 % del total de les explotacions de la comarca (un total de 321 explotacions) . D'altra banda, les explotacions generadores de poca riquesa (< al 50% de la RR) conformaven el 36 % de la totalitat d'explotacions del Solsonès, corresponent a 225 explotacions. Mentrestant, les explotacions que generen riquesa intermèdia (entre el 50% de la RR i la RR), conformaven tan sols el 22 % , amb un total de 156 explotacions.

⁷ Indicador relatiu als salaris bruts no agraris d'Espanya. La determinació anual de la seva quantitat es fa en concordança amb allò previst d'acord a la normativa de la Comunitat Europea i tenint en compte les dades salarials publicats per d'Institut Nacional d'Estadística (INE).

Gràfic11 Distribució de la producció econòmica (en UDE) de diferents tipus d'explotacions (en nombres reals i %) (1999)SOLSONÈS

FONT;IDESCAT

Si s'analitza la contribució de les explotacions petites (les què compten amb més de 8 UDEs) s'observa que aquestes al 1999 tan sols agrupaven el 3% dels ingressos totals del Solsonès, tot i representar el 36% d'elles explotacions. Mentrestant , les explotacions més grans , les de més de 16 UDEs agrupen el 86% del MBT total del Solsonès. Existeix doncs, una distribució descompensada de la producció econòmica de l'agricultura i la ramaderia del Solsonès (extrapolable també a Catalunya), que queda refermada al observar que les explotacions mitjanes i grans (de més de 8 i més de 16 UDE) representen el 97% del total del MBT comarca, mentre que representen el 60% del total d'explotacions. Aquesta inequitat pot esdevenir en episodis d'intensificació de els petites explotacions (m en termes econòmics) o en la potenciació de l'agricultura a temps parcial o a la pluriactivitat al camp..

Si l'anàlisi es fa ara a nivell municipal, s'observa que els municipis on més del 50% de les explotacions generen rendes superiors a la RR del 1999 són, en primer lloc, Pinell de Solsonès (un 68% de les explotacions), Pinós (64%), La Molsosa (62%), Llobera, Oliu , Riner (a tots tres municipis un 55 % de les explotacions generen més que la RR), i Castellar de la Ribera (51%).

D'altra banda els municipis que presenten menys explotacions d'aquestes característiques econòmiques són La Coma i la Pedra (24% de les explotacions), Guixers (15%), Sant Llorenç de Morunys (14%) i finalment Solsona (13%). Aquests municipis s'ubiquen a la meitat nord de la

comarca on les limitacions orogràfiques i climàtiques poden contribuir a una menor rendibilitat agrícola. Alhora en els municipis de Solsona i Sant Llorenç de Morunys l'activitat agrària no és la que genera més ocupació.

L'anàlisi municipal mostra també que els municipis que presenten més nombres d'explotacions que generen riquesa intermèdia (entre el 50% de la RR i la RR) són Clariana de Cardener, Odèn (ambdós amb un 33% de les explotacions amb aquestes característiques), i Lladurs.

D'altra banda, els municipis que presenten menys explotacions amb aquestes característiques econòmiques són Solsona (16% de les explotacions), Pinell de Solsonès (15%), Sant Llorenç de Morunys (14%), La Coma i la Pedra (8%) i finalment La Molsosa, on cap explotació presenta aquesta característica.

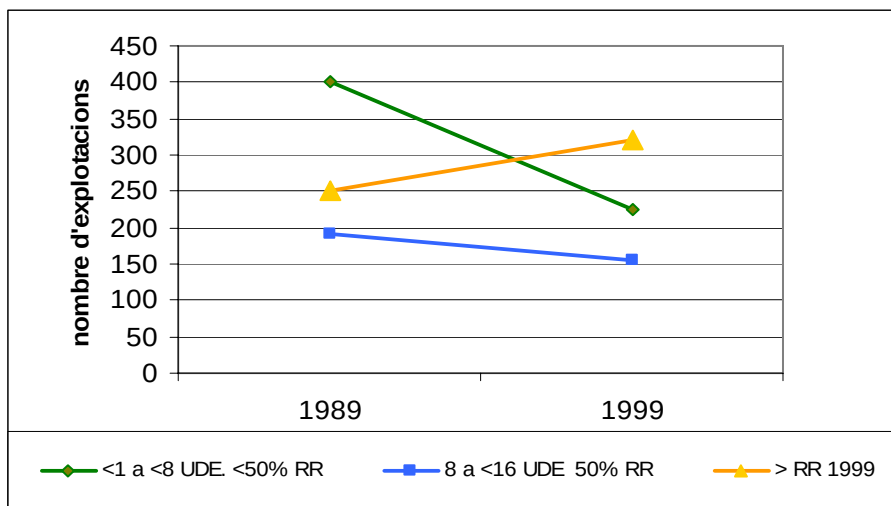
Els municipis situats més al Nord de la comarca, es troben els municipis on l'ocupació agrícola era inferior 35% dels ocupats i la majoria de les seves explotacions generen menys del 50 % de la RR, i coincideixen amb els que menys explotacions generadores de més del 100% de la RR presenten. Aquests municipis són Sant Llorenç de Morunys, Solsona (ambdós 71% de les explotacions amb aquesta característica), La Coma i la Pedra (68%) i Guixers (63%). Cal observar que el percentatge d'explotacions d'aquests municipis és força alt i sempre superior al 60%, passant a ser la baixa rendibilitat econòmica una característica extesa en el conjunt de les explotacions dels municipis citats.

Els municipis que presentaven les explotacions més rentables són les que presenten menys explotacions generadores de menys del 50 % de la RR. No obstant, a aquests municipis el percentatge d'explotacions poc rentables és força alt, entre el 17 i 24, excepte Pinós que només un 8% de les seves explotacions generen menys de la meitat de la RR. Per tant cal remarcar la inequitat existent entre la rendibilitat econòmica de les explotacions que existeix en aquests municipis.

El gràfic 8 que es presenta a continuació mostra l'evolució del nombre d'explotacions de cada categoria, entre el 1989 i el 1999

Gràfic12. Evolució del nombre d'explotacions segons diferents intervals de rendibilitat econòmica (en UDE) , relacionats amb la Renda de Referència (1989-1999) SOLSONÈS

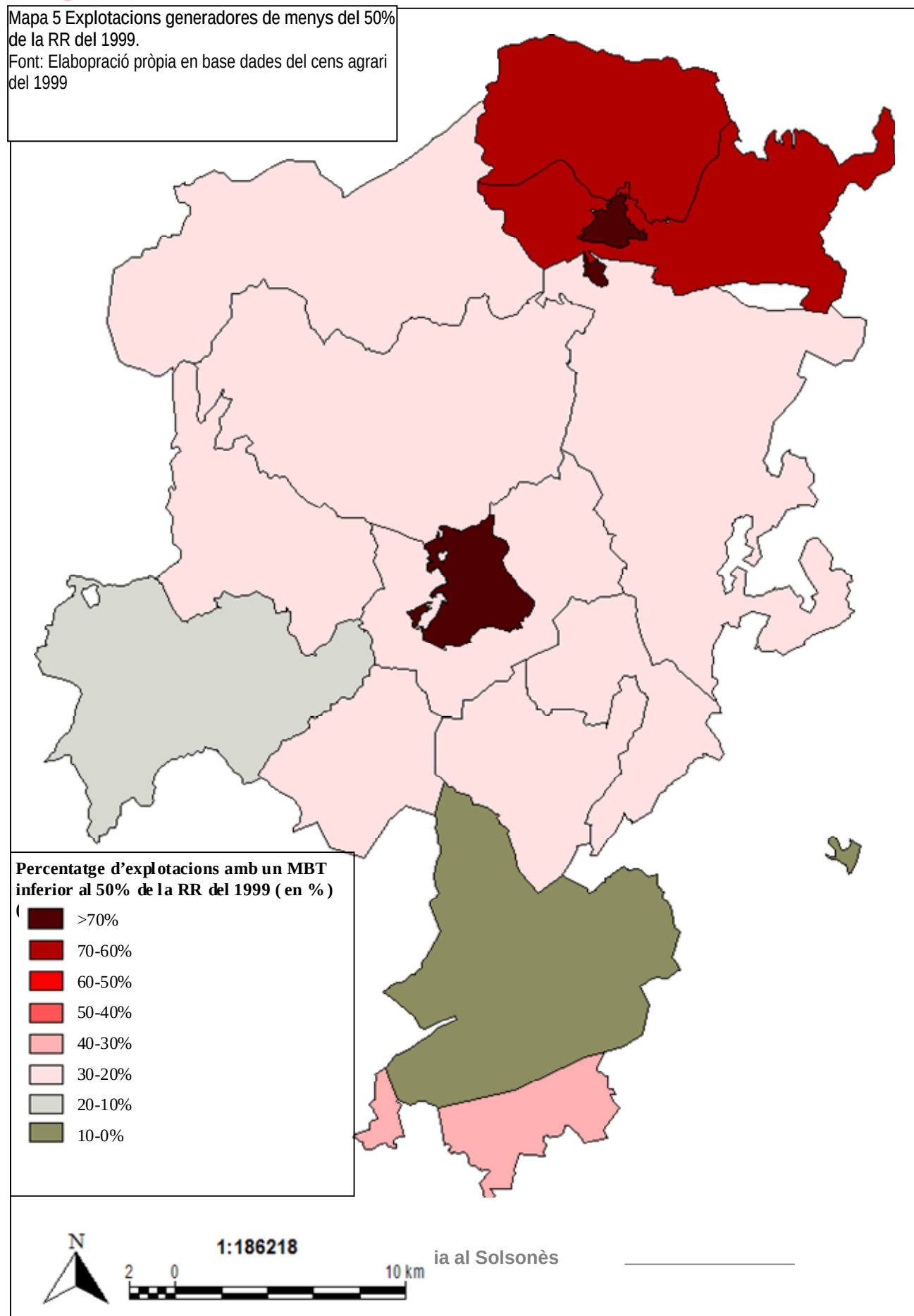

FONT: IDESCAT

En el període 1989-1999 l'anàlisi comarcal mostra un increment del nombre d'explotacions que generen una riquesa (mesurada en UDE) superior a la Renda de Referència (RR) del 1999 . Aquest increment correspon al 28%. Per contra, les explotacions que generen una renda inferior al 50% de la Renda de Referència, si bé al període 1989 representaven el 47 % del total de les explotacions totals, al 1999 disminueix en un 44% respecte les dades del 1989 (al 1999 representa tan sols el 32%). També disminueixen el nombre d'explotacions que generen entre el 50 % i la RR. L'escenari final , doncs, és una distribució econòmica on prevalen el nombre d'explotacions altament rendibles, seguides de les menys rendibles i finalment, representant tan sols el 20 %, les explotacions amb rendibilitat intermèdia (entre el 50% i la RR).

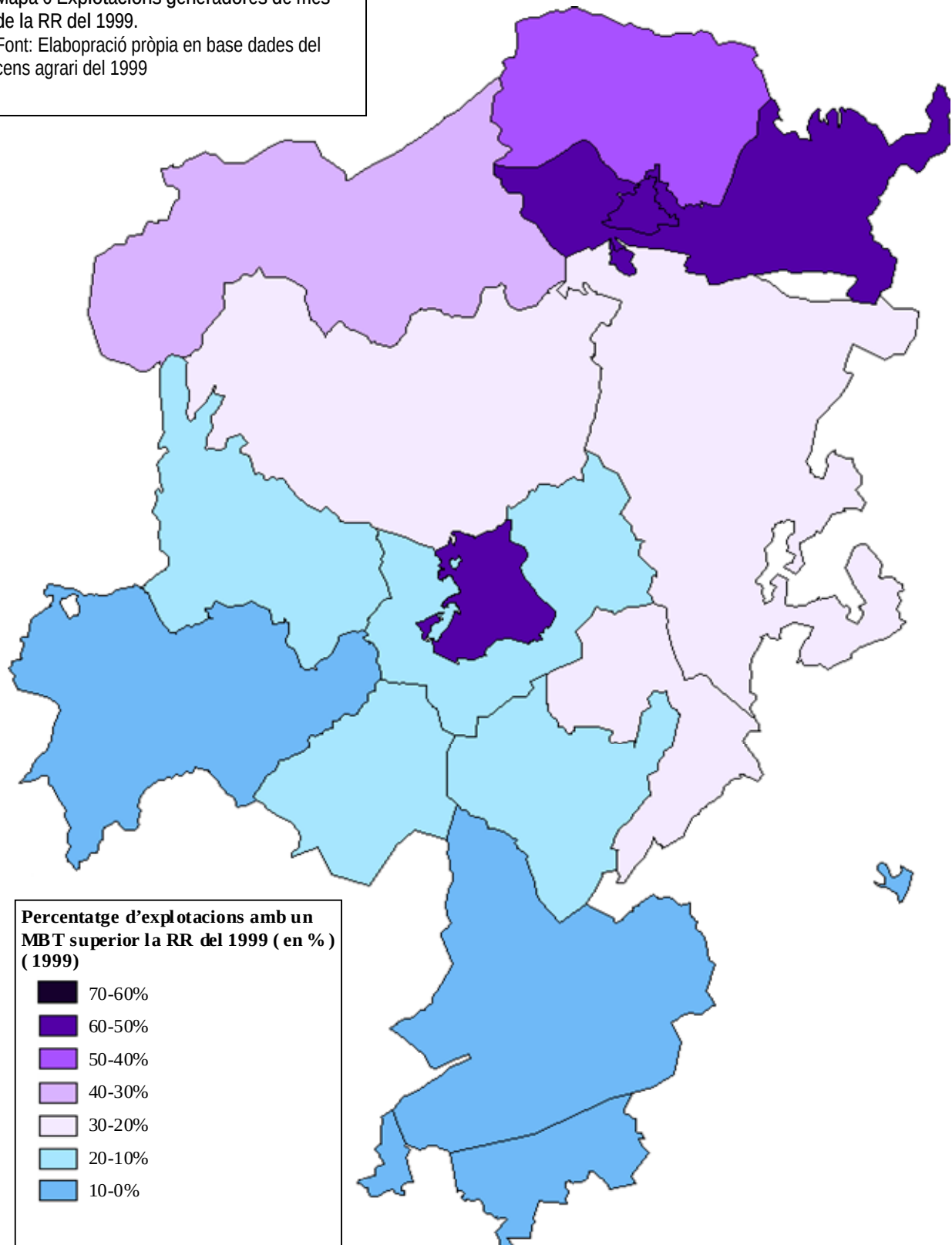
Mapa 5 Explotacions generadores de menys del 50%
de la RR del 1999.
Font: Elaboració pròpia en base dades del cens agrari
del 1999

Mapa 6 Explotacions generadores de més de la RR del 1999.

Font: Elaboració pròpia en base dades del cens agrari del 1999

1:186218

grària al Solsonès

Pel què fa a l'orientació productiva s'observa que el subsector agrari que conté més explotacions és, sense dubte, *l'agricultura general*⁸. El major nombre d'explotacions destinades a agricultura general es localitzen a Pinell de Solsonès i Pinós, amb una relació de UDE/explotació de 22.62 i 17.69 respectivament. Aquest indicador pot donar informació de la rendibilitat mitjana de les explotacions, tot i que cal usar-lo amb compte ja que la variació intramunicipal pot arribar a ser força important degut a l'assimetria entre el MBT de les diferents explotacions.

Els municipis situats més al nord de la comarca són els que generen menys UDE en aquest subsector. Pel què fa a la rendibilitat del sector, cal anomenar que la majoria de les explotacions d'agricultura general generen una renda inferior al 50% de la Renda de Referència del 1999.

taula 6 Nombre d'explotacions en funció de les OTE. 1999.SOLSONÈS

UDE		1 a 8 UDE		8 A 16 UDE		>16 UDE	
		<50%					
	Total	de RR	% del total	50% a RR	%del total	>RR	%del total
Agricultura general	341	131	38%	89	26%	121	35%
Horticultura	4	3	75%	0	0%	1	25%
Conreus llenyosos	2	1	50%	1	50%	0	0%
Herbívors	119	45	38%	28	24%	46	39%
Granívors	96	24	25%	10	10%	62	65%
Policultius	15	5	33%	5	33%	5	33%
Ramaderia mixta	30	7	23%	4	13%	19	63%
Conreus i ramaderia	95	9	9%	19	20%	67	71%
Total	702	225	32%	156	22%	321	46%

FONT: IDESCAT

Tal i com s'observa a la taula adjunta núm. 18, el subsector que segueix a l'agricultura general en nombre d'explotacions són els *herbívors*. La distribució de la renda generada en aquesta OTE es concentra en la d'interval de inferior al 50 % de la RR i al de superior a la RR. Com era d'esperar les explotacions d'herbívors es concentren als municipis més septentrionals, com són a La Coma i la Pedra (amb un màxim comarcal de 18 explotacions), Navès (amb màxim de UDE generades) o Guixers.

⁸ S'engloben dins d'aquesta OTE, els cereals, oleginoses, lleguminoses i conreus agrícoles diversos (arrels i tubercles, cereals, hortalisses fresques en terrenys de conreu, tabac, cotó i altres conreus herbacis combinats.

Referent als *granívors* i als *conreus i ramaderia*, esmentar que ambdós subsectors contenen un nombre molt semblant d'explotacions, 96 i 95, respectivament. En el cas dels granívors predominen (en un 65% sobre el total d'explotacions) aquelles que generen més del 100% de la RR. Segueix el mateix patró el subsector conreus i ramaderia. No obstant cal apuntar que en el cas dels granívors se segueix la característica generalitzable de concentració d'un gran nombre d'explotacions poc rendibles, mentre que en el cas dels conreus i ramaderia, el segon gruix d'explotacions es concentra a l'interval de generació del 50 % de la RR:

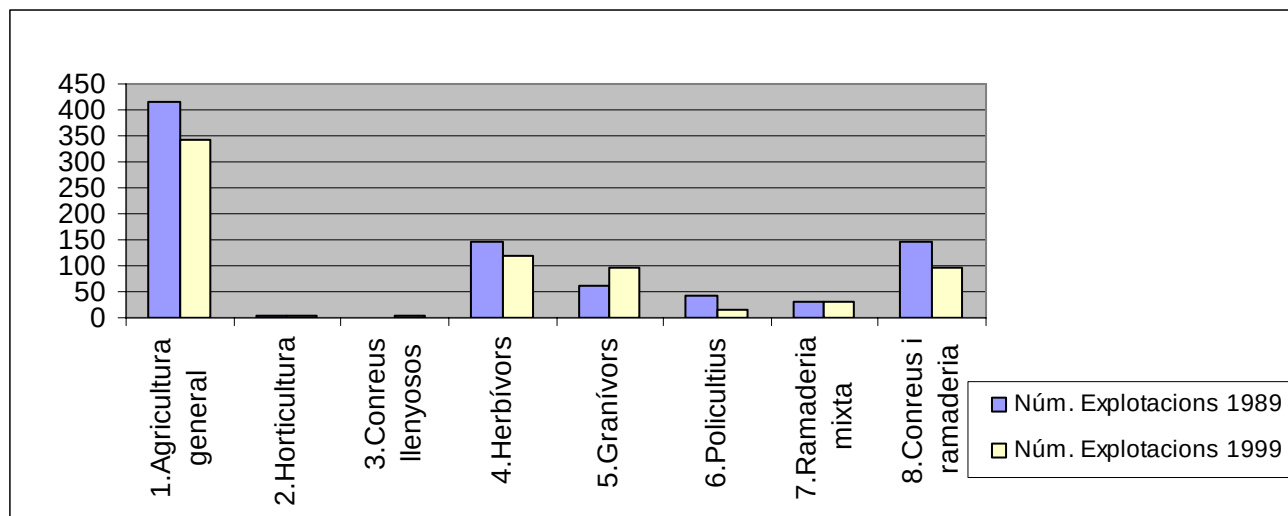
En quant a la distribució municipal s'observa que la OTE granívors no mostra cap distribució amb un criteri geogràfic determinat, possiblement degut a la possibilitat de desterritorialització del subsector. D'altra banda, el subsector conreus i ramaderia sí que segueix almenys el criteri territorial pel què fa a la limitació de l'altitud; No es troben explotacions d'aquest tipus als municipis més septentrionals com són Sant Llorenç de Morunys, Guixers i La Coma i la Pedra..

A tall de conclusió, anomenar que la majoria de les explotacions agràries no són rentables, si considerem *rentable* a aquelles explotacions que generen 16 o més UDE.

Al tractar-se de marge brut les explotacions ramaderes són les que presenten valors més elevats. S'ha de tenir en compte que el marge brut no té en compte les despeses, i en la ramaderia, l'alimentació animal suposa una quantitat important (a excepció dels animals d'extensiu), per tant, a l'hora d'establir el marge de benefici net la diferència entre les rendes d'explotacions agrícoles i ramaderes es veuria reduïda.

Gràfic13. Evolució del nombre d'explotacions en funció de la OTE. 1989-1999. SOLSONÈS

FONT: IDESCAT

Per últim citar que l'evolució del nombre d'explotacions entre el 1989 i el 1999, s'observa que en general el nombre absolut d'explotacions ha disminuït, tot i que cal fer un esment especial a la OTE dels granívors, que ha experimentat un increment d'un 2%, passant d'existir 62 explotacions al 1989 a 96 al 1999. No obstant l'augment esmentat pren molta més rellevància quan es parla d'increment de la dimensió econòmica de la OTE granívors; aquesta ha augmentat en un 223%, passant de generar 1562 UDE al 1989 (amb una rendibilitat mitjana de 25.1 UDE/explotació) , a generar-ne 5053 al 1999 (52.63 UDE/explotació). Aquest augment de la rendibilitat respon a pràctiques d'intensificació i integració productiva.

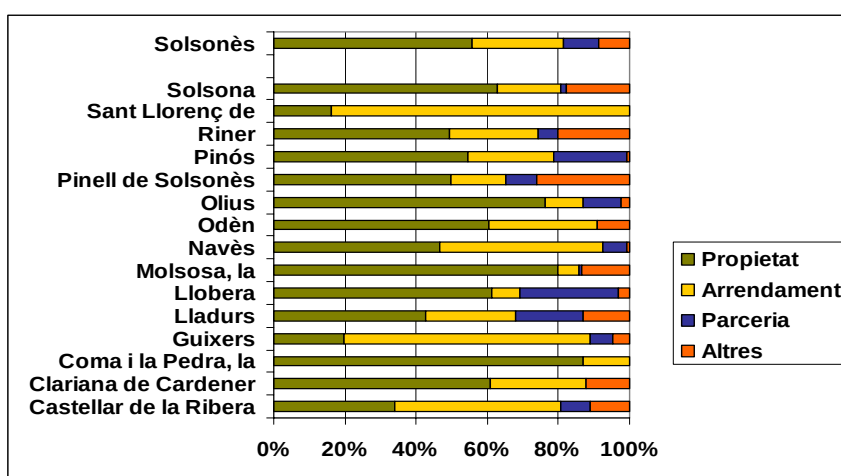
Cal esmentar també la disminució de la rendibilitat dels conreus llenyosos, en els quals el nombre d'explotacions augmenta en un 200 % però la generació de UDE total disminueix un 86% (consultar taula 5 de l'annex).

3.2.3. Règim de tinença

Al analitzar el règim de tinença cal tenir en compte, en primer lloc, que els resultats dependran de si analitzem els règims en funció de la SAU o de la SAT, que inclou, a més de la SAU, inclou terrenys forestals, erms, espartar, matoll i aquelles denominades *altres*.

Gràfic14. Explotacions de SAU segons Règim de Tinença. (en % sobre les hectàrees totals). SOLSONÈS. 1999

FONT:IDESCAT

Del total de 637 explotacions que hi ha al Solsonès, a 441 (o sigui, el 58.2% del total de les explotacions amb règim de tinença diferent) el règim de tinença que els incumbeix és el de propietat⁹. En quant a hectàrees, la propietat és present a 55.54% del total de la SAU. L'anàlisi de la sèrie temporal compresa entre 1989 i el 1999 mostra una tendència a la disminució del nombre d'explotacions sota aquest règim (gràfic 21), però la tendència pot respondre a la reducció general del nombre d'explotacions. En aquest cas la davallada correspon a una davallada en un 17%. Del gràfic 21, dividit en aquell que mostra l'evolució en funció de les hectàrees totals i les que mostra l'evolució en nombre d'explotacions, se'n desprèn que, ja que

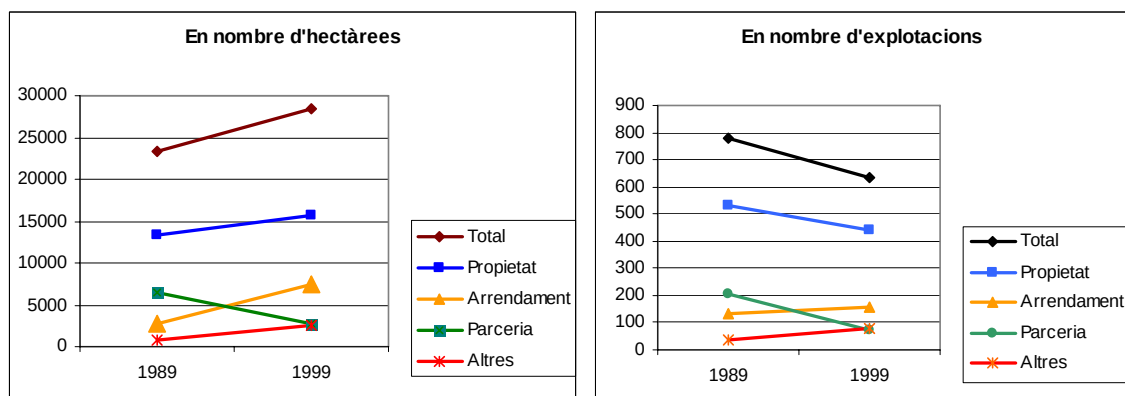
⁹ Les terres de propietat són aquelles sobre les quals el titular té dret de propietat, amb el títol escrit o sense, i les que han estat explotades pacíficament i ininterrompudament pel titular com a mínim durant trenta anys, sense pagament de renda. També s'inclouen en aquest grup les terres en usdefruit. No s'inclouen en aquest grup ni en l'explotació les terres propietat del titular cedides a tercers. En les explotacions on el titular és una comunitat municipal o veïnal, no formen part d'aquesta les terres que, en la campanya de referència, han estat donades en sorts o en arrendament.

no existeix una tendència a augmentar el nombre d'hectàrees de SAU (tal i com indica l'anàlisi de l'apartat 3.1.2) , i veient que les hectàrees totals en propietat augmenten en un 21%, existeix una tendència a captar propietat fora de la comarca. En el cas de la propietat, l'augment de la superfície correspon a un 19%¹⁰

En quant a representació sobre el total, la propietat representa el mateix percentatge d'explotacions al 1989 que al 1999 (un 58% sobre el total) i el mateix percentatge semblant sobre el total d'hectàrees de SAU (56.65% al 1989 i 55.54% al 1999).

Gràfic15 Evolució dels règims de tinença, en funció del nombre d'explotacions i del nombre d'hectàrees (1989-1999)

FONT: IDESCAT

A nivell municipal tots els municipis presenten més d'un 40 % de les explotacions sota règim de propietat. No obstant destaquen els municipis de Solsona (amb 61 explotacions sota aquest règim), Olius (36 explotacions), La Molsosa (23 explotacions) i La Coma i la Pedra (21 explotacions), on aquest règim és present en més del 60 % de les explotacions.(més informació a la taula 10 de l'annex).

Si traslладem ara l'anàlisi en funció de les hectàrees s'observa que tots els municipis, excepte Sant Llorenç , Guixers i Castellar de la Ribera, tota la resta de municipis presenten més

¹⁰ Quan l'IDECAT analitza el total d'hectàrees en aprofitament de la SAU, quantifica les hectàrees comarcals a l'any 1999 en 20501, mentre que quan ho fa en el context de règim de tinença de la SAU quantifica les hectàrees en el mateix any en 28378. La divergència també s'observa en les dades del 1998; en funció del règim de tinença les hectàrees són 23363 i en aprofitament de la SAU se'ns indiquen 21233 ha. La mateixa divergència s'observa en parlar de les explotacions totals.

del 40% de la SAU sota en propietat. Entre ells destaquen Olius, La Molsosa i La Coma i la Pedra amb un 76.16%, 805 i 86.81% (en igual ordre) de la SAU en propietat.

Ja molt per sota del nombre d'explotacions amb règim de propietat, es troba l'arrendament,¹¹ , règim present en 158 explotacions (24.8 % del total). En l'anàlisi temporal s'observa que aquest règim de tinença incrementa en nombre d'hectàrees , i també en nombre d'explotacions, que augmenta en un 12 %. L'arrendament era present a un 14.82% de les explotacions al 1989, i al 1999 la representació augmentà fins a ser del 20.95%. En funció del nombre d'hectàrees de SAU ,es passà de l'11.91% al 26.03% al 1999.

Aquest augment de l'arrendament pot respondre a una situació de manca de rendibilitat de les explotacions i a la tendència a augmentar el nombre de les terres que porta un arrendatari, increment que respon a la necessitat d'augmentar la renda agrària. A nivell d'hectàrees de SAU , aquest règim de tinença representa el 26.03% de la SAU comarcal.

A nivell municipal l'arrendament representa el règim present en més d'un 40 % de les explotacions en els municipis de Sant Llorenç de Morunys (57.14%, tot i que existeixen tan sols 7 explotacions en total)), Guixers (42.31%, corresponent a 11 explotacions) i La Coma i la Pedra (40%, corresponent a 10 explotacions). Aquests municipis pertanyen a la meitat septentrional de la comarca, on la rendibilitat de l'agricultura és inferior, fet que possiblement s'ha traduït en un augment de l'arrendament.

En quant a hectàrees de SAU en arrendament, el màxim es localitza a Sant Llorenç de Morunys i Guixers (83.61%, i 69.18%, respectivament), i el mínim a la Molsosa i Llobera (5.68% i 7.98%, respectivament) La freqüència ja és molt inferior que en el cas de la propietat.

En quant a la parceria¹², a nivell comarcal representa el 11.62 % del règim de tinença de les explotacions (corresponent a 74 explotacions). L'anàlisi de la tendència temporal mostra que, a contrari de la resta de règims, la parceria disminueix en nombre d'hectàrees, i disminueix també, en nombre d'explotacions, tot i que ho fa molt més acusadament (en un 64 %).

¹¹ Una terra es porta en arrendament si el titular gaudeix dels aprofitaments d'aquesta mitjançant el pagament d'un cànon o renda, independentment dels resultats de l'explotació, ja sigui en metàl·lic, en espècie o en totes dues coses alhora.

¹² Són aquelles terres propietat d'una tercera persona, cedides temporalment al parcer a canvi del pagament d'un tant per cent del producte obtingut o el seu equivalent en efectiu. La quantia del pagament depèn de les condicions locals, el tipus d'empresa, i l'aportació del propietari.

En hectàrees de SAU , la parcel·la representa al 1999 un 9.71% de la SAU comarcal total.

La representació en hectàrees de SAU total i sobre el total d'explotacions amb règim de tinença diferent, es veu fortament reduïda entre el 1989 i el 1999, i es passa de representacions de l'ordre del 20% a representacions de l'ordre del 9%:

La distribució per municipis mostra que els municipis amb més explotacions sota aquest règim són Lladurs, Llobera i Pinós, tots ells amb un percentatge que supera el 20 % del total d'explotacions, i presenten també els màxims comarcals en SAU sota règim de parcel·la.

Per últim anomenar que el règim de tinença classificat com a altres¹³, aquest representa una mitjana d'un 12.72% del total d'explotacions comarcals, contemplades dins de la SAU. Totes aquestes explotacions representen un 8.72% de la SAU comarcal total.

L'evolució temporal segueix el patró comú d'augment de nombre d'hectàrees , però en nombre d'explotacions augmenta molt significativament, i en un 108 %.

Analizant aquest règim de tinença a nivell municipal s'observa força heterogeneïtat, amb municipis que presenten més d'un 20 % de les explotacions sota aquest règim (Odèn, Pinell de Solsonès, i Riner), i municipis que no superen el 5% (Guixers, Llobera, Navès, Pinós, Sant Llorenç de Morunys i La Coma i la Pedra, aquests dos últims sense cap explotació sota aquest règim).

La predominança del règim de propietat té associat un problema. El valor social que es dona a la propietat fa que els pagesos i pageses que abandonen l'activitat continuïn mantenint la propietat de la terra (encara que no tinguin continuïtat generacional). Aquests fets condicionen i limiten el nombre d'efectius potencials d'incorporar-se al sector, ja que fan gairebé impossible que s'incorpori un jove que no compti amb una explotació familiar de referència.

3.2.4. Característiques del treball agrari

¹³ S'inclouen dins d'aquest apartat les terres no incloses en cap dels règims anteriors: les explotades per cessió gratuïta, en fideïcomís, en litigi, en precari , en censos , en emfiteusis, en règim comunal donades en sorts o arrendament.

La modernització de l'agricultura i l'augment espectacular de la productivitat del treball ha conduït a un descens sense precedents de la població agrària ocupada, acusada per l'abandó d'explotacions. A Espanya la població a principis del segle XX era de 17 milions d'habitants, i un 75% vivia en el medi rural i treballava en activitats agrícoles i ramaderes; al finalitzar el segle tenia quasi 40 milions d'habitants els quals tan sols el 17% vivia en municipis rurals (amb menys de 2000 habitants). Seguint la tendència dels països desenvolupats, entre el 1950 i el 1970 la població que treballava en l'agricultura descendeix d'un 47,6% a un 29,1%. Aquestes dades podrien induir a la conclusió de què l'ús de matèries primes ha disminuït en les economies. No obstant, no hem d'oblidar que l'elevada productivitat del sector agrari depèn de la disponibilitat de nombrosos productes i artefactes que aporta la indústria: des d'adobs fins als materials necessaris per a la construcció d'un tractor.

Mà d'obra de les explotacions

Tot i que els canvis que s'estan desenvolupant en el camp català són considerables, aquests no han alterat el que és el tret definidor més important a l'agricultura catalana, com és que la seva columna vertebral la configuren les *explotacions familiars*. En la major part dels casos, aquestes explotacions familiars compten amb unes dimensions físiques i/o econòmiques petites o mitjanes.

Al Solsonès hi predomina l'Estructura Familiar Agrària (en endavant EFA), on la major part dels membres d'una mateixa família es troben ocupats en la mateixa explotació agrària. Aquest tret és característic del camp català, però l'evolució recent mostra una tendència general a la disminució del nombre de mà d'obra familiar i en augment dels assalariats. Tal i com s'observa al gràfic núm. 22 adjunt, la major part de la mà d'obra de les explotacions és familiar, superant, en quasi tots els municipis excepte Olius, La Molsosa i Clariana de Cardener, el 60 % de les Unitats de Treball Agrari (UTA)¹⁴, i en els casos de, Pinell de Solsonès, Llobera, Lladurs, Guixers, Castellar de la Ribera, Sant Llorenç de Morunys La Coma i la Pedra, i Guixers la mà d'obra familiar supera el 80%. Cal esmentar que els últims tres municipis anomenats, tant

¹⁴ Una *Unitat de Treball Any* (UTA). equival al treball que duu a terme una persona a temps complert durant un any, equival a 275 jornades al 1989 i 228 jornades al 1999.

l'ocupació agrària com la rendibilitat de les explotacions és baixa, per tant, possiblement la viabilitat de l'agricultura només sigui possible amb mà d'obra familiar, sense necessitat de despeses salarials.

El 53% de les UTA de la comarca del Solsonès pertany al treball del titular, seguit de la mà d'obra fixa assalariada (23.91%), en tercer lloc de mà d'obra del cònjuge (13.04% de les UTAs totals comarcal), dels altres familiars (10.14%) i en últim lloc dels assalariats eventuais (1.88%).

La tendència general comarcal mostra que entre el 1982 i el 1999 la mà d'obra familiar disminueix en nombre de persones, en nombre d'UTA i en nombre d'explotacions (en un 39%, 59% i 56%, respectivament). Cal dir que la disminució més intensa és en el nombre de persones d'ajut familiar (incloent els cònjuges). No obstant la disminució d'UTAs és més intensa en el cas dels titulars que en els altres familiars (disminucions que equivalen a un 56% i un 10%, respectivament). Per tant, la dedicació laboral del titular disminueix però en menys mesura que la dels altres familiars.

Per contra, el nombre d'explotacions amb mà d'obra assalariada augmenta en un 4% i en un 33% de les UTA. Aquest és un indicador de la proletarització de l'agricultura.

taula 7 Evolució de la mà d'obra familiar i assalariada (1982-1999) SOLSONÈS

	Mà d'obra familiar										Mà d'obra assalariada						
	total					titular	ajuts familiars				total		fixa		eventual		
	Total		—			—	—			—		—		—			
	nombre					nombre					nombre						
	explot.	UTA	explot.	persones	UTA	persones	UTA	exploacions	n persones	UTA	explot.	UTA	explot.	persones	UTA	explot.	UTA
1982	1129	1309	1105	2479	1174	1105	683	623	1374	493	162	132	68	115	112	123	22
1999	750	690	673	1004	515	673	355	135 ¹⁵	309	445	169	176	135	238	165	53	13
			-39%	-59%	-56%	-39%	-48%	-29%	-78%	-10%	4%	33%	99%	107%	47%	-57%	-41%

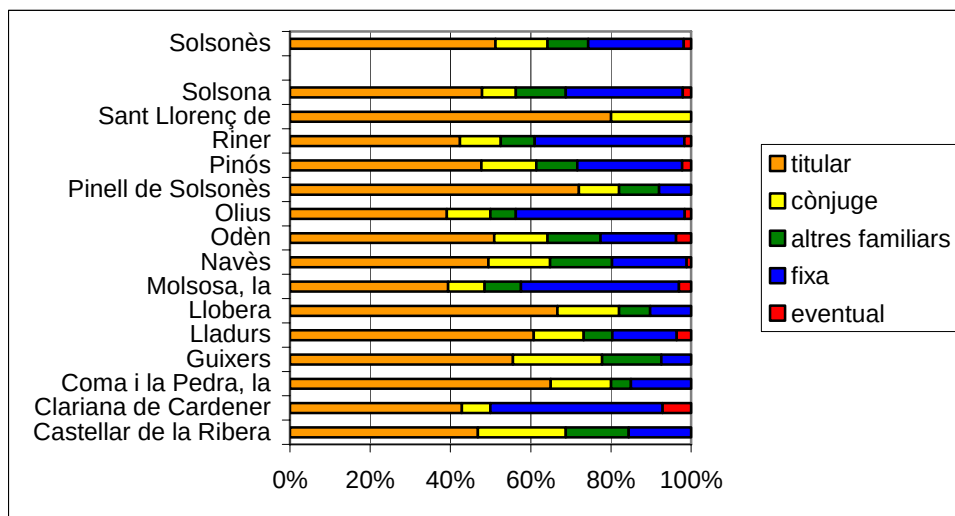
FONT: IDESCAT

NOTA: A l'hora d'usar les dades anteriors s'ha de tenir en compte la divergència en l'equivalència de una UTA al 1989 i al 1999. Al 1999 una UTA equival a 13 jornades menys que al 1989. Per tant per a una bona interpretació cal tenir en compte que la diferència entre UTA que mostra la taula anterior, en realitat és 13 jornades més (o sigui, usant ara el valor d'UTA per al 1999, 0.05 UTA – 13/228- més de les què indica).

¹⁵ Equival al nombre d'explotacions d'altres familiars, no dels cònjuges.

Gràfic16. Mà d'obra de les explotacions segons UTA, per municipis i comarca dels SOLSONÈS. 1999

FONT: IDESCAT

Immersos en una política agrària basada en la competitivitat, canvia pagesos per tecnologia, devalua la funció social de la pagesia. La ocupació agrària perd importància. Així al Solsonès, per a cultivar 100 hectàrees de SAU fa falta de mitjana 2.4 persones de mitjana. La productivitat del factor humà ha augmentat moltíssim i la terra ja es pot cultivar sent molt poc intensiva en mà d'obra.

taula 8 Relació UTA/SAU pels municipis i comarca del Solsonès (1999)

—	explot.	UTA	SAU	uta/SAU
Castellar de la Ribera	38	32	1563	0,020473448
Clariana de Cardener	33	28	992	0,028225806
Coma i la Pedra, la	25	21	1441	0,014573213
Guixers	29	27	821	0,032886724
Lladurs	67	56	1922	0,029136316
Llobera	48	39	1841	0,021184139
Molsosa, la	27	34	1111	0,03060306
Navès	79	90	3719	0,024200054
Odèn	58	52	3015	0,017247098
Olius	63	63	2348	0,026831346
Pinell de Solsonès	58	50	3065	0,016313214
Pinós	80	88	3945	0,022306717
Riner	47	58	1763	0,032898469
Sant Llorenç de Morunys	7	5	61	0,081967213
Solsona	91	47	772	0,060880829
Solsonès	750	690	28377	0,024315467

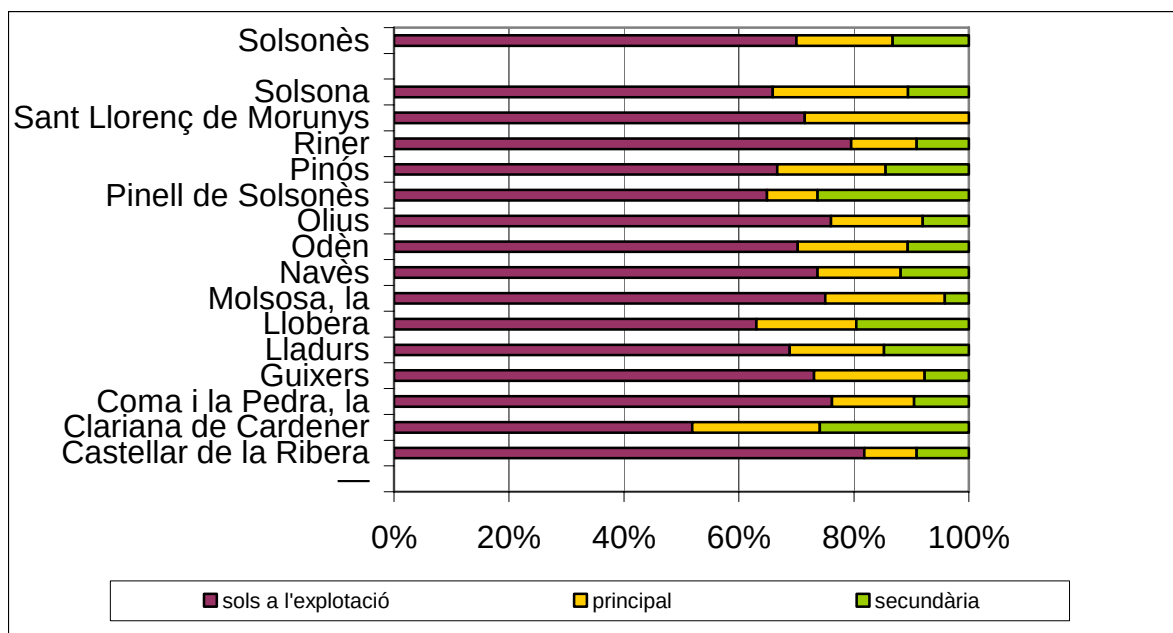
FONT: Idescat

Dedicació dels titulars

Al analitzar la dedicació dels titulars s'observa que a nivell comarcal, el 69.99% dels titulars es dediquen només a l'explotació, mentre que només un 16.78 % i un 13.22% tenen més d'una activitat lucrativa i es dediquen, respectivament, de forma principal i secundària a l'explotació agrària (gràfic 24). En quant al cònjuge i altres familiars, la dedicació d'aquests segueix el mateix patró que els titulars, amb predomini d'aquelles que es dediquen sols a l'explotació, seguit dels que ho fan principalment i, en darrer lloc, d'aquells que ho fan de manera secundària.

Gràfic17 Dedicació del titulars per municipis i comarca del SOLSONÈS. 1999

FONT:IDESCAT

A nivell municipal també se segueix la tendència comarcal, amb l'excepció de Pinell de Solsonès on la dedicació secundària a l'explotació passa per sobre de la dedicació principal dels titulars.

Gràfic18 Dedicació dels familiars a les explotacions del SOLSONÈS (1999) (en nombre de persones)

FONT:IDESCAT

És important analitzar la dedicació a l'explotació comparant el titular, el cònjuge i els altres familiars. Al gràfic 24 s'observa que qui es dedica més i només a l'explotació és el cònjuge (en un 81%), seguit del titular (70%) i finalment els altres membres familiars (64%), que tendeixen a ocupar-se principalment de l'activitat agrària però no exclusivament. En el cas de les dones cal notar que les que es dediquen secundàriament a l'explotació són minoritàries.

Al 1999 el 81.72 % dels titulars de l'explotació són homes, predominança extrapolable a tota la comarca. En quant a l'evolució d'aquest indicador, la titularitat masculina de les explotacions ha disminuït en un 6.15% des del 1982 fins el 1999. Aquesta xifra és prou considerable tenint en compte la llargària de la vida laboral en l'agricultura, el qual fa que en nombres absoluts la disminució d'homes titulars sigui notable i equivalent a 277, equivalent a una pèrdua del 4.42% en representativitat. Cal notar també que l'edat de les dones titulars al 1999 es concentra a l'interval superior a 50 anys, mentre que al 1982 les edats de les titulars eren més diverses. Possiblement les dones titulars del 1982 han seguit l'activitat fins al 1999.

L'èxode rural és eminentment femení i de joves. Les dones titulars disminueixen principalment en l'edat de 30-34 anys, amb una pèrdua de 57.14% de les existents al 1989. El següent grup d'edat que més disminueix és el de més de 65 anys, que disminueix en un 46.51%.

Els grups d'edat que més augmenten són, en primer lloc, els de 35 a 39 anys (augmenten un 86%), seguit de les de 55 a 59 anys (amb un augment del 64%). En general, la titularitat femenina descendeix en un 7.52%.

La titularitat de les dones de pagès més grans de 60 anys no disminueix molt en representació(

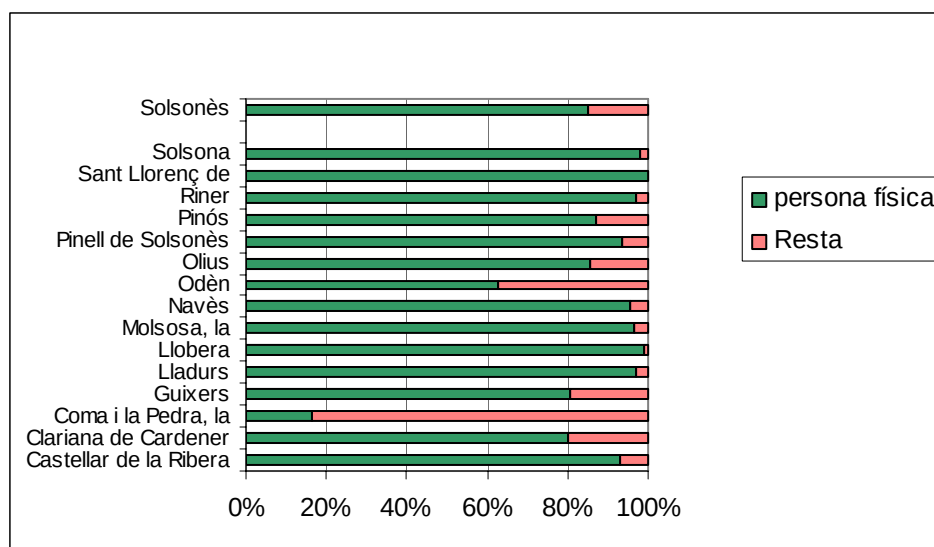

passa de representar un 44% al 1982 al 35% al 1999), perquè aquestes no emigren i en canvi, tenen una esperança de vida major que la dels homes.

Cal dir, però, que les dones titulars joves (menors de 40 anys) han augmentat molt lleugerament en el transcurs d'aquests deu anys (al 1982 representaven el 10.45% del total de dones titulars, i al 1999, l'11%).

Personalitat jurídica del titular

Gràfic19. Personalitat jurídica dels titulars, a nivell de municipis i comarca del SOLSONÈS.1999 (en funció del total d'hectàrees de SAU)

FONT:IDESCAT

La personalitat jurídica del titular de l'explotació és un bon indicador de la intensitat de la EFA, de manera que com més intensa és, més *persones físiques*¹⁶ existeixen com a

¹⁶ El titular es considera persona física quan és una persona individual o un grup de persones individuals (germans, cohereus, etc.) que exploten en comú un proindivís o una altra agrupació de terres o bestiar, sense haver formalitzat legalment una societat o agrupació. Quan en una explotació dues o més persones individuals comparteixen la titularitat, a efectes d'identificació només se'n fa constar una d'acord amb els següents criteris de preferència:

- La persona que dirigeixi l'explotació o tingui una major participació en la gestió
- La persona que tingui una major participació en les responsabilitats financeres o econòmiques

personalitat jurídica dels titulars. Aquest és justament el cas del Solsonès i dels seus municipis, on en cap cas es baixa del 80% de persones físiques com a personalitat jurídica del total d'explotacions. A nivell comarcal aquesta personalitat jurídica representa el 89.73% del total d'explotacions i el 85.19% de les hectàrees de SAU, mentre que la personalitat jurídica classificada com a *resta* representa el 10.27% de les explotacions i un 14 % de les hectàrees de SAU. Dins d'aquest grup es troben aquelles persones jurídiques, que contemplen:

- **Les societats mercantils.** Representen més d'un 60 % del total d'explotacions de la *resta*, en els municipis de Solsona, Pinell de Solsonès (on tota personalitat que no és persona física és societat), La Molsosa, Lladurs i Clariana de Cardener. Hi ha , però, municipis que no contemplen aquesta tipologia de personalitat jurídica, com són Riner, Navès, Llobera, i La Coma i la Pedra. Aquest fet pot estar relacionat amb la baixa rendibilitat de l'agricultura en aquests municipis. No obstant a nivell comarcal no sobrepassa el 31.17% de la resta d'explotacions . El tamany mitjà de les explotacions que presenten aquesta personalitat és de 28.15 ha de SAU i 48.25 ha de superfície total.

- **Les entitats públiques.** A nivell comarcal representa un 9% de les explotacions contemplades dins de la resta i es localitza tan sols als municipis d'Odèn (amb tres explotacions, que representen un 16.65% de les hectàrees de SAU municipal), Lladurs (1 explotació), Guixers (1 explotació), i La Coma i la Pedra (2 explotacions, que representen el 60% de la SAU municipal). En total correspon a 7257 hectàrees totals i 1372 hectàrees de SAU. Cal indicar que la superfície mitjana de SAU i la de superfície total és molt diferent, assolint un valor de 1036 ha de superfície total mitjana i tan sols 196 ha de SAU (un 4.83% de la SAU comarcal total). Per tant aquestes explotacions són molt poc rentables agrícolament.

- **Les cooperatives de producció.** Tot i que la creació de cooperatives per part d'empreses familiars ha estat una estratègia per fer viables moltes explotacions de petit tamany, al Solsonès només representen un 10% de la resta, equivalents a 828 ha totals i només 167 ha de SAU. La superfície mitjana total de les explotacions continua sent mot més gran que la superfície mitjana de SAU (103 ha i 21, respectivament).

- **Les Societats Agràries de Transformació (SAT).** Un total d'un 14 % de les explotacions classificades a *resta* presenten aquest tipus de personalitat jurídica, representant

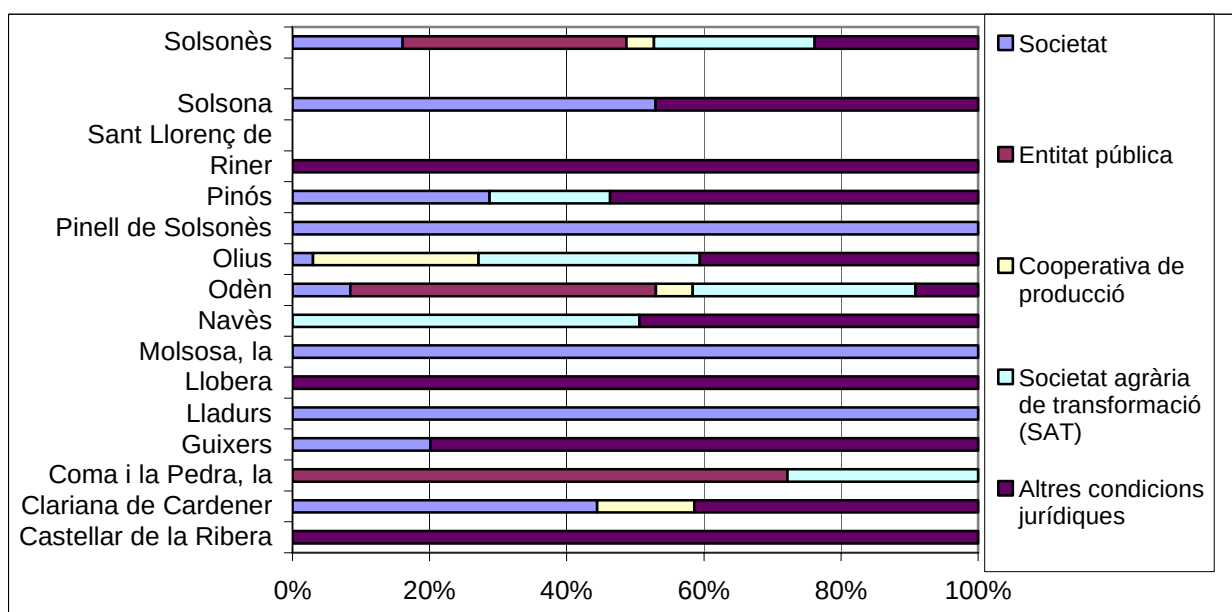
- La més gran d'edat.

985 ha de SAU. La superfície mitjana torna a ser superior respecte a la superfície total que respecte ala SAU:

- Altres condicions jurídiques, com comunitat de béns (CB), societat civil (SC o SCP), o comunitat religiosa que tinguin al seu càrrec una explotació agrària. Aquest és el règim jurídic més abundant dins de la *resta*, i representa un 35% dels que no són persona física (4358 ha totals i 1002 de SAU) Quasi la totalitat del terreny que representen no és SAU (un 99 %) , per tant són unes explotacions molt poc destinades a l'agricultura.

Gràfic20. Resta de personalitats jurídiques dels municipis i de la comarca del Solsonès.

FONT:IDESCAT

Analitzant la tendència evolutiva entre el 1982 i 1999 el nombre d'explotacions sota el règim de persona física disminueix, mentre que augmenta el nombre d'hectàrees que representa. La resta de personalitats jurídiques augmenten tant en nombre d'explotacions, en nombre d'hectàrees totals i en nombre de SAU. Cal mencionar el gran augment de les societats, que augmenta en un 6650% d'hectàrees de SAU. D'altra banda al 1982 no existien ni cooperatives de producció ni SAT , i l'increment , per tant, és molt gran, i de gran magnitud en el cas de les SAT.

L'estructura de la personalitat jurídica ha variat en aquests deu anys. Mentre que al 1989 la persona física era la titularitat jurídica del 97.87% de les explotacions i el 97.88% de les hectàrees de SAU, al 1999 aquestes representacions havien descendit fins a representar el

89.73% de les explotacions i el 85.19% de les hectàrees de SAU. Per contra, la representació de les societats mercantils passa de 0.53% de les explotacions i 0.04% de la SAU al 1982, a un 3.2% de les explotacions i un 2.38% de la SAU al 1999. La superfície de SAU ocupada per entitats públiques també ha augmentat (ha passat de representar el 1.83% al 1982 al 4.83% al 1999).

Envel·liment del sector agrari (relleu generacional)

La manca de rendibilitat de l'activitat agrària, la insuficiència dels actuals instruments de protecció social i la poca dotació del cessament anticipat, juntament amb d'altres factors limitants com les mancances en infraestructures, l'atractiu que suposa viure en nuclis de població més grans, amb més disponibilitat de serveis i les dificultats d'accés a noves tecnologies de comunicació, dificulten el grau de relleu generacional necessari per garantir l'articulació de territori i serveixen per explicar en part l'envel·liment de la població rural i del sector agrari.

Així, ens trobem amb molts casos en què la gent gran del sector agrari continua treballant-hi, ja sigui ocasionalment com a mà d'obra familiar de suport en les campanyes, o bé de manera activa mantenint-se com a titular i cap d'explotació. A l'hora d'intentar explicar perquè es mantenen en actiu, creiem que cal prendre en consideració especialment la jubilació i la manca de relleu generacional.

El valor social que es dóna a la propietat fa que els pagesos i pageses que abandonen l'activitat continuïn mantenint la propietat de la terra (encara que no tinguin continuïtat generacional). Aquests fets condicionen i limiten el nombre d'efectius potencials d'incorporar-se al sector, ja que fan gairebé impossible que s'incorpori un jove que no compti amb una explotació familiar de referència.

Així doncs, la incorporació de joves pagesos i pageses i el manteniment del capital humà agrari va estretament lligat a garantir la continuïtat generacional de les explotacions, el que vol dir de forma generalitzada, el relleu de pares a fills. Aquest relleu generacional tampoc és fàcil ni

senzill, ja que per dur-lo a terme és necessari una adaptació, reestructuració i modernització de l'explotació, ja que d'allà on en vivia una família, n'hauran de viure dos.

Analitzar l'edat dels titulars i de l'evolució d'aquesta ens pot indicar la possibilitat que existeixi un relleu generacional a l'agricultura. De no ser així, cal buscar mecanismes per a rejuvenir la titularitat de les explotacions per tal de garantir la seva continuïtat.

Al 1999, el nombre de titulars al Solsonès era de 673, 550 dels quals eren homes. En quant a titulars caps d'explotació, el nombre era de 623, i 529 d'ells eren homes. L'anàlisi d'ara en endavant es basarà en el nombre de titulars, i no en els titulars caps d'explotació.

A nivell comarcal un 18 % dels titulars tenen més de 65 anys, que correspon al grup majoritari i a un total de 122 titulars jurídics. Un 60% dels titulars tenen més de 50 anys i representen a 407 titulars. Un 20 % dels titulars tenen una edat compresa entre 40 i 50 anys, i tan sols un 19 % en tenen 40 o menys

Per tant es pot afirmar que l'envelliment dels titulars és una realitat, que es converteix en preocupació imminent ja que gran part dels titulars es troben ja en edat de jubilació.

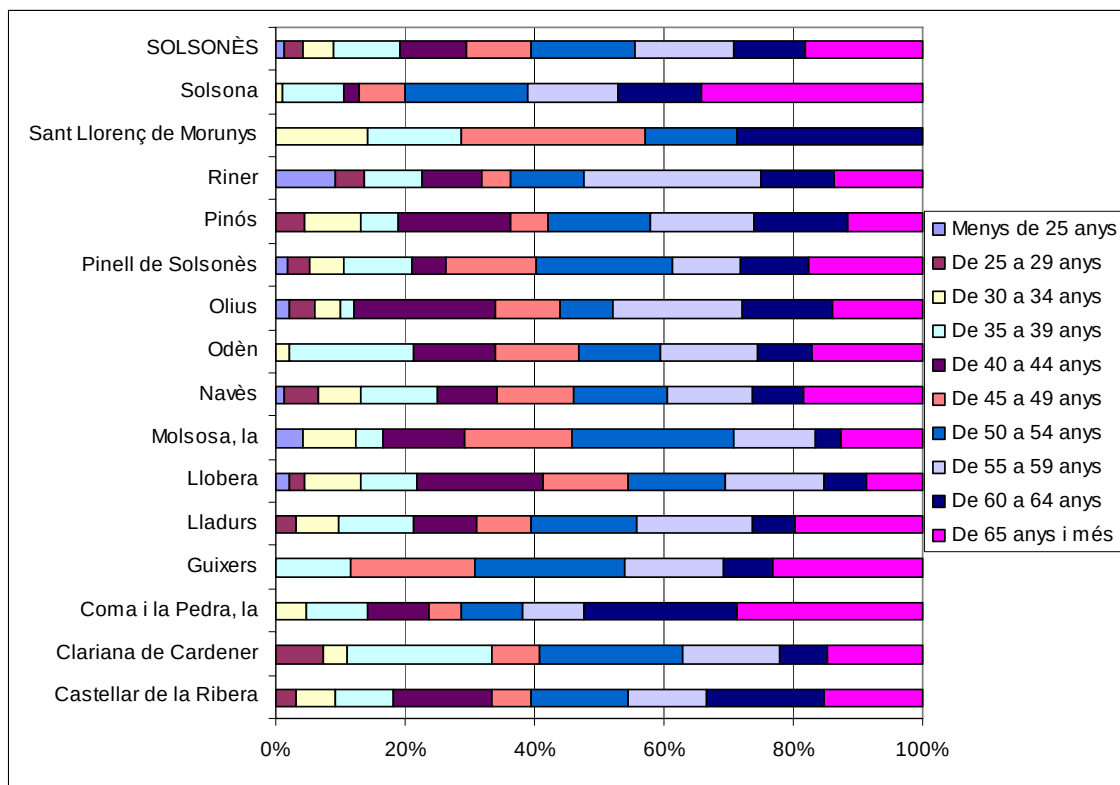
L'anàlisi municipal mostra que els municipis de Solsona, Lladurs, Guixers i La Coma i la Pedra presenten més d'un 20 % dels titulars en edat de jubilació. Cal esmentar que aquests municipis tornen a coincidir amb zones poc rendibles, fet que podria dificultar el relleu generacional pel fet de ser un atractiu econòmic poc efectiu. A l'altra extrem trobem municipis com Sant Llorenç de Morunys que no presenten cap titular en aquesta edat. Més d'un 10 % de la totalitat dels municipis tenen més d'un 10% de titulars en edat de jubilació.

Cal anomenar que existeixen municipis que no presenten titulars amb una edat inferior a 25 anys, com són Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Pinós, Odèn, Guixers, La Coma i la Pedra, Clariana de Cardener i Castellar de la Ribera. Entre aquests, Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Odèn, Guixers i La Coma i la Pedra no tenen cap propietari menor de 30 anys. (gràfic 14)

Davant d'aquestes circumstàncies el relleu generacional és força difícil i la incorporació dels joves a l'activitat agrària molt escassa.

Gràfic21 Titulars persona física per edat, per municipis i comarca dels Solsonès.1999

FONT:IDESCAT

El nombre de titulars de totes les edats ha disminuït entre el 1982 i el 1999 un 39%. L'anàlisi temporal mostra que entre el 1982 i el 1999 hi ha una reducció acusada dels titulars amb menys de 30 anys que és de l'ordre d'un 22%. D'altra banda els titulars de més de 60 anys es redueixen en un 56%, sent la reducció més intensa enter els grups d'edat analitzats.

Per a analitzar el canvi en l'estructura d'edat dels titulars cal avaluar l'interval temporal en funció dels percentatges que representa cada estrat d'edat sobre el total de titulars. En aquest sentit, la única franja d'edat que disminueix en representació és la de més de 60 anys, que passa de representar el 36.02% al 1982 a representar el 29.12 % al 1999. Cal distingir l'evolució dels titulars entre 60i 65 anys (que perden un 4.21% de representació) i els de més de 65 anys (que només disminueixen la seva representació en un 2.69%)

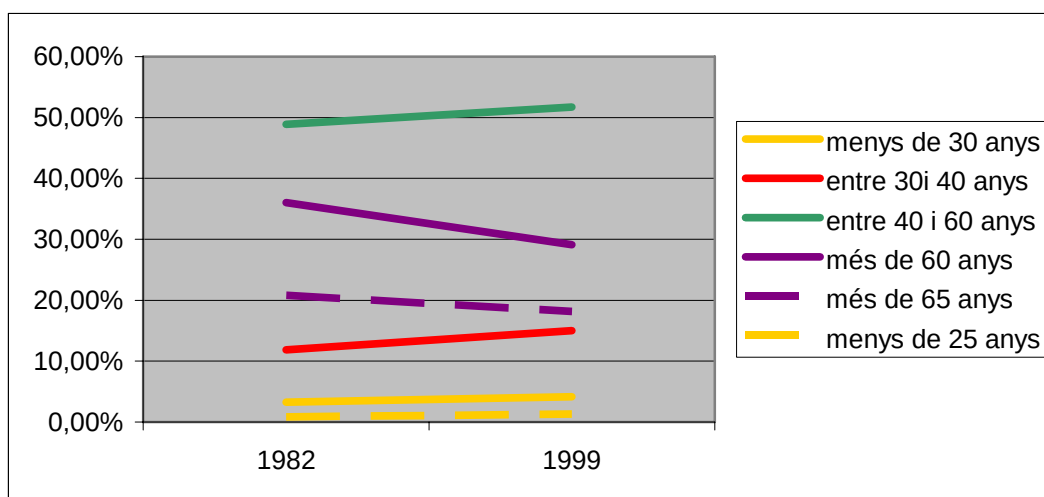
A l'altra extrem , s'observa que els titulars amb menys de 25 anys augmenten en representativitat, tot i que en poca intensitat, del valor de 0.52%. Els agricultors amb edat

compresa entre 30 i 40 anys són quins guanyen representativitat sobre el total, passant de representar el 11.86% al 15.01% 1999. L'escenari final és una estructura d'edats on predomina la franja de 40 a 60 anys, seguit de la de més de 60 anys ,

Per a analitzar el canvi en l'estructura d'edat dels titulars, cal, doncs, avaluar l'interval temporal en funció dels percentatges que representa cada estrat d'edat en el total de titulars. En aquest sentit, la franja d'edat que augmenta de representació és de 30 a 34 anys, que passa de representar el 7.33% al 1982 a representar el 10.10 % al 1999. A l'altra extrem , s'observa que els titulars que més disminueixen són els d'edat entre 60 i 64 anys, que passen de representar el 15.20% a l'11% al 1999.

Gràfic 22 Evolució de la composició de l'edat dels titulars (1982-1999)

FONT:IDESCAT

Cal advertir, però, que una part de les explotacions que tenen per titular una persona de més de 65 anys, en realitat són unitats productives dirigides per familiars de menys edat. Aquest fet que s'explica tant per l'estructura de la propietat derivada del Dret Civil català, com dels problemes fiscals existents a l'hora de les transmissions patrimonials.

A més, cal tenir present que les persones d'edat avançada al capdavant de l'explotació, quan no hi ha relleu, rares vegades opten per introduir millores i innovacions a l'explotació, se'ls fa difícil

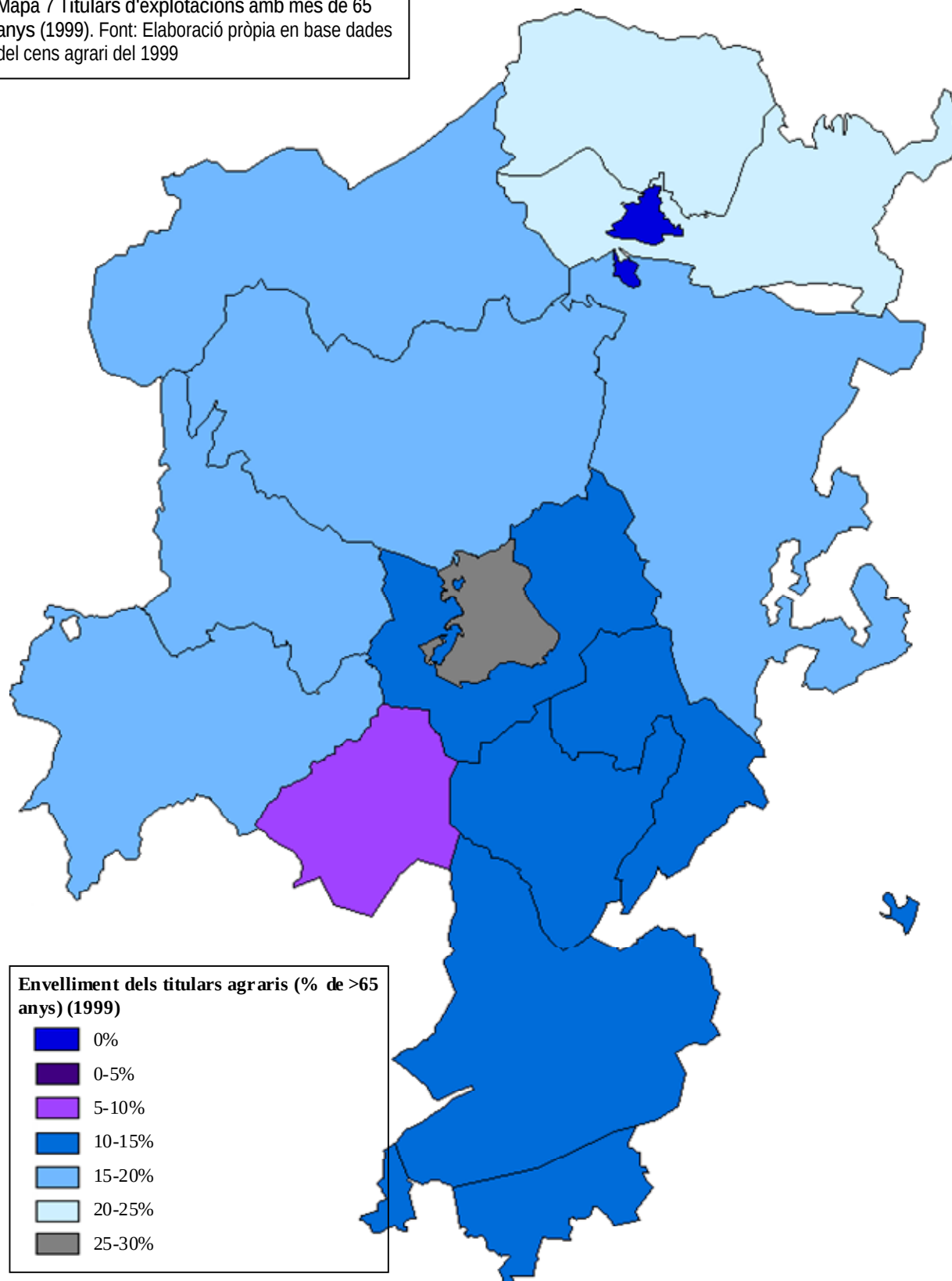

adaptar-se a les noves normatives que sorgeixen (traçabilitat, condicionalitat, etc.), o fins i tot no modernitzen la maquinària ni les tècniques de maneig, amb el conseqüent risc d'accidents laborals.

Sobre l'accidentalitat en el camp de persones majors de 65 anys, insistim en què no hi ha estadístiques oficials sobre accidents laborals o malalties derivades de les pràctiques agràries (de les més altes entre tots els sectors econòmics) que siguin completes i reflecteixin la realitat del sector. Així, per exemple, en les estadístiques existents només es constata la sinistralitat laboral dels assalariats al camp però s'obvia la de la mà d'obra familiar..

Mapa 7 Titulars d'explotacions amb més de 65
anys (1999). Font: Elaboració pròpia en base dades
del cens agrari del 1999

1:186218

ària al Solsonès

La jubilació

En el cas del sector agrari ens trobem amb la realitat que moltes persones majors de 65 anys continuen essent titulars de l'explotació i/o treballant-hi. Considerem que un dels principals motius és el sistema actual de pensions de jubilació agrari.

La pensió de jubilació mitjana del Règim Especial Agrari de la Seguretat Social per Compte Propi (REASS C.P.) a Catalunya suposa 434,12 €/mes i és un 49,7% inferior a la del Règim General o un 36,5% inferior a la del Règim Especial de Treballadors Autònoms agraris (RETA). Però més que les diferències relatives el cert és que les pensions del REASS C.P. són inferiors al salari mínim interprofessional i caldria que s'equiparessin.

taula 9 Salari mínim interprofessional 2005 i Pensions mitjanes vigents a gener de 2005, en euros al mes.

Salari mínim interprofessional	513 €/mes					
Pensions mitjanes	Incapacitat permanent	Jubilació	Viduïtat	Orfandat	A favor de familiars	TOTAL
Seguretat Social Estat	712,56	684,18	460,59	259,26	336,95	610,34
Règim General Estat ⁽¹⁾	803,34	863,00	512,82	282,28	349,73	733,97
REASS C.P. Catalunya	392,84	434,12	303,90	255,03	317,53	394,02
REASS C.P. Barcelona	393,38	426,94	301,50	278,59	324,08	382,07
REASS C.P. Girona	390,15	432,37	267,78	245,16	310,94	388,08
REASS C.P. Lleida	386,24	446,11	330,47	243,67	329,80	408,93
REASS C.P. Tarragona	406,81	429,21	297,97	230,72	295,01	394,25

(1) Pensions vigents a setembre de 2005.

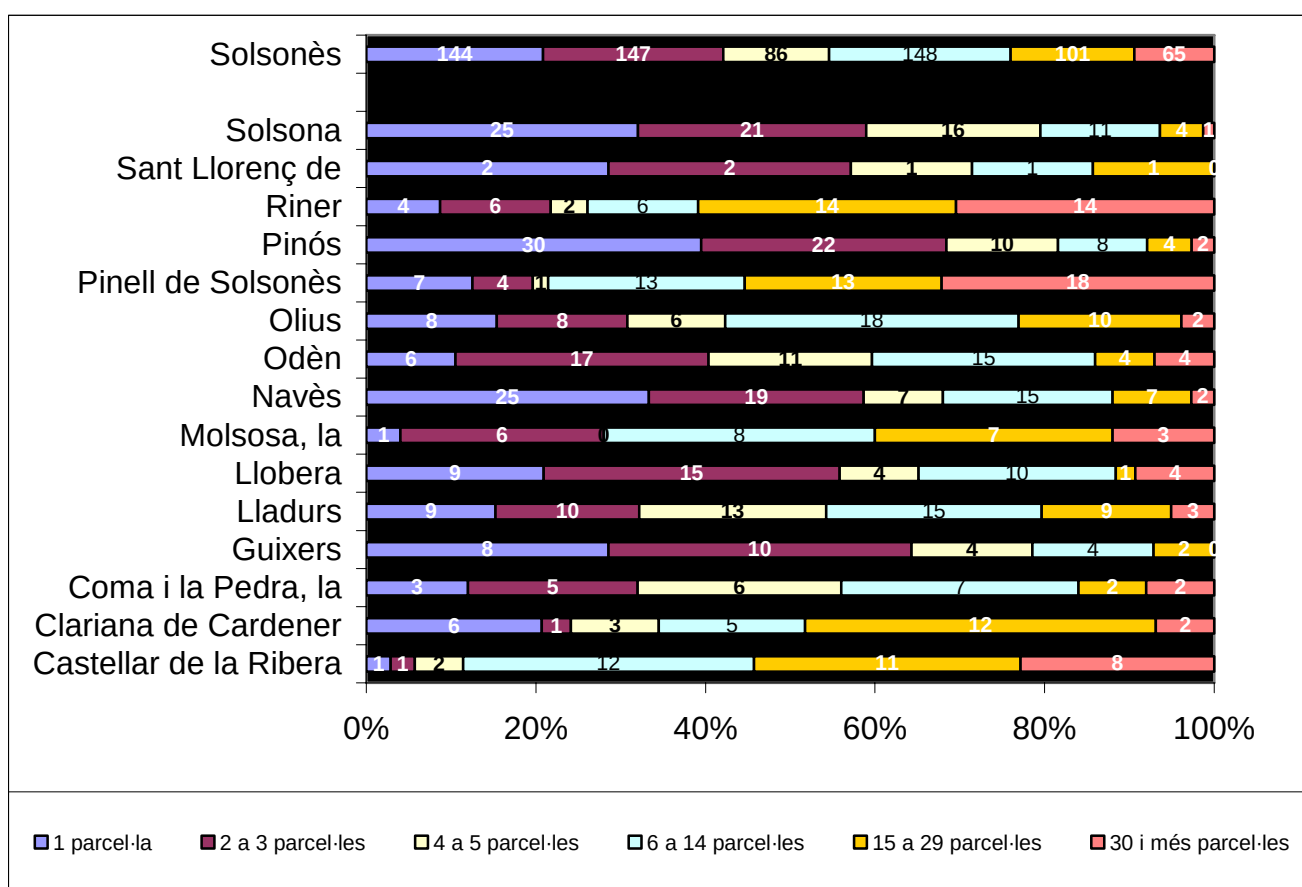
Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

El 2005 ja s'ha posat en marxa el compromís del govern d'augmentar les pensions mínimes amb increments superiors a l'IPC i per al 2006 continua sembla que continuarà aquest tònic

Parcel·lació de les explotacions

Gràfic23 Explotacions segons el nivell de parcel·lació (nombres reals i percentatges) 1999

FONT:IDESCAT

El grau de parcel·lació de les explotacions és una referència a l'hora de determinar la facilitat o dificultat de conreu de les terres. Un alt nivell de parcel·lació, per exemple, dificultarà el conreu ja que afegirà costos de transport i ús de la maquinària.

A nivell comarcal s'observa el predomini de les explotacions que tenen de 6 a 14 parcel·les, que representen un 21.42%. No obstant el predomini és relatiu i les explotacions amb 2-3 parcel·les i una sola parcel·la també són abundants (representant el 21.27 % i el 20.84% , respectivament). Les explotacions minoritàries a nivell comarcal són aquelles amb més de 30 parcel·les, que representen el 9.41%.

Cal dir, però, que la distribució municipal és molt heterogènia i el comportament comarcal sovint és distant de la majoria de comportament dels municipis.

Per exemple, en contra del què mostra la mitjana comarcal, només 6 municipis presenten més d'un 20% de les explotacions amb una sola parcel·la: aquests municipis són (de més a menys representació de les explotacions amb una parcel·la); Pinós (que obté el màxim comarcal, un 39.27% de les explotacions amb una parcel·la), Navès, Solsona, Guixers, Sant Llorenç de Morunys, Llobera i Clariana de Cardener (veure taula 20 adjunta)

D'altra banda, 9 municipis a presenten més del 20 % de les explotacions amb 2-3 parcel·les: La Coma i la Pedra, Guixers, Sant Llorenç de Morunys, Odèn, Navès, Solsona, Llobera, Pinós i La Molsosa. Entre ells, els 5 primers anomenats pertanyen a al zona nord de la comarca, i la baixa parcel·lació podria ser degut a la prevalença de la pastura.

La majoria de municipis (excepte Pinós, Solsona, Guixers, Sant Llorenç de Morunys i Clariana de Cardener) presenten més del 20% de les seves explotacions amb 6-14 parcel·les, i tots presenten com a mínim un 10% de les explotacions amb aquestes característiques. (veure taula 20 adjunta)

Per últim anomenar que els municipis que presenten més parcel·lació són Pinell de Solsonès, Riner, i Castellar de la Ribera, amb més del 50% de les explotacions amb com a mínim 15 parcel·les.

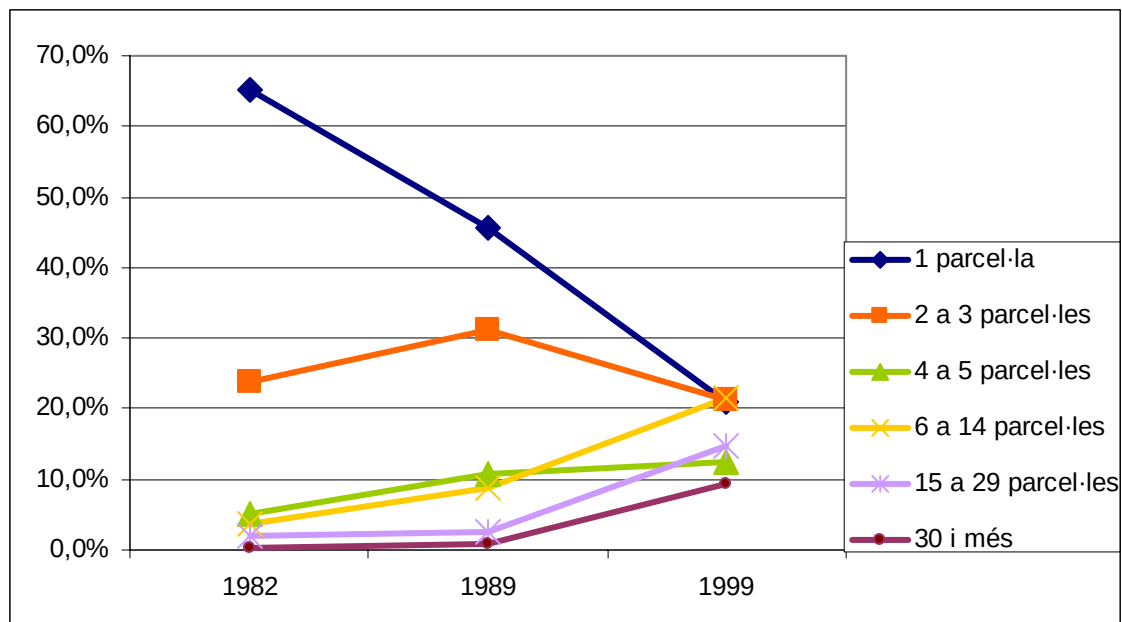
taula 10 Parcel·lació dels municipis del Solsonès, en dos grans grups segons les explotacions amb 1 parcel·la

	TOTAL													
	explot.	1 par- cel·la	% total	2-3 par- cel·les	% total	4 a 5 par- cel·les	% total	6 a 14 par- cel·les	% total	15 a 29 par- cel·les	% total	30 i més par- cel·les	% total	
Pinós	76	30	39,47%	22	28,95%	10	13,16%	8	10,53%	4	5,26%	2	2,63%	
Navès	75	25	33,33%	19	25,33%	7	9,33%	15	20,00%	7	9,33%	2	2,67%	
Solsona	78	25	32,05%	21	26,92%	16	20,51%	11	14,10%	4	5,13%	1	1,28%	
Guixers	28	8	28,57%	10	35,71%	4	14,29%	4	14,29%	2	7,14%	0	0,00%	
Sant Llorenç de Morunys	7	2	28,57%	2	28,57%	1	14,29%	1	14,29%	1	14,29%	0	0,00%	
Llobera	43	9	20,93%	15	34,88%	4	9,30%	10	23,26%	1	2,33%	4	9,30%	
Clariana de Cardener	29	6	20,69%	1	3,45%	3	10,34%	5	17,24%	12	41,38%	2	6,90%	
Olius	52	8	15,38%	8	15,38%	6	11,54%	18	34,62%	10	19,23%	2	3,85%	
Lladurs	59	9	15,25%	10	16,95%	13	22,03%	15	25,42%	9	15,25%	3	5,08%	
Pinell de Solsonès	56	7	12,50%	4	7,14%	1	1,79%	13	23,21%	13	23,21%	18	32,14%	
Coma i la Pedra, la	25	3	12,00%	5	20,00%	6	24,00%	7	28,00%	2	8,00%	2	8,00%	
Odèn	57	6	10,53%	17	29,82%	11	19,30%	15	26,32%	4	7,02%	4	7,02%	
Riner	46	4	8,70%	6	13,04%	2	4,35%	6	13,04%	14	30,43%	14	30,43%	
Molsosa, la	25	1	4,00%	6	24,00%	0	0,00%	8	32,00%	7	28,00%	3	12,00%	
Castellar de la Ribera	35	1	2,86%	1	2,86%	2	5,71%	12	34,29%	11	31,43%	8	22,86%	
Solsonès	691	144	20,84%	147	21,27%	86	12,45%	148	21,42%	101	14,62%	65	9,41%	

FONT: IDESCAT

Gràfic 24 Evolució de la parcel·lació de les explotacions del Solsonès (1982-1999)

FONT:IDESCAT

El procés de concentració parcel·laria és una característica de la capitalització de l'agricultura, sorgida arrel de la necessitat d'assolir nivells de major rendibilitat i minimització dels costos associats a una estructura de les explotacions parcel·lades. La dificultat de la concentració parcel·laria a terrenys cerealícoles (cultiu on la rendibilitat depèn de les condicions del sòl i per tant un canvi d'ubicació de la parcel·la pot suposar pèrdua de rendibilitat) juntament amb la tradició d'heretar tot el patrimoni familiar sense particions per part dels hereus, fa que la parcel·lació a la comarca sigui baixa.

Tal i com s'observa al gràfic anterior, entre el 1982 i el 1999 s'ha tendit a equilibrar la representació dels diferents tipus nivells de parcel·lació, i en contra de la tendència habitual en agricultures capitalitzades, el percentatge d'explotacions altament parcel·lades (a partir de 14 parcel·les) augmenta, i les explotacions amb menys de 4 parcel·les disminueix.

3.3 APROFITAMENTS AGRÍCOLES.

Pel què fa a l'orientació productiva s'observa que el subsector agrari que conté més explotacions és, sense dubte, *l'agricultura general*¹⁷. El major nombre d'explotacions destinades a agricultura general es localitzen a Solsona (57 explotacions), Pinell de Solsonès (35) i Pinós (39), amb una relació de UDE/explotació de 22.62 i 17.69 respectivament. Aquest indicador pot donar informació de la rendibilitat mitjana de les explotacions, tot i que cal usar-lo amb compte ja que la variació intramunicipal pot arribar a ser força important.

Un 38% de les explotacions amb orientació *agricultura general* generen, a l'1999, menys del 50% de la RR, mentre que un 35% d'elles genera més del 100% de la RR. Per tant la rendibilitat de les explotacions és asimètrica.

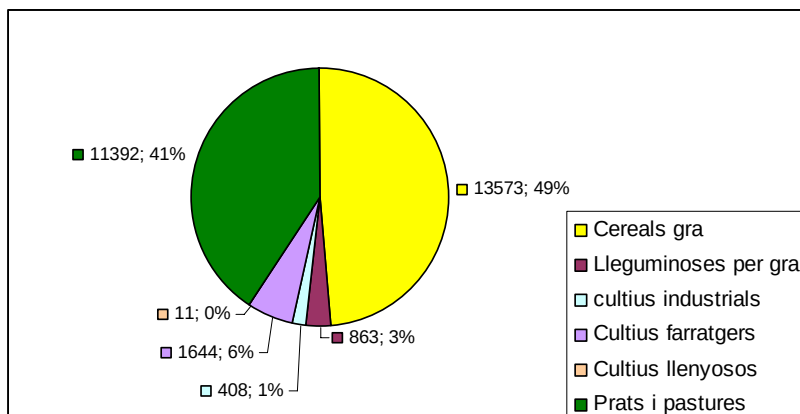
La rellevància de l'agricultura general a la comarca es constata amb el fet que al Solsonès el sector dels cereals representa el 23.34% del PIB agrari interanual (corresponent a la mitjana entre els anys 2000 fins a 2004), sent el sector agrícola que presenta una contribució major. El següent sector agrícola que més contribueix en l'economia agrària, és el conreu de farratges, amb una contribució de l'ordre del 15.89% al PIB agrari interanual, equivalent a 3.88 milions d'euros. Els tubercles per a consum humà i els herbacis industrials presenten també contribucions importants, de l'ordre del 3.33% i el 2.22%, respectivament. La resta de sectors agrícoles de conreu ja se situen per sota de l'1% de contribució al PIB agrari interanual.

¹⁷ S'engloben dins d'aquesta OTE, els cereals, oleginoses, lleguminoses i conreus agrícoles diversos (arrels i tubercles, cereals, hortalisses fresques en terrenys de conreu , tabac, cotó i altres conreus herbacis combinats.

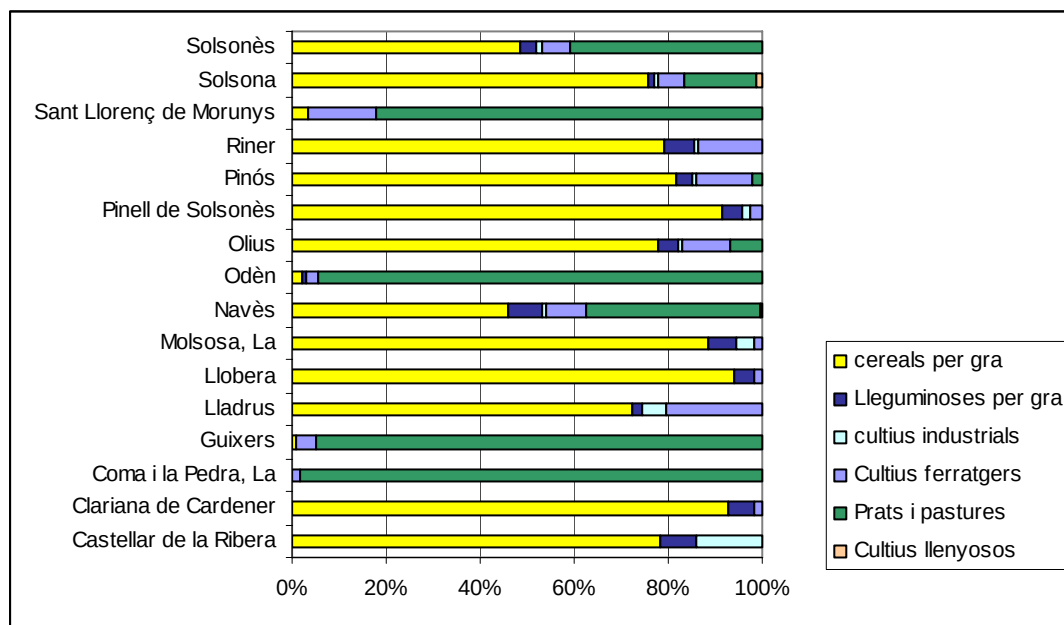
Distribució municipal de la SAU

Gràfic25 Distribució dels usos agrícoles al SOLSONÈS (2003), en hectàrees i percentatges

FONT:DARP

Gràfic26. Distribució municipal de la SAU. 2003

FONT:DARP

Els cereals continuen ocupant un lloc preferent en el conjunt de les diferents orientacions productives que caracteritzen les activitats agrícoles a Catalunya.

Tant a nivell comarcal com municipal, el cultiu herbaci que predomina són els cereals per a gra, assolint una contribució quasi del 50 % (48.66%) del total d'hectàrees de terres conreades.

El segon grup més conreat (tot i que representa tant sols un 5.89% de la SAU comarcal) és el cultiu de farratges, concentrat bàsicament als municipis de Lladurs, Sant Llorenç de Morunys i Riner. Dins dels farratgers els que més dominen són els cereals d'hivern, seguit de la veça i de l'alfals.

D'altra banda les lleguminoses per gra representen tan sols un 3% i estan constituïdes principalment per pèsol sec. Els cultius industrials són molt minoritaris (un 1% del total de SAU) . Entre els municipis que cultiven industrials destaca Castellar de la Ribera on aquest cultiu representa un 14 % de la SAU.

Cereals per gra

La distribució del cultiu de cereal és força heterogènia a la comarca.

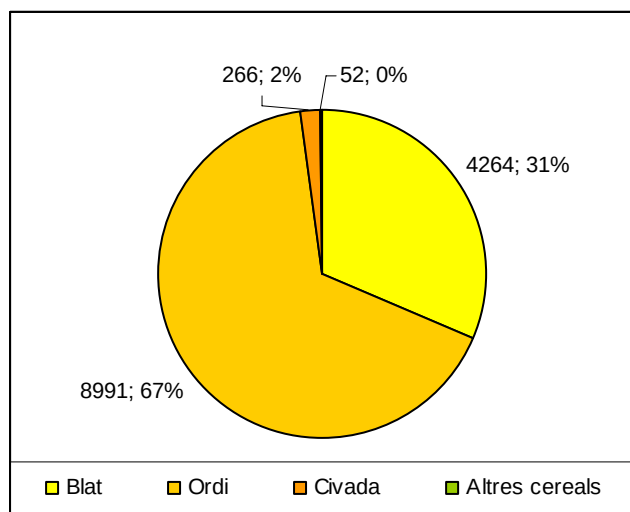
L'ús agrari que precedeix als cereals en quant a superfície ocupada són els prats i pastures, localitzats principalment als municipis més septentrionals; Odèn (que presenta 6156 ha de pastures), La Coma i la Pedra (2020 de prats i pastures, majoritàriament, 1492ha, pertanyents a prats naturals), Guixers (2016 ha1862 d'elles són pastures). Per contra no existeixen no prats ni pastures ,segons el DARP (2003) a Castellar de la Ribera, Clariana de Cardener, Lladurs, La Molsosa, Pinell i Riner.

A nivell municipal, però, se supera en 5 municipis una ocupació de cereals per gra superior al 80% de la SAU (assolint el màxim de 95% en el cas de Llobera).Aquests municipis són: Llobera, Clariana de Cardener, Pinell de Solsonès, La Molsosa i Pinós. Alhora, 5 municipis més presenten valors entre el 70 i el 80% (Riner, Castellar de la Ribera, Olius, Solsona i Lladurs).

D'altra banda també existeixen municipis o on no existeix aquesta tipologia de cultiu, o hi és molt poc representatiu. Aquests municipis són Sant Llorenç de Morunys, Odèn, Guixers i La Coma i la Pedra, tots ells septentrionals i limitats per les condicions orogràfiques i climàtiques. Cal esmentar també que Navès no arriba al 50 %.

Gràfic27. Distribució dels cereals a nivell de la comarca del Solsonès (2003)

FONT: DARP

La tendència en els últims anys a Catalunya ha estat la desaparició de la predominança del blat, que ha desaparegut en pro del guany de l'ordi. Aquest canvi evidencia el canvi d'una producció de cereals que es destinava bàsicament a la fabricació de pa per alimentació humana, a una producció de cereal destinada bàsicament a la producció de pinsos industrials, on el principal input és l'ordi. Alhora aquest canvi ha anat acompanyat d'un ampli procés de modernització de les tècniques productives, articulat al voltant d'un augment de les terres cultivades en reg, de l'increment de l'ús de maquinària i en les millores tècniques de les llavors utilitzades.

A nivell català, la producció de cereals es concentra a la província de Lleida i Barcelona. El predomini dels cereals és molt accentuat a la Catalunya interior, entre altres comarques, la del Solsonès. No obstant, la producció catalana de cereals és insuficient per a satisfer el consum intern, amb la qual cosa les taxes d'importació són importants.

No obstant, tot i la tendència a la ramaderització de l'agricultura que propicia el cultiu d'ordi en perjudici del de blat, la comarca del Solsonès es troba entre les comarques que més blat produeixen.

Tal i com s'observa al gràfic 31, el cultiu que predomina entre els cereals per gra és l'ordi (representant un 67 % dels cultius herbacis de la comarca del Solsonès), seguit del blat i, ja a

molta distància, la civada (que tan sols representa el 2%, concentrat principalment als municipis de Odèn i Guixers) i *altres cereals* (inclou el blat de moro, triticle i altres cereals)

Evolució dels aprofitaments de la SAU (1989-1999)

Durant el període 2000-2004 existeix una tendència a disminuir la contribució en el PIB agrari de diversos cultius. L'únic augment de cultius conreables ocorre en el sector cerealícol; l'augment correspon a un 7.82% en base la contribució al PIB agrari d'aquest sector al 2000. La resta de sectors de conreus disminueixen la seva contribució, amb especial intensitat en el cas dels industrials que disminueixen en un 40.16%. Els cultius farratgers són el segon sector de conreus que més disminueix, i ho fa en un 30.54%.

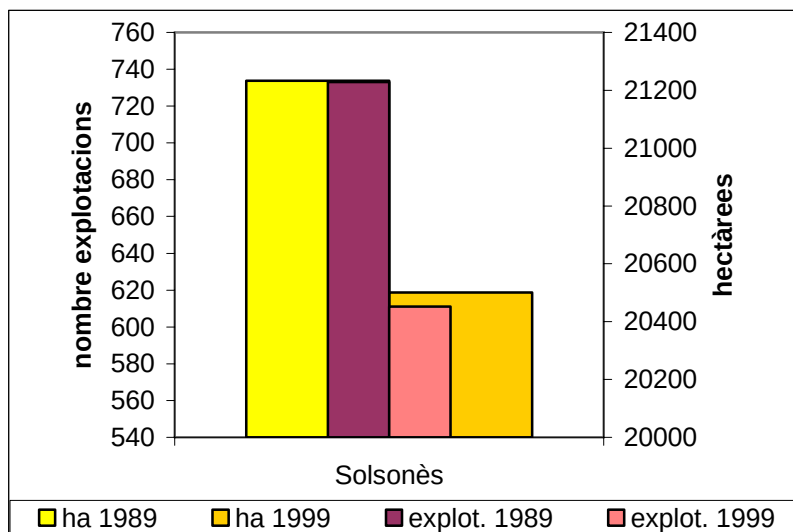
Evolució de les terres llaurades

Tant al 1989 com al 1999, i tenint en compte dades de l'IDESCAT, les terres llaurades estan compostes principalment per cultius herbacis (99.89% i 91.32 % de la superfície total de SAU, respectivament). Per tant la tendència és a augmentar la contribució dels herbacis en el total de terres llaurades, tot i que en termes absoluts la superfície ocupada per terres llaurades disminueixi, a nivell comarcal, un 3.48% (corresponent a 738 ha, on 717 corresponen a herbacis i 21 a fruiters, vinya i altres). El nombre d'explotacions de terres llaurades també disminueix, amb una intensitat del 16.64%.

Degut a la predominança dels herbacis, l'evolució de terres llaurades ve marcada per la tendència dels herbacis, que s'analitza més endavant.

Gràfic28 Evolució de les terres llaurades (1989-1999) SOLSONÈS

FONT: IDESCAT

Evolució dels prats i pastures permanents¹⁸

Per contra a la tendència general dels cultius herbacis, tant les hectàrees destinades a pastura com el nombre d'explotacions augmenten al Solsonès (en un 1388% i 467%, respectivament). L'augment en nombres absoluts correspon a 3735 ha i tan sols 84 explotacions. Molts municipis que al 1989 no disposaven de prats i pastures al 1999 ja en disposen alhora que, les explotacions ja existents al 1989 augmenten de tamany i també en nombre.

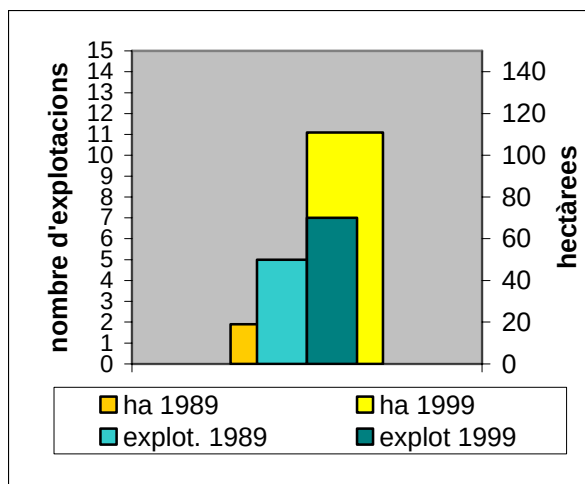
¹⁸ L'IDECAT considera pastures permanents a aquelles terres no incloses en la rotació de cultius, dedicades de forma permanent (cinc anys o més) a la producció d'herba. EN consideren els tipus:

- Prats o prades permanents. Terres dedicades permanentment a la producció d'herba, característiques de zones amb un cert grau d'humitat, l'aprofitament prioritari de les quals es fa mitjançant la sega. S'exclouen els conreus farratgers, pel fet d'estar inclosos dins dels conreus herbacis

- Altres superfícies utilitzades per pastures. Altres terrenys no inclosos en Prats o prades permanents que s'utilitzen com a pastures per al bestiar. S'inclouen les deveses de pastures i també l'erm i el matoll quan sobre d'aquests s'han realitzat algun aprofitament ramader.

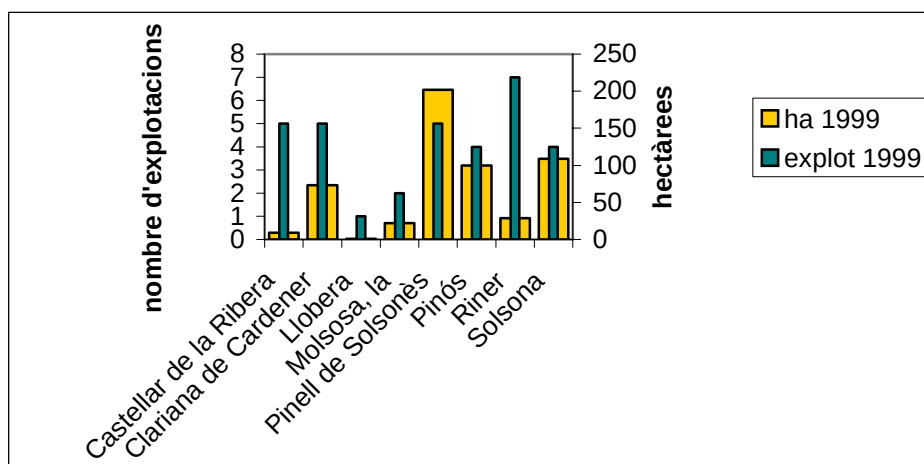
Gràfic29 Evolució de les terres destinades a pastures (1989-1999) SOLSONÈS

FONT:IDESCAT

A nivell municipal s'observa que els municipis situats a la meitat sud de la comarca (Castellar de la Ribera, Pinell de Solsonès, Llobera, Pinós, La Molsosa, Solsona i Clariana de Cardener), al 1989 no disposaven de prats ni pastures per ramaderia. No obstant al 1999 molts d'aquests ja disposen de prats i pastures, arribant a 202 ha en el cas de Pinell de Solsonès, 100 a Pinós o 109 a Solsona (gràfic 34).

Gràfic30 Nombre d'explotacions i d'hectàrees destinades a prats i pastures als municipis que el 1989 no en presentaven cap. (1999)

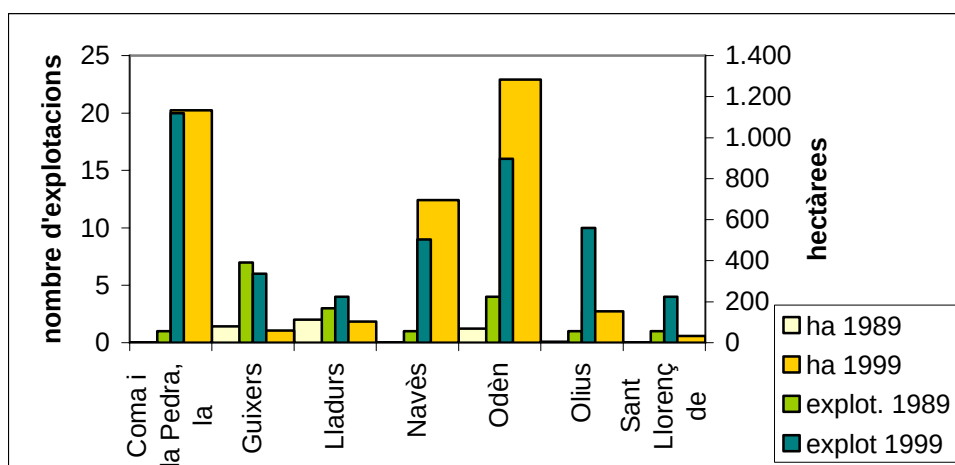

FONT: IDESCAT

D'altra banda, els municipis que més hectàrees i nombre d'explotacions presentaven al 1989 (La Coma i la Pedra, i Odèn, municipis més septentrionals de la comarca), al 1999 continuen al capdavant en quant a nombre d'explotacions i d'hectàrees, havent augmentat molt el nombre d'explotacions (en 19 i 12 explotacions, respectivament) i també en nombre d'hectàrees (1134 i 1214 ha, respectivament). Altra vegada l'increment del nombre d'hectàrees és superior al del nombre d'explotacions, fet que corrobora la tendència d'augment de la base territorial de les explotacions, tot i que menys intensament que en els cultius herbacis. Cal mencionar també la importància territorial dels prats i pastures al municipi de Navès, i la excepcionalitat de Guixers, on en aquest període analitzat hi disminueix tan el nombre d'explotacions com el d'hectàrees. El municipi de Lladurs també mostra característiques excepcionals ja que mentre que el nombre d'explotacions augmenta, el nombre d'hectàrees disminueix, tendint a augmentar el nombre d'explotacions petites (gràfic 35)

Gràfic31 Evolució de nombre d'explotacions i d'hectàrees de prats i pastures als municipis que al 1989 ja en presentaven (1989-1999)

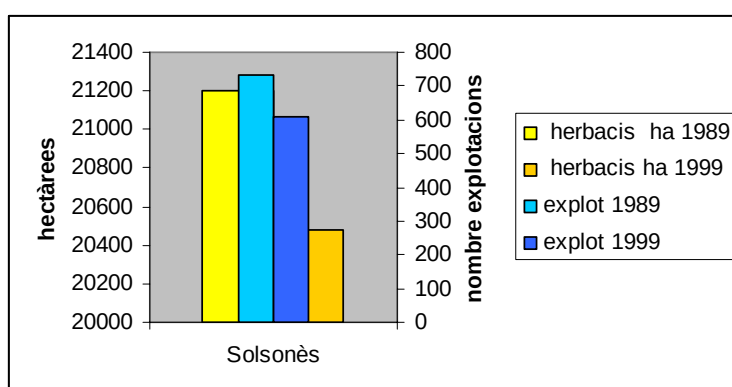
FONT:IDESCAT

Evolució dels cultius herbacis de les terres llaurades

A nivell comarcal (gràfic 36) s'observa una clara tendència a la disminució dels cultius herbacis en general, que disminueixen en un 3.8 % (717 ha), mentre que el nombre d'explotacions disminueix en major gran (en un 16.78%, 123 explotacions) indicant una tendència a l'augment del tamany promig de les explotacions.

Gràfic32 Evolució dels cultius herbacis al Solsonès (1989-1999) (en ha)

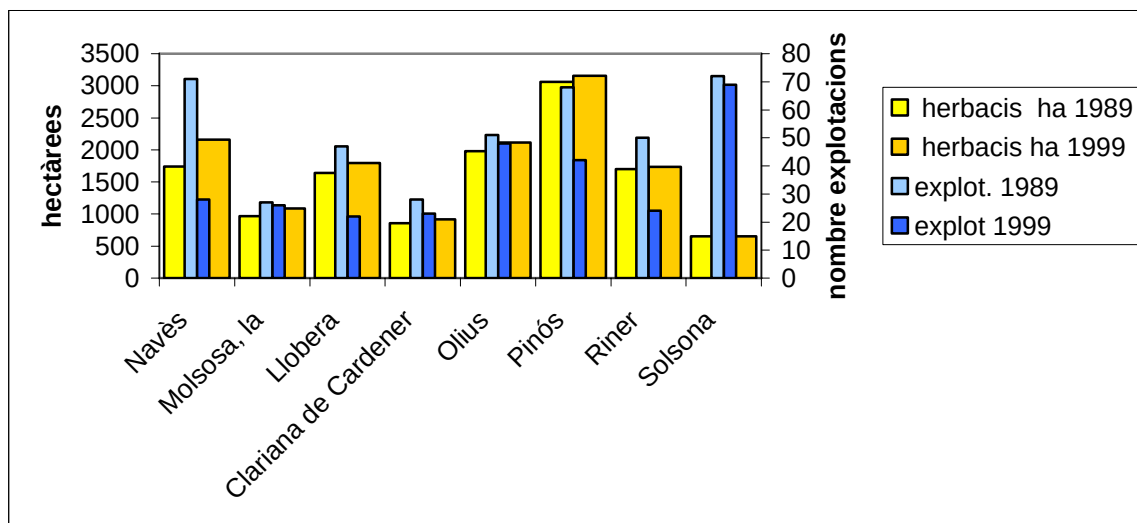
FONT:IDESCAT

A nivell d'anàlisi municipal el territori comarcal es pot dividir en dos grans grups:

- (gràfic 37) Aquells on les hectàrees de cultiu d'herbacis augmenten i el nombre d'explotacions disminueix (per tant el tamany mitjà de les explotacions augmenta). Aquests municipis són Navès, La Molsosa, Llobera, Olius, Pinós, Riner i Solsona. Tots ells són municipis que corresponen exactament als municipis on la SAU augmenta, per tant l'augment en hectàrees d'herbacis no necessàriament és en detriment d'altres conreus, ja que les hectàrees totals disponibles de SAU augmenten.

Gràfic33 Municipis on les hectàrees de cultius herbacis augmenten entre el 1989 i el 1999

FONT:IDSCAT

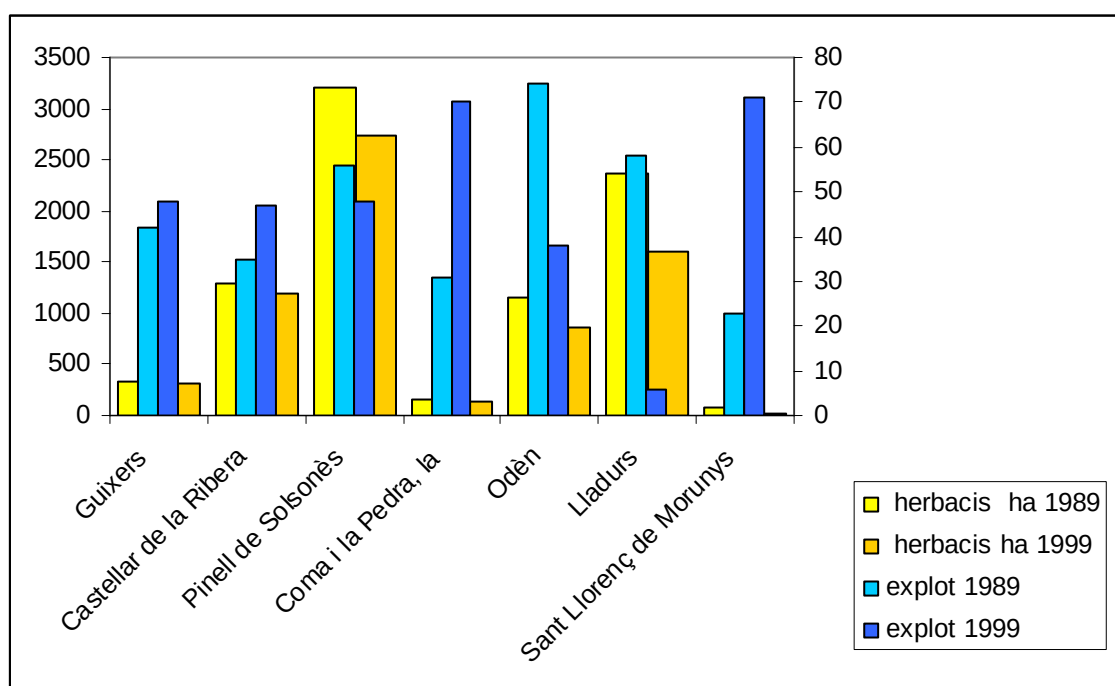
A la resta de municipis de la comarca durant el període d'anàlisi (1989-1999), si bé el nombre d'hectàrees d'herbacis sempre disminueix, el nombre d'explotacions es comporta de diferents maneres (gràfic 38)

- Disminueix el nombre d'hectàrees i augmenta el nombre d'explotacions als municipis de Sant Llorenç de Morunys (augment de les explotacions d'un 208%), La Coma i la Pedra (el nombre d'explotacions augmenta un 125 %), Guixers i Castellar de la Ribera. Els tres primers corresponen als municipis de més altitud i amb agricultura més restringida i és precisament on l'augment del nombre d'explotacions és més intens. . La baixa rendibilitat de l'agricultura ha conduït a un abandonament d'elles terres de cultiu i alhora, el terreny agrícola que ha quedat, s'ha fragmentat en més propietaris.
- Disminueix el nombre d'hectàrees i disminueix el nombre d'explotacions . Es comporten així els municipis de Lladurs (on el nombre d'explotacions disminueix un 89,66%, mentre que el d'hectàrees ho fa en menys intensitat, fet que indica que el tamany mitjà de les explotacions augmenta), Odèn (reducció d'un 48,65 % d'explotacions i en menor intensitat una reducció en el nombre

d'hectàrees), i finalment Pinell de Solsonès, on la intensitat de reducció d'explotacions i d'hectàrees és similar. A aquests municipis la baixa rendibilitat de l'agricultura ha conduït a un abandonament dels camps de conreu, però alhora els conreus que han quedat han augmentat de tamany.

Gràfic34 Municipis on les hectàrees de cultius herbacis disminueixen entre el 1989 i el 1999.

FONT:IDESCAT

Els agricultors que conreen herbacis són susceptibles a rebre un ajut directe procedent de la UE des de l'any 1992, a través de la Política Agrària Comunitària (PAC). No obstant, arran de l'última Reforma de la PAC (2003), el sistema de pagament directe dels ajuts variarà a partir de l'any 2006. En el cas d'aquest sector, els ajuts es desconnecten en un 75%¹⁹ de la producció, mentre que el 25% restant queda connectat a aquesta i es pagarà, sempre i quan es sembri algun conreu COP (cereals, oleaginoses o proteaginoses), lli o cànem. Aquest fet suposarà, de manera general, que el pagès que conreï herbacis per una banda rebi un import econòmic amb l'ajut de l'any anterior reduït en un 75% del seu valor, i per altra banda, que el pagès rebi alhora un ajut establert en base a uns drets d'ajut de pagament únic ²⁰ (per veure la quantia de l'ajut públic al sector agrari del Solsonès, consulteu l'annex del sector agrari)

La tendència comarcal de l'evolució de les terres llaurades en el període comprès entre el 1989 i el 1999, mostra una tendència a la disminució del nombre d'hectàrees de determinats cultius herbacis com els *cultius farratgers* (que perden 113 hectàrees), els *tubercles* (bàsicament patata, i que perden 107 hectàrees) i finalment els *cereals per gra* (que perden 2,793 hectàrees). El cultiu de lleguminoses per gra es manté intacte les hortalisses augmenten en 71 hectàrees i els terrenys en guaret augmenten 879 hectàrees

En quant al nombre d'explotacions la reducció més important es concentra altra cop als cultius farratgers, en els quals el tamany promig de les explotacions augmenta en 3.5 hectàrees (passa de 8.06 ha/explotació a 11.6).

Anomenar també que el nombre d'explotacions amb cereals per a gra també disminueixen, en un ordre molt més gran que el nombre d'hectàrees, el qual indica que el tamany promig de les explotacions destinades a cereal augmenta, tot i que només en 0.7 hectàrees.

¹⁹ Els ajuts es desvinculen de la producció i passen a pagar-se en funció d'un règim anomenat de pagament únic. Aquest és l'ajut als productors d'acord amb els drets de què disposi (segons un període de referència comprès entre el 2001 i el 2002) i les superfícies admissibles que declararia, que hauran d'estar a disposició de l'agricultor durant un període mínim de deu mesos a fixar per l'estat membre.

²⁰ Dret d'ajut de pagament únic: És el dret que resulta de dividir l'import rebut pels ajuts durant el període de referència (2000-2002), pel nombre mig triennal de totes les hectàrees que, durant aquest període de referència, hagin donat lloc a algun dels pagaments de l'annex VI del Reglament (CE) 1782/2003

El tamany mig de les explotacions de cereal per a gra, tant al 1989 com al 1999 ,és molt més gran que en la resta de tipus de cultiu(el tamany promig al 1999 és de 26.42 ha/explotació).

Tot i la tendència catalana a augmentar el cultiu de l'ordi en perjudici del de blat, l'anàlisi de les dades de l'IDESCAT mostren que en el cas del Solsonès la tendència s'inverteix i és el blat el que augmenta d'importància.

taula 11Evolució del nombre d'explotacions i d'hectàrees per terres llaurades. SOLSONÈS. (1989-1999)

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'EXPLOTACIONS PER TERRES LLAURADES						
	Núm ha		Evolució (99-89)	Núm. Explotacions		Evolució (99-89)
	1989	1999		1989	1999	
	ha	ha		explot.		
Conreus herbacis	1989	1999		1989	explot. 1999	
cereals per a gra	15897	13104	-2.793	617	494	-123
lleguminoses per						
gra	257	257	0	38	38	0
tubercles	281	174	-107	120	88	-32
cultius farratgers	3656	3543	-113	453	305	-148
cultius industrials	138	1559	1.421	14	80	66
hortalisses	9	80	71	22	57	35
guarets	883	1762	879	116	241	125
Fruiters	10	9	-1	6	7	1
Vinya	14	4	-10	7	7	0
Oliveres	0	5	5	0	5	5

FONT:IDESCAT

El cultiu d'hortalisses ha incrementat molt , passant de 9 ha a 80, i amb un increment tant del nombre d'explotacions com del seu tamany mitjà (que al 1999 no supera 1.4 ha/explotació).

En quan als cultius llenyosos , esmentar que hi ha una reducció important (d'un 70%) de les hectàrees ocupades per vinya, mentre que el nombre d'explotacions es manté en el mateix nombre, indicant una reducció del tamany de les explotacions. Cal anomenar que aquests cultius (que corresponen a fruiters, vinya i altres) representen una minoria en les terres llaurades del Solsonès (tan sols el 0.06% de la superfície llaurada).

3.4 APROFITAMENTS RAMADERS

Per contra del què succeeix en l'agricultura (especialment la de secà), la ramaderia catalana ha experimentat en els últims anys un creixement important quan es parla de bestiar establert. Entre el 1982 i el 1999 les unitats ramaderes criades a Catalunya quasi es dupliquen, amb una lata especialització del sector porcí. Amb un creixement intens, l'any 2005 el sector ramader determinava un 58.2% dels rendiments econòmics agraris. . Aquesta és , però, una ramaderia deslocalitzada, que ja no depenen dels factors bioclimàtics sinó que necessita b poc espai i situar-se prop dels les vies de comunicació.

Per contra, la ramaderia extensiva o semiintensiva segueix una tendència similar a l'agricultura, tant per la dependència dels factors bioclimàtics com per la seva regressió. Tot i que les pastures permanents han crescut a Catalunya en detriment de les terres llaurades, això no ha anat acompanyat d'un increment del bestiar extensiu.

Catalunya s'ha convertit en un país ramader en termes econòmics, si bé en espai és eminentment agroforestal. És pe, però, un país ramader intensiu , amb problemes ambientals associats com l'excés de purins.

3.4.1. Tipologia de bestiar.

La distribució de les unitats ramaderes ²¹ (U.R) no és homogènia en el territori. La majoria es concentren als municipis de Pinós (amb 8532 UR), Oliu (8009UR) i Navès (5345). Els municipis que presenten més ramaderia (calculada en UR) es localitzen a la meitat est de la comarca.

Tot i que la majoria de municipis presenten més de 2000 UR, Sant Llorenç de Morunys i Guixers no arriben a les 1000 UR, i són els municipis on menys ramaderia existeix..

²¹ UR: Les unitats ramaderes s'obtenen d'aplicar un coeficient a cadascuna de les espècies i tipus per poder així presentar en una mateixa unitat d'equivalència les diferents espècies

Al 1999, la comarca del Solsonès compta amb un total de 498 explotacions i el tipus de bestiar que genera majors guanys econòmics a la comarca és el porcí, que representa un 21.78% del PIB agrari (percentatge sobre la mitjana agrària interanual del 2000 al 2004, veure punt 2.6), el què equival a 5.32 milions d'Euros. El sector boví també genera riquesa; representa el 15.89% del PIB agrari interanual, equivalent a 3.88 milions d'euros.

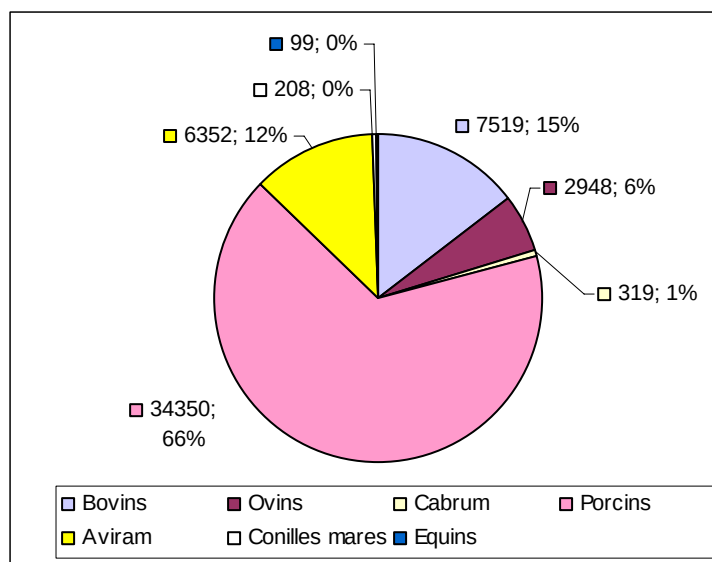
La resta de sectors ramaders ja representen menys de l'1.2% del PIB agrari interanual.

Els granívors i la ramaderia mixta, són les OTE que més explotacions altament rendibles presenten (65% i 63% del total de les explotacions comarcals, respectivament). La OTE de conreus i ramaderia també concentra les seves explotacions en aquelles que generen més del 100% de la RR, concretament un 71% de les explotacions.

Per tant, el sector ramader és un sector productiu amb gran contribució en la totalitat de la economia agrària comarcal, especialment el sector porcí.

Tipologia de bestiar

Gràfic35 Distribució de les tipologies ramaderes a nivell comarcal (1999)(en UR)

FONT:IDESCAT

Tal com s'observa al gràfic adjunt, en total d'Unitats Ramaderes, existeix un clar predomini del sector porcí en els aprofitaments ramaders. A nivell comarcal aquest predomini es denota amb una representació del 66.33% del total d'U.R. (corresponent a 34350 UR) seguit del sector boví (que representa un 14.52%) i finalment de l'aviram (representant un 12.26%). La resta d'U.R. (el 6.9%) està representat pels ovins en primer lloc (un 5.69% del total), cabrum (0.62%) conilles mares (0.4%) i finalment els equins (0.19%).

A nivell municipal cal destacar la presència arreu del *sector porcí* com a principal subsector ramader (gràfic 40), a excepció de Guixers, que quasi no en presenta. També cal distingir determinats municipis on el subsector porcí representa més del 70 % del total de les U.R. Aquests municipis són: Castellar de la Ribera (amb un 83% de representació), La Molsosa (78%), Riner (76%), Oliu (75%), Pinós (74%), Clariana de Cardener (73%) i Llobera (73%). Val la pena observar la situació territorial d'aquests municipis, situats a la meitat sud de la comarca.

Cal notar també que els municipis amb més representació del *sector boví* són els més septentrionals, com Guixers, Odèn, Lladurs i Navès (on el subsector hi representa el 56%, 38%, 31% i 30% de les U.R. totals, respectivament. No obstant, en aquests municipis (excepte Guixers) la principal representació d'U.R. és en el subsector porcí.

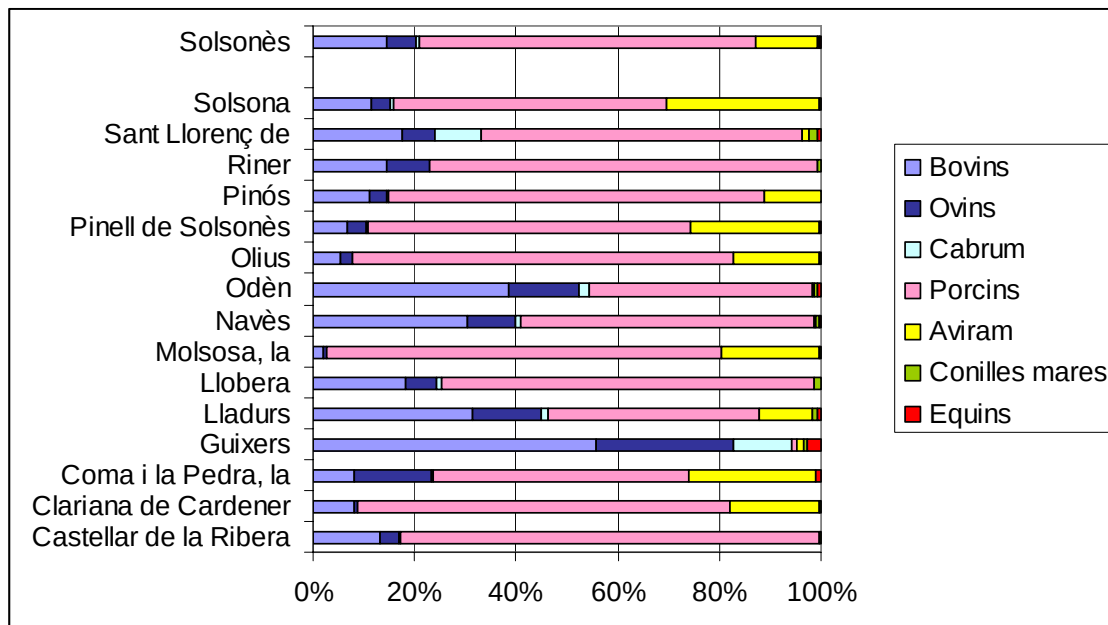
També el *subsector cabrum* es localitza principalment als municipis més septentrionals, representant un màxim d'UR a Guixers, seguit de Sant Llorenç de Morunys i Odèn.

La distribució municipal del *subsector oví* mostra una correlació amb la latitud i, tot i que és present a tots els municipis, és més important a municipis muntanyencs com Guixers, La Coma i la Pedra, Odèn o Lladurs.

Finalment les U.R. municipals d'*aviram* presenta contribucions màximes al total d'U.R. als municipis de Solsona (30%), Pinell de Solsonès (25%) i La Coma i la Pedra (25%).

Gràfic36 Distribució de la tipologia de bestiar a nivell comarcal i per municipis (1999)(en % en funció de les UR)

FONT:IDESCAT

En quant a la grandària (en UR) de les explotacions, la taula següent mostra que els municipis que presenten explotacions més grans són Olius (amb 222.47.1 UR/explotació), Clariana de Cardener, (ja amb 173.7UR/explotació), La Molsosa, Pinós i Riner. Tots aquests municipis es localitzen a la meitat sud-est de la comarca, i en tots ells hi predomina el sector del porcí.

A l'altre extrem se situen altre vegada els municipis de Guixers i Sant Llorenç de Morunys, amb 25.39 i 23.57 UR/explotació de promig, respectivament.

taula 12 Relació de les Unitats Ramaderes per explotació a nivell municipal, (1999)

	TOTAL	CONILLES						
		BOVÍ	OVÍ	CABRUM	PROCINS	AVIRAM	MARES	EQUINS
Sant Llorenç de Morunys	23,57143	29	5,5	3,75	52,5	0,333333	0,75	1
Guixers	25,3913	25	15,9	5,583333	0,857143	0,411765	0,285714	3,2
Odèn	48,95556	52,875	34,33333	5	64,4	0,206897	0,481481	3,6
Lladurs	57,0625	53,875	36,7	2,5	52	9,896552	0,8125	3,6
Llobera	61,12121	123	24	3,166667	67,27273	0,285714	0,956522	1
Pinell de Solsonès	81,14286	32,5	17,83333	1,6	100,1111	89,75	0,714286	5
Navès	90,55932	70,65217	63	5,272727	88,28571	0,25	1	1,857143
Coma i la Pedra, la	93,44444	26,8	28,44444	1,4	169,8	32,07692	0,1	3
Solsona	124,4	63,125	31,2	4,333333	167,0714	187,2857	1,307692	0
Castellar de la Ribera	142,6111	83,75	25	1	192,9091	0	1,2	0
Riner	151,64	45,41667	108	0,5	193,1333	0	1,923077	0
Pinós	155,1273	67,42857	38,125	2	180,2	31,7	0,347826	0,8
Molsosa, la	165,3684	30,5	28	1	243,9	150,5	1,833333	0
Clariana de Cardener	173,7273	52,33333	8	0	175,5	168	1,428571	2
Olius	222,4722	39,09091	46,5	4,75	249,8333	90,86667	1,272727	2
Solsonès	108,3473	53,70714	34,27907	3,544444	136,8526	28,35714	0,87395	2,538462

FONT:IDESCAT

Evolució del nombre Unitats Ramaderes i d'explotacions per tipologia de bestiar

El sector ramader segueix un procés d'expansió contínua, degut a la intensificació de l'activitat que s'ha traduït en uns rendiments més elevats i per tant uns majors beneficis. Per això, no tots els tipus de bestiar han tingut la mateixa evolució. Els subsectors ramaders que han augmentat de forma més espectacular entre el 1989 i el 1999 són aquells en els quals més ha evolucionat el model industrial (aviram, boví de carn i porcí).

A nivell de contribució econòmica, el sector de l'oví i cabrum, el làctic i el porcí, són els sectors que més augmenten la seva contribució al PIB, entre el 2000 i el 2004. El creixement dels respectius sectors equival a un 55.15%, un 49.61% i un 33.70%.

Tots els sectors ramaders han augmentat el PIB respecte el 2000 (excepte la categoria *altres animals*), i el què ho ha fet en menys mesura ha estat el sector de l'aviram, que ha crescut en un 21.90%.

Al 1989 la distribució percentual de les UR per tipologia de bestiar continua sent una predominança del porcí, seguit del boví, l'oví i l'aviram (gràfic 41)

En aquest període, les explotacions amb ramaderia han disminuït un 29.95%, i també les hectàrees que ocupen, tot i que en menor grau (en un 1.46% respecte les existents al 1989), per tant la base territorial d'aquestes ha augmentat. L'augment de base territorial, a més, pot estar influenciada per l'adequació a les normatives sobre les dejeccions ramaderes, que contemplen l'existència de terres lligades a les explotacions, per a l'aplicació de fems purins provinents de les granges.

Per contra, les explotacions sense terres han augmentat en un 31.11%.

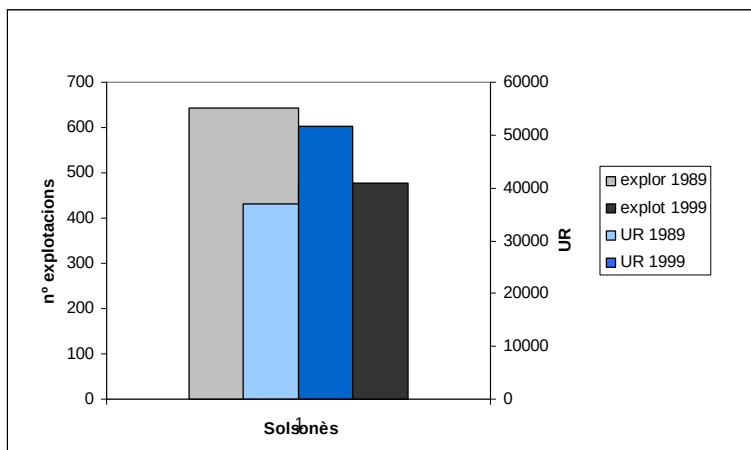
Analitzant l'evolució de les unitats ramaderes ²²en el període comprès entre el 1989 i el 1999, a nivell comarcal, i tenint en compte tots els subsectors ramaders, s'observa una tendència a

²² Al utilitzar les U.R per a comparar evolutivament els diferents sectors, cal tenir en compte que al 1989 el coeficient per convertir vaques braves de 24 mesos i més a unitats ramaderes era de 0.5, el dels equins era de 0.6 i el de les conilles mares 0.015. Per contra, al 1999 les U.R que es presenten estan calculades en base a coeficients de 0.8 per a vaques braves de 24 mesos i més, 0.8 per a equins i 0.02 per a conilles mares. Aquesta diferència pot alterar una mica el resultat i, per tant, la comparativa evolutiva en aquests sectors ha de ser intuïtiva ja que no s'ha corregit la diferència de coeficients.

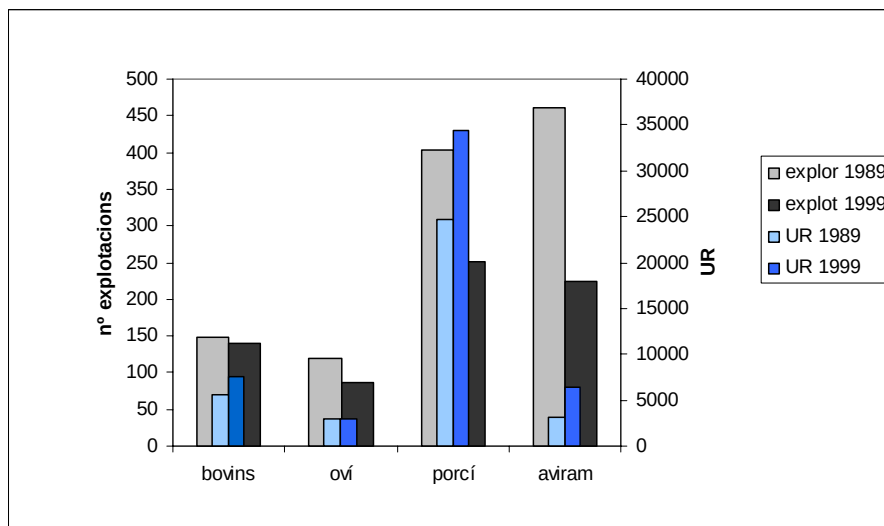
disminuir el nombre d'explotacions (que es redueix en un 25.78% (equivalent a 166 explotacions), mentre que el nombre d'Unitats Ramaderes augmenta en un 40.08% (o sigui, 14819 UR). Aquest fet mostra una possible tendència a la intensificació ramadera, en cas que les explotacions no augmentessin de tamany.

Gràfic37 Evolució de les unitats ramaderes i del nombre d'explotacions al SOLSONÈS (1989-1999)

FONT:IDESCAT

Gràfic38 Evolució del nombre d'unitats ramaderes per als diferents ramaders al Solsonès (en UR) (1989-1999) (1) Principals subsectors ramaders

FONT:IDESCAT

A nivell sectorial el sector que més ha augmentat en nombre absolut d'UR ha estat el sector porcí (gràfic 42), que ho ha fet en 9683 U.R, incrementant en un 39.25 % les UR de què disposava al 1989. El següent sector que més ha augmentat en nombres absoluts ha estat el de l'aviram (3272 UR) amb un creixement del 106% respecte el 1989. .

L'increment màxim del sector porcí i de l'aviram pot respondre a la tendència en augment dels contractes d'integració²³ (sigui en contracte integració cooperativa, o no cooperativa).

El sector boví com a sector important a la comarca, que també creix en un 32.87% i en 1860 UR. A tots aquests sectors el nombre d'explotacions ha tendit a disminuir, fet que evidencia l'augment de la capacitat dels sectors ramaders

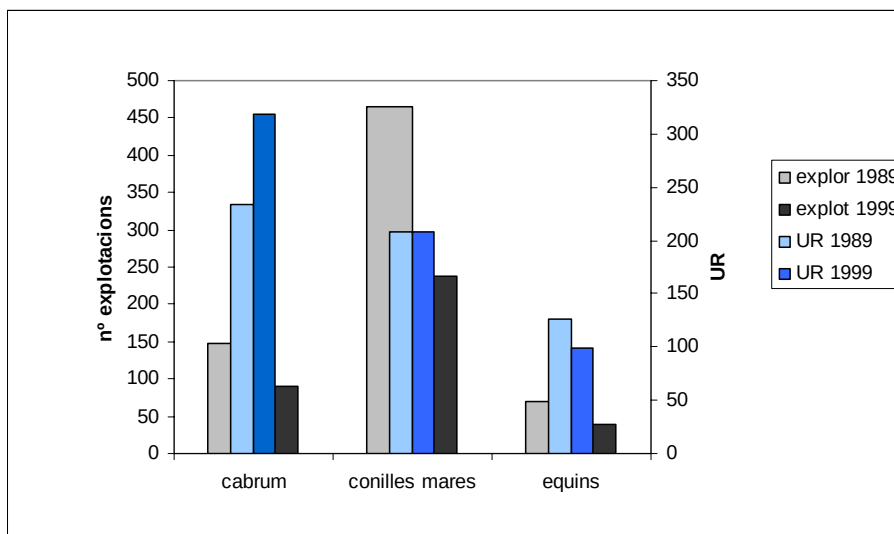
La resta de sectors ramaders (gràfic 42 i 43) tenen poc pes a nivell comarcal i tant els ovins com els equins experimenten una davallada en UR (en un 1.7% i un 21% , respectivament.), mentre que el nombre d'UR de conilles mareses manté constant i les de cabrum augmenten.

El nombre d'explotacions disminueixen en tots ells.

²³ Contracte , escrit o no, entre el titular de l'explotació que aporta el seu treball i les seves instal·lacions , i una empresa mercantil o cooperativa que és la propietària del bestiar o estableix condicions d'exclusivitat en la compra dels productes necessaris (pinsos, medicaments,e c.) i/o en la venda del bestiar esmentat.

Gràfic39 Evolució del nombre d'unitats ramaderes per als diferents sectors ramaders al Solsonès (en UR) (1989-1999) (2) Subsectors ramaders minoritaris

FONT:IDESCAT

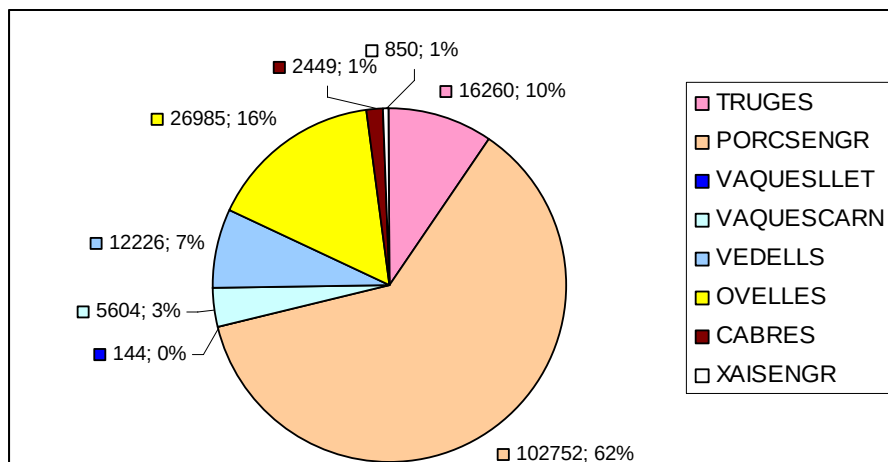
3.4.2 Nombre d'explotacions i de places

Tot i que en la majoria dels casos el cens real no es correspon amb el *nombre de places* de les granges (nombre amb el qual es dimensionen les explotacions) , les dades del DARP mostren el domini del bestiar porcí, principalment el porcí d'engreix, que, tal i com mostra el gràfic 45, representa el 62% de les places que proporcionen el sector porcí, boví, oví i cabrum conjuntament. Els porcs truges ocupen el 10 % de les places. Per tant el sector porcí en conjunt ocupa el 72 % de les places analitzades .

Precedeix al sector porcí, el sector oví i cabrum, concretament les ovelles, que ocupen el 16 % de les places, i ja a més distància el sector boví, principalment els vedells, que representen el 10 % de les places analitzades.

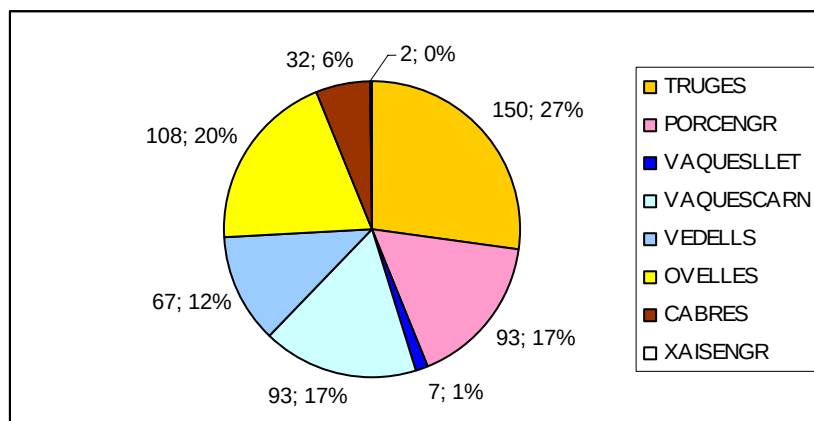
Gràfic40 Distribució de les places ramaderes dels sectors porcí, boví ,oví i cabrum (2002)(en nombres reals i percentatge)

FONT:DARP

Si s'analitza la distribució de les explotacions, s'observa una distribució més homogènia entre diferents sectors ramaders. La dominància de les truges disminueix i assoleix el 27% del total d'explotacions, seguit del sector de les ovelles, dels porcs d'engreix, dels vedells i de les vaques per a carn.

Gràfic41 Distribució de les explotacions ramaderes (2002)

FONT:DARP

taula 13 Nombre d'explotacions i places segons tipologia de bestiar al SOLSONÈS (2003)

	SECTOR PORCÍ				SECTOR BOVÍ						SECTOR OVÍ I CABRUM					
	EXPLOTACIONS		PLACES		EXPLOTACIONS			PLACES			EXPLOTACIONS			PLACES		
	PORCS		PORCS		VAQ.			VAQUES			XAIS			XAIS		
	TRUGES	ENG	TRUGES	ENGR	VAQ. LLET	VAQ. CARN	VEDELLS	VAQUES LLET	VAQUES CARN	VEDELLS	OVELLES	CABRES	ENG	OVELLES	CABRES	ENGR
CASTELLAR																
DE LA RIBERA	8	4	958	6118	0	0	4	0	0	514	5	0	0	1027	38	0
CLARIANA DE																
CARDENER	11	3	1768	3413	0	7	3	0	338	599	4	0	0	799	29	0
GUIXERS	1	0	2	0	0	14	1	0	555	388	9	8	0	1591	400	0
LLADURS	10	8	583	4979	1	10	7	14	784	1630	12	3	0	2545	235	0
LLOBERA	15	5	513	5181	2	1	4	25	41	745	9	2	0	1258	97	0
MOLSOSA, LA	7	2	1525	6514	0	1	1	0	50	41	2	0	0	320	0	0
NAVES	18	8	1498	8637	0	16	7	0	892	939	8	4	0	3974	634	0
ODEN	7	2	165	642	0	17	0	0	873	520	10	4	0	2406	241	0
OLIUS	17	9	2419	19375	2	10	4	85	757	1258	5	2	0	1460	55	0
COMA I LA																
PEDRA, LA	0	1	0	80	0	3	0	0	62	36	12	1	0	2837	93	0
PINELL	14	5	1309	7019	0	3	5	0	135	1048	9	1	0	1491	177	0
PINOS	14	22	1441	22360	1	4	12	2	354	1676	8	2	0	2620	171	0
RINER	7	15	415	10762	0	2	12	0	280	1421	4	0	0	1999	7	0
SANT																
LLORENC DE																
MORUNYS	3	0	150	300	0	3	0	0	152	110	2	1	0	479	121	0
SOLSONA	18	9	3514	7372	1	2	7	18	331	1301	9	4	2	2179	151	850
SOLSONÈS	150	93	16260	102752	7	93	67	144	5604	12226	108	32	2	26985	2449	850

FONT:DARP

3. L'activitat agrària al Solsonès

3.4.3 Sector porcí

El principal subsector agrari de Catalunya (en termes econòmics i en U.R) és el sector porcí. Per fer-nos una idea, el valor econòmic d'aquest sector és superior al valor econòmic dels cereals, més els de les hortalisses i el de la fruita.

En quant a l'organització de les explotacions, existeix una clara separació funcional entre elles (les de producció, de cycle tancat, engreix,...) La major part de les explotacions d'engreix es realitzen sota contractes d'integració (en un 80-85% de les explotacions d'engreix catalanes, - DARP-)

A nivell català el principal subsector porcí és el porc d'engreix, representant un gran volum de la producció d'engreix estatal.

Mentre que el volum de porcs d'engreix a nivell català augmenta en un 39% (entre el 1985 i el 1999) , el nombre de caps de bestiar, el volum de truges es manté força constant, tot i que a partir del 1996 s'inicia un període de fort increment del volum de truges degut a l'important creixement del nombre de granges de cycle tancat .

La reestructuració del sector ha consistit principalment en:

1. Una disminució del nombre d'explotacions, principalment desaparició de les més petites.
2. Un augment de la capacitat productiva i de l'ús de tècniques i tecnologia industrials
3. Un augment dels *contractes d'integració* que comporten un major domini del sector per part de les grans empreses integradores (cooperatives o fabricants de pinso, principalment).

Molts ramaders de la Catalunya central i de la província de Lleida han optat per la integració com a sistema d'explotació. Tot i continuar havent-hi explotacions on el ramader és el propietari i com a tal fa d'empresari de la seva unitat d'explotació, s'ha generalitzat un sistema d'explotació integrat on el ramader ha passat a ser un assalariat de els companyies integradores. En aquests casos, malgrat existir

diferents tipus de contracte d'integració, la norma general sol ser un ramader que posa l'explotació i la mà d'obra, mentre que el bestiar, el pinso, els serveis veterinaris o la recollida dels animals passa a estar en mans de les integradores.

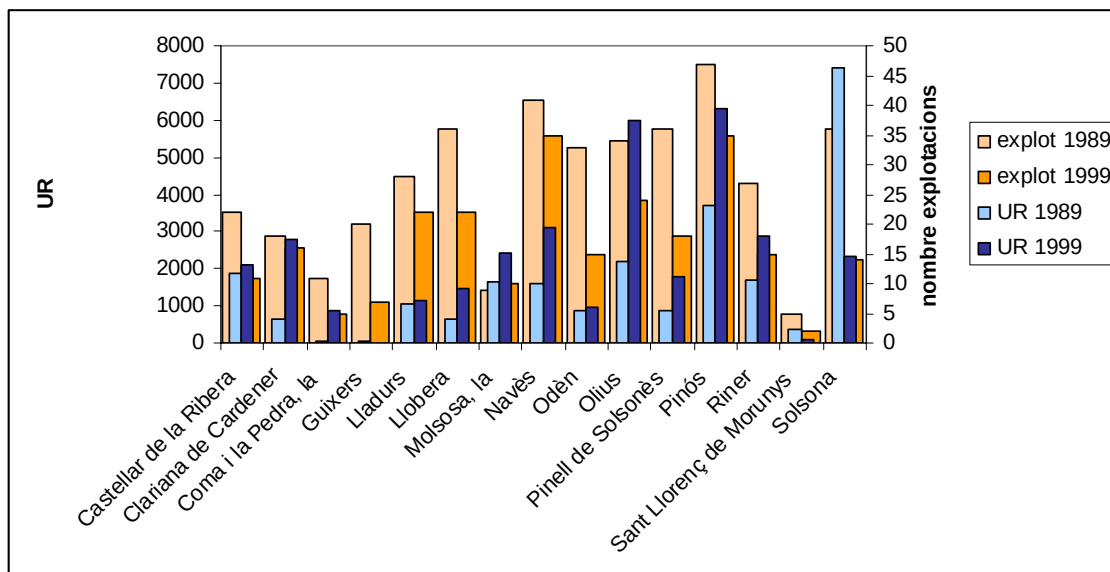
A nivell municipal s'observa una major abundància del subsector als municipis, en UR, als municipis de Pinós (en primer lloc), seguit de Oliu, Navès i Riner (amb 6307, 5996, 3090 i 2897 U.R respectivament). El subsector està present a quasi tots els municipis excepte els més nòrdics (Guixers, Sant Llorenç de Morunys, La Coma i la Pedra i Odèn), on el nombre d'UR ja cau en picat fins a valors de 6 o 105 U.R (en el cas de Guixers i Sant Llorenç de Morunys).

En quant al nombre d'explotacions Pinós continua sent el municipi amb més nombre. La tendència general en aquest subsector d'augmentar el tamany de les explotacions i de disminuir el nombre total d'explotacions és un fet al Solsonès. El nombre d'explotacions porcines al Solsonès tendeix a disminuir en nombre i en una intensitat del 38%. Tots els tipus d'explotacions (siguin de mares, de reposició, de garrins o altres) tendeixen a disminuir a nivell comarcal.

A nivell municipal, si es compara l'evolució del nombre de caps de bestiar porcí amb l'evolució del nombre d'explotacions, s'observa que a tots els municipis del Solsonès es tendeix a disposar de més caps per explotació en la producció porcina, excepte a Solsona, Odèn, Guixers i Sant Llorenç on hi disminueix el nombre de caps.

Gràfic42 Evolució del sector porcí als municipis del SOLSONÈS (1989-1999)

FONT:IDECAT

Tal i com s'observa a la gràfic 53 adjunt el comportament habitual de tots el municipis del Solsonès és tendir en un augment de les U.R i una disminució del nombre d'explotacions, exceptuant els municipis de Sant Llorenç de Morunys, Solsona i Guixers on disminueix també el nombre d'UR, i nombre de caps i La Molsosa on, a més d'incrementar el nombre d'UR , també ho fa el nombre d'explotacions.Com més gran sigui la diferència entre els dos increments més important haurà estat l'augment de la capacitat mitjana de les explotacions del subsector. Aquesta diferència és màxima als municipis de La Coma i la Pedra, Clariana de Cardener, Olius i Llobera, i la diferència és de disminuir la capacitat de les explotacions als municipis de Solsona, Guixers i Sant Llorenç de Morunys.

3.4.4 Sector boví

Estat actual

El sector boví és un àmbit ramader fortament condicionat tant per l'evolució de les polítiques públiques agràries com per les conjuntures que travessa la demanda de carn de vedella i llet de vaca. L'augment del nivell de vida està associat a un increment del consum de carn de vedella i de productes derivats de la llet, com iogurts i altres. Les dades corroboren aquesta tendència: entre el 1985 i el 1998 la demanda de carn de vedella ha augmentat un 57% (DARP, anuari 2001).

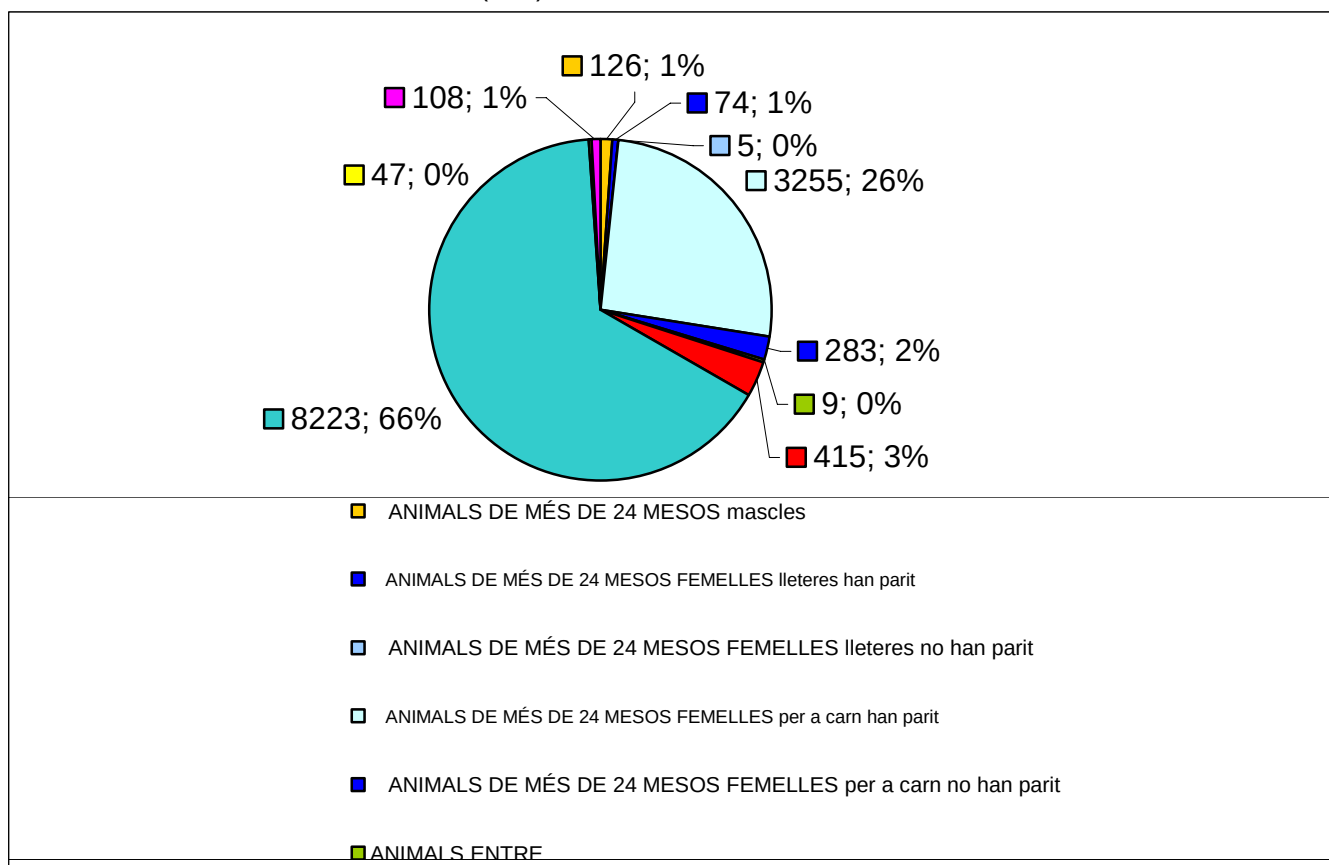
A mitjans de la dècada dels vuitanta, existia una política de contenció dels excedents, que existien en quasi tots els estats europeus, però no a Catalunya ni a Espanya. No obstant, l'alt pressupost comunitari destinat a aquesta política va provocar que al 1992 es transformés amb una política que subvencionava la disminució del nombre de vaques de llet i que alhora establir quotes limitatives per a la producció de llet, alhora que proporcionava ajudes directes amb l'objectiu d'augmentar la renda. Paral·lelament es buscava una fórmula de reestructurar el sector al conjunt de la Unió Europea.

Segons dades del DARP del 2003, dins del sector boví existeix un clar predomini dels bovins destinats a sacrifici abans dels 12 mesos), que representen un 66% del total d'explotacions, seguit de les femelles de més de 24 mesos, destinades a cran i que han parit (representant el 26% del total). Els animals entre 12 i 24 mesos representen (mascles i femelles) tan sols un 3% del total, i la representació de les vaques lleteres, tenint en compte les que han parit i les que no han parit tan sols és d'un 1% del total.

Respecte al sector boví, l'any 1999 els municipis que més UR presentaven eren: en primer lloc Navès (amb 1625 UR), Pinós, (944 UR), Lladurs (862 UR), i Odèn (846 UR). En quant a nombre d'explotacions el municipi que més en presentava al 1999 era novament Navès (amb 21 explotacions), seguit de Lladurs, Odèn i Pinós, els mateixos que són capdavaners en nombre d'UR.

Gràfic 43 Distribució del sector boví comarcal (2002)

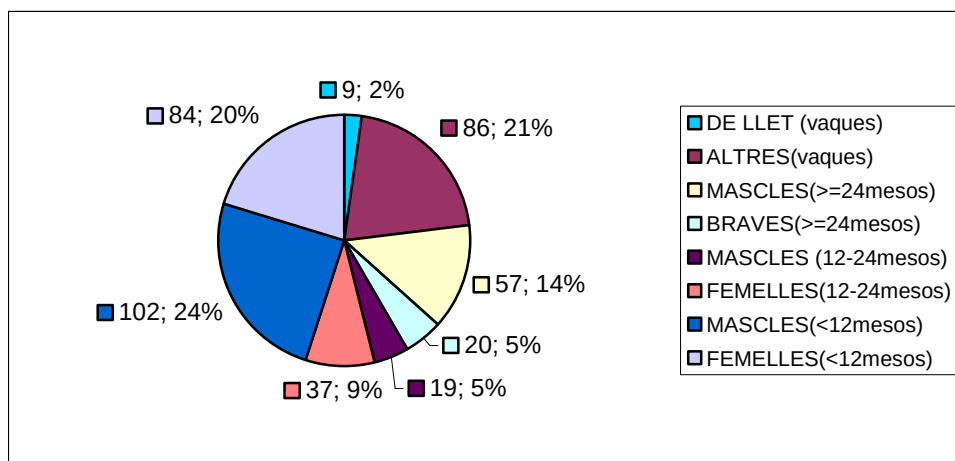

FONT:DARP

Al 1999 el subsector boví majoritària nivell de comarca era el de mascles de menys de 12 mesos (que representava un 24% , i un total de 102 explotacions). Precedien a aquest subsector les vaques *altres*²⁴ finalitats, que no és producció de llet (representant un 21 % i 86 explotacions). Per últim , el tercer subsector majoritari són les femelles amb menys de 12 mesos (20% del total d'explotacions). Cal mencionar també que el subsector minoritari és el de vaques de llet, representant tan sols el 2% del total d'explotacions (que correspon a 9 explotacions).

Gràfic 44 Distribució comarcal de les explotacions de boví (1999)

²⁴ Són vaques que, per raó de la seva raça o aptitud, es destinen exclusivament o principalment a la producció de vedells, la producció làctica de les quals es fa servir bàsicament per a l'alimentació de les seves cries. S'hi inclouen les vaques de treball i altres vaques de rebuig destinades a escorxador.

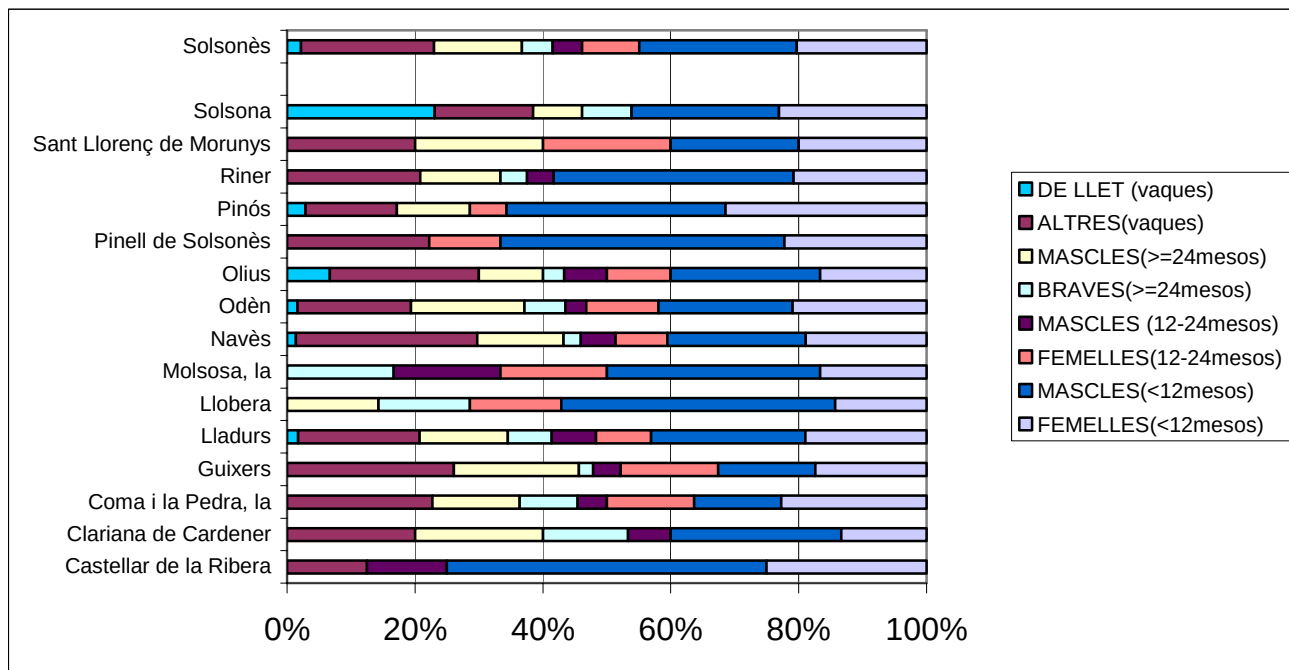
FONT:IDESCAT

Els baixos nivells de vaques destinades a llet respon a la introducció, al 1992 a través de la reforma de la Política Agrària Comunitària (PAC) de les primes ramaderes, que va afavorir la reconversió del sector cap al boví de carn (veure evolució del sector boví per subsectors).

A nivell municipal s'observa una certa homogeneïtat en quant a importància dels bovins (tant mascles com femelles) de menys de 12 mesos. No obstant cal anomenar que les vaques de llet es troben majoritàriament als municipis de Solsona, seguit d'Olius, Pinós, Lladurs, Navès i Odèn. En general, les vaques de llet tenen poca presència a les zones de muntanya com a l Solsonès.

Gràfic 45 Distribució municipal de les explotacions del sector boví.(1999) SOLSONÈS

FONT:IDESCAT

La província de Lleida (especialment el Pla de Lleida) i la Catalunya Central són les zones on es localitza la principal producció de bovins d'engreix .Al gràfic anterior s'observa que els municipis amb més vedells d'engreix són: Solsona, Riner, Pinós, Pinell, Llobera i Castellar de la Ribera. Per contra, la producció de vaques de carn presenta valors màxims als municipis de muntanya (sovint les explotacions de vaques de carn corresponen a antigues explotacions de vaques de llet) , com són Sant Llorenç de Morunys, La Coma i la Pedra, Odèn, i Guixers.

Il·lustració 1 Granja integrada de vedells al municipi de Llobera. Autor: Imma González

3.4.5 Tamany de les explotacions

taula 14 Tamany mitjà de les explotacions de boví (DUC, 2002)

	VAQUESLLET	VAQUESCARN	VEDELLS
COMA I LA PEDRA, LA	0	20,6666667	36
MOLSOSA, LA	0	50	41
SANT LLORENC DE MORUNYS	0	50,6666667	110
RINER	0	140	118,416667
CASTELLAR DE LA RIBERA	0	0	128,5
NAVES	0	55,75	134,142857
PINOS	2	88,5	139,666667
SOLSONA	18	165,5	185,857143
LLOBERA	12,5	41	186,25
CLARIANA DE CARDENER	0	48,2857143	199,666667
PINELL	0	45	209,6
LLADURS	14	78,4	232,857143
OLIUS	42,5	75,7	314,5
GUIXERS	0	39,6428571	388
ODEN	0	51,3529412	520
SOLSONÈS	20,57142857	60,2580645	182,477612

PLACES QUE HI HA SENSE CAP EXPLOTACIÓ

FONT:DARP

Si s'analitza el tamany de les explotacions en funció del nombre de places que proporciona cada explotació, s'observa (taula 1) que les explotacions més grans corresponen a les de vedells, amb un tamany mitjà molt alt i de l'ordre de 182.47 places/explotació (la mitjana espanyola és de 20 places /explotació) precedits a gran distància de les vaques de carn i en última instància per les vaques de let (amb tan sols 20 places per explotació).

En quant a la distribució municipal s'observa que les explotacions més petites de vedells es localitzen als municipis de la Molsosa i de La Coma i la Pedra. Per contra, Guixers i Olius, contenen les explotacions més grans amb nombres rècords com 388 i 314.5 places/explotació.

Evolució(1989-1999)

Al 1999, Catalunya representava l'11.1% dels efectius bovins de l'estat espanyol. La participació en el conjunt de la producció estatal és important, i mentre a la resta de la UE el boví ha disminuït en nombre de caps, a Catalunya ha augmentat molt (, un 49% entre el 1985 i el 1999, més que a la resta d'Espanya). L'augment ha estat marcat er vàries tendències:

1. Especialització en els subsector de vedells d'engreix i posterior sacrifici abans de 12 mesos. Aquest fet implica l'estabulació del bestiar i l'ús massiu de pinsos i tecnologies industrials per al ràpid engreix dels vedells.
2. Catalunya referma el seu paper central en l'engreix del boví a Espanya(al 1998 Catalunya produïa el 231% dels vedells d'engreix d'Espanya)
3. Descompensació enter el volum de vedells en engreix i la capacitat pròpia de produir-los. Això esdevé em què cada any s'han de comprar a altres països o regions de l'estat molts vedells per a ser engreixats a granges catalanes.

La tendència general és de disminuir el nombre d'explotacions (característica molt més intensa en el cas de les vaques de llet) i a augmentar el tamany de les mateixes.

Analitzant l'evolució dels diferents subsectors bovins, s'observa que el nombre d'explotacions en total disminueix un 4.08%. No obstant, totes les categories augmenten, excepte les vaques de

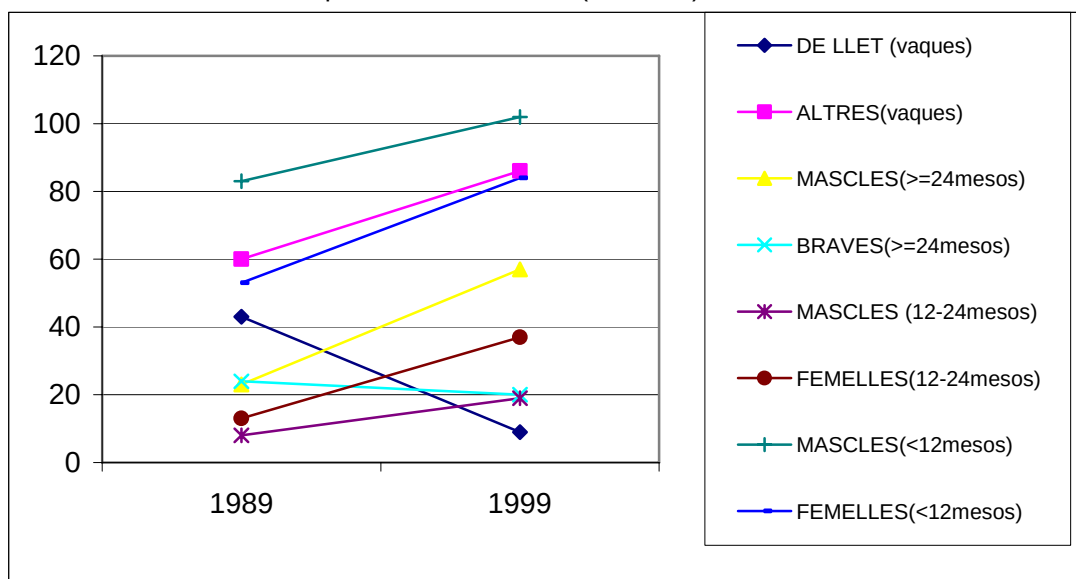

llet que disminueixen un 79.07% , i les braves de 24 mesos o més, que disminueixen en un 16.67%.

El fet que s'estableixin quotes de llet (fixació d'uns màxims de producció i d'un sistema de penalització pel seu excés), que disminueixi el suport públic al sector lleter en l'obtenció i emmagatzematge de llet, que es promogui , mitjançant polítiques específiques, l'abandonament de l'activitat lletera i que la demanda de llet líquida disminueixi, són els factors que expliquen la davallada del sector lleter.

Les categories que més augmenten són els bovins entre 12 i 24 mesos, que en total augmenten un 152.94% (dins del total, les femelles són les que més augmenten, en un 184%).

Gràfic 46 Evolució nombre d'explotacions. SOLSONÈS. (1989-1999)

FONT:IDESCAT

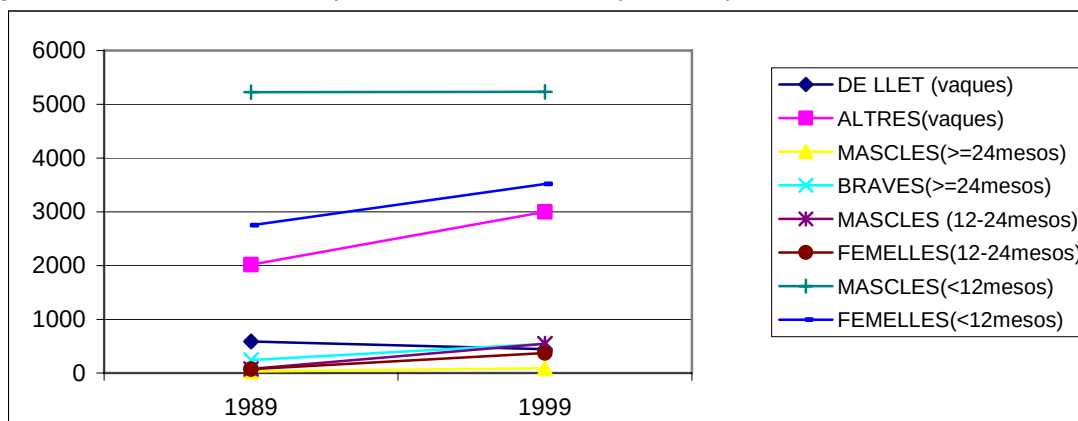
La crisi de les vaques boges del 1997, juntament amb nous episodis d'aquesta al 2000, frena una mica el creixement del sector de vedells d'engreix (entre 16985 i el 1999 a Catalunya només s'augmenta el nombre de caps en un 82%). Aquest fet provoca un augment dels preus

dels vedells desbarrats. Alhora, l'encariment dels preus promou una expansió de les vaques per a carn (categoria de *altres vaques*), orientades a produir vedells desbarrats, producció que està també subvencionada per ajudes de la PAC.

Si s'analitza l'evolució entre el 1989 i el 1999 del nombre de caps de bestiar, en total el sector boví augmenta en 32%, fet que mostra, comparant-ho amb l'evolució de les explotacions, que la intensificació del sector augmenta. Totes les categories augmenten el nombre de caps, excepte les vaques de llet que disminueixen en nombre de caps en un 24.24%, a causa de la política comunitària.

gràfic 47 Evolució nombre de caps de bestiar. SOLSONÈS. (1989-1999)

FONT:IDESCAT

A nivell municipal s'observa que els municipis que han intensificat la producció de bovins són: Castellar de la Ribera, La Coma i la Pedra, Lladurs, Llobera, Navès, Odèn, Pinós, Sant Llorenç de Morunys i Solsona.

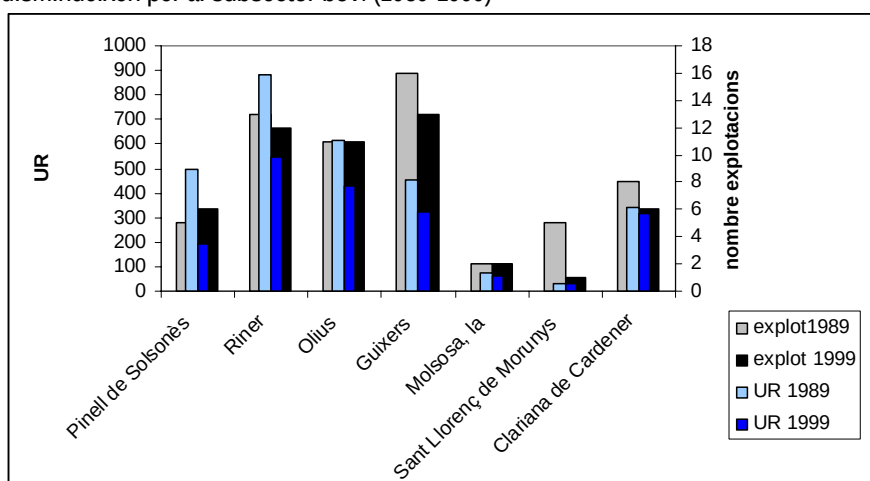
Per contra, els municipis on el nombre de caps de bestiar ha disminuït més intensament que el nombre d'explotacions, i per tant, on el sector boví ha experimentat una extensificació són: Clariana de Cardener, Guixers, La Molsosa, Oliú, Pinell de Solsonès i Riner.

El territori comarcal es pot dividir en aquells municipis on les UR bovines augmenten i en aquells on disminueixen:

-Els municipis on les UR bovines disminueixen són (gràfic48): Pinell de Solsonès en primer lloc (la reducció és d'un 60.92%), Riner, Olius, Guixers, La Molsosa, Sant Llorenç de Morunys i , ja en menor grau, Clariana de Cardener. Entre ells, els municipis de Riner, Guixers, Sant Llorenç de Morunys i Clariana de Cardener també disminueixen el nombre d'explotacions, per tant el subsector boví perd importància en aquests municipis, La Molsosa i Olius mantenen en el nombre d'explotacions, i només Pinell de Solsonès n'augmenta el nombre, conduint a una extensificació, ja que mentre augmenta el nombre d'explotacions, el nombre d'UR disminueix.

Gràfic 48 Evolució del nombre d'explotacions i d'UR per als municipis del SOLSONÈS on les UR disminueixen per al subsector boví (1989-1999)

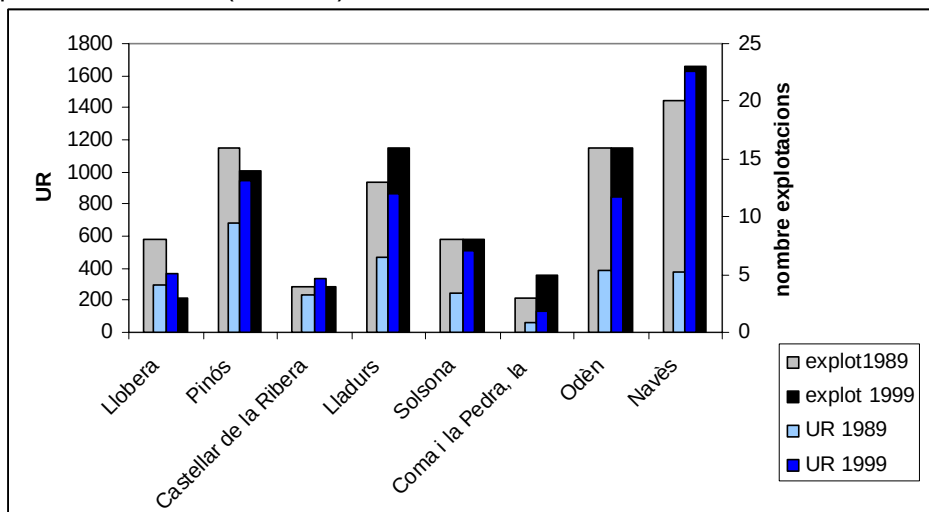

FONT:IDESCAT

-Els municipis on el nombre d'UR augmenta són (gràfic49): Llobera, Pinós (en ambdós municipis el nombre d'explotacions disminueix, per tant s'intensifica el sector, principalment a Llobera), Castellar de la Ribera , Solsona i Odèn (on el nombre d'explotacions es manté), i Lladurs, La coma i la Pedra i Navès, municipi que presenta major intensificació del subsector, seguit d'Odèn i Solsona.

Gràfic 49 Evolució del nombre d'explotacions i d'UR per als municipis del SOLSONÈS on les UR augmenten per al subsector boví (1989-1999)

La ramaderia extensiva al Solsonès

El tipus d'explotació extensiva més habitual a Catalunya és aquell en què les activitats agrícoles, ramaderes i silvícoles es troben totalment lligades, formant una unitat geogràfica i econòmica.

En la ramaderia extensiva, la càrrega de bestiar té un consum d'aliments equivalent a la capacitat de renovació d'aquest medi, desenvolupant així una funció econòmica, social i mediambiental.

A la zona nord del Solsonès (als municipis de Navès, Lladurs, , Odèn, Guixers, La Coma i la Pedra i Sant Llorenç de Morunys) , juntament amb Castellar de la Ribera, un 89% de la terra pasturada és de zones forestals i de pastures permanents. Mentrestant, al sud les pastures permanents i l'ús del bosc per a ramaderia es redueix. Al sud són els conreus de cereals els que ofereixen la superfície pasturable. , bàsicament la pastura de rostolls a l'estiu.

En l'actualitat cada vegada hi ha menys persones que no comparteixin els efectes positius de la pastura de sotabosc. Al nord hi predomina l'activitat ovina, cabrum i bovina. L'alta productivitat requerida a les explotacions d'oví perquè siguin rentables, juntament amb un abaratiment del

preu dels cereals (subvencionats per la PAC), ha fet que les explotacions d'oví hagin adoptat un sistema semi-extensiu, amb ramats més grans i alimentació basada en farratges, aliments concentrats i ensitjats. En aquestes condicions, l'ús del sotabosc es redueix a una activitat alimentària complementària, i molt lluny de ser la central i de controlar realment la biomassa forestal.

Pel què fa als ramats de cabrum, les limitacions més importants que existeixen en la gestió del sotabosc és la dificultat i l'alt cost del control

Alhora, molts ramaderes accepten que els ramats de boví influeixen negativament en la regeneració de planifolis.

Il·lustració 2 Ramaderia extensiva a Cap del Pla (LLadurs). Autor: Marina Vilaseca

Amb tot, una mesura que els ramaderes creuen plausible és la millora de la qualitat i quantitat de biomassa del sotabosc mitjançant la sembra d'espècies farratgeres per tal de permetre una pastura viable pels ovins, i subvencionar econòmicament la ramaderia extensiva (ja existent avui en una ajuda agroambiental) per a poder controlar els ramats de cabrum.

3.5 APROFITAMENTS FORESTALS

Catalunya, més que un país agrari, és un país forestal. Els boscos i les bosquines hi ocupen una superfície percentual molt considerable (60%), molt superior a la mitjana europea (33%).

Històricament la pagesia catalana s'ha servit dels recursos econòmics provinents de l'explotació forestal. Majoritàriament al terç septentrional de Catalunya, el bosc ha tingut un paper econòmic important. Per això als dos terços meridionals, menys productius, s'afavorí l'expansió de les pinedes secundàries o del bosc menut d'alzina, que garantien la llenya i el carbó vegetal.

Això pot resultar sorprenent en un país altament industrialitzat, l'economia del qual no depèn, ni de bon tros, del sector agropecuari. La explicació rau en la marginalitat econòmica. Aquet 60% de superfície forestal catalana aporta tan sols l'1.3% dels rendiments agropecuaris catalans en què es troba l'espai forestal.

Durant molts decennis els boscos i les altres superfícies forestals a Catalunya havien sofert un procés de disminució important, fonamentat en l'increment de l'extensió de les terres cultivades i de l'espai ocupat per usos urbans. Aquest procés, intensificat a partir dels anys seixanta i setanta, va determinar la ruptura de l'equilibri agroforestal que havia imperat fins al moment. Els incendis forestals de grans dimensions en són un exemple flagrant. No obstant, avui en dia la tendència s'ha invertit i el terreny forestal progressivament augmenta d'extensió, en detriment de les superfícies ocupades per conreus i per pastures, derivat de l'abandonament de les explotacions agrícoles i ramaderes a moltes comarques de muntanya i de la Catalunya Central.

Entre tots els aprofitaments forestals (producció de fusta, llenya suro, bolets i altres plantes i fruits, caça i pesca fluvial), el sector de la fusta és el predominant en tot l'àmbit català, tot i que sembla existir certa territorialització a nivell provincial (les comarques de Barcelona i Girona destaquen per la producció de fusta, mentre que la caça i la pesca sobresurt a les comarques de Lleida).

Però, tot i la importància a nivell d'extensió que ocupa la massa forestal a Catalunya (que, si només tenim en compte la superfície arbrada, al 1999 era del 44% de la superfície catalana), les

activitats forestals, tenen una aportació a l'economia dels espais rurals molt petita, i al 1999 no representa més del 2% de la producció final agrària.

A l'hora d'analitzar l'estat actual dels aprofitaments forestals cal tenir present la forta davallada en els preus percebuts en la venda de fusta, entre altres factors, degut a al importació massiva de fusta i derivats a Catalunya.

Per contra, la tendència dels preus de la resta de productes derivats del bosc tendeix a augmentar.

La titularitat privada dels boscos catalans (del 80% al 2001) fa que la gestió d'aquests espais sigui una part més de les explotacions. Per tant cal que siguin rentable per a assegurar-se una bona gestió. La rendibilitat del bosc ha disminuït molt en els últims anys, fruit de la disminució de la rendibilitat dels aprofitaments fusteners: la contribució econòmica del sector forestal tant en l'explotació com a nivell d'economia regional ha caigut en picat. El mercat de la fusta i la llenya en l'explotació no garanteix, doncs, la gestió dels boscos catalans, per tant la implicació de tota la societat per a afavorir el treball al bosc.

Les repercussions en el territori de l'estai forestal van més enllà dels aprofitaments econòmics directes. La importància del turisme i la creixent sensibilització ecològica, ha conduït a un escenari de revalorització de l'espai rural , element potencial per a desenvolupar determinades funcions socials del bosc, com és la de l'oci, materialitzada també en el cas del turisme rural. Al mateix temps, per part de l'administració pública s'han promogut les mesures per millorar les condicions mediambientals d'aquestes terres, mitjançant polítiques d'espais protegits, o mitjançant la planificació dels aprofitaments mitjançant plans tècnics o simples de gestió i millora forestal.

A escala comarcal, comarques centrals com el Solsonès, el Bages o el Berguedà, presenten valors significatius de superfície forestal, tot i haver sofert les conseqüències dels grans incendis de la dècada dels noranta a la Catalunya Central.

3.5.1 Cobertes del sòl

taula 15 Cobertes del sòl als municipis del SOLSONÈS (2003)

Els valors es donen en percentatge respecte a la superfície del municipi (última columna de la taula)

Municipi	Bosc dens ²⁶	clar ²⁷	Matollars	Prats	Altres ²⁵	Improductiu natural ²⁸	artificial ²⁹	Conreus	Total (ha)
Castellar de la Ribera	68,48	0,18	5,06	-	-	0,17	1,73	24,38	6.012
Clariana de Cardener	61,91	0,20	5,65	0,02	-	3,06	0,90	28,27	4.041
la Coma i la Pedra	58,82	1,37	9,58	13,29	-	6,20	2,49	8,26	6.066
Guixers	73,21	0,43	7,46	1,35	-	5,31	2,34	9,90	6.605
Lladurs	73,38	0,15	4,33	0,05	-	1,48	2,22	18,38	12.869
Llobera	42,32	0,27	4,76	-	-	0,01	0,41	52,24	3.889
la Molsosa	49,95	0,71	7,94	0,02	-	0,14	1,05	40,19	2.672
Navès	74,92	0,43	5,94	0,87	-	1,49	1,19	15,16	14.585
Odèn	57,11	0,76	15,39	1,60	-	7,64	0,94	16,56	11.308
Olius	53,57	0,03	4,97	0,04	-	0,33	2,05	39,02	5.346
Pinell de Solsonès	53,40	0,63	9,37	-	-	0,10	0,65	35,84	9.114
Pinós	59,51	1,03	7,28	0,02	-	0,04	0,34	31,79	10.390
Riner	58,40	0,03	2,98	0,02	-	0,05	0,60	37,94	4.721
Sant Llorenç de Morunys	38,89	0,04	1,11	0,47	-	2,56	11,52	45,41	428
Solsona	17,48	0,09	5,06	0,18	-	-	10,64	66,55	1.814
Solsonès	62,05	0,50	7,31	1,23	-	2,20	1,53	25,18	99.860

FONT: MCSC (MAPA COBERTES DEL SÒL DE CATALUNYA)

²⁵ Altres :inclou només la categoria Incendis 1993 atès que no hi ha aiguamolls en aquesta regió forestal. Els principals incendis forestals al Solsonès ocorren al 1994 i al 1998 , tal com mostra la taula 23.

²⁶ Bosc dens: terreny amb un recobriment de capçades d'espècies arbòries igual o superior al 20%. Fisiognomia real de bosc.

²⁷ Bosc clar: terreny amb un recobriment de capçades d'espècies arbòries igual o superior al 5% i inferior al 20%. El sotabosc pot estar format per matolls o espècies herbàcies en qualsevol proporció.

²⁸ Improductiu natural: inclou les cobertes forestals d'aigües continentals, glaceres i neus permanents, roquissars, tarteres i platges.

²⁹ Improductiu artificial: inclou totes les cobertes no forestals excepte els conreus.

A nivell comarcal el bosc ocupa el 62.05% de territori , que correspon a un total de 62462.43 hectàrees, segons el CREAM. Els municipis que més percentatge de bosc dens presenten són; en primer lloc, Navès (on el 74,92% del municipi és bosc dens), seguit Lladurs (73.38%), Guixers (73.21%), Castellar de la Ribera (8.48%) i Clariana de Cardener (31.91%). La resta de municipis presenten una superfície de bosc dens compresa entre el 50 i el 60% , excepte Llobera i Pinós ,amb un percentatge comprès entre 40 i 50%, i Sant Llorenç i Solsona, que en presenten un 38.89% i 17.48%. Cal recordar que aquests dos últims municipis presenten una densitat de població elevada i no són considerats rurals.

3.5.2 Plans tècnics i plans simples de gestió i millora forestal

Els plans tècnics de gestió i millora forestal (PTGMF) i els Plans simples de gestió forestal (PSGF) són instruments de planificació dels terrenys forestals de titularitat privada en els quals s'inclouen totes les actuacions que s'han de dur a terme (on, quan i què s'ha de tallar, els camins que cal construir, etc.)

La diferència entre uns i altres rau en la superfície forestal mínima que ha de tenir el terreny forestal a planificar; en el cas dels Plans Tècnics la superfície mínima és 25 ha, per sota d'aquesta el pla que regeix la planificació és el Pla Simple. La vigència d'aquests plans va de 10 a 15 anys.

Per promoure els PTGMF existeixen ajuts per a la redacció dels plans, i les finques amb pla tenen prioritat en l'accés als ajuts forestals, amb increments d'un 20% a un 30% respecte a les finques sense PTGMF.

taula 16 PSGF dels municipis del SOLSONÈS vigents al 2005

Municipi	Número de PSGF	Nom	Superfície ordenada (ha)	Data vigència	Data aprovació	Superfície Forestal (ha)
Llobera	5	FALOU	14,13	31-12-2014	01-07-04	14,13
Castellar de la Ribera	24	PENYORES I SANT JULIA	11,1	31-12-2015	27-01-05	11,1
Lladurs	31	CAL VINYAIRE	4,98	31-12-2014	10-12-04	3,42

FONT:CPT (Centre de Propietat Forestal)

taula 17 PTGMF dels municipis del SOLSONÈS vigents al 2005

municipi	Superfície forestal	nombre de PTGMF	Superfície ordenada	sup forestal CREAM	% ordenada
Castellar de la Ribera	1889,6852	19	1926,2014	4.432,05	43,46%
Clariana de Cardener	2130,83	19	2205,18	2.738,99	80,51%
Guixers	857,38	7	857,38	5.038,42	17,02%
la Coma i la Pedra	143,85	1	143,85	5.445,82	2,64%
La Molsosa	1158,98	13	1158,98	10.026,24	11,56%
Lladurs	5924,22	29	5926,38	1.841,44	321,83%
Llobera	601,84	6	601,84	1.566,33	38,42%
Navès	5504,88	30	5504,88	11.983,04	45,94%
Odèn	2485,75	9	3014,39	8.465,17	35,61%
Olius	23730,02	14	1459,97	3.133,29	46,60%
Pinell de Solsonès	746,01	8	746,01	5.778,28	12,91%
Pinós	5291,17	41	5218,49	7.048,58	74,04%
Riner	1436,46	18	1460,36	2.900,11	50,36%
Sant Llorenç de Morunys	66,71	1	66,71	173,38	38,48%
Solsona	241,02	3	242,25	413,77	58,55%
Solsonès	52208,8052	218	30532,8714	70.990,47	43,01%

FONT: CPT i CREAM

Tal i com s'observa a les a taules 23 i 24 gran part de la superfície forestal està ordenada. En total unes 30535.87 ha forestals estan ordenades per PTGMF (equivalent al 48.88%³⁰ de la superfície forestal total contemplada pel CREAM al Mapa d'Usos del Sòl de Catalunya). La totalitat del territori comarcal té ordenada més del 50% de la seva superfície forestal , a excepció dels municipis més septentrionals com La Coma i la Pedra, Guixers, Sant

³⁰ El percentatge de superfície forestal ordenada s'ha calculat en funció de la superfície ordenada i la superfície forestal total segons el CREAM. En el cas de què la superfície ordenada no coincideixi amb la forestal, la dada del percentatge serà intuïtiva. Els casos on això ocorre són: Castellar de la Ribera, Clariana de Cardener, Lladurs, Odèn, Olius, Pinós, Riner i Solsona.

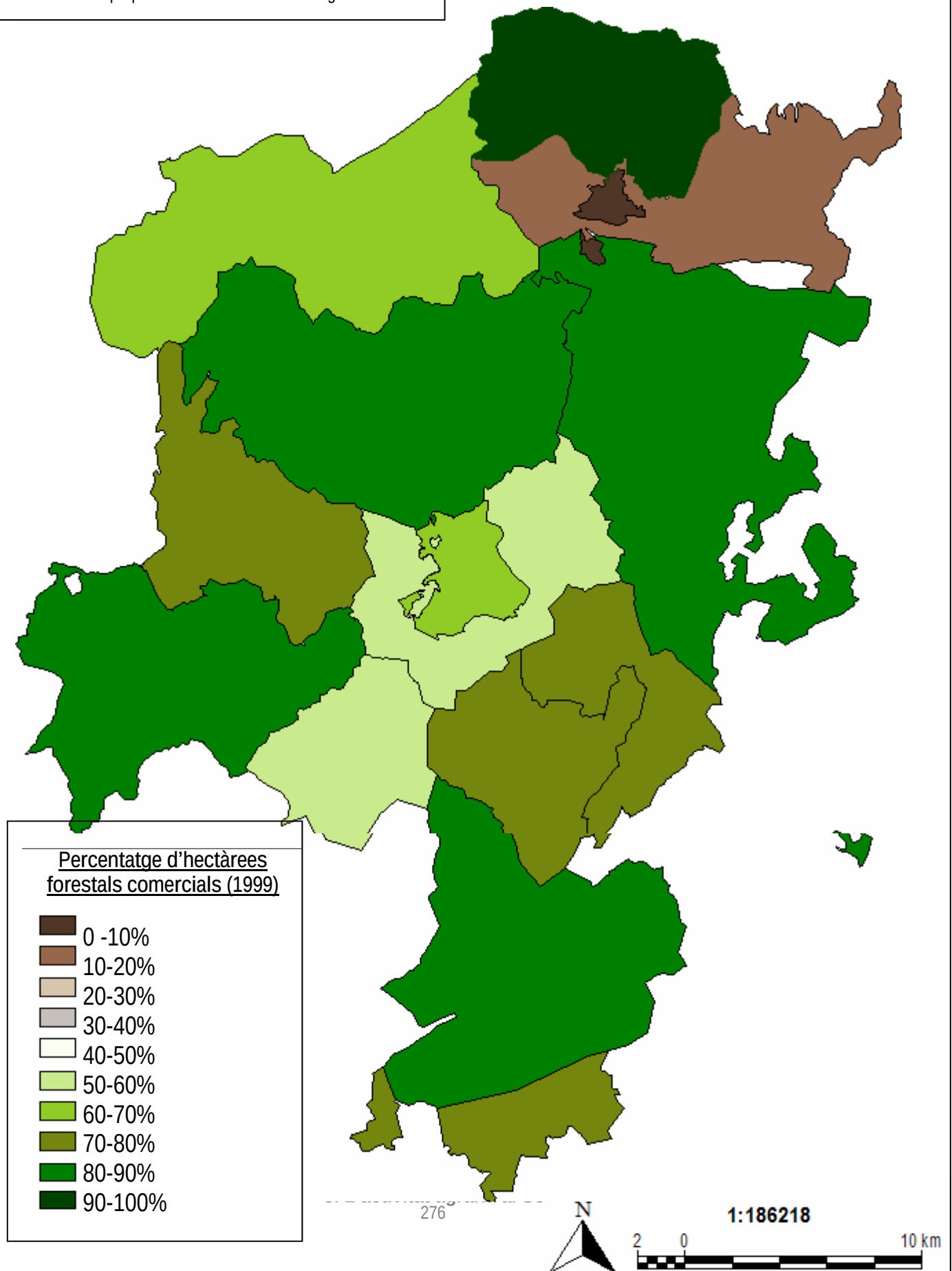

Llorenç de Morunys, Odèn, Castellar de la Ribera, Pinell de Solsonès i Llobera. Tots aquests darrers municipis presenten menys del 50% de la superfície forestal ordenada.

Mapa 8 Superfície forestal comercial (1999) .

Font: Elaboració pròpia en base dades del cens agrari del 1999

3.5.3 Distribució de les espècies arbòries forestals

taula 18 Distribució de les espècies arbòries forestals per municipis i comarca del SOLSONÈS (1999)

Taula 16. Distribució de les espècies arbòries forestals per municipis i comarca del SOLSONÈS (1999)												
	total		comercial		no comercial						tamany mitjà de les explotacions comercials	
	explot.	ha	explot.	ha	%		explot.	ha	%			
					explot	%			explot	%		
	explot.	ha	explot.	ha	totals	totals	explot.	ha	totals	totals	comercials	
Castellar de la Ribera	21	2864	18	2149	85,71%	75,03%	3	715	14,29%	24,97%	119,3889	
Clariana de Cardener	20	1699	15	1214	75,00%	71,45%	5	485	25,00%	28,55%	80,93333	
Coma i la Pedra, la	19	2022	11	1891	57,89%	93,52%	12	130	63,16%	6,43%	171,9091	
Guixers	26	4167	18	825	69,23%	19,80%	11	3341	42,31%	80,18%	45,83333	
Lladurs	42	7940	29	6364	69,05%	80,15%	15	1575	35,71%	19,84%	219,4483	
Llobera	28	1501	14	862	50,00%	57,43%	16	639	57,14%	42,57%	61,57143	
Molsosa, la	21	1252	12	969	57,14%	77,40%	9	284	42,86%	22,68%	80,75	
Navès	58	9147	44	7654	75,86%	83,68%	19	1493	32,76%	16,32%	173,9545	
Odèn	38	5321	24	3515	63,16%	66,06%	20	1806	52,63%	33,94%	146,4583	
Olius	38	2895	19	1592	50,00%	54,99%	20	1302	52,63%	44,97%	83,78947	
Pinell de Solsonès	36	3749	31	3073	86,11%	81,97%	7	675	19,44%	18,00%	99,12903	
Pinós	56	5931	42	5050	75,00%	85,15%	16	881	28,57%	14,85%	120,2381	
Riner	31	2381	22	1841	70,97%	77,32%	9	540	29,03%	22,68%	83,68182	
Sant Llorenç de Morunys	2	42	0	0	0,00%	0,00%	2	42	100,00%	100,00%	0	
Solsona	10	289	5	180	50,00%	62,28%	5	109	50,00%	37,72%	36	
Solsonès	446	51198	304	37180	68,16%	72,62%	169	14018	37,89%	27,38%	122,3026	

FONT:IDECAT

A nivell comarcal, un 68.16% de les explotacions forestals (que equivalen a un 72% de les hectàrees forestals arbrades), són comercialitzables.

El sector de la fusta ocupa el segon lloc en contribució sobre el PIB agrari interanual (2000-2004) en els sectors no ramaders, després del sector dels cereals. La seva contribució és del 20.53% , equivalent a 5.01 milions d'euros.

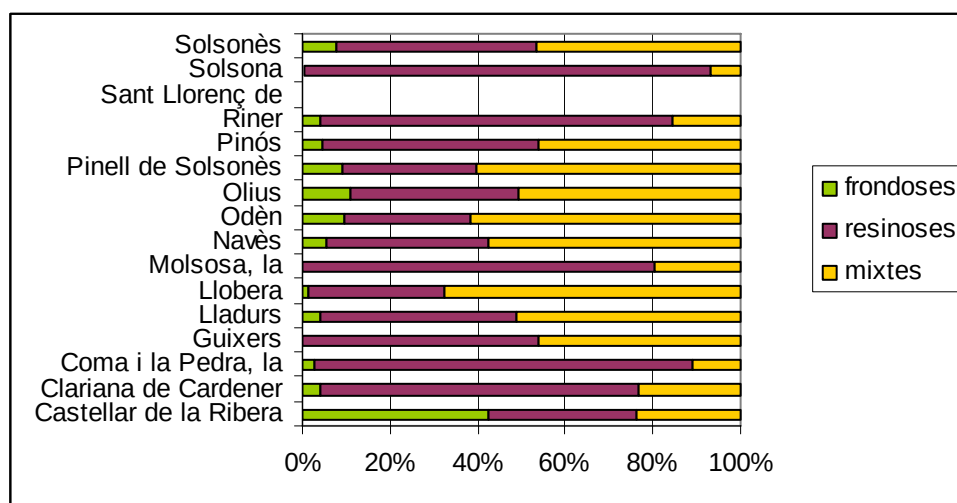

Durant el període 2000-20004 és el sector dels no ramaders que més ha augmentat la seva contribució (incrementant-se en un 9.61% respecte el 2000).

La majoria del territori (excepte Guixers, Sant Llorenç de Morunys – on cap explotació comercialitza aprofitaments forestals- , Odèn, Olius, Solsona , Clariana de Cardener i Llobera) presenten més d'un 75% de les hectàrees forestals comercialitzables. El percentatge màxim es troba al municipi de La Coma i la Pedra ,amb el 93.52% de les hectàrees de superfície forestal comercialitzables, i amb explotacions d'alt tamany mitjà (171 ha/explotació comercial de mitjana) .

Els municipis que més hectàrees de bosc comercialitzable presenten són Navès (7654 ha comercialitzables), Lladurs (6364 ha) i Pinós (5050 ha) (taula 26).

Gràfic 500 Distribució de les principals espècies arbòries comercialitzables (en % respecte al total d'hectàrees de les explotacions) (1999)

FONT:IDESCAT

En quant a la tipologia d'espècies arbòries comercialitzables, les espècies que predominen en hectàrees a nivell comarcal són les *espècies mixtes* (superfícies forestals sense predomini, no incloses ni a *frondoses* ni a *resinoses*), que representen el 33.68% de la superfície forestal comercialitzable. No obstant, la representació de les espècies denominades mixtes, no queda massa lluny de la representació de les espècies *resinoses* o *coníferes* (superfícies on domina aquest tipus d'arbre com a mínim en un 75% de la superfície forestal) , que representen el 33.47

% de la superfície forestal total comercialitzable. Les espècies *frondoses* o *planifolis* tenen poca importància comercial. Cal, però anar amb cura a l'hora d'extrapolar la tendència comarcal a nivell municipal, ja que existeix un grau d'heterogeneïtat considerable. En contra de la tendència comarcal, existeixen municipis on hi predomina la comercialització d'espècies resinoses, com ocorre als municipis de Solsona, Riner, La Molsosa, La Coma i la Pedra i Clariana de Cardener. Cal mencionar també l'excepcionalitat del municipi de Castellar de la Ribera, on es comercialitzen principalment espècies frondoses (en un 42.44%) , i el municipi de Sant Llorenç de Morunys, on no es comercialitzen espècies forestals.

L'evolució recent (1989-1999) mostra una tendència a disminuir tant el nombre d'explotacions com el nombre d'hectàrees forestals comercials entre el 1989-1999, fruit de la baixa rendibilitat econòmica del sector forestal.

taula 19 Evolució del nombre d'explotacions i hectàrees forestals comercials (1989-1999)

	increment percentual		increment en nombres absoluts	
	explot	ha	explot	ha
Castellar de la Ribera	-31%	-9%	-8	-225
Clariana de Cardener	-32%	-38%	-7	-747
Coma i la Pedra, la	-69%	-30%	-24	-816
Guixers	-62%	-83%	-29	-4062
Lladurs	-47%	-16%	-26	-1186
Llobera	-39%	-5%	-9	-42
Molsosa, la	-43%	-24%	-9	-308
Navès	-34%	-10%	-23	-810
Odèn	-59%	-18%	-35	-754
Olius	-47%	-31%	-17	-704
Pinell de Solsonès	-38%	-18%	-19	-682
Pinós	-24%	5%	-13	245
Riner	-46%	-26%	-19	-637
Sant Llorenç de Morunys	-100%	-100%	-2	-1
Solsona	0%	140%	0	105
Solsona	-44%	-22%	- 240	- 10.623

FONT: IDESCAT

3.6 Productes secundaris del bosc

Sense constituir grans dedicacions, l'aprofitament dels ecosistemes naturals representa un complement important per a moltes famílies i en algun cas arriba fins i tot a ser una activitat predominant.

Els recursos cinegètics més importants es troben a la part septentrional de la comarca, on la fauna s'emparenta amb les espècies més pirinenques.

Destaquen, per seu nombre reduït i d'exemplars, algunes espècies actualment protegides com el gat fer (*Felis sylvestris*), l'ermini (*Mustela erminea*) l'àguila daurada (*Aquila chrysaetos*) i l'aufrany (*Neophron pernopterus*).

L'extensió recent de la Reserva Nacional de Caça del Cadí a les serres de Port del Comte i d'Odèn pot constituir una mesura interessant i alhora contribuir al manteniment d'altres espècies escasses com l'isard (*Rupicabra pyrenaica*) , la llebre (*Lepus europaeus*) o la perdiu pardella (*Perdix perdix*).

Arreu de la comarca el porc senglar i la perdiu ha esdevingut la peça més abundant i habitual a la caça major.

La pesca és menys important i cenyida únicament a la part septentrional.

La recol·lecció de bolets té una repercussió econòmica molt superior a la de la caça i la pesca. La llenega negar, el fredolic i el rovelló, abunden gairebé a tota la comarca,

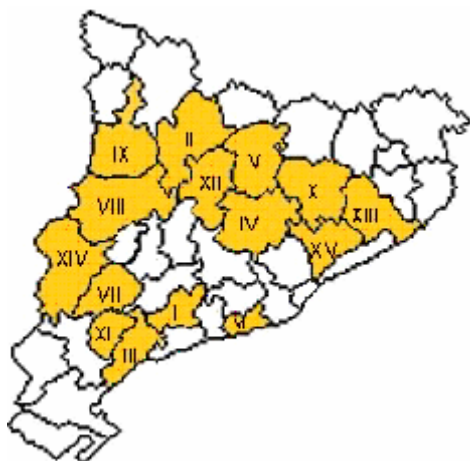
Pel que fa a la tòfona, present especialment a les alzineres i rouredes mediterrànies i submediterrànies, aquesta és relativament abundant a la comarca. L'elevada cotització de la tòfona (que pot arribar a 300 € el quilo) estimula la seva recol·lecció. Als municipis de terra baixa hi ha habitualment tres o quatre persones dedicades a la recol·lecció de tòfones, mentre que a les zones de muntanya les xifres es disparen. A Sant Llorenç de Morunys existeix una petita indústria boletera que asfada

La tòfona es comercialitza principalment a través dels mercats de Solsona i Berga. Tot seguit pren diverses rutes comercials que conflueixen a l'Estat francès.

Actualment el CTFC està estudiant possibilitats de conreu d'alzines, roures i avellaners micorizats que, de ser possible, donaria un impuls important a l'activitat tofonaire.

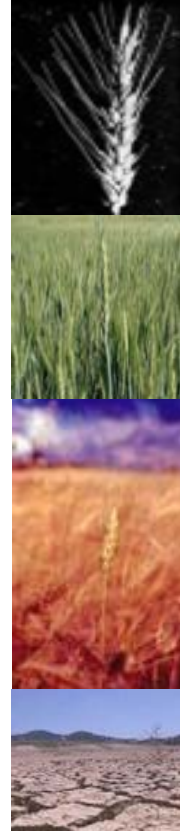
D'altra banda, en els últims anys el cultiu de Plantes Aromàtiques i Medicinals (PAM) fa veure a aquest sector com a estratègic, degut a l'evolució del mercat i la presència d'una unitat de recerca al CTFC. Actualment el mercat dels productes elaborats amb components d'origen "natural" en el camp de la cosmètica, farmàcia i alimentació té cada vegada més oferta i més demanda per part dels consumidors, en especial. A la comarca del Solsonès existeix una explotació amb conreus productors LIFE de boltes i tòfones, que impulsa el conreu a diferents zones de Catalunya (vegeu mapa adjunt) i dóna empenta al cultiu al Solsonès.

Il·lustració 3 Distribució de les planacions dels membres de l'associació LIFE:Font: www. CTFC.es

Il·lustració 4 Plantació d'alzina tofonera en plena producció de 15 anys d'edat i amb reg per microaspersió
Font: Daniel Oliach, CTFC

4. PRODUCTES AGRÍCOLES D'ALT VALOR AFEGIT

Índex de continguts

4. PRODUCTES AGRÍCOLES D'ALT VALOR AFEGIT	284
4.1 Producció integrada.....	285
4.2 Producció Agrària Ecològica.....	286
4.3 Artesania alimentària.....	294
4.4 Distintius d'origen i qualitat agroalimentària	298
Marques de Qualitat.....	299

Índex de taules i continguts

taula 1 Distribució municipal i per cultius de l'agricultura ecològica (2006).....	291
taula 2 Caps de bestiar de ramaderia ecològica (2006).....	293
taula 3 Granges productors i adjudicatàries.....	300

4.1 Producció integrada

Il·lustració 1 Logotip de la producció Integrada Certificada

FONT: CPPI

La Organització Internacional de Lluita Biològica (OILB), que va promulgar les bases de la producció integrada (PI) a començament dels anys noranta del segle passat, defineix la Producció Integrada com un sistema agrícola de producció d'aliments i altres productes d'alta qualitat, que utilitza els recursos i els mecanismes de regulació naturals per tal d'evitar les aportacions perjudicials al medi ambient, assegurant a llarg termini una agricultura sostenible.

L'autoritat competent en matèria de producció integrada, en l'àmbit de Catalunya, és el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP), que actua a través de la Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries que, en virtut de les seves atribucions, delega tot un seguit de competències a favor del Consell Català de la Producció Integrada (CCPI) sobre el qual n'exerceix la tutela administrativa.

D'altra banda, les funcions del Consell Català de la Producció Integrada són;

- El foment, millora, promoció i divulgació de la producció
- La vigilància, control i certificació de la producció integrada

A Catalunya la majoria de producció integrada és en fruiters, cultiu poc desenvolupat a la comarca del Solsonès.

El desenvolupament de la PI a Catalunya ha estat en bona part possible pel paper de les Associacions de Defensa Vegetal (ADV) i dels tècnics i tècniques que assessoren els pagesos i pageses d'aquestes agrupacions, doncs gràcies al seu assessorament i a la inquietud i als coneixements que els pagesos i pageses han anat adquirint de diverses fonts, s'ha pogut racionalitzar l'ús d'insums i fer control integrat de plagues, malalties i males herbes.

Principals problemàtiques conjunturals, a nivell de Catalunya

- Manca d'impuls a la comercialització d la PI i

Producció Integrada al Solsonès

La comarca del Solsonès no presenta cap cultiu en producció integrada.

4.2 Producció Agrària Ecològica

il·lustració 2 Segell de
certificació de Producció
Agrària Ecològica del
CCPAE

FONT: CCPAE

La Producció Agrària Ecològica (PAE) és un sistema d'obtenció de productes agraris i alimentaris que posa un especial èmfasi en la utilització de productes i tècniques el més naturals possibles, excloent totes aquelles que potencialment poden malmetre la qualitat del producte final o el medi ambient en que es realitza aquesta obtenció. Aquesta característica s'ha de complir tant en l'activitat de producció, elaboració, manipulació i comercialització d'aquest tipus de productes, siguin d'origen vegetal o animal.

Una segona fase s'inicia l'any 1993 amb el procés de transferència de la competència de registre d'operadors, control i certificació a les Comunitats Autònomes. El Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE) es va crear l'any 1994, mitjançant el Decret 28/1994, per tal d'exercir les funcions d'autoritat única de control dels productes procedents de producció agrària ecològica en el territori de Catalunya. La Llei 15/2000 és la normativa per la qual el Parlament de Catalunya dota el CCPAE d'una personalitat jurídica pròpia com a corporació de dret públic, amb autonomia econòmica i plena capacitat d'obrar, per tal de complir les funcions derivades del règim aplicable a la producció agrària ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris que estableix el Reglament (CEE) 2092/91, del Consell, de 24 de juny de 1991. El 17 d'octubre de 2003, la Junta Rectora va aprovar el Quadern de Normes Tècniques del

Consell Català de la Producció Agrària Ecològica que resten pendents de ser aprovades pel DARP.

Segons la normativa reguladora del CCPAE les funcions del consell són les següents:

- Aplicar els sistemes de control al qual han d'estar sotmesos els operadors de PAE, tal i com preveu la normativa vigent al respecte.
- Difondre el coneixement i l'aplicació del sistemes de producció ecològica i dels productes que se n'obtenen.
- Proposar al DARP propostes en matèria de la PAE
- Proposar al DARP el Reglament de Règim Intern del CCPAE per la seva aprovació i publicació en el Diari Oficial de la Generalitat.
- Proposar al DARP per la seva aprovació i publicació al Diari Oficial de la Generalitat del Quadern de Normes tècniques de la producció agrària ecològica.
- Gestionar el registre d'operadors de productes procedents de la producció agrària ecològica.
- Més totes les altres funcions que puguin ser delegades des del DARP al CCPAE per resultar necessàries per les tasques encomanades pel CCPAE.

Per què és important la PAE??

La producció ecològica és la que permet una menor dependència de recursos externs i es fonamenta en la gestió de la biodiversitat, temporal i espacial: està lligada al territori.

Una de les característiques més importants de la PAE és que, a diferència de l'agricultura convencional, aquesta és més intensiva en capital humà. De promig, l'agricultura ecològica necessita un 30% més de força de treball que els mètodes convencionals equivalents (segons *The General Workers Union Denmark: For Posterity-For Nature's Sake-Ecological Farming. Copenhagen 1995m p33*). A més, tal i com demostra un estudi alemany basat en 450 granges ecològiques, la PAE no només crea llocs de treball, sinó que evita llocs de treball que d'altra banda, s'haguessin abandonat si no s'hagués plantejat la possibilitat de reconvertir-se en agricultura ecològica.

Així doncs, la PAE planteja un veritable jaciment de treball. No obstant, en un context d'infravalorització del treball agrari, es podria parlar d'un problema social d'excés de demanda de treball. Per tant, paral·lament a la promoció de la PAE cal una revalorització del treball agrari

Problemàtiques actuals

En l'actualitat la producció ecològica es troba immersa en problemes d'origens diferents.

1. Polítiques comunitàries i desenvolupament del sector agroalimentari ecològic de Catalunya

Problemàtiques:

- Normativa europea atlantista, allunyada de la realitat productora dels països mediterranis.
- Logotip europeu poc definitori, difícil de diferenciar dels logotips europeus d'IGP, DOP i ETG.
- Falsos BIO. Productes en el mercat etiquetats com a BIO però que no provenen de la Producció Agrària Ecològica.
- Organismes Genèticament Modificats

2. Recerca, Transferència, Formació i Assessorament en producció agrària ecològica a Catalunya

Problemàtiques.

- Manca palesa de recerca.
- Poca transferència tecnològica.
- Manca estructura formativa de qualitat.
- Molt poc assessorament professional.

Punts forts:

- Hi ha iniciatives en el camp de la recerca, la transferència, l'assessorament i la producció agroalimentària ecològica que ja funcionen i poden servir de base per a estructurar el sector en aquest camp.
- Malgrat l'escàs desenvolupament de la recerca, la transferència, l'assessorament i la formació, el sector ha estat capaç de tirar endavant i fer front a les adversitats.

3. Producció agrària ecològica i models de desenvolupament

Problemàtiques.

- Atomització de les explotacions.
- Fluixa professionalitat.
- Manca de coordinació en el sector.

Les principals forces atribuïdes al model diversificat són:

- Un nivell elevat de biodiversitat es pot traduir en una millor estructura i fertilitat del sòl
- Model de desenvolupament robust, amb major capacitat de resposta davant les fluctuacions del clima i del mercat
- La diversificació permet un millor control de tot el procés
- Major integració de la finca en el seu entorn, permet una orientació productiva més agroecològica
- Visió positiva per part de la societat, que associa la producció ecològica amb models diversificats i artesanals
- Menys costos quan tendeix a l'autosuficiència
- Fixa gent al territori perquè cal més mà d'obra estable
- Potencia la cultura gastronòmica local
- Facilita la venda directa, que permet un valor afegit més elevat
- La diversificació permet establir una relació de confiança amb els consumidors
-

Les principals forces atribuïdes al model especialitzat són:

- Més adaptat al nostre sistema socioeconòmic capitalista
- Possibilita una major rendibilitat econòmica
- Possibilita més l'associacionisme i el cooperativisme per a transformar i distribuir conjuntament la producció
- L'especialització productiva facilita l'accés dels productes a tota mena de mercats de consum
- Facilita un domini tècnic més especialitzat de les produccions i els processos
- Menor mà d'obra Principals debilitats

4. Mercat, comercialització i consum de productes ecològics a Catalunya

Problemàtiques.

- Mercat desestructurat i desequilibrat.
- Poca presència de preus de referència.
- Poc desenvolupament del mercat tradicional, la botiga especialitzada.

Els principals punts forts són:

- Existència d'una normativa oficial única a nivell europeu que dota al control de l'agricultura ecològica de seriositat.
- El producte ecològic conté valors afegits diferencials respecte d'altres que s'han de potenciar, com son, el medi ambient, la salut, socials.

Producció Agrària Ecològica al Solsonès

Al 2006, segons dades del CCPAE, al Solsonès existien 2152,92 hectàrees conreades en PAE.

Un 37% de les hectàrees, o sigui, 797.815 ha, es localitzen al municipi de Navès.

Olius és el següent municipi en importància de PAE, i alberga l'17% de les hectàrees (366.9326 ha).

Odèn també presenta el 16.38% de les hectàrees, .348.7 ha, i La Coma i la Pedra en presenta 222.97.

Pinell de Solsonès, Clariana de Cardener, Llobera , Riner i Pinós són la resta de municipis que presenten PAE, ordenats de més a menys importància. Pinós, el municipis amb menys extensió dins dels què produeixen en PAE, presenta 40.581 hectàrees.

La Molsosa presenta 24.445 hectàrees d'erm.

taula 1 Distribució municipal i per cultius de l'agricultura ecològica (2006)

	CLARIANA DE CARDENER	COMA I LA PEDRA, LA	LLOBERA	LA MOLSOSA	NAVÈS	ODÈN	OLIUS	PINELL DE SOLSONÈS	PINÓS	RINER	Total general
BOSC					79,5514						79,5514
BOSC PASTURABLE					20,8124						20,8124
C. ALFALS									1,42		1,42
C. ALTRES CEREALS								0,89			0,89
C. ALTRES FARRATGES			13,06		37,92	2,43	34,51	4,32	2,99		95,23
C. ALTRES FRUITERS								0,55			0,55
C. BLAT					3,5565						3,5565
C. BLAT DE MORO					0,53						0,53
C. BLAT SEMIDUR I TOU			7,02			6,48				8,12	21,62
C. CARBASSÓ								0,01			0,01
C. CIVADA			8,81		41,64	29,15			5,53		85,13
C. FARRATGERS EXTEN. NO PASTURA		1,75			4,2278		18,49				24,4678
C. ORDI	2,95				4,65		27,76			7,69	43,05
C. PASTURES ARBRADES PERMANENTS	12,64	27,17	32,52		194,4208	130,7911	136,8326	3,52	10,3552		548,2497
C. PASTURES ARBUSTIVES PERMANENTS	25,22	50,68	11,41		75,7984	45,93	18,48	1,75	6,7758		236,0442
C. PATATA						0,21					0,21
C. PÈSOL VERD	8		5,29		8,1						21,39
C. PRAT NATURAL						1,79					1,79
C. PRAT NATURAL DE PASTURA		143,3713			24,67	0,5495	122,85				291,4408
C. TREPADILLA	12,09					0,57		0,1	0,34		13,1
C. TRITICALE	6,61				27,46			29,41			63,48
C. VEÇA					4,13				0,8		4,93
C. VEÇA + CIVADA								30,65			30,65
C. VEÇA PER A FARRATGE										1,02	1,02
CONSTRUCCIONS I EDIFICACIONS			0,04								0,04
ERM				24,445	10,4482						34,8932
GUARET								3,7001			3,7001

Continua a la pàgina següent

	CLARIANA DE CARDENER	COMA I LA PEDRA, LA	LLOBERA	LA MOLSOSA	NAVÈS	ODÈN	OLIUS	PINELL DE SOLSONÈS	PINÓS	RINER	Total general
GUARET RET. OBLIGATÒRIA					5,69	5,76	3,22		1,1		15,77
GUARET RET. VOLUNTÀRIA			0,48		6,89	5,37	4,79	5,68		2,34	25,55
GUARETS TRADICIONALS										4,15	4,15
HORTALISSES AIRE LLIURE									0,24		0,24
IMPRODUCTIU	0,13		0,45			0,2		0,38		0,26	1,42
PLANTACIONS D'ARBRES	14,74				192,12			1,99		19,77	228,62
SUP. FORESTALS FUSTERERES	14,7				55,2	119,47		44,45	11,03	4,57	249,42
Total general	97,08	222,9713	79,08	24,445	797,8155	348,7006	366,9326	127,4001	40,581	47,92	2152,9261

FONT: CCPAE

En quant a tipologia de conreu, el predominant és el de pastures arbrades permanents, que alberguen el 25.76% de les hectàrees totals, amb 258 hectàrees ubicades a tots els municipis que presenten PAE ,excepte a Riner. És majoritari als municipis de Navès (194 ha), Olius (136 ha) i Odèn (130 ha).

Els prats naturals per pastura representen el segon ús més important, i alberga 291.44 hectàrees, ubicades principalment a La Coma i la Pedra (147.43 ha) i Olius (122.85 ha).

Les superfícies forestals fustereres presenten 249 hectàrees situades principalment a Odèn, i absents a La Coma i la Pedra, Llobera i Olius.

Les pastures arbustives permanents també són abundants, representen l'11% de la PAE i 236 hectàrees, principalment a La Coma i la Pedra, Navès i Odèn.

Les plantacions d'arbres en PAE són el cinquè ús en abundància d'hectàrees, amb 228.62 hectàrees ubicades quasi exclusivament a Navès.

Tots els usos anteriors representen el 75% de la superfície de PAE de la comarca.

Pel què fa als conreus, aquests representen el 21.64% de la superfície en PAE. Entre ells, el més abundant és el cultiu d'altres farratges , que representen el 4.47% de la superfície total en PAE, equivalent a 95.23 hectàrees , principalment a Navès, Olius i Llobera.

EL següent conreu que predomina és el de la civada, amb 85 hectàrees presents a Navès (41 ha), Odèn (29 ha) , Pinós (5.5 ha) i Llobera (8.8 ha).

El triticle presenta 63 hectàrees en PAE, principalment a Pinell de Solsonès i Navès. L'ordi presenta 43 hectàrees, i la veça i civada 30.65. La resta de cultius ja presenten menys de 30 hectàrees de conreu ,entre els quals es troba el blat semidur i tou, amb 21.62 hectàrees, un 1.02% de l'extensió total de PAE a la comarca.

Ramaderia ecològica

taula 2 Caps de bestiar de ramaderia ecològica (2006)

Municipi	Tipus de producció	Caps de bestiar
LLOBERA	VAQUÍ CARN I REPOSICIÓ	59
LLOBERA	VAQUÍ ENGREIX	18
OLIUS	VAQUÍ CARN I REPOSICIÓ	127
OLIUS	VAQUÍ ENGREIX	5
SOLSONA	VAQUÍ CARN I REPOSICIÓ	54
VALLDAN, LA	EQUÍ CARN I REPOSICIÓ	42
VALLMANYA DE PINÓS	AVICULTURA CARN	479

FONT: CCAPE

Al 2006 la comarca del Solsonès presentava 784 caps bestiar en ramaderia.

El sector amb més caps és el de l'aviram, amb un total de 479 per a avicultura de carn, ubicats a Vallmanya de Pinós, municipi de Pinós.

El sector vaquí presenta en total 263 caps, 240 dels quals corresponen a vaquí de carn i reposició, que principalment es localitzen a Olius (127 caps en total). Llobera i Solsona també presenten explotacions de vaquí per a carn i reposició en ramaderia ecològica, però el nombre de caps que presenten ja és molt inferior (59 i 54, respectivament).

El vaquí per engreix presenta tan sols 42 caps, 5 a Olius i 18 a Llobera.

Per últim , la carn d'equí i l'equí per reposició presenta 42 caps de bestiar, ubicats a La Valldan, municipi d'Odèn.

4.3 Artesania alimentària

Il·lustració 3 Logotip certificat d'artesanía alimentària

FONT: DARP, Subdirecció General de Qualitat Alimentària

Es considera artesanía alimentària l'activitat d'elaboració de productes alimentaris, que complint els requisits assenyalats per aquesta matèria, estan subjectes a unes condicions durant tot el seu procés productiu que garanteixen als consumidors un producte final individualitzat, de bona qualitat i amb característiques diferencials, obtingudes gràcies a les petites produccions controlades per la intervenció personal de l'artesà/ana.

Els oficis regulats d'artesanía alimentària els podem dividir en dos, els vinculats al lloc de treball i els vinculats al lloc de venda:

Vinculats al lloc de treball

Melmelades i conserves de fruites	Elaboradors de melmelades i conserves de fruita
Formatges i matons	Formatgers

Vinculats al lloc de venda

Cansaladeria i xarcuteria	Cansaladers - xarcuters
Pastisseria	Pastissers
Forn de pa	Forners
Torrefactor de cafè	Torrefactors de cafè
Xurrer	Xurrers

Hi ha dos tipus d'empresa:

- Vinculades al lloc de producció. Són aquelles que transformen i envases els seus productes en la mateixa explotació agrària i lloc de producció de les matèries primeres.
- Vinculades al lloc de venda. Són aquelles que adquireixen a tercers les matèries primeres que necessiten i efectuen la venda directament al consumidor en el propi establiment d'elaboració o en punts de venda propis.

La qualificació d'Empresa Artesanal Alimentària té una validesa indefinida mentre no hi hagin modificacions.

A nivell d'explotació agrària, l'artesania alimentària s'entén com una oportunitat de diversificar la producció i els ingressos de la mateixa, omplint buits que poden deixar altres activitats, o bé essent en alguns casos la principal orientació. Amb la producció artesanal d'aliments transformats es recullen trets culturals, socials i agronòmics de la comarca i de l'explotació, i es posen a la venda perquè consumidors/es de fora en puguin gaudir.

En aquesta activitat hi conflueixen criteris agraris, sanitaris, turístics, d'indústria, comerç i consum, i sovint es mira i es regula amb un punt de vista tancat des de cada parcel·la, mancant-hi una visió més global. Així, mentre des de l'administració agrària i turística s'intenta potenciar l'artesania alimentària, les persones que s'hi volen dedicar es troben sovint amb alguns impediments i esculls que venen des d'altres administracions, que s'afegeixen a les dificultats pròpies de l'inici d'una activitat econòmica.

Amb la producció artesanal d'aliments transformats es recullen trets culturals, socials i agronòmics de la comarca i de l'explotació, i es posen a la venda perquè consumidors/es de fora en puguin gaudir.

En aquesta activitat hi conflueixen criteris agraris, sanitaris, turístics, d'indústria, comerç i consum, i sovint es mira i es regula amb un punt de vista tancat des de cada parcel·la, mancant-hi una visió més global. Així, mentre des de l'administració agrària i turística s'intenta potenciar l'artesania alimentària, les persones que s'hi volen dedicar es troben sovint amb alguns impediments i esculls que venen des d'altres administracions, que s'afegeixen a les dificultats pròpies de l'inici d'una activitat econòmica.

La major part d'artesans/es i empreses artesanes es relacionen amb oficis que transformen o venen productes agroalimentaris però que no estan vinculats directament a la producció agrària.

Els i les artesans/es i empreses artesanes s'organitzen en associacions, que actualment són 24 registrades al DARP1 i cal afegir-ne dues que han iniciat més recentment l'activitat, entre les que destaquen en nombre els gremis de flequers, de pastissers i també els de xarcuters – cansaladers, i amb menor proporció les associacions d'artesans/es d'altres tipus de producció.

i) Mesures existents de suport a la producció artesanal d'aliments

a. Per a pagesos/es i ramaders/es que transformen producte propi

Els i les pagesos/es i ramaders/es que elaboren productes artesans a partir de productes propis poden accedir als ajuts estructurals de Plans de Millora de les explotacions, emmarcats per la normativa comunitària (R(CE) 1257/99 del Consell de 17 de maig de 1999, sobre l'ajuda al desenvolupament rural a càrrec del FEOGA i pel que es modifiquen i deroguen determinats Reglaments).

b. Per a pagesos/es, ramaders/es i altres persones que transformen producte d'altres pagesos.

Els i les productors/es que transformen producte d'altres pagesos/es o ramaders/es, poden accedir als ajuts del Pla de Desenvolupament Rural per a la millora dels processos de transformació i comercialització dels productes agrícoles i ramaders, o bé poden mirar d'accedir als ajuts dels programes Leader+ i Proder.

c. Ajuts al foment de la qualitat

El DARP, dins dels ajuts al foment de la qualitat emmarcats en el Pla de Desenvolupament Rural, ha obert línies d'ajut adreçades a les associacions d'artesans per actuacions de foment dels productes artesans i per a la realització d'estudis de mercat.

ii) Política catalana de foment a la producció artesanal

En les recomanacions del Llibre Blanc del Sector Agrari (DARP, 2001) es remarca l'oportunitat que suposa la diversificació d'activitats en les explotacions agràries, a nivell de pagès/a i ramader/a i a nivell col·lectiu, per a millorar els nivells de renda, per a crear nous llocs de treball i en molts casos ajudar a incorporar la dona al món laboral, afavorint així l'equilibri territorial, i per

preservar i fer accessible a la resta de ciutadans els valors culturals dels productes artesans. Tot això pren especial relleu en zones desfavorides i de muntanya, i en zones properes a parcs naturals.

En conseqüència, el Llibre Blanc recomana promoure i regular l'activitat de l'artesania alimentària, i això es va plasmar en la Llei d'Orientació Agrària (LOA) (2001), que explicita que:

- Cal fomentar les activitats complementàries que assegurin la viabilitat de les explotacions (art. 4 de la LOA)
- Cal impulsar les iniciatives per la incorporació de dones a l'activitat agrària i les complementàries (art 4 de la LOA).
- S'ha de potenciar les alternatives de diversificació d'activitats, especialment les de transformació i venda directa dels productes artesanals (art. 6 de la LOA)
- Cal protegir, potenciar i promocionar els productes tradicionals propis de la gastronomia del territori de Catalunya (art. 18 de la LOA)

Així doncs, tant el Llibre Blanc del Sector Agrari (DARP, 2001), com en la Llei d'Orientació Agrària es reconeix l'oportunitat i la importància de l'elaboració de productes artesans alimentaris, i estableixen la necessitat d'una aposta ferma al respecte.

Les principals debilitats

A diferència de la normativa europea d'higiene dels productes alimentaris¹, que permet eximir de molts requisits als petits/es productors/es de producte primari que lliuren el seu producte directament al consumidor/a final o a detallistes locals, la normativa estatal espanyola² no diferencia entre productors/es grans i petits/es, i obliga a que l'activitat d'elaboració estigui enregistrada al Registre Sanitari d'Indústries i Productes Alimentaris de Catalunya.- Registro General Sanitario (RSIPAC/RGS) que dóna autorització sanitària per al funcionament.

D'altra banda, a nivell català, només hi ha regulat el el Registre d'Indústries Agràries i Alimentàries de Catalunya, mitjançant el Decret 302/2004, de 25 de maig, pel qual es crea i

¹ R(CE) 852/2004 del Parlament Europeu i del Consell, de 29 d'abril de 2004, relatiu a la higiene dels productes alimentaris, i R(CE) 853/2004 del Parlament Europeu i del Consell, de 29 d'abril de 2004, pel que s'estableixen normes específiques d'higiene dels aliments d'origen animal

² Reial Decret 2207/1995 de 28 de desembre, pel qual s'estableixen les normes d'higiene relatives als productes alimentaris, i posteriorment hi ha, per molts productes concrets, normativa tècnico-sanitària específica (per exemple el Reial Decret 2420/78 de 2 de juny, pel que s'aprova la reglamentació tècnica sanitària per l'elaboració i venda de conserves vegetals)

s'aprova el funcionament del Registre d'indústries agràries i alimentàries de Catalunya, i l'Artesania Alimentària com a distintiu de qualitat, regulat actualment per la Llei 14/2003, de 13 de juny, de qualitat agroalimentària i el Decret 163/1986, del 26 de maig, sobre l'artesania alimentària. A nivell català, doncs, s'obliga a la inscripció en el Registre d'Indústries Agràries i es regula un distintiu voluntari de qualitat.

Tot l'anterior condueix a una normativa dispersa, disseminada entre les diferents administracions i les diferents àrees (comerç i consum, sanitat i agricultura) i al fet que s'exigeix, a nivell català i estatal, el mateix a un gran productor que a un de petit. La normativa, doncs, genera unes obligacions sanitàries que topen sovint amb la realitat de l'elaboració a les explotacions agràries i que obliguen al registre i a la inspecció de l'activitat.

Artesania Alimentària al Solsonès

A la comarca del Solsonès, tot i ser una comarca amb tradicions ben arrelades i un cultura popular important, no existeix cap producte amb qualificació d'artesanal.

4.4 Distintius d'origen i qualitat agroalimentària

En aquest espai hi podeu trobar informació relacionada amb els diversos distintius d'origen i qualitat agroalimentària: denominacions d'origen, geogràfiques, de vins, marques de qualitat i indicacions geogràfiques protegides.

Denominacions d'origen de vins

Denominacions d'origen protegides

Denominacions geogràfiques

Especialitats tradicionals garantides

Indicacions geogràfiques protegides

Marques de qualitat

Al Solsonès, tot i la riquesa gastronòmica de la comarca i la cultura agrícola de la zona, no existeix cap producte amb distintiu de qualitat.

Marques de Qualitat

II-lustració 4 Logotip Q de qualitat

FONT: DARP, Subdirecció General de Qualitat Alimentària

La Marca Q és una marca creada i registrada pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca que s'atorga a productes agroalimentaris de qualitat que presenten unes característiques diferencials respecte d'altres semblants.

Aquests productes esan sotmesos a un control realitzat per una entitat externa especialitzada i registrada.

CARN DE VEDELLA, MARCA DE QUALITAT ALIMENTÀRIA

La carn de vedella emparada sota aquest distintiu prové d'animals de races d'aptitud càrnia i creuaments, criats en explotacions destinades únicament a produir carn amb Marca Q.

Els animals entren a l'explotació amb una edat inferior als 2 mesos i en surten amb una edat inferior als 12 mesos per ser sacrificats en escorxadors homologats. Cada animal s'identifica individualment mitjançant un cròtal amb el logotip de la Marca Q.

Per a alimentar-los, s'utilitzen pinsos elaborats amb matèries primeres de qualitat com els cereals, lleguminoses, tortons oleaginosos, greix vegetal i complements vitamínic-minerals.

Per aconseguir la màxima qualitat de la carn, les canals se sotmeten a un procés de maduració de 4 dies com a mínim.

Comercialització

La carn de vedella amb marca Q, es vengui en peces o filetejada i envasada, s'identifica mitjançant una etiqueta o precinte amb el logotip de la Marca Q, el nom de l'adjudicatari, el número de traçabilitat i el nom de l'entitat de certificació.

Control i certificació

Tot el procés productiu, des de la granja fins al punt de venda, està sota el control d'una entitat de certificació independent inscrita al Registre d'Entitats de Control i Certificació de la Direcció General de Producció, Innovació i Indústries Agroalimentàries, de forma que s'assegura el compliment del reglament de la Marca Q de carn de vedella, així com la traçabilitat des de l'animal viu fins al producte final.

Empreses inscrites

El Solsonès no presenta cap empresa incrita, però sí granges productores.

Granges productores

taula 3 Granges productors i adjudicatari

ADJUDICATARI	GRANJA	POBLACIO
CARNS PALLEJÀ SA (MQV)	Pla de Clarà	Castellar de la Ribera
	Mas Roig	Castellar de la Ribera
	Pla de Clarà	Castellar de la Ribera
	Pons	Vallmanya de Pinós
	Masroig	Castellar de la Ribera
	Pons	Vallmanya de Pinós
	Cabane	Solsona
	Cabane	Solsona

FONT: Servei de Denominacions i Marques

Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca

Vuit granges del Solsonès proporcionen vedells un únic adjudicatari que no és del Solsonès sinó del Berguedà, Carns Pallejà SA:

Quatre granges estan ubicades a Castellar de la Ribera, dues a Pinós i i dues més a Solsona.

Al juliol de 2002 es va constituir l'Associació d'adjudicatari de Marca Q de carn de vedella, amb l'objectiu de fomentar, impulsar, promocionar i vetllar pel prestigi de la carn de vedella protegida per la marca Q, així com d'actuar com a entitat interlocutora envers el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, el qual és el propietari de la Marca Q. Actualment els adjudicatari de marca Q de vedella socis d'aquesta Associació són:

- Agromasot, SA
- Agropecuaria Ramón LaTorre
- Alpunt Carn, SL
- Cargill-España, SA
- Carns Pallejà
- Francesc Ribalta Cases
- Fricafor, SL
- Fricorsa
- Fridasa
- Frigorífics Dalmau, SA
- Ganados Arpa
- Grup Carn, SA
- Joan Padrós, SA
- Ramaderia Payetas, SL
- Ramaderia Ter
- Sebarroja, SL

Únicament Sebarroja, SL pertany a la comarca del Bages.

5. EL SECTOR SECUNDARI I EL SECTOR TERCIARI

5. EL SECTOR SECUNDARI I EL SECTOR TERCIARI	303
5.1 EL SECTOR SECUNDARI	306
La indústria agroalimentària	308
Centralització de l'activitat industrial	311
5.2 EL SECTOR TERCIARI	312
El turisme	313
El comerç	316
5.3 Establiments d'empreses i professionals per grans sectors d'activitat (IAE)	316
5.3.1 Professionals i artistes	320
5.3.2 Establiments d'empreses industrials per branques d'activitat(IAE)	323
5.3.3 Establiments d'empreses de comerç al detall per branques d'activitat (IAE)	325
5.3.4 Establiments d'empreses de serveis (no detall) per branques d'activitat(IAE)	327
5.4 Règim jurídic de les empreses industrials i de serveis	330

ÍNDEX DE GRÀFICS

gràfic 1 1Evolució de la ocupació en les branques d'activitat industrial (1991-2001).....	308
Gràfic 2 Distribució comarcal dels establiments industrials (2002)	310
Gràfic 3 Distribució municipal dels establiments industrials en productes alimentaris (2002)...	311
Gràfic 4 Evolució del nombre d'ocupats en les principals branques del sector serveis, al Solsonès (1991-2001)	312
Gràfic 5 (a) Distribució municipal de les places turístiques; (b) Distribució municipal del nombre d'establiments turístics(2005)	314
Gràfic 7 Evolució del nombre d'establiments d'empreses i professionals per grans sectors d'activitat (1994-2002).....	316
Gràfic 8 Nombre d'establiments d'empreses per grans sectors (2002)	317
Gràfic 9 Nombre d'establiments d'empreses per grans sectors a Sant Llorenç de Morunys, Solsona i el Solsonès (2002)	318
Gràfic 10 Nombre d'establiments d'empreses a la resta de municipis (2002).....	319
Gràfic 11 Evolució del nombre d'establiments de professionals i artistes (1994-2002).....	320
Gràfic 12 Relació percentual dels establiments de professionals i artistes pels municipis del Solsonès (2002).....	322
Gràfic 13 Evolució del nombre d'establiments d'empreses industrials a la comarca del Solsonès (1994-2002)	323
Gràfic 14 Nombre d'establiments industrials als municipis del Solsonès (2002).....	324
Gràfic 15 Evolució del nombre d'establiments d'empreses de comerç al detall a la comarca del Solsonès (1994-2002).....	325
Gràfic 16 Nombre d'establiments d'empreses de comerç al detall als municipis del Solsonès (amb absència dels que no en presenten cap) (2002)	326
Gràfic 17 Evolució del nombre d'establiments d'empreses de serveis (no detall) a la comarca del Solsonès (1994-2002)	327
Gràfic 18 Nombre d'establiments d'empreses de serveis (no detall) a les principals centralitats de la comarca del Solsonès (2002).....	329
Gràfic 19 Nombre d'establiments d'empreses de serveis (no al detall) als diferents municipis del Solsonès (2002).....	329
Gràfic 20 Règim jurídic de les empreses del Solsonès (IAE) (2002)	330
Gràfic 21 Règim jurídic de les empreses del Solsonès (IAE) (2002)	331

Gràfic 22 Règim jurídic de les empreses del Solsonès (IAE) (2002)	332
Gràfic 23 Evolució de les empreses en persona física, S.A i S.L . Solsonès (IAE) (1994-2002)	333
Gràfic 24 Evolució de les empreses en comunitats de béns i cooperatives. Solsonès (IAE) (1994- 2002).....	333

ÍNDEX DE MAPES

Mapa 1Evolució de l'activitat de construcció. Font: Pla comarcal de muntanya 2000-2005	321

5.1 EL SECTOR SECUNDARI

La comarca del Solsonès presenta una indústria de petites dimensions i diversificada, amb els centres de decisió fora de la comarca i localitzada gairebé exclusivament en els binomis Solsona - Olius i Sant Llorenç de Morunys - Guixers.

Entre els anys 1995 i 1996 el Consell Comarcal endegà el Pla de foment de l'economia productiva, que ha suposat la implantació, en aquests dos anys, d'una desena d'empreses i la creació de més de 200 llocs de treball.

El sector que predomina és el de la construcció, que aplega proa del 40% dels ocupats del secundari, més que qualsevol dels subsectors de la indústria, en un moment en què, només a Solsona, s'estan construint més d'un centenar d'habitatges.

El tancament de l'empresa *Taurus* a Solsona, al 1993, que albergava principalment mà d'obra femenina, va determinar una crisi substancial per al sector secundari de la comarca. Tot i així, la crisi desencadenada va servir, en certa mesura, d'element catalitzador per a la implicació de les institucions locals en el desenvolupament industrial de la comarca; l'any 1994 naixeria, en el si del Consell Comarcal, *Iniciatives i Foment del Solsonès SA*, encarregada de la promoció empresarial d'aquest territori.

Mitjançant aquesta empresa pública es va aplicar el Pla de foment de l'economia productiva, que oferia en una finestreta única la centralització de totes les actuacions administratives i la canalització dels ajuts per al foment econòmic i per al foment de la ocupació.

És d'aquesta manera que el Solsonès es consolida com a la comarca més equilibrada sectorialment entre les de muntanya.

En el sector de la metal·lúrgia destaca l'empresa Remco SA, d'electrodomèstics i que en part acull la població que va quedar aturada arran del tancament de Taurus.

A banda de petites serradores i d'un parell d'empreses transformadores, el subsector de la fusta inclou l'empresa amb més ocupats del Solsonès, *Tradema*, que forma part d'un gran holding del capital bàsicament portuguès i que s'ha convertit en un dels líders mundials del subsector. Aplega gairebé 200 treballadors, alguns procedents del Bages, i indirectament genera una gran activitat, en especial en l'àmbit del transport, a càrrec d'empreses familiars de Solsona: diàriament entren un centenar de camions amb matèria primera (fusta, estelles reciclades, serradures...) i en surten una quarantena amb el producte acabat.

El tèxtil es concentra en la indústria de cotó: Tèxtil Olius SA, a Olius, i Tèxtil Pirinaica SA, a Guixers, són les principals empreses del subsector. La primera empresa és instal·lada a la comarca des del 2000 com a conseqüència de la descentralització de la companyia TYFISA de Sabadell. Per contra, Tèxtil Pirinaica SA és una empresa tradicional i autòctona de la comarca, que a més està implicada en la generació d'energia elèctrica – disposa de tres salts del riu Cardener. L'àmbit de confecció es compon bàsicament de petits negocis artesans i de treballs a domicili, que ocupen bona part del col·lectiu magribí que s'ha instal·lat a la comarca.

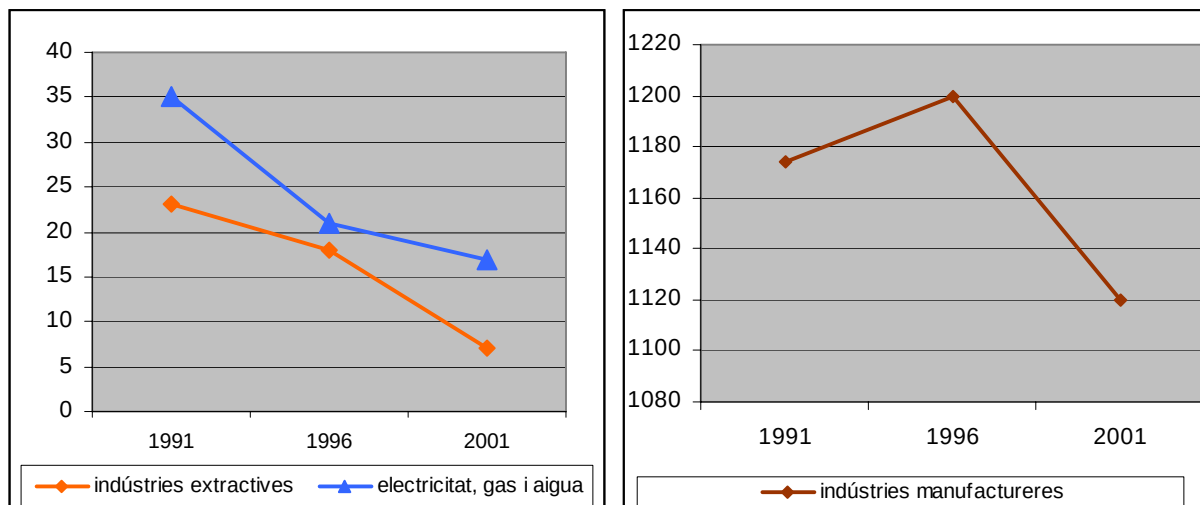
Sens dubte al capdavant del sector es troba la construcció. Entre les empreses constructores destaca Riu Rafart de Solsona. D'altra banda entre les empreses que fabriquen material per a la construcció destaca Knauf GMBH, de capital alemany i ubicada a Guixers, que explota uns jaciments de guix i elabora plafons prefabricats per a la construcció, i l'empresa Comercial de Materiales del Solsonès SL, d'Olius, dedicada a la producció de materials de formigó.

La major part d'empreses restants són de molt petita dimensió i es dediquen bàsicament a l'extracció de graves i sorres.

Tot i que existeix un augment en nombre d'establiments d'empreses industrials (tal o com es demostra més endavant), la ocupació industrial disminueix de manera important i en tots els subsectors; en indústries extractives, empreses d'electricitat, aigua i energia, i indústries manufactureres.

Gràfic 1 Evolució de la ocupació en les branques d'activitat industrial (1991-2001) al Solsonès

FONT:IDECAT

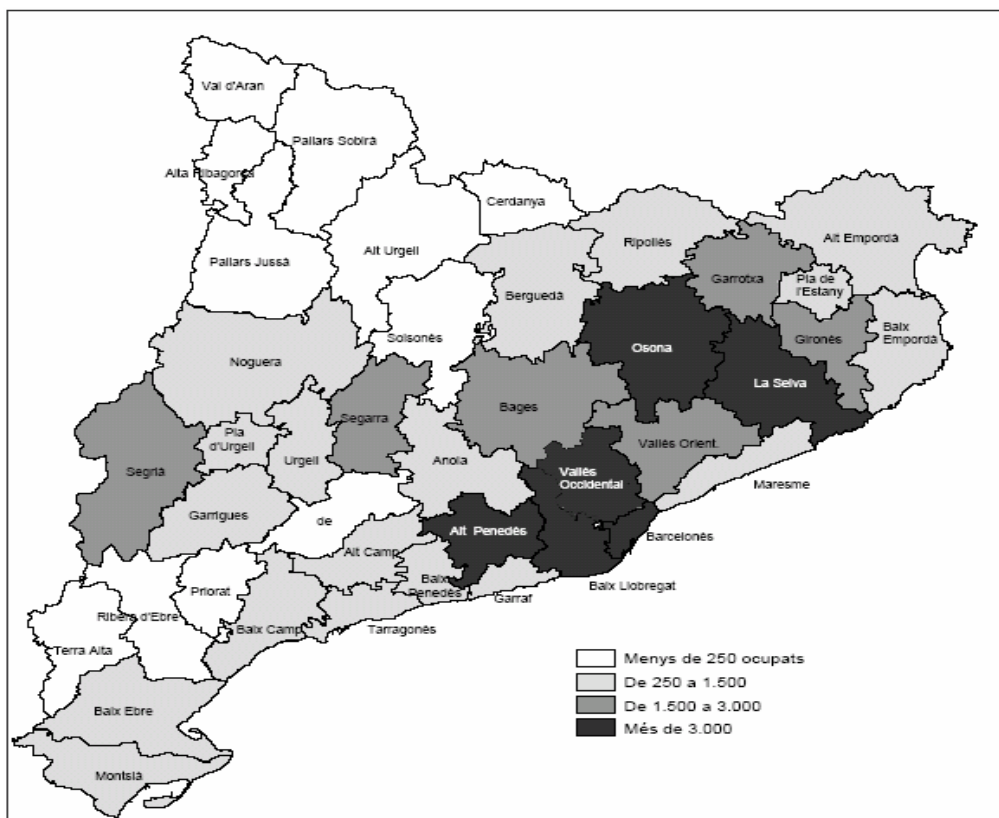
La indústria agroalimentària

La indústria agroalimentària és el primer sector industrial a Catalunya en vendes. Té com a reptes principals la capacitat d'adaptació a les exigències de la distribució i del consum i aconseguir més estabilitat en el proveïment de la producció, i que aquesta estigui més adaptada a la seva necessitat d'adaptar-se al consum.

La distribució territorial de les empreses agroalimentàries es concentrava principalment en la demarcació de Barcelona (veure figura 1), on també es concentren les xarxes de comunicacions, serveis a la indústria i centres de consum.

figura 1 Distribució territorial de la indústria agroalimentària a Catalunya, 2003

Font: DARP, a partir de dades del Departament de Treball i Indústria

Tot i la importància dels sector primari a la comarca, no s'ha desenvolupat una indústria agroalimentària autòctona. Per un costat la concentració del sector fariner a nivell estatal i també a Catalunya ha fet desaparèixer pràcticament la tradicional indústria farinera de la comarca. Per una altra banda, els envasats i conserves provinents de la silvicultura – tòfones i bolets- i de la ramaderia – embotits- resten com a empreses artesanals: algunes s'han traslladat fora de la comarca (Conservas Ferrer, a Santpedor), i només Urdet SA, a Sant Llorenç de Morunys, mostra una certa expansió en el camp de les conserves vegetals, amb un mercat que depassa el català.

En els darrers anys, sobretot arran de la globalització i l'obertura de mercats, s'ha produït un procés de concentració sectorial i d'acaparament de vendes en mans d'un grup cada cop més reduït d'aquestes grans empreses de distribució, d'origen estranger fonamentalment.

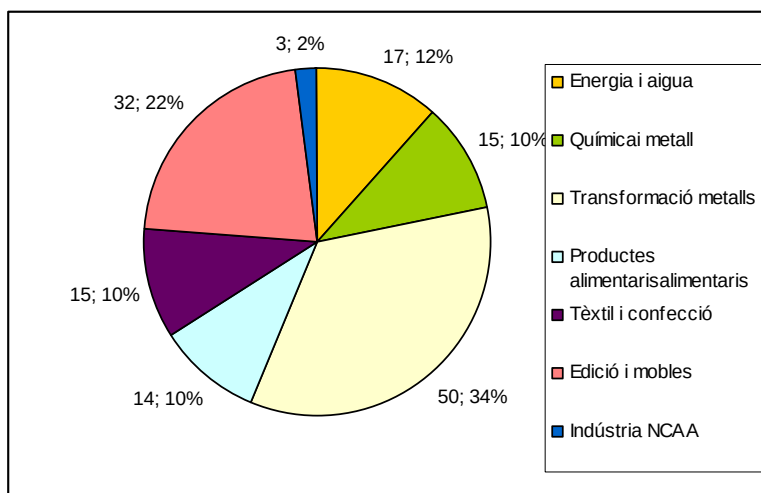
Aquestes empreses es troben en una situació de poder suficient per a imposar a productors i transformadors condicions en els pagaments, assumir despeses creixents i la participació en

campanyes promocionals, etc. En definitiva, decideixen i acaparen la seva part en el repartiment dels marges de benefici, deixant a la indústria i a la producció un marge cada cop més estret . Però no només tenen poder per pressionar i decidir en el preu final del producte, sinó també en tot allò referent a la seva qualitat i presentació, de manera que condicionen qualsevol intent de promoció d'un determinat producte entre els consumidors.

Segons dades de l'IDESCAT, en l'any 2002, la comarca del Solsonès presentava un total de 146 establiments d'empreses industrials, dels quals 14 (un 10%) són de productes alimentaris (derivats tant dels aprofitaments agrícoles com dels ramaders). El següent gràfic mostra la distribució comarcal d'aquests establiments:

Gràfic 2 Distribució comarcal dels establiments industrials (2002)

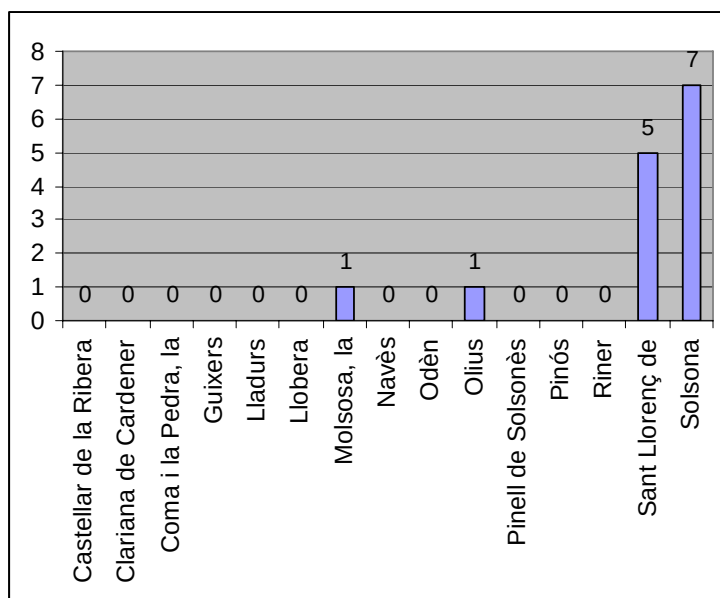

FONT: IDESCAT

Pel que fa a l'aportació de cada municipi al total d'indústries del Solsonès destaca especialment Solsona que presenta un volum industrial important, juntament amb Sant Llorenç de Morunys . El primer cas disposa de 7 indústries agroalimentàries, i a Sant Llorenç de Morunys a n'hi ha 5.

Gràfic 3 Distribució municipal dels establiments industrials en productes alimentaris (2002)

FONT: IDESCAT

De la resta de municipis, només presenten indústries d'aquesta tipologia Olius i La Molsosa, amb un establiment cadascun.

Centralització de l'activitat industrial

La localització de les indústries es localitza exclusivament en dos àmbits ben definits: Solsona-Olius i , en menor mesura, Sant Llorenç de Morunys-Guixers, així agrupats per una qüestió de límits dels termes municipals, ja que una bona part de la indústria generada per aquests nuclis es troba en els municipis veïns. En la primera àrea s'hi apleguen els tres polígons industrials de la comarca, tots ells situats en un tram de poc més d'un quilòmetre al llarg de la C-55:el d'Olius, el de Pronisa (d'iniciativa privada i construït a finals de la dècada dels setanta), i el dels Ametllers del qual n'és titular l'Institut Català del Sòl.

El Solsonès disposa d'una indústria diversificada , amb un ventall d'empreses de petita dimensió (amb només una dotzena superen els 25 treballadors) i que s'ha anat desenvolupant amb el Pla de foment de l'economia productiva.

5.2 EL SECTOR TERCIARI

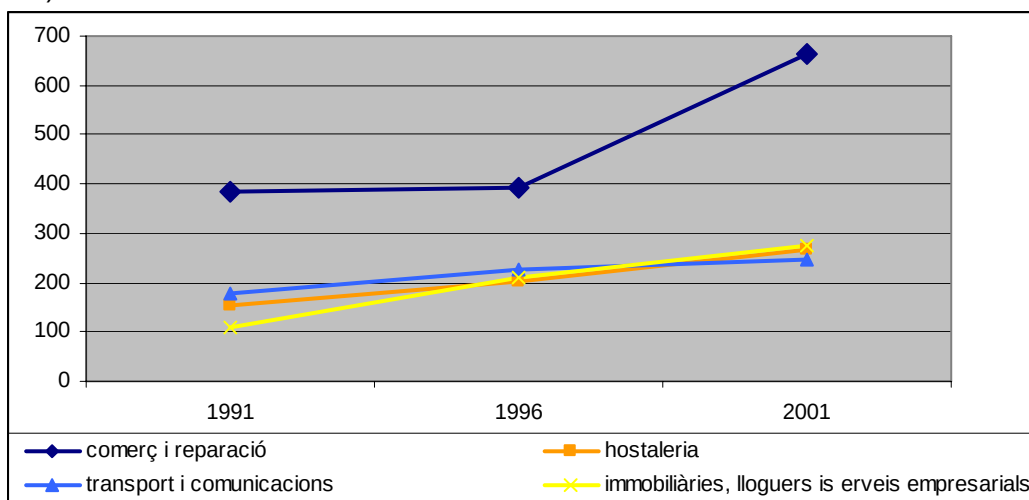
La comarca del Solsonès segueix la tendència a la terciarització que s'ha produït en el conjunt de l'economia catalana.

El terciari és el productiu que aplega més ocupats a la comarca del Solsonès, amb un increment de les activitats vinculades amb els serveis a les empreses i lloguers, conseqüència de l'augment de l'activitat industrial i del pes del sector públic (sanitat, administració).

Totes les branques d'activitat del sector terciari han augmentat d'ocupats entre el 1991 i el 2001, i en especial el comerç i reparació, tal i com s'observa al gràfic adjunt.

El nombre d'establiments de serveis també ha augmentat, per tant la creació de llocs de treball és més òptima que el sector industrial.

Gràfic 4 Evolució del nombre d'ocupats en les principals branques del sector serveis, al Solsonès (1991-2001)

FONT:IDESCAT

El turisme

Tot i disposar d'un potencial turístic considerable, aquest subsector encara no està tan desenvolupat com a altres comarques de muntanya. El potencial turístic està clarament diferenciat entre el nord (patrimoni natural, estació d'esquí, tradició com a centre d'estiueig) i el centre i sud de la comarca (món rural i agrari ben conservat, patrimoni cultural).

Afavorida pel creixement notable de l'oferta d'allotjament de càmpings i residències casa de pagès de manera especialment intensa al centre sud de la comarca, l'oferta d'allotjament total ha crescut. Per contra, l'oferta hotelera és la més baixa de les comarques de muntanya i se centra en la capital i la vall de Lord.

La part septentrional de la comarca, més muntanyosa, amb el nucli de Sant Llorenç de Morunys i la vall de Lord, constitueix un àmbit que ja té una certa tradició com a centre d'estiueig, dotat d'establiments hotelers, de segones residències i, des dels inicis dels setanta, de l'estació d'esquí alpí del Port del Comte.

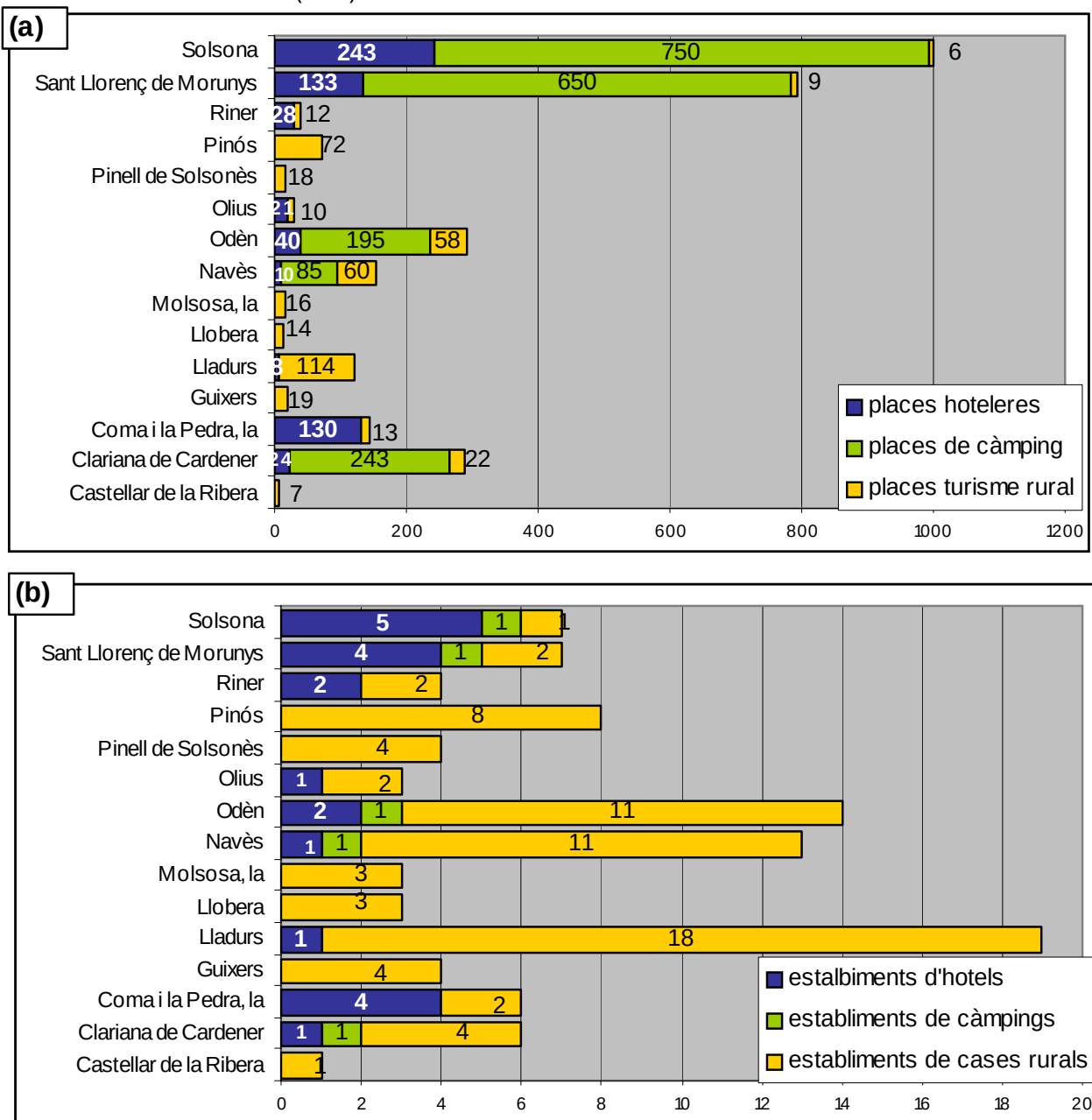
Il·lustració 1 Estació d'esquí alpí al Port del Comte. Font: www.valldelord.com

L'allotjament hotelier és d'una categoria modesta i de places limitades. Existeixen 21 establiments hotelers, situats preferentment a Solsona, Sant Llorenç de Morunys i La Coma i la Pedra (tal i com s'observa al gràfic adjunt). Tan sols són presents a vuit municipis, preferentment situats al nord de la comarca. El nombre de places no ha experimentat gaire canvis en els últims anys i, així, el Solsonès continua sent la comarca de muntanya menys proveïda de places d'allotjament, amb 637 places.

Gràfic 5 (a) Distribució municipal de les places turístiques; (b) Distribució municipal del nombre d'establiments turístics(2005)

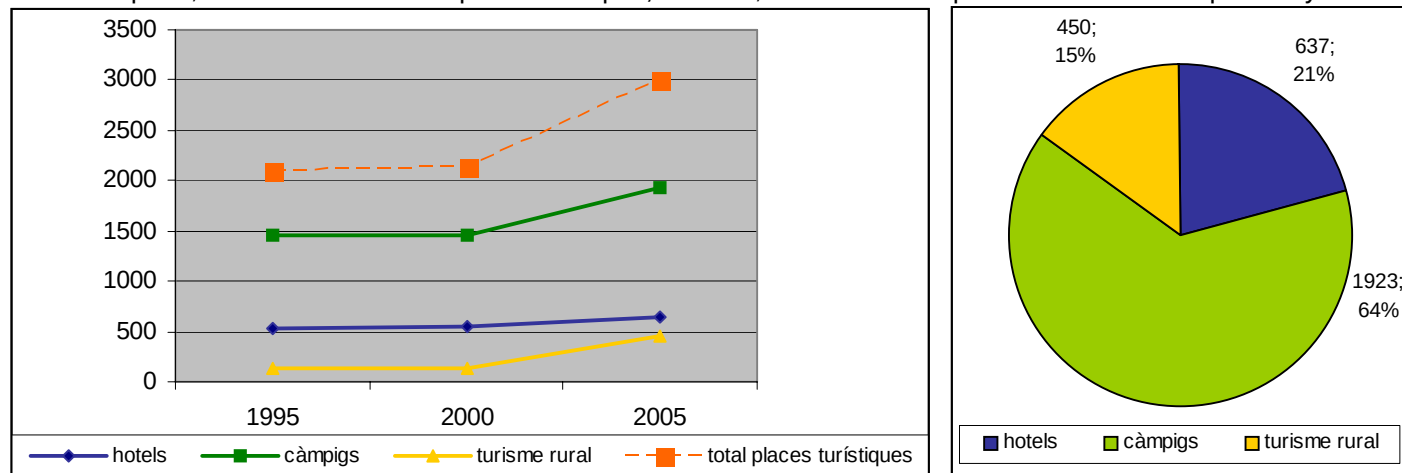

FONT: IDESCAT

Per contra, l'oferta extrahotelera si que s'ha incrementat: el nombre de càmpings i d'unitats d'acampada ha augmentat de manera important.

Gràfic 6 A l'esquerre, evolució de l nombre de places turístiques; a la dreta, distribució de les places a nivell comarcal per al 'any 2005

FONT:IDESCAT

Per la seva banda, les residències-casa de pagès han augmentat considerablement la seva oferta al llarg de la última dècada, afavorides per l'expansió al centre i sud de la comarca. (vegeu apartat de dinamització del territori). Aquests establiments són presents a tots els municipis de la comarca.

Pel què fa a l'oferta de càmpings, aquesta ha augmentat de forma intensa la oferta de places entre el 1995 i el 2005, per a situar-se, al 2005, amb 637 places distribuïdes en els cinc únics càmpings que es troben a Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Odèn, Navès i Clariana de Cardener.

Un tret característic i diferenciat de la resta de comarques de muntanya és el desenvolupament al Solsonès d'una important oferta d'allotjament turístic juvenil en cases de colònies, granges-escola, escoles de natura i albergs, que representen gairebé un miler de places i que constitueixen l'especialització turística més extesa de la comarca. La proximitat a les àrees urbanes del país, el caràcter marcadament rural, l'entorn natural i la muntanya mitjana han facilitat que el Solsonès sigui realment competitiu en el mercat català.

El Consell Comarcal del Solsonès va crear el Patronal Comarcal de Turisme, que va elaborar un pla turístic que ha de guiar les diverses actuacions turístiques a realitzar pels propers anys. Com a prioritats més immediates es troben la creació d'un museu etnogràfic comarcal, la millora de la senyalització turística i la modernització de la informació dels indrets turístics. En aquest

sentit, els diferents organismes que actuen en l'àmbit de la promoció turística han propiciat la creació i posterior senyalització de rutes a peu, en bicicleta tot terreny i en cotxe per valoritzar el patrimoni natural, etnològic o arquitectònic, de rutes específiques, com la dels contrabandistes o la dels Carlins.

Al 2002 els ocupats en hostaleria eren 267 solsonins, mentre que al 1991 eren 154. L'increment és considerable i mostra un dinamisme turístic important.

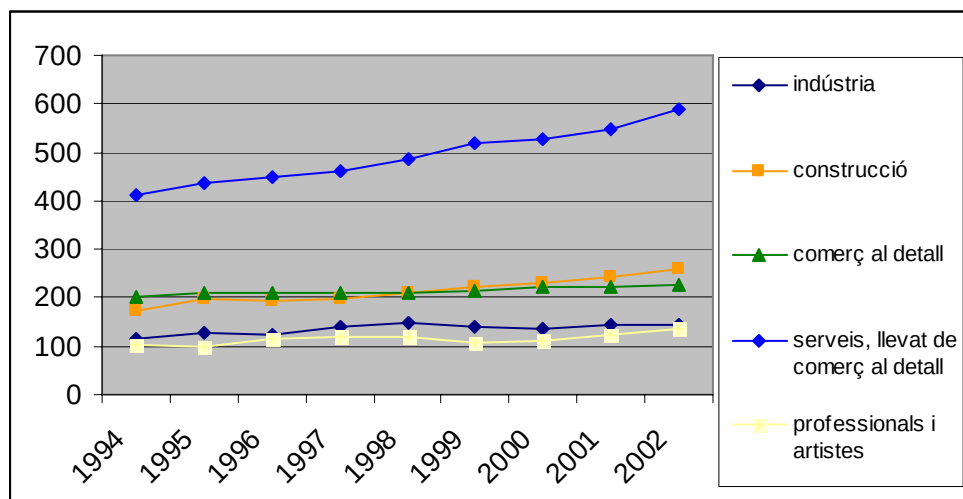
El comerç

El comerç, llevat del comerç al detall, és el sector d'activitat que més establiments disposa a la comarca, des del 1994 fins al 2002. Aquests establiments es concentren a les dues grans centralitats de la comarca, Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

L'anàlisi del comerç s'aprofundeix en l'apartat següent (3.2.3.3 i 3.2.3.4)

5.3 Establiments d'empreses i professionals per grans sectors d'activitat (IAE)

Gràfic 7 Evolució del nombre d'establiments d'empreses i professionals per grans sectors d'activitat (1994-2002)

FONT:IDESCAT

Durant el període analitzat (1994 i 2002) tots els sectors d'activitat han augmentat en nombre d'empreses i establiments.

El sector d'activitat que predomina en tots els anys és el de serveis (excepte comerç al detall) , sector que augmenta en un 42, 48% el nombre d'empreses i establiments que presentava al 1994, situant-se en el segon lloc entre els sectors que han experimentat un increment més intens.

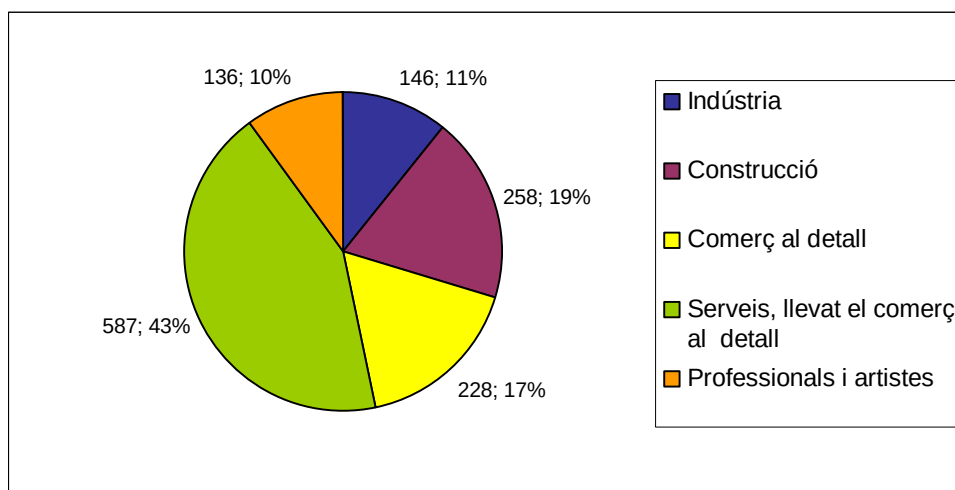
En segon lloc es troba el sector de la construcció, que augmenta en un 50.88%. Aquest és un sector que ha evolucionat de manera que s'ha situat, a partir del 1998, per sobre del nombre d'establiments del detall, esdevenint en un escenari al 2002 amb 258 establiments i/o empreses de construcció, i 228 de comerç al detall.

El tercer grup d'activitat que més intensament ha augmentat en nombre, ha estat el de professionals i artistes (amb un increment del 29,52%), grup que es manté durant tots els anys com a tipologia minoritària.

Amb nombre d'empreses i increment semblant es troba el sector de la indústria, que registra un increment del 28,07% i se situa lleugerament per damunt del sector de professionals i artistes.

El sector del comerç al detall, que tan sols incrementa en un 12% el nombre d'establiments presents al 1994 (que equivalen a 25). Aquest és un sector que durant anys va ser el segon més important en quant a nombre d'establiments i empreses, però que a partir del 1998, va ser superat pel sector de la construcció.

Gràfic 8 Nombre d'establiments d'empreses per grans sectors (2002)

FONT: IDESCAT

Al 2002, la tipologia d'empreses per grans grups d'activitat que predomina en nombre d'establiments és la de serveis, llevat del comerç al detall, que representa el 43% del total d'establiments de la comarca.

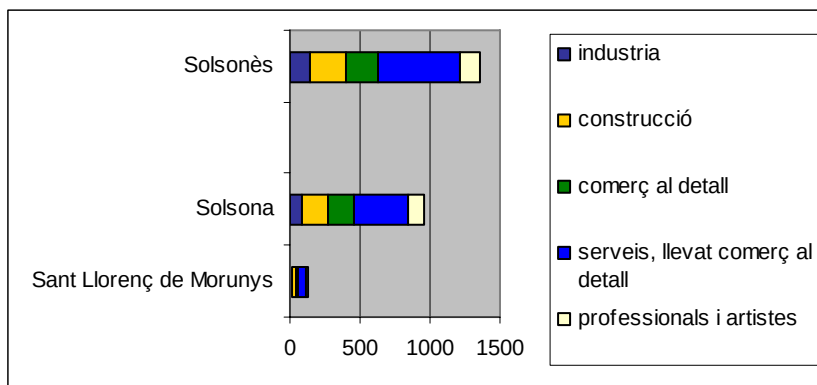
Precedeix a aquesta tipologia, el sector de la construcció, amb 258 establiments (el 19%) del total). El sector del comerç al detall representa el 17% , l'industrial l'11% i en últim lloc se situa el sector dels professionals i artistes, amb 136 establiments (que representa el 10% del total).

A nivell municipal s'observa que la majoria d'establiments se situen a Solsona, que concentra el 70% dels establiments i empreses totals comarcals, seguit de Sant Llorenç de Morunys (que concentra el 9,45%), i Olius (4,95%).

A la cua se situa el municipi de La Molsosa, amb només el 0,37% dels establiments i empreses comarcals (que equival a 5).

Els municipis de Odèn, Pinell de Solsonès, Castellar de la Ribera i La Molsosa presenten menys de l'1% sobre el total comarcal.

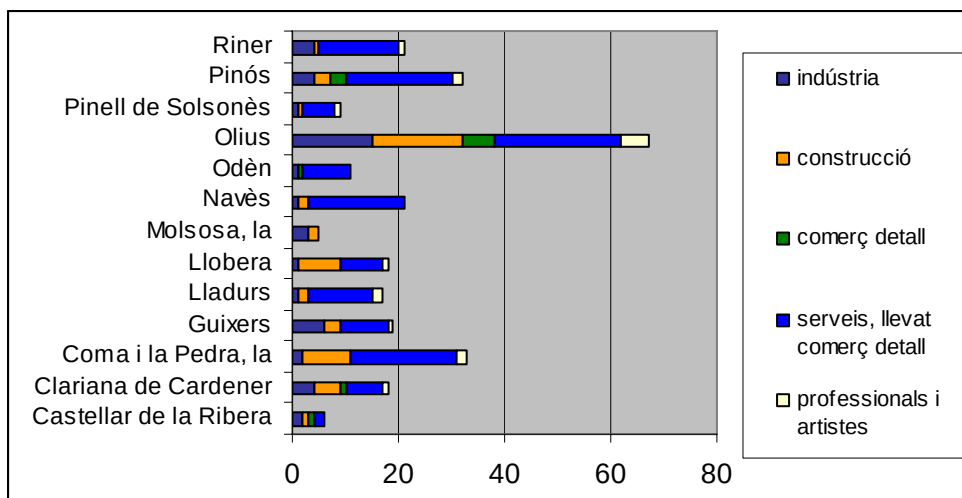
Gràfic 9 Nombre d'establiments d'empreses per grans sectors a Sant Llorenç de Morunys, Solsona i el Solsonès (2002)

FONT: IDESCAT

Gràfic 10 Nombre d'establiments d'empreses a la resta de municipis (2002)

FONT:IDESCAT

A tots els municipis (excepte La Molsosa), hi predominen els establiments o empreses de serveis (excepte al comerç al detall) , seguit de la construcció o la indústria.

La tipologia d'activitat amb més establiments o empreses absents en més municipis és el del comerç al detall, absent a La Coma i la Pedra, Guixers, Lladurs, Llobera, La Molsosa, Navès, Pinell de Solsonès i Riner.

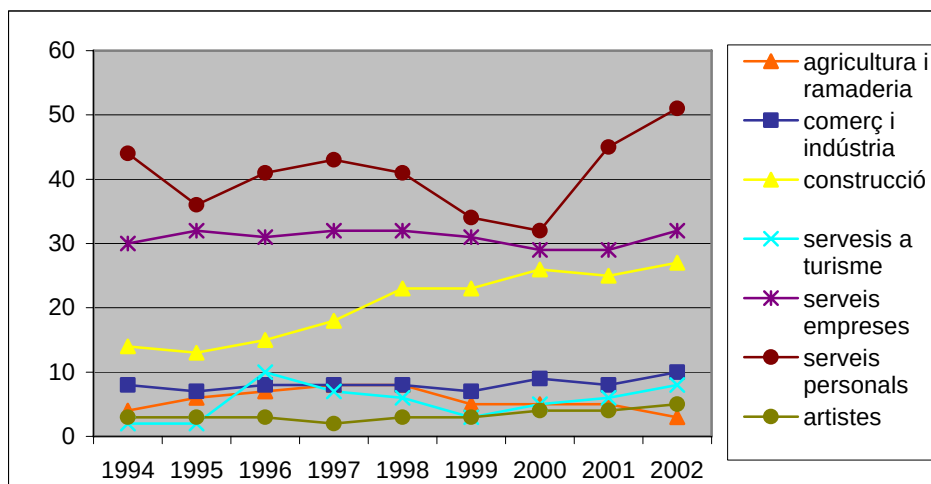
En el cas dels professionals i artistes, aquests són absents a Castellar de la Ribera, La Molsosa, Navès i Odèn.

Els establiments de serveis, excepte comerç al detall, és absent únicament al municipi de La Molsosa, i en el cas de les empreses o establiments de construcció, aquest és absent només a Odèn.

5.3.1 Professionals i artistes

Gràfic 11 Evolució del nombre d'establiments de professionals i artistes (1994-2002)

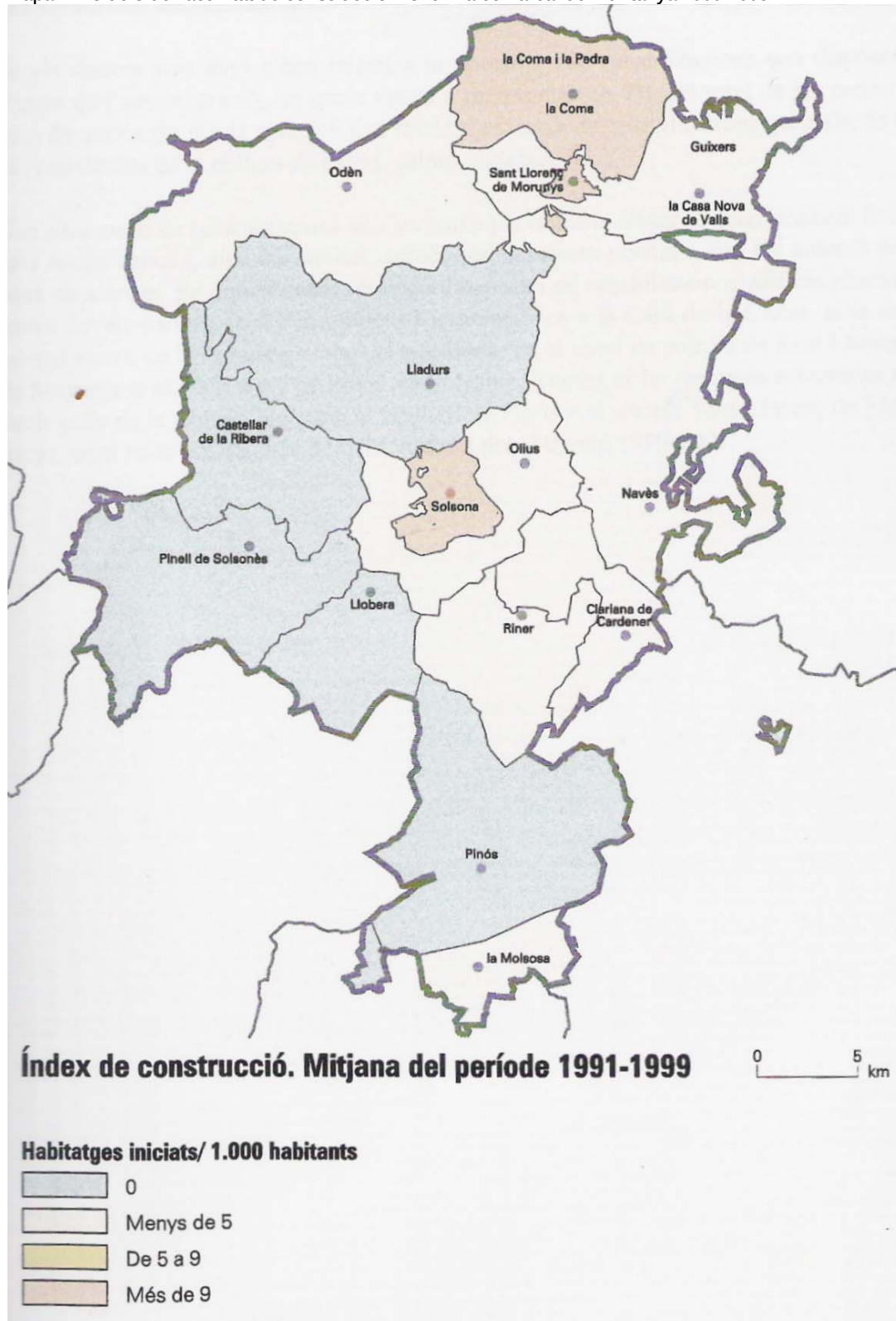
FONT: IDESCAT

Analitzant la tendència evolutiva del nombre de professionals i artistes, s'observa que la tendència a la desagarrització també és patent en aquest àmbit. L'únic tipus de professionals que disminueixen entre el 1994 i el 2001 és el de l'agricultura i la ramaderia, que no fa en un 24% , que representa un pas de 4 a 3 professionals.

A nivell de composició, els serveis personals sempre s'han trobat en el grup més abundant, tot i que pateix una forta davallada a partir del 1997, que recupera fins a arribar a un màxim al 2002. Segueix a aquest sector professional el dels serveis a les empreses, que es manté relativament constant al llarg del temps, i el de la construcció, que creix de manera important. Pel que fa als serveis a turisme aquest ascendeix pausadament des del 1999, que es recuperava d'una davallada que inicia al 1996, després d'un augment considerable.

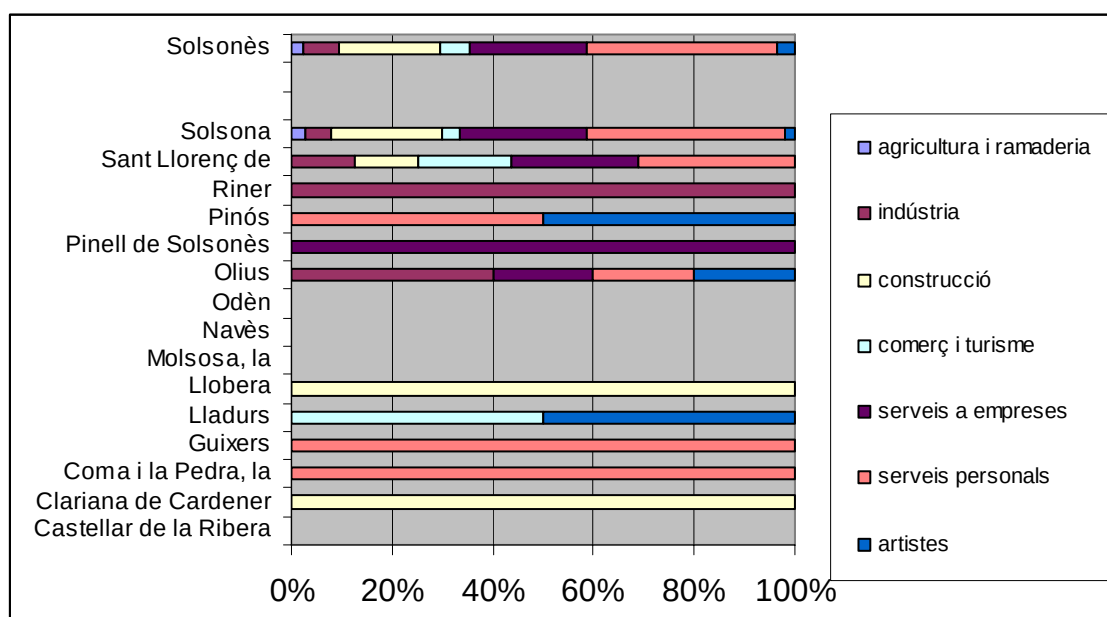
Mapa 1 Evolució de l'activitat de construcció. Font: Pla comarcal de muntanya 2000-2005

Tal i com s'observa al mapa anterior, l'intensitat de construcció és molt més important als municipis del nord del Solsonès i a la capital. El factor turístic possiblement ha estat determinant en aquesta tendència.

Gràfic 12 Relació percentual dels establiments de professionals i artistes pels municipis del Solsonès (2002)

FONT: IDESCAT

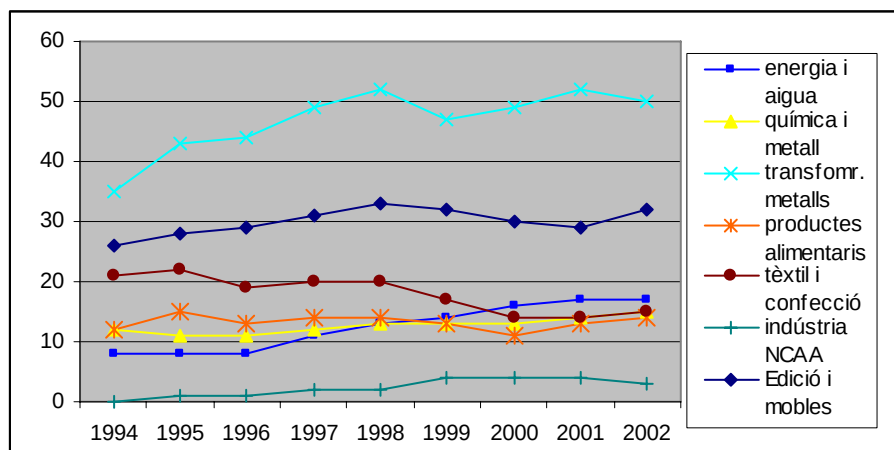
A nivell municipal existeix una gran heterogeneïtat. En primer lloc dir que no tots els municipis presenten professionals i artistes. No en presenten: Odèn, Navès, La Molsosa i Castellar de la Ribera.

En el cas de l'agricultura i ramaderia tots els professionals (3 al 2001) es localitzen a Solsona. Els serveis personals es localitzen també a Guixers (amb un únic professional), La Coma i la Pedra (dos professionals), Olius, Pinós, Sant Llorenç i Solsona (aquests dos últims concentren els valors màxims de serveis personals; 5 i 45, respectivament).

5.3.2 Establiments d'empreses industrials per branques d'activitat(IAE)

Gràfic 13 Evolució del nombre d'establiments d'empreses industrials a la comarca del Solsonès (1994-2002)

FONT:IDESCAT

En quant a les empreses industrials, la més abundant durant tot el període 1994-2002, és la de transformació de metalls, seguida de edició i mobles

. En tercer lloc es troba la indústria de tèxtil i confecció, que és l'únic sector industrial que ha patit una davallada durant el període d'anàlisi.

Pel què fa als productes alimentaris , aquests han patit un lleuger augment, corresponent a tres empreses noves, per acabar situant-se, al 2002, en la penúltima tipologia d'indústria en quant a quantitat amb 14 establiments.

La intensitat de l'increment del nombre d'empreses és màxima en el cas de la indústria NCAA (.empreses no classificades en cap altra categoria) (que correspon al 300%, passa de no existir-ne cap al 1994 a 2002), i en el cas de l'energia i aigua (que registra un increment del 112.5%, equivalent a passar de 8 a 17 empreses al 2002).

Pel què fa a la distribució municipal, el major nombre d'empreses industrials es localitza a Solsona, amb un 57% de les empreses industrials totals, que equivalen a 85 establiments.

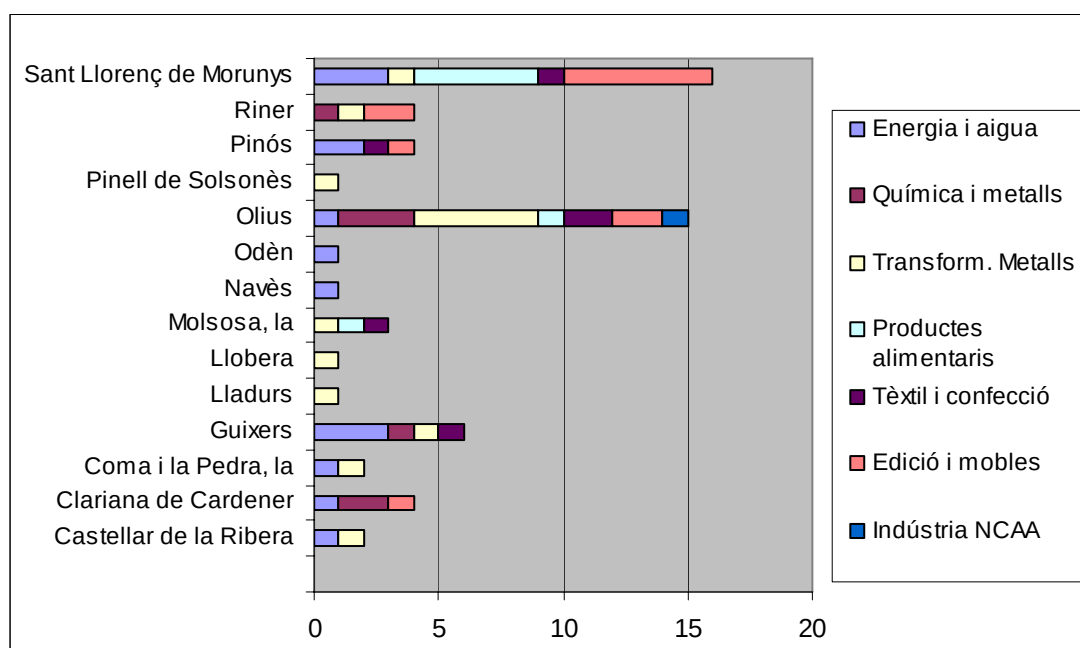
Ja molt per sota de Solsona es troba Sant Llorenç de Morunys, amb un 11% del total d'empreses industrials i un total de 13 empreses.

La tipologia industrial que predomina en els municipis anteriors és la transformació de metalls, seguit de la edició i mobles.

Olius és el tercer municipi que més empreses industrials disposa, amb un 10% del total comarcal.

Gràfic 14 Nombre d'establiments industrials als municipis del Solsonès (2002)

FONT:IDESCAT

Per contra, els municipis de Lladurs, Llobera, Navès, Odèn i Pinell de Solsonès són els únics que presenten només una única empresa industrial.

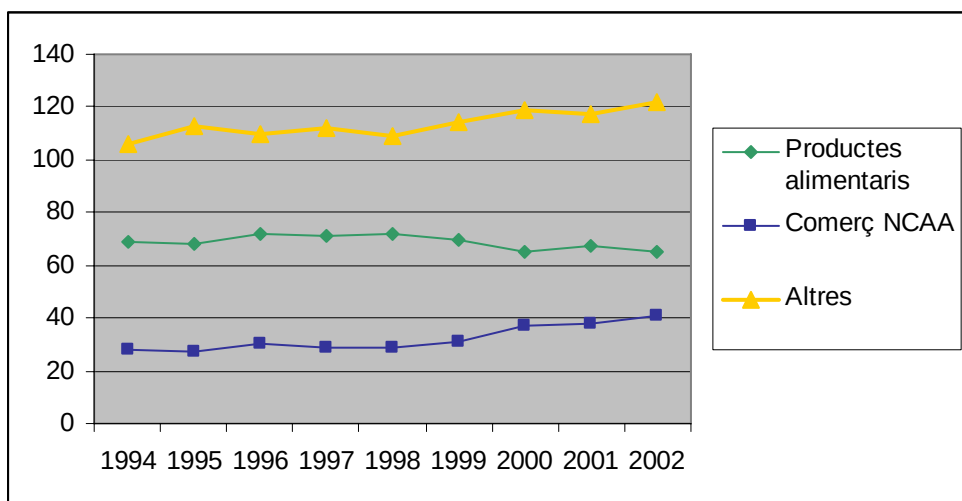
Pel què fa al sector de productes alimentaris, aquestes indústries tan sols es localitzen a La Molsosa, Olius (amb una unitat cada un) , Sant Llorenç de Morunys (5 unitats) i Solsona (7).

Per últim anomenar que el tan l'energia i aigua com la transformació de metalls, són els sectors industrials que més representació tenen als municipis del Solsonès, i tan sols són exempts als municipis de Riner, Pinell de Solsonès, La Molsosa, Lladurs i Llobera (en el cas de l'energia i aigua), i a Pinós, Odèn, Navès i Clariana de Cardener (en el cas de la transformació de metalls).

5.3.3 Establiments d'empreses de comerç al detall per branques d'activitat (IAE)

Gràfic 15 Evolució del nombre d'establiments d'empreses de comerç al detall a la comarca del Solsonès (1994-2002)

FONT:IDESCAT

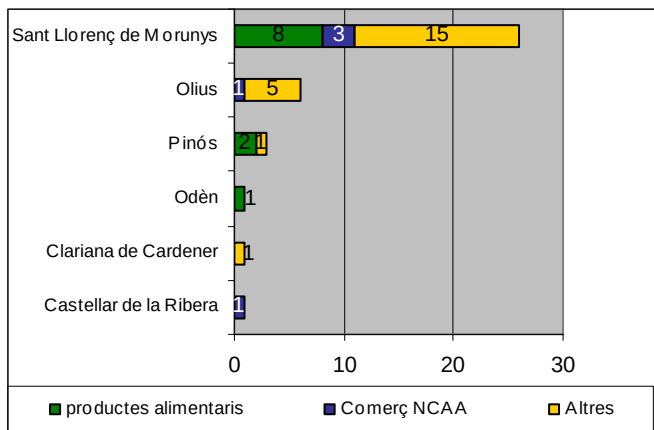
Si es parla ara dels establiments d'empreses de comerç al detall, s'observa que les més abundants en tot l'interval de temps analitzat (1994-2002) són les branques d'activitat presents a la categoria *altres* (Roba i Calçat, articles de la llar, llibres i periòdics, productes químics i material de transport).

Analitzant desagregadament les categories anteriors, s'observa que la tipologia d'empreses de comerç al detall que sempre ha estat més abundant és la de productes alimentaris. , sent la única categoria que ha perdut establiments en l'interval d'estudi.

Per contra la categoria que més intensament ha augmentat és la de comerç de NCAA, que passa de 28 establiments al 1994 a 41 al 2002.

Gràfic 16 Nombre d'establiments d'empreses de comerç al detall als municipis del Solsonès (amb absència dels que no en presenten cap) (2002)

FONT: IDESCAT

A nivell municipal tan sols els municipis de Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Olius, Pinós, Odèn, Clariana de Cardener i Castellar de la Ribera presenten empreses de venda al detall.

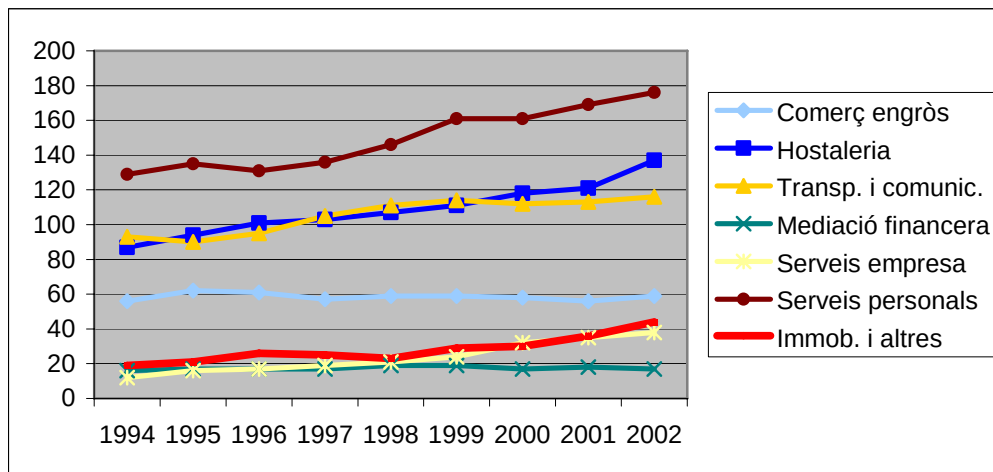
La concentració dels establiments es localitza a Sant Llorenç de Morunys i Solsona, que presenten tota les categories de venda al detall. Cal remarcar també la predominança, entre els municipis rurals, d'Olius com a captadors d'empreses de venda al detall.

A nivell municipal s'observa que no a tots els municipis existeixen productes alimentaris; tan sols existeix a Pinós (amb dos establiments) , Odèn (amb un), i als municipis urbans (Sant Llorenç de Morunys i Solsona).

5.3.4 Establiments d'empreses de serveis (no detall) per branques d'activitat(IAE)

Gràfic 17 Evolució del nombre d'establiments d'empreses de serveis (no detall) a la comarca del Solsonès (1994-2002)

FONT: IDESCAT

Durant el període d'anàlisi (1994-2002), totes les tipologies de serveis no al detall han augmentat en nombre. En primer lloc, i amb un increment màxim, es troba el sector del *serveis a les empreses*, amb un increment del 216,67% respecte el nombre d'empreses existents al 1994. D'aquesta manera, el sector de serveis a l'empresa ha passat de ser l'últim sector en abundància d'establiments al 1994, a estar al per últim lloc al 2002, molt per sobre del sector de la mediació financera (que registra un increment del 6,25%).

El segon sector que més intensament ha incrementat ha estat el de les immobiliàries i altres, que segueix una tendència similar al dels serveis a les empreses. En aquest cas l'increment és d'un 131,58%.

Ja molt per sota es troba el sector de l'hostaleria, com a tercer sector que més ha incrementat (i ho ha fet en un 57,47%). Aquest és un sector que sempre ha estat dels més abundants a la comarca i al 2002 se situa com segon sector de serveis no al detall amb més nombre d'empreses.

El sector que sempre predominat en nombre ha estat el dels serveis personals, que registra tan sols un increment del 36,43%, increment per davant del transport i les comunicacions (augmenta

en un 24,73%), i el del comerç a l'engròs, que és el que menys incrementa, i tan sols ho fa en un 5,36%.

La distribució municipal del nombre d'establiments de serveis no al detall és totalment asimètrica. EL 66, 10% es localitzen al municipi de Solsona, seguit de Sant Llorenç de Morunys (que alberga el 8,35% dels establiments comarcals) , i Olius (amb un 4,09%). La resta de municipis ja presenten menys del 4,5%.

En darrer lloc es troben els municipis de Llobera, Clariana de Cardener, Pinell de Solsonès i Castellar de la Ribera, amb menys de l'1,4% del total comarcal. Només La Molsosa no presenta cap establiment d'aquest tipus.

En quant a la tipologia, la distribució és heterogènia. En general predomina el sector dels serveis personals tret d'alguns municipis on predomina clarament l'hostaleria. Aquests municipis en qüestió són (de més a menys): Lladurs (amb un 58% dels establiments de serveis no al detall en hostaleria), Navès (50%), Riner (46,67%) , Odèn (44,44%), Sant Llorenç de Morunys / 42,86%), i La Coma i la Pedra (40%).Tots ells són municipis situats al nord de la comarca, on atreu consumidors degut a la importància del sector del turisme.

Per contra, no presenten cap establiment d'aquest tipus els municipis de La Molsosa i Castellar de la Ribera.

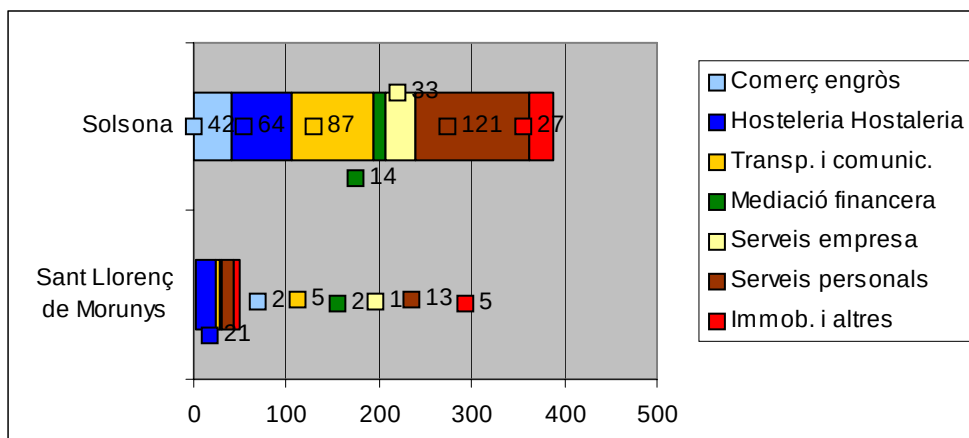
El sector de la mediació financera tan sols és present a La Coma i la Pedra, Sant Llorenç de Morunys i Solsona. Els serveis a empreses només a Guixers, Odèn, Pinós, Sant Llorenç de Morunys i Solsona.

El sector immobiliari se situa als municipis més nòrdics, amb més activitat turística, la capital i municipis limítrofs a ella; La Coma i la Pedra, Lladurs, Navès, Odèn, Olius, Sant Llorenç de Morunys i Solsona.

L'únic sector que és present a tots els municipis, excepte a La Molsosa, és el sector de serveis personals.

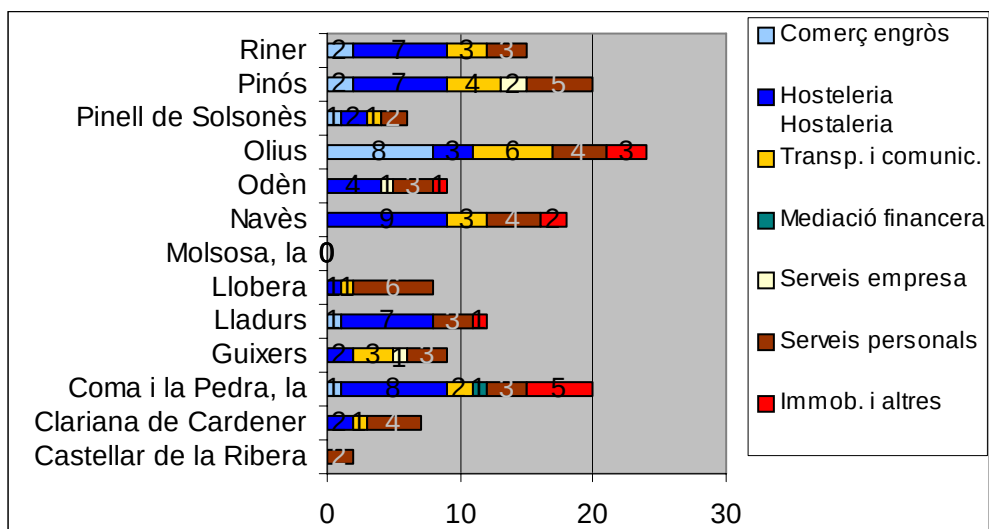

Gràfic 18 Nombre d'establiments d'empreses de serveis (no detall) a les principals centralitats de la comarca del Solsonès (2002).

FONT:IDESCAT

Gràfic 19 Nombre d'establiments d'empreses de serveis (no al detall) als diferents municipis del Solsonès (2002)

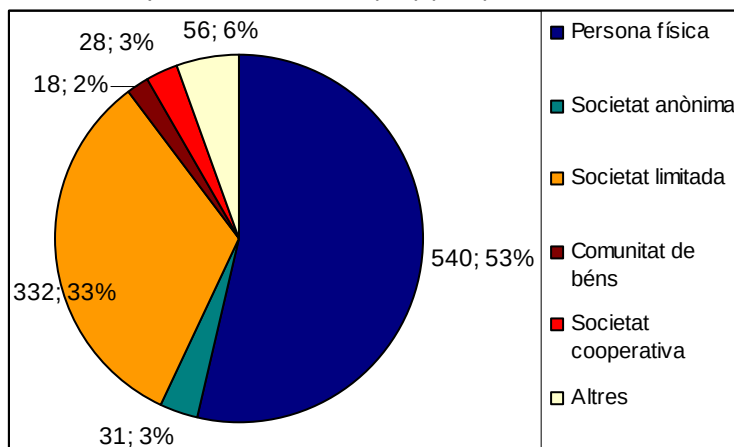

FONT:IDESCAT

5.4 Règim jurídic de les empreses industrials i de serveis

Gràfic20 Règim jurídic de les empreses del Solsonès (IAE) (2002)

FONT: IDESCAT

Les cooperatives són societats mercantils amb plena autonomia i sota els principis de lliure adhesió i de baixa voluntària, amb capital variable i gestió democràtica, que associen persones naturals o jurídiques que tenen necessitats o interessos socio econòmics comuns, que es proposen millorar la situació econòmica i social dels seus components i de l'entorn comunitari on es mouen, desenvolupant una activitat empresarial de base col·lectiva, en la qual el Server mutu i l'aportació monetària de tots els membres permeten assolir una funció que tendeix a millorar les relacions humanes i a posar els interessos col·lectius per damunt de qualsevol benefici particular.

Existeixen dos tipus de cooperatives:

De primer grau: són aquelles constituïdes per un mínim de 3 socis, excepte en alguns casos que preveu la Llei de Cooperatives (18/2002 de 5 de juliol)

De segon grau: són aquelles constituïdes per un mínim de 2 persones jurídiques, una de les quals, almenys, ha de ser una cooperativa.

Les cooperatives poden disposar d'una Secció de Crèdit, que té grans impactes sobre la població rural:

1. Labor social: Única entitat de prestació de serveis financers en algunes poblacions.

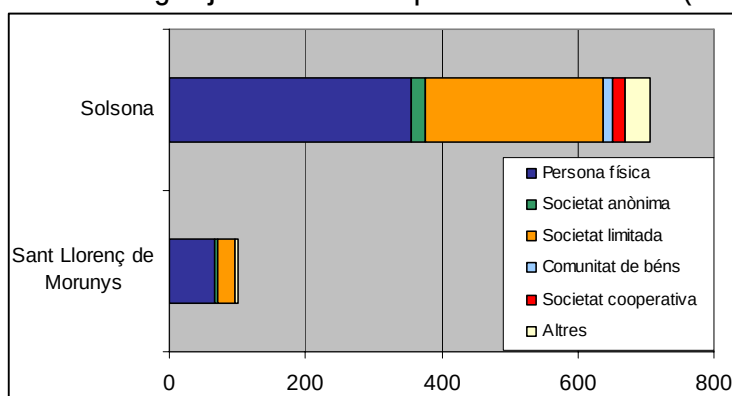

2. Potenciadora de l'activitat agrària: Única via de finançament per alguns socis de les Cooperatives. Element indispensable per potenciar tant l'activitat de la pròpia cooperativa, com per als seus socis.
3. Experiència: Coneixement del sector i de les seves necessitats específiques.
4. Relació amb el soci: La vinculació amb el client és directa
5. Proximitat: Tant a nivell físic com a nivell emocional.
6. Transparència i informació.
7. Igualtat entre tots els impositors.
8. Els recursos obtinguts reverteixen en el propi sector.

Al 2002, més de la meitat de les empreses del Solsonès tenien un règim de persona física, seguit de les societats limitades. En molta menor representació es troben les Societats anònimes, les societats cooperatives (tan sols n'existeixen 28 a la comarca) i la comunitat de béns (18 en total).

La gran majoria d'empreses es localitzen a Solsona i Sant Llorenç de Morunys, tal i com s'observa al gràfic adjacent. A tots els municipis es conserva el patró general comarcal: prima de la persona física, seguit de les societats limitades i en menor grau per les societats anònimes.

Gràfic 21 Règim jurídic de les empreses del Solsonès (IAE) (2002)

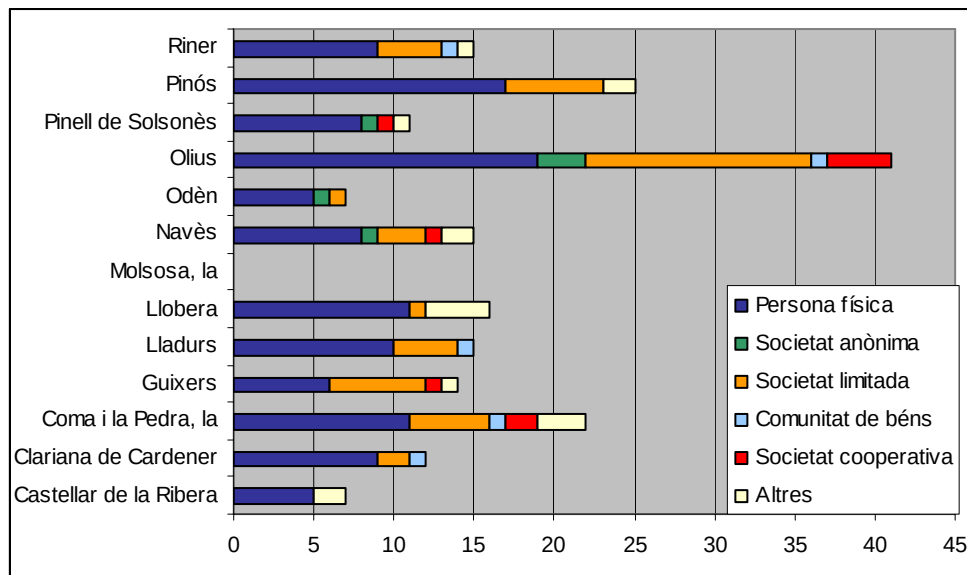
FONT: IDESCAT

De societats cooperatives i comunitats de béns n'existeixen a pocs municipis. Les cooperatives es concentren bàsicament a Solsona (19 al 2002) i a Oliu (4). La Coma i la Pedra (2 cooperatives al 200), Pinell de Solsonès (1), Guixers (1) i Navès (1) són els altres únics

municipis que presenten cooperatives. D'altra banda, les comunitats de béns es concentren a Solsona (13) i Clariana de Cardener, Lladurs, Olius i Riner (amb 1 cada municipi).

Gràfic 22 Règim jurídic de les empreses del Solsonès (IAE) (2002)

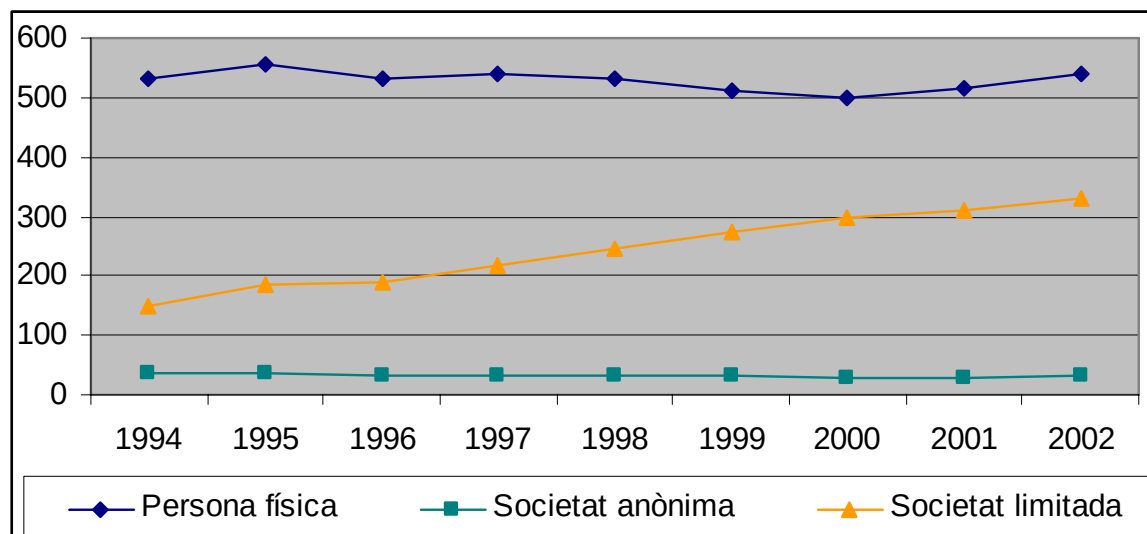
FONT: IDESCAT

Entre tots els municipis cal anomenar La Molsosa, únic municipi sense cap empresa al 2002, segons fonts de l'IAE.

A nivell evolutiu s'observa com sempre ha existit una predominança de la persona física, seguit de la Societat limitada, i ja a força distància, per la societat anònima. Les persones físiques i les societats anònimes es mantenen relativament estables entre el 1994 i el 2002, amb un guany net de 9, en el primer cas, i amb una pèrdua de 7, en el segon. Les societats limitades són les que experimenten el major augment.

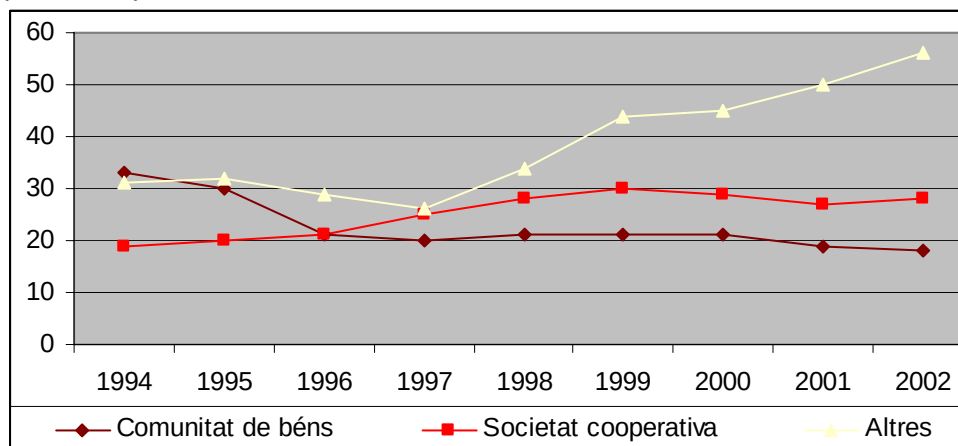

Gràfic 23 Evolució de les empreses en persona física, S.A i S.L . Solsonès (IAE) (1994-2002)

FONT: IDESCAT

Gràfic 24 Evolució de les empreses en comunitats de béns i cooperatives. Solsonès (IAE) (1994-2002)

FONT: IDESCAT

Les societats cooperatives mostren un cert augment fins al 1999, a partir del qual disminueixen lleugerament fins al 2002 a situar-se en 28 empreses cooperatives. Per contra, les comunitats de béns disminueixen de manera important i passen de 33 al 1994 a tot al Solsonès, a 21 al 1996, a partir del qual es manté relativament estable fins al 2002, però ja sempre per sota del nombre de societats cooperatives.

6.ELS EQUIPAMENTS

6.ELS EQUIPAMENTS	335
6.1 Els equipaments docents	336
6.1.1 Centres educatius del Solsonès.....	337
6.2 Els equipaments sanitaris	342
6.3 Els equipaments assistencials	346
6.4 Els equipaments culturals	347
6.5 Altres equipaments.....	348

ÍNDIX DE TAULES

taula 1Escoles Rurals del Solsonès (2006)	337
taula 2 Centres d'Educació infantil i primària, no rurals (2006)	339
taula 3 Centres de secundària, cicles formatius i escoles d'adults	340
taula 4 Residències i Centres de dia per a gent gran (2006)taula 5 Residències i Centres de dia per a gent gran (2006)	347

ÍNDIX DE MAPES

Mapa 1 Equipaments docents, 2005. Font: Pla comarcal de muntanya	342
Mapa 2 Xarxa d'equipaments sanitaris. Font: Pla comarcal de muntanya.....	345

La situació actual de la oferta d'equipaments al Solsonès és molt diferent a l'existent a fa pocs anys. El Consell Comarcal del Solsonès, com a ens prestador de serveis propis o delegats, ha estat la institució que ha assumit més tasques de coordinació i gestió de serveis i equipaments. D'aquesta manera la capital comarcal s'ha anat constituint com a centre de serveis: la concentració dels equipaments sanitaris, socials i escolars, d'una xarxa d'equipaments culturals i una certa modernització de les estructures comercials han contribuït a reforçar la seva capitalitat.

D'altra banda l'elevat nombre de nuclis amb pocs habitants i l'estructura de poblament altament disseminat fa que sigui difícil que la població disposi d'uns equipaments que cobreixin les necessitats, o que tingui assegurada la prestació del servei fora del seu nucli

Alhora, l'existència d'una població envellida afectada de malalties cròniques i amb diferents graus de dependència és un factor determinant a l'hora d'establir les polítiques sanitàries i socials, afavorint les mesures que permetin que els més grans no surtin del seu cercle comunitari (atenció a domicili, suport sanitari en centres residencials, ...).

Per últim, la gran afluència de població estacional comporta que en molts casos els serveis/equipaments esdevinguin insuficients, sobretot en moments puntuals de l'any, com ara els caps de setmana o, de manera més intensa, a l'estiu. Aquesta estacionalitat afecta als serveis sanitaris i esportius.

6.1 Els equipaments docents

A la comarca existeixen 11 centres d'ensenyament primari. D'aquestes, 8 escoles de primaris es consideren escoles rurals i estan agrupades en una zona escolar rural, ZER del Solsonès, que inclou també dues escoles de l'Alt Urgell (Tuixén i Ogern). Aquesta agrupació d'escoles comparteix mestres específics i disposa d'un projecte educatiu comú i d'una gestió comuna dels ajuts al menjador escola, entre altres com la organització de trobades un cop al mes.

Els centres docents d'educació secundària obligatòria es concentren a Solsona., on existeix un IES públic i un altre de privat. A Sant Llorenç de Morunys existeix una Secció d'estudis secundaris on es curs el primer cicle d'ESO.

6.1.1 Centres educatius del Solsonès

El sistema educatiu en el món rural és bàsic pel desenvolupament rural, i en concret pel sector agrari, però planteja un seguit de reptes i problemàtiques específiques, en part degudes als canvis demogràfics que en els darrers decennis s'han succeït en el món rural català.

taula 1Escoles Rurals del Solsonès (2006)

	nom	municipi	Ensenyaments impartits	tipologia
ESCOLES RURALS	CEIP de Lladurs - ZER El Solsonès (25002982)	Lladurs	educació infantil i primària	Públic
	CEIP de Llobera - ZER El Solsonès (25003093)	Llobera	educació infantil i primària	Públic
	CEIP Aiguadora - ZER El Solsonès (25003330)	Navès	educació infantil i primària	Públic
	CEIP de la Coma - ZER El Solsonès (25003536)	La Coma i la Pedra	educació infantil i primària	Públic
	CEIP de Sant Climent - ZER El Solsonès (25003627)	Pinell de Solsonès	educació infantil i primària	Públic
	CEIP d'Ardèvol - ZER El Solsonès (25006069)	Pinós	educació infantil i primària	Públic
	CEIP de Freixinet de Solsona - ZER El Solsonès (25003974)	Riner	educació infantil i primària	Públic

FONT: Departament d'Ensenyament

Il·lustració 1 CEIP Ardèviol, ZER Solsonès Sud. Font: <http://www.xtec.es/zer-solsones/>

Les escoles rurals que estan funcionant avui fan una funció molt important i potser no prou reconeguda per impulsar el desenvolupament rural i l'equilibri territorial. El despoblament i l'envelliment de la població, són causes que expliquen la progressiva desaparició de moltes escoles rurals i les dificultats pel manteniment de moltes altres que continuen funcionant. I quan les escoles dels pobles tanquen al final la població es desplaça a viure a les capitals de comarques, alimentant el cicle de trencament i desarrelament amb l'entorn rural. Però paral·lelament, en els darrers anys també s'està vivint un canvi demogràfic en molts pobles fruit de la immigració (tant interna com externa) que planteja nous reptes per a aquestes escoles.

Les escoles rurals han d'afrontar tot un seguit de dificultats molt específiques, com ara mantenir la qualitat quan diferents generacions/cursos han de compartir l'espai, quan manquen professors especialistes, quan els recursos són escassos, etc.

La comarca del Solsonès presenta 7 centres educatius distribuïts a zones rurals del Nord de la comarca (Lladurs, Navès i La Coma i la Pedra), i municipis centrals (Llobera, Pinell de Solsonès, Pinós i Riner). En total la ZER (Zona d'escola Rural alberga 110 alumnes i 21 mestres.)

taula 2 Centres d'Educació infantil i primària, no rurals (2006)

EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA NO RURAL				
	nom	municipi	Ensenyaments impartits	tipologia
	CEIP Vall de Lord (25004048)	Sant Llorenç de Morunys	educació infantil i primària	Públic
	CEIP Setelsis (25004243)	Solsona	educació infantil i primària, i especial	Públic
	Arrels I (25004279)	Solsona	educació infantil i primària, i especial	Privat
	Parvum-Arrels (25004280)	Solsona	Educació infantil (parvulari i llar d'infants)	Privat
	EEl Municipal de Solsona (25008421)	Solsona	Educació infantil	Públic

FONT: Departament d'ensenyament

A més a més de les escoles rurals, Solsona presenta quatre centres d'educació infantil, tres d'ells privats. A Sant Llorenç de Morunys es localitza un altre CEIP d'educació infantil i primària de règim públic.

taula 3 Centres de secundària, cicles formatius i escoles d'adults

	nom	municipi	Ensenyaments impartits	tipologia
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA, BATXILLERAT, FORMACIÓ D'ADULTS I CICLES FORMATIUS	SES de Sant Llorenç de Morunys (25008248)	Sant Llorenç de Morunys	Educació secundària obligatòria	Públic
	IES Francesc Ribalta (25005454)	Solsona	educació secundària obligatòria	Públic
			batxillerat (ciències de la naturalesa i salut, humanitats i ciències socials, i tecnològic)	
			cicles formatius de formació professional específica de grau superior (d'educació infantil)	
	Arrels II (25004309)	Solsona	educació secundària obligatòria (concertat)	Privat
			batxillerat (concertat)(ciències de la naturalesa i salut, humanitats i ciències socials, i tecnològic)	
			cicles formatius de formació professional específica de grau mitjà (gestió administrativa, electromecànica de vehicles, equips i instal·lacions electrotècniques, mecanització)	
			cicles formatius de formació professional específica de grau superior (adiministració i finances, desenvolupament i aplicació de projectes de cosntrucció,instal·lacions electrotècniques, producció per mecanització, adminsitració de sistemes informàtics)	
	CFA Solsonès (25008753)	Solsona	- formació de persones adultes. cicle de formació instrumental	
			- formació de persones adultes. cicle d'educació secundària	Públic
	ECA del Solsonès (25004310)	Olius	cicles formatius de formació professional específica de grau superior (gestió i organització d'emrpeses agropecuàries, gestió i organització derecursos naturals i paisatgístics)	Públic

FONT: Departament d'ensenyament

En quant a l'educació secundària obligatòria, el Solsonès està dotat de tres centres, dos d'ells a Solsona (un dels quals és privat), i un altre de públic a Sant Llorenç de Morunys.

Existeix també una escola de Formació per a Adults ubicada a Solsona i una Escola de Capacitació Agrària a Olius, ambdós de caràcter públic.

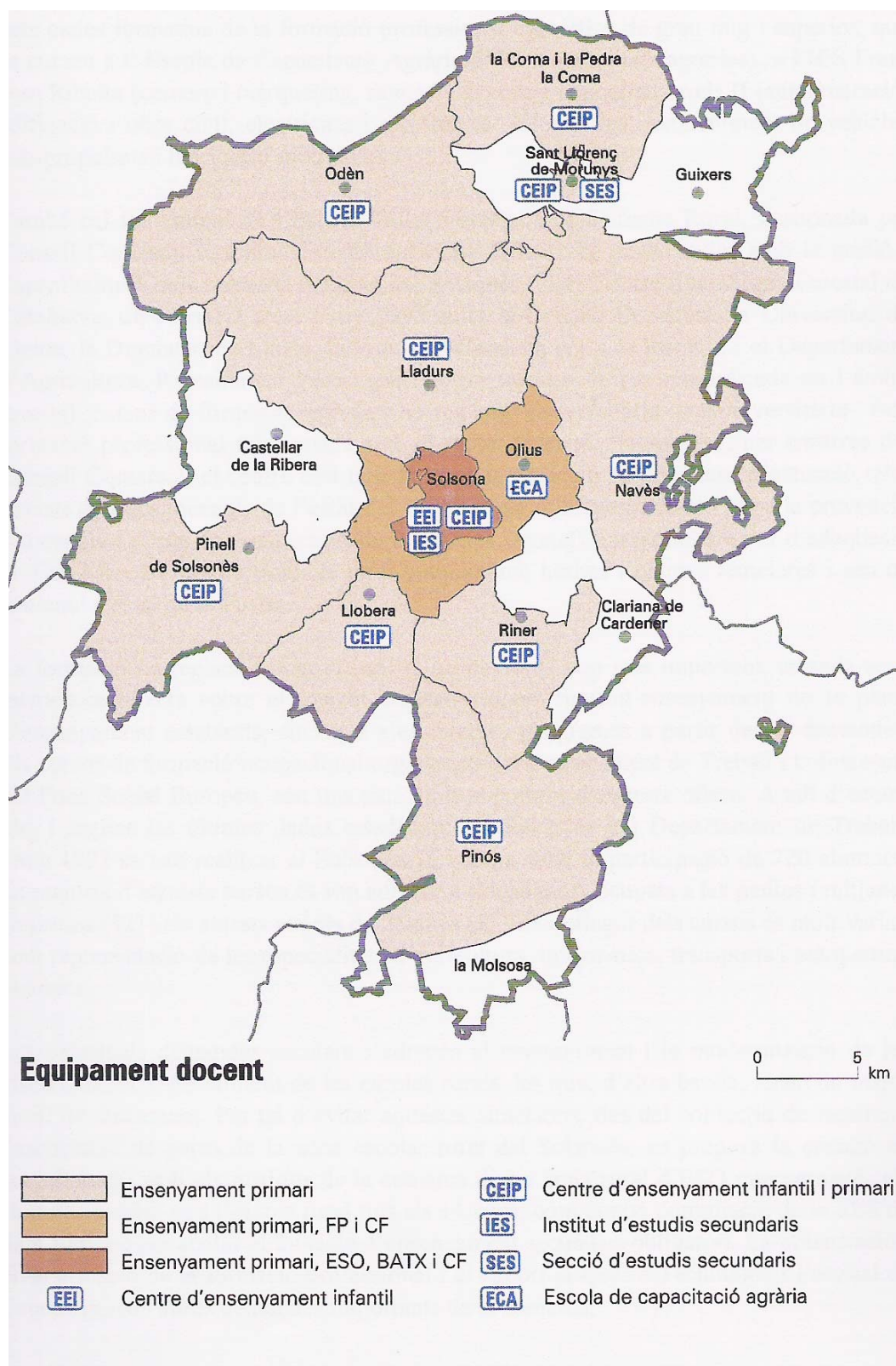
A banda de l'oferta anterior, cal destacar també l'Escola Taller Forestal i de Turisme Rural, gestionada pel Consell Comarcal i centrada en les activitats formatives relacionades amb la gestió i l'aprofitament dels recursos naturals del Solsonès, i del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, un consorci creat al 1995 que realitza tasques de recerca.

Les principals demandes escolars s'adrecen al manteniment i la modernització de les instal·lacions, especialment a els escoles rurals,.

La formació no reglada i ocupacional és important a la comarca. Els cursos de formació ocupacional organitzats pel Departament de Treball i cofinançats pel Fons Social Europeu són una part molt important d'aquesta oferta.

Mapa 1 Equipaments docents, 2005. Font: Pla comarcal de muntanya

6.2 Els equipaments sanitaris

El complex sanitari del Solsonès està format per un CAP (Centre d'Atenció Primària) , el centre sociosanitari i l'atenció d'especialistes. Tots aquests serveis s'apleguen dins l'àrea bàsica de salut i són gestionats per la Fundació Pública Hospital Comarcal del Solsonès (organisme autònom dependent del Consell Comarcal).

El CAP de Solsona presta assistència de medicina general, pediatria i servei d'atenció domiciliària, de rehabilitació, d'odontologia i d'urgències, i centralitza les visites de 9 especialitats mèdiques, d e radiologia i d'analítica.

A Sant Llorenç de Morunys existeix un subcap, que completa la reorganització dels equips mèdics i sanitaris de la comarca. Aquest centre ofereix assistència de medicina general, pediatria i atenció continuada les 24 hores. L'atenció primària es completa amb 4 consultoris locals que depenen del CAP de Solsona.

El servei d'urgències es divideix entre zones que cobreix amb visites mèdiques domiciliàries d'urgències que es realitzen ja amb metge i ambulància. Aquestes zones són la vall de Lord, Solsona i el Vinyet, i la resta de comarca.

L'atenció hospitalària és coberta fora de la comarca, a l'hospital general de Manresa., hospital de referència de la regió sanitària Centre a la qual pertany el Solsonès.

L'atenció sociosanitària disposa d'un centre amb 24 llits de malalts crònics i terminals i per un programa d'atenció domiciliària i equip de suport (PADES), constituït per un metge, una infermera i un assistent social, que atenen al propi domicili a les persones grans amb malalties, malats crònics amb dependència i malalts terminals.

El transport sanitari de malalts és dut a terme per una empresa privada. El transport fora de la comarca és cobert pel Sistema d'Emergències Mèdiques SA de Manresa, servei que consta de servei d'helicòpters i del servei UVI amb reanimador i infermer. Aquest servei es completa amb una nova ambulància adquirida pel Consell Comarcal.

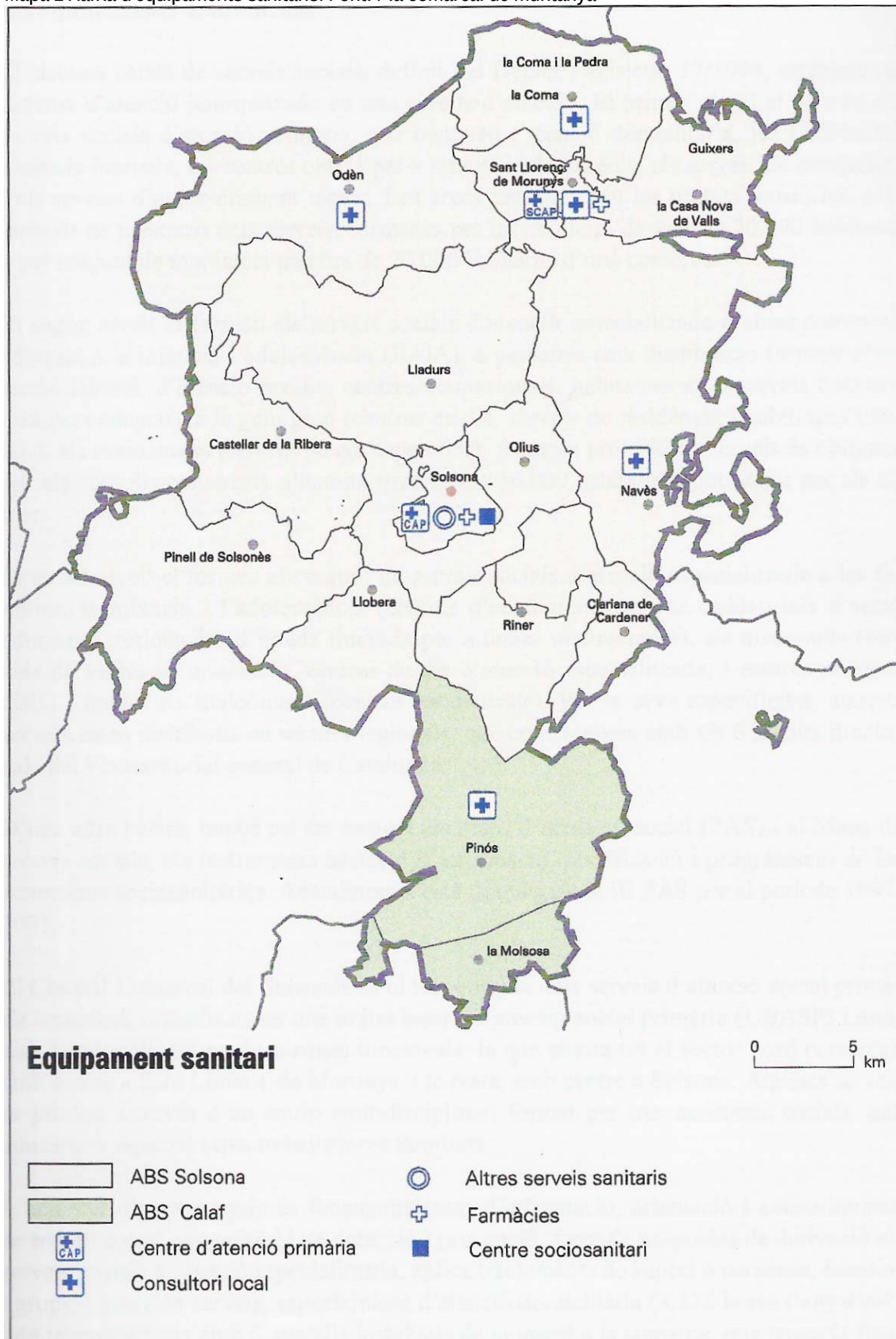

Càritas ofereix un centre d'atenció a les toxicomanies, integrat a la xarxa d'atenció a les drogodependències (XAD). El servei integra un metge i un assistent social, un centre de reconeixement mèdic a conductors , 3 farmàcies a Solsona i una a Sant Llorenç de Morunys.

De les necessitats percebudes pel col·lectiu sanitari comarcal és la de disposar de dos vehicles tot terreny per a realitzar les consultes mèdiques a la població disseminada, i el manteniment de les ajudes per equipar els consultoris locals.

Mapa 2 Xarxa d'equipaments sanitaris. Font: Pla comarcal de muntanya

6.3 Els equipaments assistencials

El Consell Comarcal del Solsonès és el responsable dels serveis d'atenció social primari comarcal, organitzats en una unitat bàsica d'atenció social primària (UBASP) i dividida territorialment en dues zones funcionals: la que avarca tot el sector nord comarcal, amb el centre a Sant Llorenç de Morunys, i la resta, amb centre a Solsona. Aquests serveis es presten a través d'un grup interdisciplinari format per tres assistents socials, una educadora especial i tres treballadores familiars.

Aquest equip és d'atenció principalment domiciliària i la teleassistència que tenen l'objectiu de control i seguiment de la gent gran que viu a casa.

Els serveis i equipaments especialitzats de segon nivell comprenen els adreçats a adolescents i a la infància, a les persones amb disminució, a la gent gran i als toxicòmans.

Càritas gestiona un centre de transeünts amb seu a Solsona. Així mateix, també cald'estacar que en el camp de les minusvalies l'Associació de Minusvàlids del Solsonès (AMISOL) fa una tasca important.

Les demanes comarcals en presentacions socials van encarades a millorar l'atenció social integrada per al col·lectiu de la gent gran, a ampliar el servei d'atenció domiciliària i a augmentar la dotació de personal d'atenció primària.

6.3.1 Residències de Gent Gran

Per a combatre l'envelliment, cal que existeixen residències per a gent gran, properes als nuclis.

En total, al Solsonès existeix un únic centre de dia, de 10 places, ubicat a Solsona.

En total, les places de residència per a persones grans són 131, totes elles d'iniciativa social. Aquest és un nombre estàtic des del 1999 (dades més antigues de les què disposa l'IDESCAT) fins la 2004. D'aquestes 131, 49 es troben a Sant Llorenç de Morunys i 82 a Solsona.

taula 4 Residències i Centres de dia per a gent gran (2006)taula 5 Residències i Centres de dia per a gent gran (2006)

		Població:
Servei / Establiment:	Comarca:	
Serveis geriàtrics del Solsonès,		
servei d'atenció domiciliària	SOLSONES	SOLSONA
Residència Hospital Pere Màrtir		
Colomés (centre de dia)	SOLSONES	SOLSONA
Residència "La Vall"	SOLSONES	ST.LLORENÇ MORUNYS

FONT: DEPARTAMENT DE BENESTAR I FAMÍLIA

L'alt índex d'envelliment de la comarca, fa que els centres d'avis que hi ha siguin insuficients per absorbir la gran demanda que hi ha. El rol social de **cuidadora** que s'ha assignat a la dona cap a la cura de fills/es i avis/es, fa que aquesta tingui una manca de temps per dedicar-se al treball o activitats d'oci que agreugen la seva autoestima. Es per aquest motiu que es demanden més centres de dia, ja que en aquest moment les places oferides són molt reduïdes i estan centralitzades en el territori. A l'actualitat se sobrepassa el rati de llits per població, però no es té en compte una característica molt important del Solsonès, la disseminació poblacional.

6.4 Els equipaments culturals

La dotació d'equipaments culturals del Solsonès es basa en una xarxa de sales d'actes o polivalents. Aquestes instal·lacions tenen una importància molt important per la seva funció social i cultural, ja que són una eina de cohesió social de la comunitat i esdevenen, sobretot en municipis petits, l'únic lloc per dur a terme iniciatives culturals, actes com la festa major i d'utilització per part dels joves.

Gran part de l'activitat culturals concentra a Sant Llorenç de Morunys i a Solsona. Sant Llorenç disposa d'un centre cívic amb funcions culturals diverses, dos museus, sala d'exposicions, una

biblioteca i un teatre. Per la seva part, Solsona disposa de la majoria d'equipaments culturals de la comarca, siguin privats o dependents d'entitats financeres o del Bisbat (biblioteca i Arxiu Diocesà), com dels públics- Museu Diocesà, Museu Etnogràfic, Arxiu Públic, i el teatre-

La comarca està dotada d'un extens patrimoni arquitectònic i artístic, amb un gran nombre d'ermites romàniques, masies i castells. Entre ells destaquen dos monuments declarats d'interès historicoartístic: l'església de Sant Llorenç de Morunys i la catedral de Solsona.

En els darrers anys s'ha fet un gran esforç en la revalorització del patrimoni cultural de la comarca, amb la promoció de fires i festes populars, la creació de rutes i itineraris per a BTT o cotxe o a peu, l'edició de guies i la promoció d'indústries artesanals, aprofitant la tradició de la indústria ganivetera, que ha donat peu a la creació del Museu del Ganivet i de les Eines del Tall.

A la Vall d'Ora s'hi ubica un ecomuseu, un antic molí de farina i una serradora que han rehabilitat els mateixos veïns i per iniciativa del Patronat Comarcal de Turisme. Cal citar també el museu del carlisme al Santuari de Pinós i el museu de la vida rural a Solsona.

Les principals demandes se centren en una biblioteca comarcal, per la recuperació del patrimoni.

Els municipis del Solsonès disposen, en general, de força equipaments esportius, bàsicament camps de futbol, pistes poliesportives, pistes de tennis i piscines a l'aire lliure. Aquests dos darrers es troben principalment a zones on la segona residència i l'activitat turística hi és important, i bàsicament són de titularitat privada.

6.5 Altres equipaments

El Solsonès és una comarca competitiva a nivell d'oferta de cases de colònies o aules de natura. Hi ha diverses cases de colònies (una a Navès i una a Riner) , granges escola (dues ubicades a Clariana de Cardener), una aula de natura (a la Rectoria la Selva a Navès), i dos albergs de joventut (a Solsona i Sant Llorenç de Morunys).

El desenvolupament d'aquestes activitats suposa un important reforç per al turisme , alhora que es converteix en una eina molt important per al manteniment de la població i del patrimoni rural edificat en l'hàbitat disseminat.

7.LES INFRAESTRUCTURES

7.LES INFRAESTRUCTURES.....	350
7.1 La xarxa viària.....	352
7.2 El transport públic.....	356
7.3 Infraestructures de telecomunicació.....	356
Una experiència pel sector agrari: AGRONET.....	358
1.Agroturisme - http://www.agroturisme.org	359
2. Agrobotiga - http://agrobotiga.org	360
7.4 Infraestructures ambientals i municipals	363
7.5 Infraestructures energètiques: Els parcs eòlics del Solsonès	365

ÍNDEX DE MAPES

Mapa 1: Xarxa de carreteres.....	353
Mapa 2: Xarxa de camins.....	354
Mapa 3: Infraestructures de gestió de residus, 2005.....	364
Mapa 2: Mapa eòlic de Catalunya, 2002.....	367

A l'hora de parlar de la nostra relació, individualment o com a col·lectiu, amb les noves tecnologies d'informació i comunicació, s'ha de tenir en compte un aspecte general que ens en pot distanciar: la infraestructura. És una de les causes principals de l'anomenada divisió digital, junt amb l'educació.

Avui el desenvolupament de les societats va estretament lligat a la disponibilitat i eficàcia de les infraestructures, ja siguin xarxes de transport, telecomunicació, energia, etc. I un nivell d'accés baix o nul a aquestes xarxes suposa una de les principals traves per al desenvolupament d'aquell territori, sector productiu o empresa.

Actualment, el desenvolupament de les societats va estretament lligat a la disponibilitat i eficàcia de les infraestructures, ja siguin xarxes de transport, telecomunicació o energia. Un nivell d'accés baix o nul a aquestes suposa una de les principals traves per al desenvolupament del territori, sector productiu o empresa.

Degut a les característiques del medi físic i pel seu emplaçament, la xarxa viària del Solsonès té una estructura radial i queda al marge dels eixos nord-sud. D'altra banda, degut a l'elevat grau de disseminació de la població la comarca disposa d'una extensa malla de camins rurals.

Les noves tecnologies de telecomunicació han de tenir un paper important en el futur immediat en la normalització d'aquest servei, especialment per als habitants de l'extens disseminat. En l'actualitat s'està pendent de la instal·lació de la banda ampla, llargament reivindicada per la població, i es fa a càrrec de l'empresa Iberbanda.

7.1 La xarxa viària

Els eixos nord-sud, típics a la majoria de comarques de muntanya solcades verticalment pels rius, deixen pas a la comarca del Solsonès a una estructura radial amb centre a Solsona. Les barreres físiques més importants són les serres prepirinenques del nord de la comarca i el seu caràcter d'altiplà entre els rius Segre i Llobregat. Aquests són els elements que determinen l'estructura radial que tendeix a reforçar els vincles amb la Catalunya central i, alhora, a dificultar les relacions amb les comarques muntanyenques com l'Alt Urgell o el Berguedà.

La C-55, de Solsona a Manresa, i la C-26, de Bassella a Berga configuren els dos eixos de la xarxa bàsica de carreteres. La primera d'aquestes vies és la responsable d'una bona accessibilitat del Solsonès de les àrees centrals de Catalunya.

La C-26 facilita la comunicació transversal amb les comarques veïnes. Enllaça per una banda amb la C-14 i dona accés a les poblacions de l'eix del Segre i a les places de ponent, i per l'altra connecta amb el Berguedà.

A banda dels dos eixos mencionats, existeixen carreteres intercomarcals i intracomarcals que vertebrin el territori, com la LV-4241 que uneix Solsona i Sant Llorenç de Morunys pel Coll de Jou, connectant els dos centres comarcals resseguint el riu Cardener i l'embassament de la Llosa del Cavall. Aquesta és una via molt concorreguda pels turistes amb destinació la vall de Lord.

Una segona carretera que ha contribuït a vertebrar el territori de manera important és la LV-3005 que uneix l'Hostal Nou amb Biosca i Guissona, ja de la comarca de la Segarra, facilitant la connexió de Solsona amb la C-25 o eix Transversal i la seva comunicació amb les planes de ponent.

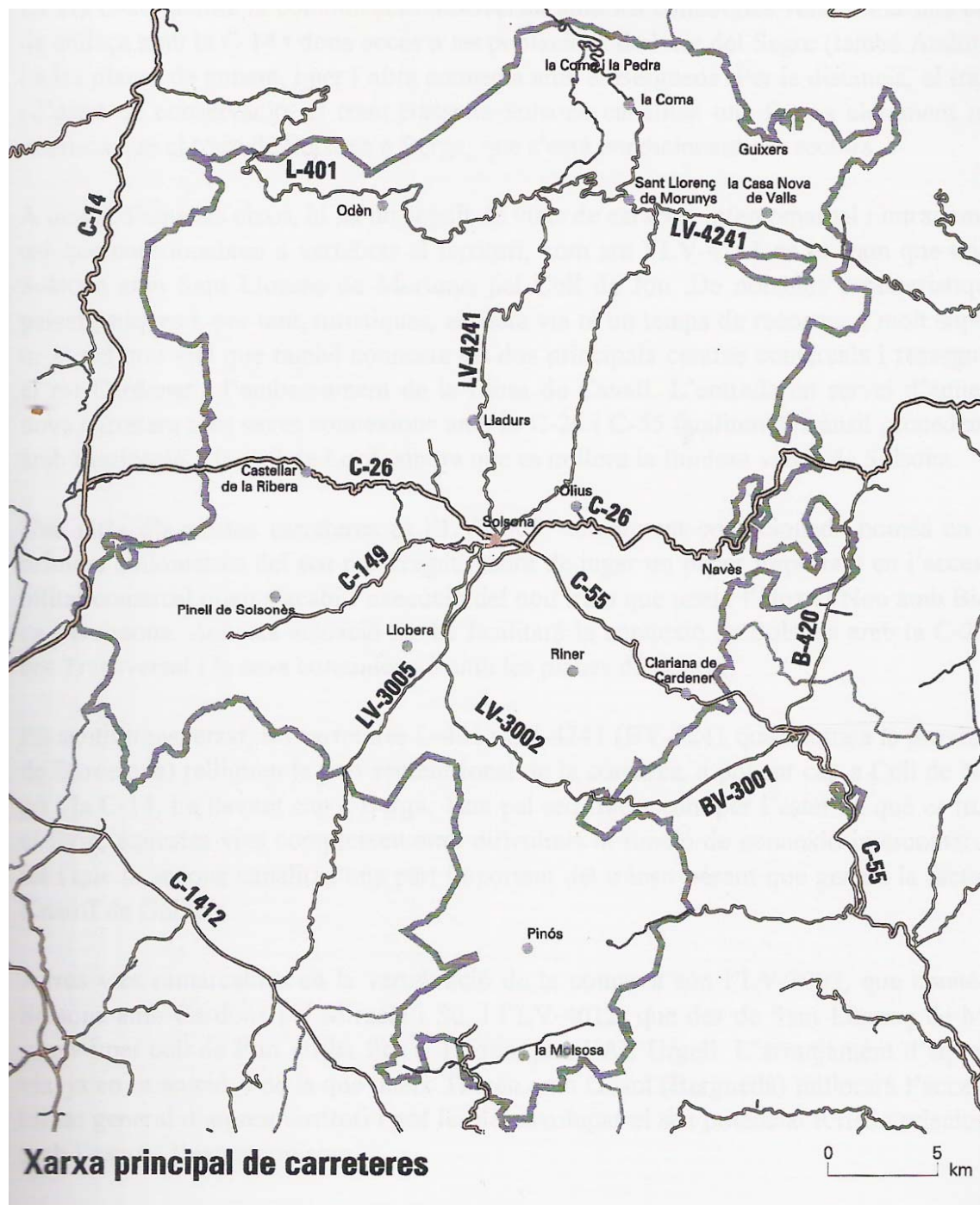
En sentit transversal també són importants les carreteres L-401 i LV-4241, a ponent cap a Coll de Nargó i la C-14, i a llevant cap a Berga. Per últim cal mencionar també la LC-4012 que des de Sant Llorenç de Morunys i pel coll de Port arriba fins a Tuixén, a l'Alt Urgell, i la LV-3002 que connecta Solsona amb Cardona pel Miracle i Su.

Degut a l'elevada població disseminada no és estrany que la xarxa de camins rurals adquireixi una funció cabdal en les comunicacions intracomarcals. D'aquesta manera la baixa densitat i l'escassa vertebració de la malla de carreteres és compensada per una extensa xarxa de camins de prop de 800 km de longitud que complementa i garanteix l'accessibilitat a la major part del territori comarcal.

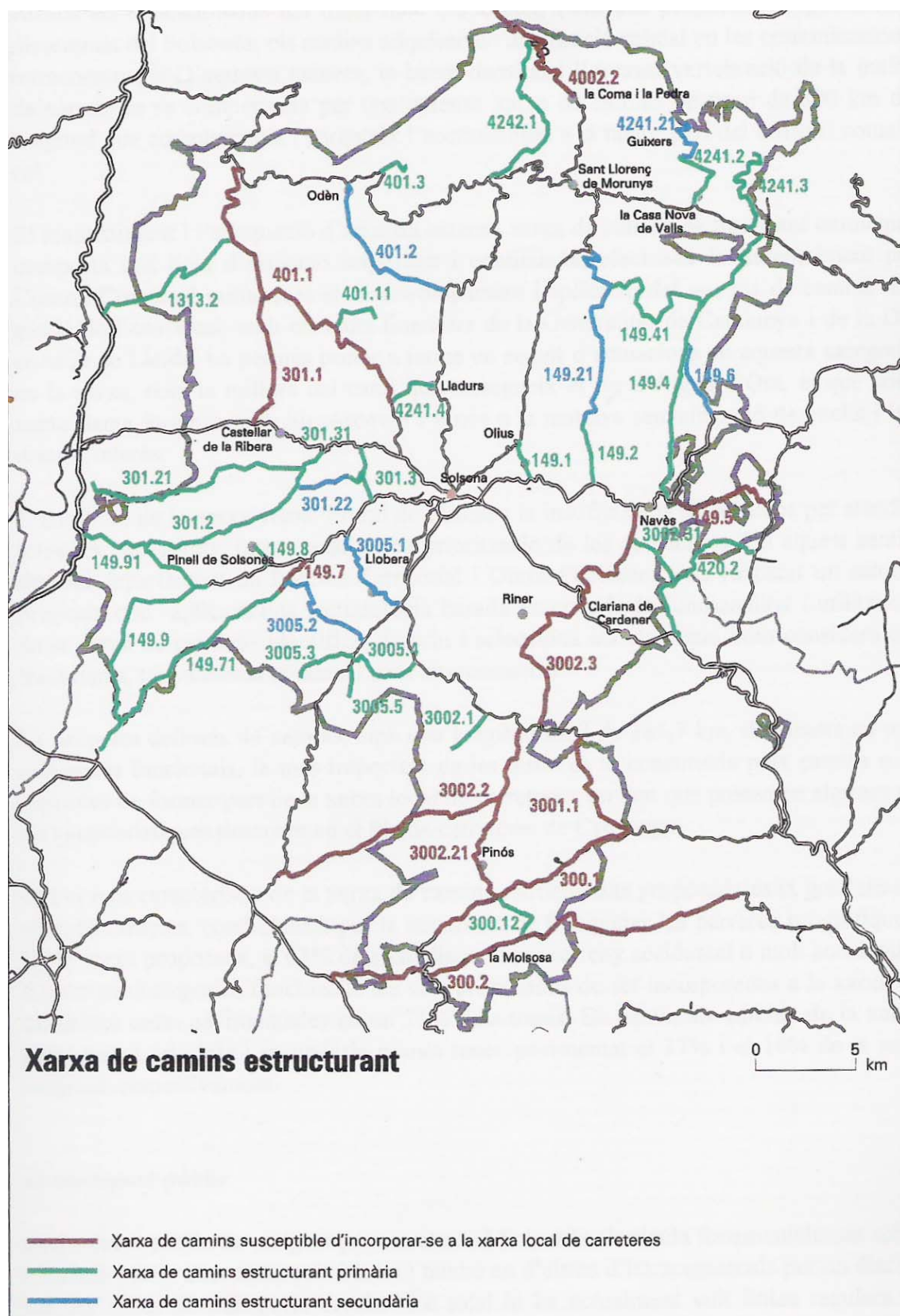

Mapa 1 Xarxa de carreteres, 2005. Font: Pla comarcal de muntanya.

Mapa 2 Xarxa de camins, 2005. Font: Pla comarcal de muntanya

7.2 El transport públic

El transport públic de viatgers per carretera al Solsonès s'articula bàsicament en base els eixos viaris intercomarcals bàsic i en d'altres d'intracomarcals per on discorren les línies de transport escolar. EN total existeixen vuit línies regulars de transport, cinc de les quals corresponen a transport escolar.

Les tres línies restants comuniquen els centres urbans de les comarques veïnes (Manresa, la Seu d'Urgell i Ponts) i les capitals provincials (Barcelona i Lleida).

En quant a les infraestructures aeronàutiques , al Solsonès existeixen 3 heliports: un d'estructura permanent a Port del Comte i dos de provisionals a Sant Llorenç de Morunys i Solsona.

Des de la comarca, degut a l'elevat risc d'incendis, es reivindica la dotació de tots els equipaments necessaris per disposar i mantenir una dotació permanent d'helicòpters a Solsona.

7.3 Infraestructures de telecomunicació

Les noves tecnologies de la informació poden suposar, encara que no per si soles, noves oportunitats de negoci i de diversificació de l'activitat, i l'accés a un coneixement que aportí valor als processos, als productes i/o a les organitzacions que incorporin innovacions a la gestió i producció en les explotacions agràries. D'altra banda, han de servir per estimular la incorporació de dones i joves a l'activitat agrària, en tant que permetin superar en part les deficiències de mobilitat al món rural, puguin oferir-se com una oportunitat econòmica i representin pertànyer a un sector dinàmic, rentable i tecnològicament avançat.

En una comarca on la població disseminada és tant important, les telecomunicacions adquireixen una importància cabdal, des de l'extensió del servei telefònic als llogaters i masies de la comarca , a la instal·lació de radioemissores a diferents masies com a sistema de comunicació d'emergències, vinculats a les ADFs, fins a la instal·lació d'antenes per augmentar la cobertura de telefonia mòbil.

Recentment, degut a la signatura d'un conveni entre la Generalitat de Catalunya, Telefònica i Localret, s'està iniciant la instal·lació de l'estructura necessària per a fer arribar la banda ampla a les cases que ho decideixen. La xarxa de banda ampla ofereix una gran capacitat de transmissió

de dades de qualsevol mena, i suposa un pas importat per avançar cap a l'anomenada societat de la informació. Però la dinàmica del mercat fa que les àrees menys poblades o amb terreny més accidentat rebin menys inversió en infraestructures ja que en inici són menys rendibles.

El Pla Director d'infraestructures de Telecomunicacions, presentat enguany pel Govern es comarca com a objectiu prioritari fomentar la cohesió digital a tot el territori, millorant les infraestructures de telecomunicacions, dinamitzant la demanda i la utilització dels serveis de telecomunicacions i donant accés a l'oferta en les millors condicions possibles de preus, serveis de valor afegit i qualitat de servei.

Per això cal una aposta clara de les administracions, per corregir aquesta dinàmica i impulsar l'equilibri territorial real en xarxa d'infraestructures, de manera que en les àrees rurals s'ofereixin serveis en les mateixes condicions tecnològiques i econòmiques que en les àrees urbanes. A més, cal tenir present que precisament les zones més muntanyoses, més allunyades dels grans eixos d'infraestructures o amb menys població, són les que més avantatges poden trobar en les noves tecnologies de la comunicació i en les que l'ús més es pot desenvolupar, tant a nivell de recerca d'informació i comunicació, com sobretot de promoció i comerç de serveis i productes, gestions amb l'Administració, etc.

En una societat rural on el nivell d'instrucció és inferior a la societat urbana, és important considerar les noves tecnologies com una oportunitat per a facilitar l'accés a la formació per molts pagesos i pageses que, ja sigui per distàncies, horaris laborals, obligacions domèstiques, o altres motius, no poden assistir a cursos de formació presencials. Per això convé apostar i promoure cursos de formació agrària a distància, ja sigui reglada o contínua.

L'ús principal de les comunicacions d'internet són principalment el correu electrònic i la recerca d'informació, i en menys grau la promoció, el negoci (compres i vendes), o gestions administratives.

Però cada cop més el comerç electrònic avança posicions i es va consolidant en determinats àmbits, entre ells la reserva d'allotjaments i viatges, i la compra d'aliments i begudes. I la forma de pagament més estesa és la targeta electrònica, que s'utilitza en el 82% de les transaccions (segons estadístiques DURSI 2004).

L'atracció d'inversors, l'assentament d'activitats i l'arrelament dels residents depenien essencialment de la localització en un espai geogràfic amb oportunitats desiguals on el model de desenvolupament imperant convertia el món rural en una enorme perifèria que no podia evitar que els seus principals recursos circulessin cap a les ciutats i s'hi concentrassin. Aquesta relació provocà, i encara provoca a comarques com el Solsonès, a un espiral de despoblament, declivi econòmic i social.

Amb les noves tecnologies de la informació, la correspondència entre treball i residència, així com el repartiment de papers entre centres i perifèries experimenten un canvi significatiu. El teletreball com un nou sistema d'organització del treball en què el treballador desenvolupa una part important de la seva feina fora de l'empresa i per mitjans telemàtics. Per teletreballar només cal disposar d'un ordinador personal, un mòdem o i accés a Internet. A partir d'aquí les necessitats específiques de cada professional varien en funció de la seva activitat.

Una experiència pel sector agrari: AGRONET.

Projecte d'aplicació de les noves tecnologies telemàtiques a la informació i comunicació en el món rural.

AGRONET és un projecte de la Unió de Pagesos per a la utilització d'Internet dins del món rural, que consisteix en fomentar les noves tecnologies de la informació en el món rural i concretament la utilització d'Internet com a eina principal.

El projecte AGRONET comença l'any 1997, amb un projecte pilot que gaudeix de l'ajut del programa FEDER mitjançant la Secretaria General de Telecomunicaciones del Ministerio de Fomento, i que té com a objectiu l'estudi de la viabilitat i l'avaluació de les eines informàtiques utilitzades per pagesos i pageses en les línies de treball de l'agroturisme i la comptabilitat i gestió agrària. Per això, es varen seleccionar 12 empreses familiars arreu de Catalunya a les quals es va facilitar un ordinador multimèdia, la formació necessària i l'ajut per a poder gaudir de totes les funcionalitats d'Internet.

L'objectiu general del projecte AGRONET és oferir als empresaris agrícoles la possibilitat de no perdre el tren de les noves tecnologies i millorar les connexions i les comunicacions, per tal d'incrementar la rendibilitat de l'empresa agrària mitjançant l'accés a circuits de negoci,

administratius i d'informació que apropen l'usuari i consumidor a l'empresa i/o producte, milloren la qualitat i la rapidesa dels circuits administratius i abarateixen els costos de la gestió empresarial.

Existeixen dues iniciatives:

1. Agroturisme - <http://www.agroturisme.org>

Agroturisme®

La importància de la diversificació que dins l'economia agrària té el turisme rural, ha fet que la Unió de Pagesos a través de la seva empresa Edicions La Terra S. L. promogués una actuació específica envers aquesta activitat.

Per primera vegada es va actuar sobre un sector amb les noves tecnologies amb l'objectiu bàsic d'establir un servei econòmic i eficaç de suport a una activitat lligada al sector agrari.

Els eixos bàsics d'actuació varen ser la potenciació de la web a través, sobretot, de les organitzacions territorials creades pel propi sector, la creació d'una marca (Agroturisme), la consolidació de l'oferta, la millora del producte i l'especialització del servei.

El requisit per ser present a la nostra web és estar autoritzat com a residència-casa de pagès d'acord amb la normativa establerta pel Departament d'Indústria, Comerç i Turisme de la Generalitat de Catalunya. La web s'obre amb una informació del què és l'agroturisme i a través del mapa territorial o del nom s'accedeix a cada una de les comarques on es troba la informació de cada casa.

Agroturisme.org s'ha consolidat, com ho demostra la qualificació de TOP 100 de Vilaweb, com una de les 100 webs de Catalunya més consultades a través d'aquest portal temàtic. Cal

destacar l'oferta àmplia del servei d'agroturisme que oferim a nivell territorial i l'especificitat del producte. Actualment hi han més de 400 cases al web, 18 de les quals es troben a la comarca del Solsonès.

2. Agrobotiga - <http://agrobotiga.org>

La importància creixent de l'elaboració de productes de qualitat i tradicionals feta per pagesos, grups de productors i cooperatives i la seva repercussió en l'economia de les empreses agràries va fer que la Unió de Pagesos després de l'experiència positiva de la web d'Agroturisme decidís, també a través de la seva empresa Edicions La Terra S. L., la promoció i venda via Internet de productes de qualitat.

Es pretenia contribuir, d'una forma eficaç i rendible, al coneixement dels productes per part d'un públic potencialment interessat, els usuaris d'internet, amb un perfil atractiu pel tipus de producte a promocionar i vendre. També es pretenia facilitar els contactes a nivell majorista i possibilitar la venda via internet a aquells productors i organitzacions preparats per a fer-ho.

Seguint aquest criteri, el plantejament de l'Agrobotiga va ser la d'una plataforma virtual, on cada producte era potenciat tant per la informació donada a través de cadascuna de les pàgines, com per la varietat de l'oferta que es pogués oferir. El plantejament va ser el d'aparador complementat amb la possibilitat de la venda via internet.

Aquesta plataforma ha plantejat problemes, no tant per la logística (per exemple no ens vàrem ni plantejar la venda de productes frescos), sinó també perquè les expectatives de comerç de productes via internet varen resultar fallides, excepte en casos de productes molt concrets (llibres, discos, etc.). Tampoc hi havia una plataforma comuna.

Al Solsonès no existeix cap iniciativa comercial inscrita a l'agrobotiga, tot i que les comarques veïnes de l'Anoia (en concret l'Alta Segarra) i el Bages presenten varies iniciatives, tot i presentar característiques socioeconòmiques similars al Solsonès sud i nord, respectivament.

Una experiència de promoció de les TIC: el Telecentre del Solsonès

El dia 10 de juliol del 2002 es va obrir a Solsona el primer Telecentre, el primer punt de teletreball del Solsonès.

Amb l'objectiu de contribuir al reequilibri territorial i dinamitzar la comarca, el Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, amb la col·laboració del Consell Comarcal del Solsonès i amb el suport de la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya han creat el Telecentre del Solsonès.

La funció del Telecentre és difondre i posar a l'abast de la població de tota la comarca les Noves Tecnologies de la Informació i les Comunicacions (NTIC), mitjançant cursos de formació, facilitant l'ús del seu equipament, recursos i infraestructures, i l'accés a Internet.

El Telecentre del Solsonès actua també com a punt d'activitat i de suport per als teletreballadors, alhora que estimula i recolza l'aparició de noves iniciatives empresarials, especialment en el camp de les NTIC.

En aquest sentit ofereix una nova opció als professionals que desitgen compatibilitzar el seu treball en un entorn adequat i una elevada qualitat de vida en una comarca com el Solsonès.

Públic en general

Per accedir a Internet i al correu electrònic a alta velocitat (línia ADSL de 2 Mb), per utilitzar els recursos que el Telecentre posa a la seva disposició i per rebre formació sobre les NTIC.

Professionals i Teletreballadors

Per desenvolupar la seva activitat, a temps parcial o complet, sense adquirir infraestructura pròpia i sense desplaçar-se fora de la comarca. S'ofereixen espais de treball amplis, guixetes per guardar material propi, accés a sala de reunions i a la sala d'actes completament equipades amb moderns mitjans (projector i retroprojector, webcams, equip de videoconferència, etc.), serveis de reprografia, fax, etc.

Emprenedors

Per iniciar el seu projecte empresarial en un mòdul perfectament equipat i habilitat amb mobiliari i equip informàtic. Disposen també de tots els recursos compartits i dels mateixos avantatges que els teletreballadors.

Tant els teletreballadors com els nous emprenedors disposen d'un servei de consulta sobre temes relacionats amb els móns empresarial, les NTIC i agroforestal.

Cursos de Formació en les Noves Tecnologies de la Informació i les Comunicacions

Des del Telecentre s'ofereixen també cursos formatius en les noves tecnologies, començant pels nivells més bàsics d'iniciació a la informàtica i a l'internet fins a cursos d'aprofundiment en programari especialitzat.

Empreses

Possibilitat d'utilitzar els serveis i equipaments del Telecentre com ara la videoconferència, les connexions de banda ampla, l'aula de formació i el servei de borsa de teletreball.

7.4 Infraestructures ambientals i municipals

El servei de recollida i tractament dels residus sòlids urbans no presenta en l'actualitat cap dèficit. Els municipis de la vall de Lord tenen constituïda una mancomunitat per a la recollida dels residus; Solsona i Olius els gestionen directament, mentre que el Consell Comarcal assumeix la recollida a la resta de municipis.

Tots els residus generats per aquest municipis, més el de Cardona, són dipositats a l'abocador comarcal ubicat a Clariana de Cardener. A Solsona hi ha una deixalleria pública.

La infraestructura de sanejament de les aigües residuals compta amb quatre estacions depuradores: una a Solsona (de llacunatge airejat), una a Sant Llorenç (biològica i reducció de nutrients), i dues a Riner (a Su i a Freixenet, ambdues de tractament biològic)

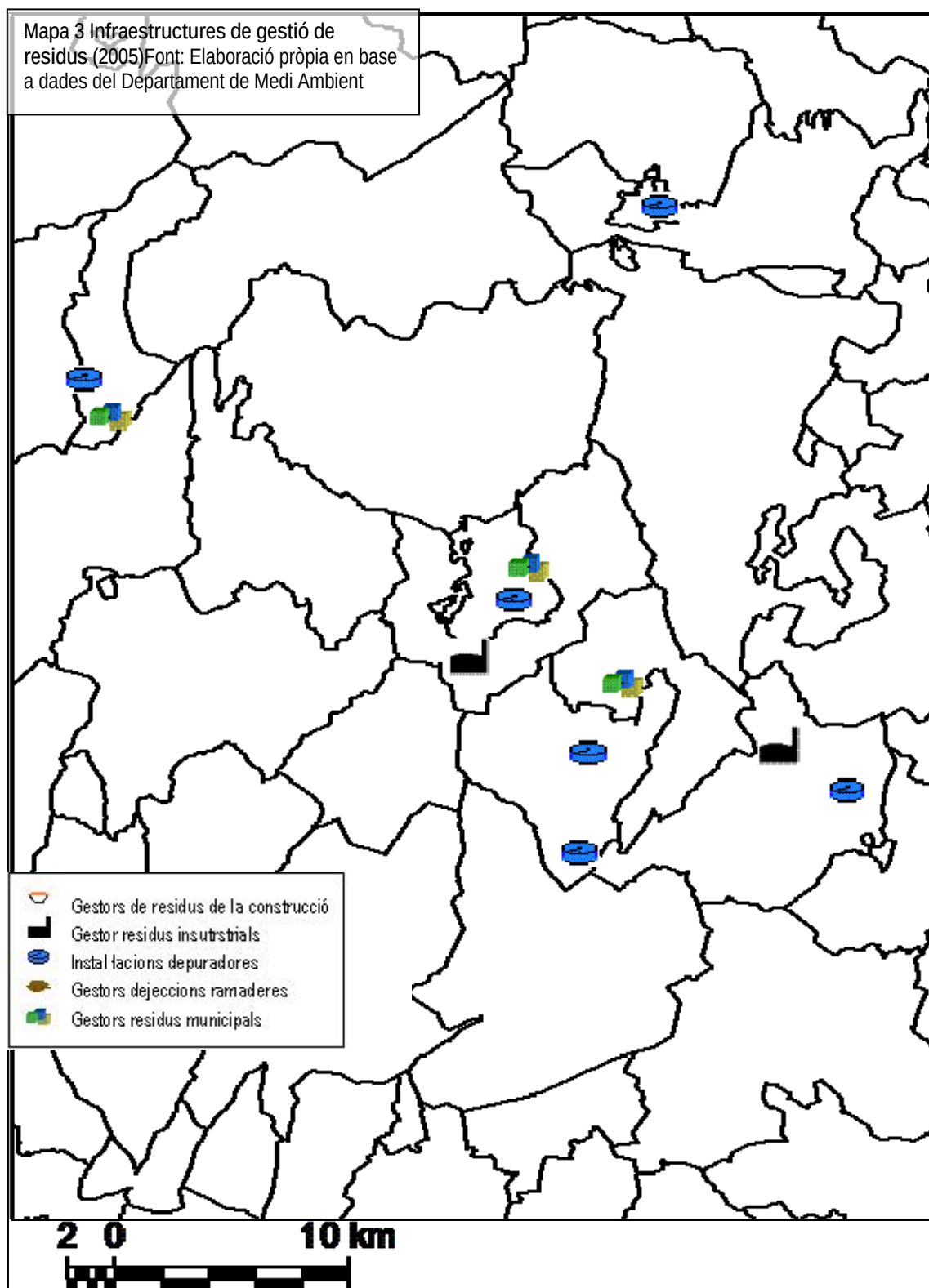
Existeixen altres instal·lacions de gestió de residus: una planta de gestió de reciclatge i recuperació de metalls o compostos metàl·lics, a Olius

No existeix cap infraestructura de gestió de dejeccions a ramaderes: les més properes se situen a Sanaüja, Vilanova de l'Aguda i Puig-Reig. El mateix passa amb les instal·lacions de gestió de residus de la construcció, que la més propera es troba a Cardona.

On els dèficits d'infraestructures són més patents és en el subministrament elèctric, amb un bon nombre de masies en què els grups electrògens o plaques solars substitueixen els sistemes de subministrament tradicionals.

El sistema d'abastament d'aigua també presenta alguns dèficits a Sant Llorenç de Morunys i especialment a l'hàbitat disseminat, que en molts casos es nodreix de fonts i de pous. La Mancomunitat d'Aigües del Solsonès, constituïda al 1982, proporciona aquest servei a bona part dels municipis de la comarca, mentre que els municipis de la zona nord (Sant Llorenç de Morunys, la Coma i la Pedra, Navès, Odèn i Guixers) reben el servei de diferents companyies municipals o privades.

Pel que fa a altres fonts energètiques, Solsona, és l'únic nucli amb una xarxa de distribució de gas natural.

7.5 Infraestructures energètiques: Els parcs eòlics del Solsonès

El 19 de juliol del 2006, la direcció General d'Energia i Mines del Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya va atorgar dues autoritzacions administratives que corresponen als parcs eòlics de la serra de Pînos i a la de Torregassa (municipi d'Olius). Un tercer parc eòlic, a la serra de Villaró a Olius, continua en tràmit pendent de l'autorització administrativa. Tots tres parcs estaran a disposició de la multinacional ENDESA.

El parc eòlic de Pinós es construirà a la serra del mateix nom i disposarà de 42 aerogeneradors d'una alçada d'entre 55 i 65 metres, d'un rotor de 58 metres com a màxim, i amb una potència de 850 kW cadascun. Així, el parc tindrà una potència total instal·lada de 35,7 MW i podria produir 79,3 GWh/any. Aquest parc té un pressupost de 37,31 milions d'euros.

El parc de Torregassa s'instal·larà a la serra del mateix nom, al terme municipal d'Olius, i disposarà de 13 aerogeneradors d'una alçada d'entre 67 i 78 metres, d'un rotor de 90 metres com a màxim, i amb una potència de 2.000 kW cadascun. Així, el parc tindrà una potència total de 26 MW i podria produir 56,4 GWh/any. Aquest parc té un pressupost de 26,1 milions d'euros.

Per últim, el parc eòlic de Villaró s'instal·larà a la prolongació del mateix serrat de la Torregassa, al terme municipal d'Olius, i disposarà de 12 aerogeneradors més, d'una alçada d'entre 67 i 78 metres, d'un rotor de 90 metres com a màxim, i amb una potència de 2.000 kW cadascun. Així, el parc tindrà una potència total de 24 MW i podria produir 55.9 GWh/any. Aquest parc té un pressupost de 23,5 milions d'euros.

En conjunt tindran una potència de 85.7MW i estaran formats per 67 aerogeneradors, suposant una inversió superior als 87 milions d'euros, finançats íntegrament per ENDESA.

Amb l'energia generada anualment amb els tres parcs es podran alimentar 53000 llars, 17 vagades més que les necessitats energètiques actuals del Solsonès. Per tant, s'està davant d'un projecte de parc eòlic totalment centralitzat amb els inconvenients que això suposa:

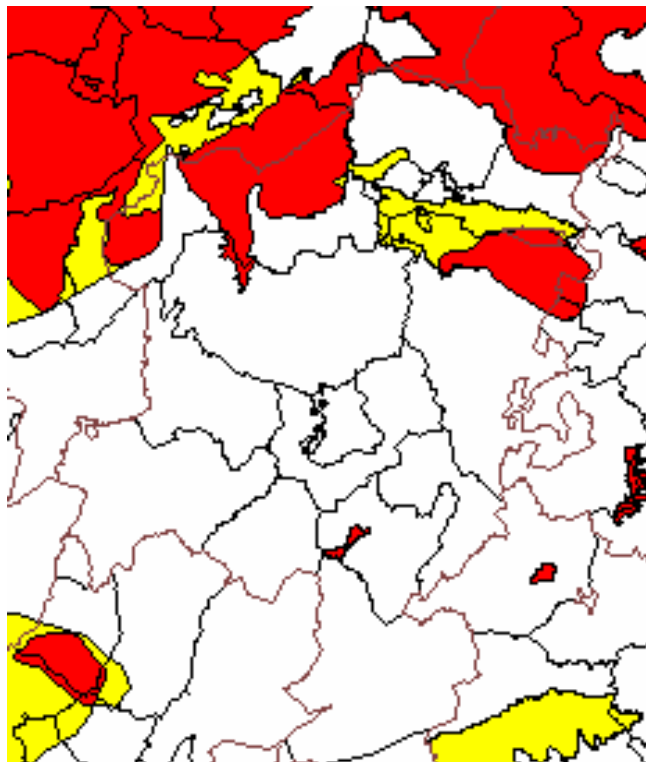
- Recerca del màxim rendiment econòmic
- Ocupació de grans extensions de terreny
- Impacte paisatgístic i sobre els ecosistemes
- Grans obres: els propis pels aerogeneradors, més els accessos, les línies d'evacuació...

- Generació de conflictes socials.
- Dinamisme econòmic local però supeditat a una gran empresa amb gran poder de decisió

Mapa 4 Mapa eòlic de Catalunya, 2002

El mapa defineix 3 zones:

a) Zona incompatible (23% del territori; color vermell), que inclou:

Parcs nacionals, Paratges Naturals d'Interès Nacional i Reserves Naturals Integrals. També els parcs naturals declarats a data d'avui.

Espais PEIN que, tot i no ser de protecció especial, tenen una superfície inferior a les 1000 Ha.

Zones d'especial Protecció de les Aus (ZEPA) i zones vitals (radi 1 Km) d'ocells rapinyaires catalogats com amenaçats i inclosos a l'annex 1 de la Directiva Ocells. Per als ocells en perill d'extinció com ara el trençalòs, el radi serà de 5 Km).

b) Zona d'implantació condicionada a la Declaració d'Impacte Ambiental (16,6% del territori; color groc), que inclou:

Reserves naturals parcials.

Espais PEIN que no són de protecció especial i de superfície superior a les 1000 Ha.

Franja fronterera d'alguns grans espais naturals qualificats com a zona incompatible.

Zona d'elevada densitat d'ocells rapinyaires (engloben les principals concentracions d'àrees vitals)

c) Zona compatible prèvia autorització ambiental (60,4% del territori; color de fons del mapa)

FONT: Departament de Medi ambient i Habitatge

A banda de la projecció de parcs eòlics, el Solsonès disposa de dues petites centrals hidroelèctriques, una situada a la Llosa del Cavall i al Pantà de Sant Ponç.

8. ELEMENTS DINAMITZADORS DEL TERRITORI

8. ELEMENTS DINAMITZADORS DEL TERRITORI	370
8.1 Associacionisme Rural	372
8.2. Consorcis	381
8.3 Agroturisme	384
8.4 Fires i Mercats	390
8.5 . Festes populars	392
8.6 Patrimoni Arquitectònic del Solsonès	397

ÍNDEX DE TAULES

taula 1 Entitats culturals del Solsonès (2006)	373
taula 2 Entitas educatives del Solsonès (2006)	374
taula 3 Entitats esportives del Solsonès (2006)	375
taula 4 Entitats mediambientals del Solsonès (2006)	376
taula 5 Entitats <i>socials</i> del Solsonès (2006).....	377
taula 6 Entitats veïnals del Solsonès (2006)	378
taula 7 Entitats de temps lliure del SOLsonès (2006)	379
taula 8 Associacions professionals del Solsonès (2006)	380
taula 9 Consorcis del Solsonès (2006)	381
taula 10 Ens locals i no locals que conformen el CTFC	382
taula 11 Ens locals i no locals que inclou el Consorci per al Desenvolupament de la comarca del Solsonès (2006).....	383
taula 12 Cases d'agroturisme del Solsonès (2006).....	385
taula 13 Fires del Solsonès (2006)	390
taula 14 Mercats del Solsonès (2006).....	391
taula 15 Elements arquitectònics considerats BCNI en l'Inventari Arqueològic de Catalunya , ala comarca del Solsonès (2006)	400

8.1 Associacionisme Rural

L'associacionisme territorial del món rural no vinculat directament al sector agrari és poc conegut. No obstant té una gran importància en la vertebració del territori i la obertura de vies de participació dels habitants del medi rural en la societat civil i en les qüestions econòmiques del seu entorn.

L'associacionisme ha estat vital per al desenvolupament del sector agrari, a través de l'articulació dels sindicats, cooperatives, organitzacions i associacions de productors, associacions tècniques, agricultura de grup, ... És una eina imprescindible, tant per a defensar interessos professionals, com per millorar aspectes socials, com per a de forma agrupada millorar la viabilitat de les nostres explotacions i la qualitat de les nostres produccions.

No obstant, el món rural l'associacionisme topa amb diverses debilitats:

1. El problema de les distàncies i del territori
2. El baix nombre d'habitants amb capacitat emprenedora
3. Al factor temps

El Solsonès presenta un nombrós teixit associatiu, concentrat, però , a certs municipis i principalment a la capital (Solsona) i a Sant Llorenç de Morunys.

En quant a les entitats culturals, aquestes també es localitzen principalment a Solsona , i Sant Llorenç.

Entre les nombroses entitats culturals de Solsona, es troben associacions majoritàriament catalogades com a culturals, musicals, juvenils, de temes concrets (*especials*) , dues d'immigració, una de social i una de teatral.

A Sant Llorenç de Morunys existeixen tres associacions culturals, una de musical, una de teatral i algunes d'especials.

taula 1 Entitats culturals del Solsonès (2006)

CULTURALS		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
ASSOCIACIÓ D'ESPECTACLES QUIIXQUE	Castellar de la Ribera	Espectacles
ASSOCIACIÓ CULTURAL DE LLOBERA	Llobera	Cultural
ASSOCIACIÓ DE GEGANTERS DE GUIXERS	Guixers	Cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL DE PRADES	Molsosa, La	Cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL DELS QUADRELLS	Molsosa, La	Cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL EL BABAU	Navés	Cultural
FUNDACIÓ MAS I TERRA, FUNDACIÓ PRIVADA	Navès	Cultural
JOVENT D'ODÈN QUARTS D'HORA	Odèn	Juvenil
CENTRO CULTURAL (CAMBRILS)	Odèn	cultural
COMISSIÓ CULTURAL-CANALDA, 1100 ANYS	Odèn	cultural
CENTRE CULTURAL D'ARDÈVOL	Pinós	cultural
ACCIO I RECERCA CULTURAL I SOCIAL DEL SOLSONÈS -ARCS-	Solsona	cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL CASAL VOLIAC	Solsona	cultural
CENTRO DE CULTURA POPULAR	Solsona	cultural
CERCLE ARTÍSTIC I CULTURAL DEL SOLSONÈS (CACS)	Solsona	cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL EL CRIT DEL SOLSONÈS	Solsona	cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL D'IMMIGRANTS DEL SOLSONÈS	Solsona	cultural/immigració
AGRUPACIÓ SARDANISTA DE SOLSONA	Solsona	especial
ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DIOCESÀ I COMARCAL DE SOLSONA	Solsona	especial
ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL TRACTOR D'ÈPOCA DEL SOLSONÈS	Solsona	especial
ASSOCIACIÓ DE RADIOAFECIONATS DEL SOLSONÈS	Solsona	especial
ASSOCIACIÓ SOLSONÈS MODELISME	Solsona	especial
CLUB D'ESTELS VENT SERÈ SOLSONA	Solsona	especial
COLLA GEGANtera DEL CARNAVAL DE SOLSONA	Solsona	especial
FUNDACIÓ PRIVADA CENTRE DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT DE CATALUNYA (CEDRICAT)	Solsona	especial
L'AGRUPACIÓ DE GEGANTERS DE SOLSONA	Solsona	especial
ASSOCIACIÓ DE COL·LECCIONISTES DE PLAQUES DE CAVA DEL SOLSONÈS (ACP)		
ASSOCIACIÓ D'IMMIGRANTS MARROQUINS DEL SOLSONÈS	Solsona	immigrants
AGRUPACIÓ JUVENIL BELL MIG CATALUNYA	Solsona	juvenil
ASSOCIACIÓ JUVENIL COMPARSA MOCÓS	Solsona	juvenil
ASSOCIACIÓ JUVENIL ONA	Solsona	juvenil
COL·LECTIU DE JOVES SOLSONINS	Solsona	juvenil
COMISIÓN JUVENTUD LIBRE	Solsona	juvenil
ASSOCIACIÓ JAZZ AMICS DE SOLSONA (JAS)	Solsona	musical
ORFEÓ NOVA SOLSONA	Solsona	musical
COLLA GRALLERA SOL-SONA BUFANT	Solsona	musical
FUNDACIÓ VOLEM FEINA	Solsona	social
GRUP DE TEATRE LACETÀNIA	Solsona	teatre
ASOCIACIÓN DE FONT LLUMA	St. Llorenç de Morunys	??
LA VALL	St. Llorenç de Morunys	??
ACCIO CULTURAL DE LA VALL DE LORD	St. Llorenç de Morunys	cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL EL PITEU, DE SANT LLORENÇ DE MORUNYS	St. Llorenç de Morunys	cultural
ASSOCIACIÓ CULTURAL PATRONAT VALLDELORD	St. Llorenç de Morunys	cultural
ASSOCIACIÓ ASTRONÒMICA DE LA VALL DE LORD	St. Llorenç de Morunys	especial
AMICS DE L'ORGUE DE SANT LLORENÇ DE MORUNYS	St. Llorenç de Morunys	musical
CORAL MORUNYS	St. Llorenç de Morunys	musical
EL PERXE-TEATRE	St. Llorenç de Morunys	teatral

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

A Llobera, La Molsosa , Navès i, Castellar de la Ribera, Pinós i Odèn presenten una associació (excepte Odèn, que en presenta tres) cada un. Menys Castellar de la Ribera (que és una associació d'espectacles) , la resta de municipis citats presenten una associació cultural, i Odèn, a més a més , una de juvenil.

taula 2 Entitats educatives del Solsonès (2006)

EDUCATIVES		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
ASOCIACIÓN DE PADRES DE ALUMNOS DE L'ESCOLA PÚBLICA DE NAVÈS	Navès	AMPA
ASSOCIACIÓ DE MARES I PARES D'ALUMNES DE LA ZONA ESCOLAR RURAL DEL SOLSONÈS	Pinell de Solsonès	AMPA
ASOCIACIÓN ESCOLA BRESSOL	Solsona	
ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DE L'ESCOLA BRESSOL DE SOLSONA	Solsona	
ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DEL COL·LEGI PÚBLIC DE SOLSONA	Solsona	AMPA
ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DEL CENTRE DE CAPACITACIÓ AGRÀRIA DE SOLSONA	Solsona	AMPA
ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DE L'ESCOLA ARRELS DE SOLSONA	Solsona	AMPA
ASSOCIACIÓ DE PARES I MARES D'ALUMNES DE L'INSTITUT DE BATXILLERAT FRANCESC RIBALTA DE SOLSONA	Solsona	AMPA
ASSOCIACIÓ EDUCACIÓ, SERVEI I CULTURA (ESC)	Solsona	
BECA ANGELA CUGAT CIVIT	Solsona	
CENTRE D'ESTUDIS DEL SOLSONÈS (CES)	Solsona	
CENTRE D'ESTUDIS LACETANS	Solsona	
COL·LECTIUS DE MESTRES RURALS DEL SOLSONÈS	Solsona	
ESCOLAR MARE DE DÉU DEL CLAUSTRE	Solsona	
ESTUDIS I PROMOCIONS AGRÀRIES DE EL SOLSONÈS	Solsona	
FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS CRISTIANES DE PARES D'ALUMNES DEL BISBAT DE SOLSONA	Solsona	
GRUP NATURA DEL SOLSONÈS	Solsona	
ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES DEL COL·LEGI D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA VALL DE LORD	St. Llorenç de Morunys	AMPA

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

A nivell d'associacions educatives, aquestes es localitzen quasi exclusivament a Solsona, amb una AMPA (Associació de Mares i Pares) de Sant Llorenç de Morunys, una a Navès i una altra a Pinell de Solsonès.

taula 3 Entitats esportives del SOLsonès (2006)

ESPORTIVES		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
ASSOCIACIÓ DE CAÇADORS PICAS	Castellar de la Ribera	caça
ASSOCIACIÓ DE CAÇADORS DE LA MOLSOSA	Molsosa, La	caça
ASSOCIACIÓ DE CAÇADORS DE LLOBERA	Llobera	caça
AMICS DE LA MUNTANYA DEL SOLSONÈS	Solsona	excursionisme
CENTRE D'ESPORTS D'AVENTURA DEL SOLSONÈS	Solsona	excursionisme
CENTRE EXCURSIONISTA SOLSONÈS	Solsona	excursionisme
CLUB BÀSQUET SOLSONA	Solsona	bàsquet
CLUB BTT DEL SOLSONÈS	Solsona	btt
CLUB DE TENNIS SOLSONA	Solsona	tennis
CLUB ESCACS L'ELEFANT	Solsona	escacs
MOTOR CLUB SOLSONÈS	Solsona	motor
PEÑA MADRIDISTA DEL SOLSONÈS	Solsona	futbol
PENYA BARCELONISTA DE SOLSONA I COMARCA	Solsona	futbol
PENYA TAULA RODONA DEL SOLSONÈS	Solsna	
AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA JA ARRIBAREM CLUB	St. Llorenç de Morunys	excursionisme

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

El Solsonès també presenta associacions esportives, localitzades principalment a Solsona, però també a La Molsosa, Castellar de la Ribera (dos únics municipis del Solsonès que presenten associacions de caçadors) , i Sant Llorenç de Morunys.

taula 4 Entitats mediambientals del Solsonès (2006)

MEDIAMBIENTALS		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
	Clariana de	
AGRUPACIÓ DE DEFENSA FORESTAL SOLSONÈS ORIENTAL	Cardener	ADF
AGRUPACIÓ DE DEFENSA VEGETAL PATATA D'ODÈN	Odèn	ADF
CENTRE DE NATURA	Odèn	general
AGRUPACIÓ DE DEFENSA FORESTAL ALT SOLSONÈS	Solsona	ADF
AGRUPACIÓ DE DEFENSA FORESTAL SOL VERD DEL SOLSONÈS	Solsona	ADF
AGRUPACIÓ DE DEFENSA VEGETAL DE CEREALS DEL SOLSONÈS	Solsona	ADF
ENT MEDI AMBIENT I DESENVOLUPAMENT - ENT MEDIO AMBIENTE Y DESARROLLO	Solsona	general
	St. Llorenç de	
AGRUPACIÓ DE DEFENSA FORESTAL DE VALL DE LORD	Morunys	ADF
	St. Llorenç de	
AMICS DE LA VALL DE LORD	Morunys	general
	St. Llorenç de	
ASSOCIACIÓ FONT LLUMÀ	Morunys	abastament d'aigua
RASPINEL·L DEL SOLSONÈS	Solsona	educació ambiental

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

En quant a les entitats ambientals, la majoria d'associacions d'aquesta categoria del Solsonès són Associacions de Defensa Forestal (ADF), tret d'una entitat pròpiament mediambiental a Solsona i a Sant Llorenç de Morunys, i dues Associacions de Defensa Vegetal (ADV) , de la patata d'Òden i del cereal del Solsonès. Les ADV són entitats els tècnics de les quals s'encarreguen d'assessorar als productors ecològics. Normalment realitzen proves de camp per a trobar les tècniques més adequades per a la sanitat vegetal, que després difonen entre els seus socis i altres canals de transferència tecnològica.

Cal dir que tot el territori del Solsonès queda cobert per alguna ADF. Els municipis del sud de la comarca estan custodiats per l'ADF Natura Viva, amb seu a Cardona.

Les organitzacions solidàries de la comarca són escasses. Tan sols n'existeixen quatre , dues de les quals són Parcs de Bombers Voluntaris (a Pinós i Sant Llorenç de Morunys). A Solsona n'existeixen només dues.

taula 5 Entitats *socials* del Solsonès (2006)

SOCIALS		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
VIVIR Y CONVIVIR	Castellar de la Ribera	
ELS AMICS DE CAN JOVAL I EL SEU ENTORN	Clariana de Cardener	
CASA NOVA DE VALLS	Guixers	
ASSOCIACIÓ D'USUARIS DEL POU DE SANT CLIMENTS	Pinell de Solsonès	
ASOCIACIÓN DE CONTRIBUYENTES DE SOLSONA Y COMARCA	Solsona	contribuents
ASOCIACIÓN DE JUBILADOS Y PENSIONISTAS ESTEL DEL SOLSONÈS	Solsona	jubilats
ASSOCIACIÓ CÍVICO-CULTURAL FÒRUM D'APROFUNDIMENT DEMOCRÀTIC, FÒRUM	Solsona	civisme, cultura
ASSOCIACIÓ DE DONES DEL SOLSONÈS	Solsona	dones
ASSOCIACIÓ DE LABORS DE SOLSONA	Solsona	
CELESTINA PICART GAYOLÀ	Solsona	
EL SOLSONÈS OBERT AL MÓN (SOM)	Solsona	
GOGISTES SOLSONINS	Solsona	
EXTRANJEROS UNIDOS EN SOLSONA	Solsona	immigració
ROTARY CLUB DEL SOLSONÈS	Solsona	

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

D'organitzacions *socials* (segons la classificació que fa *entitatscatalanes*), al Solsonès n'hi ha 12. La majoria es tornen a localitzar a Solsona, tot i que n'hi ha d'actuació comarcal però amb seu a Solsona (com l'associació de dones del Solsonès).

Els municipis de Castellar de la Ribera, Clariana de Cardener, Guixers i Pinell de Solsonès en presenten una cada municipi.

taula 6 Entitats veïnals del Solsonès (2006)

VEÏNALS		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
ASOCIACIÓN DE PROPIETARIOS DE LA URBANIZACIÓN DEL PORT DEL COMTE	Coma i la Pedra, La	propietaris
ASSOCIACIÓ DE PROPIETARIS I VEÏNS DE L'ESPAI D'INTERÈS NATURAL SERRA DE BUSA	Navés	propietaris i veïns
ASOCIACIÓN DE VECINOS URBANIZACIÓN EL PI DE SANT JUST	Olius	veïns
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS EL PI-OLIUS	Olius	veïns
ASSOCIACIÓ DE PROPIETARIS PLA DELS ROURES	Lladurs	propietaris
ASOCIACIÓN DE VECINOS Y PROPIETARIOS DE FINCAS DEL PUEBLO DE ARDÈVOL DE PINÓS	Pinós	propietaris i veïns
ASSOCIACIÓ DE PROPIETARIS REBROT	Pinós	propietaris
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE FREIXINET I RODALIES	Riner	veïns
ASSOCIACIÓ VEÏNS DEL CAMP DEL MOLÍ	Solsona	veïns
ASSOCIACIÓ DE PROPIETARIS DE PARCEL·LES DEL POLÍGON INDUSTRIAL ELS AMETLLERS DE SOLSONA	Solsona	propietaris
ASOCIACIÓN DE VECINOS Y PROPIETARIOS DEL DELTA RESIDENCIAL CREU DE SANT JOAN	Solsona	propietaris i veïns
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I PROPIETARIS DE CAL XUXA	Solsona	propietaris i veïns
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I PROPIETARIS DE L'URBANITZACIÓ CABANA D'EN GELI	Solsona	propietaris i veïns
ASOCIACION DE VECINOS DE LA CIUDAD DE SOLSONA	Solsona	veïns
ASOCIACIÓN DE VECINOS DE SANT JORDI	Solsona	veïns
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE SANT ANTONI	Solsona	veïns
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS FOMENT DE LA URBANITZACIÓ DE CAL LLARG	Solsona	veïns
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS MIRASOL	Solsona	veïns
ASSOCIACIÓ VEÏNS JOSEP TORREGASSA	Solsona	veïns

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

Les associacions de veïns són molt abundants a la comarca. Tot i que la majoria són a Solsona, també n'existeixen a Riner, Pinós (amb una associació de propietaris), Olius, Navès i La Coma i la Pedra.

taula 7 Entitats de temps lliure del Solsonès (2006)

TEMPS LLIURE		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
GRUP D'ESPLAI VILA CLOSA	Pinell de Solsonès	educació no formal
COMPARSA GEGANT BOIG	Solsona	comparsa
COMPARSA MATA-RUCS	Solsona	comparsa
ASSOCIACIÓ DE MEMBRES I GRUPS D'ESPLAI DEL SOLSONÈS	Solsona	educació no formal
RIALLERA, ASSOCIACIÓ DE LLEURE I DINAMITZACIÓ SOCIOCULTURAL	Solsona	educació no formal
ASSOCIACIÓ DE FESTES DEL CARNAVAL	Solsona	festes
COMISSIÓ DE FIRES I FESTES DE SANT ANTONI ABAT DEL SOLSONÈS	Solsona	festes i fires
CENTRO DE INICIATIVAS Y TURISMO DE SOLSONA	Solsona	turisme
AGRUPAMENT ESCOLTA PERE CLARET	Solsona	Educació no formal
AGRUPAMENT ESCOLTA SAN LLORENÇ	St. Llorenç de Morunys	Educació no formal
ASSOCIACIÓ DE TURISME DE LA VALL DE LORD	St. Llorenç de Morunys	turisme
CENTRO DE INICIATIVAS Y TURISMO (SANT LLORENÇ DE MORUNYS)	St. Llorenç de Morunys	turisme
ASSOCIACIÓ GEGANTERA SANT LLORENÇ DE MORUNYS	St. Llorenç de Morunys	festes
ASSOCIACIÓ PER LA COORDINACIÓ DE MEMBRES I ENTITATS DE LLEURE RURALS DE CATALUNYA - COORDINACIÓ RURAL DE CATALUNYA (CRUC)	Olius	educació no formal

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

Per últim , les entitats relacionades amb el temps lliure són principalment d'educació no formal, i turisme (dues de les tres existents a la comarca es localitzen a Sant Llorenç d Morunys)

La única associació d'educació no formal del Solsonès que no es troba a Solsona, pertany a Pinell de Solsonès.

En quant a les Oficines municipals d'informació al consumidor (OMIC), aquestes són absents a la comarca del Solsonès, així com també les oficines comarcals d'informació al consumidor.

taula 8 Associacions professionals del Solsonès (2006)

PROFESSIONALS		
NOM DE L'ASSOCIACIÓ	MUNICIPI	SUBCATEGORIA
ASSOCIACIÓ DE PRODUCTORS DE PATATA DE LLAVOR D'ODÈN-CAMBRILS	Odèn	Productors
UNIÓ DE BOTIGUERS I COMERCIANTS	Solsona	botiguers i comerciants
ASSOCIACIÓ PETITS COMERCIANTS DE PUERICULTURA DE CATALUNYA CENTRAL 4-PUERICULTURA	Solsona	comerciants
GREMI D'HOSTALERIA DEL SOLSONÈS	Solsona	hostaleria
ASSOCIACIÓ DE TURISME RURAL DEL SOLSONÈS (TRAS) SOL DEL SOLSONÈS. ASSOCIACIÓ DE FAMILIARIARS DE	Solsona	Turisme rural
MALALTS MENTALS I DROGODEPENDENTS	Solsona	malalties mentals i drogodependències
ASSOCIACIÓ DE VINYATAIRES DE LA PARTIDA DE SANT PERE MÀRTIR	Solsona	productors
ASSOCIACIÓ LIFE DE PRODUCTORS DE BOLETS I TÒFONES	Solsona	productos
AGRUPACIÓ DE SANEJAMENT DE BESTIAR VAQUÍ DEL SOLSONÈS	Solsona	sanejament
EMPRESARIS PER AL SOLSONÈS	Solsona	comerciants

FONT: www.entitatscatalanes.com i ajuntaments

Les associacions professionals es localitzen totes a Solsona i una a Odèn. 4 de les vuit totals són associacions de productors, i dues de comercialització.

També existeixen dues Organitzacions de professionals agraris: La unió de Pagesos i JARC .

8.2. Consorcis

taula 9 Consorcis del Solsonès (2006)

NOM	ADRECA	MUNICIPI
Centre Tecnològic Forestal de Catalunya	Pujada del Seminari, s/n (Edifici Seminari)	Solsona
Consorti per al Desenvolupament de la Comarca del Solsonès	C/ Dominics, 14 -Palau Llobera-	Solsona

FONT: MUNICAT

Segons dades del MUNICAP (municipis i comarques de Catalunya, sistema d'informació de l'Admistració Local) , el Solsonès consta de dos Consorcis:

A) El Centre Tecnològic i Forestal de Catalunya (CTFC)

És un centre de recerca aplicada, formació i transferència de tecnologia situat als Prepirineus catalans, a la ciutat de Solsona, Catalunya, Espanya. El CTFC és un consorci format pel Consell Comarcal del Solsonès, la Universitat de Lleida, la Diputació de Lleida, la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació, el Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya (CEDRICAT) i la Generalitat de Catalunya.

L'objectiu del CTFC és contribuir a la modernització i a la competitivitat del sector forestal i al desenvolupament sostenible del medi natural en l'àmbit mediterrani per mitjà de la recerca, la formació i la transferència de tecnologia a la societat.

El CTFC desenvolupa la seva missió mitjançant quatre programes de treball:

- Gestió del medi forestal
- Valorització de productes i serveis forestals
- Política forestal i desenvolupament rural
- Protecció dels recursos naturals

Les àrees del CTFC desenvolupen i implementen els programes de treball i són les següents:

- Àrea de Gestió Sostenible
- Àrea d'Ordenació de Forests
- Àrea d'Ecologia Vegetal i Botànica Forestal
- Àrea de Biodiversitat
- Àrea de Sistemes d'Informació Geogràfica i Teledetecció
- Àrea de Productes Secundaris del Bosc
- Àrea de Tecnologia de la Fusta
- Àrea de Política Forestal i Desenvolupament Rural
- Àrea de Defensa del Bosc
- Àrea d'Hidrologia i Conservació de Sòls

taula 10 Ens locals i no locals que conformen el CTFC

Ens locals que inclou	Consell Comarcal del Solsonès	Diputació de Lleida		
Ens no locals que inclou	Fundació Catalana per a la Recerca	Fundació Privada Centre de Desenvolupament Rural Integrat de Catalunya (CEDRICAT)	Generalitat de Catalunya	Universitat de Lleida

FONT: MUNICAT

Els ens locals que inclou el CTFC són el Consell Comarcal del Solsonès i la Diputació de Lleida. Per altra banda, els ens no locals són entitats relacionades amb la recerca i la generalitat de Catalunya (com s'observa a la taula 2).

B) Consorci per al Desenvolupament de la Comarca del Solsonès

El seu objectiu és fomentar el desenvolupament de les zones rurals del territori de la comarca del Solsonès. Específicament, gestionar i optimitzar els recursos econòmics assignats al seu àmbit territorial pel programa PRODER o LEADER +.

taula 11 Ens locals i no locals que inclou el Consorci per al Desenvolupament de la comarca del Solsonès (2006)

Ens locals que inclou	Ajuntament d'Odèn	Ajuntament d'Olius	Ajuntament de Castellar de la Ribera	Ajuntament de Clariana de Cardener	Ajuntament de Guixers	Ajuntament de Lladurs
	Ajuntament de Llobera	Ajuntament de Navès	Ajuntament de Pinell de Solsonès	Ajuntament de Pinós	Ajuntament de Riner	Ajuntament de Sant Llorenç de Morunys
	Ajuntament de Solsona	Ajuntament de la Coma i la Pedra	Ajuntament de la Molsosa	Centre Tecnològic Forestal de Catalunya	Consell Comarcal del Solsonès	Diputació de Lleida
Ens no locals que inclou	ADV de Cereals del Solsonès	Agrupació de Defensa Sanitària del Solsonès	Associació Catalana de Productors de Plantes Aromàtiques i Medicinals (ACPPAM)	Associació Life de Productors de Bolets i Tòfones	Associació Turisme Rural del Solsonès-TRAS	Associació de Festes del Carnaval de Solsona
	Associació de Veïns del Polígon Industrial Els Ametllers de Solsona	Associació de criadors pel foment i millora i sanejament del bestiar oví i cabrum	Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Lleida	Comissió de Fires i Festes de Sant Antoni Abat del Solsonès (COFESTAS)	Consorci Forestal de Catalunya del Solsonès	Càritas Arxiprestal de Solsona-Morunys
	Empresaris per al Solsonès	Federació d'Hostaleria de Lleida	Gremi Comarcal d'Hosteleria del Solsonès	Grup de Sanejament Vaquí del Solsonès	JARC-ASAJA, Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya	SAT Patata d'Odèn Alt Solsonès
	Unió de Botiguers i Comerciants de Solsona	Unió de Pagesos de Catalunya				

FONT: MUNICAP

El consorci de Desenvolupament per a la comarca del Solsonès integra tots els ajuntaments de la comarca, el CTFC, el Consell Comarcal de Solsonès i la Diputació de Lleida.

Ahora, també integra ens no locals com relacionades amb la agricultura, amb la sanitat, amb el turisme, festes, etc

8.3 Agroturisme

Una característica del nou paradigma ruralista és, sens dubte, la revalorització de l'espai rural i creixent conscienciació mediambiental dels consumidors.

Aquesta s'ha plasmat en el creixement del sector de l'agroturisme, força arrelat al Solsonès.

L'agroturisme (o Residències de Casa de Pagès –RCP) és un tipus de turisme totalment integrat a l'explotació agrària i es basa en potenciar noves activitats compatibles amb es feines agrícoles, com l'allotjament en cases rurals, la venda de productes propis, l'artesania, etc.

L'objectiu d'aquest tipus de turisme és el diversificar l'economia rural per tal de mantenir la població i permetre un increment de les rendes agràries.

Arran de la importància que ha pres l'agroturisme al territori, s'ha creat la Federació de les Associacions de les Comarques d'Interior (FACI). La FACI inclou el territori de l'Alta Anoia, el Bages, el Berguedà, el Lluçanès, Osona i el Solsonès, i recull les iniciatives agroturístiques de la pagesia de l'interior de Catalunya.

Engloba a més de 70 cases de les següents modalitats: ARIs, o allotjaments independents, masies amb habitacions, i cases de poble.

La FACI ha creat la Central de Reserves per donar un millor servei i informació al client, agilitzant el tràmit de la reserva amb una sola trucada o via web, i assessorant-lo i orientant-lo segons les seves necessitats.

taula 12 Cases d'agroturisme del Solsonès (2006)

Municipi	Nom de la casa	Municipi	Nom de la casa
Clariana de Cardener	RCP Casa Flotats	Odèn	RCP El Call d'Odèn i Les Planes
	RCP Cal Bernio		RCP Espunyes
Guixers	RCP Casa Vilasaló		RCP Cal Pastor
Lladurs	RCP Casa Corral i la Moixella		RCP Casa Cavallera
	RCP El Plà i La Torra de Montpol		RCP Cal Mestre Tugues
	RCP Casanova de la Salada		RCP Santa Magdalena
	RCP Cap del Pla	Pinós	RCP Ca l'Asenegre
	RCP El Villaró de la Llena		RCP Cal Miralles
	Casa Solanes		RCP Cal Prat
Llobera	Casa LaTorra de Llobera		RCP Cal Sala
Navès	RCP El Paller de can Viladomat		RCP Cal Tristany
	RCP Sant Grau		RCP Casa Galls
	RCP Can Cols	La Molsosa	RCP Cal Gambada
	RCP Cases Baixes de Posada		RCP Molí d'Anfesta
	RCP Cal Sorregana	Riner	RCP Cal Sané
			RCP Caseta de Casamartina

FONT: WWW.ELSOLSONESINVITA.COM

Tal i com s'observa a la taula anterior, molts municipis del Solsonès presenten establiments de turisme rural, a excepció dels considerats no rurals (Solsona i Sant Llorenç de Morunys) , La Coma i la Pedra, Olius i Castellar de la Ribera.

Una de les principals amenaces per al turisme rural al Solsonès, és la proliferació de masies de turisme rural il·legals, tal i com publica el diari *La Mañana*, el 24 de març del 2006. Aquestes fan la mateixa funció sense complir la normativa vigent i oferint una competència deslleial. L'existència d'aquestes i intensifica la problemàtica de sobreoferta que pateix el sector en l'actualitat, associable també a la dinàmica que existeix a la resta de Catalunya.

De fet, en aquests moments a la comarca ja existeix el fenomen de què persones que habiten fora d'ella, comprin una casa a qualsevol municipi i hi implantin un negoci il·legal de turisme rural.

A la comarca del Solsonès existeix una associació que denuncia precisament el fet anterior. Es tracta de TRAS (Turisme rural Associació del Solsonès).

Estan inscrites a aquesta entitat varies cases de turisme rural, que es detallen a continuació:

- Cal Mestre
- El Call d'Odèn
- Can Cols
- Cap del Pla
- Casanova de la Salada
- Casa Espunyes
- Casa Flotats
- Casa Miralles
- Cobert de la Casanova
- El Corral de Lladurs
- La Moixella
- Les Planes
- El Pla de Montpol
- El Pla de Montpol 2 i 3
- El Paller de can Viladomat
- Sant Grau
- La Torra de Llobera

- La Torra de Montpol

Les principals debilitats que presenta l'agroturisme català en general i en particular el del Solsonès, són:

- manca una regulació i diferenciació de l'agroturisme com a activitat complementària a l'agrària. Tant en el decret aprovat recentment, com en l'anterior, no s'exigeix el requisit d'obrir rendes agràries.
- les persones jurídiques no poden obrir establiments. Segons l'actual decret només poden desenvolupar un negoci d'agroturisme o turisme rural les persones físiques. Aquest fet impedeix que les explotacions que tenen una personalitat jurídica associativa, com les Cooperatives o les Societats Agràries de TRANSformació, puguin obrir un establiment d'aquestes característiques.
- Limitació del nombre d'habitants per obrir una Casa de Poble o un Allotjament Rural Independent. Un dels requisits per obrir un establiment de turisme rural és que l'establiment estigui en un nucli de població de menys de 1.000 habitants. La finalitat d'aquest requisit és evitar que s'obrin establiments en pobles amb un grau de ruralitat baix, però al igual que qualsevol límit, deixa fora altres pobles que si bé tenen més de 1.000 habitants, són essencialment rurals.
- Requisit de residir a la comarca en els ARI de l'anterior decret i actual allotjament rural. En el cas de la modalitat dels "Allotjaments Rurals Independents", es requereix que els titulars resideixin a la comarca on es vol obrir l'establiment. Aquest requisit que d'entrada sembla prou raonable, per als pagesos que tenen l'explotació agrària a cavall de dues comarques esdevé un problema important. En pot ser un exemple una explotació que la masia on viu el titular i la masoveria que vol llogar estan en comarques diferents. Les persones que es troben en aquesta situació no poden obrir l'Allotjament Rural Independent.
- Requisit d'antiguitat mínima de residència. Per obrir un establiment "Casa de Pagès" s'exigeix que s'acrediti una antiguitat mínima de residència de 3 anys en el municipi i adreça on es vol obrir l'establiment, o a la comarca en el cas dels Allotjaments Rurals Independents o allotjament rural en l'actual normativa. Aquest requisit és una limitació per què persones procedents d'altres contrades s'instal·lin en zones desfavorides i iniciïn una activitat que beneficia clarament el territori.
- normatives d'altres àmbits, com la d'intervenció integral de l'administració ambiental, la de sanitat o la d'urbanisme afecten negativament al desenvolupament de l'activitat agroturística. A efectes de la Llei 3/1998, de 27 de febrer, de la intervenció integral de l'administració ambiental, els establiments d'agroturisme i de turisme rural estan encabits en l'annex III d'aquesta Llei, en el grup de les "activitats d'hosteleria amb un nombre d'habitacions no superior a 50", i per tant estan sotmesos al règim de comunicació ambiental.

Tots els establiments d'aquest grup han d'acreditar, entre altres coses, que compleixen totes les mesures de prevenció d'incendis. Aquestes mesures, a voltes, passen per complir determinades

mides mínimes en elements com escales, o portes, o bé per que els materials amb que s'han fet les portes tinguin determinades propietats. El compliment d'aquests requisits, a vegades, topa amb els atractius d'elements centenaris de les "Residències – Casa de Pagès" que han de ser substituïts per poder obrir l'establiment, perdent part de l'atractiu de la casa.

- Manca d'ordenació del sector. El Pla de Marques. Des de l'anterior Departament d'Indústria, Comerç, Consum i Turisme, es va començar a treballar en un Pla de Marques per al sector encarregat a l'empresa Deloitte & Touche, en el qual la Unió de Pagesos hi ha participat activament, en les reunions territorials que van tenir lloc la tardor de 2002 i en les diferents ocasions en que s'hi ha pogut fer propostes. Aquest Pla, però, no ha sortit a la llum fins al moment.
- Els requisits de Sanitat en aquells establiments en els que es fan àpats o s'elaboren productes artesans és molt alta. L'oferta de servei de menjador i productes artesans als agroturistes és, en molts casos, sinònim d'una oferta més completa i de qualitat, que reforça la qualitat de l'establiment i que permet un major grau d'interacció entre el territori, el pagès i els turistes, donat que es solen oferir productes propis de la casa o de la contrada. La modalitat actual de La modalitat "Casaes de Pagès", està obligada a oferir servei d'esmorzar, i des de diferents àmbits es recomana als titulars dels establiments oferir un servei complet als turistes. Aquesta relació evident entre turisme i alimentació presenta sovint dificultats per al pagès, ja que per elaborar aliments se li exigeix complir els requisits sanitaris de cada producte, i a l'hora de cuinar, se li exigeix complir els requisits de les empreses de restauració. Aquests requisits no tenen en compte la tipologia dels establiments d'agroturisme. Un exemple paradigmàtic és el fet que un pagès que vol oferir un parell de conills als seus turistes, que ha criat ell a petita escala, els ha de dur a l'escorxador per complir el que exigeix la normativa sanitària i fer els trasllats tant d'anada, com de tornada en transports especials
- Problemes derivats de l'aplicació de la normativa urbanística . La normativa urbanística vigent preveu que els municipis realitzin un catàleg de masies del seu terme municipal, en base al qual l'ajuntament ha de concedir els permisos d'obres per reformes o millores a les mateixes. En cas de manca del catàleg, situació en la que per manca de coneixement o de recursos humans o materials es troben multitud de petits i mitjans municipis rurals, la normativa preveu que per l'obtenció del permís d'obres per reformar o millorar una masia cal l'aprovació de la Comissió Territorial d'Urbanisme, en base a diversos i costosos informes que ha d'assumir el titular de la masia sobre l'aptitud cultural, geològica, paisatgística o hidràulica de les reformes a emprendre.El resultat de tot plegat és que en la situació actual,

donada la manca de catàleg de masies dels municipis, els pagesos i pageses que volen reformar una masia per fer-hi activitat agroturística es troben amb tràmits costosos i difícilment assumibles en temps i diners, essent la situació especialment greu quan s'han sol·licitat ajudes de l'administració agrària o de turisme, lligades a terminis d'execució que no es poden respectar a l'espera del permís d'obres.

- Sobreoferta i competència deslleial

Recentment, el 25 de juliol del 2006, es va aprovar un Decret del Departament de Comerç, Consum i Turisme que regula el Turisme Rural a Catalunya. Amb ell es creu que es podran solucionar algunes de les mancances anteriors l'intrusisme de cases il·legals. Com principal novetat permetrà als allotjaments que no tenen rendes agràries compartir el seu habitatge amb hostes, un concepte similar al 'bed&breakfast' anglès. La mesura, que facilitarà l'obertura d'allotjaments rurals en pobles petits, té com a objectiu diversificar les rendes de la població rural i fomentar el reequilibri territorial. El decret distingeix entre dos tipus d'establiments rurals: la casa de pagès o establiment de agroturisme i l'allotjament rural, que es diferencien en què el primer és propietat d'un pagès professional¹ i obté rendes agràries i el segon no. D'aquesta forma es pretén evitar d'intrusisme.

La nova regulació obliga als establiments de turisme rural a estar situats en el camp, fora o dintre de nuclis de menys de mil habitants, i en edificacions anteriors a 1950. Els establiments podran tenir fins a un *màxim de quinze places* en una mateixa edificació i un mateix titular no podrà tenir més de 25 places entre totes les modalitats.

La nova normativa augmenta els *requisits tècnics exigits* als establiments. Així, es permet la instal·lació de llits supletoris en el cas d'adults amb menors de 12 anys, però no s'autoritzen l'ús de sofàs llit ni lliteres. També s'estableix l'obligatorietat de fer una neteja mínima i de promocionar informació sobre activitats locals o facilitar visites a les explotacions agràries.

¹ D'acord amb la Llei 19/1995, de 4 de juliol, de modernització de les explotacions agràries (BOE 159 de 5/7/1995), es defineix el pagès professional com "la persona física que essent titular d'una explotació agrària, almenys el 50% de la seva renda total l'obtingui d'activitats agràries o altres activitats complementàries, sempre i quan la part de renda procedent directament de l'activitat agrària realitzada en la seva explotació no sigui inferior al 25% de la seva renda total i el temps dedicat a activitats agràries o complementàries sigui superior a la meitat del seu temps total de treball."

Els allotjaments rurals de municipis de menys de trenta habitants podran acollir restaurants, sempre que aquests ofereixin un màxim de trenta places i disposin d'una entrada independent.

8.4 Fires i Mercats

taula 13 Fires del Solsonès (2006)

Municipi	Nom de la Fira	temàtica	Entitat organitzadora	Data celebració	Primera edició
Solsona	Fira del Trumfo	Patates, alimentació, artesanía, eines del camp, jornada gastronòmica	Unió de Botiguers i Copmerciants de Solsona	4-5 març 2006	2005
Solsona	Fira de Sant Isidre	Agricultura, ramaderia i silvicultura, indústria i artesanía i comerç en general	Consell Comarcal del Solsonès	12-14 maig 2006	immemorial
Pinós	Fira de Productes artesans	Artesania	Ajuntament de Pinós. Comissió de Fires	11 juny 2006	1994
Sant Llorenç de Morunys	Fira d'Art i Oficis de la Vall de Lord	Productes fets a mà artesanalment, excepte alimentació	Associació de Turisme de la Vall de Lord	2 juliol	1999
Olius	Fira de Torregassa	Mostra de bestiar, estands comercials, mostra d'eines i maquinària antiga, exhibicions d'oficis del camp	COFESTAS (Comissió de Feires i Festes de Sant Antoni Abat del Solsonès)	17 setembre 2006	2004
Llobera	Fira de l'Empelt	Artesania, caça, vi i bolets	Ajuntament de Llobera	30 setembre-1 octubre 2006	2004
Navès	Fira de Santa Llúcia de Navès	Productes alimentaris, joguines, artesanía. Productes per a la caça	Ajuntament de Navès	10 desembre 2006	immemorial
Prades de La Molsosa	Fira de Sant Ponç	Productes artesanals i oficis tradicionals	Associació Cultural de Prades	7 de maig	1999

FONT: DEPARTAMENT DE COMERÇ TURISME I CONSUM I ELABORACIÓ PRÒPIA

El Solsonès consta amb 7 fires anuals, dues d'elles editades des de temps immemorials (La Fira de Sant Isidre de Solsona, i la Fira de Santa Llúcia de Navès).

Totes ells presenten productes artesanals, i, en el cas de la Fira del Trumfo, de Sant Isidre, De Torregassa, d'Empelt, i de Santa Llúcia, aquestes presenten també productes alimentaris i relacionats amb l'agricultura i la ramaderia i eines del camp.

Els grans protagonistes de les fires del Solsonès són, doncs, l'artesanía, l'agricultura i ramaderia i els oficis tradicionals i eines del camp.

Moltes d'elles són organitzades per ens locals, excepte la Fira del Trumfo de Solsona, que és organitzada per la Unió de Botiguers i Comerciants de Solsona, La Fira d'Arts i Oficis de la Vall de Lord, organitzada per L'associació de Turisme de la Vall de Lord, i La Fira de Sant Ponç de Prades, organitzada per l'Associació Cultural de Prades.

taula 14 Mercats del Solsonès (2006)

MERCATS SETMANALS	
MUNICIPI	DIA
Solsona	dimarts
Solsona	divendres
Sant Llorenç de Morunys	diumenge

FONT: AGENDA DEL PAGÈS, 2006

En els territoris amb baixa densitat de població la presència de mercats setmanals encara és un acte consolidat, un punt de trobada de la gent de la zona i un centre de consum. Al Solsonès es troben tres mercats, dos d'ells a Solsona (dimarts i divendres), i un a Sant Llorenç de Morunys (que se celebra el diumenge).

En quant a mercats municipals, el Solsonès no en presenta cap, per tant la oferta es limita als mercats setmanals i als establiments habituals.

8.5 . Festes populars

El Solsonès presenta encara moltes festivitats relacionades amb la cultura popular. Solsona és la ciutat de Catalunya amb més **gegants i bestiari popular** gràcies al taller de l'artista Manel Casserres.

Els **aplecs de les parròquies** el dia del seu patró són festes populars on s'aplega la població del Solsonès, tant per anar a missa i recollir el pa beneït (que si es guarda a casa durant tot l'any protegeix de la pesta, del llamp i moltes altres coses) com per ballar al so d'un acordió fins a altes hores de la matinada. Els **trabucaires** són un altre element característic dins el folklore solsoní.

Per ordre cronològic, les festivitats més importants del Solsonès són:

Festa dels Tres Tombs (Sant Antoni) (GENER)

Figura 1 Festa dels Tres Tombs. Font: Patronat de Turisme del Solsonès

Se celebra tant a Solsona com a Sant Llorenç de Morunys.

Aquesta festa consisteix en una desfilada encapçalada pel **pendonista**, persona encarregada d'organitzar l'acte. Després de la missa solemne les cavalleries desfilen per la ciutat vestint les seves millors gales. A continuació es fan els típics tres tombs amb la benedicció dels animals, també curses i exhibicions de cavalls vinguts de diferents indrets.

Carnaval de Solsona (FEBRER)

El carnaval de Solsona ha estat declarat festa d'interès nacional. La família dels Gegants Bojos

Figura 2 Carnaval de Solsona. Font: Patronat de Turisme del Solsonès

balla al so del Bui (himne del Carnaval), i mentre van circulant pels carrers de Solsona van estomacant qualsevol que es despisti amb els seus braços de roba. Tots ells juntament amb el ruc (que es penja el dissabte), el mata-rucs d'honor i el Carnestoltes són els protagonistes de la festa.

Un dels trets característics del Carnaval de Solsona és que no hi ha disfresses sinó que totes les

comparses porten unes bates de colors, les quals les diferencien unes de les altres.

Caminades populars a Solsona, Sant Llorenç de Morunys i Navès (ABRIL)

El divendres Sant, a Navès es realitza una caminada fins al Santuari de Lord on s'aprofita l'arribada per fer-hi una arrossada popular. Aquesta caminada és molt popular i congrega gran quantitat de veïns de municipi i gent de la comarca.

A Sant Llorenç de Morunys tots els anys un gran nombre de públic participa a la caminada de la vall de Lord el dissabte de Pasqua. Es tracta d'una caminada cultural i excursionista.

També a Solsona organitzen la caminada popular de Solsona, el diumenge després de la Fira de Sant Isidre.

A Solsona se celebra cada any la caminada popular del vinyet organitzada pel Centre Excursionista, amb la participació de públic de totes edats. Normalment se celebra als voltants de la Festa Major de Solsona.

Caramelles

Diumenge de Pasqua, caramelles

El dia de Pasqua els caramellaires surten al carrer i canten durant el matí per totes les places de Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

La festa de les caramelles se celebra de forma semblant a totes les poblacions de la comarca.

Els caramellaires sempre porten un tambor i una bandera, van acompanyats dels trabucaires i de carros engalanats.

Quan arriben a una casa tiren dos trets com un senyal de benvinguda; l'amo o la mestressa aguanten la bandera, i quan han acabat de cantar se'ls posa un present dins de la cistella

Corpus a Sant Llorenç de Morunys (JUNY)

De forma molt diferent Solsona i Sant Llorenç de Morunys celebren la tradicional Festa del Corpus. A la capital de la comarca els gegants i la resta del folklore són els grans protagonistes. Mentre que Sant Llorenç engalana amb artístiques i espectaculars enramades cadascun dels carrers i places de la vila. Aquesta és una festa en la qual participa i treballa tot el poble i un dels grans elements d'atracció turística de la vall de Lord.

El petit poble de Sant Llorenç de Morunys destaca durant la celebració de Corpus per les enramades dels seus portals decorats amb temes que varien cada any. En les enramades hi participen els vilantans agrupats per carrers.

Figura 3 Enramades a Sant Llorenç. Font: Patronat de turisme del Solsonès

Corpus a Solsona (JUNY)

Solsona és la ciutat de Catalunya amb més bestiari popular gràcies al taller de gegants de l'artista Manel Casserres.

És precisament durant la celebració de Corpus quan es pot gaudir de la majestuositat del ball de l'àliga, els nans, els cavallets... i a la tarda surten el bou, el drac i la mulassa corrent per la plaça Major fent la delícia dels petits i grans amb les seves danses. Aquesta festivitat se celebra el diumenge després de Corpus..

Figura 4 El Drac de Solsona. Font: Patronat de Turisme del Solsonès

Festa Major de Sant Llorenç de Morunys (AGOST)

Aquesta celebració té lloc en honor a Sant Llorenç i se celebra la primera setmana d'agost. Està molt lligada amb els elements del seu folklore, els tres savis prudents dels piteus: Llorenç dels Piteus, Serni de les Planelles i Lleïr dels Calots. En la seva fe de vida consta que són nascuts a Sant Llorenç de Morunys el dia 8 de juliol de 1990; van ser construïts per Manel Casserres. Durant aquests dies hi ha actes de tot tipus, tant per als més grans com per als més petits.

Figura 5
Els tres savis prudents dels piteus. Font: Patronat de Turisme del Solsonès

Festa Major de Solsona

La Festa Major se celebra els dies 8 i 9 de setembre en honor de la patrona de la ciutat, la Mare de Déu del Claustre. A part de la gran importància dels actes religiosos, també hi ha un seguit d'activitats tradicionals com ara la baixada d'autoritats, el castell de focs, els trabucaires... La força del folklore comarcal fa que els solsonins per la Festa Major surtin al carrer i que els gegants ballin de manera majestuosa pels carrers del nucli antic.

Durant aquesta setmana hi ha actes de tot tipus com ara concerts, teatre i exposicions.

Trobada d'acordionistes a Solsona, plaça de Sant Joan

Aquesta trobada es duu a terme el primer cap de setmana de setembre a Solsona. La trobada d'acordionistes ha assolit ja un gran nivell de popularitat; hi participen acordionistes de tot arreu amb els seus acordions diatònics i de tot tipus.

Pessebre vivent a Ardèvol (Pinós)

Durant les festes nadalenques el petit llogarret d'Ardèvol es converteix en un immens pessebre. És una festa on participen tots els veïns tant en l'elaboració del vestuari com en la decoració dels espais. Es poden veure totes les escenes bíbliques així com la recuperació d'antics oficis. L'escenificació de les esmentades escenes son protagonitzades per la gent del poble. En acabar

la visita es convida a tothom a menjar torrades i a prendre vi a vora del foc.

Figura 6 Pessebre Vivent d'Ardèvol. Font: Patronat de Turismo del Solsonès

Pessebre vivent de Vilandeny (Navès)

Durant les festes de Nadal en el petit poble de Vilandeny els veïns surten al carrer per escenificar diferents passatges del pessebre.

8.6 Patrimoni Arquitectònic del Solsonès

L'arquitectura rural té una sèrie de valors intrínsecs que cal tenir presents i que fan que el seu manteniment suposi un benefici social .

Cal desenvolupar mesures per a conservar aquest patrimoni arquitectònic rural, perquè és important pel benestar de les persones que viuen en l'entorn rural, i perquè permet activitats alternatives que ajuden a mantenir la població arrelada al territori i tenint-ne cura. Però cal fer una conservació racional, per que quan sigui necessari s'imposi la necessitat de mantenir la viabilitat d'una explotació agrària.

Entenem que els ajuts per a rehabilitar construccions, masies i cases rurals, s'han de prioritzar i delimitar a la població que viu i treballa en l'entorn rural, discriminant positivament als pagesos i pageses que mantenen l'activitat agrària i tenen cura de l'entorn.

L'arquitectura rural té una sèrie de valors intrínsecs que cal tenir presents i que fan que el seu manteniment suposi un benefici social .

Cal desenvolupar mesures per a conservar aquest patrimoni arquitectònic rural, perquè és important pel benestar de les persones que viuen en l'entorn rural, i perquè permet activitats alternatives que ajuden a mantenir la població arrelada al territori i tenint-ne cura. Però cal fer una conservació racional, per que quan sigui necessari s'imposi la necessitat de mantenir la viabilitat d'una explotació agrària.

Els ajuts per a rehabilitar construccions, masies i cases rurals, s'han de prioritzar i delimitar a la població que viu i treballa en l'entorn rural, discriminant positivament als pagesos i pageses que mantenen l'activitat agrària i tenen cura de l'entorn.

L'arquitectura rural té varis valors intrínsecs:

- Paisatgístics; l'arquitectura rural forma part de la riquesa paisatgística que influeix en la qualitat de vida dels i de les habitants en l'entorn rural i que esdevé sovint un recurs de desenvolupament econòmic, en particular per a les activitats turístiques, però també per a les agrícoles, ramaderes i forestals.
- Històrics i culturals; moltes estructures i edificacions van ser fetes en èpoques anteriors i són testimonis de tradicions, d'usos i costums, alguns ja en desús, però que en molts casos conserven el seu sentit i funcionalitat.
- Mediambientals; en la mesura que aquestes construccions continuen mantenint-se i essent utilitzades per activitats relacionades amb l'agricultura, la ramaderia o la silvicultura, significa que la població es manté en el territori i en té cura.
- però també Patrimonials i funcionals; tot aquest conjunt de béns són, en la major part dels casos, propietat d'algú i, com ja hem dit, poden donar servei a l'hora de desenvolupar activitats productives, agrícoles, ramaderes, silvícoles, turístiques, etc.

Per tant, de manera genèrica la presència i manteniment de l'arquitectura rural puposa un benefici social. Però cal no oblidar que compatibilitzar la qualitat de l'entorn amb el desenvolupament econòmic i urbanístic, s'ha de fer atenent els valors patrimonials, culturals i econòmics. Perquè al cap i a la fi, l'arquitectura rural no té sentit sense pagesia en l'entorn rural.

Patrimoni arquitectònic rural

Quan es parla de patrimoni arquitectònic rural, es refereix a:

- construccions agràries que formen part del paisatge: marges, parets de pedra seca, terrasses, camins ramaders, casetes d'estris, barraques, sèquies, pous, aljubs, refugis de pastor, pletes, bordes, corrals, ... i
- masies i cases rurals.

L'abandó del medi rural i l'èxode a les grans ciutats cercant millors condicions de vida; la mecanització del camp i la falta de previsió de les autoritats, estan amenaçant fer desaparèixer del paisatge aquestes construccions. Cal una revalorització social d'aquestes construccions, d'utilitat per la pagesia, però alhora integrades de forma absolutament ecològica a l'entorn

Així mateix, per mantenir viva la tradició arquitectònica, s'ha de rehabilitar amb l'aplicació de tècniques actuals, però sense oblidar ni menystenir l'enginy que van demostrar i l'encert que van aconseguir la pagesia d'antuvi a l'hora de bastir la seva arquitectura.

El Solsonès és una comarca rica en patrimoni arquitectònic rural. La Fundació Mas i Terra de Navès n'acaba de presentar un catàleg .

Patrimoni arquitectònic

El Solsonès és una comarca molt rica en construccions medievals.

Existeixen 38 elements considerats Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), contemplats dins l'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya, iniciat a finals del 1982., i de l'Inventari Arquitectònic de Catalunya. Aquest inventari recull informació sobre els jaciments arqueològics documentats a Catalunya.

En aquest catàleg existeixen diferents categories, entre les quals es troba el BCIN. Són els béns més rellevants del patrimoni cultural català, declarats per l'Administració de la Generalitat, que els ha d'inscriure al Registre de Béns Culturals d'Interès Nacional.

taula 15 Elements arquitectònics considerats BCNI en l'Inventari Arqueològic de Catalunya, a la comarca del Solsonès (2006)

Nom	Lloc	Època		Protecció	Data
CASTELL DE CASTELLAR	Castellar de la Ribera	Medieval	800-1500	BCIN	1985
CASTELL DE CEURÓ		Medieval	800-1500	BCIN	1985
CASTELL DE PAMPE		Medieval	800-1500	BCIN	1985
CASTELL DE CLARIANA	Clariana de Cardener	Medieval	1101-1200	BCIN	1985
CASTELL DE LA PEDRA	Coma i la Pedra, la	Medieval	1101-1200	BCIN	1985
TORRE DE LA VILA		XII-XIV	1101-1400	BCIN	1985
CASTELL DE SISQUER	Guixers	desconeguda		BCIN	1985
CASTELL-TORT		Medieval	800-1500	BCIN	1985
o Castell Tort					
TORRE DE LA CORRIU		Medieval	800-1500	BCIN	1985
CASTELL DE LLADURS	Lladurs	XIV-XV	1301-1500	BCIN	1985
CASTELL DE MONTPOLT		Medieval	800-1500	BCIN	1985
MASIA DE SOLANES		XI	1001-1100	BCIN	1985
CASTELL DE LLOBERA	Llobera	Medieval	800-1500	BCIN	1985
CREU DE TERME DE LA VILA		XVI-XVII	1501-1700	BCIN	1985
TORRE O CASTELL DE PERECAMPS		Medieval	800-1500	BCIN	1985
CASTELL D'ENFESTA	Molsosa, la	XIV-XV	1301-1500	BCIN	1985
CASTELL DE LA MOLSOSA		Medieval	800-1500	BCIN	1985
CASTELL DE BESORA	Navès	desconeguda		BCIN	1985
CASTELL DE NAVÈS		desconeguda		BCIN	1985
CASTELLS DE MEDA, CASTAELLÓ I PUJOL MELÓS		desconeguda		BCIN	1985
MONESTIR DE SANT PERE DE GRAUDESCALES		romànic, segle XII	1101-1200	BCIN	1998
CASTELL D'ODÈN	Odèn	Medieval	500	BCIN	1985
CASTELL DE CAMBRILS		medieval	500	BCIN	1985
CASTELLVELL DE SOLSONA	Olius	XII-XVII	1201-1700	BCIN	1985
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT ESTEVE		XI	1001-1100	BCIN	1980
CASTELL DE MADRONA	Pinell de Solsonès	desconeguda		BCIN	1985
CASA TRISTANY	Pinós	XI	1001-1100	BCIN	1985
CASTELL D'ARDÉVOL		XIII	1201-1300	BCIN	1985
CASTELL DE RINER	Riner	XV-XVI	1401-1600	BCIN	1985
SANTUARI DEL MIRACLE		Barroc, XVII - XVIII	1601 - 1800	BCIN	1980
CAPELLA DE LA PIETAT	Sant Llorenç de Morunys	gòtic, s.XV	1401-1500	Incoat-BCIN	1980
ESGLÉSIA DE SANT LLORENÇ DE MORUNYS		Romànic, XI, XVI, XVII	1001-1100, 1501-1600, 1701-1800	BCIN	1976
RECINTE MURAT DE LA VILA		XIII - XIV, XVI - XVIII	1201 - 1400 , 1501 - 1800	BCIN	1980

Nom	Lloc	Època		Protecció	Data
SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE LORD	Solsona	s. XIX	1401-1500	BCIN	1980
CATEDRAL DE SANTA MARIA		Romànic, gòtic, barroc. S. XII-XIV, s. XVII-XVIII	1163,1280-1330, 1623-1780	BCIN	1931
PALAU EPISCOPAL		s. XVIII	1701-1800	Incoat-BCIN	1980
RECINTE MURAT DE SOLSONA		s.XIV	1301-1400	BCIN	1985
PLAÇA DE SANT ROC		Medieval Baixa Edat Mitjana (1300 / 1399)		BCIN	

FONT: Inventari Arqueològic de Catalunya, Inventari Arquitectònic de Catalunya

Tots els municipis de la comarca presenten algun o altre elements arqueològic considerat BCIN. Aquest és una característica molt important, ja que , si bé no tots aquests elements estan en bon estat de conservació, configuren un potencial turístic i cultural important, i alhora una eina cabdal per a la recuperació de la identitat territorial.

D'altra banda, a més dels 38 BCIN que existeixen, la comarca del Solsonès presenta un gran nombre d'elements arqueològics , no catalogats com a BCNI però sí integrants del patrimoni cultural català i inscrits en l'Inventari.

Val a dir que molts dels elements arquitectònics estan en molt mal estat .

Il·lustració 1 Dolmen de Cal Cabot, a vallmanya de Pinós . Autor: Mercè Puigpelat

C. DIAGNOSI

V. DIAGNOSI PER SECTORS

VI DIAGNOSI ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL MÓN RURAL DEL SOLSONÈS

V. DIAGNOSI

DIAGNOSI SECTORIAL	405
1. PAISATGE CULTURAL	407
2. MEDI SOCIOECONÒMIC I QUALITAT DE VIDA	409
3. EL SECTOR PRIMARI : AGRICULTURA, RAMADERIA I SILVICULTURA	414
4. EL SECTOR SECUNDARI I TERCARI	422
DIAGNOSI ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL MÓN RURAL DEL SOLSONÈS	426

La diagnosi sectorial s'ha elaborat en funció de les conclusions en base a fonts formals i estadístiques, però sotmetent aquestes a una discussió en el territori sobre si són certes o falses., ja que sovint poden esbiaixar una mica la realitat, i més quan manquen estadístiques actualitzades relatives al món agrari (l'últim cens agrari és del 1999,i per tant, no es prudent utilitzar estadístiques de fa 7 anys per descriure la realitat actual). Les conclusions que es creien certes s'han classificat primer en una DAFO sectorial i integrat en una DAFO estratègica integrada del mon rural- del Solsonès.

Els grups de discussió en el treball de camp varen ser dos: un integrat per representants dels municipis del nord (La Coma i la Pedra, Guixers, Lladurs, Odèn, Navès , Sant Llorenç de Morunys, Solsona i Oliús.), i un altres representat pels municipis del Sud (Riner, Pinós, La Molsosa, Clariana de Cardener, Castellar de la Ribera, Pinell de Solsonès i Llobera.)

(Per a veure els participants en cada grup de treball i per consultar els resultats no prioritzats , consulteu a l'apartat de metodologia.)

Il·lustració 1 Grup de discussió del Solsonès Nord. Autor: Marina Vilaseca

1. PAISATGE CULTURAL

Per a qualsevol persona és vital dotar de singularitat el seu entorn on viu, considerant-lo específic i consolidant-lo com a referència col·lectiva, amb una gran càrrega simbòlica i identitària.

Aquest entorn inclou tant els elements arquitectònics i arqueològics, l'espai agrari i la realitat cultural.

El Solsonès és una comarca que presenta una gran superfície forestal. Aquest fet, tot i la incidència negativa dels grans incendis (considerada com a amenaça de grau 3, que respon a agents externs als del propi medi rural), és un element positiu per al territori i és considerat com a una oportunitat de futur de grau 2, perquè també permet redirigir l'activitat econòmica cap a l'educació ambiental (que reforça la identitat de la població i del territori), possibilita l'aprofitament de productes secundaris del bosc i l'equilibri socioambiental.

La diversitat d'hàbitats (principalment de pinedes de pinassa, juntament amb la presència de l'àguila cuabarrada) ha provocat que més d'una quarta part del territori comarcal estigui protegit per Xarxa Natura 2000 o per un PEIN.

La protecció del paisatge es concentra a la zona nord de la comarca i representen el 18% del territori comarcal i el 9.4%, respectivament. La protecció del paisatge és un tema controvertit i genera un debat intens entre aquells qui veuen la protecció del territori en figures legals com a oportunitat , i aquells qui la perceben com a amenaça, principalment els ocupats en el sector primari que creuen, degut a una mala informació, que el tipus de protecció del territori del Solsonès implica limitacions importants en el sector agrari. Òbviament, el grau d'amenaça percebut pels agricultors i ramaders és superior (de grau 2) en els municipis del nord de la comarca, mentre que al grup de discussió dels municipis del sud és considerat de grau 1. A més de la problemàtica en l'acceptació social, als espais proposats com a Xarxa Natura 2000 se'ls afegeix la problemàtica d'una manca de pressupost per a la gestió de la proposta actual, on la Unió Europea dota de recursos econòmics insuficients a l'estat espanyol per a la gestió d'aquests espais.

Per contra, els agricultors i ramaders perceben com a positiva l'existència d'una reserva de caça (al Cadí- Moixeró) i la classifiquen com a fortalesa pel territori, i de grau 1 (en els municipis del sud de la comarca, degut a la llunyària física de la reserva), i de grau 2 per als municipis del nord.

Tot i l'existència de Plans especials de protecció del paisatge, a nivell de planificació territorial a principis del 2006 tan sols 5 municipis del Solsonès disposaven de planejament urbanístic, sempre tractant-se de normes subsidiàries. Aquesta és una mancança que té greus conseqüències, ja sigui perquè manca el catàleg de masies per a aquests municipis i en conseqüència s'agreugen les dificultats per rehabilitar un habitatge rural o simplement perquè el territori no està ordenat degudament. Per ambdós grups de treball (i per cada un dels grups temàtics) aquesta és una debilitat de grau 3.

La comarca del Solsonès disposa d'un important patrimoni arqueològic , associat o no a l'activitat agrària Sense dubte aquest fet és una fortalesa molt important (de grau 3) per a la comarca, tal i com ho constaten els grups de discussió. Malauradament l'estat de conservació

d'aquest sovint és molt dolent (tot i que gran part d'ell és considerat com a BNIC) i per tant és fonamental que l'estratègia de desenvolupament inclogui també millores en el seu estat. D'aquesta manera, el patrimoni arqueològic de què es disposa ve a ser una oportunitat per al futur de la comarca, un cop s'hagi garantit el seu bon estat de conservació.

Pel què fa a la **vertebració associativa** del territori aquesta es creu important als municipis del nord (fortalesa de grau 3) i de menys importància als municipis del sud (que li atorguen una importància de grau 2). És cert que existeix un associacionisme i voluntariat rural, però encara resta lluny de ser un element vertebrador del territori determinant a la zona sud, possiblement degut a la baixa densitat de població d'aquests municipis en comparació als del nord, on l'existència de Solsona i Sant Llorenç, amb gran nombre d'entitats associatives, és la responsable de la diferència de percepció entre els dos grups de discussió.

2. MEDI SOCIOECONÒMIC I QUALITAT DE VIDA

El Solsonès és una comarca eminentment rural i amb una població altament disseminada en el territori, element íntimament lligat a la possibilitat d'una bona gestió territorial i a l'alt índex de ruralitat, que es considera una fortalesa pels diferents actors de la comarca (tant del sector nord com del sud).

No obstant, les principals debilitats que existeixen guarden una estreta relació amb l'alta disseminació de la població i el sobrecost que aquest fet implica als habitants. Una debilitat considerada d'importància de primer grau (grau tres en la prioritització de la DAFO), és l'envelliment de la població i la coincidència d'un alt envelliment amb les zones més agrícoles, a causa de la nova dinàmica del mercat i la pèrdua de competitivitat del sector agrari.

L'envelliment en sí mateix té conseqüències negatives en la baixa probabilitat de relleu generacional de l'explotació agrària, però també, en l'increment de l'índex de dependència de la població, característica percebuda com a molt negativa per la població del Solsonès.

L'envelliment és un problema de gran embargadura, que acompanyat amb la pèrdua de població en zones rurals (eminentment de dones joves) conforma un paisatge amb un desequilibri demogràfic molt important.

Associat a l'elevat índex de dependència de la població i a la manca de centres de dia públics (debilitat classificada de grau 3 als municipis del sud, i de grau 2 pels del nord, els quals disposen de tota la oferta de la comarca) , són forces les dones que treballen com a cuidadores de persones grans. Aquestes no estan assegurades i això es veu com a debilitat de grau 3 per a ambdós grups de discussió.

Ahora són moltes les dones que són treballadores domèstiques de la llar, ocupació no reconeguda legalment. Aquesta evident característica , resultant de l'estructura social del món rural, és percebuda com a debilitat molt important (de grau 3) per a ambdós grups de discussió.

D'altra banda la pèrdua de població és acompanyada per un desajust entre la oferta i la demanda d'habitatge: tot i que la població decreix a tot el territori (excepte Solsona, Olius, Sant Llorenç de Morunys, Riner , Clariana de Cardener i Guixers), el cens d'habitatges augmenta a tots els municipis, especialment les segones residències del nord de la comarca (Sant Llorenç i la Comar i la Pedra), però existeix la tendència a incrementar-se a tots els municipis de la comarca. Els habitatges vacants també augmenten a vuit municipis, entre els quals es troben els municipis on la població creix, i per tant es torna a evidenciar un desajust important.

El despoblament és un fet evident, que sovint va acompanyat del fenomen de segones residències que, tot i que pot ser un fenomen que permeti certa redinamització social del territori, no solventa el desajust demogràfic i sovint empitjora l'economia dels municipis rurals.

El problema de la construcció és percepció com a més negatiu al grup de discussió de la zona nord de la comarca, molt més afectat per urbanitzacions de segones residències i amb augment dels cens d'habitatges més intens.

D'altra banda existeix un problema central que té efectes sinèrgics amb la resta de debilitats i amenaces de la comarca. Es tracta del problema de l'accés a l'habitatge rural per a joves que es considera com a amenaça de grau 3 per a ambdós grups de discussió.

La elevada ocupació agrària de la comarca, com ocorre a tot Catalunya, tendeix a disminuir. Aquest fet es percep com a amenaça de grau 2 en el Solsonès sud, i de grau 3 al Solsonès nord. Es creu que és el resultat de la conjuntura econòmica actual, on l'agricultura perd competitivitat i augmenta el sector dels serveis. Però en els dos grups de discussió la terciarització de l'economia es veu com a evidència però no com a una oportunitat important per a la comarca, tot i que molt possiblement ho sigui.

Encontra del què assenyalen les estadístiques, els dos grups de discussió estan d'acord en què no existeix una tendència a la desindustrialització de l'economia.

La ocupació de la comarca és bàsicament autòctona; és a dir, la majoria dels treballadors pertanyen a la comarca. No obstant dels ocupats que marxen a treballar a fora, gran part d'ells són persones amb estudis científics universitaris. La comarca presenta un dèficit d'oferta de llocs de treball per a mà d'obra qualificada, tot i que presenta alguns centres d'atracció com el Centre Tecnològic i Forestal de Catalunya. Existeix un problema ocupacional que es percep com a una de les grans debilitats del territori comarcal. Tot i així no s'està d'acord en què l'agricultura i la indústria perdin treballadors que viuen al Solsonès, ni que la indústria i els serveis creïn llocs de treball al Solsonès sud, tot i que sí que ho fan al nord de la comarca.

D'altra banda, l'augment important de treballadors que viuen a la comarca i treballen fora d'ella no es veu com una debilitat important (tan sols de grau 1 en el grup de discussió del Solsonès Nord), sinó que també com una oportunitat de grau 1. Però el grup de discussió del Solsonès sud percep aquesta característica com a amenaça de grau 2, degut a la densitat de població més baixa que presenta i a les menors possibilitats d'ocupació no agrària.

La manca i absència de transport col·lectiu en la mobilitat treball-residència és una debilitat d'importància 3 en ambdós grups de discussió.

Tot i el panorama anterior, la RFBD augmenta en les llars del Solsonès, degut a l'increment dels negocis propis en detriment dels assalariats, alhora que les prestacions socials en les llars també augmenten lleugerament degut a l'increment de l'índex de dependència.

Pel què fa a l'educació dels habitants de la comarca, existeix una clara diferència en la percepció dels grups de discussió del nord als del sud. Així, mentre els municipis del nord consideren falsa la conclusió en base a fonts estadístiques de què el 67% dels treballadors no tenen estudis, els del sud ho creuen cert i com a debilitat de grau 3. Possiblement aquest fet respon a què els centres educatius es concentren al nord de la comarca, deixant obsoleta d'oferta educativa pròpia al sud.

El problema de la instrucció és d'importància cabdal per al futur desenvolupament de la comarca. Així, els treballadors sense estudis, els analfabets i els de primer grau presenten percentatges superiors a la mitjana provincial i catalana agrària. Aquest fet és veu com a problemàtic per a tots els municipis de la comarca, tot i que els del Solsonès sud tan sols li atorguen una importància de grau 2 i ho consideren com a amenaça (els del Solsonès nord ho consideren com a debilitat de grau 3). El nivell d'instrucció agrària és baix i solucionar la manca de formació esdevé una línia estratègica central en el desenvolupament rural, i també conscienciar de la importància de la formació.

El manteniment de l'escola rural del Solsonès és un factor molt positiu i determinant per a garantir una estabilitat territorial mínima.

El nombre d'inscrits en formació agrària decauen en els últims anys. Aquest fet respon a la pèrdua d'ocupats agraris i és considerat com una debilitat de grau 3 per a la població del nord de la comarca i com a una oportunitat de grau 2 per als del sud. Possiblement els municipis del sud de la comarca han copsat fermament que l'agricultura està en crisi i veuen en la diversificació econòmica (en ells encara lluny de ser una realitat evident) una línia estratègica de manteniment de la població rural. En base a debats generats en el grup de discussió de medi socioeconòmic i qualitat de vida del Nord del Solsonès es desprèn que aquests també troben fonamental la diversificació econòmica i formativa dels ocupats agraris, per tant, tot i classificar l'ítem de manera diferent, no existeixen diferències considerables entre la reflexió dels municipis del nord amb la dels del sud del Solsonès.

La presència de l'ECA d'Olius i del CTFC com a centres formatius i d'investigació són vistos com a una oportunitat de grau 3 per als municipis més propers a aquests (els del nord), i de grau 2 per als del sud de la comarca.

La importància que se li atorga a la diversificació econòmica queda plasmada en la classificació en l'emergència actual del subsector del comerç i de la restauració, que consideren com a fortalesa de grau 2 (al Solsonès nord) i oportunitat de grau 2 en el cas del Solsonès Sud (on encara aquests sectors es poden desenvolupar molt).

Tot i la tendència a la terciarització de l'economia arreu del territori, existeix una evident concentració d'activitats econòmiques i de serveis a la capital de comarca i als nuclis no rurals com Sant Llorenç de Morunys. Aquesta realitat desestabilitza el territori i és percebuda com a una debilitat de grau 3 pels municipis del sud i de grau 2 pels municipis del nord, els quals disposen d'una major oferta de serveis, ja sigui per la proximitat als nuclis de població o per la seva realitat econòmica (amb important pes del turisme) que els hi determina una major oferta de serveis.

La construcció i la indústria prenen importància econòmica tan sols al Nord de la comarca, fet que enforteix als seus municipis. Aquesta encara és una realitat llunyana als municipis del Sud.

A tota la comarca es percep la restauració com a oportunitat per a difondre productes autòctons i de qualitat, productes que en l'actualitat manquen al Solsonès. Aquesta oportunitat es considera més important als municipis del nord de la comarca, que ja disposen d'una oferta estable d'establiments de restauració.

La majoria d'empreses són de propietat empresarial, amb molt poca presència de les cooperatives i de les comunitats de béns. Aquest fet no se li atorga massa importància, es considera una debilitat feble i alhora una fortalesa de grau 2 als municipis del Nord, i es considera una característica amenaçadora de grau 2 als municipis del sud. Possiblement la promoció de les cooperatives agràries està molt més arrelada i es veu molt més real que la resta de cooperatives. Per aquest motiu és lògic que es vegi més factible les cooperatives a les zones més agrícoles, o sigui, del sud de la comarca.

En general es veuen les noves tecnologies de la informació com a oportunitat important per a obrir noves vies de comunicació i informació, considerada com a oportunitat de

gnosi del món rural del Solsonès _____

grau 2 pels municipis del Solsonès sud i fortalesa de grau 3 als municipis del nord. Un bon desplegament de les TIC és més important en zones més accessibles degut a la orografia (com és el cas del Solsonès nord), que no pas als municipis del sud. No obstant tots els municipis creuen que les TIC encara no estan ben desplegades al territori i que oferiran oportunitats reals i segurament molt positives quan s'hagi garantit l'accés a tothom.

Il·lustració 2 Telecentre del Solsonès, a Solsona. Font: www.ctfc.es

3. EL SECTOR PRIMARI : AGRICULTURA, RAMADERIA I SILVICULTURA

Al analitzar què està passant al món rural del Solsonès s'observa que hi ha un conjunt de factors molt diversos que fan que l'activitat agrària no sigui atractiva , dificultant així el relleu generacional. Els factor més importants són:

- El manteniment d' un desprestigi social per la professió.
- És una feina normalment molt lligada i que molts cops no entén de dies festius (sobretot en el cas de la ramaderia).
- Moltes explotacions i sectors tenen problemes de viabilitat econòmica. Cal invertir i endeutar-se per reconvertir i/o redimensionar les explotacions perquè puguin ser viables.
- Accedir a la propietat de la terra cada cop és més difícil. La pressió urbanística, fa que les millors terres s'urbanitzin i que s'especuli amb el preu del sòl.
- Els arrendaments (masoveria, parceria, ...), no donen unes condicions atractives per a fer inversions quantioses i a llarg termini, necessàries.

- Els problemes amb la comercialització fan que els marges de benefici cada cop siguin menors i que cada cop se sigui més susceptible a les fluctuacions del mercat.
- L'agro-indústria cada cop agafa més terreny.
- És un sector intervingut i amb moltes regulacions que condicionen el desenvolupament de l'activitat (sanitàries, mediambientals, laborals, fiscals, ...) i que suposen una elevada càrrega "burocràtica".

El sector primari ocupa a la gran majoria dels treballadors de la comarca i la major superfície del Solsonès (el 86% del territori és ocupat per SAT). No obstant, en els últims anys ha existit un retrocés de la SAT i de la SAU a la meitat nord-oest del territori, mentre que a la resta de territori la SAT hi disminueix i la SAU hi augmenta. Aquest darrer fenomen és degut a l'ocurrència d'incendis forestals a gran part del territori, que fa que moltes zones forestals cremades es converteixin en zones de conreu.

La pèrdua de superfície forestal que indiquen les estadístiques del cens agrari del 1999, no es creu una afirmació certa als municipis del nord de la comarca i es veu com una amenaça de grau 1 per als municipis del sud del Solsonès (o sigui que disminueixen degut a la transformació de zones cremades, considerades forestals, en conreu).

La majoria de les explotacions agràries corresponen a la OTE *agricultura general*, orientació técnico- productiva que és molt poc rentable (un 38% d'elles generen menys del 50% de la RR del 1999). Aquest fet es veu com una debilitat de grau 3 per a tots dos grups de discussió.

Il·lustració 3 Pastures de bestiar boví a Cap del Pla, Lladurs. Autor: Marina Vilaseca

En la OTE agricultura general preval l'agricultura de secà ,predomini que és considerat una debilitat per a ambdós grups de discussió, degut al desplaçament de la producció estatal per part d'importacions d'altres països com Turquia, a preu molt inferior del què es pot vendre el d'aquí. L'agricultura de regadiu és absent i això es veu com una debilitat des del Solsonès Sud

al del Solsonès _____

La poca rendibilitat de l'agricultura general es veu agreujada la municipis del nord de la comarca, on també hi és abundant la OTE *agricultura i ramaderia* és també poc rendible. Aquesta característica es veu com a amenaça de grau 3 en la DAFO sectorial.

Tampoc es creu certa la conclusió estadística de què existeix una tendència a incrementar-se els prats i pastures, ni en nombre d'explotacions ni superfície ocupada. Si bé és cert que aquests es limiten a la zona nord.

Els cereals és el cultiu que predomina, de manera menys important al nord de la comarca. Entre totes les tipologies destaca el cultiu de blat que, tot i ser molt minoritari al de l'ordi, tendeix a augmentar en superfície, en contra de la tendència disminuir a la resta de Catalunya. Aquest fet es veu com a oportunitat per ambdós grups de discussió, tot i que es creu que es tracta d'una oportunitat a curt termini ja que la OCM dels cereals provocarà que es desplacin per altres cereals d'importació de menor cost.

No es creu, per part de cap dels dos grups de discussió, que existeixi una importància econòmica dels farratges.

No obstant, tot i així, existeix una OTE altament rendible que és la dels granívors, principalment el sector porcí. Aquest presenta explotacions molt eficients econòmicament, degut a la intensificació del sector i d'una tendència a la integració contractual. Aquest procés es veu com a una fortalesa de grau 2 pels municipis del sud de la comarca, on es concentra més el sector gràcies a una millor posició estratègica i propera a les grans línies de comunicació. Es decideix no atorgar-li un grau d'importància 3 degut als problemes implícits ambientals (com els dels purins) i a la necessitat de diversificació econòmica., per això, la tendència a incrementar el MBT de les explotacions porcines i el mateix nombre d'explotacions de porcí es veu com a una oportunitat tan sols de grau 1.

És evident, i així ho accepten els dos grups de discussió, que la ramaderia tendeix a intensificar-se, veient-se això com a fet positiu que permet augmentar la rendibilitat econòmica., dotant a la característica d'una importància de grau 2.

La resta de d'activitat ramadera (excepte el sector del vaquí i l'aviram) no es creu que augmenti en la seva contribució al PIB agrari interanual, i molt menys l'oví i el cabrum tal i com l'anuari

Econòmic i Comarcal de la Caixa de Catalunya indica. Aquest fet és negat des dels dos grups de discussió.

Si bé és cert que existeix un increment del sector de l'aviram (altament tecnificat i sovint en contractes d'integració) aquest es limita a la zona sud de la comarca.

La tendència a la integració en les explotacions ramaderes es percep com a amenaça de gran importància (grau 3) des dels dos grups de discussió. Segons ells existeix una posició de debilitat dels ramaders integrats envers les grans empreses integradores que, al tenir més força de mercat, fixen preus injustos i baixos, que només es poden permetre els grans explotacions.

Pel què fa al sector forestal és d'acord unànime que no es rendible. Tot i la gran extensió de massa forestal, tan sols la meitat de la superfície forestal comarcal està ordenada. Evidentment aquesta és una debilitat molt important considerada de grau 2 per a ambdós grups de discussió. Alhora existeix inequitat entre els ajudes rebudes en els PTGMF i els PGF, ja que un propietari amb gran superfície forestal pot rebre una ajuda desproporcionalment superior a la dels petits propietaris. Aquesta és una amenaça que es percep com a important (grau 2) en el cas dels municipis del nord de la comarca, i com a molt important en els municipis del sud, possiblement degut a la afectació pels incendis forestals al juliol del 1998.

La poca ordenació dels forests pot explicar-se també per la baixa rendibilitat econòmica que presenta el sector en l'actualitat.

La manca de rendibilitat econòmica de l'activitat forestal ha trencat l'equilibri de l'explotació agroforestal. Es tendeix a la concentració en una sola activitat agrícola en l'explotació i això provoca un trencament en l'equilibri agroforestal que condueix a panorames sinistres com els incendis del 1998, degut a la manca de gestió forestal. Aquest fet es veu com una amenaça important en els dos grups de discussió. Tot i així un 78% de la superfície forestal arbrada és comercialitzable, considerat com una fortalesa de grau 1 als municipis del sud i com una oportunitat de grau 3 pels municipis del nord, que no presenten massa forestal cremada i on existeix un percentatge més alt d'ocupació forestal del sòl.

Ambdós grups també creuen que existeix un dèficit d'infraestructures en ramaderia extensiva que limita el pasturatge de sotabosc, eina molt important per a millorar l'estat dels boscos.

Tot i així en ambdós grups de discussió es creu molt important l'existència experimental d'aprofitament secundaris del bosc (Plantes medicinals, tòfones, blets) , dotant-la d'una importància de grau 3.

En total més de la meitat de les explotacions totals de la comarca no són rendibles. Aquesta és una amenaça de grau 3 , percebuda com a tal per ambdós grups de discussió. A la disminució de la rendibilitat general de les explotacions, se li suma una nova problemàtica: la rendibilitat de les explotacions no és homogènia al territori. Existeixen dos extrems que van d'explotacions altament rendibles a explotacions poc rendibles, amb una clara tendència a augmentar les explotacions més rendibles, sent ja les més representatives al 1999 degut a un procés d'exclusió del mercat de les menys rendibles.

Ahora també existeix una distribució irregular del factor terra (les explotacions de més de 4100 hectàrees controlen més del 40% de la SAU comarcal), element que és captat com a una debilitat de grau 1 pels municipis del sud de la comarca i de grau 3 pels municipis del nord de la comarca, on possiblement la presència de ramaderia extensiva i la pastura implica la necessitat de superfícies més grans. De fet ja existeix la tendència a declarar terres per pastures, pràctica que ha provocat que , en contra del què passa en realitat, les estadístiques del cens agrari concloguin que les pastures augmenten.

És per aquest motiu que l'existència de propietats de gran tamany es veu com a una fortalesa de grau 1.

La pèrdua d'explotacions agràries és un fet evident, que es concentra a les zones menys productives i de més difícil accés com és els municipis del nord de la comarca, on la OTE ramaderia hi té un paper important La pèrdua d'explotacions agràries es veu com a una de les principals amenaces que el sector pateix, amenaça que és considerada de grau 3 pels municipis del sud de la comarca i de grau 2 pels del nord, possiblement perquè a aquests darrers ja s'hi està desplegant activitats econòmiques complementàries.

Paral·lel a la pèrdua d'explotacions existeix una tendència a augmentar el tamany mitjà de les que es mantenen. Aquesta realitat és percebuda com a negativa (amenaça de grau 2) pels municipis del sud, i com a oportunitat als municipis del nord (de grau 2). Aquesta dicotomia es podria deure a què els municipis on l'agricultura i la ramaderia hi és menys rendible en el context

econòmic actual (els situats al nord de la comarca) veuen com a possible solució augmentar el tamany mitjà de les explotacions agràries, necessari en el seu cas on la ramaderia hi preval (OTE que requereix d'una gran superfície de terres). Són els municipis del nord de la comarca els qui creuen que es perden moltes més explotacions agrícoles amb ramaderia, tot ser una de les OTE que més percentatge d'explotacions altament rendibles presenta.

Per contra, als municipis del sud de la comarca no es creu que la davallada més intensa d'explotacions es concentri en la OTE de *conreus i ramaderia*.

La propietat és el règim de tinença de la terra que preval al Solsonès.

Cap dels dos grups de discussió creu que existeixi una tendència a disminuir la propietat de la terra, i tampoc a captar terres fora de la comarca per cultiva, tot i que és possible que es tracti d'una estratègia perquè la PAC obliga a justificar pastures. Si bé també els dos grups accepten que existeix un augment de l'arrendament, però creuen que en cap cas aquest és tan intens com apunten les estadístiques.

En tot cas aquest fet respon tant a la baixa rendibilitat de les terres com a l'arrendament de pastures als municipis del nord de la comarca. En ambdós casos es veu com a amenaça de grau 1 perquè és indicador d'inviabilitat econòmica.

La titularitat de les explotacions és eminentment masculina. Aquesta és una característica intrínseca a la comunitat rural catalana que es veu com a una gran debilitat (de grau 3) pels dos grups de treball i que és vital de solucionar en els propers plans de desenvolupament rural, perquè d'aquesta manera es permeti a la dona pagesa (col·lectiu rural de risc) desenvolupar-se millor en el territori i estimular-la a quedar-s'hi.

Si la titularitat de les explotacions agràries és quasi exclusivament masculina, la personalitat jurídica que preval és la persona física, conseqüència també de l'estructura rural catalana. Aquest fet es considera una amenaça de grau 2 des dels municipis del sud del Solsonès, perquè impedeix una bona adaptació dels petits propietaris enfront als grans competidors. Per contra es considera una fortalesa de grau 2 pels municipis del nord de la comarca. La predominança de la persona física va en detriment d'altres formes de propietat com els cooperatives de producció.

Aquesta mancança és considerada com una debilitat important des dels dos grups de discussió, de grau 3 pels municipis del nord i de grau 2 pels municipis del sud.

L'estructura de la propietat agrària del Solsonès es defineix per tenir una parcel·lació molt baixa, característica molt positiva i classificada com a fortlesa de grau 3, ja que minimitza costos de desplaçament.

La rendibilitat de l'agricultura, juntament amb l'envelliment, la dificultat de relleu generacional i el canvi en l'estructura familiar condueix a una pèrdua de l'EFA, amb un augment de la mà d'obra assalariada que, tot i que les estadístiques diuen el contrari, no es tracta de mà d'obra fixa sinó temporal en el nord de la comarca on les explotacions ramaderes integrades són minoritàries. Al sud de la comarca tampoc es creu que existeixi una tendència tan clara a augmentar els assalariats fixes.

Tampoc es creu que la dedicació a l'explotació sigui exclusiva, sense tendència a activitats econòmiques complementàries. És evident que cada vegada es tendeix més a diversificar la renda, principalment amb activitats d'agroturisme que té com a emprenedora la dona rural., però tot i així es creu que la majoria de les explotacions no tenen diversificada la renda.

En general En les explotacions existeix una manca d'implantació de les AGE (Associacions de Gestió de les Explotacions) . Aquesta mancança es veu com que es veu com a debilitat de grau 3 per part dels dos grups de discussió, fet que dificulta de manera molt intensa la viabilitat de les explotacions.

Però, a banda del factor de rendibilitat de l'agricultura com a activitat econòmica, existeixen altres factors que persuadeixen als habitants de continuar l'activitat agrària.

Tot i que la sinistralitat laboral en el sector agrari és de les més altes que existeixen, segons fons sindicals, des dels municipis del nord de la comarca no es creu en l'afirmació, i els municipis del sud creuen que sí que existeix però de manera feble i classificada com a debilitat de grau 1. No obstant, hi ha un acord unànim de què el sistema d'assegurança és poc adaptat a la realitat del pagès i que té poca implantació. Aquest fet es veu com una amenaça de grau 3 al grup del Solsonès nord i com a debilitat del mateix grau en els municipis del sud. Possiblement la

diferència en la caracterització d'aquest ítem es deu a una confusió del significat entre *debilitat* i *amença*, ja que aquesta característica es deu tant al fet que històricament ha estat poc implantat, per tant a una característica endògena i en conseqüència es tractaria d'una debilitat.

Per a analitzar un sector com l'agrari i fer-ne una bona diagnosi, no es pot obviar que es tracta d'un sector assistit i subvencionat per una política agrària comunitària.

La inviabilitat de la majoria de les explotacions agràries que apunten les estadístiques, és acceptada en els diferents grups de discussió. En ells s'accepta que aquesta es veu reforçada per una posició de debilitat d'Espanya i Catalunya envers altres territoris de la UE on els ajuts provinents de la PAC són superiors, i per les importacions de producte agrari de fora de la UE amb requisits menys exigents i amb preu de venda més baix, que desplacen a la producció europea. Aquest fet és percebut com a una amenaça de grau 3.

Il·lustració 4 Molí fariner de Santa Eulàlia, funcional fins als anys 40. Autor: M. Alba Puigpelat

Una altra mesura europea que contempla la PAC i que es veu insuficient són les *Indemnitzacions compensatòries*. Tota la comarca del Solsonès està classificada com a zona desfavorida de muntanya i demogràfiques, a excepció de Clariana de Cardener que és considerada desfavorida per despoblament. Segons els dos grups de discussió aquestes ajudes no compensen l'impediment que les característiques orogràfiques de muntanya

determinen a l'agricultura, i molt menys als municipis del nord de la comarca, que consideren aquest fet com a amenaça de grau 3 (els municipis del sud ho consideren tan sols de grau 1).

Pel què fa a la diversificació agrària en productes de qualitat, els distintiu de qualitat són absents a la comarca i això és considerada una debilitat molt important (de grau 3) des de tots els grups de discussió. Al mateix temps també és considerada una debilitat d'igual magnitud la tan baixa implantació de la PAE, la PI i la producció artesanal. Respecte a aquesta última existeix una amenaça molt important (de grau 3 considerada per ambdós grups de discussió) que es remet a l'existència d'una normativa molt exigent pel què fa a l'elaboració i comercialització de productes artesanals en la pròpia explotació, que té un grau d'exigència a l'explotació agrària comparable a una agroindústria.

Però tot i la mancança, els municipis del sud de la comarca creuen que existeixen bones condicions per a la diversificació de la producció agrària (ecològica, pastures, biodièsel, plantes remeieres...), tot i que tan sols es classifica com a oportunitat de grau 1. Per contra, els municipis del nord de la comarca no consideren certa l'existència d'aquestes bones condicions.

Un element elemental per a donar sortida a aquests productes és la possibilitat de la venda directa . Però, a diferència de la situació d'altres comarques de la Catalunya central com el Bages, cap dels grups de discussió creu que la proximitat amb l'àrea metropolitana afavoreixi la venda directa de productes agraris. No obstant existeixen altres possibilitats per a tirar en davant la venda directa a la comarca.

4. EL SECTOR SECUNDARI I Terciari

El Solsonès disposa d'una indústria de petites dimensions i diversificada. Aquesta és una realitat percebuda com una fortalesa de grau 3 des dels municipis presents al grup de discussió del nord i del sud de la comarca.

Segons dades procedents de fonts formals, la indústria comarcal és principalment de capital forani. Aquesta afirmació es creu falsa en els municipis del sud, on la indústria és de capital eminentment local, però certa als municipis del nord, on es concentra la major part de l'activitat industrial i de dimensions més grans, com TRADEMA. En el grup de discussió dels municipis del nord s'estableix un fort debat entre si el fet que el capital industrial sigui forani és una amenaça o una fortalesa. En general la població més gran d'edat considera aquest fet com una fortalesa de grau 2 i els més joves ho veuen com a amenaça de grau 3, possiblement degut al coneixement del fenomen de deslocalització inherent a la fase de globalització econòmica actual i en la major importància que li donen a la relocalització de l'economia.

L'activitat industrial està concentrada als binomis Solsona-Olius i Sant Llorenç-Guixers. Aquest és un fet àmpliament acceptat però amb valoració distinta depenent de l'àmbit territorial des del qual s'analitzi. Els municipis del sud (exclosos d'aquests binomis) veuen aquest fet com a debilitat de grau 1, mentre que els del nord ho consideren com a fortalesa de grau 3 ja que així s'impedeix la disseminació de l'activitat en l'entorn rural.

La tendència general d'augmentar els establiments industrials i a disminuir el nombre d'ocupats des dels grups de discussió es creu que és falsa. També segons ells, en els darrers anys els establiments industrial augmenten lleugerament en nombre en nombre als municipis del sud, però no al nord.

Però a pesar que sigui una conclusió dels grups de discussió, la conclusió anterior és poc possible i els establiments industrials irrompen amb més força al nord de la comarca.

El què sí que és un fet àmpliament acceptat i important és el poc desenvolupament de la indústria agroalimentària autòctona, que va tenir la seva importància en passat, però que en l'actualitat han estat desplaçades per la gran indústria agroalimentària.

Aquesta mancança és considerada una debilitat molt important i de grau 3. Aquest és el cas de les indústries farineres que varen ser desplaçades en un passat, i que es presentaven arreu del territori i també al Sud, on el cultiu dels cereals és important. Això explica que el desplaçament de les farineres es consideri com a una amenaça de grau 3 pels municipis del sud, mentre que tan sols una debilitat de grau 1 als municipis el nord, que presenten un teixit industrial més important i diversificat.

Tot i el desplaçament d'activitats industrials tradicionals a la comarca encara es mantenen activitats de conserves de productes silvícoles, com l'empresa Urdet SA a Sant Llorenç de Morunys. Aquesta realitat és una fortalesa per la vertebració territorial de la comarca, alhora que pot tenir efectes sinèrgics amb l'aprofitament de productes secundaris del bosc i consolidant-se així un circuit curt de transformació del producte.

Pel què fa al sector de la construcció, aquest ofereix més llocs de treball als municipis del nord de la comarca, principalment a Solsona, Sant Llorenç de Morunys, la Coma i la Pedra i Guixers. La importància en els municipis del sud és molt inferior. Aquest fet explica que l'augment de l'activitat de construcció es consideri com una debilitat de grau 1 als municipis del sud, i com a amenaça de grau 2 i fortalesa de grau 3 als municipis del nord. La construcció és un altre tema controvertit entre els habitants de la comarca, principalment els del nord. Hi ha divisió d'opinions entre aquells que la veuen com una amenaça, referint-se a la construcció de segones residències (bàsicament a la Vall de Lord, per exemple al Port del Comte que es construiran 450 habitatges en urbanitzacions d'ús secundari) , i aquells que la veuen com una oportunitat de què gent de fora vingui i s'estableixi al territori. No obstant, veient que el cens d'habitatges creix i la població no ho fa, l'últim raonament es desacredita.

El sector terciari de la comarca augmenta en nombre d'establiments i en importància econòmica. En el sector del comerç, la venda al detall perd molta importància, tant econòmica com en nombre d'establiments. Això és un fet negatiu que respon a la conjuntura econòmica actual que tendeix acumular capital i a grans centres comercials que ofereixen una gran gamma de productes. La gent del territori veu aquest fet important i el classifiquen com a amenaça de grau 2. Si aquesta tendència continua pot tenir efectes greus sobre el possible desenvolupament de la producció de qualitat, PAE i artesanal, que requereixen de possibilitats de venda directa i circuits curts de comercialització per a tenir una bona sortida en el mercat.

Pel què fa a l'oferta turística, la hotelera es concentra a la zona nord, principalment a la Vall de Lord. Altra vegada sorgeix una percepció diferent entre un grup de discussió i un altre. Els municipis del nord creuen que això és una fortalesa, que no cal que s'extengui el tipus de turisme del nord a la resta de la comarca (amb discrepàncies sense acord sobre si el tipus de turisme de

complexes hotelers és beneficiós o no pel territori) . Per contra els municipis del sud veuen la concentració de l'activitat hotelera com una debilitat de grau 3 que cal superar. Tot i així , el paisatge pintoresc que cerca la tipologia de turista que demanda el turisme hotelier del nord, no trobaria satisfacció als municipis del sud. Per això el desplegament de turisme rural, que és homogènia en tot el territori, és una realitat positiva percebuda com a fortalesa de grau 3 pels municipis del sud, i de grau 2 pels municipis del nord.

Una oportunitat pel sector terciari del sud és incrementar l'oferta d'allotjaments turístics juvenils, que ambdós grups de discussió veuen insuficients en l'actualitat.

Referent al sector energètic de la comarca, en l'actualitat aquest s'està desenvolupant. Pel que fa a l'ús d'energies alternatives aquest és nul a la comarca, tot i que s'han planificat dos parcs eòlics , un a la serra de Pinós i un altre a Torregassa, a Olius. És important , però, que l'ús d'energies alternatives no esdevingui una amenaça; cal veure quina energia es produeix i qui la consumeix, i primar per sobre de tot l'autoabastament. Per aquest motiu la planificació de parcs eòlics concentrats que produeixen 17 cops l'energia que es consumeix a la comarca (que és la producció que es preveu amb els dos parcs eòlics projectats) es veu com una amenaça, tot i que de grau 1, per ambdós grups de discussió.

La implantació de parcs eòlics concentrats es creu perillosa si no es fa de manera racional i primant el consum local.

La opció d'utilitzar biomassa forestal i agrícola per a produir energia sí que es veu com a una vertadera oportunitat. Per ambdós grups de discussió, el cultiu de conreus energètics i la possibilitat de disposar d'una planta de biocombustible pròpia al territori (com la què la cooperativa del Camp d'Arbequines d'Arbeca ja n'estudia la possibilitat) són oportunitats reals i prioritàries.

DIAGNOSI ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL MÓN RURAL DEL SOLSONÈS

La diagnosi estratègica integrada del món rural d el Solsonès està formada per la DAFO general del món rural (veure taula 1 de més endavant) i per la DAFO resultant d'integrar les diferents DAFO general consensuada per grups de discussió.

Les principals debilitats del món rural del Solsonès responen tant a característiques inherents al món rural occidental, com a característiques pròpies del territori.

De les inherents al món rural occidental destaquen aquelles:

- relatives al *mercat*
- aquelles relatives al *territori*
- les relatives a l'*administració pública* i
- les relatives a l'*empresa rural*.

Les principals debilitats i amenaces que responen al mercat són prou conegudes i se centren, en el cas de les debilitats, en :

1. El flux dispers i estacional de la demanda turística, es tracti o no de turisme rural (sector agreujat per la sobreoferta per competència deslleial a la comarca del Solsonès), i a l'estacionalitat centrada a l'estiu i hivern del turisme d'alta muntanya.
2. La sociologia i psicologia urbana, que actua com a força centrífuga de la població rural, expulsant-la cap a àrees urbanes. No obstant, aquesta és una debilitat lleu, ja que l'atracció urbana es deu a les majors oportunitats en ocupació i a la garantia de serveis bàsics i d'oci. Alhora existeix una inadaptabilitat i un xoc cultural entre la societat urbana i la rural, sovint degut a la concepció de desenvolupament territorial lligat al desenvolupament industrial, dèbil a les zones rurals.
3. El desconeixement de la cultura rural per part de la població urbana, és sens dubte, un element fonamental que condueix a l'estigmatització amb connotacions negatives de la cultura rural.

Si bé les debilitats anteriors responen a característiques intrínseques a la població rural i urbana, les principals amenaces del mercat es poden resumir en:

1. Desconeixement o mala interpretació de les preferències dels consumidors per part de la pagesia.
2. Competència deslleial vers altres productors que no són de la UE, amb requisits sanitaris i laborals inferiors als europeus.
3. Tendència a l'acumulació de capital en grans indústries agroalimentàries i centres de distribució i comercialització.
4. Captació de segments de mercats inadequats, que responen a la societat de consum de massa. D'aquesta manera s'alimenta el desconeixement que cada vegada més existeix un consumidor amb els patrons de consum canviats, que prima més la qualitat i no tant la quantitat. Aquest miopia provoca, també, que sovint les expectatives de mercat creades no es compleixin.

L'augment del temps d'oci de la societat urbana i rural, i de la capacitat adquisitiva de les economies urbanes clientes del món rural esdevé una fortalesa d'importància cabdal ja que s'incrementa la demanda per a realitzar activitats a l'aire lliure i s'estimula el consum del turisme rural. Aquest fet obre les portes a noves opcions de desenvolupament rural no agràries sinó terciàries. Certament el canvi en el patró de consum de la societat occidental és una gran oportunitat pel sector agrari. El consumidor de productes cada vegada valora més el producte ecològic i l'artesanal. Alhora l'auge del turisme rural és una oportunitat fonamental que permetrà transmetre la cultura rural i minimitzar la debilitat de coneixement del patrimoni rural que existeix en l'actualitat. És aquest canvi que obre les portes a una nova possibilitat de captar nous mercats i fluxos turístics, i alhora d'oferir productes rural diferencials, exclusius i de qualitat.

Òbviament, en les possibilitats de diversificació de l'economia hi tenen un paper fonamental les TIC, que afavoreixen una desterritorialització de les activitats econòmiques, de manera que, amb una bona connexió a la xarxa, cada vegada poden ser més perifèriques als grans centres econòmics.

No obstant, la diagnosi del món rural no només es remet a les característiques del mercat, sinó també a les característiques del territori.

La gran manca de formació en la població rural, juntament amb la divisòria digital i tecnològica en comparació amb la població urbana, ha contribuït a reforçar l'escassa capacitat emprenedora i la resistència a la innovació, agreujada per l'envelliment de la població fruit de l'èxode rural.

El despoblament del territori i l'envelliment de la població intervenen de manera important en la desmotivació i la crisi d'identitat de la població rural. No obstant, la oferta d'activitats culturals i l'associacionisme cultural i mediambiental augmenta en l'actualitat, de manera que la identitat es va retrobant i el sentiment d'inferioritat vers la *urbe* es va minoritzant.

L'estructura de la propietat agrària, que passa de pares a fills en propietat i persona física, té un efecte sinèrgic en la desmotivació dels agricultors. Si els fills, els que marxen, no volen continuar l'activitat agrària, aquesta ja es percep com a perduda, i amb ella, un llarg

llinatge familiar. És precisament la importància a la propietat privada que impedeix la cooperació empresarial i fa que les cooperatives i altres formes d'economia social es percebin com a inviables.

La transferència patrimonial de pares a fills, sovint tardana, juntament amb el rol del pare de formador professional del fill i transmissor de la professió condueix a una endoculturació de la població, o sigui, que el o la jove es veu immers en un procés d'aprenentatge, parcialment conscient i parcialment inconscient, a la través del qual la generació de més avançada edat incita, indueix i obliga a la generació més jove a adoptar maneres de pensar i comportar-se més tradicionals.

El desenvolupament del sistema capitalista, i de la última expressió d'aquest en la globalització econòmica neoliberal, ha conduït a reforçar la necessitat d'intensificar l'agricultura. L'activitat agrària és una activitat econòmica que, a diferència de la resta, capta directament recursos de l'entorn i els usa com a capital fix i no circulant (com la riquesa del sòl). Però per altres persones el territori rural és un recurs d'oci i la intensificació i perjudicis ambientals que la conjuntura econòmica ha provocat, és recriminada als pagesos des de molts ocupats no agraris i en molts casos no rurals. És cert, però, que la intensificació agrícola i ramadera ha provocat la pèrdua dels usos tradicionals, que si bé són un element importantíssim que expliquen la debilitat de la identitat rural, són també una causa del desequilibri territorial en la mateixa comunitat rural.

Les exigències del mercat global i de les grans empreses transformadores i comercialitzadores han conduït a una eliminació del petit agricultor, que ha vist com la renda familiar agrària dequeia.

El territori rural, les seves barreres físiques i psíquiques han consolidat una marginalitat històrica vers els grans centres de desenvolupament econòmic. Històricament l'economia rural ha estat i està subjugada als interessos i a les demandes de la població urbana: des de la demanda de fusta al segle XVIII per a la construcció de molls de fusta, a la producció pel subministrament d'aliments (funció desplaçada en l'actualitat degut al fenomen de la globalització econòmica), fins a la nova demanda social de gestió i oci del paisatge rural per part des de les *urbes*.

La demanda de paisatge natural i rural per usos d'oci comporta també un desplaçament econòmic del factor productiu terra. Seguint la teoria ricardiana de la renda de la terra, una hectàrea agrícola és menys productiva que una hectàrea industrial i potser aquesta ho és menys que una hectàrea en places hoteleres (cal recordar l'exagerat increment del preu del sòl en zones com la Cerdanya des que el pagès la ven a un administrador fins al comprador final). La teoria de la renda de la terra , juntament a la necessitat extensiva del recurs terra en l'agricultura, afavoreix l'existència de fenòmens especulatius en l'ús del sòl. A la comarca del Solsonès aquest fet es dona bàsicament a la Vall de Lord, on la demanda d'urbanitzacions és més alta i la SAU disminueix de manera més important.

Però les peculiaritats del territori rural són considerades també fortes des del punt de vista que disposen d'alts nivells de diversitat biològica i patrimonial, d'una qualitat i singularitat ambiental i paisatgística, de ser un atractiu com a espai d'oci i de l'existència de recursos naturals singulars (recursos cinegètics, fluvials...).

Més enllà d'aspectes purament sociològics, existeix una debilitat importantíssima que consisteix en l'absència d'infraestructures i equipaments que agreuja l'èxode rural i el xoc cultural entre la societat urbana i la rural.

Actualment solucionar la manca en infraestructures i equipaments és una suposada prioritat administrativa

Les característiques del territori permeten el desenvolupament d'un sector agroalimentari que disposaria de molts recursos primaris a molt baix cost de transport, alhora que crearia llocs de treball qualificats i no qualificats.

Al mateix temps , les noves opcions de localització de les activitats econòmiques no tradicionals associat a la implantació de les TIC ofereix noves i importants oportunitats d'ocupació

Existeix la possibilitat d'un turisme alternatiu i d'augmentar la qualitat de vida i de treball al medi rural, fet que està íntimament relacionat amb

D'altra banda, l'associacionisme i les activitats col·lectives són un element molt important en les societats rurals. Actualment existeixen moltes associacions que tenen l'objectiu de difondre la cultura popular i elements tradicionals.

El coneixement de la cultura tradicional és una fortalesa molt important i alhora una oportunitat per a obrir camins cap a un procés de desenvolupament més organicismista, local i sostenible.

Per a comprendre l'estat del món rural actual cal conèixer també l'estat i funcionament de l'administració pública, que no està exempta de debilitats. Encara avui persisteix un caràcter sectorial de l'administració pública, que no ofereix una visió integrada al ciutadà sinó multisectorial. A més, molt sovint existeix incompatibilitat entre legislacions i requisits des de diferents departaments (com per exemple entre el DARP i el Departament de Medi Ambient i Habitatge).

L'elevada burocratització que requereixen gestions administratives bàsiques és una debilitat de l'administració pública local que incentiva la desmotivació de la població local.

Si bé l'administració pública municipal, per ser la més pròxima al territori i a la seva gent, és quina pot induir més fàcilment processos de participació ciutadana, molt sovint aqueta es veu incapaç d'engendrar processos participatius, sigui degut a la no voluntat per a fer-ho o a la falta de compromís de la ciutadania.

De fet, la relació entre la ciutadania i la població local està caracteritzada per la impossibilitat d'assolir consens polítics i socials en un àmbit on la baixa densitat de població ofereix característiques òptimes per a apostar pel consens com a mecanisme de decisió.

És cert també que els ens municipals de municipis rurals es veuen immersos en una crisi pressupostària i tenen dificultats per a captar recursos financers.

Darrerament (des del 2001) s'obren noves vies de finançament per a programes de desenvolupament local, com el PRODER, en el cas del Solsonès.

Les noves formes de gestió pública com els consorcis (que n'existeixen dos al Solsonès), o les societats privades municipals ofereixen una oportunitat d'optimitzar la gestió

dels recursos municipals, obligant a la relació i interacció entre l'agent privat i l'agent públic. Al mateix temps el nou paper dels consells comarcals (afavorit per la creació de Vegueries) i de les mancomunitats (com la Mancomunitat d'Abastament d'Aigües del Solsonès) atorga oportunitats de gestió cada vegada més pròximes a la ciutadania i, en el cas des mancomunitats, ofereix la possibilitat de racionalitzar els recursos més enllà de les barreres municipals.

No obstant en un entorn administratiu on el contacte i la relació amb la ciutadania és tan pròxim (física i psíquicament), existeix la possibilitat de comptar amb la col·laboració de les associacions en la gestió municipal.

En els darrers anys ha sorgit un canvi en el context administratiu (nou marc de *governance* i principi de subsidiarietat) que atorga més protagonisme a l'administració local i la reconeix. Existeix la tendència a la descentralització administrativa i una perspectiva (resultant de grans demandes socials) d'integració dels diferents sectors en les polítiques públiques.

L'estat de l'empresa rural és un altra dels grans elements que configuren la diagnosi del món rural català i del Solsonès. Les dificultats a l'accés a la comunicació i informació, juntament amb l'aïllament, incomunicació i estancament que pot patir el món rural (degut a diverses barreres: digitals, orogràfiques...) és una obvietat. No obstant les noves TIC ofereixen una gran oportunitat per a disminuir les barreres, alhora que, en la mesura que permeten la formació a distància i la informació, possibilitin solucionar l'escassa formació del qui viu al medi rural.

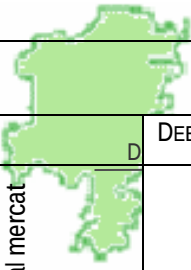
L'aïllament retroalimenta, entre altres factors, la manca de capacitat per a innovar i diversificar, i fa més difícil entendre i accedir als mercats i consumidors. Per aquest motiu, les noves TIC també ofereixen la possibilitat de millorar les expectatives de pluriactivitat, de diversificar l'activitat i la producció de qualitat, perquè ofereixen altres vies de comercialització alternatives com les agrobotigues en xarxa.

No obstant al medi rural existeix una escassa mentalitat empresarial i un desconeixement de les noves tecnologies que, si bé aquestes ofereixen tantes oportunitats, cal solucionar i aproximar i formar la població rural en l'ús de les noves TIC.

Però d'empreses rurals n'existeixen i, tot i que el seu petit tamany es veu com una fortalesa en la mesura que tenen un entorn de treball familiar, flexibilitat, polivalència, resistència i adaptabilitat,

en el context actual són molt vulnerable a la competència de les empreses més grans, que són més eficients econòmicament . Calen, doncs, mesures de foment a la petita i mitjana empresa (PYME) són esperançadores en aquest sentit .

DAFO GENERAL DEL MÓN RURAL				
	DEBILITATS	AMENACES	FORTALESES	OPORTUNITATS
 Aquelles relatives al mercat	- Flux dispers i estacional de la demanda turística - Sociologia i psicologia urbana - Inadaptabilitat i xoc cultural - Desconeixement de la cultura rural	- Desconeixement o mal interpretació de les preferències dels mercats i dels consumidors - Incompliment de les expectatives creades - Captació dels segment de mercat inadequat - Competència deslleial vers altres productors que no són de la UE, amb requisits sanitaris i laborals inferiors als europeus. - Tendència a l'acumulació de capital en grans indústries agroalimentàries i centres de distribució i comercialització.	- Augment del temps d'oci i de la capacitat adquisitiva de les economies urbanes - increment de la demanda per a realitzar activitats a l'aire lliure - Auge del turisme rural - Canvi en el patró de consum, cap a un consum de productes de qualitat, sans i ecològics o artesanals. - Noves opcions de desenvolupament no agràries o ramaderes - Avantatges en noves localitzacions empresarials a la perifèria	- Preferència per a conèixer la cultura rural - Increment de la preferència del consumidor per al turisme rural - Increment de la preferència del consumidor per als productes ecològics - Possibilitat de captar nous mercats i fluxos turístics - Possibilitat d'oferir productes rurals diferencials, exclusius i de qualitat
Aquelles relatives al territori	- Marginació històrica - Dependència i subjugació dels interessos i la cultura urbana - Resistència a la innovació - Escassa capacitat emprenedora - Desmotivació - Èxode rural i despoblament - Desvalorització i desconsideració dels recursos i la cultura autòctona - Pèrdua de l'autoestima - Mentalitat exclusivament localista, tribal i territorial - Escassa capacitat per a la cooperació empresarial. - Incapacitat per al autorealització - Limitacions i incapacitat per assumir riscos i canvis - Tendència cap a una economia de subsistència i treball - Absència d'infraestructures i equipaments - Endoculturació - Mionifundisme i alta parcel·lació - Tardana transmissió patrimonial de pares a fills.	- Generació d'un desenvolupament que alteri o danyi els recursos naturals o culturals - Modificació i pèrdua dels usos tradicionals - Creació d'opcions d'enriquiment especulatiu - Empobriment de la societat local	- Localització - Alts nivells de diversitat biològica - Qualitat i singularitat ambiental i paisatgística - Atractius com a espai d'oci - Existència de recursos natural singulars(cinegètics, fluvials, etc.) - Bona dotació d'equipaments. Serveis i infraestructures - Existència de recursos patrimonials ociosos.	- Possibilitats per al desenvolupament agrari ramader - Possibilitat de desenvolupament agroalimentari - Possibilitat de desenvolupar el turisme alternatiu - Possibilitat d'incrementar la qualitat de vida i el treball al medi rural - Noves opcions de localització de les activitats econòmiques no tradicionals. - Possibilitat de genera un procés de desenvolupament local i sostenible
Aquelles relatives a l'administració pública	- Persistència del caràcter sectorial de l'AAPP - Falta de coordinació i incapacitat per la cogestió - Alta burocratització - Incapacitat per a afavorir processos de participació pública.	- Incapacitat per a la cogestió - Impossibilitat d'assolir consens polítics i socials - Fracàs en la política de participació ciutadana - Incapacitat per a captar programes de desenvolupament i altres recursos financers	- Possibilitat de comptar amb la col·laboració de les associacions - Nova perspectiva d'interacció institucional - Existència de noves vies de finançament per a programes de desenvolupament - Major protagonisme de l'administració local.	- Renaixement de l'administració local (Pincipi de subsidiarietat) - Descentralització administrativa - Noves formes de gestió pública (societats privades municipals, gerències, consorcis, agències,...) - Nou paper institucional dels consells comarcals i les mancomunitats
Aquelles relatives a l'empresa rural	- Dificultats d'accés a la comunicació i informació - Escassa mentalitat empresarial - Dificultats per a entendre i accedir als mercats i consumidors - Escassa capacitat per a innovar i diversificar - Escassa formació i capacitat polivalent - Desconeixement de les noves tecnologies - Baixa rendibilitat - Aïllament, comunicació i estancament - Vulnerabilitat a la competència de les empreses més grans.	- Fracàs de les propostes de diversificació - Incapacitat per a assumir la innovació - Ruïna de l'empresa	- Petit tamany de les empreses - Entorn de treball familiar - Flexibilitat, polivaèència, resistència i adaptabilitat - Accés a les noves tecnologies i la informació	- Utilització de noves tecnologies (Internet, telefonia mòbil, energies renovables,...) - Mesures de foment i suport a les PYMES - Millors possibilitats d'accés a la informació i la formació - Possibilitat de diversificar les activitats - Millors expectatives per a la pluriactivitat.

FONT: Manual para los agentes de desarrollo local., Jaime Izquierdo Vallina

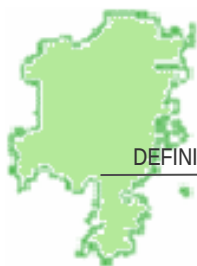

Figura 1: DAFO ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL MÓN RURAL DEL SOLSONÈS (a)

		DEBILITAT	AMENAÇA	FORTALESA	OPORTUNITAT
PAISATGE CULTURAL	1. important patrimoni arqueològic			3	
	2. Manca de pressupost per a gestionar la proposta actual de Xarxa Natura 2000	3			
	3. Gran superfície de bosc			3	
	4. Afectació pels incendis		3		
QUALITAT DE VIDA I MEDI SOCIOECONÒMIC	1. Alt índex de ruralitat i població molt disseminada			2	
	2. Pèrdua de població a les zones rurals, èxode rural eminentment de dones joves	3			
	3. Envel·liment de la població	3			
	4. Coincidència del major envel·liment amb les zones més agrícoles	3			
	5. Alt índex de dependència de la població	3			
	6. Augment important del cens d'habitatges, especialment de segones residències		2		1
	7. Augment de l'habitatge vacant a vuit municipis		3		
	8. Elevada ocupació agrària amb tendència a la disminuir		3		
	9. Tendència a la terciarització de l'economia				2
	11. La majoria dels ocupats treballen i viuen a la comarca (70%)			3	
	12. Dels ocupats que treballen fora, un 18% són intel·lectuals i científics i 18% més operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors (en funció de la branca d'activitat) i científics o tècnics i professionals científics (20% en funció de la professió)	2			
	16. Augmenta l'ocupació per no residents de la indústria i els serveis (atracció)				2
	17. Predomini del transport individual en la mobilitat treball-residència i tendència a disminuir el transport col·lectiu	3			
	18. Taxa d'atur baixa			3	
	19. Augmenta la RFBD però disminueix la remuneració dels assalariats		3		
	21. Instrucció agrària superior a la mitjana provincial i catalana fins al nivell d'FP de grau superior (excepte ESO)			3	
	22. Primer grau, sense estudis i analfabets amb valors superiors ala mitjana provincial i catalana agrària	3			
	23. El nombre d'inscrits a secundària en les especialitats agràries presenta una davallada lenta però constant	3			
	24. Importància econòmica del comerç i restauració			2	
	25. Importància de la indústria en el PIB comarcal, seguit a distància de la construcció i ja a molta més de l'agricultura			2	
	25 Predomini de la persona física com a propietari empresarial, seguit de les SL. Poca presència de les cooperatives i comunitats de béns.	1		2	
	26. tendència a la concentració d'activitats econòmiques i de serveis a les capitals de comarca.	2			
	27. Excessiva pressió urbanística en determinades zones i, per altra banda, dificultat normativa per l'accés del jove pagès a les vivendes rurals		3		
	28. Presència al territori de centres de formació i investigació (Escola Agrària del Solsonès, Escola Agrària de Manresa i Centre Tecnològic Forestal de Catalunya.)				3
	29. Existència d'associacionisme i voluntariat en l'àmbit rural (coop., ADFs..)			3	
	30. Manteniment de l'escola Rural			3	
	32. Potencialitats derivades de la implantació i utilització de les noves tecnologies de la informació i la comunicació.			3	
	33. Important presència de fires tradicionals			3	
	34. Treball domèstic abundant i no reconegut en la SS.	3			
	35. Cuidadores de la llar no assegurades	3			
	37. Manca de centres de dia públics	2			

Font: Elaboració pròpia

Figura 2: DAFO ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL MÓN RURAL DEL SOLSONÈS (B)

		D	A	F	O
AGRICULTURA I RAMADERIA (1)	1. SAT ocupa el 86% del territori			2	
	2. Inequitat en la distribució municipal de la rendibilitat econòmica de les explotacions	3			
	3. Poca rendibilitat de l'agricultura i ramaderia al nord de la comarca		3		
	5. Un 64% de les explotacions no són rendibles		3		
	9. Pèrdua del nombre d'explotacions, però menys que la mitjana a les comarques centrals. Reduccions més intenses concentrades a la zona Nord i en OTE de ramaderia		3		
	10. Augment del tamany mitjà de les explotacions				2
	11. Pèrdua més intensa de les explotacions amb ramaderia	3			
	15. Predomini de la EFA [2] però amb augment intens de la mà d'obra assalariada fixa				2
	17. Titularitat quasi exclusivament masculina	2			
	18. Personalitat jurídica que preval és la persona física, amb tendència a perdre explotacions i guanyar superfície				2
	19. Poca presència de cooperatives de producció	3			
	20. Poca parcel·lació de les explotacions			3	
	21. predominança de l'agricultura de secà com a ocupació de les terres llaurades,	3			
	22. importància econòmica del sector dels cereals (23% del PIB agrari interanual), amb importància dèbil tan sols als municipis septentrionals	3			
	24. Importància econòmica dels farratges (15% del PIB agrari interanual)			2	
	32. Tendència a la intensificació de les explotacions ramaderes			2	
	34. Inequitat de les ajudes rebudes pels PTGMF i PGF		2		
	35. Manca de distintius de qualitat	3			
	36. Molt baixa PAE i PI i producció artesanal	3			
	37. Manca d'AGE	3			
	38. Prima per a zones desfavorides no compensa el sobrecost		3		
	40. Normativa molt exigent pel que fa a l'elaboració i comercialització de productes artesans en la pròpia explotació.		3		
	41. Posició de debilitat envers altres territoris de la UE amb ajuts superiors, i envers produccions de fora de la UE amb requisits menys exigents. Incertesa en la futura disponibilitat de fons comunitaris.		3		
	43. Sistema d'assegurança poc adaptat a la realitat de pagès amb escassa implantació.		3		
	44. La manca de rendibilitat econòmica de l'activitat forestal ha trencat l'equilibri de l'explotació agroforestal. Dèficit d'infraestructures en ramaderia extensiva que limita el pasturatge del sotabosc	3			
	45. Posició de debilitat dels ramaders integrats envers les grans empreses integradores.		3		
	49. Existència experimental d'aprofitaments secundaris del bosc (Plantes medicinals, tòfones, bolets)				3
	50. 48% superfície forestal ordenada	2			
INDÚSTRIA I SERVEIS	1. Indústria de petites dimensions i diversificada				3
	2. Indústria principalment de capital forani		3	2	
	3. Indústria concentrada als binomis Solsona-Olius i Sant Llorenç-Guixers			3	
	4. Predomini de la construcció, que presenta grans increments recents		2	3	
	6. Poc desenvolupament de la indústria agroalimentària autòctona	3			
	8. Manteniment com a empreses artesanals de les conserves de productes silvícoles (p.e tòfones), com Urdet SA A Sant Llorenç de Morunys			2	
	9. Pèrdua d'importància del comerç al detall dins del sector serveis, i reducció del nombre d'establiments		2		
	10. Limitada oferta hotelera, i concentrada a la zona nord			2	
	11. Increment de les cases de pagès (turisme rural) i presència arreu del territori comarcal			2	
	15. Plantes de biocombustibles llunyanes				3

Font:
Elaboració pròpia

Figura 3: DAFO PRIORITZADA (DE GRAU 3) ALS MUNICIPIS DEL SOLSONÈS SUD

DAFO PRIORITZADA (DE GRAU 3) ALS MUNICIPIS DEL SOLSONÈS SUD		D	A	F	O
PAISATGE CULTURAL	Important patrimoni arqueològic			3	
	Manca de pressupost per a gestionar la proposta actual de Xarxa Natura 2000	3			
	Gran superfície de bosc			3	
	Afectació pels incendis		3		
QUALITAT DE VIDA I MEDI SOCIOECONÒMIC	Alt índex de ruralitat i població molt disseminada			3	
	Pèrdua de població a les zones rurals, èxode rural eminentment de dones joves	3			
	Envelliment de la població		3		
	Coincidència del major envelliment amb les zones més agrícoles		3		
	Dels ocupats que treballen fora, un 18% són intel·lectuals i científics i 18% més operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors (en funció de la branca d'activitat) i científics o tècnics i professionals científics (20% en funció de la professió)	3			
	Predomini del transport individual en la mobilitat treball-residència i tendència a disminuir el transport col·lectiu	3			
	Elevada proporció de treballadors sense estudis (67%)	3			
	Tendència a la concentració d'activitats econòmiques i de serveis a les capitals de comarca.	3			
	Excessiva pressió urbanística en determinades zones i, per altra banda, dificultat normativa per l'accés del jove pagès a les vivendes rurals	3			
	Manteniment de l'escola Rural				3
	Treball domèstic abundant i no reconegut en la SS.		3		
	Cuidadores de la llar no assegurades	3			
	TIC en procés de bon desplegament				3
	Manca de centres de dia públics	3			
	Predomini de l'agricultura general (OTE) que és poc rentable (menys del 50% de la RR del 1999)	3			
AGRICULTURA, RAMADERIA I SILVICULTURA	Un 64% de les explotacions no són rendibles		3		
	Titularitat quasi exclusivament masculina	3			
	Poca parcel·lació de les explotacions			3	
	Mínima superfície de regadiu i tendència a disminuir	3			
	Tendència a incrementar-se el nombre d'explotacions ramaderes sense terres		3		
	Inequitat de les ajudes rebudes pels PTGMF i PGF		3		
	Manca de distintius de qualitat	3			
	Molt baixa PAE i PI i producció artesanal	3			
	Manca d'AGE	3			
	Normativa molt exigent pel que fa a l'elaboració i comercialització de productes artesans en la pròpia explotació.		3		
	Posició de debilitat envers altres territoris de la UE amb ajuts superiors, i envers produccions de fora de la UE amb requisits menys exigents. Incertesa en la futura disponibilitat de fons comunitaris.		3		
	Sistema d'assegurança poc adaptat a la realitat de pagès amb escassa implantació.	3			
	Posició de debilitat dels ramaders integrats envers les grans empreses integradores.	3			
INDÚSTRIA I SERVEIS	Indústria de petites dimensions i diversificada			3	
	Poc desenvolupament de la indústria agroalimentària autòctona	3			
	Sector fariner desplaçat per empreses estatals		3		
	Manteniment com a empreses artesanals de les conserves de productes silvícoles (p.e tòfones), com Urdet SA A Sant Llorenç de Morunys			3	
	Limitada oferta hotelera, i concentrada a la zona nord	3			
	Increment de les cases de pagès (turisme rural) i presència arreu del territori comarcal				3
	Plantes de biocombustibles llunyanes				3

Font: Elaboració pròpia

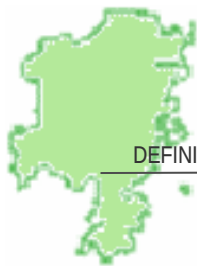
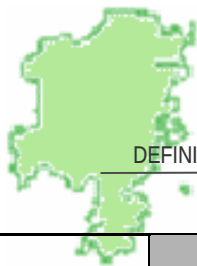

Figura 4: DAFO PRIORITZADA (DE GRAU 3) ALS MUNICIPIS DEL SOLSONÈS NORD. Font: Elaboració pròpia

FIGURA 4: DAFO PRIORITZADA (DE GRAU 3) EN ELS MUNICIPIS DEL NORD DEL SOLSONÈS		D	A	F	O
PAISATGE CULTURAL	Important patrimoni arqueològic			3	
	Manca de pressupost per a gestionar la proposta actual de Xarxa Natura 2000	3			
	Gran superfície de bosc			3	
	Afectació pels incendis		3		
QUALITAT DE VIDA I MEDI SOCIOECONÒMIC	Pèrdua de població a les zones rurals, èxode rural eminentment de dones joves	3			
	Envel·liment de la població	3			
	Coincidència del major envelliment amb les zones més agrícoles	3			
	Alt índex de dependència de la població	3			
	Augment de l'habitatge vacant a vuit municipis		3		
	Elevada ocupació agrària amb tendència a la disminuir		3		
	La majoria dels ocupats treballen i viuen a la comarca (70%)			3	
	Pedomini del transport individual en la mobilitat treball-residència i tendència a disminuir el transport col·lectiu	3			
	Instrucció agrària superior a la mitjana provincial i catalana fins al nivell d'FP de grau superior (excepte ESO)			3	
	Primer grau, sense estudis i analfabets amb valors superiors ala mitjana provincial i catalana agrària	3			
	El nombre d'inscrits a secundària en les especialitats agràries presenta una davallada lenta però constant	3			
	Excessiva pressió urbanística en determinades zones i, per altra banda, dificultat normativa per l'accés del jove pagès a les vivendes rurals		3		
	Presència al territori de centres de formació i investigació (Escola Agrària del Solsonès, Escola Agrària de Manresa i Centre Tecnològic Forestal de Catalunya.)				3
	Existència d'associacionisme i voluntariat en l'àmbit rural (coop., ADFs..)			3	
	Manteniment de l'escola Rural			3	
	Potencialitats derivades de la implantació i utilització de les noves tecnologies de la informació i la comunicació.			3	
	Important presència de fires tradicionals			3	
	Treball domèstic abundant i no reconegut en la SS.	3			
	Cuidadores de la llar no assegurades	3			
	Inequitat en la distribució municipal de la rendibilitat econòmica de les explotacions	3			
	Poca rendibilitat de l'agricultura i ramaderia al nord de la comarca		3		
	Un 64% de les explotacions no són rendibles		3		
	Pèrdua del nombre d'explotacions,però menys que la mitjana a les comarques centrals. Reduccions més intenses concentrades a la zona Nord i en OTE de ramaderia		3		
	Poca presència de cooperatives de producció	3			
	Poca parcel·lació de les explotacions			3	
	Predominança de l'agricultura de secà com a ocupació de les terres llaurades,	3			
	Importància econòmica del sector dels cereals (23% del PIB agrari interanual), amb importància dèbil tan sols als municipis septentrionals	3			
	Manca de distintius de qualitat	3			
	Molt baixa PAE i PI i producció artesanal	3			
	Manca d'AGE	3			
AGRICULTURA, RAMADERIA I SILVICULTURA	Prima per a zones desafavorides no compensa el sobrecost		3		
	Normativa molt exigent pel que fa a l'elaboració i comercialització de productes artesans en la pròpia explotació.		3		
	Posició de debilitat envers altres territoris de la UE amb ajuts superiors, i envers produccions de fora de la UE amb requisits menys exigents. Incertesa en la futura disponibilitat de fons comunitaris.		3		
	Sistema d'assegurança poc adaptat a la realitat de pagès amb escassa implantació.		3		
	La manca de rendibilitat econòmica de l'activitat forestal ha trencat l'equilibri de l'explotació agroforestal. Dèficit d'infraestructures en ramaderia extensiva que limita el pasturatge del sotabosc	3			
	Posició de debilitat dels ramaders integrats envers les grans empreses integradores.		3		
	Existència experimental d'aprofitaments secundaris del bosc (Plantes medicinals, tòfones, bolets)				3

	(continua de la pàgina anterior) FIGURA 4: DAFO PRIORITZADA (DE GRAU 3) EN ELS MUNICIPIS DEL NORD DEL SOLSONÈS	D	A	F	O
RVEIS					
	Indústria de petites dimensions i diversificada				3
	Indústria concentrada als binomis Solsona-Olius i Sant Llorenç-Guixers			3	
	Predomini de la construcció, que presenta grans increments recents		2	3	
	Poc desenvolupament de la indústria agroalimentària autòctona	3			
	Plantes de biocombustibles llunyanes				3

Font: Elaboració pròpia

D. DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE, PER AL PERÍODE 2007-2013

VI. DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE, PER AL PERÍODE 2007-2013.

1. ELECCIÓ DE L'ESTRATÈGIA GLOBAL DE DESENVOLUPAMENT: RESULTATS DEL TALLER DE FUTUR I POSICIONAMEN IDEOLÒGIC.....443
2. ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, 2007-2013 449

1. ELECCIÓ DE L'ESTRATÈGIA GLOBAL DE DESENVOLUPAMENT: RESULTATS DEL TALLER DE FUTUR I POSICIONAMENT IDEOLÒGIC

Per tal de decidir l'estratègia global de desenvolupament, i sent conscient de lo que fóra determinar-la sense que aquesta fos decidida per la gent del territori, s'ha desenvolupat un taller (anomenat *Impacte de futur*, vegeu annex metodologia i puntuacions a l'annex 2 de l'annex de les estratègies) per avaluar el posicionament ideològic dels habitants del Solsonès. El taller consisteix en avaluar el grau d'acord dels assistents davant d'una proposta de desenvolupament basada en l'escurçament dels cicles de comercialització, i en assolir el major grau d'autonomia possible.

Els assistents als grups de discussió creuen que la causa més important de l'estat actual del món rural és la globalització econòmica (amb una puntuació mitjana de 3.64 punts sobre 5), tot i que vuit respostes (un 20% del total) considera que és una causa a tenir en compte, però la puntuen amb un grau d'acord de 3 o menor (sobre un màxim de 5). La segona causa que es creu com a més important de les anunciades al formulari (vegeu annex 2 de l'annex de les estratègies) és la desprotecció administrativa i per última, amb un grau d'acord mig de 1.5, es veu l'atracció del mode de vida urbà.

En quant s'analitza el posicionament socio polític dels participants s'observa, primer de tot, que és impossible separar el posicionament de la gent del grup de discussió dels municipis del nord amb els del sud. El rang del grau d'acord fluctua entre una puntuació mínima de 63 i una màxima de 76, sobre un total de 80 punts¹. El resultat és un grau d'acord alt, no presenta diferències entre el posicionament dels municipis del nord amb els del sud, i és força homogeni. En termes mitjans, tan sols 3 ítems del formulari tenen una puntuació inferior a 4.

¹ La puntuació de màxim acord no té en compte la primera pregunta., ja que aquesta no es tracta d'una idea de desenvolupament sinó d'un anàlisi sobre la causa general de la situació actual.

L'estratègia de desenvolupament presentada i finalment acordada es pot dividir en tres eixos centrals: la Vertebració social, la vertebració territorial i el Manteniment i Millora del Paisatge cultural.

Un element central en l'estratègia global consensuada és la vertebració social del territori. Minimitzar l'exposició al risc dels col·lectius socials més desafavorits (els joves, les dones i la gent gran) són els grans ítems que es creu que l'estratègia de desenvolupament rural integrat ha de seguir.

El major grau d'acord de tot el formulari es troba l'afirmació de què és fonamental millorar la posició i el reconeixement social i legal de la dona pagesa, amb una desviació estàndard nul·la i un grau d'acord mitjà de 5. S'accepta que existeix una divisió de gènere en el treball agrari i una discriminació vers la dona, actor social clau per a diversificar la renda agrària familiar, però que topa amb moltes dificultats en trobar feina. Les dones en edat de treballar són les què emigren més intensament del món rural cap a l'urbà.

La problemàtica de l'envelliment s'hauria de contemplar de manera molt central en el pla de desenvolupament, assegurant una qualitat de vida per a la gent gran i atenció social. Aquesta iniciativa ha estat dotada d'una puntuació de 4.9 de grau d'acord i amb una desviació estàndard de 0.29.

En quant als joves, es creu molt important (4.9 de grau d'acord mitjà i 0.55 de desviació estàndard) que puguin establir-se al territori. Els participants creuen cabdal que l'estratègia de desenvolupament passi per discriminar positivament l'accés a l'habitatge per part de joves agricultors al territori, que es vegin beneficiats de beneficis fiscals i de subvencions.

Millorar la situació de la dona pagesa i la qualitat de vida de la gent gran és veu una estratègia viable en general, amb una puntuació de 3.6 sobre 5. En quant a garantir l'accés a l'habitatge per part dels joves, aquest fet ja es veu més difícil d'assolir , i se li atorga una viabilitat de 2.7.

En l'estratègia global també cal dedicar molts esforços a reforçar una xarxa d'entitats associatives, eina clau per a mantenir i estimular el dinamisme sociocultural i la reidentificació població al territori. El voluntariat i la solidaritat entre entitats ha de ser un element central de la societat del món rural.

A banda de les estratègies per a la vertebració social, cal una vertebració territorial de la comarca, basada, fonamentalment, en relocaltizar l'economia.

La majoria dels participants coincideixen en què cal reeducar al consumidor perquè apreciï el producte de producció local i de qualitat. Així mateix, veuen aquest fet possible, amb una viabilitat alta, de 3.1 sobre 5.

Cal garantir l'equilibri agroforestal retrobant la gestió del bosc. Aquest fet és imprescindible en la política de desenvolupament rural, per a garantir un bon estat del medi rural. Però per a mantenir un bon estat del medi rural, i del seu paisatge cultural, cal dotar a l'educació ambiental de la importància que es mereix. L'educació ambiental es veu com a eina fonamental per a difondre la funció social i ambiental de la pagesia, juntament amb la divulgació de la cultura del Solsonès. L'objectiu a assolir és la legitimació social de la pagesia i la conscienciació socioambiental de la població.

Un dels elements centrals de l'estratègia global de desenvolupament és escurçar els circuits de comercialització. En primer lloc es creu imprescindible (amb un grau d'acord de 4.4 i viabilitat alta, de 3.4) recuperar l'activitat agroindustrial de la comarca; cal esforçar-se a tenir un teixit agroindustrial propi, transformador de la matèria primera de la comarca i rodalies.

A banda dels beneficis generals que ofereix apostar en els circuits curts de comercialització i la venda directa, en la mesura que disminueixen el nombre d'intermediaris i augmenten la retribució pels actors econòmics implicats en el cicle, els circuits curts de comercialització i per la venda directa són una eina fonamental per a donar sortida al mercat a productes de qualitat i respectuosos amb el medi ambient. Tot i la importància que se li atorga a la mesura, aquesta es veu poc viable, amb una puntuació mitjana de tan sols 2.3, degut a l'ímpetu en què s'intensifica la globalització econòmica i la força de les grans empreses distribuïdores i comercialitzadores

Amb un grau d'acord semblant (de 4.3), es creu que cal apostar per la producció de productes de qualitat (sigui a nivell d'artesania alimentària, distintius de qualitat i aliments respectuosos amb el medi ambient, PAE i PI).

Paral·lelament a l'aproximació de l'economia al territori, apostant per economies més locals, es creu important impulsar les formes d'economia social com les cooperatives, especialment

important en una població tan disseminada on els principis de cooperació són claus en la reproducció econòmica i social.

En l'estratègia de vertebració territorial també s'hi observa una voluntat de ser més autònoms energèticament, amb grau d'acord mitjà de 3.9 i una viabilitat del 2.9. La comarca disposa d'un elevat potencial eòlic que, si es duen terme els parcs actuals, pot produir 17 vegades l'energia de consum de la comarca. Alhora disposa de dues preses amb centrals hidroelèctriques. Així mateix també és possible el conreu de cultius energètics, matèria primera per a obtenir biodièsel o bioetanol.

L'estratègia admet la necessitat de diversificar l'economia rural i hi dedica gran part dels esforços. Cal crear llocs de treball qualificats, evitant la fuga de cervells de les persones més formades. Aquest és un element important i amb un grau d'acord lleugerament superior (de 3.64) que l'afirmació de què hi ha d'haver una discriminació positiva a aquelles empreses de capital local que es vulguin establir al territori (amb grau d'acord de 3.5).

Existeix acord quasi unànimement en què les noves tecnologies de la informació i comunicació són una gran oportunitat pel territori, a nivell de vertebració territorial (possibilitat del teletreball, de la formació contínua, de la relació entre productors o elements de la cadena productiva), com de vertebració social (relació entre persones o entitats, formació, serveis on-line...).

Per últim, i emmarcat en un objectiu general de manteniment i conservació del paisatge cultural (aquell entorn singular i específic que constitueix un àmbit de referència col·lectiva, amb una gran càrrega simbòlica), es creu important protegir el paisatge rural, els seus elements arqueològics i les seves costums. En aquest aspecte és molt important recuperar la gestió del bosc i potenciar els elements culturals del territori, mesura comuna dins l'estratègia de vertebració social.

L'estratègia de desenvolupament rural integrat i sostenible es basa, en mesures que permetin fixar la gent al territori i prevenir episodis posteriors d'èxode rural. Per aquest motiu cal dedicar també esforços a divulgar la identitat territorial a la gent que no viu a la comarca, perquè atorgui

una identitat específica al món rural del Solsonès, i es valori, de manera que els seus productes locals i el turisme cultural tinguin sortida en el mercat i creïn sinèrgies amb la vertebració de la societat rural.

En l'actualitat el món rural català i del Solsonès es troba immers en un en un *“moment demogràfic”* molt problemàtic i delicat en el sector agrari i el medi rural. En moltes comarques o àmplies zones de comarques de Catalunya hi ha una població agrària i rural envellida, sense capacitat de generar recursos econòmics per poder viabilitzar i transmetre les seves explotacions amb garanties de continuïtat futura. Això és més greu en les comarques en declivi sense fonts de renda alternatives o complementàries. L'estratègia de desenvolupament global preten assolir els següents objectius generals:

- Tenir cura dels problemes de les capes socials més desfavorides o perjudicades pels canvis demogràfics.
- Administrar bé (socialment/col·lectivament) els recursos naturals i humans disponibles en el medi rural
- Posar en marxa plans de desenvolupament adreçats a estabilitzar població en el medi rural mitjançant: creació de nous nínxols d'ocupació i activitats amb efectes multiplicadors sobre l'activitat econòmica. Aquests plans han de tenir en compte la realitat demogràfica present i la desitjada com a objectiu.
- Distribuir amb justícia, equitat i eficàcia els recursos públics dedicats a gestionar els fenòmens demogràfics.

El model de desenvolupament sostenible aplicat a l'àmbit d'estudi es fonamenta en els tres axiomes de la *sostenibilitat*, concebuda com a aquell estat socioeconòmic, cultural i ambiental on hi regni:

1) La integritat ecològica: optimitzant la gestió i l'ús dels recursos naturals, dedicant la major part de l'esforç en els recursos locals i renovables. És importantíssima la racionalització en l'ús de matèries primeres i el manteniment de la biodiversitat, especialment de paisatge agrari, que encara manté morfologies tradicionals i que per tant és niu de gran riquesa cultural com biològica.

Cal una nova cultura de l'aigua i de l'energia, interferint en el comportament dels consumidors, que immersos en la inèrcia productivista i consumista actual ha esdevingut en hàbits totalment irracionals.

2) **Proposperitat econòmica.** EL desenvolupament d'un indret sovint s'ha associat amb el creixement econòmic. No obstant, en el model que aquí es planteja es menysprea el creixement econòmic concebut com a únic eix en el desenvolupament d'una societat, i es dedica molta més atenció en la capacitat d'assolir d'una maduresa productiva equilibrada i perdurable (sostenible) en el temps.

Malgrat tot, per a qualsevol implantació de polítiques o programes cal una inversió econòmica, que ha de nodrir-se tant de institucions comarcals, provincials, autonòmiques, com locals. Per tant, la prosperitat econòmica és inherent a tot desenvolupament sostenible.

3) **Equitat sociocultural.** Cal distribuir equitativament els béns, els serveis i les oportunitats entre la població. És d'aquesta manera que s'estableixen processos de confiança mutus i s'involucra a les persones, fomentant l'associacionisme i estimulants la cohesió social. L'eina fonamental per a assolir l'equitat així entesa és la informació i comunicació, concebuda com a principal eina mobilitzadora de capital social.

L'assolició de la sostenibilitat passa per tancar el cicle productiu; produint, distribuint i consumint el més proper possible al territori, formant unitats sistèmiques autosuficients on la generació de residus (que especialment hauran de ser els mínims possibles) s'entengui també com a generació de recursos, deixant enrere la concepció del sistema econòmic com a sistema lineal, paradigma de la insostenibilitat.

Malgrat els tres pilars anteriors, el desenvolupament sostenible, entès com a aquell perdurable en el temps sense anar en detriment de la solventació de les necessitats de les generacions futures, és indefinible sense una participació social i ciutadana al darrere.

D'altra banda, s'ha complementar la participació ciutadana amb la mesura transversal de la localitat: una comunitat no es desenvolupa si el desenvolupament no és endogen. Cal basar-se

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
. Marina Vilaseca Puigpelat

en la localitat com a prioritat: adoptar una estructura productiva en funció dels recursos potencials del territori i de la seva gent .

2. ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, 2007-2013

Estratègies de Vertebració social.....	450
Estratègies de Vertebració Territorial.....	468
Estratègies per al manteniment, millora i coneixement del paisatge cultural.....	493

ESTRATÈGIES DE VERTEBRACIÓ SOCIAL

1. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (I): ELS JOVES
2. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (II): ELS JOVES AGRICULTORS
3. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (III): LA DONA AL MÓN RURAL
4. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (IV): LA GENT GRAN AL MÓN RURAL
5. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (IV): LA GENT GRAN AL MÓN RURAL
6. AUGMENTAR LA FORMACIÓ I CONSCIENCIAR DE LA SEVA NECESSITAT
7. FOMENTAR I INTERRELACIONAR L'ACTIVITAT ASSOCIATIVA AGRÀRI I RURAL
8. GARANTIR EL DRET DE PODER VIURE EN UNA MASIA O CASA RURAL
9. FOMENT DEL COOPERATIVISME AGRARI I RURAL
10. POTENCIAR LA TRANSPARÈNCIA ADMINISTRATIVA I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA EN LA GESTIÓ DEL TERRITORI

Les estratègies de vertebració social tenen l'objectiu d'integrar els col·lectius de risc de la població de la comarca del Solsonès. Aposten per la formació de les persones com a eina bàsica de millora personal i professional, i en l'associacionisme agrari i rural com a eina per compartir costos(en el cas de les associacions professionals) i de millora de la identitat cultural ,la vida cultural i el paisatge del Solsonès .

1. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (I): ELS JOVES²

La manca d'oferta de llocs d'ocupació no agraris al món rural, juntament amb l'atractiu del món urbà pels joves, ja que pocs d'aquests no vulguin romandre al món rural. Això respon a la conjuntura econòmica actual i alhora a la escassa valorització social de la tasca al camp.

Per a poder tenir perspectives de futur en el territori és imprescindible, i alhora una gran obvietat, que cal que el territori hi hagi gent. Que això sigui una realitat passa per incentivar la reidentificació de la gent vers el territori on viu, crear llocs de treball no agraris (les TIC ofereixen una gran oportunitat), augmentar l'oferta formativa, crear i consolidar el teixit social i garantir l'accés a l'habitatge rural.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès):

Minimització de les Debilitats: 2,3,4,6

Minimització Amenaces: 2,3,4

Potenciació Fortaleses: 3,4,5,11,12

Potenciació Oportunitats: 1,2,3,7,8

MESURES A EMPRENDRE:

1. Fer pedagogia de lo important que és que hi hagi pagesos al territori i de les bonances d'establir-se en el món rural i promocionar-lo per tal que els joves no vegin en el medi rural una destinació negativa.
 - a. Promoció des de mitjans de comunicació del món urbà (TV, revistes....)
 - b. Campanyes de legitimació social del món rural destinat a tota la ciutadana, urbana i rural de la comarca, i de fora d'ella, fins a l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
 - c. Cal que el paper dels pagesos i el respecte per l'activitat agrària sigui degudament difós i explicat, directament o promocionat des de les institucions públiques als ciutadans urbans, i sobretot a les escoles, perquè tinguin la deguda consideració a l'activitat agrària, facin un ús adequat del medi, i respectin com és degut l'activitat agrària
 - d. Elaboració d'una campanya mediàtica a nivell comarcal i supracomarcal, a nivell de català.
2. Millorar i promoure la formació.
 - a. Establir cursos de formació contínua des del CTFC i l'Escola Agrària. Malgrat ja existir, sovint manquen de difusió i estimulació per part de la població agrària.
3. Pel que fa a la formació, cal una estratègia de plantejament de formació en base a les necessitats del territori ja que falta vinculació dels cicles formatius amb la realitat territorial
 - a. Cal millorar la oferta de cicles formatius relacionats amb el medi ambient, la gestió dels recursos naturals i humans de la comarca, i per a emprendre iniciatives empresarials.
 - És idoni que ho oferissin els centres de secundària establerts a Solsona i també en xarxa per a poder arribar a tots els col·lectius.
4. Incentivar al Jove a dedicar-se a l'activitat agrària (VEURE ESTRATÈGIA DE FOMENT DEL JOVE AGRICULTOR, NÚM 2 DE VERTEBRACIÓ SOCIAL)
5. Garantir l'accés a l'habitatge rural (VEURE ESTRATÈGIA 8 DE VERTEBRACIÓ SOCIAL)
6. Cohesionar la població jove de la comarca, estimulants un compromís social cap al territori i garantint que el seu compromís serà escoltat:
 - a. Fomentar la utilització d'espais polivalents compartits que permetin trobades associatives culturals o altres, per tal d'impulsar una major integració dels joves del món rural.
 - b. Crear un portal d'Internet dels joves del Solsonès que inclogui:
 - i. Oferta formativa
 - ii. Fòrum de les problemàtiques que els afecten
 - iii. Intercanvi d'activitats que es fan des de diferents entitats juvenils
 - c. Ofereixi comunicació directa amb administracions públiques. La institució més idònia seria el Consell Comarcal del Solsonès, que hauria d'adoptar el compromís de periòdicament revisar les sol·licituds o demandes que es facin en aquest portal i respondre-les.
 - i.
7. Creació d'un pla d'ocupació per a joves

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

1. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA D'INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC: ELS JOVES:

Les estratègies d'integració dels col·lectius de risc permetran estimular la desintensificació de l'envelliment i , en la mesura que ofereixen llocs de treball no concentrats (agroturisme, artesanía alimentària, teletreball...) minimitzaran la debilitat de coincidència del major envelliment amb les zones més agrícoles.

Alhora, l'estratègia concreta de fixar joves al territori, associada a mesures formatives i a enfortir l'arrelament al territori pot contribuir a minimitzar la "fuga de cervells" cap a altres comarques , però cal, sens dubte, crear llocs de treball per a mà d'obra qualificada

Un aspecte fonamental en els joves és la problemàtica de l'habitatge. Si se supera la dificultat dels joves a accedir a l'habitatge, possiblement disminuirà l'augment dels habitatges vacants (que serien rehabilitats) i es frenaria l'augment desmesurat del cens d'habitatges perquè moltes vivendes ara inhabitable podrien arribar a ser funcionals (aquesta estratègia està estretament lligada a l'estratègia d'accés a l'habitatge). Inevitablement, si s'ajuda a què els joves es quedin a viure al territori, aquest fet pot tenir repercussions en l'ocupació agrària, que si més no podria no davallar tan intensament.

És imprescindible augmentar la oferta formativa (sigui a distància, gràcies a les TIC, i presencial, gràcies als centres de formació) ,que alimenta a les possibilitats d'ocupació (des del punt de vista de la possibilitat d'engegar projectes empresarials) .

Sens dubte les noves TIC tenen també un efecte sinèrgic sobre la permanència de joves al territori ;tant per les oportunitats de formació a distància, com per les oportunitats que ofereixen en tràmits administratius, per la simple relació amb persones i per la creació de llocs de treball.

Disposar de joves al territori sens dubte poden contribuir en enfortir la tendència a la terciarització , en l'atracció d'ocupats en serveis i indústria (en la mesura que afavoreix el desenvolupament empresarial) , augmentar la demanda de centres formatius i ampliar les possibilitats d'innovació a la finca (per exemple a l'hora d'optar per cultius experimentals com el de la tòfona).

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

Si vertaderament s'aconsegueix que els joves romanguin al territori, s'estarà contribuint en conservar i reforçar l'estructura característica del Solsonès que és l'existència d'un poblament molt dispers. Aquesta característica és essencial per a la gestió del territori

2.IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA D'INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC:ELS JOVES AGRICULTORS:

A banda dels efectes lògics de reequilibrar demogràficament l'estructura d'edats dels treballadors agraris, i afavorir així la continuïtat en el temps de les explotacions, la instal·lació de joves agricultors és inherent a un augment de les ganes d'innovar i actualitzar el funcionament de les explotacions. Aquest impacte podria contribuir a pal·liar la inequiat en la rendibilitat de les explotacions, en la mesura que la instal·lació de joves agricultors fos més o menys homogènia en el territori, i també ho fós el nivell de formació (hipòtesi que és més probable com més oferta formativa existeixi, possibilitat que s'enforteix en la mesura que existeix un millor desplegament de les TIC i la formació a distància).

Si les explotacions guanyen rendibilitat, aquest fet, a banda del fet que pot atraure a més agricultors, farà que la pressió urbanística competeixi amb un ús de la terra amb més valor econòmic, i per tant que el desplaçament de l'agricultura per la teoria de Renda de la terra disminueixi.

La major capacitat emprenadora dels joves per provar noves experiències productives pot tenir repercussions en l'aposta per un altre tipus d'agricultura com l'ecològica, la integrada o els productes de qualitat. Aquesta possibilitat es reforça quan els centres educatius ofereixen formació a distància i presencial sobre aquestes temàtiques.

Que la comarca disposi de joves agricultors pot reforçar l'estructura agrària actual basada en explotacions poc parcel·lades i de tamany mitjà-gran, i pot tendir a crear llocs de treball per a assalariats a l'explotació agrària.

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

En la modernització i innovació de les explotacions (associat al
rejoventament del sector) també hi té un paper cabdal l'us de les noves

TIC.

Però l'accés a la terra per part de nous agricultors és fonamental i cal garantir-ho creant un **banc de terres**, que evita l'especulació en el preu de sòl agrícola i és de control públic.

Sens dubte l'establiment de la gent jove al territori suposarà un dinamisme poblacional, amb increment de la natalitat, i estimularà el manteniment de l'escola rural i millors perspectives econòmiques, demogràfiques i ecològiques de futur.

2. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (II): ELS JOVES AGRICULTORS

Per tant, és important que el sector agrari rutlli correctament, que els pagesos i pageses en visquin de forma digna, i això sigui una motivació per als joves per incorporar-se a l'agricultura, la ramaderia i/o la silvicultura. Així doncs, l'administració ha de desenvolupar i modernitzar polítiques estructurals per fer del sector agrari un sector viable i amb futur.

El sector agrari continua sent un dels principals motors sobre els quals es vertebra el món rural, però hi ha una marcada tendència a la pèrdua d'actius agraris, i en especial en el nombre de joves que es dediquen a l'activitat agrària.

Durant el 2005 tan sols 4 joves del Solsonès es van atendre a les ajudes per a incorporació de joves a l'activitat agrària.

La reestructuració i modernització de l'explotació que ha de fer el jove agricultor suposa una important inversió difícil d'afrontar per al jove que s'incorpora. Aquesta despesa seria difícilment assumible sense un suport públic darrera, però moltes vegades, aquest suport continua essent insuficient. El Llibre Blanc del Sector Agrari reconeix que l'aplicació dels programes d'incorporació no han tingut els resultats desitjats.

L'estratègia de desenvolupament ha de consistir en incentivar econòmicament al jove que es vol incorporar i que pugui disposar de suport i assessorament tècnic a l'hora de fer les inversions i orientar l'explotació.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 3,4,14,20,21,22

Minimització Amenaces: 6,7, 8

Potenciació Fortaleses: 4,6,12,16,17

Potenciació Oportunitats: 4,5,6,7

MESURES A EMPRENDRE:

1. Millorar el finançament de les inversions. Que l'import dels ajuts sigui fins al nivell permès per la UE (25000€ d'ajut directe i 25000€ en bonificació d'interessos) i anar al màxim si el jove fa servei d'assessorament en relació a la incorporació (30000€).
2. Noves propostes dins els plans d'incorporació lligades a aspectes estructurals, de desenvolupament, de formació, de treball en comú i, fins i tot de disseny d'alternatives productives dins del medi rural.
3. Establir un pla d'incorporació per als joves que s'incorporin al sector agrari. En el pla hi hauria de constar, entre d'altres coses: localització i tipus d'explotació, estudi de l'activitat productiva de l'explotació, estudi de viabilitat econòmica, previsió d'inversions a curt i llarg termini amb anàlisi de viabilitat, anàlisi de l'activitat multifuncional de l'explotació.
4. Sistema de tutoratge de les incorporacions o seguiment del pla d'incorporació, seguint les inversions per tal d'assegurar que s'adeqüin dimensió i orientació productiva i donant suport en la presa de decisions que calgui.
5. Que les convocatòries dels plans d'incorporació estiguin obertes tot l'any, o si més no, s'obrin de forma regular en un determinat període de temps de forma que els joves que es vulguin incorporar puguin realitzar una planificació correcta.
6. Crear un fons de garantia que avalés als joves que no tinguin un aval suficient per sol·licitar els crèdits.
7. Creació d'un banc de terres, i en el seu repartiment i dret a compra establir criteris i prioritats, considerant especialment prioritària la incorporació de joves. L'Administració ha de ser qui el gestioni, juntament amb les Organitzacions Agràries més representatives, que en el cas del Solsonès és Unió de Pagesos.
8. Igualment, crear un fons de drets i quotes de producció on es prioritzin els joves i, d'aquesta manera, es doni el dret a l'augment de la producció als pagesos joves, garantint així la viabilitat de les explotacions.
9. Potenciar i dotar del pressupost necessari el Contracte Global d'Explotació, un projecte estratègic territorial que lliga el manteniment del major nombre d'explotacions, la producció de qualitat, la protecció del medi i la funció articuladora del territori que té l'activitat agrària.
10. Fomentar l'associacionisme, en tots els seus vessants: cooperativisme, associacions sectorials, associacions tècniques, agricultura de grup, etc; així com el sindicalisme agrari, per a promoure millores tan a nivell individual com de sector.
 - o Organitzar un programa d'informació i debat sobre l'associacionisme agrari itinerant per tota la comarca, a càrrec del Consell Comarcal.
 - o Impulsar l'aplicació de noves tecnologies a les explotacions, mitjançant programes
11. Impulsar l'aplicació de noves tecnologies a les explotacions
 - o Crear programes de formació per a l'ús de les TIC a les explotacions
 - o L'oferta pot provenir del CTFC o de l'ECA
 - o Pot ser a distància, un cop garantit l'accés de banda ample a tot el territori comarcal.

3. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (III): LA DONA AL MÓN RURAL

Els reiterats episodis d'èxode rural viscuts en el segle passat, han conduït a una masculinització de la població rural. El manteniment de les dones en l'entorn rural és una de les principals garanties de l'anomenat equilibri territorial, perquè són garantia d'arrelament de població al territori. De les poques dones que hi romanen, una gran minoria són titulars o subtitulars de les explotacions. Enmig d'aquesta realitat, no existeix cap marc legal que permeti la cotització de la dona pagesa a la seguretat social tenint en compte les especificitats del món agrari i de la seva situació a l'explotació com a col·laboradora. D'altra banda, la manca d'equipaments socials (centres de dia, llars d'infants...) és un altre dels motius que dificulten que la dona pagesa pugui participar activament en la vida social, cultural i econòmica del lloc on viu. La major part de les dones que aporten el seu treball a l'explotació familiar agrària pertanyen al que s'ha anomenat col·lectiu invisible. La dona agricultora que col·labora en l'explotació familiar aporta un treball no reconegut, no remunerat i que no figura a les estadístiques. Algunes vegades, desenvolupa funcions de coempresària, que tampoc se li reconeixen, no participa en les relacions exteriors de l'explotació, ni sol aparèixer com a sòcia **en les cooperatives i organitzacions professionals agràries**.

Tot i així, al Solsonès existeix una associació de dones força activa en l'actualitat. La Unió de Pagesos també disposa d'un grup d'acció propi per a les dones pageses. Davant de la dificultat d'un reconeixement legítim a nivell social i legal del treball de la dona a pagès, juntament amb els episodis d'èxode rural de la dona en edat activa cap a zones amb oferta de treball en altres sectors, evidencia que calen estratègies per a fixar la població femenina al territori. Aquesta és una de les estratègies primordials per al desenvolupament rural de les comarques catalanes, i amb elles, no menys per al Solsonès.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats 2,3,4,11,12,13,16

Minimització Amenaces: 4,12,14

Potenciació Fortaleses: 3,5,7,11,21,22

Potenciació Oportunitats: 1,2,3,5,,7,8

MESURES A EMPRENDRE:

1. Plans de formació per a la dona rural per a diversificar la seva renda

- a. Encapçalats pel CTFC i l'ECA
- b. Major difusió de l'oferta formativa, molta d'ella present a la xarxa. Per tant aquesta acció té com a condició *sin e qua non* que totes les masies tinguin accés a ADSL.

2. Programes d'ocupació amb objectiu de la diversificació de la renda familiar agrària, i augmentar l'ocupació femenina

- a. Creació de microempreses o cooperatives de serveis a la gent gran i infants
- b. Promoció racional de l'agroturisme
- c. Programes ocupacionals relatius als aprofitaments secundaris del bosc.: com les tòfones (que ja existeixen experiències, per exemple al municipi de Lladurs
- d. Racionalitzar la legislació actual sobre la transoframció agroalimentària artesanal, per a permetre que aquesta activitat pugui ser un vertader complement de la renda familiar, alhora que difusora de la cultura local.

3. Millora del transport públic. Si bé el sector agrari en general afronta reptes importants per frenar la pèrdua de població activa, la dona pagesa suma dificultats pel rol que tradicionalment se li ha associat. La dona és habitualment la responsable de la mainada i de la gent gran a la llar. Això suposa desplaçaments freqüents: escola, atenció mèdica, etc. Però la mobilitat en zones rurals, ja sigui interns o entre comarques, encara presenta serioses deficiències: manca de transport públic i carreteres poc adequades a les nostres necessitats

4. Donar suport econòmic a aquelles persones que es dediquen a cuidar persones dependents dins del cercle familiar

5. Alliberament de l'obligació de la dona de fer de *cuidadora* dels infants i de la gent gran de l'àmbit rural, per poder així diversificar la seva renda o simplement obtenir-ne una .

- a. Creació de més centres de dies i llars d'infants i escoles bressols descentralitzats
- b. Augmentar l'oferta cultural per a avis amb l'objectiu de disminuir la dependència vers la dona del cercle familiar
- c. Creació d'una cooperativa de serveis a la llar, composta per dones que treballen a les llars de diferents pobles, que normalment no estan assegurades.
 - Comunicació via Internet de l'oferta de cuidadores de la llar
 - Oferir formació per a cuidadores de la llar
 - Professionalitzar la seva tasca amb un conveni laboral propi i un estatut professional
- d. Increment de l'oferta d'atenció domiciliària per part d'experts) treballadors socials, assistents socials)

6. Ajudar a la incorporació i manteniment de la dona pagesa

- a. Subvencions per dones pageses no titulars de les explotacions
- b. Garantir la possibilitat de la cotitularitat amb el cònjuge hereu.
- c. Garantir l'aprovació d'un estatut professional de la dona pagesa (*vegeu proposta "Estatut professional de la dona pagesa", fet des de Dones de la Unió de Pagesos*)
- d. Cal incloure l'objectiu de fixar la dona pagesa al territori dins del Contracte Global d'Explotació, tal i com s'ha fet amb els joves pagesos.

a. Reforçar l'autoestima i la capacitat d'empreniment de les dones del món rural

- a. Donar suport a les associacions de dones de la comarca ,la trobada entre elles i creant un espai comú a Internet
- b. Difondre la tasca de les dones del món rural i de les entitats de dones per a estimular la valoració social del rol de la dona.

(vegeu annex de l'estatut professinal de la dona pagesa d'UP, a l'annex 3 de l'annex de les estratègies)

Que la dona de món tingui oportunitats reals per el seu desenvolupament econòmic i per a obtenir una renda és fonamental. En primera instància que la dona es mantingui al territori permetrà reequilibrar la població i la sex-ratio, juntament amb l'estimulació de la natalitat .

La major presència de la dona al món rural pot suposar també una major pressió del col·lectiu de dones treballadores domèstiques, augmentant la possibilitat de què el treball domèstic sigui reconegut en la Seguretat Social, i el mateix passa en el cas de les dones cuidadores de la llar. L'estratègia presentada inclou l'aprovació d'estatus professionals per a les anteriors professions.

Igualment, perquè la dona vegi atractiva la vida a pagès cal alliberar-la de rols històrics de gènere, com el rol de cuidadora. En l'estratègia s'aposta per crear més centres de dia per a gent gran o llars d'infants(que permeten, d'altra banda, l'ocupació femenina), i també la remuneració econòmica per la tasca social que realitzen aquelles dones que decideixen seguir com a cuidadores familiars.

Pel què fa a la dona ocupada en el sector agrari, l'estratègia té l'objectiu d'afavorir-la en la mesura que estimula la cotitularitat. D'aquesta manera s'incrementaria la ocupació agrària femenina i les activitats complementàries (normalment en mans de la dona) com el turisme rural, l'artesanía alimentària o els aprofitaments secundaris del bosc.

La iniciativa emprenedora de la dona juntament amb la tendència a la terciarització, pot contribuir de manera determinant en diversificar la renda agrària i en crear nous ninxols de treball, especialment en el sector serveis i de comerç.

No obstant, aquesta estratègia implica l'existència d'una oferta formativa contínua que afavoreixi la implicació de la dona en noves iniciatives empresarials.

Evidentment, en la mesura que s'afavoreix el reequilibri demogràfic s'enforteix el poblament disseminat i la gestió del territori.

4. INTEGRACIÓ DELS COL·LECTIUS DE RISC (IV): LA GENT GRAN AL MÓN RURAL

La manca de rendibilitat de l'activitat agrària, la insuficiència dels actuals instruments de protecció social i la poca dotació del cessament anticipat, juntament amb d'altres factors limitants com les mancances en infraestructures, l'atractiu que suposa viure en nuclis de població més grans, amb més disponibilitat de serveis i les dificultats d'accés a noves tecnologies de comunicació, dificulten el grau de relleu generacional necessari per garantir l'articulació de territori i serveixen per explicar en part l'envelliment de la població rural i del sector agrari.

Així, ens trobem amb molts casos en què la gent gran del sector agrari continua treballant-hi, ja sigui ocasionalment com a mà d'obra familiar de suport en les campanyes, o bé de manera activa mantenint-se com a titular i cap d'explotació. A l'hora d'intentar explicar perquè es mantenen en actiu, cal prendre en consideració especialment la jubilació i la manca de relleu.

Il·lustració 1 Gent gran jugant a cartes a un local d'ARdèvol de Pinós.

Font: www.llobgos.net

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats : 4, 5,7,8,12 ,13

Minimització Amenaces: 4,7,8,

Potenciació Fortaleses: 3

Potenciació Oportunitats: 4

MESURES A EMPRENDRE:

1. Accés a serveis bàsics i atenció a la gent gran en l'entorn rural

En l'entorn rural acostuma a passar que les persones grans que han viscut i treballat tota la vida a l'explotació volen continuar-hi vivint, i la família també ho vol. En aquesta línia les propostes d'actuació són:

- L'establiment d'ajuts per a compensar la dedicació de la família, ja que la cura per part de la família suposa un model econòmicament més sostenible per a l'Administració i per a la persona li és més beneficiós no abandonar l'entorn que coneix.
- D'altra banda, cal que les Administracions millorin les infraestructures de l'àmbit rural i que impulsin l'establiment dels serveis de proximitat necessaris.
- Increment dels CENTRES DE DIA PÚBLICS
 - Establiment de centre de dia a les zones rurals on l'envelliment i la dependència és superior que en els municipis de Solsona i Sant Llorenç, on es troben els centres de dia actuals.
 - Ubicació d'un centre de dia a "el Miracle" com a centralitat del Solsonès Sud.
- Foment de les cuidadores, com a eina important per al desenvolupament rural ja que suposa una diversificació econòmica per a moltes rendes familiars.
 - s'ha de poder professionalitzar i estabilitzar la feina de cuidador/a de gent gran, tant per les condicions laborals del treballador/a com per les garanties del servei de cara a la família i a la persona cuidada.
 - En la mateixa línia, cal avançar en la xarxa de cuidadors/res de gent gran, per tal de donar sortida i continuïtat al treball, millorant la coordinació de l'oferta i la demanda a nivell comarcal. En aquest sentit cal una millor coordinació (única) entre assistents socials de les diferents institucions. Creació d'una cooperativa de serveis d'atenció a la gent gran.
 - D'altra banda, considerem que s'haurien d'habilitar beques per al curs obligatori de formació, prioritzant les dones que tenen dificultats econòmiques i que molts cops no poden realitzar la formació completa.
- Millorar la xarxa de transport públic

2. Millorar les PENSIONS DE JUBILACIÓ

- Aquest 2005 ja s'ha posat en marxa el compromís del govern d'augmentar les pensions mínimes amb increments superiors a l'IPC i per al 2006 continua sembla que continuarà aquest tònic.
 - Aquestes modificacions poden suposar una millora gradual de les pensions de jubilació, fins a un 26,5% en 17 anys.
 - Però aquesta millora gradual suposa per a les persones que es jubilaran en els anys més propers, un increment dels costos socials sense que vegin millorada realment la seva pensió, o només en un grau molt lleuger, degut al migrat import actual de les pensions màximes del REASS C.P.. En aquest sentit, Unió de Pagesos considera que cal introduir més millores a l'acord assolit per equilibrar l'augment de la contribució a la Seguretat Social amb la millora de les prestacions que se'n deriven.
- cal modificar i eliminar l'actual obligació de transmetre la propietat o l'usdefruit de les terres de l'explotació agrària per accedir a l'increment del 20% de la prestació per invalidesa permanent a partir dels 55 anys d'edat. Perquè, en comparació amb el règim general i els altres sectors econòmics enquadrats en autònoms, als quals no s'obliga a vendre les seves propietats o a renunciar a l'usdefruit, aquesta obligació és una clara discriminació. .

3. Solucionar la manca de relleu generacional de les explotacions

- Per a solventar la manca de relleu generacional cal pal·liar la problemàtica d'incorporació de joves, anteriorment mencionada, fet que impedeix que molts agricultors/es no optin per l'ajut al cessament anticipat.
- Crear un Observatori de la salut al camp per a poder fer un seguiment i prevenció de la sinistralitat al treball agrari en els col·lectius més vulnerables.

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

4. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA D'INTEGRACIÓ DE COL·LECTIUS DE RISC (IV): LA GENT GRAN

Una de les característiques del moment demogràfic actual és l'envelliment de la població. L'estratègia de la gent gran es fonamenta en pal·liar els dèficits d'atenció social que existeixen per a aquest col·lectiu, des de la creació de centres de dia, fins el foment d'un transport públic per al transport cap a ells. Al mateix temps que s'intenta augmentar l'atenció al col·lectiu s'estan creant llocs d'ocupació per a treballadors qualificats, i s'està enfortint la demanda d'aprovar un estatut professional per a les dones cuidadores de la llar.

Cal disminuir la dependència econòmica d'aquest col·lectiu, especialment els ocupats agraris, amb unes pensions de jubilació que es col·loquen per sota de les existents en els ocupats no agraris. D'aquesta manera també s'afavoreix el rejuveniment de les explotacions i el cessament anticipat. Si les pensions de jubilació són més atractives i justes, possiblement aquest es converteixi en un factor atractor dels ocupats agraris, ja que fins a l'actualitat les mancances en aquest àmbit eren un handicap important per a l'activitat agrícola.

Augmentar l'atenció a la gent gran afavoreix la permanència d'aquests al territori disseminat, i en aquesta mesura, contribueix en la gestió del territori i en les expectatives dels col·lectius més joves de romandre-hi.

5. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA D'AUGMENTAR LA FORMACIÓ I CONSCIENCIAR DE LA SEVA NECESSITAT.

La formació és una eina d'importància cabdal en l'estratègia de desenvolupament. És un element transversal que es té en compte en moltes estratègies: formació per a la dona, per als joves, formació en PAE, en artesania.... Apostar per augmentar la oferta formativa és totalment necessari i és la garantia de què existeixi innovació tant en el terreny agrari com en l'empresarial. La aprovació d'un Pla de Formació porta implícit l'objectiu de fer més atractiva l'activitat agrària, de manera que contribueix en pal·liar la tendència decaient de l'activitat agrària.

Alhora, és vital per crear nous nínxols d'ocupació en els diferents sectors econòmics.

5. AUGMENTAR LA FORMACIÓ I CONSCIENCIAR DE LA SEVA NECESSITAT

La formació és un mecanisme bàsic per a garantir tant la fixació de la gent al territori (creació de noves demandes i nous llocs de treball) com la continuïtat de l'explotació agrària. El nivell de formació de la població rural és baix respecte la població urbana.

En els darrers anys hi ha hagut casos de possible tancament d'escoles rural per manca d'alumnes, com és el cas de l'escola rural de Pinós. Aquest fet propicia que els nens marxin molt d'hora del seu municipi rural i que es desencisin més aviat. L'escola Rural és un element fonamental a garantir el dret a l'educació prop de casa. A nivells de formació superiors cal augmentar la oferta , especialment en aquells estudis relacionats en l'anàlisi del territori.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats : 2,8,9,17,20,21,22
Minimització Amenaces: 4,7,8,16
Potenciació Fortaleses: 4,5,7,8,11,12,21,22,23
Potenciació Oportunitats: 1,2,3,7

MESURES A EMPRENDRE:

1. L'oferta formativa formació s'ha de centrar també en les necessitats del territori ja que falta vinculació dels cicles formatius amb la realitat territorial

a. Cal millorar la oferta de cicles formatius relacionats amb el medi ambient, la gestió dels recursos naturals i humans de la comarca , i per a emprendre iniciatives empresarials.

- És idoni que ho oferissin els centres de secundària establerts a Solsona i també en xarxa per a poder arribar a tots els col·lectius.

2. Cal potenciar la ZER del Solsonès.

a. Exigir al Departament d'Ensenyament que hi destini el màxim de recursos possibles, s'estabilitzin els llocs de treball dels mestres, es discriminin positivament aquest tipus d'escoles sense deixar-se portar per criteris economicistes i exigir que mantinguin i potenciïn l'escola rural per a fer possible la igualtat d'oportunitats de tots els alumnes i assegurar la pervivència dels pobles més petits.

b. És important que es consideri l'ensenyament del mestre rural com a especialitat, i que siguin capaços d'explicar i difondre degudament la realitat del sector agrari i de la professió de pagès.

- L'especialització s'hauria d'oferir per xarxa i des de centres de formació contínua de la comarca .

3. Que la Formació Professional agrària o el Batxillerat agrari (que es proposa crear) sigui un element per a calcular les ajudes als joves agricultors. Alhora, s'haurien de preveure cursos homologats alternatius per a que no perdessin l'oportunitat de l'ajut al incorporar-se els joves que van errar en la planificació del seu futur; cursos en tot cas amb exàmens exigents.

4. Cal que es faciliti l'accés a beques d'estudi pels fills/es de pagesos i habitants del medi rural, sobretot quan han de realitzar els estudis lluny del domicili, i especialment pels estudis universitaris.

7. En el sector agrari sempre s'han donat uns nivells baixos de formació dels ocupats.. En aquest sentit les estratègies passen per l'elaboració d'un Pla de Formació pel sector agrari del Solsonès, resultat de la participació de tots els agents implicats en el treball directe i indirecte del sector agrari i educatiu de la comarca. Seria dirigit per l'ECA i, el CTFC, i l'àrea de Serveis Educatius .

- El Pla inclouria tots els diferents subsistemes de formació, el Reglat, l'Ocupacional i la Contínua
- Aquest pla estaria encaminat a millorar l'oferta formativa, presencial i no presencial
- Ha de preveure mecanismes d'accés dels professionals del sector agrari a la Formació
 - Formació específica en l'us de les TIC
- Ha de disposar d'una estratègia fonamental de conscienciar a l'agricultor de la necessitat de formar-se, i de la necessitat d'innovar en la seva explotació.-
- Ha d'incloure un pla de formació de formadors.
- Ha de facilitar mecanismes d'enllaç entre la recerca i la formació
- Reformular aspectes de la formació reglada i no reglada:

Formació reglada:

- Introducció de la Formació Agroalimentària en el Currículum Base del Sistema Educatiu amb l'objectiu que actuï com a element clau de valorització del medi i del sector agrari i com a element incentivador per a la incorporació de joves a l'activitat agrària.

- Posar especial atenció en i innovacions aplicades a la gestió i maneig d'explotacions l'ús de les TIC

- Foment de la igualtat de gènere.

-Incorporar temàtiques d'economia social i agricultura de grup (cooperativisme, associacionisme).

- Crear un batxillerat agrari que doni prestigi al sector i doni una major professionalització als joves que s'incorporen.

- Adaptar els currículums i preveure la continuació de la formació a nivells universitaris.

- Crear un sistema d'assessorament i tutories als joves que s'incorporen a l'activitat agrària, pels que hagin cursat formació reglada i/o fins a un determinat nivell.

Formació no reglada

- Adequació de la Formació Contínua a les necessitats detectades i a les exigències dels mercats i la societat.

- Creació de mòduls formatius professionals agraris adaptats que permetin obtenir una formació que estimuli una adequada professionalització del sector i un reconeixement personal i professional. Sobretot per als pagesos i pageses que per circumstàncies històriques i culturals ho han tingut difícil per accedir a la formació.

- Establir mesures per facilitar l'accés als mòduls formatius, concretades en ajuts a la formació de les persones interessades.

- Establir uns plans personalitzats d'acompanyament a la formació, i orientació professional adequada a les necessitats i perspectives del sector.

- Promoure durant tot el desenvolupament de l'itinerari formatiu accions transversals d'acompanyament a la formació, per exemple, aprofundir en coneixements sobre legislació laboral, seguretat i higiene,...

- Inclusió d'una cultura d'adaptació al canvi molt dinàmica

- Facilitar mecanismes d'enllaç entre la recerca i la formació.

6. FOMENTAR I INTERRELACIONAR L'ACTIVITAT ASSOCIATIVA AGRÀRIA I RURAL

es diferents entitats presents al sector agrari i en el medi rural i que agrupen a diferents agents i/o estaments, s'han d'interrelacionar per assolir el màxim de sinèrgies. I en molts casos cal que constitueixin associacions de col·laboració per assolir fins comuns de qualitat, sanitat, seguretat alimentàries i foment de l'economia i el benestar social.

La creació d'una Xarxa d'entitats associatives és un element d'importància cabdal per a la vertebració social del territori, i per a afavorir la creació d'una identitat i sentir-se i ser actius en la vida social de la comarca. Aquest fet és especialment important en una població rural tan disseminada com té la comarca del Solsonès.-

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats : 2,4,5,10,11,12,15,20,21,22,25
Minimització Amenaces: 1,4,7,8,9,10,16
Potenciació Fortaleses: 3,10,12,13,21,22,23
Potenciació Oportunitats: 1,4,5,7,8

MESURES A EMPRENDRE:

1. S'han de fomentar iniciatives que permetin les trobades entre organitzacions per potenciar sinèrgies en la defensa dels interessos sectorials.

- Es poden convocar unes jornades anuals que convoquin les entitats del Solsonès o les diferents entitats exposin les seves actuacions que han desenvolupat durant l'any, així com els problemes o oportunitats amb què s'han trobat
- Crear una pàgina web on s'exposin totes les activitats de les entitats o associacions de la comarca, facilitant així tant la comunicació entre associacions com la involucració entre elles.

2. Potenciar l'agricultura en grup:

L'agricultura de grup com a estratègia d'explotacions per esdevenir més viables i competitives és molt correcta i s'ha d'impulsar i facilitar. També perquè en determinats sectors pot ajudar a millorar les condicions del treball, i per tant la qualitat de vida dels pagesos i pageses; com en el cas del sector lleter on s'han fet experiències d'agrupacions per tal de poder tenir dies lliures.

D'altra banda, l'agricultura de grup i les fórmules associatives poden ser la millor opció a l'hora de gestionar finques i explotacions abandonades o cedides, i a l'hora d'impulsar experiències de producció en cadena tant en sectors vegetals com en ramaderia, especialitzant explotacions en diferents parts del procés productiu i millorant aspectes de traçabilitat i comercialització.

- No s'ha de penalitzar els processos per a passar d'agricultura individual a agricultura de grup, ni en el moment de constituir-se jurídicament ni fiscalment. En el cas de les explotacions lleteres, la penalització és especialment greu perquè fiscalment es grava molt la transferència de la quota a la societat i acaba suposant uns impostos exageradament elevats, perquè la valoració es fa a preu de mercat.
 - Si es vol fomentar l'agricultura de grup, aquest règim impositiu sobre els drets de produir s'ha d'eliminar, sobretot quan les explotacions siguin prioritàries, de forma que es faciliti la continuïtat de moltes d'aquestes explotacions.

Il·lustració 2 Fira artesanal de Prades de la Molsosa, organitzada per l'associació cultural Autor. Mercè Puigpelat

- Promoure associacions per ús de maquinària en comú hi ha ajuts per l'adquisició en comú de màquines i equips agrícoles que incorporin noves tecnologies, i UP proposa que es realitzin les gestions oportunes davant del MAPA per aconseguir que puguin accedir a aquests ajuts les agrupacions basades en pacte contractual subscrit per un mínim de 3 titulars d'explotació agrària prioritària, perquè es creu necessari facilitar l'accés de les agrupacions de pagesos a aquesta línia d'ajuts.
 - Potenciar les associacions de productors i interprofessionals agràries (especialment en l'agricultura ecològica, que tot just està entrant en el mercat quotidià)
- #### 3. Incenivar la creació d'associacions de gestió de les explotacions (AGE)
- Programa de formació sobre la importància de la gestió en les explotacions familiars. El podria dur a terme tant el CTFC com l'ECA l'Olius.

6. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE FOMENTAR I INTERRELACIONAR L'ACTIVITAT ASSOCIATIVA AGRÀRIA I RURAL

Apostar per aquesta estratègia significa tenir la convicció de què l'associacionisme entre persones (voluntari i no voluntari) és una eina molt eficaç per a la gestió justa costos tant econòmics com socials. Alhora contribueix a una reidentificació de la població de la comarca, ja que l'activitat de moltes entitats recuperen i difonen antigues tradicions. També és una eina fonamental per a propiciar el reconeixement social de la pagesia, en la mesura que divulga (en fires artesanals, en activitats etc.) el rol de la pagesia i el patrimoni històric i cultural de la comarca i dels seus pobles. Per tant els efectes sobre la població són molt importants. Permeten fixar gent al territori, ja que l'associació entre persones crea sinèrgies, identificació amb el pròxim i estimula les iniciatives col·lectives i de defensa del territori. D'altra banda per a les petites iniciatives empresarials (com l'existència d'un teixit industrial de petites dimensions i diversificat) associar-se és clau per a mantenir-se en el territori.

D'altra banda, en una societat agrària com la del Solsonès, l'associacionisme agrari permet compartir costos i fer més viable d'aposta cap a formes de producció alternativa com la PAE, o els productes de qualitat. Té efectes també en l'augment de la rendibilitat de les explotacions, perquè l'associació dota al col·lectiu de més força de pressió per a aconseguir que es garanteixin els seus drets i se solventin les seves mancances.

No es pot oblidar la gran tradició d'associacionisme en l'àmbit forestal i ecològic (des d'ADF fins a centres de Natura) , que té un efecte molt beneficiós en la gestió dels boscos i la prevenció dels incendis.

7. GARANTIR EL DRET DE PODER VIURE EN UNA MASIA O CASA RURAL

L'estructura de la llar rural ha patit els mateixos canvis que la unitat familiar ha patit en la societat catalana . Les llars tendeixen a ser unifamiliars i la convivència entre diferents generacions en un mateix habitatge perd importància.. Aquest fet té dues conseqüències:

1. Per una banda les masies rurals es queden amb menys habitants i amb una casa de dimensions molt grans per a mantenir, fet que els suposa un sobrecost important.
2. La generació que decideix marxar de casa dels pares i quedar-se a viure al medi rural es troba amb moltes dificultats per a poder habilitar una masia no usada per a habitatge, i alhora, els habitatges de nova construcció sovint són molt cars (el preu del sòl agrícola ha augmentat considerablement ha ascendit a 7.400 euros/hectàrea, segons publica el Segre)

La conseqüència de tot plegat és una pèrdua de patrimoni cultural (les masies són un símbol de l'activitat camperola de la Catalunya Vella), i un estímul a què la gent abandoni el món rural.

D'aquesta manera cada vegada hi ha més masies vacants, i s'ha produït un desajust entre la oferta i la demanda d'habitatge molt important: mentre es van abandonant masies, l'activitat constructora no s'atura.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats : 2,3,4,8

Minimització Amenaces:2,3,4,6,9,11

Potenciació Fortaleses: 11,12

Potenciació Oportunitats: 2,6

MESURES A EMPRENDRE:

1. Creació d'un OBSERVATORI DE L'HABITATGE RURAL

Tant degut a la creixent pressió urbanística als municipis del nord, amb fenòmens associats a l'especulació urbanística de construcció d'urbanitzacions i segones residències, com degut a la dificultat de reconstrucció i rehabilitació d'una masia disseminada del Solsonès, cal crear un Observatori compost per analistes especialistes en habitatge; des d'advocats urbanistes fins a arquitectes.

L'observatori tindria la funció tant d'analitzar l'evolució del preu del sòl urbà (per evitar fenòmens especulatius), discriminar positivament als joves pagesos que vulguin accedir a un habitatge rural, vetllar un compliment i bon ús de l'habitatge de protecció oficial en l'àmbit rural i agilitzar la catalogació de les masies de la comarca..

2. Incrementar els habitatges de PROTECCIÓ OFICIAL i sobretot els dirigits als joves

3. Crear normes urbanístiques que desenvolupin adequadament els usos que ha de tenir el sòl no urbanitzable i facilitar l'habitatge als joves que s'incorporen a l'activitat agrària.

4. Crear normes urbanístiques que permetin que els habitatges en runes puguin formar part del Catàleg de Masies.

5. Cal agilitzar i simplificar els tràmits administratius.

6. Minimitzar els costos de manteniment de l'habitatge rural introduint ajudes al Contracte Global d'explotació a aquell agricultor que disposi d'una masia . , especialment a les zones desfavorides de muntanya o per despoblament.

7. Crear normes urbanístiques que prioritzin l'ús de habitatge rural existent i deixin com a última opció d'ús de l'habitatge de nova construcció.

8. Creació d'una cooperativa d'habitatge que permeti procurar a preu de cost habitatges, serveis i edificacions complementàries a llurs socis, organitzant-ne l'ús el què fa als elements comuns i regular-ne l'administració, la conservació i la millora

Il·lustració 3 Masia típica del Solsonès, a Pinós. Font: www.llobregos.net

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

7. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE GARANTIR EL DRET D'ACCEDIR A UN HABITATGE RURAL

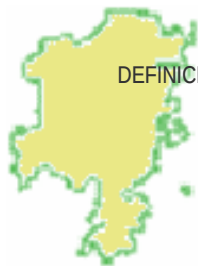
L'existència d'una estratègia destinada a mantenir la població jove al territori no té sentit si l'accés a l'habitatge acaba sent un impediment. . Garantir el dret d'accedir a un habitatge rural és fonamental per a mantenir el tret característic de disseminació de la població, i per al manteniment de l'activitat agrària. Si és difícil que l'activitat agrària sigui atractiva pels joves (fet que esdevé en una disminució dels estudiants de formacions agràries) , si aquests tenen dificultats per accedir a un habitatge propi, les conseqüències negatives són molt més intenses. Al garantir l'accés a l'habitatge en certa mesura s'apaivaga la pèrdua d'explotacions.

Per tant garantir l'accés a l'habitatge rural determina tots els beneficis que té el rejuveniment de la població rural, agrària i no agrària. El manteniment de l'Escola Rural serà més possible gràcies a aquesta estratègia, i també s'afavorirà l'ús de les TIC en el territori degut a la disseminació de la població. L'ús de les TIC permetrà diversificar la renda en altres sectors econòmics i també garantir el dret a la formació.

Per aquest motiu es creu convenient la creació d'un *observatori de l'habitatge* permetrà controlar l'intens augment del cens d'habitatges de segones residències i de l'habitatge vacant.

8. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE FOMENT DEL COOPERATIVISME AGRARI I RURAL

Tot i estar poc exteses al Solsonès, les cooperatives són una gran oportunitat perquè els petits empresaris s'adaptin a les exigències del mercat. És una eina òptima per a al gestió dels costos socials i econòmics, i alhora ofereix grans possibilitats als seus socis (des de la secció de crèdit, fins a assessorament). Així, els impactes d'aquesta estratègia són tots aquells derivats de fer més rendible l'activitat agrària, els petits productors/elaboradors i millorar la oferta en serveis. . Les cooperatives fomenten la il·lusió i l'autoestima, les inversions públiques per a la millora d'infraestructures, comunicacions etc., potencien les empreses associatives agràries, i són unes molt bons mitjans per a informar i comunicar-se amb la societat urbana , doten als socis i sectors de més força per a pactar amb altres sectors com les distribuïdores, estimulen el teixit social i donen sortida a productes de qualitat en venda directa a agrobotigues.

8. FOMENT DEL COOPERATIVISME AGRARI I RURAL

Totes les organitzacions relacionades amb el món agrari, els sindicats en especial i les cooperatives, han de contribuir a la recerca de solucions per els problemes del món rural. En el context socioeconòmic actual, els petits empresaris estan a una posició de debilitat enfront les grans empreses de producció, comercialització i distribució. El Solsonès és una comarca amb una alta presència d'empreses familiars, agràries i no agràries. Enmig d'aquest escenari el cooperativisme és una eina molt eficaç per a la concentració de la oferta per a adaptar les petites empreses a les economies a escala, cosa que per elles soles no podrien fer. Un cooperativisme potent, lluny de ser la realitat al Solsonès, permetrà:

MESURES A EMPRENDRE:

1. És precís augmentar la base social de les cooperatives agràries, amb la incorporació dels treballadors/es, les dones i els joves, inclòs amb aquells que no tenen en l'agricultura la seva activitat principal, com a socis o col·laboradors.
2. Impulsar la creació de noves cooperatives o empreses d'economia social, que siguin autònomes de les originàries, actuïn i es desenvolupin en el medi rural, en altres activitats i negocis, com l'agroturisme, energies alternatives, solucions mediambientals i serveis.
- 3 Fomentar la intercooperació dins del sector i entre sectors, que permeti un major coneixement i confiança, per després aconseguir processos de col·laboració i integració més sòlids.
4. Cal incrementar i potenciar les Seccions de Crèdit, com a instrument financer vital. Cada cooperativa ha de tenir la seva Secció de Crèdit.
5. Potenciar la nostra comunicació amb informació, no solament dirigida als socis, sinó també a la ciutadania en general, per a tenir presència i influència en la societat
6. Cal apostar per la creació de cooperatives de comercialització i transformació de productes agraris, així com reforçar les cooperatives de productes primaris ja existents.
7. La comercialització és un punt neuràlgic en l'actual model d'empresa, junt amb la comunicació i màrqueting, per això ha de ser un objectiu prioritari. En aquest sentit, les agrotendes, intercooperació, aliances amb la distribució, cooperatives de segon grau, exportació i altres canals, han de ser elements a desenvolupar.
8. És necessària la creació i implantació d'un distintiu coop o .coop, que s'associï al producte o servei i l'identifiqui amb un model d'empresa cooperatiu modern.
9. Impulsar l'apropament i col·laboració entre la Universitat i les cooperatives, especialment les agràries.
10. Demanar un estatut fiscal més d'acord amb el nostres principis i realitats, i implicar-nos en la solució de problemes socials territorials i mediambientals
11. La creació de cooperatives de serveis de *cuidadores de la llar* i legitimar i estimular així la tasca social.
12. Creació d'una *cooperativa d'habitatge*.
13. Campanyes de formació i informació sobre els avantatges i inconvenients de les cooperatives.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats : 2,3,4,5,6,10,11,14,15,17, 20, 21,22
Minimització Amenaces: 3,4,7,8,9, 18
Potenciació Fortaleses: 3,4,5,7,8,9,10,16,17,20,21,22,23
Potenciació Oportunitats: 3,4,5,7,8,10,11,12,16,18,23

*"En un sector agrari en crisi i en un món rural amb rendes i serveis inferiors a l'urbà, l'activitat desenvolupada per les cooperatives agràries existents i les rurals que es puguin constituir,ón avui, i ho seguiran sent en el futur, la base de l'economia productiva i de serveis del seu entorn. Això és especialment important en un temps de canvis profunds i ràpids, tant en l'econòmic com en lo social, amb valors en alça, com la justícia, la solidaritat o el respecte al medi ambient, on altres necessitats han de ser cobertes, com la immigració, persones depenents, equilibri territorial, etc.
Els poders públics es veuen desbordats per a donar resposta a totes les necessitats. En les grans empreses i corporacions transaccionals, les persones són poc menys que un número de la Seguretat Social o la tarja de client fidel, però marquen pautes i imposen doctrines. Quan tenim un grau de llibertat més gran que mai, hi ha molt poques persones autènticament lliures."*

Antoni Pané, Congrés del Món Rural

9 . POTENCIAR LA TRANSPARÈNCIA ADMINSITRATIVA I LA PARTICIPACIÇO CIUTADANA EN LA GESTIÓ DEL TERRITORI. (A)

La situació política de la zona (amb enfrontaments freqüents) juntament amb la necessitat d'intervenció en el territori, demanen la creació d'òrgans que assegurin una bona gestió pública i integradora de la ciutadania.

MESURES A EMPRENDRE:

1. Creació de l'estructura política que permeti la participació ciutadana a escala municipal.
 - a. Elaboració d'un reglament de Participació ciutadana, que proporcioni garantia legal del compliment de la participació ciutadana.
 - b. Creació d'una Comissió Permanent de Participació Ciutadana .És la comissió encarregada de coordinar tots els òrgans que vetllen per una bona participació ciutadana.

Les funcions de la Comissió reconegudes en el Reglament de Participació Ciutadana són:

- i. Coordinar els processos i mecanismes de participació ciutadana dels plans i programes transversals previstos en el Pla d'Acció Municipal.
- ii. Coordinar els processos i mecanismes de participació ciutadana de les polítiques puntuals que es sotmetin a participació.
- iii. Garantir la transparència i la neutralitat dels processos participatius.
- iv. Preparar la documentació dels temes que es sotmetin a participació ciutadana
- v. Mobilitzar els participants dels diferents processos participatius
- vi. Organitzar el procés d'informació i reflexió previ a la celebració d'un Consell de Poble, un NIP, una consulta ciutadana o altres mecanismes de participació ciutadana.
- vii. Difondre els resultats dels processos participatius

Font: Reglament de Participació Ciutadana de El Figaró

2. Creació de Comissions sectorials de seguiment:

La Comissió Permanent de Participació Ciutadana pot crear Comissions sectorials de seguiment per a cadascun dels plans, programes o polítiques que es sotmetin a processos de participació ciutadana. Les Comissions sectorials són comissions de treball i les seves funcions són totes aquelles que li siguin delegades per la Comissió Permanent de Participació Ciutadana a més de la supervisió tant del procés de participació com de la implementació dels resultats.

Font: Ajuntament del Figaró

Font: Ajuntament del Figaró

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Els impactes són totalment transversals i afecten a tots els ítems de la DAFO, en la mesura que la població local sabrà conèixer , localitzar i participar per a solucionar , conjuntament amb els ens públics, les problemàtiques territorials

9 . POTENCIAR LA TRANSPARÈNCIA ADMINSITRATIVA I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA EN LA GESTIÓ DEL TERRITORI. (B)

Continua de la pàgina anterior

MESURES A EMPRENDRE:

3. .Creació de La Consulta Ciutadana

4.

La Consulta Ciutadana és una votació oberta a tota la ciutadania en la què es demana el pronunciament de la població en una pregunta tancada sobre un tema determinat. Amb aquest mecanisme la participació sol ser molt elevada i per tant molt representativa però el nivell de debat i reflexió acostuma a ser baix.

L'Ajuntament podrà celebrar consultes ciutadanes a proposta del Ple o de la Junta de Govern Local, a proposta de la Comissió Permanent de Participació Ciutadana o del Consell del Poble o per petició ciutadana havent recollit un 10% de signatures de ciutadans/es majors de 16 anys.

4. Creació del Consell de Poble

És un òrgan de participació oberta a tots els ciutadans i entitats en el qual es debat sobre una o diverses qüestions i s'intenta arribar a un consens. Aquest mecanisme és obert a tothom i això pot provocar una manca de representativitat si alguns sectors de la població no hi participen. D'altra banda, al no posar límit en el nombre de participants pot dificultar el debat i el consens, i algunes opinions poden no quedar reflectides.

La iniciativa de la convocatòria del Consell del Poble correspon únicament a la Comissió Permanent de Participació Ciutadana.

Font: Ajuntament del Figaró

5. Creació dels Nuclis d'Intervenció Participativa (NIPs)

Es tracta d'un mecanisme basat en la selecció aleatòria de participants per debatre sobre un tema en grups reduïts. Per un mateix tema es poden crear diferents grups de debat per fer participar més gent. L'avantatge d'aquest mecanisme és que al ser una selecció aleatòria és molt representatiu, i al ser grups reduïts la decisió final sol ser molt reflexionada. Però té l'inconvenient que limita la participació a persones que potser tenen interès en participar.

Font: Ajuntament del Figaró

6. Creació de l'estructura política que permeti la participació ciutadana a escala regional

- Les accions a emprendre a aquest nivell és igualment la configuració de l'organització que garanteixi la participació ciutadana. Es tractaria de crear els mateixos òrgans anteriors però a escala regional, amb representants de cada municipi. L'objectiu seria consolidar la identitat col·lectiva i impedir la projecció de plans i programes en una zona determinada que afectin negativament a altres municipis.

Il·lustració 4 Eleccions a Pinós, 2003. Font: www.llobregos.net

ESTRATÈGIES DE VERTEBRACIÓ TERRITORIAL

1. GARANTIR L'EQUILIBRI POBLACIONAL A LES ZONES DE MUNTANYA I AFECTADES PER DESPOBLAMENT (O SIGUI, TOTA LA COMARCA) (I)
2. GARANTIR L'EQUILIBRI POBLACIONAL A LES ZONES DE MUNTANYA I AFECTADES PER DESPOBLAMENT (O SIGUI, TOTA LA COMARCA) (II)
3. GARANTIR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT I DIFUSORA DE PRODUCTES DE QUALITAT: PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA (I)
4. GARANTIR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT I DIFUSORA DE PRODUCTES DE QUALITAT: PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA (II)
5. GARANTIR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT I DIFUSORA DE PRODUCTES DE QUALITAT: PRODUCCIÓ INTEGRADA
6. DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA (Ia): FOMENT D'UNA OFERTA RACIONAL DE TURISME RURAL, DIFUSOR DELS VALORS PATIRMONIALS DE LA COMARCA
7. DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA (Ib): FOMENT D'UNA OFERTA RACIONAL DE TURISME RURAL, DIFUSORA DELS VALORS PATIRMONIALS DE LA COMARCA
8. DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA (II): FOMENT DE LA PRODUCCIÓ ARTESANAL
9. FOMENTAR I INCENTIVAR LA VENDA DIRECTA I ELS CIRCUITS CURTS DE COMERCIALIZACIÓ
10. FOMENTAR LA PRODUCCIÓ D'ENERGIA RENOVABLE I DE FONTS
11. FOMENTAR LA INSTAL·LACIÓ D'UNA INDÚSTRIA AGROALIMENTÀRIA TRANSFORMADORA DE PRODUCTES AUTÒCTONS ALTERNATIVES (I)
12. FOMENTAR LA PRODUCCIÓ D'ENERGIA RENOVABLE I DE FONTS ALTERNATIVES (II)
13. FOMENT DE LES NOVES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ (TIC)

Les estratègies de vertebració territorial estan estretament lligades a les de vertebració social. Inclouen les estratègies per a mantenir l'activitat agrícola a les zones desafavorides (mesures en bona part legislatives relatives al nou PDR i la PAC, ja que són les polítiques i programes que classifiquen la comarca com a desafavorida i en detallen les indemnitzacions) ,i també aquelles alternatives agrícoles que permeten innovar i apostar cap a una agricultura més respectuosa amb el medi ambient.

Fora ja de l'àmbit estrictament agrari, és fonamental diversificar la renda. Les estratègies de diversificació s'han basat en la oportunitat que ofereix el turisme rural, la producció artesanal i les energies renovables.

S'aposta de manera important en una relocalització de l'economia i en la instal·lació d'una indústria agroalimentària transformadora de productes autòctons i també en unes fonts alternatives d'energia que usen residus agrícoles i cultius energètics. Aquesta última opció pot obrir noves portes a moltes explotacions agràries.

Però les estratègies anteriors no són possibles sense un bon desplegament de les TIC i una aposta ferma per a l'escurçament dels circuits de comercialització i la venda directa.

1. GARANTIR L'EQUILIBRI POBLACIONAL A LES ZONES DE MUNTANYA I AFECTADES PER DESPOBLAMENT (O SIGUI, TOTA LA COMARCA) (I)

Tota la comarca del Solsonès pertany a zones desfavorides per motiu ser zona de muntanya, i en el cas de Clariana de Cardener, per zona de despoblament. Segons la UE els pagesos d'aquests municipis reben una Indemnització compensatòria equivalent al sobrecost que determina dedicar-se al sector primari a aquestes zones.

No obstant, aquestes indemnitzacions compensatòries no equivalen al sobrecost real. A més, les mesures que s'han de prendre a aquestes zones no només en el sector estrictament agrari. És en aquestes zones on l'educació ambiental, la difusió del patrimoni cultural, la producció local i de qualitat i la diversificació de la renda, adquireix una rellevància més important.

MESURES A EMPRENDRE:

1. La Indemnització Compensatòria (IC) s'ha de convertir d'una vegada per totes en un ajut que sigui el reflex real de les dificultats afegides que es donen en les zones desfavorides.
2. Incentius fiscals per a qui obtingui més del 50% dels seus ingressos de l'activitat agrària i visqui en zones desfavorides. Aquests incentius es podrien ampliar també a pagesos i pageses que realitzin la seva activitat en zones desfavorides, que visquin en cases rurals, és a dir, als que les condicions especials que envolten la seva activitat els hi suposi uns costos afegits, i que per altra banda, amb el seu treball mantenen viu el territori i juguen un paper vital en la preservació del medi natural.
3. Agilitzar la implantació de *contracte global d'explotació* (veure annex 4) al Solsonès, prioritzant les zones on, per les seves especificitats, el desenvolupament de l'activitat agrícola i ramadera suposi unes dificultats afegides i estiguin registrant un alt índex d'abandonament de les explotacions.
→ Les majors reduccions en nombre d'explotacions es localitzen a Sant Llorenç de Morunys, La Coma i la Pedra, Guixers, Odèn. Sant Llorenç de Morunys, La Coma i la Pedra, Odèn i Lladurs són els municipis on les hectàrees de SAU disminueixen de manera més intensa.
4. Potenciar l'artesania alimentària i l'agroturisme com activitats complementàries a l'activitat agrària.
5. Promocionar l'artesania alimentària i l'agroturisme de la comarca:
 - a) creant una xarxa d'empreses de serveis de venda de productes artesans
6. Crear una xarxa de cases de turisme rural que estiguin incloses en guies temàtiques (per exemple, la ruta dels carlins)
7. Habilitar mesures per a la preservació del patrimoni arquitectònic rural.
8. Potenciar la formació per a transformar artesanalment aliments i per a iniciar i gestionar activitats d'agroturisme. Aquests cursos haurien de ser gestionats principalment de la ECA d'Olius i el CTFC.
9. Estimular els programes d'educació ambiental i d'estudi i interpretació del paisatge:
→ Per part de cases de colònies i pels servei d'educació ambiental
10. Mesures administratives que fomentin l'aprofitament agrari de les terres, mesures que serveixin per a que les explotacions familiars i, en especial, els joves que es vulguin dedicar a l'activitat agrària tinguin l'oportunitat de fer-ho amb garanties de futur.
 - a) Creació d'un BANC DE TERRES
 - b) carregues fiscals que incentivin a l'arrendament per l'ús agrari

Il·lustració 5 Poble de Pinós, fins fa poc abandonat. Font: www.llobregos.net

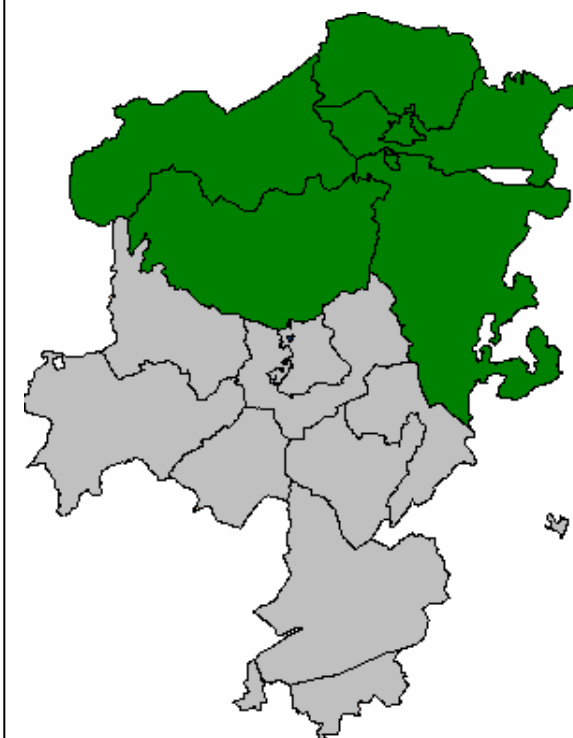
2. GARANTIR L'EQUILIBRI POBLACIONAL A LES ZONES DE MUNTANYA I AFECTADES PER DESPOBLAMENT (O SIGUI, TOTA LA COMARCA) (II)

Tot i que la Unió Europea considera tot el Solsonès zona de muntanya, les característiques orogràfiques i socioculturals pròpiament de muntanya mitjana de la comarca impliquen principalment a determinats municipis(altes precipitacions , ramaderia extensiva, limitació del cultiu de cereals...): Navès, Lladurs, Guixers, La Coma i la Pedra, Sant Llorenç de Morunys i Odèn. A Aquests municipis, més afectats pel despoblament rural, a excepció de Sant Llorenç de Morunys, cal emprendre-hi mesures addicionals a les anunciades a l'estratègia anterior. Alhora, la gran explosió turística que s'ha produït en els darrers anys al nord del Solsonès ha incidit directa o indirectament sobre l'activitat dels pagesos i pageses de la zona posant de manifest la necessitat de controlar i regular l'arribada massiva de gent a la comarca. Una de les conseqüències de l'augment de turisme i de les activitats que aquest comporta, ha estat la intensa ocupació d'algunes pistes forestals, que en ocasions són propietat privada de pagesos i pageses de la zona. Això provoca danys en camins que són necessaris per al desenvolupament de l'activitat agrícola o ramadera, que, en ocasions, degut a la propietat privada d'aquests no són reparats per l'administració ni compensats de cap forma.

MESURES A EMPRENDRE:

11. En les comarques de zones de muntanya acostuma a ser difícil diversificar els cultius. En reconeixement a aquest fet, haurien de tenir un tracte preferent en el repartiment de les quotes ramaderes(ja siguin de carn o de llet) o de drets de producció; millorant així les expectatives de futur dels pagesos i pageses del territori, i per tant, incentivant-los en el desenvolupament i manteniment de la seva activitat.
12. Potenciar i dinamitzar la ramaderia ecològica. Aquest sector s'ha convertit en algunes comarques en una possible llum per sortir de la cova en que es veia immers el sector agrari. Per les característiques d'aquestes zones i la forma en que s'hi desenvolupa l'activitat ramadera, el pas de la ramaderia convencional a l'ecològica no suposa una dificultat excessiva per als ramaders (almenys comparat amb altres territoris). (ASSOCIAT A LES MESURES COMPRESSES EN L'ESTRATÈGIA DE FOMENT DE LA PRODUCCIO AGRÀRIA ECOLÒGICA)
13. Per una gestió adequada de les pastures comunals (al Solsonès ubicades a Guixers i a La Coma i la Pedra) és necessària la instal·lació de tanques per aprofitar els diferents estats vegetatius en que es divideixen les pastures muntanes, els llocs de beguda pels animals, les saleres, les tanques mòbils, les manegues de maneig i d'altres infraestructures; per així evitar un territori progressivament més boscat.
14. S'ha d'aturar el desmesurat creixement urbanístic que estan soffrint algunes comarques de muntanya. S'han d'elaborar plans estratègics d'ordenació territorial o comarcal que garanteixin un creixement sostenible i respectuós amb el medi i les activitats que es desenvolupen al territori. Els pagesos i pageses han de tenir la seva veu en l'elaboració d'aquests a través de la inclusió de les organitzacions sindicals agràries més representatives en els comitès gestors o elaboradors dels plans.
15. S'han d'habilitar ajudes per a les finques ubicades dins les reserves de caça (als municipis de Guixers i La Coma i la Pedra) o altres zones de caça i en parcs naturals o en els límits de tots aquests, per a que els propietaris puguin tancar les seves finques o prendre les mesures pertinents per evitar els danys que causen els animals. L'administració s'hauria de fer responsable i reparar els danys que ocasionin els animals que habiten en aquestes reserves o parcs naturals.
16. Compensació econòmica o administrativa pels greuges que poden patir els camins forestals altament transitats per turistes.
17. Que s'activin les Comissions Comarcals d'Accés Motoritzat al Medi Natural per tal de regular i ordenar l'activitat que gira entorn les pistes forestals, de forma que tothom pugui gaudir d'aquestes sense perjudici de ningú ni del propi medi natural.

Mapa 1 :Municipis de muntanya del Solsonès. Font: Elaboració pròpia

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 2,3,4,15,18,19,20,21
Minimització Amenaces: 4,7,8,9,,11,12
Potenciació Fortaleses: 2, 3,4,5,6,14,16
Potenciació Oportunitats: 3,9

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

1 i 2. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE GARANTIR L'EQUILIBRI POBLACIONAL A LES ZONES DE MUNTANYA I AFECTADES PEL DESPOBLAMENT.

En primera instància aquesta estratègia ha de garantir que les indemnitzacions procedents del PDR que reben els municipis desafavorits compensin realment els costos. A aquestes zones s'han de fomentar més que enlloc la producció de productes de qualitat, que atorguen a l'agricultura un valor afegit, igualment que la PAE, la PI i la producció artesanal. Aquestes mesures haurien de gaudir d'un suport econòmic superior per part del PDR a les zones desafavorides.

Apostar per aquest tipus de producció implica la creació de nínxols d'ocupació (un dels impacte importants de la PAE és la seva potencialitat per crear llocs de treball) i per tant facilita que la gent jove romanguí al territori, minimitzant la problemàtica de l'envelliment de la població i augmentant la rendibilitat de l'agricultura, especialment important a zones d'alta muntanya. També cal apostar de manera especial la diversificació de la renda, en activitats de serveis ambientals (gestió del paisatge, educació mediambiental, conservació del patrimoni) i per un turisme difusor del patrimoni cultural. El sector dels serveis és potencial a aquestes zones i és d'esperar que creï també llocs de treball: genera un complement important de la renda en el cas del turisme rural i difon valors patrimonials. A més aquestes alternatives permetran fixar població femenina al territori, en un territori on les condicions de vida agreugen el desequilibri de la *sex-ratio*.

A les zones de la comarca de muntanya, on més explotacions s'han perdut, una alternativa important és apostar per la ramaderia ecològica. Això permetrà, si és viable econòmicament (fet que es reforça quan els ramaders s'associen) , apaivagar el declivi intens de l'activitat agrària a les zones de muntanya i alhora mantenir el conreu dels farratges. A aquestes zones cal aprofitar l'elevada superfície forestal per a incentivar la ramaderia extensiva de sotabosc, contribuint alhora a mantenir els boscos nets i amb menor risc d'incendis.

Les alternatives en l'àmbit agrari fomenten la formació dels ocupats, que si volen apostar per aquestes alternatives cal que es formin de manera específica.

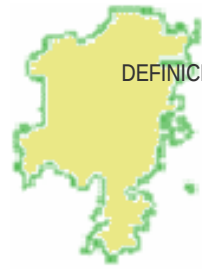
La majoria dels espais protegits i la única reserva de caça es localitzen als municipis del nord. És a aquests municipis on es concentra la major oferta turística hotelera i on el fenomen de

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

construcció d'apartaments i segones residències és més intens i preocupant. Per tant cal evitar la competència deslleial en l'ús del sòl i crear un banc de terres per a garantir preus raonables i accessibles pels agricultors que es volen incorporar de nou. També cal compensar als agricultors que tinguin finques en els espais protegits i recompensar-los econòmicament pels desperfectes en la xarxa de camins rurals. S'ha d'evitar que la protecció del paisatge esdevingui un handicap per a l'activitat agrària i la població rural, ja que la protecció del territori no té sentit sense persones.

Que la gent romangui a aquests territoris desafavorits genera uns beneficis socials i mediambientals globals, per tant la gent d'aquestes zones hauria de gaudir de beneficis fiscals en aquest concepte.

3. GARANTIR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT I DIFUSORA DE PRODUCTES DE QUALITAT: PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA (I)

La producció ecològica al Solsonès és molt baixa. L'estratègia per al seu desenvolupament passa per resoldre les amenaces i febleses que pateix la PAE a Catalunya. L'agricultura ecològica crea llocs de treball perquè és més intensiva en capital humà, alhora que és més respectuosa amb el medi ambient i els productes que ofereix són de més qualitat. Una estratègia fonamental que cal seguir per tal de promocionar i fomentar la Producció Agrària Ecològica, són les que fan referència al mercat, comercialització i consum de Productes Ecològics.

Les oportunitats en ocupació que ofereix la PAE, associada a l'augment de la demanda dels productes respectuosos amb el medi ambient i de qualitat, són dos factors que doten a l'estratègia d'idònia i amb bones perspectives d'èxit per a la comarca del Solsonès. Cal recordar que la PAE a la comarca és un sector molt poc explotat i embrionari.

MESURES A EMPRENDRE:

Les estratègies que haurien d'adquirir les administracions públiques són:

1. Que promoguin l'agricultura i la ramaderia ecològiques com a alternativa de producció real, viable i potencialment dirigida al conjunt de la societat catalana i com a eina per mantenir la població al territori i garantir unes rendes dignes.
2. Que intervinguin a tots els nivells per tal d'assolir una Catalunya lliure de transgènics.
3. Que promoguin:
 - a. Una promoció i un foment més decidits de la PAE.
 - b. L'atorgament de més recursos permanents al sector, a tots els nivells: promoció dels productes i les produccions ecològiques, investigació, formació, transferència i assessorament, funcionament del CCPAE, associacionisme i cooperativisme, posta en pràctica de les línies d'actuacions proclamades i ajuts als operadors ecològics.

En l'àmbit de recerca, transferència, formació i assessorament en la PAE a Catalunya:

4. Fomentar les associacions d'agricultors, ramaders i elaboradors per a identificar els problemes i les necessitats, i facilitar l'intercanvi per tal d'enfortir el sector.
5. Creació per part de l'administració pública de la figura territorial o sectorial de l'agent de desenvolupament agroecològic amb funcions tècniques i dinamitzadores.
6. Aprofitar els recursos de recerca, transferència i formació i dotar-los d'una estructura específica per a la producció agroalimentària

7. Estructurar en una plataforma amb suport públic tota la informació de recerca, experimentació, coneixement dels productors i posar-la a l'abast de tothom mitjançant diversos formats.
8. Incorporar la recerca en producció agroalimentària ecològica en el pla de recerca de la Generalitat de Catalunya.
9. Incorporar l'enfocament agroecològic i les metodologies participatives (agricultors, tècnics i investigadors) en la recerca en agricultura ecològica.
10. Fomentar l'educació dels consumidors en els valors de la producció i l'alimentació ecològica.
11. Creació d'una plataforma unitària de les organitzacions implicades en la producció agroalimentària ecològica per l'intercanvi d'informació i portar a terme accions conjuntes.
12. Estructurar en una plataforma amb suport públic tota la informació de recerca, experimentació, coneixement dels productors i posar-la a l'abast de tothom mitjançant diversos formats.
13. Incorporar la recerca en producció agroalimentària ecològica en el pla de recerca de la Generalitat de Catalunya.
14. Incorporar l'enfocament agroecològic i les metodologies participatives (agricultors, tècnics i investigadors) en la recerca en agricultura ecològica.
15. Fomentar l'educació dels consumidors en els valors de la producció i l'alimentació ecològica.

16. Crear i/o reforçar les estructures tècniques i administratives específiques de recerca agroecològica, transferència, assessorament, formació i gestió, orientades als operadors ecològics, amb l'objectiu d'afavorir la conversió i/o permanència dels productors ecològics, resoldre els problemes tècnics i disminuir els costos de producció.
17. Modificar la normativa general vigent amb l'objectiu d'adaptar-ne els requisits i obligacions a les petites produccions artesanals i familiars, possibilitant el manteniment i la recuperació de l'activitat agrària familiar i/o tradicional.
18. Desplegar el Banc de terres i/o crear espais d'interès agrari, amb l'objectiu de facilitar l'accés dels joves a la gestió de la terra, permetre ampliar la base territorial de les explotacions agràries i evitar la contínua disminució dels actius agraris a Catalunya.
19. Fomentar l'associacionisme a tots els nivells del sector agroalimentari ecològic, amb l'objectiu de proporcionar serveis i defensar els interessos comuns.
20. Establir assegurances agràries específiques per a la producció ecològica, amb l'objectiu d'atendre les especificitats pròpies d'aquest tipus de producció.

4. GARANTIR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT I DIFUSORA DE PRODUCTES DE QUALITAT: PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA (II)

Continua de la pàgina anterior

MESURES A EMPRENDRE:

21. Promoure les agrupacions sectorials per productes per poder oferir una major varietat i concentració de l'oferta
22. Assumir el compromís amb la qualitat dels productes ecològics
23. Treball per la creació d'una llotja i de preus de referència
24. Professionalització i augment de la gama de productes ecològics
25. Racionalització dels marges de venda
26. Que facin l'esforç necessari per que es pugui diferenciar clarament als seus establiments els productes ecològics dels convencionals
27. Adequació dels canals de distribució a les necessitats del sector: foment de la venda directa i dels circuits curts de comercialització
28. Implicació de les organitzacions de consumidors en la promoció
29. Campanya informativa i formativa per la millora de la percepció per part del consumidor de les bondats, qualitats i garanties del producte ecològic
 - a. A la Conselleria d'Agricultura, que creï i doni suport amb campanyes publicitàries l'agricultura ecològica, i així ajudar al desenvolupament rural sostenible
30. Que la Generalitat declari Catalunya lliure de transgènics
31. Que l'administració en general, la rebaixa fiscal als productes ecològics i al sector, ja que es contamina menys, cal pagar menys
32. Potenciar el coneixement del producte ecològic a les escoles
33. Creació d'un centre de recerca dedicat exclusivament al sector ecològic
34. Cal que s'obrin les línies d'ajut per a la producció ecològica, incentivant així el pas al sector ecològic de molts ramaders que no van fer-ho en el seu moment. D'aquesta forma es podria homogeneïtzar el sector ramader en la producció ecològica, cosa que s'hauria d'aprofitar per engegar iniciatives per a la promoció dels seus productes o de la comarca (IGPs, potenciar la imatge de "comarca ecològica" com a atracció del turisme, etc)
 - a. Creació d'un distintiu de qualitat de la vedella del Solsonès
 - b. Fomentar l'associació dels ramaders ecològics actuals.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 3,4,9,15,21

Minimització Amenaces: 4,7,8,9,11

Potenciació Fortaleses: 3,4,5,13,16

Potenciació Oportunitats: 3,5

35. Incentivar econòmicament l'ús de l'adobat orgànic i la gestió global de totes les fonts d'adobs orgànics, siguin o no d'origen agrari (fangs de depuradora i compost de RSU)

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

3, 4 i 5 . IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE GARANTIR I FOMENTAR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT: Producció Agrària Ecològica i Producció Integrada

Optar per una agricultura més respectuosa amb el medi ambient i de més qualitat (resultant de la PAE i la PI) té un efecte beneficiós molt important sobre els ocupats agraris. Però perquè sigui realment una oportunitat cal que sigui viable econòmicament. Per aquest motiu és fonamental incentivar l'associacionisme, crear circuits curts de comercialització i venda directa i conscienciar al consumidor a fi i a efecte d'incrementar la demanda. A banda, el sector requereix d'una important reestructuracions a nivell de les polítiques públiques.

Una agricultura sostenible viable atraurà nous agricultors i és una oportunitat per a rejuvenir el sector. Però cal fer conscients als agricultors de la necessitat de formar-se en aquest aspecte , i paral·lelament incrementar la oferta formativa. Si realment es percep com a una pràctica econòmicament viable, la formació agrària en secundària i nivells superiors hauria d'augmentar i alhora es podrien crear sinèrgies amb els centres d'investigació i formació agrària de la comarca: l'ECA i el CTFC:

És una estratègia molt important a tenir en compte en les explotacions de muntanya i despoblades, on l'agricultura convencional hi troba moltes limitacions. D'altra banda , en concret la ramaderia ecològica, pot contribuir a mantenir l'activitat ramadera a l'alta muntanya, que actualment es troba en una situació difícil.

La PAE presenta uns beneficis addicionals a la PI: si s'exten la ramaderia extensiva ecològica es pot gaudir d'una millora en la gestió forestal, un manteniment del cultiu dels farratges.

Aquest tipus d'agricultura és més intensiva en capital humà i per tant es tracta d'un nínxol ocupacional potent i que pot tenir un efecte molt beneficiosos en el nivell d'atur general i en la creació de llocs de treball (molts experts associen a l'elevat nivell d'atur a l'expulsió d'agricultors al camp fruit de la intensificació i modernització de l'agricultura).

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
. Marina Vilaseca Puigpelat

En un context de canvi en el patró alimentari de la societat urbana i l'augment de demanda de productes de qualitat, i on la conscienciació mediambiental augmenta, creure en una agricultura alternativa a la convencional és una opció cada dia més viable, però és obvi que perquè sigui una alternativa real, aquest convenciment ha d'anar acompanyat d'unes característiques òptimes de mercat.

5. GARANTIR UNA AGRICULTURA RESPECTUOSA AMB EL MEDI AMBIENT I DIFUSORA DE PRODUCTES DE QUALITAT: PRODUCCIÓ INTEGRADA

La comarca del Solsonès no presenta cap explotació en Producció Integrada. Aquest tipus de producció és molt menys agressiva amb el medi ambient, i els seus productes són de més qualitat que els de l'agricultura intensiva. Tot i la seva menor agressivitat sobre el medi, cal entendre la producció integrada com a pas intermedi per a assolir una Producció Agrària Ecològica consolidada.

MESURES A EMPRENDRE:

1. *Cal fer divulgació i promoció de la Producció Integrada:* És imprescindible explicar què és la PI a tots els elements de la cadena (producció, distribució i consumidors) per exposar-los els beneficis d'aquest model productiu, les seves característiques i diferenciar els productes de la producció convencional.
2. *Aconseguir un referent comú de PI a Europa:* Per al reconeixement de la PI a nivell internacional és molt necessari que hi hagi un distintiu comú europeu de PI, associat a unes normes generals europees, de forma anàloga a la Producció Ecològica. Això facilitaria el reconeixement internacional de la PI i ordenaria la diversitat de distintius existents.
3. *Respectar la venda directa com a forma de comercialització* i no gravar-la més que altres sistemes: La venda directa de producte fresc és un model de comercialització que es dona en determinades zones del país properes a mercats centrals importants, en sectors com l'horta i la fruita, productes amb explotacions de tamany reduït a la comarca del Solsonès.
Aquest model, en que el productor/a ven directament a consum en mercats municipals, a detallistes o a assentadors majoristes, possibilita que el productor/a tregui, a vegades, més rendiment comercial al producte, i alhora pot facilitar la traçabilitat del producte fresc respecte altres formes de comercialització en el context global existent. Els operadors que fan venda directa s'han considerat sovint elaboradors pel fet d'envasar el producte, i en conseqüència han vist com suportaven taxes del CCPI més elevades respecte altres formes de comercialització, han tingut controls més exhaustius, i han hagut de suportar el cost d'analítiques multirresidus que altres productors/res no han hagut de fer. Des del sindicat Unió de Pagesos es proposa que el productor/a que fa venda directa tingui unes taxes ajustades com a màxim al cost del servei que li presta el Consell en concepte de registre i certificació, i evitar que pel fet d'envasar el producte se'l consideri un elaborador i tingui les mateixes taxes que les grans centrals hortofructícoles..
4. *Donar suport als productors/res que fan PI, en forma d'ajuts agroambientals adaptats en import i compromisos a la realitat del sector:*
5. *Potenciar les actuacions de R+D+i i formació en PI:*
6. *Potenciar les ADV i el seu paper en l'assessorament:*
 - a. . Cal dotar a les ADV de recursos suficients per poder emprendre la seva tasca en l'assessorament als pagesos i pageses, i que puguin dur a terme totes les actuacions d'assaigs i divulgació necessàries per al desenvolupament de la PI en el seu àmbit d'actuació.
 - b. Incentivar la creació d'ADV especialitzades en altres productes que les existeints (AL Solsonès existeix l'ADV de cereals i l'ADV de patata d'Odèn)

36. Incentivar econòmicament l'ús de l'adobat orgànic i la gestió global de totes les fonts d'adobs orgànics, siguin o no d'origen agrari (fangs de depuradora i compost de RSU)

- a. Creació d'una borsa de residus que garanteixi un contacte

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 3,4,9,21

Minimització Amenaces: 4,7,8,9,,11

Potenciació Fortaleses: 3,4,5,13

Potenciació Oportunitats: 3,5

6. DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA (Ia): FOMENT D'UNA OFERTA RACIONAL DE TURISME RURAL, DIFUSORA DELS VALORS PATRIMONIALS DE LA COMARCA

En els últims anys la oferta del turisme rural a la comarca ha augmentat molt, fins al punt de situar-se , per alguns, en situació de sobreoferta, agreujat per la proliferació dels allotjaments il·legals. No obstant la oferta de turisme rural és més o menys homogènia en el territori (a diferència de l'oferta hotelera, concentrada al nord). La tipologia del consumidor d'aquest tipus de turista, el dota de gran importància estratègia en la difusió de la funció social de la pagesia, la cultura local de la comarca i facilita la venda directa de productes de qualitat (cal solventar, però, els problemes legals associats a l'artesania alimentària, vegeu estratègia específica)

MESURES A EMPRENDRE:

1. Inclusió de les persones jurídiques com a possibles titulars d'establiments d'agroturisme.

Amb l'objectiu de donar resposta aquells pagesos professionals, que tenen l'explotació en forma de societat (Cooperativa, SCP, etc.) i que complint els requisits existents vulguin obrir un establiment d'agroturisme, es proposa que les persones jurídiques que siguin explotacions agràries prioritàries o que compleixen tots els requisits per poder-ho ser, puguin ser titulars d'un establiment d'agroturisme. Es proposa però, limitar l'obertura d'establiments en aquest cas a un de sol, per evitar l'intrusisme de societats alienes al sector.

2. Utilització de criteris de ruralitat per matisar el límit del nombre d'habitants

La Unió de Pagesos va aconseguir que a la Llei 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya es recollís, en l'article 50, que cal tenir en compte el caràcter rural al fer servir el nombre màxim d'habitants del nucli de població com a requisit. D'acord amb això, des de la Unió de Pagesos es proposa que s'emprin variables poblacionals (p.e. densitat de població), variables econòmiques (p.e. percentatge d'ocupats al sector agrari) i territorials (p.e. Superfície Agrària Útil, Continuitat Física dels municipis), per tal que el límit del nombre d'habitants no exclougui petits municipis marcadament rurals per poder-hi obrir "Cases de Poble" o "Masoveries (actuals Allotjaments Rurals Independents)".

3. Requisit de residir a la comarca o comarques veïnes

Per tal d'evitar que aquelles explotacions agràries que estan a cavall de dues comarques no puguin obrir establiments d'agroturisme en la modalitat "Masoveria (actual modalitat d'Allotjament Rural Independent)", es proposa modificar el requisit de residència actual que planteja la normativa, de manera que el titular estigui obligat a residir a la mateixa comarca o, en casos justificats, a les comarques veïnes.

4. Requisit d'antiguitat mínima de residència

Es proposa l'eliminació del requisit d'antiguitat de residència, de manera que qualsevol persona que compleix tots els altres requisits i que és un pagès o pagesa professional pugui obrir un establiment d'agroturisme. Pensem que la manera d'impedir que la gent que no hi viu sigui titular d'establiments és demanar que es demostrï de manera fefaent la residència a l'explotació agrària.

5. Creació d'un apartat propi a la Llei d'Intervenció Integral de l'Administració Ambiental

Amb la finalitat d'adequar els requisits d'obertura d'una activitat d'agroturisme a la realitat del sector, assolint un compromís entre les mesures de prevenció d'incendis i el valor del patrimoni dels establiments, es proposa la creació d'un apartat propi per als establiments d'agroturisme en la Llei 3/1998, de 27 de febrer, de la intervenció integral de l'Administració ambiental, en l'annex III de l'esmentada Llei i per tant sotmesa al règim de comunicació, però amb matisos respecte als requisits que s'exigeixen als establiments d'hosteleria de fins a 50 habitacions.

6. Posada en marxa del Pla de Marques i de l'ordenació del sector

Per tal d'assolir una millor ordenació del sector, així com una classificació dels establiments que serveixi per orientar millor l'oferta dels establiments i els seus serveis a la demanda, es proposa que l'administració de Turisme de Catalunya posi fil a l'agulla i s'iniciï la implantació del Pla de Marques i d'Ordenació de l'Allotjament Rural de Catalunya que els anteriors responsables de l'Administració de Turisme varen deixar sense implantar.

7. Oferta d'un Pla de Formació empresarial

8. Creació d'una xarxa de serveis per a guies de senderisme temàtic (pedra seca, carlins,castells, flora, fauna, ...)

7. DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA (Ib): FOMENT D'UNA OFERTA RACIONAL DE TURISME RURAL, DIFUSORA DELS VALORS PATIRMONIALS DE LA COMARCA

(Continuació de les mesures estratègiques)

MESURES A EMPRENDRE:

7. Compromís entre els requeriments sanitaris i la realitat del sector

A mitjà termini cal tendir a l'adaptació dels requeriments sanitaris de les activitats de transformació d'aliments i de restauració de les cases d'agroturisme a les possibilitats i realitat del sector. D'aquesta manera, i complint un mínim de mesures que garanteixin la seguretat dels agroturistes, s'aconseguirà fer més fàcil oferir un servei més divers i de més qualitat.

8. Solució dels problemes urbanístics

Per evitar que els pagesos i pageses vegin limitada la possibilitat de reformar o millorar la seva masia o masoveria per fer-hi agroturisme, cal una millor compatibilització entre l'ordenació urbanística que planteja la normativa vigent i el desenvolupament d'aquestes activitats per part dels pagesos que volen complementar la seva renda. Cal facilitar que els municipis puguin desenvolupar el seu catàleg de masies, especialment aquells més mancats de recursos, i preveure transitòriament un tràmit assumible pels pagesos i adaptat a la realitat, per aquells pobles que no tinguin fet l'esmentat catàleg.

9. Foment del turisme rural com a difusor de la realitat territorial als consumidors:

- La promoció cultura des dels ens i entitats locals. Difusió i informació de l'oferta cultural (fires artesanals, festes populars, ...)
- Les activitat d'educació ambiental i interpretació del paisatge cultural des dels establiments.
- La creació d'una empresa de serveis que organitzi sortides guiades per la zona..D'aquesta manera s'augmenta la demanda de mà d'obra qualificada
- Plans de formació per a la gestió econòmica i estratègica dels establiments de turisme rural. Aquests podrien ser promoguts per entitats locals com TRAS o FACI.
- Crear plans turístics que incloguin rutes per a diferents cases.

10. Fomentar l'associacionisme rural entre establiments de turisme rural

II·lustració 7 Casa RUral de Poble, Cal Gambada. Prades de la Molsosa. Font: www.calgambada.com

II·lustració 7 Hostal de Guilanyà, Navès. Font: www.casesrurals.com

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 2,3,4,10,20,21

Minimització Amenaces: 11,12,17

Potenciació Fortaleses: 1,3,4,5,7,12,13,22

Potenciació Oportunitats: 1,2,3

6 i 7. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA: FOMENT D'UNA OFERTA RACIONAL DE TURISME RURAL, DIFUSORA DELS VALORS PATRIMONIALS DE LA COMARCA

En bona mesura ja en l'actualitat el turisme rural s'ha consolidat com a font alternativa d'ingressos en les rendes familiars, sobretot de les agràries. En aquesta sentit contribueix a pal·liar tant l'èxode rural com la centralització de l'oferta de serveis als nuclis urbans, i al mateix temps contribueix a obrir noves possibilitats d'ocupació. D'altra banda, el turisme rural crea un espai idoni per a la venda directa de productes de qualitat, ecològics i artesans, cada dia més demandats per la societat clienta del turisme rural. Per tant el foment del turisme rural pot crear sinèrgies amb altres possibilitats de complementar la renda.

És una activitat a desenvolupar especialment a les zones més desfavorides, on la difusió dels valors ecològics i culturals és més important i on és més urgent emprendre mesures de complement i diversificació de renda.

En la mesura que és una eina difusora dels valors patrimonials de la comarca i municipis, intervé en la conscienciació territorial dels seus clients i en una major percepció de la problemàtica territorial. Incentivar un turisme difusor d'aquests valors fomenta el coneixement del gran patrimoni arqueològic de la comarca, crea ocupació, incentiva el comerç i la restauració, promou els actes tradicionals (com les fires artesanals) i, en definitiva, esdevé un complement de renda que permet el manteniment d'una població disseminada en el territori. Però perquè sigui una alternativa viable cal apostar de nou per augmentar la oferta de formació en gestió empresarial i turística.

Aquesta és una estratègia de vertebració territorial però també de conservació del paisatge cultural, per la seva important funció de difusió dels valors patrimonials.

En el turisme rural sovint es recuperen masies o cases de poble, ja que el valor històric de l'habitatge li atorga un avantatge en el mercat. En aquest sentit és possible que el foment d'aquesta tipologia de turisme vagi en detriment de la construcció excessiva de segones residències i d'apartaments turístics, si la oferta de turisme rural està ben gestionada i s'adapta a

territori les demandes del consumidor , impulsant una demanda d'un turisme
cada vegada més respectuós i integrat dins les característiques del
que l'acull.

8. DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA (II): FOMENT DE L'ARTESANIA ALIMENTÀRIA

L'elaboració de productes alimentaris de forma artesana és una oportunitat per les explotacions familiars agràries catalanes, especialment en zones desfavorides, per poder diversificar la seva renda. A Catalunya, els i les pagesos/es i ramaders/es que elaboren productes es troben amb dificultats derivades de la normativa sanitària i d'higiene, i amb una mancança important en assessorament i formació.

D'altra banda el foment de la producció artesana és una estratègia cabdal per a difondre tant els productes de qualitat del territori, de diversificació de la renda familiar, i de creació de llocs de treball femenins.

Sens dubte el desenvolupament de l'economia dels nuclis rurals, especialment en zones desfavorides i de muntanya com la comarca del Solsonès, i en conseqüència ajudar a tendir cap a l'equilibri territorial. A més, és una eina importantíssima per la necessària preservació i divulgació del patrimoni gastronòmic, que es posa a disposició de la resta de ciutadans, i que de retruc pot evitar que es segueixin perdent varietats i races locals que s'utilitzen per l'elaboració d'aquests productes.

L'estratègia és una aposta en el model de venda directa de productes transformats de la pròpia explotació i els circuits curts de comercialització.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 2,3,4,10,21

Minimització Amenaces: 4,7,8,9,12,16,18

Potenciació Fortaleses: 3,4,5,6,7,8,13,18, 21,23

Potenciació Oportunitats: 3,7,8

MESURES A EMPRENDRE:

1. Tenint en compte que a la comarca del Solsonès no existeix cap elaborador de productes artesanals registrat com a tal, en un primer moment Cal recollir el patrimoni artesà i gastronòmic i fer-ne difusió. Cal donar la importància que mereix al patrimoni artesà i gastronòmic que hi ha al Solsonès, que és ric i divers, i que en alguns casos està en perill de perdre's. Cal fer un recull d'aquest patrimoni i fer-lo arribar a la resta de ciutadans, perquè tothom en puguem gaudir, donant valor a l'origen del producte i al coneixement, per part dels consumidors/es, de les propietats i del procés d'elaboració del mateix.
En aquest sentit cal reforçar les Jornades gastronòmiques de la Vall de Lord, que enguany ja celebraren la seva sisena edició i que organitza l'associació de turisme de la Vall de Lord.
De la mateixa manera cal incentivar a la resta de municipis a adoptar iniciatives similars i, si més no a, promocionar els productes locals a les nombroses fires artesanals que existeixen a la comarca. Una iniciativa factible seria creació de rutes gastronòmiques entre municipis veïns, que alhora reforcen el turisme rural equitatiu i el valor de la gastronomia local.
2. Millor regulació tècnica – sanitària. Aprofitant l'experiència d'estats europeus veïns, cal refondre la normativa que recull les obligacions tècnico sanitàries i que ara està dispersa, en una única norma adaptada als requeriments exigibles a les explotacions familiars que venen directament la seva producció artesana. Cal aprofundir en el que permet la normativa d'higiene europea i eximir al màxim de requeriments de sanitat i higiene a petits/es productors/es de producte primari que lliuren el seu producte directament al consumidor/a final o a detallistes locals.
3. Adaptar la fiscalitat i la regulació de la seguretat social agrària. Per aprofundir en l'aposta per l'elaboració de productes artesanals, cal arranjar aquells aspectes de fiscalitat i seguretat social que dificulten el desenvolupament d'aquest complement de l'activitat agrària. Cal una definició fiscal de l'activitat i facilitar al màxim la seva realització en conjunt amb altres activitats complementàries de l'explotació agrària com l'agroturisme. Cal també que en la reforma de la seguretat social agrària es tinguin en compte les activitats complementàries.
4. Mantenir i aprofundir els ajuts a l'elaboració artesanal d'aliments en la política de desenvolupament rural. Cal que en els ajuts estructurals puguin auxiliar inversions per l'elaboració a partir de producte propi, i que els i les artesans/es que transformen producte d'altres pagesos/es i ramaders/es puguin accedir també a ajuts, especialment en el cas de les zones desfavorides, de muntanya i també en la producció ecològica.
5. Cal assessorament, formació i transferència tecnològica. Actualment la informació que hom necessita per iniciar una activitat d'elaboració artesana de productes alimentaris és escassa i molt dispersa. En conseqüència, creix la dificultat i la incertesa a l'hora de tirar endavant un projecte.
 - a. Des de l'administració cal impulsar serveis d'assessorament o punts d'informació que serveixin per orientar a pagesos/es i ramaders/es que vulguin iniciar l'activitat artesana.
 - Creació d'una finestra de productes artesanals de la comarca (producció, transformació i comercialització) que assessoria al productor , informi al consumidor i difongui i promocióni els productes artesanals del Solsonès.
 - b. Cal potenciar la investigació i les experiències pilot que puguin ser útils per solucionar els reptes dels artesans, i alhora fer-ne difusió al sector.
 - c. Cal també que hi hagi **formació** a nivell bàsic per als qui inicien l'activitat, així com formació contínua en aspectes com la mercadotècnica o la gestió per als que ja l'han iniciat.
 - Les activitats de formació poden córrer a càrrec de la ECA d'Olius i el CTFC:

8. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE DIVERSIFICACIÓ DE LA RENDA AGRÀRIA: FOMENT DE L'ARTESANIA

ALIMENTÀRIA

Al igual que l'estratègia anterior, aquesta, tot i presentar-se dins del bloc de vertebració territorial, podria situar-se dins del bloc de conservació del paisatge cultural.

En la mesura que es tracta d'una estratègia de diversificació de la renda, la producció artesanal d'aliment contribueix a mantenir la gent jove al territori, alhora que ofereix un producte difusor d'uns valors culturals i amb un alt valor afegit. Aquesta mesura és una oportunitat molt important per a crear llocs de treball per a la dona pagesa.

A més, associat a la possibilitat de venda directa a allotjaments de turisme rural o a fires i mercats, el valor afegit tendeix a recaure en el productor i/o elaborador. Pot estimular de nou la venda a petits establiments i venda al detall, al temps que crea llocs de treball i fa que les llars o les unitats familiars que es dediquen a l'agricultura disfrutin d'una renda que els permet seguir vivint al territori. És per aquest motiu que l'estratègia assoleix una importància rellevant per a aquells municipis on l'agricultura hi és menys rendible (com les zones de muntanya o les afectades per un despoblament greu).

Alhora és una manera de mantenir un teixit agroindustrial de petites dimensions i de qualitat, no concentrat als grans nuclis urbans. Si es converteix en una alternativa viable, aquesta estratègia estimularia també l'existència d'una indústria artesanal.

Percebre aquesta activitat com a un vertader complement de la renda demanda formació específica, i en aquest sentit és d'esperar que el nivell formatiu dels ocupats augmenti.

Si l'alternativa és viable, farà més possible que els centres relacionats amb l'activitat agrària dediquin més esforços econòmics en la investigació per a la innovació i millora del sector.

9. FOMENTAR I INCENTIVAR LA VENDA DIRECTA I ELS CIRCUITS CURTS DE COMERCIALIZACIÓ

A la societat catalana s'observa la tendència del consumidor a adquirir creixentment els seus aliments a través dels hipermercats o supermercats, fet associat al canvi d'estructura de les llars catalanes i solsonines. L'èxit d'aquests establiments de distribució rau en dues raons fonamentals: l'oferta de preus més reduïts que altres establiments, la gran varietat de productes, i a què el preu del producte és un dels principals criteris d'elecció del consumidor. La concentració de la distribució implica que el volum de compra que fan aquests establiments als seus proveïdors sigui molt elevat, exigint que el proveïdor disposi de gran volum de producció i sigui capaç d'oferir els seus productes a un preu baix. Aquesta no és la situació, sens dubte, dels agricultors familiars, que queden exclosos dels grans canals de comercialització i només poden vendre la seva producció a tendes tradicionals o Canals Curts de Comercialització (CCC). Tant la venda directa com els circuits curts de comercialització creen efectes sinèrgics importants amb la producció de productes de qualitat (PAE, PI i productes d'artesania alimentària) (Per més informació els CCC i Venda directa veure annex 6 de l'annex de les estratègies)

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès):

Minimització de les Debilitats: 2,4,6,10,15,17,20,21,25

Minimització Amenaces: 4,7,8,9, 11,12,15,18

Potenciació Fortaleses: 3,4,5,7,13,16,17

Potenciació Oportunitats: 1,2,7,8

MESURES A EMPRENDRE:

1. Educació i formació en el consum crític i responsable. A Catalunya hi ha prou gent treballant en aquest tema, a nivell teòric i pràctic. Això permet emprendre amb arguments i amb exemples concrets propostes formatives i educatives a tots els nivells: escoles, instituts, universitats, associacions de veïns, grups ecologistes, sindicats, associacions de consumidors, grups excursionistes i esportius, grups culturals... I hi ha prou consciència social perquè aquest ampli ventall de col·lectius i persones s'interessin inicialment per rebre aquesta formació, si es presenta de la forma adequada. A partir d'aquí, la informació es pot anar escampant com onades concèntriques.
2. Elaboració d'estratègies de desenvolupament local basades en la producció i el consum d'aliments i l'agroecologia a través de taules de concertació. Aquí cal tenir en compte tant les formes de producció, elaboració i distribució (venda a la finca, mercats municipals, petit comerç, etc) com els hàbits de consum. L'actual model de consum en general no deixa prioritzar l'alimentació i prendre-se-la amb calma. Ara, al mateix temps cal prendre consciència que, si es tenen els productes ecològics a l'abast, no cal una despesa excessiva ni de temps ni de diners per usar-los quotidianament. Un exemple: una canal de vedella no només té filets per fer a la planxa en un tres i no res, també hi ha peces que cal guisar i que resulten més bé de preu. I un altre: si cuinem a casa i ens basem en productes no elaborats i comprats a doll (verdures fresques i de temporada, cereals, llegums i fruits secs) gaudirem d'una dieta variada i molt ajustada de preu. I no ens amoïnem, hi ha prou llibres de cuina senzills i pràctics al nostre abast per aconseguir-ho!
3. Dinamització, suport i assessorament a la creació i el desenvolupament de projectes cooperatius i d'innovació social. Aquests projectes poden ésser molt variats, i anar des de les cooperatives de productors i les associacions de botigues a les cooperatives de consumidors i de consumidors i productors. En tot cas, cal que es compleixin els principis dels ML i els CCC proposats en aquesta ponència. També aquí hi ha experiències que poden permetre començar amb bon peu.
4. Anàlisi a nivell local de les mancances en l'abastament de productes ecològics. Pel que fa a qualitat, regularitat i varietat, molt especialment dels productes no elaborats i dels elaborats més bàsics. Aquesta anàlisi no ha d'ésser massa costosa de fer, ja que essencialment es tracta de preguntar als consumidors ecològics de cada zona i veure d'on provenen els aliments. D'altra banda, aquests tipus d'anàlisis senzilles resulten punts de partida per a les propostes del punt 2.
5. Anàlisi a nivell local de les estructures de costos dels aliments ecològics. Així es poden explicar al consumidor i, a més, permet veure on es poden millorar. Probablement ja hi ha cooperatives o associacions de productors, o empreses individuals que tenen una bona feina feta.
6. Elaboració d'informació útil i fàcil de trobar per al consumidor interessat en l'alimentació ecològica i la producció agrària local i catalana. Només requereix d'un esforç recopilatori.
7. Elaboració de propostes de millora de la certificació per la tercera part, a Catalunya responsabilitat del CCPAE. Des de l'òptica d'aquesta ponència seria desitjable que el CCPAE tingués, a banda del Reg 2092/91, un programa de certificació agroecològica – definit des del propi sector- que permetés distingir els operadors que segueixen millor els principis de la PAE, més enllà de les llistes de productes prohibits i productes admesos. Això hauria d'afavorir els productes més lligats al territori i a la gent que hi treballa. D'altra banda, la certificació del CCPAE no hauria de suposar un sobrecost – econòmic i administratiu- per al productor i, de retruc, per al consumidor. Cal buscar fórmules que permetin un Consell independent i que no gravin la producció ecològica. Per exemple, ajuts i suport a les empreses productores a través dels futurs contractes d'explotació.
8. Definició a nivell local de programes d'investigació agrària i de consum. La metodologia hauria d'ésser necessàriament la d'investigació-participació.
9. Potenciació dels recursos locals de Venda Directa i CCC:
 - a. Foment del Mercat municipal de Solsona i el de Sant Llorenç
 - i. Campanya comunicativa
 - b. Potenciació de les Fires tradicionals

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

9.. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE FOMENTAR I INCENTIVAR LA VENDA DIRECTA I ELS CIRCUITS CURTS DE COMERCIALIZACIÓ.

Aquesta és una estratègia fonamental per a garantir la viabilitat de les societats rurals. En un context globalitzat escurçar els circuits de comercialització atorga molta a mitjà i llarg termini. Permet que el valor afegit dels productes recaigui sobre l'agricultor i/o elaborador, que aquest rebi una retribució econòmica superior. Alhora el major contacte entre el productor i consumidor afavoreix la conscienciació del consumidor de la importància del consum de productes locals i de qualitat, i d'aquells respectuosos amb el medi ambient. També permet que aquests productes tinguin un preu de venda menor que en altres condicions, ja que el nombre d'intermediaris és menor.

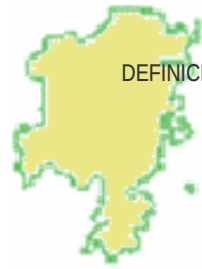
És una estratègia que garanteix la viabilitat d'una producció agrària alternativa a la convencional i que, per tant, contribueix a què l'ofici d'agricultor sigui més atractiu i existeixi, a mitjà termini, un rejuveniment de la població.

Les empreses agroindustrials, per exemple d'elaboració d'embotits, també s'haurien de veure beneficiades ja que podrien vendre el seu producte amb menys impediments econòmics. D'aquesta manera també es reforça el comerç al detall desplaçat pels grans centres comercials.

No obstant perquè sigui viable cal apostar també per les cooperatives de producció, distribució i comercialització per a compartir costos i permetre els impactes esmentats es compleixin. Òbviament aquesta estratègia també crearia llocs de treball i estimularia la innovació cap a activitats econòmiques agràries alternatives que en la tipologia de mercat convencional no serien viables.

Il·lustració: Mercat setmanal a Solsona
Font: www.ajuntamentsolsona.net.

10. FOMENTAR LA PRODUCCIÓ D'ENERGIA RENOVABLE I DE FONTS ALTERNATIVES (I)

Amb la recent aprovació del Pla de l'energia de Catalunya 2006-2015 ara és un moment clau per impulsar les energies alternatives a Catalunya. Els seus objectius són molt ambiciosos però el seu desenvolupament pot o no beneficiar l'economia rural depenent del model que se segueixi, sigui en base a parcs centralitzats o descentralitzats. Un exemple de la centralització de l'energia renovable són els parcs eòlics que s'iniciaran a la comarca (municipis de Pinós i Olius) (a finals del 2007, i que albergaran 67 aerogeneradors.

La revalorització dels residus agrícoles, forestals i cultius energètics és una molt bona oportunitat per a l'economia rural, alhora que la pot dotar de molts més autonomia energètica i ,en conseqüència, econòmica. Al mateix temps és una ein important per a estimular l'assoliment d'un equilibri agroforestal. (Les possibilitats i l'aprofitament dels residus agrícoles, forestals i cultius energètics es detallen en un annex 7 de l'annex de les estratègies)

MESURES A EMPRENDRE:

2. La realització d'activitats agràries amb la *finalitat específica de ser fonts d'energia renovables* a partir de diferents tipus de biomassa:

- a. Nous cultius per produir biomassa
 - i. Procedent de biocultius, plantes amb un alt contingut energètic i ràpid creixement (determinants cereals com el blat, també la remolatxa, o l'eucaliptus)
- b. Biomassa excedentària i residual. Cultius com el card , el gira-sol o el lli , els dos últims cultivats al Solsonès, són usats per a usos alimentaris i industrials ,i la part que sobre per a l'obtenció d'energia.
- c. Biomassa residual; tots aquells residus orgànics que no es destinen a altres usos (explotacions forestals, excrements provinents de la ramaderia, part orgànica dels residus sòlids urbans, fangs de depuradores, ...
- d. Nous destins per cultius existents, com la producció de biocarburants (colza).
 - i. La Diputació de Lleida impulsarà a curt termini l' elaboració de biocarburants a les Terres de Lleida per tal de convertir la demarcació en un referent dels biocombustibles a nivell de consum i de producció davant la necessitat de trobar alternatives energètiques més sostenibles i menys costoses que el petroli. La Diputació de Lleida impulsarà a curt termini l' elaboració de biocarburants a les Terres de Lleida per tal de convertir la demarcació en un referent dels biocombustibles a nivell de consum i de producció davant la necessitat de trobar alternatives energètiques més sostenibles i menys costoses que el petroli.
 - ii. Pel que fa a les activitats d'impuls dels biocombustibles a les Terres de Lleida en un curt termini de temps destaca l'estudi que la Diputació de Lleida ja ha encarregat a l'organització agrària Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya (JARC), atesa la seva experiència en la producció de productes agraris per a la seva transformació en biocarburants, el sindicat agrari elaborarà un estudi sobre la viabilitat de la implantació de cultius energètics per al seu aprofitament com a biocombustibles en l'àmbit de la demarcació de Lleida. D'altra banda, la Corporació encarregarà també a la Universitat de Lleida un estudi de sòls per a la viabilitat i situació d'aquest cultius a la demarcació. Ambdós estaran coordinats pel Patronat de Promoció Econòmica de la Diputació.

1. Aprofitament de productes intermedis o finals del procés de producció agrària avui no utilitzats o infrautilitzats.

- a. Valorització de les dejeccions ramaderes com a biomassa per la producció de biogàs

La utilització de purins per a la producció d'energia és una mesura molt atractiva en una comarca amb una important activitat dels sectors porcí. Alhora del procés final de digestió anaeròbica s'obté un purí digerit quantitativament més interessant per la seva aplicació agrícola, o la possibilitat de cogeneració amb producció de calor a partir de biogàs

- b. Valorització de la biomassa Les previsions sobre la expansió de les energies renovables per part de la Unió Europea paren d'un milió d'ocupats agrícoles addicionals al 2020, per a proporcionar biomassa a partir de cultius energètics. La biomassa és una forma important de canviar petroli per treball agrícola: una hectàrea de conreus energètics proporciona tres tep(tonelades equivalents de petroli)

- c. Biocarburants

Entre els models de biocarburants es distingeixen dos grups: el biodièsel i el bioetanol. El biodièsel es fabrica essencialment a partir d'olis (un 90%), que s'extreuen de la colza o el gira-sol, i el bioetanol s'aconsegueix a partir de la fermentació dels sucres del blat o del blat de moro. Els biocarburants s'han introduït en el mercat recentment i no estan gaire estesos, tot i que algunes benzineres ja subministren el biodièsel. França, com a primera potència agrícola de la UE, preveu incorporar el 5,75% de biocarburants l'any 2008 i el 10% l'any 2015.

6. Impulsar un model de finançament local, és a dir, les inversions en energies alternatives han de ser fetes per la gent del territori que han de ser els beneficiaris dels projectes. Un cas molt clar és el dels parcs eòlics, hi ha experiències a Europa (Alemanya i Dinamarca) en que els parcs eòlics s'han fet amb finançament local i més àmpliament amb inversions ciutadanes i aquest fet ha estat un mitjà eficaç per millorar l'acceptació social dels parcs eòlics i els seus beneficis es reparteixen socialment. També hi ha algunes experiències a l'Estat espanyol a la zona de Castella-La Manxa.

7. Es fomenti la formació i promoció entre els productors agraris aprofitant l'Escola Agrària d'Olius i la cobertura, ja estesa, d'internet i banda ampla.

8. La creació d'una borsa de subproductes digeribles, amb més potencial de producció de biogàs que els purins. D'aquesta manera, es podrien mesclar i augmentar el potencial de producció d'energia.

11. FOMENTAR LA PRODUCCIÓ D'ENERGIA RENOVABLE I DE FONTS ALTERNATIVES (II)

(Continuació de les mesures estratègiques)

MESURES A EMPRENDRE:

3. Potenciació de l'energia eòlica

- Racionalització dels parcs eòlics previstos per a instal·lar a la comarca; a la serra de Pinós, Torregassa (Olius) i Villaró (Olius), que converteixen el Solsonès en una comarca totalment excedentària en energia, ja que els parcs generaran una energia eòlica 17 vegades més que les necessitats de consum energètic de la comarca. La posada en marxa d'aquests tres projectes és prevista per finals del 2007, primer trimestre del 2008 i formarà part de la multinacional ENDESA.

4. Respecte a l'obtenció d'energia a partir de biomassa forestal:

- implantació de petites centrals amb un radi d'auto-abastament de matèria prima relativament petit per evitar els grans costos dels transport. En aquest aspecte es proposa:
 - Impuls en I+D vinculada a aspectes relacionats amb la logística i l'abastament de la matèria prima.
 - Establiment de possibles zonificacions potencials en funció de la capacitat de subministre de la matèria prima.
 - Comparació amb experiències en d'altres països amb gran tradició en l'aprofitament de la biomassa forestal per a usos energètics (països nòrdics, Àustria).
 - Desenvolupar experiències amb l'objectiu d'augmentar la informació específica i detallada de la sistematització sobre la recollida de dades de volums potencials, costos i millores de les tècniques possibles i actualment disponibles en altres països. Tal és el cas de països nòrdics com Suècia, on a la dècada dels 80 prop del 80% dels municipis comptaven ja amb centrals de producció d'energia a través de biomassa, on els silvicultors s'ocupen de la gestió del recurs, establint-se d'aquesta manera una eficient política d'aliança entre productors i transformadors de l'energia.
- Eficiència i aprofitament energètic de la biomassa: Per la importància d'optimitzar el rendiment de les instal·lacions de generació d'energia a partir de biomassa, es proposa l'anàlisi de la conveniència de projectar centrals per a la producció d'energia tèrmica i energia elèctrica al mateix temps.
 - Altres aspectes que es consideren importants i a incorporar en l'apartat de propostes d'actuació són:
 - Estudiar la possible implantació de cultius energètics basats amb espècies de creixement ràpid (pollanques, ailant) altament mecanitzables.
 - Suport a les organitzacions forestals amb un doble objectiu: un primer de divulgació de l'ús de la biomassa; i un segon on, aquestes poden exercir de pool per ofertar suficient biomassa i amb unes quantitats i qualitats constants al possible mercat. Suport a les agrupacions de silvicultors per aglutinar els productors els quals podran mecanitzar, directament a través d'empreses de serveis, els treballs forestals d'explotació i transport de la biomassa.
 - Afavorir un marc de col·laboració entre silvicultors, empreses de serveis i productors d'energia amb l'objectiu de dinamitzar les iniciatives empresarials.
 - Generar un ambient favorable en la societat catalana per a que s'incrementi la demanda d'energia procedent de fonts renovables, especialment en el medi rural i en els edificis públics.

5. Estudi sobre la viabilitat de la construcció d'una planta de biodièsel a l'àmbit de la Catalunya Central.

MESURES LEGISLATIVES

- Augmentin les primes per la venda d'energia elèctrica del règim especial i que s'asseguri el seu manteniment, per exemple en el cas del biogàs o la biomassa forestal o cultius energètics.
- Facilitar la connexió a la xarxa elèctrica mitjançant la creació d'una normativa que reguli la connexió a la xarxa en mitja tensió i millora de la connexió en baixa tensió.
- Establir línies d'ajuts públics per a la realització de les instal·lacions, prioritzant les explotacions agràries.
- S'impulsi la recerca, la innovació i la transferència tecnològica per a millorar des de la gestió a les explotacions, fins al transport de l'energia o les seves aplicacions; per abaratir els costos i augmentar la seva viabilitat; per a millorar les prestacions energètiques i l'adaptació dels cultius; etc.
- S'impulsin la realització d'estudis de mercat i acords amb altres agents socials i econòmics, per assegurar l'acceptació i la viabilitat d'aquestes pràctiques/oportunitats.
- El pagès com a productor de la matèria primera ha de rebre un preu que converteixi els cultius energètics en una opció real de cultiu, viable i rendible. Fins avui el preu de la colza energètica no pot competir amb la colza alimentària.
- A més, per fer competitiu els biocarburants és necessari el manteniment del tipus zero de l'Impost d'Hidrocarburs pels biocarburants i additius (cas de l'etanol fet a partir de cereals) més enllà del 2012 i, com a mínim, fins els anys d'amortització de les plantes.
- Augment de la prima per la venda d'energia elèctrica a la xarxa de manera que la producció de biogàs partint de les dejeccions ramaderes sigui una alternativa econòmica real i més atractiva que la prima per l'assecatge de purins amb cogeneració d'energia elèctrica.
- Subvencionar l'inversió que ha de fer un ramader per a tirar endavant una instal·lació de producció de biogàs a partir de purins.
- Garantir una gestió forestal òptima.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès):

Minimització de les Debilitats: 6,10,18,19,23,24

Minimització Amenaces: 4,7,8,9,10

Potenciació Fortaleses: 2,3,4,5,8,14

Potenciació Oportunitats: 2,3,9

10 i 11 IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE FOMENTAR LA PRODUCCIÓ D'ENERGIA RENOVABLE I DE FONTS

ALTERNATIVES

La producció d'energia a la comarca, és, per damunt de tot, una opció de diversificació de l'economia, ja que crea noves oportunitat de treball i , en aquest sentit, intervé en un possible rejuveniment del territori. factible.

Crea també llocs de treball qualificats, minimitzant la fuga de cervells cap a altres comarques. Altra vegada associat a la creació de nous llocs de treball es troba l'augment de l'oferta formativa i l'obertura de noves línies d'investigació.

La possibilitat de noves oportunitats en l'ús dels cereals , de la biomassa forestal i d'altres cultius abundants a la comarca com la colza, dona esperances d'augmentar la viabilitat econòmica de les explotacions. Construir una planta de biocombustible a l'àmbit de la Catalunya central o a la pròpia comarca, que en l'actualitat té una mancança important, abaratiria costos i faria més viable l'estratègia.

L'ús de la biomassa contribueix en la obtenció d'energia és una nova oportunitat d'aprofitaments forestals, i esdevé una alternativa òptima en les zones més boscoses i amb poca pendent del nord de la comarca, que són les que perden més explotacions.

12. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE FOMENTAR LA INSTAL·LACIÓ D'UNA INDÚSTRIA AGROALIMENTÀRIA TRANSFORMADORA DE PRODUCTES AUTÒCTONS

Disposar d'una indústria transformadora de productes agraris en una comarca com el Solsonès és molt important. L'estratègia s'emmarca dins l'objectiu d'intentar relocalitzar al màxim l'economia :permet oferir més llocs de treball, reduir els intermediaris i els costos i contribuir en una major retribució de l'agricultor o ramader.

En aquest sentit disposar d'una indústria agroalimentària pròpia i de menors dimensions reduirà la posició de debilitat en que es troben ara molts ramaders envers les grans empreses integradores. Fomentarà també el desenvolupament econòmic industrial de la comarca, que és dèbil, i que segons les estadístiques està en retrocés.

12. FOMENTAR LA INSTAL·LACIÓ D'UNA INDÚSTRIA AGROALIMENTÀRIA TRANSFORMADORA DE PRODUCTES AUTÒCTONS

Anteriorment el Solsonès era una comarca rica en indústria agroalimentària, especialment en empreses farineres, que transformaven el cereal autòcton. Però les característiques i la dinàmica del mercat actual les ha desplaçat, quedant una comarca sense indústria agroalimentària important, i un residual nombre d'empreses familiars d'elaboració d'embotits o de conserves. Per contra, a la comarca existeix gran producció de productes agrícoles.

Actualment la distribució territorial de les empreses agroalimentàries es concentra principalment en la demarcació de Barcelona on també es concentren les xarxes de comunicacions, serveis a la indústria i centres de consum.

MESURES A EMPRENDRE:

1. Millorar les infraestructures de comunicacions, transport i noves tecnologies, en la resta del territori (rural), apostant sobretot per la millora de la xarxa viària actual, per millorar les oportunitats de l'agroindústria en aquelles comarques.
 - a. La millora de les infraestructures hauria de basar-se en la millora de l'accés des del Sud al centre-nord de la comarca.
 - Incentivació per a la reubicació de farineres que transformin el blat de la comarca. Aquestes indústries haurien de ser preferentment cooperatives de producció.
2. Prima de la transformació de productes de la comarca avanç dels foranis
 - a. Des de l'administració local i comarcal prioritzar el permís de la instal·lació d'indústries que transformin productes locals i que siguin, alhora de capital local.
3. Garantir l'equitat entre l'agroindústria i els pagesos, mitjançant el pacte de marges mínims pactats.
4. Potenciació de les associacions interprofessionals que creïn l'espai on situar les relacions basades en el reconeixement mutu, i negociar i pactar entre totes les parts les estratègies comercials. Aquestes haurien de permetre una relació fluïda entre els diferents operadors de la cadena, que ha d'estar basada en normes equitatives i que, si cal, ha de poder comptar amb l'arbitratge de l'Administració
 - a. Potenciació des de l'administració autonòmica, comarcal i des de les OPA
 - b. Campanya per a la conscienciació de la seva necessitat
 - c. Inclusió dins del CGE
5. Que la distribució del producte estigui representada en les interprofessionals, que estigui disposada reconèixer a la resta d'agents del sector (productors i indústria) i a negociar i a pactar unes condicions amb aquests.
6. Incentivar l'agroindústria que provingui del teixit cooperatiu agrari
7. Augmentar el grau de participació dels productors en l'increment del valor afegit de les produccions agràries generat pels processos de transformació i comercialització.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 2,3,4,6,25
Minimització Amenaces: 7,8,9,15,16
Potenciació Fortaleses: 3,4,5,8,17,18,19
Potenciació Oportunitats: 2,5,8

13. FOMENT DE LES NOVES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ (TIC)

A la comarca del Solsonès l'accés a les xarxes de telecomunicacions al món rural està en procés d'un bon desplegament. No obstant, l'ús d'aquestes per part del sector agrari, qui habita en un hàbitat més disseminat (on les TIC ofereixen més oportunitats) encara és baixa. Les TIC ofereixen una oportunitat històrica de poder associar el lloc de treball (no agrari) al lloc de residència, i el mateix passa amb la formació que s'ofereix en xarxa, a més de les oportunitats d'incrementar la relació entre els agents del territori i amb l'administració pública.

MESURES A EMPRENDRE:

1. **Impulsar l'atractiu de l'oferta de serveis i avantatges que poden aportar aquestes noves tecnologies en la planificació, gestió i maneig de les explotacions agrícoles, ramaders i silvícoles.** Perquè és evident que a mesura que aquestes tecnologies i innovacions suposin un augment de l'eficiència i es faci palesa la seva rendibilitat, augmentarà la seva demanda i implantació.
2. **Incentivar la formació.**
 - a. És important formar als pagesos/es en el coneixement i ús de les noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC), sobretot en les oportunitats que genera Internet a l'hora de trobar i transmetre informació. L'accés a la xarxa ha de ser un vehicle per a la formació permanent, per al coneixement dels mercats i de l'evolució dels preus, per al coneixement de noves tecnologies i alternatives de producció, per a veure què passa a altres països o regions, per a descobrir i donar a conèixer noves experiències i activitats, etc.
 - b. Cal arribar als grups d'edat i de composició sociològica que, sense uns programes especials de foment d'ús de les noves TIC, poden quedar marginats en el cantó fosc de l'anomenada "fractura o divisòria digital".
3. **Recerca, transferència i assessorament**
 - a. En els plans de R+D que es facin a Catalunya cal incorporar l'estudi d'innovacions que les xarxes de telecomunicacions poden aportar a les explotacions agràries: gestió de granges, gestió de regadius, gestió de dejeccions, etc.
 - b. Cal que els pagesos/es, ramaders/res i silvicultors/res tinguin veu i puguin participar a través de les organitzacions professionals més representatives en la detecció de les necessitats de recerca i en la transferència de les innovacions a les explotacions, per a posar a disposició dels professionals agraris els avenços que representen els treballs de recerca de les universitats i centres d'investigació. Perquè l'adopció de noves tecnologies suposi una millora de la productivitat pels pagesos cal resoldre el coll d'ampolla que suposa la distància entre la recerca i l'aplicació pràctica a nivell d'explotació.
4. **Gestions amb l'Administració mitjançant les TIC**
 - a. D'aquesta manera es solventa, en part, l'excessiva burocratització i la necessitat de certificats, permisos, etc. Les TIC donen la oportunitat de racionalitzar, simplificar i agilitzar aquests tràmits pels pagesos/es, en la mesura que disposin de la informació més actualitzada i s'estalviïn viatges, papers i intermediaris.
5. **Incentivar les vies de comercialització i promoció via telecomunicacions.** D'aquesta manera se suprimeix la necessitat de tants intermediaris, de manera que pot suposar un major marge comercial per al pagesa productor i/o elaborador.
 - a. Fomentar la participació en projectes ja existents com l'Agrobotiga
6. **Incentivar el Teletreball, principalment a zones més muntanyoses (com Guixers i La Coma i la Pedra) i les de població més disseminada (La Molsosa, Pinós, Riner)**

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès):

Minimització de les Debilitats: 2,3, 6,8,10,,20,21

Minimització Amenaces: 4,7,8,9

Potenciació Fortaleses: 1,4,5,6,7,10,12,13

Potenciació Oportunitats: 1,3,23

Il·lustració 8. Telecentre del Solsonès Font: www.ctfc.es

13. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE FOMENT DE LES NOVES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ (TIC)

Safister les demandes de la societat (tant a nivell ocupacional, de formació d'atenció per part de l'administració, etc) , i en concret des d'una població tan disseminada com la del Solsonès, passa per garantir l'accés de les TIC a totes les masies.

En aquest aspecte les TIC són fonamentals, i en la mesura que estimulen el manteniment de la gent jove al territori (per oferir més possibilitats de desenvolupament) minimitzen a llarg termini la problemàtica de l'envelliment, i també de l'envelliment en les zones agrícoles on les TIC ofereixen importants oportunitats de gestió empresarial i tràmits administratius.

Al mateix temps, les noves possibilitats de formació a distància permetran augmentar les persones formades tant en l'àmbit agrari com en el no agrari. Els centres de formació de la comarca també podran oferir la seva oferta formativa en xarxa.

Les possibilitats del teletreball poden derivar en què cada vegada més gent qualificada es quedi a treballar al territori . Les noves oportunitats d'ocupació haurien de fer més possible el manteniment de la gent al territori perquè facilitaran la oportunitat de dedicar-se a altres activitats que permetin als agricultors diversificar la seva renda.

Aquesta estratègia també té uns efectes molt positius en la descentralització de l'oferta de serveis i activitats econòmiques als nuclis urbans de la comarca.

En quant a les formes d'agricultura no convencional (PAE , PI, i productes de qualitat) les tecnologies de la comunicació i informació seran una eina de suport molt important, ja sigui per la possibilitat de venda del producte, com per la possibilitat de consulta i d'assessorament en la pràctica agrícola.

A banda de l'anterior les TIC permeten reforçar la xarxa associativa de la comarca i també seran un mitjà de difusió dels valors patrimonials i de la oferta de serveis turístics i activitats culturals.

ESTRATÈGIES PER AL MANTENIMENT, MILLORA I CONEIXEMENT DEL PAISATGE CULTURAL

1. MANTENIMENT I PROMOCIÓ DE L'ESPAI AGRARI
2. ASSEGURAR UNA MILLORA I BONA GESTIÓ DEL BOSC
3. CONSERVACIÓ DE L'ARQUITECTURA RURAL

En l'estratègia de desenvolupament és fonamental dedicar els esforços necessaris per a no perdre els elements del paisatge i els elements culturals que defineixen la cultura i la identitat de la població rural. En aquest sentit cal mantenir l'espai agrari (generador de gran riquesa tant biològica i cultural) , mantenir en bon estat els boscos per garantir les seves funcions socials i mediambientals, i conservar l'arquitectura rural.

Les estratègies que es defineixen a continuació contribueixen de manera important en la reidentificació de la societat rural del Solsonès, i en aquesta mesura interfereixen en els processos de despoblament, minimitzant-los, al mateix temps que poden crear llocs de treball . En la mesura en què contribueixen en la reidentificació, estimulen l'associacionisme agrari i rural.

A banda de ser estratègies de justícia històrica, les estratègies anteriors reforcen la identitat de la societat rural, esdevenen un reclam turístic per la zona i una eina cabdal per la legitimació social de la pagesia i la seva multifuncionalitat.

1. MANTENIMENT I PROMOCIÓ DE L'ESPAI AGRARI

El mosaic agroforestal (que ha d'estar inevitablement format també pe l'home i la seva activitat) és una font inexorable de riquesa biològica, paisatgística i simbòlica.

Cal potenciar i ordenar l'activitat agrària en la gestió/conservació del paisatge cultural. El manteniment d'aquest solventa mancances bàsiques de la vida al món rural com:

- la manca d'identitat cultural
- La manca d'iniciatives turístiques i de lleure
- La rendibilitat econòmica del valor-paisatge

L'espai agrari ha de deixar de ser un espai residual en el planejament i ser tractat conforme els seus valors i les seves funcions, dotant-lo de la importància que mereix com a valor estratègic del nostre país i territori.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 2,16,24

Minimització Amenaces: 1,2,3

Potenciació Fortaleses: 1,2,3,4,5,10, 13,14,23

Potenciació Oportunitats: 1,2,7

MESURES A EMPRENDRE:

37. Limitar el creixement urbanístic obligant a deixar espai per a l'ús agrícola

38. Creació de Figures de protecció de l'espai agrari:

- Desenvolupament, per part de la Generalitat de Catalunya, d'un Pla Sectorial d'Especial Interès Agrari (PEIA) que protegeixi zones agrícoles d'alt valor de la implantació d'infraestructures i equipaments que destorben de manera important la realització de l'activitat agrària. Sobretot a zones periurbanes , amb amenaça de desaparició.
 - Idonis per a crear als voltants de Solsona i Sant Llorenç, així com a les zones més urbanitzades de l'alt Solsonès (La Coma i la Pedra, Guixers, Odèn, Navès)
 - Als municipis de la zona sud del Solsonès, pròxims a un eix de desenvolupament com és l'eix Transversal, per a protegir-los de l'ús indiscriminat del `sol industrial (La Molsosa)

- Aquestes figures haurien de ser gestionades per l'administració local i comarcal, i per la pagesia. S'hauria de contar amb normatives que regulessin la gestió i la relació d'aquestes àrees amb el territori limítrof, i de programes de desenvolupament sectorial (per exemple, pla de camins rurals, pla de seguretat...)

- Els agricultors les finques dels quals es trobessin a aquests espais haurien de ser compensat pels perjudicis econòmics que els pogués determinar.

39. Creació d'un Banc de Terres com a forma pública d'intervenció directa en el Mercat de la terra i intervenir per crear una mobilitat de l'ús del sòl a favor dels professionals del sector agrari per evitar l'especulació i els terrenys infracultivats o abandonats.

- El Banc de terres consistiria en subvencionar el preu de la terra quan aquesta és adquirida pera usos agraris.

40. Control Normatiu dels camps abandonats perquè són focus d'infeccions per a les finques limítrofes i també són zones que es cremen amb facilitat i de manera ràpida. En aquesta línia cal incentivar la reforestació dels terrenys abandonats perquè apareixi abans un bosc compacte i que no determini un augment tant alt de risc d'incendi.

- Associació amb cases de colònies o granges escola o Escola taller del CTFC per a fer treballs de reforestació

41. Difusió a la ciutadania urbana, i des de les institucions públiques , directament o indirectament, de la importància i el rol de la pagesia per estimular el respecte vers l'activitat agrària.

- Creació d'un Centre d'interpretació del Paisatge rural
- Foment d'un turisme rural difusor dels valors culturals i patrimonials de la comarca

II-lustració 9 Entorn de Prades de la Molsosa. Autor: M.Alba Puigpelat

1. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE MANTENIMENT I PROMOCIÓ DE L'ESPAI AGRARI

El manteniment de l'espai agrari significa mantenir i conservar una riquesa paisatgística i ecològica molt important, com és el sistema agroforestal i els seus mosaics paisatgístics.

Creant espais d'especial protecció agrària es preservarà el patrimoni a les zones on el desplaçament de l'agricultura per altres usos és més probable. Protegint el territori i ordenant- (limitant a una activitat racional la construcció de nous habitatges, donant prioritat a la recuperació dels ja existents) es podrà mantenir un patrimoni cultural, i agrari, com el cultiu del cereal, que enmig de l'escenari globalitzat actual tendiria a desaparèixer per importacions més barates d'altres països. L'espai agrari també inclou el bosc, per tant l'estratègia haurà de tenir impacte positiu en la millora de l'estat dels boscos.

A banda de la protecció específica del territori, és important apostar per la creació d'un banc de terres, ja apuntat en altres estratègies, de manera que es doni facilitat a l'ús agrari enfront altres usos, sempre sent conscient de la importància de la diversificació econòmica.

Però a més de mantenir cal difondre el valor del paisatge agrari com a quelcom que beneficia a tota la societat. En aquest aspecte s'aposta per la creació d'un Centre d'Interpretació del Paisatge rural, que crearia llocs de treball qualificats, i també fomentaria un turisme rural difusor dels valors patrimonials de la comarca i les activitats d'educació ambiental que permetrien comprendre millor el paisatge i els seus agents. A més, la difusió de la importància de l'espai agrari és inherent al fet de promoció de les activitats culturals dels municipis.

Així doncs, l'estratègia crearia llocs de treball, especialment en el sector terciari i de serveis. Però per què això sigui possible es requereix d'una oferta formativa sobre el paisatge. Aquest fet, juntament amb les possibilitats d'investigació que obriria el centre d'interpretació del Paisatge, potenciarien l'ECA d'Olius i el CTFC.

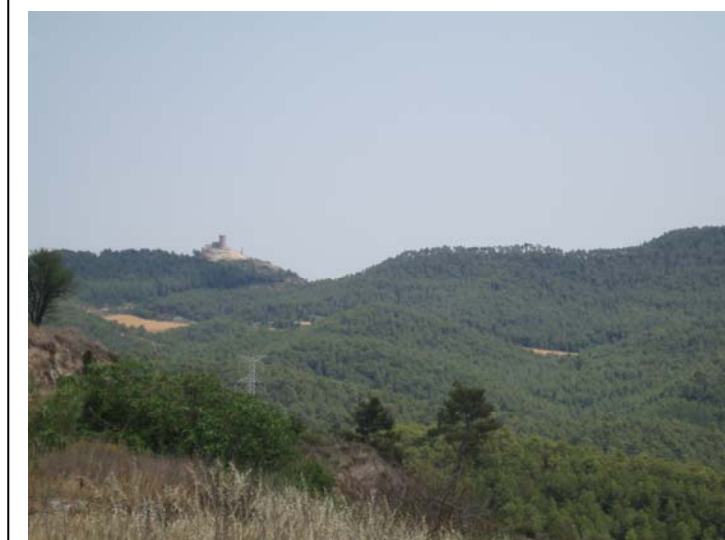
2. ASSEGURAR UNA MILLORA I BONA GESTIÓ DEL BOSC

La titularitat privada dels boscos catalans (del 80% al 2001) fa que la gestió d'aquests espais sigui una part més de les explotacions. Però cal que siguin rendibles per a assegurar-se una bona gestió. La rendibilitat del bosc ha disminuït molt en els últims anys, fruit de la disminució de la rendibilitat dels aprofitaments fusteners: la contribució econòmica del sector forestal tant en l'explotació com a nivell d'economia regional ha caigut en picat. El mercat de la fusta i la llenya en l'explotació no garanteix, doncs, la gestió dels boscos catalans, per tant la implicació de tota la societat per a afavorir el treball al bosc i així assegurar que les externalitats positives que té per a la societat un espai forestal ben gestionat

MESURES A EMPRENDRE:

1. Cal la implementació de polítiques específiques que tinguin en compte els següents principis:
 - a. Les explotacions forestals incloses en espais d'interès natural han de poder desenvolupar la seva tasca en igualtat de condicions que la resta d'explotacions no incloses en aquests espais. En cas que la protecció dels espais impedeixi els treballs al bosc, s'hauran d'establir mesures compensatòries per les pèrdues, tal i com ho garanteix el Decret 325/1993 pel qual s'aprova el PEIN.
 - b. Compromís del titular forestal i de la societat en la gestió forestal.
 - c. Més recursos econòmics per a la gestió forestal
2. Cal valorar els serveis ambientals i socioterritorials del bosc (valorització de les externalitats positives). D'aquesta manera es permetria la retribució de la gestió forestal amb el cost dels serveis que el bosc fa a la societat.
 - a. La fixació de CO₂, la regulació hídrica, la producció d'energia, la conservació del valor paisatgístic útil també per a altres activitats econòmiques com el turisme rural.
 - i. Les eines per a la valorització de les externalitats positives del bosc ja estan incloses dins del Pla General de Política Forestal 2007-2016 (annex 8 de l'annex de les estratègies)
3. Cal un compromís del titular del bosc en la gestió forestal, ja inclòs en la LOA (Llei 18/2001) i també dins el programa pilot de Contracte Global d'explotació.
4. Millorar l'estat dels PSGF i PTGMF:
 - a. Cal prioritzar els plans tècnics en explotacions agràries prioritàries amb activitats directa del titular, perquè els PSGF i PTGMF han augmentat molt fins a un punt on l'administració ja no pot complir amb les despeses de tots ells.
 - b. Cal establir un sostre d'ajuts per a resoldre la inequitat de les ajudes percebudes
 - c. *Xarxa De custòdia* del territori per a l'elaboració i manteniment de PTGMF., per a aquells propietaris que no disposin de la capacitat o la voluntat de gestió de la seva propietat forestal.
5. Fomentar l'aprofiment de la biomassa forestal per a l'obtenció d'energia
6. Fomentar les entitats naturistes i d'educació ambiental
7. Donar suport a les ADF i reconèixer-les com a eina vital en el bon manteniment de l'espai agrari
8. Fomentar i facilitar la pastura dels boscos
9. Creació d'un fons propi o augmentar la quantia del fons estructural de manera proporcional a les noves necessitats i tenint en compte la superfície destinada a Xarxa Natura 2000.
10. Incentivar els aprofitaments secundaris del bosc (bolets, tòfones, ...)
 - a. Oferir cursos de formació als agricultors des de l'ECA i CTFC
 - b. Estimular les línies d'investigació que està duent a terme el CTFC.
11. Promocionar les PAM com a cultiu alternatiu amb importants serveis socials i mediambientals (vegeu annex núm 9)

Il·lustració 10 Entorn boscós de la Molsosa. Autor: M. Alba Puigpelat

2. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA D'ASSEGURAR UNA MILLORA I BONA GESTIÓ DEL BOSC

El Solsonès és una comarca amb una gran superfície forestal. Gestionant-lo bé i reconeixent els seus beneficis socials i ambientals, es pot tendir a revaloritzar l'activitat forestal i recuperar, en certa mesura, l'equilibri agroforestal. Els beneficis d'un bosc ben gestionat s'han de convertir en una retribució pels tinents forestals, incloent-ho al Contracte Global d'Explotació i contribuint a què la tinença d'una explotació forestal sigui atractiva econòmicament.

Per a augmentar la conscienciació de la societat sobre les externalitats positives del bosc, cal invertir en formacions ambientals i oferta d'educació ambiental. D'aquesta manera, com a conseqüència indirecta, l'estratègia contribuirà en la creació de llocs de treball en el sector serveis.

Una bona gestió del bosc és imprescindible per a prevenir els incendis forestals, i aquesta gestió ha d'anar acompanyada d'una ordenació forestal en Plans de Gestió Forestal i que, en aquells casos on disposar-ne signifiqui una pèrdua econòmica, existeixi la possibilitat d'acollir-se a la custòdia del territori.

Per a evitar els incendis forestals i garantir un bosc net és una opció plausible apostar per a la pastura de sotabosc, introduint la mesura també al contracte Global i evitant així una pèrdua tan acusada d'explotacions amb ramaderia.

Un bosc en bones condicions també és idoni per a incentivar els aprofitaments secundaris del bosc, fet que obra noves vies d'ocupació i alhora demanda formació i investigació.

No s'ha d'oblidar que una bona gestió del bosc reclama del manteniment i promoció d'entitats associatives com les ADF o entitats mediambientalistes.

3. CONSERVACIÓ DE L'ARQUITECTURA RURAL

La naturalesa de l'espai agrari és altament humanitzada. Mostra d'això és els testimonis històrics que els habitants del món rural han anat deixant en el paisatge en forma de construccions. Aquests elements són molt importants a conservar i restaurar, sent tant un acte de justícia històrica com de reidentificació de la societat rural. Cal desenvolupar mesures per a conservar aquest patrimoni arquitectònic rural, perquè és important per a millorar el benestar i reconèixer la dignitat de les persones que viuen en l'entorn rural, i per trobar vies que motivin a mantenir la població arrelada al territori i tenint-ne cura.

La seva valoració i catalogació són necessàries per a protegir un patrimoni tan ric com l'arquitectura rural del Solsonès, que per la seva ubicació en un paisatge en constant transformació, en molts casos requereix una protecció i tractament singulars per a poder transmetre i conservar els seus valors a les futures generacions.

IMPACTE DE LA ESTRATÈGIA (en codi dels ítems de la DAFO estratègica integrada del Solsonès) :

Minimització de les Debilitats: 2,4,

Minimització Amenaces: 1,2,3

Potenciació Fortaleses: 1,3,4,5,7,10, 13,23

Potenciació Oportunitats: 1,2

MESURES A EMPRENDRE:

1. En el moment de destinar ajuts a la rehabilitació de construccions, masies i cases rurals, tant a l'hora d'atorgar llicències per a noves construccions, cal que es prioritzi i delimiti a la gent que viu i treballa a l'entorn rural, discriminant positivament als pagesos i pageses que manté l'activitat agrària i tenen cura de l'entorn.
2. Inventariar i catalogar el patrimoni arquitectònic per part d'entitats locals municipals(al Solsonès s'ha fet per part de la Fundació Mas i Terra)
3. cal que es tinguin en consideració en els catàlegs de paisatge (veure annex 5 de l'annex de les estratègies) que preveu la recentment publicada llei del paisatge, sobretot referint-les sempre als usos agraris passats, actuals i futurs,
4. cal que es tinguin en consideració en les cartes del paisatge (veure annex 5 de l'annex de les estratègies), i sobretot s'ha d'impulsar la carta del paisatge agrari en la que quedi clara la relació d'aquestes construccions amb el desenvolupament de l'activitat agrària al territori (Per ex. s'ha demanat la carta del paisatge agrari de la pedra seca),
5. Millorar la xarxa de camins i vies pecuàries; per això cal desenvolupar la llei d'accés motoritzat al medi natural
6. Impulsar actuacions que ajudin a la conservació d'aquestes construccions i trobar fonts de finançament;
 - a. ajuts del Fons per a la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge (que preveu la Llei del Paisatge, recentment aprovada),
 - b. programes europeus (LIFE i/o LEADER+) que aportin recursos i reconeixement,
 - c. formació per a la rehabilitació i la construcció,
 - d. foment de pràctiques agràries que siguin respectuoses amb l'entorn a través d'ajuts agroambientals i del Contracte territorial d'explotació, que compensin actuacions i pràctiques poc rendibles i que ajudin al manteniment de construccions rurals
 - e. però cal fer una conservació racional, és a dir, no estricta i que es permeti la destrucció o reconversió de determinades construccions quan s'imposi la necessitat de mantenir la viabilitat d'una explotació agrària. Ja que com hem dit, tenen valor i sentit quan hi ha població en l'entorn i responen a una utilitat. A més, la modernització del camp requereix noves construccions que cal prioritzar quan sigui necessari per a la viabilitat de les explotacions, tot i requerint uns criteris de compatibilitat amb l'entorn.

7. Manteniment del patrimoni arqueològic (elements prehistòrics – menhirs, dolmens...-, elements romànics, Castells...-)
 - a. Oferir rutes històrico-temàtiques pel Solsonès, oferides de les cases de turisme rural o entitats associatives.
 - b. Assegurar un bon estat dels elements arqueològics, especialment els declarats BCIN, molts d'ells en mal estat:
 - i. Impulsar programes de rehabilitació d'aquests elements (Camps de Treball, Escola Taller, cursos de restauració, ...)
8. Difusió ,des de les institucions públiques , directament o indirectament, de la importància i el rol de la pagesia i de les construccions agràries en la configuració del paisatge rural..
 - a. Creació d'un Centre d'interpretació del Paisatge rural
 - b. Foment d'un turisme rural difusor dels valors culturals i patrimonials de la comarca

Il·lustració 11 Barraca de pedra seca al municipi de La Molsosa. Autor: M.Alba Puigpelat

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A
LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

3. IMPACTE DE L'ESTRATÈGIA DE CONSERVACIÓ DE L'ARQUITECTURA RURAL

La conservació de l'arquitectura rural és una estratègia implícita al manteniment d'un bon estat de l'espai agrari. Contribueix a minoritzar el risc d'incendis perquè mantenint l'arquitectura rural el territori està més ben gestionat. Al mateix temps, la consideració dels catàlegs de paisatge i la major ordenació del territori hauria de minimitzar el creixement irracional del cens d'habitatges, especialment de segones residències però també d'habitatge vacant.

Un bon estat de l'arquitectura rural dóna valor afegit al territori.

La promoció del patrimoni arqueològic com a valor afegit de la comarca s'hauria de fer des dels establiments de turisme rural i entitats associatives, incentivant-les a què optin per aquesta iniciativa que augmentaria la demanda d'un turisme "de qualitat" i ajudaria a mantenir en bon estat el patrimoni. En aquest aspecte el turisme rural, les cases de colònies, i l'oferta de sortides guiades, per exemple, podria estimular-se i generar llocs de treball i vitalitat econòmica al sector serveis.

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013. PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

CODI DELS ÍTEMS DE LA DAFO ESTRATÈGICA INTEGRADA DEL SOLSONÈS

DEBILITATS	2. Manca de pressupost per a gestionar la proposta actual de Xarxa Natura 2000	1
	2. Pèrdua de població a les zones rurals, èxode rural eminentment de dones joves	2
	3. Envel·liment de la població	3
	4. Coincidència del major envelliment amb les zones més agrícoles	4
	5. Alt índex de dependència de la població	5
	12. Dels ocupats que treballen fora, un 18% són intel·lectuals i científics i 18% més operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors (en funció de la branca d'activitat) i científics o tècnics i professionals científics (20% en funció de la professió)	6
	17. Predomini del transport individual en la mobilitat treball-residència i tendència a disminuir el transport col·lectiu	7
	22. Primer grau, sense estudis i analfabets amb valors superiors a la mitjana provincial i catalana agrària	8
	23. El nombre d'inscrits a secundària en les especialitats agràries presenta una davallada lenta però constant	9
	26. tendència a la concentració d'activitats econòmiques i de serveis a les capitals de comarca.	10
	34. Treball domèstic abundant i no reconegut en la SS.	11
	35. Cuidadores de la llar no assegurades	12
	37. Manca de centres de dia públics	13
	2. Inequitat en la distribució municipal de la rendibilitat econòmica de les explotacions	14
	11. Pèrdua més intensa de les explotacions amb ramaderia	15
	17. Titularitat quasi exclusivament masculina	16
	19. Poca presència de cooperatives de producció	17
	21. predominança de l'agricultura de secà com a ocupació de les terres llaurades,	18
	22. importància econòmica del sector dels cereals (23% del PIB agrari interanual), amb importància dèbil tan sols als municipis septentrionals	19
	35. Manca de distintius de qualitat	20
	36. Molt baixa PAE i PI i producció artesanal	21
	37. Manca d'AGE	22
	44. La manca de rendibilitat econòmica de l'activitat forestal ha trencat l'equilibri de l'explotació agroforestal. Dèficit d'infraestructures en ramaderia extensiva que limita el pasturatge del sotabosc	23
	50. 48%superfície forestal ordenada	24
	6 Poc desenvolupament de la indústria agroalimentària autòctona	25

LA DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013.PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

AMENANÇA	4.	Afectació pels incendis	1
	6.	Augment important del cens d'habitatges, especialment de segones residències	2
	7.	Augment de l'habitatge vacant a vuit municipis	3
	8.	Elevada ocupació agrària amb tendència a la disminuir	4
	19.	Augmenta la RFBD però disminueix la remuneració dels assalariats	5
	27.	Excessiva pressió urbanística en determinades zones i, per altra banda, dificultat normativa per l'accés del jove pagès a les vivendes rurals	6
	3.	Poca rendibilitat de l'agricultura i ramaderia al nord de la comarca	7
	5.	Un 64% de les explotacions no són rendibles	8
	9.	Pèrdua del nombre d'explotacions, però menys que la mitjana a les comarques centrals. Reduccions més intenses concentrades a la zona Nord i en OTE de ramaderia	9
	34.	Inequitat de les ajudes rebudes pels PTGMF i PGF	10
	38.	Prima per a zones desfavorides no compensa el sobrecost	11
	40.	Normativa molt exigent pel que fa a l'elaboració i comercialització de productes artesans en la pròpia explotació.	12
	41.	Posició de debilitat envers altres territoris de la UE amb ajuts superiors, i envers produccions de fora de la UE amb requisits menys exigents. Incertesa en la futura disponibilitat de fons comunitaris.	13
	43.	Sistema d'assegurança poc adaptat a la realitat de pagès amb escassa implantació.	14
	45.	Posició de debilitat dels ramaders integrats envers les grans empreses integradores.	15
	2	Indústria principalment de capital forani	16
	4	Predomini de la construcció, que presenta grans increments recents	17
	9	Pèrdua d'importància del comerç al detall dins del sector serveis, i reducció del nombre d'establiments	18

FORTALESES	1.	important patrimoni arqueològic	1
	3.	Gran superfície de bosc	2
	1.	Alt índex de ruralitat i població molt disseminada	3
	11.	La majoria dels ocupats treballen i viuen a la comarca (70%)	4
	18.	Taxa d'atur baixa	5
	21.	Instrucció agrària superior a la mitjana provincial i catalana fins al nivell d'FP de grau superior (excepte ESO)	6
	24.	Importància econòmica del comerç i restauració	7
	25.	Importància de la indústria en el PIB comarcal, seguit a distància de la construcció i ja a molta més de l'agricultura	8
	25	Predomini de la persona física com a propietari empresarial, seguit de les SL. Poca presència de les cooperatives i comunitats de béns.	9
	29.	Existència d'associacionisme i voluntariat en l'àmbit rural (coop., ADFs..)	10
	30.	Manteniment de l'escola Rural	11
	32.	Potencialitats derivades de la implantació i utilització de les noves tecnologies de la informació i la comunicació.	12
	33.	Important presència de fires tradicionals	13
	1.	SAT ocupa el 86% del territori	14
	20.	Poca parcel·lació de les explotacions	15
	24.	Importància econòmica dels farratges (15% del PIB agrari interanual)	16
	32.	Tendència a la intensificació de les explotacions ramaderes	17
	2	Indústria principalment de capital forani	18
	3	Indústria concentrada als binomis Solsona-Olius i Sant Llorenç-Guixers	19
	4	Predomini de la construcció, que presenta grans increments recents	20
	8	Manteniment com a empreses artesanals de les conserves de productes silvícoles (p.e tòfones), com Urdet SA A Sant Llorenç de Morunys	21
	10	Limitada oferta hotelera, i concentrada a la zona nord	22
	11	Increment de les cases de pagès (turisme rural) i presència arreu del territori comarcal	23

DEFINICIÓ DE LES ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT I SOSTENIBLE PER A LA COMARCA DEL SOLSONÈS, PERÍODE 2007-2013.

PROJECTE FINAL DE CARRERA DE CIÈNCIES AMBIENTALS
Marina Vilaseca Puigpelat

OPORTUNITAT	9. Tendència a la terciarització de l'economia	1
	16. Augmenta l'ocupació per no residents de la indústria i els serveis (atracció)	2
	28. Presència al territori de centres de formació i investigació (Escola Agrària del Solsonès, Escola Agrària de Manresa i Centre Tecnològic Forestal de Catalunya.)	3
	10. Augment del tamany mitjà de les explotacions	4
	15. Predomini de la EFA però amb augment intens de la mà d'obra assalariada fixa	5
	18. Personalitat jurídica que preval és la persona física, amb tendència a perdre explotacions i guanyar superfície	6
	49. Existència experimental d'aprofitaments secundaris del bosc (Plantes medicinals, tòfones, bolets)	7
	1 Indústria de petites dimensions i diversificada	8
	15 Plantes de biocombustibles llunyanes	9

E. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

Des de temps immemorials l'home ha estat , com a espècie humana i ser social, gestor del paisatge i dels seus recursos. L'evolució econòmica de la humanitat, especialment i de manera determinant en l'últim segle, ha conduït a la concentració econòmica

, demogràfica , de la informació i de poder administratiu als centres urbans i deixant gran part del territori mancat dels seus principals gestors.

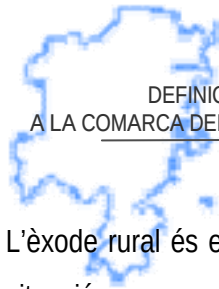
Les polítiques de desenvolupament a Europa s'han basat des de sempre en la dicotomia Nord-Sud i Rural-ciutat , i les sorgides fa dues dècades estan basades en la creació de pols de creixement (és el cas del *desarrollismo* a l'Espanya dels anys cinquanta).

Durant tot el segle XX i especialment després de la Segona Guerra Mundial s'ha vingut associant el creixement econòmic dels països als processos d'industrialització. Processos que suposaven l'establiment de grans empreses industrials, l'assalarització de la força de treball i la concentració de la població en els àrees urbano-industrials (Miren Etxezarreta, 1987).

Però mentre aquestes zones creixen i es consoliden, la resta de territori queda relativament abandonat.

La comarca del Solsonès és una comarca eminentment rural. Un 80% de la superfície és agrària, i a set municipis supera el 90% d'ocupació del sòl.

Un 97% del seu territori presenta menys 11 habitants/km² , i set municipis (71% del territori) presenta menys de 3 habitants/km². És una comarca amb un poblament molt disseminat i la ocupació majoritàriament és agrícola. En el context socioeconòmic com l'actual les tendències són clares: envelliment de la població, pèrdua d'ocupats agraris, creixent terciarització de l'economia i augment intens del sector de la construcció, augment del cens d'habitatges tot i haver-hi un despoblament rural a quasi tots els municipis, deteriorament del paisatge cultural i pèrdua d'identitat del món rural de la comarca.

L'èxode rural és eminentment de dones joves degut a la manca de llocs de treball per a elles, situació que provoca un desajust important en la *sex ratio* i té greus impactes en la reproducció

social i econòmica de la societat rural.

La ocupació presenta un altra problema: la manca de llocs de treball qualificats provoca una *fuga de cervells* de tècnics i graduats universitaris cap a altres comarques.

Amb unes perspectives de futur com les anteriors, si es manté l'*status quo* sense adoptar un canvi de rumb en la filosofia de desenvolupament, la realitat agrària catalana és poc atractiva pels joves, que cada dia segueixen menys l'explotació familiar i pocs s'hi introdueixen de nou. Això fa que el sector agrari cada dia perdi més actius, al mateix temps que s'envelleix (al 1999 un 60% dels ocupats tenien més de 50%, i un 18% més de 65). Al 1999 un 64% no eren rendibles segons criteris de la Comissió europea (generadores de menys de 16 UDE).

Les exigències del mercat han fet que moltes explotacions decidissin aturar la seva activitat i que perduressin tan sols aquelles més rendibles: la inequitat entre les explotacions agràries és una realitat comarcal. Alhora existeix un augment frenètic de les OTE més rendibles, principalment del sector porcí i de l'aviram.

El baix nivell d'instrucció dels ocupats agraris és, sens dubte, una de les grans debilitats territorials i alhora, un important impediment per a obrir-se a noves oportunitats.

L'escenari anterior condueix a un abandonament del territori, a una pèrdua de la SAU, una reducció de la superfície agrària útil de l'ordre del 3,4% entre el 1989 i el 1999 (segons el cens agrari), i a una reducció del 7,7% de la SAT.

Però la realitat rural a la comarca presenta dues cares: un territori sud que, degut al gran incendi del 1998, guanya superfície agrària útil, i un territori del nord que perd SAU i SAT (són municipis on les condicions orogràfiques són un clar inconvenient per al desenvolupament de l'agricultura convencional). Un altre factor explicatiu de la divisió territorial mencionada, és que la rendibilitat de l'agricultura a la zona sud és lleugerament superior a la dels municipis del nord, on la pèrdua d'explotacions és més intensa. No obstant, les possibilitats de diversificació de la renda són molt

superiors als municipis del nord: el sector dels serveis s'hi desenvolupa amb força (principalment el sector turístic) i molt aprop seu presenta els dos nuclis principals de la comarca: Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

Per a estimular i dinamitzar el canvi social i econòmic d'un escenari rural com l'anterior, cal que la política de desenvolupament es reformuli i s'aposti per un desenvolupament endogen i local, amb l'objectiu de mantenir a la població local a la zona, mitjançant la creació de *pymes* i diversificant l'economia.

És així com s'inicia una corrent de pensament que propugna models i pautes d'actuació que condueixin a un model diferent que esdevindrà en el conegut *Desenvolupament integrat, Harmònic o endogen*. Aquest nou model rebutja la idea de desenvolupament lligat a la industrialització (model que d'altra banda ha esdevingut en conseqüències socials i ambientals de gran rellevància) i atorga una major flexibilitat de les estructures productives i una distribució territori més lògica i equilibrada.

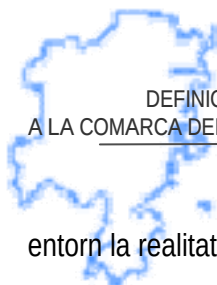
És en aquesta línia que s'han desenvolupat les línies estratègiques de desenvolupament rural integrat i sostenible de la comarca del Solsonès.

El desenvolupament rural, tal i com és entès en el present projecte, passa per descentralitzar i desconcentrar de recursos les àrees urbanes.

El desenvolupament rural s'ha d'entendre com un procés de canvi estructural i de creixement econòmic en el qual s'hi identifiquin diverses dimensions:

- *La dimensió sociocultural:* (Estratègies de vertebració territorial i de manteniment i conservació del paisatge cultural) els valors i institucions locals com a base del procés de desenvolupament. És elemental reforçar el teixit associatiu i pensar-lo com a eina fonamental d'organització comunitària. Cal emprendre mesures per a revaloritzar lo rural i el sentiment de pertinença i identitat, estimular i assumir com axioma de l'estratègia de desenvolupament la cultura de la participació ciutadana en les iniciatives locals.

Cal minimitzar la vulnerabilitat dels col·lectius de risc creant noves oportunitats d'ocupació i garantir-lis una major atenció social.. És vital consolidar una consciència pública col·lectiva

entorn la realitat del territori, implantar una actitud activa per part de la societat rural que cregui que pot superar pels seus propis mitjans els obstacles i les debilitats que els impedia *progressar*, i elaborar i posar en marxa instruments d'educació i formació dels interessos comuntaris i de les realitats locals. Alhora, cal dedicar la mateixa energia a incentivar l'explotació de lo paradigmàtic, la innovació i les noves tecnologies en la relació amb els valors culturals, territorials i econòmics.

- *La dimensió político-administrativa*: les polítiques públiques adients permetran crear un entorn econòmic favorable per impulsar el potencial endògen. Moltes de les mesures presentades són relatives a polítiques públiques i sectorials.

- *La dimensió econòmica*: foment de l'economia local (Estratègies de vertebració territorial). És imprescindible diversificar la renda i l'economia, i els cultius les OTE en la mateixa explotació . Tal i com diu José Esquinas-Alcázar¹, la uniformitat dels cultius i del paisatge significa més productivitat però, al mateix temps, major vulnerabilitat. Cal remetre's als recursos locals i de qualitat, més respectuosos amb el medi ambient. Però perquè això sigui possible cal reeducar intensament al consumidor. És fonamental apostar per circuits curts de comercialització i la venda directa, i cal impulsar el *cooperativisme* com a fórmula empresarial que millor gestiona els costos socials i econòmics. Si bé la creació de sinèrgies és fonamental per a l'estabilitat de l'estratègia de desenvolupament, i perquè aquesta perduri en el temps, la única forma d'aprofitar l'energia de les sinèrgies és mitjançant el treball en cooperació. Un bon símptoma de què l'anterior existeix és que els empresaris i emprenedors locals hagin après a col·laborar enlloc de rivalitzar.

Al mateix temps, el context mundial obert arrel del protocol de Kyoto fa que cada vegada la Unió Europea decideixi impulsar més les energies alternatives, creant una situació idònia per a cultivar cultius energètics, desenvolupar plantes de biocombustibles i incentivar els parcs eòlics que, en la mesura que sigui possible, haurien de ser descentralitzats.

¹ Secretari de la Comissió intergovernamental de la FAO

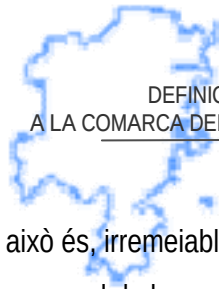

Així, en les estratègies proposades s'identifiquen diferents actius fonamentals perquè el territori es desenvolupi de manera sostenible i integrada: Aquests són:

- La iniciativa de la població local per a plantejar solucions als seus problemes.
- La mobilització dels recursos de la forma més autònoma possible
- La mobilització dels recursos endògens tangibles (la terra, els cultius, el patrimoni arqueològic, la indústria, els comerços, ...) i els intangibles (potencial social, cultura popular, *savoir fair*,...)
- La promoció social o personal com a element fonamental per a la generació de desenvolupament, treball i riquesa. D'aquesta manera, les iniciatives empresarials han de ser *sostenibles* i no han d'inhibir altres iniciatives, sinó que, en els millors dels casos, crear-hi sinèrgies. Hi ha d'haver una relació cooperativa entre els diferents agents i entre els diferents sectors.
- La compatibilitat i mútua dependència entre la conservació del patrimoni i el desenvolupament.

Una de les conclusions del Congrés del Món Rural celebrat enguany és que *"els catalans creuen de forma majoritària que es més important protegir el territori encara que això signifiqui limitar el desenvolupament de les àrees rurals"*. D'altra banda, gran part dels enquestats accepten que les condicions de vida del camp són millors que les de la ciutat. Cal doncs, dedicar molts d'esforços en la pedagogia de la societat en general sobre la multifuncionalitat de la pagesia amb l'objectiu de revaloritzar el medi rural. Al mateix temps, cal reconèixer les externalitats ambientals positives que un món rural viu atorga a la societat.

L'estratègia de desenvolupament rural integrat i sostenible anunciada pretén que les comunitats locals usin eficientment els seus recursos evitant, al mateix temps, que les disfuncions del lliure comerç danyin la pròpia estratègia. Cal recordar que la globalització econòmica neoliberal és percebuda pels enquestats com a principal causa de la situació actual. L'eina per aconseguir

això és, irremeiablement, la mobilització dels recursos endògens, al servei de la promoció social i personal de la comunitat local.

No es pot oblidar que el procés de desenvolupament tendeix a revertir en la pròpia societat local les plusvàlues derivades de l'activitat econòmica i social, i aquestes serveixen per a reforçar la dinàmica del procés i per a millorar les perspectives de benestar social.

Cal creure, doncs, que és possible un canvi de rumb en el desenvolupament del territori, i emprendre les mesures amb força per a aconseguir-ho. A partir d'aquí la creació de sinèrgies entre els diferents actors i recursos del territori garantirán un desenvolupament sostenible i integrat.

El projecte aprofundeix en l'anàlisi territorial, com a pas imprescindible per disposar d'un bon material de partida per a elaborar la diagnosi. En aquest sentit, són especialment rellevants els anàlisis del medi socioeconòmic i el sector primari, dins del qual cal analitzar detalladament o l'estructura agrària i sectors que augmenten de manera intensa i , que mal gestionats, poden esdevenir en un problema ambiental (com el cas del porcí).

En la diagnosi del món rural del Solsonès hi ha hagut una resposta molt bona de les entitats de la comarca. Aquest fet, alhora que legitima la diagnosi presentada, és molt esperançador pel què fa a la viabilitat de moltes de les propostes que es fan en la present recerca, totalment inoperatives sense la mobilització i implicació de la gent del món rural.

F. BIBLIOGRAFIA

Bibliografia

AJUNTAMENT D'EL FIGARÓ (2005). *REGLAMENT DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA*. Comissió permanent de participació ciutadana.. http://www.elfigaro.net/docs/reglament_participacio.pdf. 2005

AJUNTAMENT D'EL FIGARÓ(2005) . *Guia Pràctica. Elaboració de Pressupostos participatius*. Comissió permanent de participació ciutadana.

ALARIO, M.,(2000). *Políticas de planificación y de desarrollo de los espacios rurales*. El mundo rural en la era de la globalización: incertidumbres y potencialidades.X Coloquio de Geografía Rural, Universitat de Lleida.Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.pp.213-266.

ALDOMÀ, IGNAS. *Amb el permís de Barcelona. L'altra societat urbana*. Pagès editors. Lleida, 1998

ALDOMÀ, IGNASI. *L'economia del Solsonès. Aprofitament integrat dels recursos comarcals*. Ed. Caixa d'Estalvis de Catalunya. Barcelona, 1987

ASSOCIACIÓ DE DONES DEL SOLSONÈS. *Demandes de les dones del Solsonès*. ASSOCIACIÓ DE DONES DEL SOLSONÈS, 2006.

BONNAMOUR, J.,(2000). *El mundo rural ante el nuevo siglo: retos y desafíos*.El mundo rural en la era de la globalización: incertidumbres y potencialidades.X Coloquio de Geografía Rural, Universitat de Lleida.Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.pp.23-45.

CARBALLO, ROBERTO. *Capitalismo y agricultura en España*. Ed. De la Torre, Madrid ,1977.

CARRERAS I VERDAGUER, CARLES. *Geografia General dels Països Catalans*. Volum 6. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1993.

COLOM GORGUES ANTONIO, BETROZ PLAZA FRANCISCO. *III Jornades internacionals de Desenvolupament Rural Integrat*, 1999. Edita CTFC. Solsona, 2000

COMISSIÓ EUROPEA (2004). *Propuesta de Reglamento del Consejo relativo a la ayuda del desarrollo rural a través del Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural (FEADER)*. Bruselas, 2004.

COMISSIÓ EUROPEA, DIRECCIÓ GENERAL DE AGRICULTURA (2004). *Reforma de la PAC: Desarrollo rural*.Bruselas.

COMISSIÓ EUROPEA, DIRECCIÓ GENERAL DE AGRICULTURA (2004).*Programa de desarrollo rural de la Comunidad Autónoma de Cataluña*. Unidad A.II.1. Política de información sobre la agricultura y el desarrollo rural. Bruselas.

DARP, Gabinet Tècnic.. *Evolució e les estructures de la producció agrària a Catalunya. Cens agrari 1989-1999*. DARP, 2000.

DARP. *Els contractes globals d'explotació. Pla Pilot*. Barcelona, 2006.

DARP. *Llibre Blanc del sector agrari. Un debat al territori*. Barcelona, 2001

DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA. *Catalunya rural i agrària. La Unió Europea dóna llum verda al Programa de Desenvolupament Rural de Catalunya*. Revista "Catalunya Rural i Agrària", número 70, Setembre, 2000.

Departament de Cultura. *Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya*. 2003

Departament de Cultura. *Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, 2003

Direcció General de Desenvolupament Rural. *Ajuts Agroambientals 1996-2003*. Novembre 2004.

DIRECCIÓ GENERAL DE PATRIMONI NATURAL I DEL MEDI FÍSIC *Pla especial de delimitació definitiva dels espais del PEIN: Serres d'Odèn-Port del Comte, Serres de Busa-els Bastets-Lord, Serra d'Aubenç, Serra de Turp, Ribera Salada i Serra del Verd*. Generalitat de Catalunya. Març 2000

DIRECCIÓ GENERAL DE PATRIMONI NATURAL I DEL MEDI FÍSIC *Pla especial de Serra de Castelltallat, el Miracle, Muntanya de Sal de Cardona, Riera de Navel, Vall del Riu Llobregós*. Generalitat de Catalunya. Desembre, 1992

DIRECCIÓ GENERAL DE PATRIMONI NATURAL I DEL MEDI FÍSIC. *Pla especial de delimitació definitiva dels espais del PEIN: Serra del Catllaràs, Serra d'Ensija-els Rasos de Peguera, Serra de Queralt, Serra de Picancel i els Tres Hereus*. Generalitat de Catalunya. Març 2000.

DMAH. *El desenvolupament de l'alta muntanya, és sostenible? Mirada als futurs possibles. Pallars Jussà, Pallars Sobirà i Alta Ribagorça*. Barcelona, 1999.

DMAH. *Pla d'espais d'interès natural*. Generalitat de Catalunya.. 1996 [Edició a cura de la Direcció General de Patrimoni Natural]

ESPARCIA, J., (2000). *Las políticas de desarrollo rural: evaluación de los resultados y debate en torno a sus orientaciones futuras*. El mundo rural en la era de la globalización: incertidumbres y potencialidades. X Coloquio de Geografía Rural, Universitat de Lleida. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid. pp.267-310.

ESPARCIA, J., (2001). *La programación del desarrollo rural en España (2000-2006)*. Actualidad LEADER- Revista de Desarrollo Rural, 13: 15-19.

ESPARCIA, J., NOGUERA, J., (2000). *Aproximación teórico metodológica a la cultura evaluativa y la evaluación de programas de desarrollo rural*. Cuadernos de Geografía, 67/ 68: 77-101.

ESPARCIA, J., NOGUERA, J., PITARCH, M.D., (2000). *LEADER en España: desarrollo rural, poder, legitimación, aprendizaje y nuevas estructuras*. Documents d'Ànlisi Geogràfica, 37: 95-113.

ETXEZARRETA, Miren. *El desenvolupament rural integrat*. Quaderns rurals, núm 2. Diputació de Barcelona, 1987.

ETXEZARRETA, Miren. *La evolución del campesinado. La agricultura en el desarrollo capitalista*. MAPA, 1979.

FEIXA I LAPERDA, LOURDES. *Instrumentos públicos per a les polítiques de muntanya*. Monogràfic ESPAIS, núm 49. DPTOP. Primavera 2003.

FONT, J., (2000). *La planificación y la ordenación territorial en las áreas rurales*. El mundo rural en la era de la globalización: incertidumbres y potencialidades.X Coloquio de Geografía Rural, Universitat de Lleida.Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.pp.311-324.

GABINET ECOS. *Llibre Blanc del Comerç no sedentari a Catalunya*. Edita Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2005.

Generalitat de Catalunya. *Per un model de política agrorural catalana en el segle XXI*. Parlament de Catalunya, Barcelona, 2004.

GEPEC. *Grans centrals eòliques o producció descentralitzada*. Febrer 2006

GÓMEZ BENITO, C., RAMOS, E., SANCHO, R., (1987). *La política socioestructural en zonas de agricultura de montaña en España y en la CEE*. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.

GÓMEZ MENDOZA, J.(2000).*Las nuevas funciones socioeconómicas y medioambientales de los espacios rurales*. El mundo rural en la era de la globalización: incertidumbres y potencialidades.X Coloquio de Geografía Rural, Universitat de Lleida.Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.pp.111-148.

GONZALEZ CABRERA, A.,(2004). *La visión de los GAL sobre la futura política europea*. VII Jornadas Catalanas sobre la Agricultura y medio rural. DARP y Patronato Catalán Pro- Europa.Noviembre, 2004.

GUZMÁN, M., MARTINEZ, E., COBACHO, M.A. (2000). *Características del modelo de desarrollo rural generado por la Iniciativa Comunitaria LEADER: la participación*. Actas del X Coloquio de Geografía Rural de España, pp. 679-689.

JOLONCH, CRISTINA. *Les comarques de Catalunya: El Solsonès*. . Ed. Disseny Cultural. Barcelona, 1993,

LARRULL, A., (2000). *Las políticas medioambientales en los espacios rurales*. El mundo rural en la era de la globalización: incertidumbres y potencialidades.X Coloquio de Geografía Rural, Universitat de Lleida.Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.pp.325-335.

MARTÍ, JOEL. *Eines per a la participació ciutadana. Tècniques participatibes per al debat grupal*. Diputació de Barcelona, Xarxa de municipis. . Papers de Participació Ciutadana, 17. Barcelona, 2006.

MOR GARCÍA, A., FAUS TORÁ, S., COLOM GORGUES, A., SABATÉ PRATS, P.(2001). *Aportación sobre la estrategia de inclusión de la Producción ecológica como componente de desarrollo rural*.18:1-11

NEL·LO, ORIOL. *Aquí no!Els conflictes territorials a Catalunya*. Ed. Empúries. . Barcelona, 2003.

PLANS, FLORINDA. *Entre dos focs*. Ed. Pagès editors. Lleida 2000.

PUIG JOSEP, COROMINAS JOAQUIM. *La Ruta de la Energía*. Ed. Anthropos. Barcelona, 1990.

QUERALT BOLDÚ, RAMON. *Impacte ambiental del despoblament*. Ed. Pagès editors. Lleida 1999.

QUERALT BOLDÚ, RAMON. *Impacte ambiental del despoblament*. Ed. Pagès editors. Lleida 1999.

RAMÓN SUMOY, R., (2004). *La nova política de desenvolupament rural, 2007-2013*. Patronat Català Pro-Europa-Brusel·les, 2004.

RIECHMANN JORGE. *Cuidar la T(i)erra. Políticas agrarias y alimentarias sostenibles par entrar en el siglo XXI*. Ed. Icaria. Barcelona, 2003.

RODRÍGUEZ, F., (2000). *Desarrollo rural y desigualdades en España. Hacia un nuevo espacio euromediterráneo*. Barcelona.AGE. Fundació Catalana per a la Recerca, pp.15-26.

RUBIO, P., (1999). El postproductivismo en los espacios rurales. Postproductivismo y medio ambiente. Perspectivas geográficas sobre el espacio rural. IX Coloquio de Geografía, Ponencias, pp.15-78.

Servei d'Acció Comarcal, DPTOP. *Pla comarcal de muntanya 2001-2005: Diagnosi socioeconòmica. Programa d'actuacions i marc financer*. Solsonès. Barcelona, 2002

SHANIN, TEODOR. *Naturaleza y lógica de la economía campesina*. Ed. Anagrama, Barcelona, 1974

TARRADELL, MIQUEL et al. . *Estructura social i econòmica del camp català*. Ed. La Magrana. Institut Municipal d'Història. Barcelona 1983.

TERRADES, JAUME. *Ecologia del Foc*. Ed. Proa. Barcelona, 1996.

UNIÓ DE PAGESOS. *Guia ambiental del pagès*. Ed. La Terra. Barcelona, 2005

UNIÓ DE PAGESOS. *Accions d'Investigació i prospecció de caràcter transversal i intersectorial: Estudi de Necessitats i Mecanismes pel foment de la Formació Contínua en els àmbits de l'Agroturisme, l'Artesania Alimentària i la Producció Agrària Ecològica*. Ed. Unió de Pagesos. Barcelona, 2005.

VALLS I RIBAS, ENGRÀCIS. *El mercat local i els circuits curts de comercialització*. Ponències del Llibre Blanc de la Producció Agroalimentària Ecològica de Catalunya. Barcelona, 2006.

VILÀ VALENTÍ, JOAN. *EL món rural a Catalunya*. Ed. Curial Barcelona 1973

VILLASANTE i TOMÁS, MONTAÑÉS MANUEL, MARTÍN PEDRO. *Prácticas locales de creatividad social*. Ed. El viejo Topo. Barcelona, 2003. IZQUIERDO VALLINA, JAIME. *Manual para Agentes de Desarrollo Rural*. Ed Mundi Prensa. Madrid, 2005.

Revistes i articles

- Revista LEADER núm 20. *Monogràfic: del éxodo a los nuevos pobladores*. Juny 2003.
- VALLS ENGRÀCIA. *Biocoop, una xarxa de comerç ecològic*. . Escola Agrària Manresa.
- DARP. *Agenda del pagès*. Ed. Revistes Presència. Girona, 2006.
- POMARES, EVA.. *L'empenta del Bolet Diari EL PUNT*. 28 de gener del 2006
- FARNELL, E. *La tòfona es consolida a Lleida com a cultiu alternatiu*. Diari Segre, 17 de febrer del 2006
- SEGRE, *La comarca exigeix poder edificar en sòl rústic*. Diari Segre, 2 de juny del 2004.
- BOSCH, O. *El turismo rural del Solsonès, en jaque por las "casa ilegales"*. La Mañana, 24 de març del 2006.
- RAMIREZ, R. *Tremp negocia acollir una planta de biomassa ue crearà 25 feines*. Diari Segre, 27 de març del 2006.
- RIBÓ, JAUME. *La manca de planejament hipoteca més de la meitat dels municipis del Solsonès*. Regió 7, 6 de novembre del 2004.
- SOLÉ, CARMÉ. *La trufa, un cultivo alternativo*. La Mañana, 20 de febre del 2006.
- CN. *El Centre Tecnològic Forestal, la primera empresa del Solsonès*. La Mañana, 4 de febrer del 2006.
- PAYARÓ, MIQUEL. *Escola Rural, un model d'escola*. Diari de Girona, 5 de febrer del 2006.
- CERRILLO, ANTONIO. *Catalunya sólo explota el 30% del bosque nuevo, lo que dispara el riesgo de incendios*. La Vanguardia, 14 de juny del 2006.
- BATLLE, J.M. . *Qui paga la funció mediambiental de l'agricultura? Energia i ecologia*. . La Mañana, 11 d' abril del 2006
- VILA, RAFEL. *Vente a comprar al campo*. Diari de Tarragona, 18 de juny del 2006.
- SEGRE. *El preu mitjà del sòl agrícola a Lleida puja a 7.400 euros/hectàrea*. Diari Segre, 23 de juny del 2006.
- FARRÀS, LORENA. *Los distintivos de calidad, en auge*. La Vanguardia, 6 de maig del 2006.
- GENÍS, NARCÍS. *Els cotxes també mengen "bio"*. Diari El Punt, 3 d'abril del 2006.
- TORTOSA, J.M. *El sector privat impulsa la gestió i valorització de la biomassa a l'Ebre*. Diari de Tarragona, 18 d'abril del 2006.
- GARRIGA, J. *Pasturar d'acord amb el clima*. Dossier econòmic de Catalunya, 13-19 de maig del 2006.
- SEGRE. *El Govern ha autoritzat onze parcs eòlics a lleida i en tramita alguns més*. Diari Segre, 5 de maig del 2006.
- RIART, JORDI. *Parcs eòlics. Solsona també ha d'opinar*. La Mañana, 25 d'abril del 2006.
- SEGRE. *Navès agilitza portar aigua a asies de Besora*. Diari el Segre, 21 d'abril del 2006.
- R.A. *Els catalans descriuen el món rural amb tòpics*. Diari Avui, 4 de març del 2006.
- SEGRE. *No hi ha territori més desprotegit que aquell on no hi ha agricultors*. Diari el Segre, 4 de març del 2006.
- VICENTE, MAR. *Els canvis socials han fet créixer el negoci de plats precuinats un 44% en 10 anys*. Diari El Punt, 2 de maig del 2006
- SALVADOR, R. *Menos agricultores pero más ricos*. La Vanguardia, 12 de març del 2006.
- RIZZI, ANDREA. *La mano que vacía el campo*. El País, 26 de març del 2006.
- DOMINGO, JESÚS. *La naturaleza necesita l'agricultura*. Diari de Girona, 25 de març del 2006.
- POMARES, EVA. *El 2005, l'any de les calamitats per al camp*. Diari El Punt, 4 de gener del 2006.

EL PUNT. *Via Campesina diu que els acords de l'OCM sols beneficien les multinacionals*. Diari El Punt, 28 de desembre del 2005.

RIZZI, ANDREA. *La extinció de los cultivos*. El País, 12 de juny del 2006.

EFE . *El Solsonès puede perder el 75% de su población rural en pocos años*. *EL PAÍS* , 1 d'agost del 1999

Diari AVUI, 26/07/2006 *El nou decret sobre turisme rural facilita l'obertura d'allotjaments en pobles petits*

Organismes Oficials

Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca

Departament de Medi Ambient i Habitatge

Departament d'Ensenyament

Departament de Política Territorial i Obres públiques

Departament de Benestar i Família

Departament de Cultura

Departament de Comerç i Turisme

Consell cAtalà de l'Agricultura Ecològica

Consell Català de la Producció Integrada

Consell Comarcal del Solsonès

Ajuntaments dels municipis de la comarca

Oficina de Turisme del Solsonès

Comitè de Seguiment del PDR 2000-2006

Comunicacions de la unió de pagesos:

Autor/s	Comunicacions presentades com UP
Marc Riera/Laia mateu	Propostes per la qualitat i seguretat alimentària dels productes catalans
Marc Riera	Propostes de la Unió de Pagesos respecte l'agroturisme
Marc Riera	L'oportunitat dels productes artesanals alimentaris
Roser Costa	L'activitat agrària i els espais d'interès natural
Meritxell Serret	Conservació de l'arquitectura rural
Roser Costa	Les explotacions forestals i els espais d'interès natural
Joan Masdemont	Nous plantejaments per a la recerca en el sector agroalimentari a Catalunya
Meritxell Serret	Accés a xarxes de telecomunicacions al món rural i oportunitats pel sector agrari
Meritxell Serret	Per un nou sistema de transferència de tecnologia agroalimentària a Catalunya
Jaume Clua	Propostes per a la millora de la formació al sector agrari
Joan Masdemont	Explotacions agràries i competitivitat
A. Ferré/R. Navés/J.R. Massot/J. Fraxanet/M. Serret	Algunes propostes per millorar factors de viabilitat de les explotacions agràries catalanes
Meritxell Serret	Reflexions sobre la indústria agroalimentària a Catalunya
Meritxell Serret	Reflexions sobre les interprofessionals agroalimentàries
Joan Masdemont	Reflexions sobre el sector agroforestal com a gestor de l'espai natural
Andreu Ferré	Propostes pel sector agrari a les zones desfavorides de muntanya
Andreu Ferré	Les zones desfavorides: zones de secà

<u>Autor/s</u>	<u>Comunicacions presentades com UP</u>
Marc Riera	Propostes de futur per la Producció Integrada a Catalunya
Roger Clavaguera	La producció agrària ecològica a Catalunya
Andreu Ferré	Els programes agroambientals i la PAC
Roser Costa	Gestió de residus agraris
Roser Costa	Reflexions sobre les energies alternatives com a font de diversificació de l'economia rural
Roser Costa	L'ús eficient de l'aigua
Marc Riera	Propostes de futur pels nous regadius catalans
J. Masdemont/M. Serret	Canvis demogràfics i socials en el món rural. La situació a Catalunya.
Xavier Crehuet/M. Serret	La situació actual de la dona pagesa a Catalunya: problemàtiques i oportunitats
Jaume Pallé/Eduard Solà	Els joves pagesos
Meritxell Serret	La gent gran al sector agrari i al món rural
Lluís Torrent	Estratègies per a la coordinació de fluxos de treballadors/res al sector agrari
Montserrat Lligadas	Propostes de la Unió de Pagesos respecte a l'habitatge rural
Joan Masdemont	El sindicalisme agrari present i futur
Meritxell Serret	L'associacionisme agrari
Meritxell Serret	El cooperativisme com a eina de competitivitat del sector agroalimentari
Montse Lligadas/Joan Masdemont	Propostes per a la protecció i usos del sòl i la mobilitat fundiària
Joan Masdemont	Reflexions sobre la Llei d'Orientació Agrària
Andreu Ferré	El contracte territorial de l'explotació

Adreces electròniques:

BAIGORRI, ARTEMIO. *Agricultura, protección del medio y ordenación del espacio rural*.
<http://www.fortunecity.com/victorian/carmelita/379/papers/cob.htm>

CREAF. d'Usos del Sòl de Catalunya (<http://www.creaf.uab.es>)

GÓMEZBENITO. *Sociología Rural 2pp. (Sociología)* Edit. CIS <http://www.politicasuned.net/> 2002-03

MAPA. *Llibre Blanc de l'Agricultura y del desarrollo rural*. MAPA, 2002. www.maypa.es

PÉREZ, EDELMIRA. *Hacia una nueva visió de lo rural*.

SANZ HERNÁNDEZ ALEXIA *Desarrollo rural. ¿Ocio o necesidad?*
<http://ciberconta.unizar.es/LECCION/desarural/INICIO.HTML> 2001

Altres pàgines d'Internet

http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/index_es.htm

<http://www.ccape..org>

<http://www.entitatscatalanes.com>

<http://www.faciagroturisme.com/cases.asp?lng=cat>

<http://www.gencat.es>

<http://www.mapya.es>

<http://www.redr.es> (Red Española de Desarrollo Rural)

<http://www.ruralcat.net>

<http://www.turismapes.net>

<http://www.turismesolsones.com>

www.catpaisatge.net

www.creafr.uab.es

www.endesa.es

www.firesitestest.es

www.idescat.net

www.ine.es

www.observatori.info/

www.valldelord.com

www.weblandia.com/castillos/solsones.htm

Documents electrònics

RURAL'06. Àmbits i Fòrums del Rural'06 (setembre'05-abril'06). DARP, Barcelona, , 2006